ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս· 800 ֆր·, Տար· 1600, արտ· 2500 ֆր·
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր· C.C.P.Paris 1678–63

Mercredi 3 MAI 1950 Զորեքշաբթի 3 ՄԱՅԻՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6142–Նոր շրջան թիւ 1553

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԸ ՍՊԱՍԵՆ ԻՒ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ...

Ա· Մխիթեան նաւատորմի պաշտօնաթերթը, « Կարմիր Տորմիղ », Ապրիլ 19 թուակիր խմբագրականով մը կը բացատրէր թէ «Մոնթրէոյի պայմանագիրը այլեւս չի համապատասխաններ Սեւ Ծովեան պետութեանց շահերուն »։

Այս առթիւ կը մեղադրէր թէ վերջին պատերազմի ընթացքին Թուրքիա Հիթլէրի կողմը բռնեց· «իսկ այժմ իր անկախութիւնը ծախած է Ամերիկայի աշխարհակալներուն »։

— « Ամերիկեան նաւաբաժինները յաճախ իրենց հիւր կ'ընդունուին Մարմարայի մէջ, իսկ թրքական օդակայանները դարձած են խարխխներ ամերիկեան օդանաւերու համար։ Այս բոլոր պարագաները կը հարկադրեն մեզ աւելի արթնութեամբ հսկել եւ անընդհատ զօրացնել Սեւ Ծովու ափերուն պաշտպանութիւնը »։

Թուրք մամուլը փրփուր կը տեղայ, այս յօդուածին հրապարակութենէն ի վեր ։

Թէեւ կուսակցական կիրքերը բորբոքած են այս մէկ ընտրական պայքարին առթիւ, բայց, բոլոր թերթերն ալ նոյն լեզուն կը գործածեն։ Վճռապէս կը հերքեն մեղադրանքները եւ կը պնդեն թէ Նեղուցները «Թուրքիոյ ձեռքը պիտի մնան յաւիտենապէս »։

Այսպէս մեծ – մեծ ջարդերով հանդերձ, ամէն մէկն լուրջ թերթերը եւ ծանօթ հրապարակագիրներ միեւնոյն աւուն չեն ծածկեր իրենց մտահոգութիւնը ։

Վերջերս առիթ ունեցանք արտատպելու հեղինակաւոր լրագրողի մը, Ապիհին Տավէրի մէկ խմբագրականը, որ հրապարակաւ կը բացատրէր թէ « երրորդ պատերազմը պիտի սկսի թերեւս Թուրքիոյ դէմ կատարուած յարձակումով մը։ Ցաւբաժանում՝ ծովէն, օդէն եւ ցամաքէն միաժամանակ »։

Իրրեւ եղրակացութիւն, թուրք հրապարակագիրը կը խնդրէր «Ամերիկացի բարեկամներէն որ ըմբռնեն մեր կացութիւնը եւ ցամաքային օժանդակութեան հետ, զօրացնեն նաեւ մեր օդային եւ ծովային բանակները »։

Նոյն հրապարակագիրը այս անգամ ալ կրակ տեղալով « Կարմիր Տորմիղ»ին դէմ, կ'ըսէ թէ « յիմար զառանցանքներ են անոր գրածները եւ երբեք չեն համապատասխաններ պատմական ճշմարտութեանց »։

— « Մենք Նեղուցներու պայմանագրին հաւատարիմ ենք – դէպ այնքան բծախնդրութիւն ցոյց կուտանք որ, երբ ամերիկեան սուզանաւերը մեր ջուրերը կուգան ամերիկեան դրօշներով, անոնց վրայ թրքական դրօշ պարզելու համար կը նախընտրենք այդ արարողութիւնը կատարել Իզմիրի մէջ, փոխանակ Իսթանպուլի կամ Կէօլճիւքի »։

Եւ իր կարգին կ'ազդարարէ·— «Թրքական Նեղուցները Թուրքիոյ կը պատկանին։ Զենք կրնար ոչ իսկ մէկ նշանախեզ փոխել մեր զերիշխանութեան իրաւունքներէն »։

Եղրակացութի՞ւնը, այսքան վճռական ազդարարութենէ մը վերջ։ Նորէն ակներեւ անճկութիւն եւ օդնութեան կոչ ·

— « Ամերիկա կանգնած է իրրեւ բարեկամ Թուրքիոյ, եւ կը սպասենք ու կը պահանջենք որ այս կացութեան մէջ աւելցնէ իր զինուորական օժանդակութիւնը, շուտով ամրացնէ մեր ծովային եւ օդային ուժերը, աչքի առջեւ ունենալով սովետական հաւանական յարձակում մը »։

Ինչպէս այս լեղապատառ կոչը, ուրիշ երեւոյթներ ալ բացորոշակի կ'ապացուցանեն թէ Անգարա տակաւին զոհ չէ ցարդ ընծայուած օժանդակութենէն ։

Թրումընի վարդապետութեամբ, 1947 Մարտէն ի վեր Մ· Նահանգները ամէն տեսակ օգնութիւն կը տրամադրեն Թուրքիոյ (եւ Յունաստանի), ապահովելու համար անոր անկախութիւնը եւ հողային ամբողջութիւնը ։

Ուղղակի քուէարկուած վարկերէն չատ աւելին ստացած է Թուրքիա։ Ոչ միայն առատ զինամթերք, այլեւ մարտանաւեր, մեքենաներ, բազմազան գործքներ եւն·։

Միւս կողմէ, աւելի քան 350 ամերիկացի մասնագէտներ կը ջանան արդիացնել Թուրքիոյ զինեալ ուժերը, հաղորդակցութիւնները, ամրութիւնները։

Եւ սակայն, վաղուան մղձաւանջը թոյլ չի տար հանգիստ քնանալ ։

Շ·

Մեռելոց

Համաձայն Հ· Յ· Դ· Եգիպտացի կոմիտէի յայտարարութեան, կիրակի կէս օրէ վերջ ընկերներու եւ համակիրներու բազմութիւն մը համախմբուած էր Փէռ Լաշէզի գերեզմանատունը, յարգելու համար Ա· Ահարոնեանի, Ա· Խատիսեանի եւ Անդրանիկի յիշատակը ։

Այս առթիւ պատրաստուած էին երեք սիրուն ծաղկեպսակներ , եռագոյն ժապաւէններով, որոնք դրուեցան իւրաքանչիւր գերեզմանի վրայ ։

Ուխտաւորները նախ այցելեցին Ա· Ահարոնեանի գերեզմանը (մահուան երկրորդ տարեդարձը լրացաւ ապրիլին), ուր խօսք առաւ ընկեր Ս· Թորոսեան, պանծացնելով ողբացեալ ընկերոջ արժանիքները՝ իբրեւ արժանաւոր ուսուցիչ, յեղափոխական գրագէտ եւ ապա նախադահ Հ· Հ· Պատուիրակութեան։ Այդ հանդամանքով էր որ ստորագրեց Սեւրի դաշնագիրը, 1920 Օգոստոս 10ին։ Ամբողջ սերունդներ Թրծուեցան Ահարոնեանի գրականութեամբ, անոր ըմբոստ ոգիով եւ գեղարուեստական խորութեամբ ։

Ա· Խատիսեանի գերեզմանին վրայ խօսեցաւ ընկեր Հր· Սամուէլ, պարզելով Հ· Հ· վարչապետին հայրենասիրական գործունէութիւնը, իր վրան բոլոր պաշտօններուն մէջ ։ Բացատրեց թէ սիրով յանձն կ'առնէր ամէնէն հաճեստ պարտականութիւնները, դիտէր մարդոց հետ վարուելու եղանակը, եւ յարգանք կը վայելէր ինչպէս հաբեան երկիրներու, նոյնպէս միջազգային շրջանակներու մէջ։ (Խատիսեանի մահուան տարեդարձը լրացաւ Մարտ 10ին)։

Անդրանիկի գերեզմանին վրայ յարդանքի խօսք արտասանեց ընկեր Գ· Բալայեան, մասնաւորապէս չեչտելով թէ ողբացեալ հերոսին մարտական առաքինութիւնները զարդացան շնորհիւ Հ· Յ· Դաշնակցութեան չունչին եւ յեղափոխական դրոշմունէութեան։ Ան մինչեւ վերջն ալ մնաց հաւատարիմ իր կուսակցութեան, երբ արիաբար կը կռուէր Սասունի, Տարօնի, եւ Վասպուրականի լեռներուն մէջ ։

ՀԱՑ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐԸ ԱՐԾԱՐԾԵՑԻՆ « ԱՆՇԷՋ ԲՈՑԸ »

Շաբաթ իրիկուն պատկառելի բազմութիւն մը համախմբուած էր Անծանօթ Զինուորի դամբարանին առջեւ, ուր Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը պիտի արծարծէր անշէջ բոցը։ Թափորը կազմուած էր մեթրօ Ժորժ Ե·ի առջեւ, եւ յամրաբար դէպի դամբարան յառաջացաւ Ֆրանսական եւ հայկական դրօշներով ։

Կիրակի առտու, հայկական ծէսով պատարագ մատուցուեցաւ Էնվալիտի զինուորական եկեղեցիին մէջ։ Արարողութենէն վերջ, յատկապէս պատրաստուած հայկական նոր եռագոյն մը դրուեցաւ թանգարանին մէջ, Դաշնակիցներու դրօշներուն հետ, (նախկինը մաշած էր)։

Ինչպէս թափորը, նոյնպէս այս արարողութիւնը խոր տպաւորութիւն ձգեցին տեղացիներուն վրայ ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՊՈԼՍՈՑ մէջ սկսած են դատել 73 ամբաստանեալները, որոնք խռովութիւններ յարուցած էին մառեչալ Ֆէվզի Զաքմաքի յուղարկաւորութեան առթիւ ։

ԱՆԴԱՐԱ հասած է Միջին Արեւելքի անգլիական ուժերուն հրամանատարը, զօր· Քրոքըր, քննական պտոյտ մը կատարելու համար ։

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ընդհ· քարտուղարը, Թրիկվը Լի, Փարիզ եկաւ, ուրկէ պիտի սկսի «խաղաղութեան արշաւը»։ Իր նպատակն է անելիք մը փրկել ՄԱԿը։ Կ'ուզէ մինչեւ Մոսկուա երթալ, խորհրդակցելու համար Սթալինի հետ ։

20 ՀԱՇՄԱՆԴԱՄ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐ կիրակի օր Անծանօթ զինուորին դամբարանը այցելելէ վերջ, նստան Շան գ'Էլիզէի պողոտային վրայ, խափանելով երթեւեկը։ Ներկայ էին հետեւեալ խօսքերը·— «Արդարութիւն կը պահանջենք կենդանի մեռեալներուն համար »։

ԻՍԹԱՆԳՈՒԼԻ կուիմարտի ախոյեան Հրանտ Չակուած է Կարպիս Զաքարեան (67 քիլօ), ճակատելով Օքթայի դէմ։ Երկրորդ հանդիսացած է Անդրանիկ (73 քիլօ), Շահան (ծանր)։

Մայիս Մէկի տօնը ի սիրտս աշխատաւորի

ՑՈՑՑԵՐԸ ԱԻԵԼԻ ՇԱՏ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ ՈՒՆԵԻՆ

Երկուշաբթի օր աւանդական հանդիսաւորութեամբ տօնուեցաւ Աշխատանքի Օրը, Մայիս 1։ Ամէն տեղ ալ, ցոյցերը աւելի չատ քաղաքական հանդամանք ունէին, ուղղուած՝ պատերազմի հրձիգներուն, հիւլէական ռումբի, ֆաշական ամբրիկեան աշխարհակալութեան եւն· դէմ։ Անշուշտ արհեստակցական պահանջներ ալ կ'արծարծուէին։

Տեղական թերթերը հակասական տեղեկութիւններ կը հրատարակեն փարիզի մէջ, նախ նէն պաթիյ սարքուած թափորի մասին։ Համայնավար պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», «հարիւր հազարաւոր» կը հաշուէ բազմութիւնը, իսկ չափաւոր թերթերը՝ հազիւ 30–40 հազար։ Թունդ ազկակողմեան թերթեր մասնաւորապէս կը չեչտեն ցոյցին մասնակցողներու նուազումը, իբրեւ տակաբացում համայնավար կուսակցութեան ։

Փարիզի թափորին մէջ կ'երեւային բազմութեան նշանաւոր դէմքեր, ամէն տեսակ ազգանշաններով։ Ցայտարարութիւն մը կը պահանջէր ձեռք չտնել «ռազմաչունչ եւ դաւաճան թերթերը»։ կառքի մը մէջ խումբ մը ցուցարարներ «Ֆիկառօ» թերթէն դէզեր կը նետէին արհեստական խարոյկի մը մէջ։ կարգադրութիւններ եղած էին, որպէսզի բոցեր ալ երեւան։ Թափորին կը մասնակցէին բազմաթիւ մանուկներ։ Զափահասները կը կրէին նշանաւոր դէմքերու հետեւեալ վերտառութիւններով·

— « Կը պահանջենք վճռական միջոցներ ձեռք առնել հիւլէական ռումբը արգիլելու համար, որպէսզի փրկուի մեր զաւակներուն կեանքը »։

Մանուկներու կրած նշանաւոր դէմքերուն վրայ արձանագրուած էին·— «Մայրիկ, պաշտպանէ զիս·— Մեր հայրիկները պիտի չպատերազմին աշխարհի ամէնէն երջանիկ հայրերուն դէմ»։

Ուրիշ նշանաւոր դէմքեր ալ կը բացատրէին թէ ամէնէն երջանիկ հայրերը, մայրերը եւ մանուկները կը գտնուին Ա· Միութեան մէջ ։

Ուրիշ կառքի մը մէջ կ'երեւար հիւլէական ռումբ մը՝ բարակ առասանով մը բռնուած, տակը՝ Թորգի հետեւեալ յայտարարութիւնը·— «Պաղատութեան ճակատագիրը մաղի թելէ մը կախուած է»։ Ուրիշ յայտարարութիւն մը կ'ըսէր·— «Բայց եթէ դիտնանք միացեալ ճակատ կազմել, թելը պարանի մը պիտի վերածուի »։

Թափորին կը մասնակցէին համայնավար կուսակցութեան եւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան ականաւոր դէմքերը, ինչպէս եւ հիւլէական հատուածութեան պաշտօնական վերտեսուչը, Պ·Ժոլիո Քիւրի, որ ջերմապէս ծափահարուեցաւ։ Ցուցարարները կը պահանջէին իր պաշտօնին մէջ վերահաստատել մեծ գիտնականը ։

ՉՕՐ· ՏԸ ԿՈԼԻ ՑՈՑՑԸ

Նոյն օրը զօր· տը Կոլի կազմակերպութիւնն ալ ցոյց մը սարքած էր Պուլոնի անտառին մէջ։ Ազակողմեան թերթերը հարիւր հազար կը հաշուեն մասնակցողներուն թիւը, իսկ ոստիկանութիւնը՝ 55·000։ Զօրավարը ճառ մը խօսելով , յայտարարեց թէ «Ֆրանսա պէտք է կանգնի իր սեփական ոտքերով, առանց օտար ազդեցութեան»։ Ցեսոյ կոչ մը ուղղեց միացեալ Եւրոպա կազմելու, միեւնոյն առեն գործնական համագործակցութիւն մը հաստատելով Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ միջեւ։ Երբ անջատականները (համայնավարներ) խաղաղութեան մասին կը խօսին, կ'ուզեն ղրկել մեզ մեր ինքնապաշտպանութեան միջոցներէն եւ արշաւանք մը կը պատրաստեն։ Միեւնոյն առեն անոնք որ իշխանութեան գլուխ են, կը վարանին եւ կը թոթովեն միջազգային բեմի վրայ։ Մենք կը պահանջենք որ Ֆրանսա ինք վարէ իր պաշտպանութիւնը, իր նախարարներուն եւ զօրավարներուն միջոցաւ։ Ձակատագիրը միայն մէկ ելք ձգած է Ֆրանսայի,— մեծ գործ մը կատարել կամ դառնալ չիշատակ մը »։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՑՈՑՑԸ ԵՒ ՉՕՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մոսկուայի մէջ Մայիս մէկը տօնուեցաւ չընդալից զօրահանդէսով մը, ի ներկայութեան Սթալինի, Մոլոթովի, Մալենքովի եւ ուրիշ երեւելիներու։ Ծրագիրը մէկ միլիոն կը հաշուէ կարմիր Հրապարակին վրայ խնուած բազմութիւնը ։ Սթալին, որ նստած էր Լենինի դամբարանին ստորոտը, առողջ եւ զուարթ կ'երեւար ։ Անհամար վերտառութիւններ կ'երեւային ամէն կողմ, իրրեւ մարտակոչ։ Ոսկի տառերով քանդակուած վիթխարի նշանախօսք մը կը հռչակէր «բոլոր խաղաղասէր ժողովուրդներու եղբայրական միութիւնը խաղաղութեան պայքարին մէջ»։ Ուրիշ մը կը թելադրէր աշխարհի բանուորներուն երեւան հանել պատերազմի հրձիգները եւն·։

Զօրահանդէսին ներկայ էին Ֆրանսական , բրիտանական, ամերիկեան դեսպանները։ Բազմաթիւ զէնքերու կարգին, թռիչքներ կատարեցին ինքնամուղ սաւառնակներ եւ ռմբաձիգ օդանաւեր ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՆՈՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Վանի վերջին նահանջին պատճառով Սալ – մաստ հասած քան հազար Հայերը երեք օրուան ընթացքին տեղաւորուեցան Ղալասար, Փայլուկ եւ Հաֆթվան հայարնակ գիւղերու մէջ :

Վանի դաղթականութիւնը կուզար զօրացնել մեր ինքնապաշտպան ուժերը :

Անոնց մէջ կային արդէն Թրքական զօրամա – սերու դիմադրած, քաջարի եւ փորձառու զին – ուորներ, հմուտ մասնագէտներ, փորձառու հրա – մանատարներ եւ բժշկա – առողջապահական խումբեր :

Մի եւնոյն ատեն, նորեկները կը ստեղծէին պա – րենաւորման տագնապ մը, ինչ որ լուրջ մտահո – գութիւն կը պատճառէր թէ՛ մեզի եւ թէ՛ Ասորի – ներուն :

Առաջին առթիւ, Սալմաստի Հայերը ստանձ – նեցին դաղթականները կերակրելու ծանր պար – տականութիւնը : Ի պատիւ իրենց, պէտք է խոս – տովանիլ թէ՝ որեւէ բան չխնայեցին :

Գաղթականներու տեղաւորման եւ խնամա – տարական գործին կազմակերպման հետ, անմի – ջապէս ձեռնարկուեցաւ մեր ուժերու վերակազ – մութեան :

« Վանի ժամանակաւոր կառավարութեան » կազմը տեղաւորուած էր Ղալասար – Փայլուկ շրջանի մէջ, «Սալմաստի գին. մարմինը» կը բը – նակէր Հաֆթվանը իսկ «ասորական հրամանատա – րութիւնը՝ Խոսրովայի մէջ : Տեղացի Հայերու օգ – նութիւնը սակայն չէր կրնար տեւական ու զոհա – յուցիչ դառնալ :

Անհրաժեշտ համարուեցաւ դիմել «Կովկասի Հայոց Բարեգործական» ընկերութեան Հաֆթվա – պահեստի վարիչներուն ցորեն խնդրելու համար :

Թէեւ այդ հարուստ պաշարը հայ դաղթական – ներու օգնութեան համար կը պահուէր, սակայն անոր վարիչները նախ ղացան ցորեն տալ եւ ի վերջոյ նուազ օժանդակութիւն ցոյց տուին :

Մինչ այդ, Բ. Իւղբաշեան, Նահապետեան (վերջին չեկիստ) եւ ուրիշները իրենց ընթացքով որոշ կասկած ստեղծեցին իրենց շուրջ, բայց շնոր – հիւ Հ. Յ. Դ. Մինարէի կոմիտէի, պահպանուե – ցան անօթութեան դատապարտուած հայ եւ ասո – րի դաղթականներու վրէժխնդրութենէն :

Այդ օրերուն, երբ ամէն մարդ, նոյնիսկ պա – ռաւներ ու ծերերը զործի լծուած էին, ծպտուած հայ համայնավար Նահապետեաններ, Բ. Իւղբաշ – եաններ եւ նմանները զբաղած էին գիշերային խը – րախճանքներ սարքելով Խոսրովայ ասորական գիւղին մէջ եւ «Մարքսիստական» բաժակաճառեր խօսելով :

Առաջարկուեցաւ բռնագրաւել ցորենի պահես – տը, սակայն Հ. Յ. Դ. կոմիտէն արգիլեց, կարդ մը նկատումներով :

Գաղթելու եւ մնալու հարցը նորէն սկսած էր յուզել միտքերը :

Տեղացի հայ եւ ասորի կալուածատէրերը կը պնդէին զօրանալ եւ դիմադրել, առանց նկատի ունենալու թիւնամիի անսահման ուժերը եւ մեր հնարաւորութիւնները : Վանեցիները կ՚առաջար – կէին անցնիլ Կովկաս, նկատի ունենալով մեր ու – ժերը եւ մեր անբաւարար միջոցները : Ասորիները մերթ այս ու մերթ այն կողմը կը հակէին :

Մարտ 31ին ներկայացուցչական ժողովը զբաղեցաւ այս խնդրով : Նիստին կը մասնակցէին՝ Կ. Համբարձումեան, Հ. Մելքոնեան, Պուլկարացի Գրիգոր, Լ. Շաղոյեան (Վանեցիներէն), Սամսոն Խան եւ ուրիշներ (Սալմաստէն), Աղա Դաւուտ, Տօքթ. Դաւուտ եւ ռուս զնդապետ Կուզմինսկին Ասորիներու կողմէ :

Բոլոր ներկայացուցիչներն ալ համոզուած էին թէ՝ Թուրք բանակը կուգայ Սալմաստի արեւ – մուտքէն, համոզուած էին նոյնպէս որ դաղթը կարճ ժամանակաշրջանի մը մէջ չի կրնար կազ – մակերպուիլ եւ գուցէ այլեւս անկարելի դառնայ : Մնաց որ՝ տեղացի Հայերը ժամանակի կը կարօ – տէին, Ուրմիոյ Հայերու հետ բանակցելու հա – մար : Որոշուեցաւ՝ սպասել ու հետեւիլ դէպքերու ընթացքին :

Վանեցիները նորէն տեղի տուին :

Ժողովներու չրջանը կը չարունակուէր, երբ լսեցինք թէ՝ Թրքական 51րդ բանակի մէկ մասը հրամանատարութեամբ Նուրի փաչայի (Էնվէրի եղբայր) մօտեցեր է Ուրմիոյ եւ Պապաւլի դեմ ափին կուիներ ծագած են :

Մեր աննման ընկ. Ա. Ստեփանեանը գրաւած էր Թրքական 3 լեռնային թնդանօթներ, զերի բռնելով 200 ասկեարներ : Լուր առինք նաեւ թէ Ասորիներու խումբերը նոյնպէս մեծ յաջողութիւն ձեռք բերած եւ Թուրքերը նահանջեր են :

Պարզ էր որ՝ Թրքական յարձակումները սկը – սած են : Ժամ առ ժամ կը սպասուէր նաեւ Ալի Իհսան փաչայի ժամանումին, որ բարեբախտա – բար ուշացաւ :

Այդ օրերուն, Ալի – Իհսանը զբաղած էր Ռու –

ԱԶԱՏ ԲԵՄ

Ցեղապահպանումը եւ Հայ. ակեղեցին

Նախ եւ առաջ ճշդենք, ի՞նչ է հայ «Սփիւռ – ք»ը : Հայերու հայրենիքէն դուրս ապրիլը Սփիւռք ըլլալ չի նշանակեր : Երէկ Սփիւռք չէին, օրինակ, Պարտիզակն ու Իզմիրը, ինչպէս որոշ չափով Սփիւռք չեն՝ դեռ այսօր Հալէպն ու Պէյրութը իրենց չրջակայքով : Սփիւռքը՝ եթէ կարելի է այս ձեւ բացատրել, ապառաժ զանգուածի մը փըչ – րուած, աւազի վերածուած վիճակն է, որ չորս հովերուն տրուած է : Ապառաժ զանգուածը չօչա – փելի տարածութիւն եւ տոկունութիւն ունի : Ա – ւազ – Սփիւռքը տարտղնուած է, անտեսանելի է, անչօշափելի է : Ապառաժին ոչ ծաւալը եւ ոչ ալ տոկունութիւնն ունի ան, բայց անվթար պահած է անոր էական բոլոր յատկանիշները :

Ցեղապահպանութեան մասին մտածող եւ խօ – սող ամէն անձ պէտք չէ անտեսէ այս տխուր իրա – կանութիւնը : Ցեղապահպանման հարցը՝ վերջերս՝ ամէն կողմէ կ՚արծարծուի , չատ մը լուծումներ կ՚առաջարկուին, որոնք գրեթէ՝ բոլորն ալ նոյն հիմնական սխալն ունին : Անոնք կը մոռնան որ մենք զանգուածային վիճակի մէջ չենք այլեւս , աւազ դարձած եւ ցիր ու ցան եղած ենք :

Առաջարկուած լուրջ եւ դլխաւոր լուծումնե – րէն մէկն է, օրինակ, երկրորդական վարժարան – ներ հիմնել եւ տոհմային զօրաւոր դաստիարա – կութեամբ երիտասարդութիւն հասցնել : Ի՛նչ ե – բեմն, Սանասարեանէն կամ նմանհաստատութիւն – ներէն չրջանաւարտները իրենց առջեւ, իբրեւ աս – պարէզ, ոչ միայն պատրաստուած երիտասարդու – թեան կարօտ, ընդարձակ պետութիւն մը ունէ – ին, այլ մանաւանդ ունէին ուսուցչական ընդար – ձակ ցանց մը եւ զայն իր բարձրութեան վրայ կա – րենալ պահելու պահանջը, ուր իւրաքանչիւր չր – ջանաւարտ իր կարելին կրնար տալ :

Զանգուածը հոն էր, իր տարածութեամբ եւ տոկունութեամբ : Իսկ այսօր հայ երկրորդական վարժարանէ մը տոհմային զօրաւոր դաստիարա – կութիւն ստացող եւ ամէն տարի չարան չարան հասնող երիտասարդութիւնը ի՞նչ ասպարէզ պիտի ունենայ, անտեսանելի Հայ Սփիւռքի աւազային իրականութեան մէջ, կարենալ տալու համար իր լաւագոյնը :

Սփիւռքի համար էականը նախ հայ մնալու դիտակցութիւնն ունենալն է : Մնացածը ինքնին կուգայ : Եւ Հայ մնալու դիտակցութիւնը , այս անտեսանելի, աւազային եւ ցիրուցան համբանքին մէջ, հոգեկան այն հոսանքն է որ Հայերը իրարու հետ կապուած ըլլալու համոզումը կը ներչնչէ : Աւելի պարզ ըլլանք :

Այսօր Փարիզի Հայոց եկեղեցիի մատակարա – րութեան յանձնուած հայերէնի դասընթացքները իրենց օգտակարութիւններն ունին, թերեւս, սա – կայն ցեղապահպանման տեսակէտով, անկեղծ ըլ – լանք եւ խոստովանինք, հետապնդուած նպատա – կին ծառայելէ բոլորովին հեռու են : Նոյնն է ար – դիւնքը բոլոր նոյն կարգի դասընթացքներուն : Այս ձեռնարկներու դլխաւոր «արդիւնքը» որոշ մտաւորականներու օգնութեան ձեւ մըն է, եւ յե – տոյ կարդ մը ծնողներու՝ չատ աժան գնով՝ ազ – գասիրական պարտականութիւն մը կատարած ըլ – լալու գոհունակութիւնը : Մնացածը, աւա՛զ , ե – րազ է :

Սփիւռքի մէջ, նոր եւ յաջորդ սերունդնե – րուն, նախ հայ մնալուն եւ յետոյ ալ հայերէն կա – րենալ սորվելուն համբան ուրիչ է : Հայ մնալու

սերու կողմէ լքուած, Վանի, Առնիսի եւ Կամուր – ջի հարուստ պահեստներու թալանումով եւ տե – ղափոխութեամբ :

Լուր չունէինք Խոյի մէջ գտնուած 7000 ասո – րի գաղթականներէն եւ 2500 Հայերէն :

Ադրակ վերադարձած 2000 Հայերն ալ ան – տեղեակ էին Վանի կառավարութեան անկումէն եւ նոր դէպքերէն :

Անհանդիստ էին նաեւ Սալմաստի Թուրք եւ պարսիկ խաղաղ բնակիչները, որոնց մէկ մասը արդէն տեղափոխուած էր հայաբնակ գիւղերը, իսկ միւսը՝ Տիլիման :

Թուրք դործակալները նոր յարձակում կը պատրաստէին : Տիլիմանէն դուրս խրամներ պատ – րաստուած էին եւ պարիսպի գռները նորէն գոց էին մեր առջեւը :

Միաժամանակ կը խօսուէր ինչ որ « Արշատի Հիմայուն» հրամանատարի մասին, որ «հազարա – ւոր ձիաւորներով պիտի գար Հայերը եւ Ասորի – ները պատժելու » :

Մակուի սարտարի մաս մը ձիաւորները նոյն – պէս հասած էին Տիլիման : Ղալասարի հետ յարա – բերութիւն կը պահպանէինք Տիլիմանէն բաւական հեռուն, դաշտերու մէյէն :

ԱԶԳԻՆ

Խմասը պէտք չէ առնուի, իբրեւ ցոյցի կամ հո – դեկան բաւարարութեան, հայերէն պիտնալ կամ չգիտնալու հարց մը : Այս ձեւով առնել կը նշանա – կէ նուազեցնել անոր իրական տարողութիւնը : Հայերէն պիտնալը Սփիւռքի մէջ՝ մտնաւորա – պէս, մեծ առաւելութիւն մըն է անկասկած, բայց Հայ մնացած ըլլալու յատկանիշը չէ : Մենք ունե – ցած ենք լաւագոյն Հայերը որոնք նախնական չրջա – նին հայերէնն չեն դիտցած : Խանը՝ Թրքախօս էր : Սփիւռքի մէջ ուրեմն Հայ մնալու դրական չար – ժառիթը պէտք է ըլլայ, կեանքի մէջ յաղողու – թեան տեսակէտով, կազմակերպուած բարոյա – կան երաչխիք մը ունենալու հաւասարիքը : Նոր կամ զալիք սերունդները, հայերէն պիտնան կամ ոչ, Հայութեան կապուած պիտի մնան, երբ հա – մոզուին թէ Հայութիւնը՝ —բարոյական կազմա – կերպութիւն — իր՝ այսինքն անհատին՝ պատանե – կութեան, երիտասարդութեան եւ նոյնիսկ կեան – քի ընթացքին, քայլերուն հետեւող, փորձառու եւ անչահախնդիր խորհրդատու մը, բարոյական, ի հարկին նոյնիսկ նիւթական զօրավիդ մըն է : Հայկ. Սփիւռքը կըզիմանայ,կը յարատեւէ եւ կը բազմանայ, երբ Հայ մը ուրիչ Հայու մը մէջ իրեն բարոյական օժանդակ մը տեսնել սկսի , անկախ մէկին կամ միւսին քաղաքական դունաւորումէն կամ յարանուանական բաժանումէն :

Երբ Հայ մը՝ փորձով համոզուի թէ ինք հայ Սփիւռք կոչուած աւազային զանգուածին կենդա – նի մէկ բջիջն է, թէ ինք՝ այդ բարոյապէս կազ – մակերպուած անտեսանելի զանգուածէն կը ստա – նայ, փորձառու խորհուրդներ՝ իր կեանքին ու – դին գծելու համար, բարոյական օժանդակութեան կեանքի դոները իր առջեւ՝ լաւագոյն պայմաններ – րով՝ բացուելու համար եւ ապահով պատուան – դան՝ բնութեան իրեն չնորհած կարողութիւնները կեանքի մէջ առաւելագոյն չափով յայտնաբերել եւ արժեւորելու համար :

Երբ Հայ մը իր ծնած եւ ապրած երկրին մէջ՝ խղճմտի աշխատաւոր, կամ արհեստաւոր, կամ մանուածոյ, կամ տնտեսական եւայլ կարեւոր ձեռնարկներու դեկավար եւ կամ քաղաքական դե – րակատար ըլլալու խմորն ունի, վստահութիւնն ունենայ նաեւ, որ նոյն երկրի մէջ բնակող հայ ան – չօչափելի զանգուածին կազմակերպուած բարո – յական օժանդակութիւնը իր կեանքի ընթացքին, ամէն խոչընդոտի առջեւ պիտի չզլանան իրեն :

Վերջապէս երբ Հայ մը, ըլլայ իսկ արաբա – խօս, Քրանսախօս , սպանախօս կամ անգլիախօս, համոզումն ունենայ թէ իր Հայ ըլլալու հանգա – մանքը իրաւունք կուտայ իրեն, լեզուով բոլորո – վին տարբեր, եւ նոյնիսկ օտար երկրի մէջ քնա – կող Հայու մը մէջ, ինք՝ անպատճառ բարոյական օժանդակ մը տեսնէ եւ գտնէ, այո, այս համո – զումն ունեցող Հայը, ոչ մէկ առեն, ոչ մէկ պա – տրուակով ինքզինք հայութենէն անջատուած պի – տի նկատէ : Ան, ցեղապահպանման բարեացակամ, բայց անխոնջ քարոզիչ մը պիտի ըլլայ : Ան պիտի սկսի հայերէն սորվիլ ինքնաբերաբար, դիտակ – ցութեամբ եւ դուրդուրանքով :

Սփիւռքի մէջ ուրեմն Հայ մնալու եւ յետոյ ալ հայերէն սորվելու միակ եւ անվրէպ միջոցը, Հայերու մէջ, բարոյական իրերօգնութեան մթ – նոլորտ մը ստեղծելու, գործնական առողջ հիմե – րու վրայ դրուած պարզ կազմակերպութեան մը նախաձեռնութիւնն առնելուն մէջն է :

Հայը Հայուն բարոյական օժանդակ,— ահա – սիկ կարգախօսը, ահաւասիկ հոգեկան այն հո – սանքը որ չորս հովերուն ցրուած , աւազային , անչօչափելի եւ անտեսանելի Սփիւռքին պիտի ար – ծարծէ ցեղային դիտակցութիւնը, հպարտութիւ – նը եւ զօրավիդ պիտի դառնայ որ անոր միասնա – կանութիւնը անվթար պահուի : Եւ այս կարգա – խօսը, ամէն վարդապետութենէ վեր, եւ քաղաք – կան ամէն դունաւորումէ առաջ : Անմիջական եւ արդար հարցում մը, ասոնք գեղեցիկ բառեր են, ո՞ւր եւ ի՞նչպէս կարելի է իրագործել զանոնք : Ճիշդ հարցում :

Այսպիսի ծրագիր մը, կարելի է իրագործել , դարերով փորձուած, համահայկական միակ հաս – տատութեան Հայ. եկեղեցւոյ հովանիին տակ : Պայմանաւ սակայն որ ան՝ եկեղեցին՝ անխախտ պահուի համահայկական իր դիրքին վրայ :

(Մնացեալը յաջորդով)

Կ. ՅՈՒՊԻԿԵԱՆ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԱՐՏԱՒԱԶԴ ՇԱՀՊԷՆՏԵՐԵԱՆ

Անհատական թղթակցութենէ մը խորին ցա – ւով կը տեղեկանանք թէ Ապրիլ 17ին Մարտչյլի մէջ մեռած է Արտաւազդ Շահպէնտէրեան, որ Ցունաստանէն հոն հասած էր իր կնոջը եւ երկու զաւակներուն հետ, Պուէնոս Այրէս երթալու հա – մար : Մարտչյլ հասնելէ քանի մը օր վերջ ծանրա – պէս հիւանդանալով, զարմանատուն կը փոխա – դրուի, բայց անօգուտ : Ցիսունեւհինգ տարեկան էր եւ երկար տարի եղած է Դաշնակցական, ինչ – պէս եւ ուսուցիչ : Շրջանաւարտ էր Պոլսոյ Պէր – պէրեան վարժարանէն : Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանիքին եւ պարադաներուն :

Ապրիլ 11-24ի հանդիսաները

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիի հոգաբարձութեան նախաձեռնութեամբ եւ մաս – նակցութեամբ գաղութիս կազմակերպութիւննե – րէն չատերուն, 23 Ապրիլ կիրակի երեկոյեան տե– ղի ունեցաւ Մեծ Եղեռնի յիշատակին նուիրուած սգահանդէսը, թաղային սրահին մէջ :

Բեմին խորը, վարագոյրին վրայ ճերմակ մեծ տառերով արտագրուած էին հետեւեալ տողերը, Ահարոնեանի «Աչուղ»էն .—

« Այսման չարիք թէ մոռանան մեր որդիք Թող ողջ աշխարհ Հայուն կարդայ նախատինք :»

Այս պատգամն ու կոակը դեռ երկար տեսն պիտի ծառայէ իրրեւ նշանախօսք, ցորչափ չեն ի– րագործուած հայ ժողովուրդին պահանջները :

« Գուսան » երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Գայիչեանի հանդիսը բացաւ «Մահերգ»ով, զոր գրածուած բարձրութիւնը ունկնդրեց յոտն – կայս : Պ. Ոսկիան Գալայճեան, Հոգաբարձութեան կողմէ, իր բացման խօսքին մէջ չեշտեց հայկա – կան ջարդերու ծրագրուած հանգամանքը եւ ծա – ռացաւ այն թիւր տեսակէտին դէմ թէ մեր դըժ– բախտութեանց պատճառ եղան յեղափոխական շարժումները : Ցետոյ հրաւիրեց մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել մեռելներու յիշատակը :

Ինամուած ուղերձներ կարդացին Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ Ք. Լուզունեան, Հ. Ց. Դ., Նոր Սերունդի կողմէ՝ Ժ. Մուրատեան, Ֆ. Կ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի կողմէ՝ Տիկին Ունան – եան : Մասնաւորաբար չնորհաւորելի էին երկու երիտասարդները, իրենց յաջող վերլուծումներով : Պատշաճ արտասանութիւններ ըրին պատանիներ – րակ Խաչատուրեան՝ «Աչուղ»ը, Օր. Արտեմիս Տէր Նաղարէթեան՝ «Մեղսամահ»ը, Սիմոնեթա – յէն : Այս անգամ եւս օրիորդը խորապէս յուզեց ներկաները, արցունք բերելով չատերու աչքերէն : Զօհրապ Մուրատեան դեղեցիկ առոգանութեամբ արտասանեց Տօքթ. Քիւթիւկեանի «Սուգը» : Դժբախտաբար բժիշկը, իրապէս օժտուած, չա – փազանց ժլատ է : Կարծես դրականութիւն կ'ընէ իրրեւ «պարապ վախտի խաղալիք» : Տիկին Գեղա– նոյշ Պետրոսեան վայելչօրէն արտասանեց Ց. Թու– մանեանի «Հին Օրհնութիւն»ը եւ Ց. Ցակոբեանի «Մեռան, չկորան»ը :

Օրուան բանախօսը, Պ. Խոսրով Վչտունի, բացատրեց թէ սխալ է հայ երիտասարդութեան պատմել միայն մեր ջարդերը, որոնք կրնան բե – կում յառաջ բերել : Պէտք նաեւ անոնց սորվեցնել թէ հայ ժողովուրդը դիմած է ինքնապաչտ – պանութեան, հերոսական կռիւներու որոնց ամե– նամեծն է հայրենիքի մը ստեղծումը : Հատուցման մէկ ուրիշ ձեւն է մեր գաղութներու այսօրուան նիւթական բարգաւաճ վիճակը, բոլորովին հակա– ռակը՝ թշնամիին վճռած «լեհոն ծախողներու» թշուառութենէն : Այսուհետեւ ալ մենք վրէժխնդ– րական գործ կատարած կ'ըլլանք, միշտ հաւատա– րիմ մնալով Ապրիլ 11–24ի նահատակներուն նուի– րական յիշատակին : Ցետոյ ուշադրութիւն հրա– ւիրեց ողջ մնացած բեկորներու կացութեան վրայ :

Ինքնագիր բանաստեղծութիւն մը արտասա – նեց Պ. Ա. Ռշտունի, նուիրուած նահատակ մտա – ւորականներուն : Աւետիս Քիւրքչեան կը մաս – նակցէր երկու մեներգով կոմիտաս վարդապետէն, « Կռունկ» եւ «Անտունի» որոնք միշտ կ'արծարծ – ձեն հայրենիքի կարօտը : «Գուսան» երգչախումբը կրկին բեմին վրայ է, նոյն կազմով եւ կիրք ճաշակով մեզի կ'երգէ »Օրօր»ը, Բ. Կանաչեանի եւ «Առտուտեան երգ»ը, դաշնաւորուած Ա. Պար– թեւեանի կողմէ : Հ. Ց. Դաշնակցութեան «Սար– գիս Մինասեան» ենթակոմիտէի կողմէ խօսք ա – ռաւ Ց. Չէրչեան որ, յայտնելէ յետոյ, թէ երե– սունեւհինգ տարիէ ի վեր խոր յարգանքով կը տօ– նենք այս սգատօնը, թելադրեց մանաւանդ նոր սե– րունդին աւելի եւս փարիլ անոնց յիշատակին :

Կէս գիշեր էր արդէն, երբ նախագահը հանդէ– սը փակելէ առաջ, չնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր մասնակցող Միութիւններուն եւ ներկայ հասարակութեան, փափաք յայտնելով որ գալիք տարի միասնականութիւն գոյանայ այս սգատօ – նին չուրջ :

ԹՂԹԱԿԻՑ

★

ՆԻՍ, 25 Ապրիլ.— Մեր գաղութը այս տարի եւս Ապրիլեան Սգահանդէսը տօնեց համերաշխօ – րէն, նախաձեռնութեամբ Հոգաբարձութեան եւ բոլոր կազմակերպութիւններուն, ապրիլ 23ի կի – րակին : Հակառակ անձրեւոտ օդին եւ ժամանակի անյարմարութեան, սրահը լեցուն էր : Օրուան նախագահը, Պ. Վ. Մալէղեան մեր նահատակնե– րը անուանեց մարտիրոսներ հայրենիքի եւ ազա – տութեան : «.. Ունեցանք հայորդի մը՝ որ չան – ստակ ըրաւ արիւնոտուչ ոճրագործը» : Խօսելով հայրենիքի վերելքի մասին, ըսաւ թէ մեր հայրե– նիքը այնքան կը յառաջդիմէ եւ վերաչինուի որ օտարներուն անգամ զարմանք կը պատճառէ :

Շուխինի մահերգը, զոր այնքան զգացումով դաշնակահարեց Օր. Սօնիա Խոսրովեան, ուն – կնդրուեցաւ յոտնկայս, խոր տպաւորութեամբ : Տիկին Մ. Մելիքեան երգեց «Ուռին» եւ «Կռունկ»ը յուզելով բոլորը :

Ցետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ ընկեր Շ. Զօտեան, որ խանդավառ բանախօսութեամբ մը նկարագրեց Հայաջինջ Սարսափները, որոնց հետեւանքով իր– րեւ թէ բեռնակիրներու եւ մուրացկաններու պի– տի վերածուէր հայ ժողովուրդը : Մինչդեռ ունե – ցանք հայրենիք մը, շնորհիւ Սարտարապատի եւ Ղարաքլիսէի ճակատամարտներուն : «Մեր նահա– տակներուն խաչելը ամբողջովին չէ իրականացած տակաւին : Արեւմտեան Հայաստանը չէ ազատա – գրուած : Մեր մանրանկար հայրենիքը տակաւին ի վիճակի չէ ամփոփելու իր բոլոր զաւակները : Մեր պարտքն է ամուր կառչիլ ազատութեան գա– ղափարին, իբրեւ հաւատարիմ ժառանգորդներ » :

Արտասանեցին Պ. Ա. Տիգրանեան, Օր. Ա. – տալեան : Իսկ փոքրիկն Սալբի Գէորգեան անման էր այս անգամ ալ : Գէորգեան ընտանիքը, լեռան մը գլուխը թառած, իրենց զաւակներուն տուած հայեցի դաստիարակութեան համար արժանի են ամէն գնահատանքի :

Երկրորդ բանախօսը Պ. Սալօ, խոստովանե – ցաւ թէ Հ. Ց. Դ. Գէորգ Զաւարչ խումբը, որ անցեալ տարի ստանձնած էր սգատօնին կազմա – կերպութիւնը, այս տարի զայն յանձնեց հոգա – բարձութեան, որպէսզի տօնուի բոլորին մաս – նակցութեամբ : Այս առթիւ ուրախութիւն յայտ– նեց որ չատ մը գաղութներու մէջ ալ տօնակատա– րութիւնը եղած է համազգային :

Սգահանդէսը փակուեցաւ Տիկին Մ. Մելիք – եանի Հայաստանի եւ կարօտի երգերով, ընկե – րակցութեամբ Օր. Ս. Խոսրովեանի (դաշնակ) : Երկուքն ալ արժանացան կազմակերպիչ յանձնա– խումբի ծաղկեփունջերուն :

Ներկաները բաժնուեցան սրահէն արցունքը աչքերուն, յոյսը սրտերուն : Ներկայ մը

★

ՊՈՒՏՈ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի նախա – ձեռնութեամբ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 11–24ի սգա– հանդէսը, Սբնոնի ընկերվարականներու սրահին մէջ, 23 Ապրիլ, կէս օրէ վերջ :

Մեր մէկ միլիոն զոհերու յիշատակն անգամ մոռացութեան տրուած է չատ մը հայրենակից – ներու կողմէ : Հակառակ այս տխուր երեւոյթին, սառար բազմութիւն մը եկած էր իր պարտակա – նութիւնը կատարելու :

Հանդէսի բացումը կատարուեցաւ «Տէր Ո – ղորմեա»ով, Պ. Այրճեանի կողմէ : Օրուան նախա– գահը, Պ. Սարգիս Գօնեալեան դրաւոր ուղերձ մը կարդաց, խստօրէն ձաղկելով բոլոր անոնք, որ մեղսակից դարձան բորենիին :

Արտասանեցին Պ. Պ. Սահակ, Քէնոէրեան Պետրոս, Տոնէրեան եւ Օրիորդներ Ցակոբեան եւ Իլպէկեան խոր յուզումով : Երգեց Պ. Այրճեան ընկերակցութեամբ դաշնակի : Նոր Սերունդի կողմէ դրաւոր ուղերձ մը կարդաց Օր. Շաքէ Քէն– տէրեան : Ջութակի վրայ քանի մը կտորներ նուա– զեց Ս. Տօնէրեան :

Օրուան բանախօսը, Պ. Արամ Միքայէլեան նկարագրեց հայկական ջարդերը, իրրեւ ականա– տես : Ցետոյ չէշտեց թէ հակառակ բոլոր հրէշա – յին դաւերուն, հայ ժողովուրդը անօրինակ սպան– դէն երեք տարի վերջ, Սարդարապատի, Բաշ Ա– պարանի եւ Ղարաքլիսէի յաղթական ճակատա – մարտներով յարգանքի կը հրաւիրէր իր յաւիտե – նական ոսոխը : «Մենք եղաւ մեր կորուստը, բայց մեր այսօրուան աստանդական վիճակումն անգամ կրնանք տակաւին յարգանքի հրաւիրել այլ ժողովուրդներ մեր մշակոյթով եւ ուրիշ ար– ժանիքներով : Մենք ամուր, մէկ օր աւելի դի – մանալու համար, մինչեւ որ լայն կը բացուին հայրենիքի դռները ու մեզի պատեհութիւն կը տր– ուի ստեղծագործել մեր հայրենիքին մէջ» :

Նախագահին քանի մը խօսքէն վերջ, սգահան – դէսը փակուեցաւ խոր տպաւորութեամբ :

ՀԱՑԿՈՒՆԻ

★

ՌՈՄԱՆ.— Այս տարի Ապրիլեան Եղեռնի տա– րեդարձը տօնեցինք ապրիլ 22ին, աւելի մեծ չու– քով : Սգակիր հայրենակիցներով լեցուած էր կա– թողիկէներու կոկիկ սրահը : Հ. Ց. Դ. Շրջ. կո – միտէն իր ամբողջ կազմով ներկայ էր սգահան – դէսին : Բեմին ալ կողմը սեւ չղարչով եղերուած կ'երեւէր մեր պաշտելի եռագոյնը, իսկ ձախ կող– մը զետեղուած էր՝ Ֆրանսականը : Բեմին կեդրո – նը սեւ թաւիչով ծածկուած դագաղ մը կը խոր – հրդանշէր աւելի քան մէկ միլիոն զոհերու յիշա – տակը :

Օրուան նախագահի առաջարկին վրայ հան – դիսականները յոտնկայս «Հայր մեր»ը երգեցին խոր յուզումով : «Ցառաջ»ի թղթակիցը փոխան բացման խօսքի կարդաց Գ. Խաժակի «Կտակը»՝ ուղղուած իր տիկնոջ, որպէսզի իրրեւ ուխտ ծա– ռայէ միլին եւ նոր սերունդին : Ապա եղան յուզիչ եւ յաղող արտասանութիւններ : Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը, ընկեր Գ. Սարոյեան եւ օրուան բանախօսը՝ ընկեր Ե. Գասեան պարզելով դոր – ծուած ահաւոր եղեռնը, չեշտեցին թէ բոլորիս

Մելիքի աղջիկը

ԺԱ.

Շտապով ներս ընկաւ սպասաւոր կինը, սկսեց չտապով հաւաքել սփռոցը, կարծես ուզում էր փախցնել : Եւ կարծես իր այդ տարօրինակ վար – մունքը արդարացնելու համար էր որ նա կիսա – ձայնով ասաց . — Դրսում ինչ որ տարօրինակ ձայ– ներ են գալիս :

Ամէնքը, բացի Յովսէփից, մի ակնթարթում դուրս թռան : Առաջնորդողը Աննա խաթունն էր, որ այսպիսի դէպքերում տղամարդի սիրտ ունէր :

կարծես օդն էր հասկանում է թէ ինչ է ան – սովոր դժբախտութիւնը :

Լսւում էին խառն ձայներ : Հեռուում մի սուր ճիչ մարեց, շները կսկծալի հաչոց բարձրացրին եւ ապա տիրեց կարճ լռութիւն :

Այդ բոլորը կարող էր դիւղական առօրեայ աղմուկի մի կտորը լինել . բայց օդը ինչ որ չա – րագուշակ բան էր իրանից աւելացնում այդ ձայ– ների վրայ :

Գիշերային խաւարի մէջ սիրտը բռնում էր օ– դից այդ առանձնայատուկ նշանները եւ միանգա – մայն անսխալ գործում էր՝ փոխարինելով տես – ղութիւնը :

Րոպէ չանցած՝ մի այլ չարագուշակ ձայն տա– ջածուեց, այս անգամ բոլորովին մօտիկ տեղ, տան բակում :

Մէկը բախում էր դրսի դուռը :

Առաջին վայրկեանում Աննա խաթունը այն – քան գլուխը կորցրեց, որ չկարողացաւ այլեւս պահել այն հառաչանքը, որ այնքան ժամանակ փակել էր իր սրտի մէջ :

Նա չիմացաւ որ Գայիանէն արդէն դողում է պիչերային ձայներից եւ բոլորովին պարզ կերպով մրմնջաց մի սարսափելի բառ.— Սկսուեց ...

Դա մի աղաղակ էր, որ դուրս էր թռչում ին– քըն ըստ ինքեան, անդիտակցաբար : Նորից կրկ – նուեց բախոցը :

Ծառան վազեց դռների մօտ :

Լսւում էր միայն նրա ձայնը : Նա հարց ու փորձ էր անում :

— Ո՞վ է, Թէոս, ի՞նչ է ուզում, կանչեց այ– րին :

Այդ անհամբերութիւնը ցոյց էր տալիս որ նա արդէն պատրաստ է ամէն մի հարուածի դէմ դնա– լու :

Թուլութիւնը չքացաւ, որովհետեւ վտանգը չատ մօտիկ էր երեւում :

Բայց ծառան խոկոյն չպատասխանեց : Բաւա– կան առաջ գնալով, նա հանդարտ ձայնով ասաց .

— Կոյս Հեղինէն խնդրում է բաց անել ...

— Կոյս Հեղինէ՞ն... Դու լա՞ւ ես ճանաչում նրա ձայնը :

— Նա է, ասում է չատ հարկաւոր գործ կայ :

Տիրեց վայրկենական լռութիւն : Դա հար – կաւոր էր թուլատրութեան վերջին նշոյլը ոչն– չացնելու համար :

Բակի մէջ հնչեց այդ կնոջ տիրական խրոխտ ձայնը.— Բա՛ց արա :

Եւ ինքը ցած գնաց, հրամայելով Մեհրիին ու Գայիանէին որ ներս գնան :

— Զգուշացէք, աւելացրեց նա ներքեւից : Գնա– ցէք տուն : Թէոս, մի ճրագ բեր :

Հեղինէն էր, այո, բայց մենակ չէր : Հենց որ դռների ահագին փեղկերից մէկը յետ գնաց ու մի նեղ ճեղք բացուեց, նա չտապով ներս մտցրեց եր– կու փաթաթուած կանանց, ապա ինքը մտաւ : Ծառան դուռը փակելուց յետոյ, կոյսի հրամանով ճրագը դրեց սրահում ու հեռացաւ :

Այն ժամանակ Հեղինէն հարցրեց .— Ո՞ւր կարող ենք տեղաւորել սրանց :

Նա թոյլ չտուեց որ Աննա խաթունը մի այլ հարց տայ, իմանայ որեւէ պատճառ : Խօսքը մի – միայն թագցնելու տեղի մասին էր :

Եւ այդպիսի մի տեղ գտնելը երկար չտեւեց : Դա մի փոքրիկ սենեակ էր, որ գտնւում էր սրա– հի տակ եւ մի ժամանակ Մելիքի բանտն էր :

Ինքը Հեղինէն ներս պարաւ իր բերած կա – նանց, նրանց օգնութեամբ տեղ պատրաստեց մի կարճ միջոցում, իսկ Մելիքի կինը պատուիրեց որ վերեւից անկողին ու կարպետներ բերեն :

Ամէն ինչ վերջացնելով, Հեղինէն ճրագը թո– ղեց այնտեղ, ինքը դուրս եկաւ եւ դուռը կողպե – լով, բանալին յանձնեց Աննա խաթունին :

— Քեզ եմ տալիս, ասաց նա . լաւ նայիր , չուտ չուտ տեղեկացիր թէ ինչ են ուզում : Բանա– լին ծառաների ձեռքը չտաս, աչխարհը մեղքերով լեցուած է ...

պարտականութիւնն է անոր իմաստը բացատրել նոր սերունդին եւ միշտ հաւատարիմ մնալ նահատակներու կտակին :

Ամէնէն վերջ կապոյտ Խաչի եւ Նոր Սերունդի դերասանական խումբը յաջողութեամբ ներկայացուց Ա.Հեւտիս Ահարոնեանի «Էլ մի աղօթիր»ը, թատերախաղի վերածուած ընկեր Ազգին Մարտիրոսեանի կողմէ : ՊԻԼԱԼԻ

Այս առթիւ ճառ մը խօսեցաւ զօր. Շահմանեան – քօ, ազդապարելով թէ խորհրդային ժողովուրդը «կրնայ վստահ ըլլալ իր բանակին, նաւատորմին եւ օդատորմիղին վրայ որոնք միշտ պատրաստ են կատարելու իրենց պարտականութիւնը հայրենի – քին հանդէպ :

ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

Մօտ մէկ միլիոն բանուորներ եւ քաղաքացի – ներ պատկառելի ցոյց մը կատարեցին Պերլինի ա – բեւելեան եւ արեւմտեան շրջաններուն մէջ, իբր – մէ հազիւ քանի մը մեթր հեռու : Ութ հազար Ֆրանսացի, անգլիացի եւ ամերիկացի զինուորներ կը հսկէին բարեկարգութեան, 12.000 զերման ոս – տիկաններու հետ : Թէեւ երկու հակամարտ բա – նակներ էին որ Մայիս 1ը կը տօնէին դէմ դիմաց, սակայն ծանր դէպքեր չպատահեցան, բաց ի մանր մունր ընդհարումներէ : Անշուշտ զովասանքներ եւ նախատինքներ պակաս չեղան բանախօսութեանց ընթացքին : Այսպէս, արեւմտեան շրջանին մէջ Ա· Մխութիւնը կը հռչակուէր «բռնակալ ուժ մը որ կը սարկացնէ ժողովուրդները», իսկ արեւելեան շրջանին մէջ նոյն պետութիւնը կը ներկայացնէին «խաղաղութեան պատուարը», արեւմտեան պե – տութիւններն ալ՝ «պատերազմի հրձիգներ, աշ – խարհակալներ» եւն· :

Արեւելեան շրջանին մէջ կապոյտ շապիկներ հագած երիտասարդներ թափօր մը կազմեցին, Սթալինի, Լենինի եւ ուրիշ ականաւոր դէմքերու կենդանագիրներով :

★ ՀՌՈՄԻ մէջ 50.000 բանուորներ թափօր մը կազմեցին առանց արտակարգ ցոյցերու : Վեր – ջին պահուն հաղորդուեցաւ թէ երկու դիւղացի – ներ սպաննուած, վեց հոգի վիրաւորուած են : ՓՐԱԿԱՑԻ մէջ նախագահը անգամ մը եւս յայտա – րարեց թէ «Ա· Մխութիւնը մեր ամենահզօր ազա – տարարը, պաշտպանը , զինակիցը եւ բարեկամն է» : Պրիւսէլի մէջ ոստիկանութիւնը արգիլեց Լէօ – փոլտ Գ·ի դէմ սարքուած ընկերվարական ցոյց մը, որուն կը մասնակցէին քսան հազար հոգի, առաջնորդութեամբ նախկին վարչապետ Սփաքի : ՍՈՖԻԱՑԻ մէջ կազմուած թափորը վեց ժամ տե – ւեց, անցնելու համար Տիմիթրովի դամբարանին առջեւէն : ՊԵԼԿՐԱՏԻ մէջ զօրահանդէս մը սար – քուեցաւ ի ներկայութեան Թիթոյի : Լոնտոնի մէջ տօնակատարութիւնը յետաձգուեցաւ այս կիրակի օրուան : ԺԸՆԵՒԻ մէջ վերատեսութիւն մը կ'ազ – դարարէր.— «Ընկերվարութիւնը չի կրնար դո – յութիւն ունենալ Մոսկուայի տիրապետութեան տակ » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵԼՃԻՈՑ երեսփ· ժողովը լուծուեցաւ, նկա – տելով որ կարելի չըլլար կառավարութիւն կազ – մել ամիսներէ ի վեր : Նոր ընտրութիւնները պիտի կատարուին Ցունիս 4ին :

300.000 ՀՈԳԻ համախմբուած էին Վիլլա – քուպլէի օդակայանը, տեսնելու համար թէ ինչպէս պիտի Թռչի Լէօ Վարանթէն, որ Թռչունի Թեւեր չինած է : Թերթերը կը դրեն թէ միայն մէկ բան տեսան.— Թռչուն – մարդը վար իջաւ 3500 մեթր բարձրութենէ մը ...

ՄԱՐՍԷՅԼԻՆ կը հեռագրեն թէ Ֆրանսուհի – ներու Մխութեան կեդրոնին ճակատը խորտակուե – ցաւ, պայթումի մը հետեւանքով :

ԹՐԻԵՍԹԻ մասին բանակցութիւններ պիտի կատարուին Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ միջեւ, ինչ որ բարենշան կը համարուի : Իրազեկներ դիտել կուտան թէ երբ սերտ յարաբերութիւններ հաս – տատուին երկու երկիրներուն եւ Ցունաստանի միջեւ, Ա· Մխութիւնը պիտի կորսնցնէ Ալպանիան :

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ճառ մը խօսելով իր կուսակցու – թեան մէկ ժողովին մէջ, բացատրեց թէ երեք վը – տանգներ կը սպառնան երկրին,— 1. Անկարգու – թիւն եւ բռնութիւն, զորս կարելի չէ թոյլատրել· —2· Անարդարութիւն եւ թշուառութիւն.— 3. Ներքին եւ արտաքին տեւական սպառնալիք հան – բային բարեկարգութեան դէմ : Ցետոյ ըսաւ թէ Ֆրանսա միտք չունի հիւլէական ռումբեր չինե – լու :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՑԱՍՏԱՆ, ամսաթերթ Հ Ց· Դ· Նոր Սե – րունդի, Գ· տարի Թիւ 34 (Փետր·–Ապրիլ) : Կէս առ կէս հայերէն եւ Ֆրանսերէն, ամբողջովին նը – ուիրուած 1915 Ապրիլ 11–24ի : Գին 30 Ֆրանք : Տարեկան բաժնեգին 350 Ֆրանք :

Ֆր. Կ. Խաչի 40ամեակը Մարսէյլի մէջ

Մասնակցութեամբ շրջաններու եւ 9 քոյր մասնաճիւղերու : Այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին մինչեւ առաւօտ, Alhambraի չքեղ սրահներուն մէջ, 340 Bld. Chave :

Կը նախագահէ Տիկին ՓԻՊՐԻԹՃԵԱՆ

Կը բանախօսեն Տիկին Տ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ Պ· Ս· ՏԷՐ – ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժինն իր մասնակցու – թիւնը կը բերէ Նիւ Եորքի City Central Opéra ընկե – րուհեան Տրամաթիկ դերերու աստղերէն Տիկին ՍԻՐԱՆ ՍԻՄՕՆԵԱՆ – ՓԻՊՐԻԹՃԵԱՆ, հայ ժողովը – դական եւ Սայաթ Նովայի երգերով :

Կը նուագէ սիրուած ջութակահար Լ· Ղե – ԻՒՆԴԵԱՆ :

Արտասանութիւն, երգ, պար կապոյտ Խաչի Սանուհիներուն կողմէ :

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր, ընտիր նուագախումբով : Մուտքը ազատ է

Ծիլաթակի ահագին հանդէս

Երեք անմահներու , ԱՂԲԻՒՐ – ՍԵՐՈԲԻ, ՀՐԱՑԻՐԻ եւ ԳԷՈՐԳ ՋԱՎՈՒՇԻ նահատակութեան 50ամեակին առթիւ : Նախաձեռնութեամբ ՏԱ – ՐՕՆ – ՍԱԼՈՆՑ ՋՈՐԻ ՀԱՑՐ· ՄԻՒԻԹԵԱՆ : Կը նախագահէ ՀԱՑՐԵՆԱԿԻՑ Ք· ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ : Կը խօսին Հ· Կ· ՏԷՐՄՈՑԵԱՆ եւ Գ· ՇԷԽԻԿԵԱՆ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին լաւա – պոյն ուժերով :

Մայիս 1ին կիրակի ժամը 2.30ին, ՄԱՐՍԷՅԼ, Salon Longchampի չքեղ սրահին մէջ, 33 Պուլվար Լօնչան :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին : Նախաձեռնութեամբ Լիոնի ՍԻՒՄԱՆԹՕ խումբին, մասնակցութեամբ Ֆ· Կ· ԽԱՉԻ ՍԱՆՈՒՀԵԱՑ մի – ութեան, հովանաւորութեամբ «ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ» կոմիտէի : Քրիստոնեայ երիտասարդաց սրահը , 8, Passage Coste, (Cours Latayetteի սկիզբը) :

Կը նախագահէ ընկեր Բ· ԽՐԻՄԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Հ· ՏԱՄԱՆԱՊԵՏԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Կը բեմադրուի զաւեշտ մը՝ ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՌՄԲԱԼ է :

Մուտքը ազատ է :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

35րդ տարեդարձը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ : Նախա – ձեռնութեամբ Վիէնի Վասպուրականցիներու Հայր· Միութեան եւ մասնակցութեամբ կուսակ – ցութեանց եւ ազգ· միութեանց :

Կը խօսին Պ· Կ· ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ Պ· ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր· Կ· Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ մեր բժիշկներէն Տօքթ· Ե· Տիկիրեանի որ միշտ սիրայօժար օժանդակած է մասնաճիւղին, թէ հիւանդները մասնագէտ բժիշկներու մօտ ա – ռաջնորդելու եւ թէ չատեր տեղաւորելու գործա – ղան հասատատութեանց մէջ, մանաւանդ մեր կա – յանի մանուկները ձրիաբար բժշկական քննու – թեան ենթարկելով ամէն անգամ :

★ Շնորհակալութիւն նաեւ Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ· վարչութեան, որ, Զատկի առթիւ 350 կարմիր հաւկիթ եւ 200 հատ պրիօշ նուիրեց, բաժնելու համար չքաւոր ընտա – նիքներու :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Մ· Սրապ – եան, ինչպէս նաեւ Սրապեան ընտանիքը եւ բոլոր պարագաները, իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք, անձամբ, նամա – կով, ծաղկեպսակով եւ նուիրատուութեամբ մաս – նակից եղան իրենց խորունկ սուգին եւ յաւակցու – թիւն յայտնեցին իրենց զաւկին եւ ազգականին , ողբացեալ ՑԱԿՈԲ ՍՐԱՊԵԱՆի զառնաղէտ մահ – ուան առթիւ :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՑԹԸ

Նախագահութեամբ ԱՌԱՔԵԼ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻ

Մայիս 7ին, կիրակի օրը ժամը 4—12, Օթէլ Քօն – թինանթալի չքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de l'Isle : Հաճելի անակնկալներ եւ գեղարուես – տական ճոխ բաժին :

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սե – ղանը : Դիմելով Ely. 01–76 :

Օր· ՄԱՐԻ ԱՇԸԳԵԱՆ
Պ· ՆՇԱՆ ՆԱԳԴԱՇԵԱՆ
Ամուսնացած 23 Ապրիլ 1950
Մարսէյլ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի «Ահարոն – եան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Կը խօսի ընկեր Ա· ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ : Նիւթ՝ «Հայեւթաթարա – կան յարաբերութիւնները» : Հայերէնի դասըն – թացք ժամը 8—9:

ԼԻՈՆ.— Հ· Ց· Դ· «Վարանդեան» կոմիտէին ընդհ· ժողովը՝ այս ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահը (78 rue Rabelais) :

ԱՆԻԷՒՆ – ՊՈՒԱ ԲԱԼՄՊԻ Ա.րամ ենթակոմի – տէի ընդհ· ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 9ին, ծա – նօթ սրճարանը : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւո – րիչ ներկայութիւն :

ՍԷՆ ԼՈՒ.— Հ· Ց· Դ· Ակնունի ենթակոմի – տէին ընդհ·ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Բոլոր ընկերնե – րու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՎՐԻՊԱԿ.— Լիոնէն կը խնդրեն ճշդել թէ Ապ – րիլ11–24ի թղթակցութեան մէջ Հայրենակցական – ներու կողմէ խօսեցաւ Զ· Պօյաճեան եւ ոչ թէ Ֆըսըրգճեան, ինչպէս սխալմամբ գրուած էր :

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ԻՍԿՈՒՀԻ ԳԱՐՄԷՆ խորին ցա – ւով կը ծանուցանէ իր մէկ հատիկ սիրելի զաւկին՝ ՎԻԳԷՆ ԳԱՐՄԷՆԻ զառնաղէտ մահը եւ կը խնդրէ չայցելել :

Մեր ցաւակցութիւնները :

ԾԱԽՈՒ Է

Կօշկակարի խանութ մը, արդիական բոլոր մեքենաներով : 531 rue Gabriel Péri, Քոլոմպ, Seine : Դիմել հեռաձայնով Mol. 02–61 :

Հայ կօշկակարներուն ուշադրութեան

Բացուած է Օհանեան կաշեվաճառատունը, ուր պիտի գտնէք, անմրցելի գիներով կօշկակարի վերաբերեալ ամէն տեսակի ապրանքներ :

Կը բաւէ մէկ անգամ այցելել, համոզուելու համար :

Դիմել Մ· Օհանեանի, 4 rue du Bon – Pasteur, Marseille, (Place d'Aixի մօտ) :

ՃԱՇԱՐԱՆ ԱՐԱՐԱՏ

LE DOME ARARAT

ՏԷՐ եւ Տնօրէն՝ Ս· ԳԱՐԱԳԱՆԵԱՆ

Նիս այցելող հայրենակիցներուն կ'ապահովէ պաճղոկի եւ այլ դիւրութիւններ :

ԱՐԻԵԼԵԱՆ եւ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՀԱՄԵՂ ԿԵՐԱ – ԿՈՒՐՆԵՐ եւ ՇՄՈՐԵՂԷՆՆԵՐ, մատչելի գիներով :

1 Avenue Thiers· Կայարանի դիմաց
Բաց է առաւտան ժամը մինչեւ 2
Հեռաձայն 890–38

Մահու խաւնուք

Ալֆորվիլի մէջ օթոպուսի կայարանին դէմ վեց տարի պայմանագրութեամբ դեղեցիկ խա – նութ մը ծախու է : Ունի նաեւ Ա· յարկի վրայ բնակարան մը մէկ սենեակ եւ խոհանոց, ջուր, կազ եւ էլեկտրականութիւն : Մանրամասնութեանց համար դիմել.— 7 rue des Brochets, Ալֆորվիլ :

ՄԱՐՍԷՅԼՑԻՆԵ'Ր ...
BEBE MIGNONը
ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸՆ Է
31 Place Jules – Guesde
ՁԵՐ ԵՐԵԽԱՆԵՐԸ ՀԱԳՈՒԵՑՈՒՑԷ

Այս նորաբաց վաճառատունէն ուր փարիզեան ճաշակով եւ մատչելի գիներով պիտի գտնէք լա – ւագոյն ապրանքը :

Փաստաբան – խորհրդական
ԳՐ· Մ· ԹԷԼԼԱԼԵԱՆ (ԳՐԻՄԻԹԷԼ)

Ամէն տեսակ իրաւագիտական գործեր եւ գրութիւններ, մասնագէտ փոդոցի արկածներու եւ ամուսնալուծումի դատերու :

Ժամը 3էն 5 եւ ժամադրութեամբ
Հեռախօս Trudaine 18 - 58
46 rue Lamartine, Paris (9)
métro Cadet կամ N. D. de Lorette

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesmes - (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս· 800 ֆր·, Տար· 1600, արտ· 2500 ֆր·

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր· C.C.P.Paris 1678-63

Jeudi 4 MAI 1950 Հինգշաբթի 4 ՄԱՅԻՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6143–Նոր շրջան թիւ 1554

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՅՈՒՄԱԲԵՐԱՒ ՏՈՒՆԸ

Եգիպտոսի վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ աշխատանքները անընդհատ կը չարունակուին, օր առաջ աւարտելու համար «Ցուսաբեր»ի Տունը, որուն հիմնարկէքը կատարուեցաւ Մարտ 26ին, արտակարգ հանդիսաւորութեամբ :

Գահիրէի մեր պաշտօնակիցը նոր խմբագրական մը նուիրելով այս ձեռնարկին, կը գրէ·

— « Ե՞րբ պիտի աւարտի մեր Տունը,— այս է այն հարցումը որ բոլորին կողմէ ամէն առիթով կ'ուղղուի մեզի :

Այս հարցումին պատասխանը վերապահուած է մեր համակիրներուն, բարեկամներուն եւ ընկերներուն :

Այս մեծ ընտանիքին բոլոր անդամները — թէ հոս՝ Եգիպտոս եւ թէ այլուր — եթէ ժամ առաջ կատարեն իրենց պարտականութիւնը իրենց Տան հանդէպ՝ արագօրէն, յարկ առ յարկ, կը բարձրանայ շէնքը՝ մօտ ապագային իր հիւրընկալ դուռները լայնօրէն բանալով բոլորին առջեւ» : («Ցուսաբեր», 18 Ապրիլ) :

Անոնք որ ուշադրութեամբ հետեւեցան հիմնարկէքի առթիւ խօսուած ճառերուն, անշուշտ կը յիշեն այս հաստատութեան «ծննդոց»ը :

Ափ մը հաւատաւորներ ձեռք ձեռքի տալով 1944ին կազմած են «Ցուսաբեր Մշակութային Ընկերակցութիւնը», դլուխ հանելու համար այս ձեռնարկը :

Իրենց առաջին գործը եղած է 1310 քառ· մեթր տարածութեամբ հող մը գնել բանուկ պողոտայի մը վրայ, 12.500 եգիպ· ոսկիի :

Հողին 260 մեթրը երկու փողոցներու ընդարձակման յատկացուած ըլլալով, մնացեալ 1050 քառ· մեթրին վրայ պիտի կառուցուի դեղեցիկ շէնք մը, եօթը յարկ : Ընդհ· ծախքը՝ 40.000 ոսկի :

Գեռնայարկը պիտի պարունակէ «Ցուսաբեր»ի խմբագրատունը, տպարանը, հինգ վարձու խանութներ, եւ կառատուն մը : Առաջին յարկը պիտի յատկացուի Մշակոյթի Տան, դրասենեակներով , դրադարանով, հիւրանոցով, 720 հոգինոց թատերասրահով մը եւ ուրիշ յարմարութիւններով :

Երկրորդ յարկը, բացի «դալար տանիք»էն, պիտի յատկացուի «Նաւասարդ» Մխիթեան սրահին, 200 հոգինոց սրահով մը :

Երրորդ, չորրորդ , հինգերորդ եւ վեցերորդ յարկերը պիտի պարունակէն 12 յարկաբաժիններ, առանձին մուտքով եւ վերելակով :

Այս ամփոփ տեղեկութիւնները կրնան դաղափար մը տալ ծրագրուած հաստատութեան մասին, որուն շինութեան համար առաջին առթիւ հաւաքուած է 21.000 ոսկի :

Այսպէս, շնորհիւ Հ· Ց· Դաշնակցութեան եւ իր համակիրներու ա ջակցութեան, մինչեւ աչուն պիտի ունենանք վայելուչ, եթէ ոչ չքեղ Տուն մը :

Երկրորդ վառարանն է այս Աբեւելքի մէջ, Պէյրութի ձեմարանէն վերջ, որ նոյնպէս ունեցաւ փառաւոր շէնք մը, շնորհիւ ողբացեալ Փալան – ճեանի կտակին (20.000 մեթրին) եւ ամերիկա – հայ գաղութին առատաձեռնութեան (127.000 տ.) :

Մեր մէջ տեսակ մը աւանդութիւն դարձած է մշակոյթի տուն, դպրոց, խմբագրատուն, մանկապարտէզ կամ թատրոն հաստատել որեւէ տան, խանութի, մթերանոցի, տաղաւարի, ախոռի մէջ :

Մասնաւորապէս մամուլի մասին խօսելով, էբրեւ ընդհանուր օրէնք, յարմարած ենք որեւէ շէնքի : Կը բաւէ որ կարելի ըլլայ քանի մը աթոռ – սեղան տեղաւորել մէկ – երկու սենեակի մէջ :

Պոլսոյ մէջ, առաջին անգամ «Ազատամարտ»ն էր որ շէնք մը վարձեց եւրոպական թաղին մէջ , Բերա, քրիստոնական դեսպանատան դիմացը, բոլոր յարմարութիւններով (վեց յարկ) :

Անցեալ պատերազմի զինադադարին, « Ճա – կատամարտ»ը կը վարձէր աւելի փառաւոր շէնք մը, ամերիկեան դեսպանատան դիմաց : Նոյնպէս վեց յարկ, արդիական կարասիներով եւ բոլոր յարմարութիւններով,— տպարան, խմբագրատուն, ընթերցասրահ եւն· :

Արտասահմանի մէջ, եթէ չենք սխալիր, մի – այն «Հայրենիք»ն է որ ունի սեփական եւ լաւագոյն խմբագրատուն – տպարանը, օժտուած՝ բոլոր առաւելութիւններով :

Եւ ահաւասիկ «Ցուսաբեր»ի Տունը :

Մեր սրտագին բաղձանքն է օր առաջ աւարտած տեսնել զայն, էբրեւ փառաւոր վառարան մը ազատ մշակոյթի :

Շ·

Հայկոր վիճակը Երուսաղէմի եւ Պաղեստինի մէջ

ՄՄԲ·— Երուսաղէմի պատր· տեղապահը, ընդհէ վրդ· Տէրտէրեան, որ վերջերս Գահիրէ գացած էր, հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդած է «Արեւ»ի (20 ապրիլ) : Զանց կ'առնենք հարցումները ·—

Քաղաքը երկու մասերու բաժնուած է· հրէական եւ արաբական : Հին քաղաքին մաս կազմող արաբական մէկ փոքր շրջանը Անդրյորդանանի կը պատկանի : Նոր քաղաքը, քանի մը քրիստոնեայ արուարձաններու հետ միասին, կը գտնուի Իսրայէլի իշխանութեան ներքեւ : Բոլոր Ս· Տեղիք — իսլամական, քրիստոնէական, արաբական — հին քաղաքին մէջ են եւ կը գտնուին Յորդանանի տիրապետութեան տակ : Հայոց վանքը արաբական շրջանին մէջ է եւ կը գտնուի Անդրյորդանանի իշխանութեան տակ : Իսկ մեր կալուածները, թէ Երուսաղէմի եւ թէ Եաֆայի մէջ, ամբողջապէս Իսրայէլի իշխանութեան ներքեւ են :

Այս երկու տարուան ընթացքին, թէ հանդուցեալ պատրիարքին եւ թէ Տէղապահին կողմէ, երբեմն դիմումներ եղած են Իսրայէլի որպէսզի մեզի վերադարձուին մեր կալուածները եւ դանոնք տնտեսելու իրաւունքը· այս ուղղութեամբ յուշագրերը յղուած են թէ Պ· Վայցմանի եւ թէ Պ· Պէն Կուրիոնի : Հակառակ ցոյց տրուած բարեացակամութեան, վերջնական կարդադրութիւն մը չէ եղած : Այդ կարդադրութիւնը եղած չէ բոլոր համայնքներու ստացուածքներուն համար : Հաւանաբար չըլլայ տակաւին մինչեւ որ քաղաքական վերջնական կարդադրութեան մը չյանգի Պաղեստինի հարցը :

Երկու հազար հինդ հարիւր Հայեր կը բնակին վանքէն ներս եւ հազար հոգի ալ բնակութիւն հաստատած են վանքին չուրջ , հին քաղաքին մէջ : Առնուազն հազար հոգին իրենց հայը եւ բժշկական խնամքը կը ստանան ուղղակի Վանքէն , անոնց կարգ մը ներքին պէտքերը կը հոգացուին Վանքին կողմէ : Նախորդ երկու տարիներուն, մօտաւորապէս 40.000 պաղեստինեան ոսկիի նպաստ ընդունած ենք Հ· Բ· Ը· Միութենէն, Ամերիկայի դաղութէն, Եգիպտոսի եւ Իրաքի դաղութներէն, Պ· Գալուստ Կիւլպէնկեանէն եւ դանազան տեղերէ :

Այժմ ոչինչ ունինք, սպառած են այդ բոլորը : Երկու ամիս առաջ Սերովբէ վրդ· Մանուկեանը Ամերիկա ղրկեցինք եւ Տեղապահն ալ այս խնդրով եկած է Եգիպտահայութեան աջակցութիւնը խնդրելու :

Ահռելի տնտեսական կացութեան մը առջեւ ենք Վանքով եւ ժողովուրդով : Գործ չկայ : Անհատական ձեռնարկներ եղած են թէեւ, բայց անոնք հազիւ թէ չոր հացի մը դրամը կը հայթայթեն եւ բոլորն ալ սպասողական վիճակի մէջ են, դիտնալու համար թէ ինչ կերպով պիտի կարդադրուի Երուսաղէմի հարցը :

Երեք հազար Հայ կը հաշուէ այսօր Ցորդանանի մայրաքաղաքը, Ամման : Նախապէս հազար հինդ հարիւր Հայ կը բնակէր հոն : Ուրեմն , մնացեալ հազար հինդ հարիւրը կը կազմեն Երուսաղէմէն դաղթած Հայեր : Անոնք ինքնաբաւ են : Երեք հազար հոգի ալ Սուրիա, Լիբանան եւ Եգիպտոս ցրուած են· ասոնք կազմուած են դլխաւորապէս ուներուներէ :

Պաղեստինի ունեւոր դասակարդին մեծ մասին բնակարանները, ստացուածքները եւ դրամը կը մնան Իսրայէլի կողմը : Ստացուածքներն ու դրամը անշարժացուցած են : Այս հարցն ալ պիտի վերջանայ Պաղեստինի հարցին լուծումով :

ՕԴԱՆԱՒԱՑԻՆ շինութեանց գործարանին (SNECMA) փակման եւ վերակազմութեան առթիւ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Ազդ· ժողովին մէջ : Կառավարութիւնը վստահութիւն շահեցաւ 179ի դէմ 362 ձայնով : Բանաձեւը կ'ըսէ թէ «ամէնէն առաջ պիտի ճամբուն այն բանուորները որոնք կը մերժեն աշխատիլ ազգային պաշտպանութեան համար» : Վիճաբանութեանց ընթացքին խոտորէն քննադատուեցաւ նախկին նախարար (համայնավար) Թիլեօնի գործունէութիւնը : Հաստատութիւնը 14 միլիառ ֆրանք արժած է ժողովուրդին :

Տաւրակշիռ խնդիրներ Լոնտոնի ժողովին մէջ

Երեք արեւմտեան պետութեանց արտաքին նախարարները ժողովի հրաւիրուած են յառաջի – կայ շաբթու, Լոնտոնի մէջ : Օրակարգին վրայ կը գտնուին շարք մը ծանրակշիռ խնդիրներ :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը պարզելով Հնդկաչինի կացութիւնը, պիտի պահանջէ որ Մ· Նահանդները չօշափելի օգնութիւն տրամադրեն, այդ երկիրը պաշտպանելու համար համայնավար յարձակման դէմ, հակառակ պարագային, Ֆրանսա պիտի հարկադրուի իր բախտին ձգել արեւմուտքի այդ ռազմավարական խարիսխը :

Երկուշաբթի օրէն ի վեր, Հնդկաչինի Ֆրանսական մարզպանը, Պ· Փինեօն շարունակ խորհրդակցութիւններ կը կատարէ արտաքին դործերու, ազդ· պաշտպանութեան եւ անդրծովեան երկիրներու նախարարներուն հետ, յուշագիր մը պատրաստելու համար : Կ'ըսուի թէ այս յուշագիրը առաջարկուած է Մ· Նահանդներու նախագահին եւ կառավարութեան կողմէ : Բովանդակութիւնը դաղտնի կը պահուի : Իրազեկ թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, Ֆրանսա այս յուշագրով պիտի բացատրէ թէ ի վիճակի չէ առանձին պայքարելու Հնդկաչինի մէջ, համայնավարութեան դէմ· թէ Ամերիկացիները պէտք է ռազմագիտական պաշտպանութեան բանալիներ համարեն Սայկոնը, Սինկափուրը եւ Ռանկունը, այլապէս այդ դիծը կորսուած է Ատլանտեանի դինակիցներուն համար :

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, Ֆրանսա կը սպասէ որ Մ· Նահանդները 500 միլիոն տոլարի վարկ մը բանան Հնդկաչինի պաշտպանութեան համար, բացի արդիական սպառազինութիւններէ : Յարդ Ամերիկա յանձն առած է միայն 15 միլիոն տոլար, մէկ երրորդը զինամթերքի, երկու երրորդը դեղերու եւն· համար :

Փարիզի մէջ դառնութեամբ դիտել կուտան թէ Մ· Նահանդները լաւ չեն ըմբռնած Հնդկաչինի կարեւորութիւնը եւ մանաւանդ սա պարագան, — Անկախ Հնդկաչին մը Ֆրանսական Միութենէն դուրս՝ կը նշանակէ այդ երկիրը ձգել Մոսկուայի տիրապետութեան տակ : Ֆրանսա ոչ միայն 200 հազար զինուոր կը գործածէ Հնդկաչինը պահելու համար, այլեւ նոյնքան դրամ կը ծախսէ որքան կը տանայ Մարշըլի ծրագրով :

★ *Մ· Նահանդներու արտաքին նախարարը , Պ· Էչիսըն Փարիզ կը սպասուի կիրակի օր : Ֆրանսայի նախարարական խորհուրդը բացառիկ նիստ դումարեց երէկ, անդամ մը եւս քննելու համար Լոնտոնի խորհրդաժողովին օրակարգը :*

Զարմանալի յուներ եւ գրոյցներ

Միջազդային մամուլը կը չարունակէ վրդովիչ լուրեր եւ գրոյցներ հրատարակել, քաղաքական կացութեան մասին : Կ'ամփոփենք ամէնէն կարեւորները, պարզապէս ի տեղեկութիւն·—

Ամերիկացի զօր· Քէնի, որ Խաղաղականի օդանաւային ուժերուն ընդհ· հրամանատարն էր պատերազմի ընթացքին, Մայիս 2ին ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ «պատերազմը կը մօտենայ եւ թէ Ռուսերն են որ պիտի յայտարարեն զայն» : Իր կարծիքով, Խ· Միութեան վարիչները « հաւանաբար» որոշած են նաեւ թէ ո՛ր տարին պիտի յարձակին : «Միջազդային կացութիւնը այնքան լարուած է որ, պատերազմը կրնայ պայթիլ որեւէ առեն, դիւանադիտական սխալի մը հետեւանքով : Նախայարձակ պետութիւնները առ հասարակ ընդհարում մը կը սարքեն երբ վստահ են թէ պիտի յաղթեն : Զեմ կարծեր թէ Խ· Միութեան զինուրական ուժը այդ կէտին հասած է, բայց կը կարծեն հոն հասնիլ կարելի եղածին չափ չուտ : Պատերազմի պարագային, Մ· Նահանդները առաջնակարդ նշանակէտ մը պիտի կազմեն, յարձակելու համար հիւլէական ռումբով, ջրածին ռումբով կամ ուրիշ սպաղելական զէնքով մը» :

★ *Մ· Նահանդներու ընդհ· սպարապետը, զօր· Պրէտլի առաջարկեց խորհրդարանին երկարաձգել պարտաւորիչ զինուորութեան օրէնքը , որ կը լրանայ յառաջիկայ Ցունիս 24ին : Զօրավարը այս առթիւ կը բացատրէ թէ «երբեք թուլցած չէ համայնավարութեան յարձակողական ծաւալումը որ կը ձգտի համաշխարհային տիրապետութեան» : Ցետոյ յիշելով ամերիկեան օդանաւի մը խորտակումը Պալթիկ ծովուն վրայ, կ'եդրակացնէ·— «Շատ քիչ պատճառներ կան դոհացուցիչ համարելու կացութիւնը : Անհերելի պիտի ըլլար որեւէ յապաղում » :*

★ *Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Մ· Նահանդներու արտաքին նախարարը պիտի առաջարկէ Ատլանտեանի զինակիցներուն որ աւելցնեն իրենց զինուորական վարկերը, աւելի ամուր հիմերու վրայ դնելու համար արեւմտեան Եւրոպայի հաւաքական պաշտպանութիւնը :*

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ԱՒԱՆՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— «Սովետական Հայաստան» ամսագրի 1950 Փետրուարի թիւէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները: (Գրողը՝ Դ. Յովհաննիսեան):

Ա. Հայաստանի բարգաւաճ եւ գեղատեսիլ շրջաններէն մէկն է Բերքան, որ գոյութիւն ունի տասներեք տարիէ ի վեր:

Բերքայի ինչպէս եւ Նոր Կեանք, Սովետաշէն եւ Ցաղթանակ աւաններուն մէջ կը քնակին մեծ թիւով հայրենադարձ Հայեր:

Բերքայի շրջանին մէջ մեծ թափով կ'աճին ու կը ծաղկին ընկերվարական արդիւնաբերութիւնը, գիւղատնտեսութիւնը, մշակոյթը, արուեստը:

Տարուէ տարի կ'աճի շրջանի արդիւնաբերութեան տեսակարար կշիռը եւ արտադրութեան քանակը, 1947ի՝ 18 միլիոն րուբլիի համախառն արտադրութեան, 1948ի՝ 28 միլիոնի իսկ 1949ին դումարը հասած է 80 միլիոն րուբլիի:

Այս շրջանին մէջ կը գտնուին Հայաստանի ընտիր մեքենաքեայ կտորեղէն արտադրող առաջին գործարանը, լաւագոյն բամպակէ եւ բրդէ հագուստեղէն արտադրող հիւսուածեղէնի գործարանը, նորագոյն արհեստագիտական սարքաւորումով Յարբերդի մանուածի գործարանը, Աղիւսկղմինարի գործարանը, կօշկեղէնի արտադրութեան քանի մը կատարելագործուած արտէլներ, տեղական արդիւնաբերութեան եւ սննդի գործարանախումբեր եւայլն: Սթալինեան Նոր Հնգամեակի երրորդ տարուան ծնունդ են այնպիսի արդրական ձեռնարկները, ինչպէս Բերքայի Հիւսուածեղէնի նոր գործարանախումբը եւ սովետաշէնի կօշիկի արտէլը:

Սթալինեան նոր հնգամեակի նորակառոյցներէն մէկն է այս շրջանին մէջ շինուած մեքենաքի մանածներու գործարանը, որ հնգամեակի վերջաւորութեան տարեկան քանի մը միլիոն մեթր կտորեղէն պիտի արտադրէ: Մեծ թափով այս շրջանին մէջ կը շինուին Հայաստանի մեծագոյն գոմեակի եւ գարեջուրի նոր գործարանները:

Շահումեան մեքենաքեղէնի գործատան բանուորները, ուր կ'աշխատին շատ մը Հայրենադարձներ, կ'արտադրէ բարձր տեսակի Քրէփ տը շին, ֆազմիր, մարւիզէդ, եւայլն:

Յարբերդի «Միկոյեան» մանարանները կը պատրաստեն բամպակէ եւ մեքենաքէ կտորներ, պատրաստ հագուստեղէն եւայլն:

Շրջանի արդիւնաբերութեան մէջ աշխատող բանուորներն ու ծառայողները կը կազմեն բարձրացնել արտադրութիւնը, իջեցնել ինքնարժէքը եւ երկրին տալ աւելի շատ, ընտիր եւ աժան ապրանքներ:

Մասնաւորապէս ուժեղ թափով կ'աճի այգեգործութիւնը: Երեւանը շրջապատելով զեղատեսիլ այգիներով:

Շրջանի կոլխոզները Երեւանի աղգաբնակչութեան կը մատակարարեն հազարաւոր թոներով թարմ եւ բազմատեսակ միրգեր, ծիրան, դեղձ, սալոր, խնձոր, բալ, կեռաս, խաղող եւայլն:

Այս տարի 500 հէկտարի վրայ խաղողի այգիներ եւ 120 հէկտարի վրայ պտղատու ծառեր պիտի տնկուին:

Շրջանի կոլխոզները պահածոյի արդիւնաբերութեան եւ քաղաքի բնակչութեան կը մատակարարեն մեծ քանակութեամբ բանջարեղէն: Բանջարեղէնը մասնաւորապէս կ'աճի Նորագաւիթի, Շէնգաւիթի, Նոր Ջարնախի եւ Նոր Կողբի կոլխոզներուն մէջ:

Կոլխոզները զարգացուցած են անասնաբուծութիւնը եւ կը ստանան հազարաւոր թոներով կաթնամթերք, միս եւայլն:

Շրջանի կոլխոզներուն օգնութեան կը հասնի գիտութիւնը: Հոն կ'աշխատին Հայկ. ՍՍՌ Գիտութիւններու ակադեմիային կից Այգեգիտնեգոր – ծական, պտղաբուծական, եւ գենետիկայի (génétique) գիտա – հետազօտական կաճառները, 89 գիտական աշխատողներով: Այս կաճառներուն գործօն մասնակցութիւն կը բերեն ակադեմականներ, գիւղատնտեսական գիտութիւններու դոկտոր – պրոֆէսօրներ, գիտութեան թեկնածուներ: Անոնք նոր արժէքաւոր մշակումներու տեսակներ ստանալու, բերքատուութիւնը բարձրացնելու, երկրագործական – կենսաբանական միջոցներով մշակելու մէջ մեծ աշխատանք կը կատարեն:

Այգեգործական կաճառի գիտական աշխատողներու խումբը, Միչուրինի եւ Լիսենկոյի ուսմունքի հիման վրայ ընդարձակած է խաղողի վազի ընտրութեան աշխատանքը: Կաճառին աւագ գիտական աշխատող Ս. Պողոսեան եւ Սուսաննա Յաչատրեան կ'աշխատին լուծել նախալեռնային եւ լեռնային շրջաններուն ցրտակայուն խաղողի տեսակները տարածելու խնդիրը:

Պտղաբուծական կաճառը կը զբաղի պտղաբուծութեան զարգացման նոր տեսակներ ստանալու, մերձաբեւեռադարձային մշակումներու տարածման խնդիրներուն լուծման: Գենետիկայի կաճառը գիտահետազօտական լուրջ աշխատանք կատարած է գիւղատնտեսական կարգ մը մշակուներու, ցորենի, բամպակի, ծխախոտի, բանջարեղէնի ուսումնասիրութեամբ, եւ լուրջ յաջողութիւններ ձեռք բերուած են բերքատուութեան բարձրացման տեսակէտով:

Մեծ աշխատանք կը տարուի ժողովրդական կրթութեան, շրջանի աշխատաւորութեան, կենցաղային պայմանները եւ առողջապահական վիճակը բարելաւելու:

Գիւղերուն եւ աւաններուն մէջ շինուած են ակումբներ, գրադարաններ, հրապարակներ: Նորագաւիթի, Նոր Կողբի, Ջարբախի նորակառոյց մշակոյթի տունները գործածուեցան: Իւրաքանչիւր դահլիճ 500 հոգի կ'առնէ: Շրջանը ունի 13 շարժանկար – թատրոն:

Մեծ թափով յառաջ կը տարուի բնակարանաշինելու գործը: Պետութեան տուած վարկերու չնորհիւ հայրենադարձ Հայերու համար շինուած են հազարաւոր բնակարաններ: Բնակչութեան տրուած է էլեկտրականութիւն: Աւանները կ'երթեւեկեն հանրակառքեր որոնք բնակչութիւնը կը կապեն Երեւանի հետ:

Շրջանին մէջ կան 20 բժշկական կայաններ, մէկ հիւանդանոց: Կ'աշխատին 25 որակեալ բժիշկներ եւ 60 միջին բուժաշխատողներ: Հայրենադարձ Հայերէն անձնուիրաբար կ'աշխատին բժիշկներ Երուանդ Մանուկեան, Բագրատ Աւագեան, եւ ուրիշներ:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ

Ամսագրի նոյն թիւին մէջ կրթական գործերու մասին հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ «Ժողկրթբաժնի» վարիչը, Ա. Գէորգեան,

Տասերեք տարի առաջ Բերքայի շրջանին դպրոցը կը բաղկանար երկու խումբէ, ունենալով 33 աշակերտ եւ երկու ուսուցիչ:

Նել կայիս կան 7 միջնակարգ, 7 եօթնամեայ, մէկ բանուոր երիտասարդութեան եւ երեք դիւղական երիտասարդութեան դպրոցներ:

Բերքայի շրջանին մէջ առաջին դպրոցը դարձած է ոչ միայն շրջանի, այլեւ հանրապետութեան ամէնէն մեծ միջնակարգ դպրոցներէն մէկը: Այս դպրոցը ունի 25 դասարան եւ 835 աշակերտ, 31 ուսուցիչ — ուսուցչուհիներով:

Սերաստիա, Մալաթիա, Դաւիթաշէն, Սպանդարեան, Ցաղթանակ, (ԽՄԲ.— Նուպարաշէն), Սովէտաշէն, Նոր Կեանք եւ միւս աւաններուն եւ դիւղերուն մէջ հանրային ու բնակելի շէնքերու մօտ կը բարձրանան բազմայարկ նորակառոյցդպրոցներ, ուր կ'ուսանին 5790 աշակերտներ:

Հայրենադարձ բոլոր մանուկներու համար ստեղծուած են անհրաժեշտ պայմանները՝ լրացնելու համար անոնց գիտելիքները՝ մայրենի եւ ռուսերէն լեզուներու, պատմութեան եւ այլ առարկաներու մասին:

Բոլոր դպրոցներուն մէջ կ'աշխատին 230 ուսուցիչ – ուսուցչուհի որոնց 8ը հայրենադարձներ են: Ուսուցիչներէն 116ը ունին բարձրագոյն եւ թերի բարձրագոյն կրթութիւն, իսկ մնացածները՝ միջնակարգ մանկավարժական կրթութիւն:

Դպրոցական աշխատողներու համար կանոնաւորապէս կը կազմակերպուին քաղաքական, գիտական եւ մանկավարժական — մեթոտական դասախօսութիւններ, խորհրդակցութիւններ եւայլն:

Ուսուցիչները կը ստանան բարձր աշխատավարձ, ձրի բնակարաններով: Դպրոցները ունին գիտական աշխատասենեակներ, գրադարաններ, մարմնակրթական դահլիճ – հրապարակներ, եւն:

ԱԶԱՏ ԲԵՄ

Ցեղասպանպաւումը եւ Հայ. եկեղեցին

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հայ. Եկեղեցւոյ համար խիստ կացութիւնը սկսաւ ըլլալ, Սփիւռքի մէջ, զայն տեսնել պատկառելի, ազնուազարմ մօր մը դերին մէջ: Ան իր զաւակներուն՝ Հայերու մէջ, խորթ չէ ճանչցած և չի ալ ճանչնար: Եւ կամ եկեղեցին կրնար այնքան յարգանք եւ պատկառանք ներշնչել իր զաւակներուն, որ անոնք, հակառակ առօրեայ կեանքի մէջ ունեցած իրենց հատուածական սուր պայքարներուն, երբ հաւաքուէին իր շուրջ, լուծը իրենց մէջ, առօրեայ բոլոր աղմուկները եւ խօսքը միայն հաւատքը, Հայ մնացած ըլլալու գոհունակութիւնը, եւ կեանքի մէջ՝ լաւագոյն պայմաններու տակ, կարենալ յարատեւելու գերագոյն ձգտումը:

Սփիւռքի մէջ ուրեմն, Հայ. Եկեղեցւոյ շուրջ, կամ անոր ղեկավարութեան մէջ, հատուածական ոգի կամ մտայնութիւն մտցնել, յանուն այս կամ այն վարդապետութեան կամ քաղաքական չահերու, ոճիր մըն է անոր եկեղեցիին դերին, կոչումին, եւ առաքելութեան դէմ, յաչս Սփիւռքի մասնականութեան եւ դոյութեան: Այսպիսի արարքները, իրենք իրենց կրնան թոյլատրել միմիայն հաւատքով տկար կամ հակակրօն Հայեր: Ահա թէ ինչու Եկեղեցւոյղեկավարութենէնանխնայ պէտք է հեռացնել այն տարրերը որոնք իրենց կրօնական նուազագոյն պարտականութիւնները չեն կատարեր: Մոլեռանդութի՞ւն է պահանջել որ վարչութեան կամ հոգաբարձութեան անդամ մը, գոնէ տարին անդամ մը խոստովանի եւ Ս. Հաղորդութեան մասնակից դառնայ:

Հայ. եկեղեցին, ուրեմն, ազատ՝ որեւէ հատուածական աղեցութենէ, դրուած իր համահայկական հանդամանքին մէջ, այն վայրն է ուր կրելի է իրագործել ցեղասպահպանման ծրագիրը:

Ահա թէ ինչպէս: Եթէ ուշադրութիւն ընէք, նկատի պիտի առնէք որ որոշ վերապահում մը կայ՝ հայ զանգուածին քով, դէպի իր ղեկավարութիւնը, կրօնական թէ աշխարհական: Հատուածական, կամ խանդավառ մթնոլորտի մէջ կատարուած նկատելի զոհողութիւնները՝ հակառակը չեն փաստեր: Այս կացութեան պատճառը պարզ է: Ցարդ, յանուն հանրային գործի, ժողովուրդին դիմողները, մէկ յանկերգ երգած են.— «Տուէք, տուէք»: Փոխարէ՞նը, ոչինչ, կամ դրեթէ: Այս կացութիւնը, վերջ ի վերջոյ, կը սպառէ, լաւագոյն համբերութիւնն ալ, մասնաւորապէս Սփիւռքի մէջ: Կացութիւնը փոխելու համար, պէտք է փոխել գործունէութեան սիստեմը: Նախ տալ, առատօրէն տալ, օգտակարը տալ, հոգիին խօսողը տալ, աւազային մինակութեան ճնշիչ մթնոլորտին հակազդողը տալ, եւ մուտքը զանգուածի բարեացակամութենէն սպասել:

Ճիշդ այս դաղափարներով էր որ երբ Տիրան Վրդ. Փարիզ եկաւ, մինչ ծնաւ որ Փարիզի եկեղեցին իր քարոզութեան օրկանն ունենայ, նոր բովանդակութեամբ, նոր ուղղութեամբ եւ նոր ոգիով: Այսպէս լոյս տեսաւ «Մեր Տունը»: Սկզբնական ծրագիրն էր, նախ թերթը ժողովուրդին ձրի ուղարկել, ամէն հայ ընտանիքի ուղարկել, ընտանիքները փնտռելով ուղարկել, ինչ որ եղաւ: Բովանդակութիւնը, շատ հակիրճ՝ խտացուած քարոզներ, կարճ, սեղմ, հետաքրքրական պատմուածքներ հայ եկեղեցական կամ ազգային անցեալէն: Մանրամասն ծանօթութիւններ դաղութի առօրեայ կեանքը հետաքրքրելով տեղական օրէնքներու մասին, աւելի լայն դիտելիքներ պզտիկներու ապագայի համար տեղական դպրոցական ծրագիրներու, անոնց պահանջներու մասին, մասնագիտութիւններու եւ զանոնք լաւագոյն պայմաններու տակ կարենալ ստանալու մասին, եւայլն, եւայլն: Մէկ խօսքով, թերթը, Փրանսահայ ընտանիքին խորհրդականը, որուն չափով աղջնորդը պիտի դառնար, պիտի հետաքրքրէր զայն, վերահաստատելով վստահութիւնը դէպի Հայ. Եկեղեցին, ներշնչելով հայ ընտանիքին այն համոզումը թէ իրմով կը հետաքրքրուին:

Թերթը՝ առաջադրած ուղղութեամբ չքալեց: Հակառակ բարեկամաբար տրուած շատ մը խորհուրդներու, եւ մտերմաբար կատարուած դիտողութիւններուն, Տիրան Վրդ. իր ուզած ձեւով տարաւ խմբագրութիւնը: Վարդապետ որ համալսարանական էր, երիտասարդ էր եւ Արեւելքէն կուգար: Քարոզները շատ տեղ զրաւեցին: «Ժամանակը ամէն բան կը կարդադրէ» ըսելով թերթը կը շարունակուէր, երբ պատերազմը պայթեցաւ, յետոյ դերմանական զրաւումը: Կեանքը փարիզի մէջ դարձաւ ճնշիչ: Հայերէն թերթ չկար: Հայկ. կեանքը որոշ աստիճան մը բոլորովին դադրեցաւ: Եկեղեցւոյ բարոյական պարտականութիւնն էր, այս ճնշիչ մթնոլորտի մէջ, որոշ հոգեկան եւ ազգային սփոփանք հասցնել ամէն հայ ընտանիքի:

Այսպէս ծնաւ «Տօնացոյց»ը: Առաջին թիւը, Յունուար 1941, ամսուան մէջ տեղի ունենալիք տօներու եւ արարողութիւններու պարզ յիշատակութիւն մըն էր, հազիւ մէկ երկու տող տեղեկութեամբ: Գրաւման շրջանն էր, պէտք էր թարգմանել եւ զայն վաւերացնել տալ գրաւողիշխանութենէն, եւ յետոյ պէտք էր խոչընդոտի հանդիպիլ: Երկրորդ՝ (Փետրուար 1941) եւ յաջորդական թիւերուն մէջ տեղեկութիւններու մասը ճոխացաւ: Շեչտուեցան ազգային պատմական դէպքերու հետ կապ ունեցող եկեղեցական տօները: «Տարեցոյցի» մէկ թիւէն միւսը, կրօնական ոգին եւ ազգային հպարտութիւնը կը չեչտուէին: Գրաւման ճնշիչ շրջանին միակ հայ դիրն էր որ հայ ընտանիքներէն ներս կը մտնէր: Ան ոչ միայն հոգեկան սփոփանք, այլեւ ազգային հպարտութիւն պէտք էր ներշնչէր:

Այս անգամ վտանգը ներսէն՝ վարչութենէն՝ եկաւ: Վարչութեան որոշ անդամներու շուրջ դերերող «մտաւորական»ները,— Տէ՛ր, երբ պիտի փրկես հայ Սփիւռքը, ծոյլ, վիժած զրոյ – բրոյներու փորձանքէն — սկսան չարժիլ: Գանգատ եւ ճնշում, օրուան առենապետ՝ Հանդուցեալ Աւետիս Կիւլպէնկեանի վրայ,— պատուական, եկեղեցասէր եւ պարկեշտ Հայ մը — որպէսզի դադրեցնէն «Տօնացոյց»ը: Իսկապէս ալ Օգոստոսի թիւը վերջինն եղաւ: Արդէն նոր ընտրութիւններն ու վարչական փոփոխութիւններն ալ վրայ հասան: Նոր վարչութեան մէջ «մտաւորական»ներու թիւը

չատցաւ : « Մտաւորական »ներէ կազմուած վարչութեան վայրկեանը սկսած էր :

«Ծօնացոյց»ի փորձը սակայն որ որեւէ կապ չունէր, «Մեր տունը» ի ձեռնարկին հետ : «Ծօնացոյց»ը, բացառիկ, գրաւման շրջանի յատուկ պահանջ մըն էր, իսկ «Մեր Տունը» բնականոն, խաղաղ ժամանակաշրջանին մէջ որոշ դաղափար մը իրագործելու փորձ, որ դժբախտաբար իր վերջնական եզրակացութեան չհասաւ : Երբ, օր մը եկեղեցիի ղեկավարութիւնը, հատուածական ուժէ ազդեցութենէ ազատուի, եւ իր կոչումի գիտակցութիւնը վերագտնէ, երբ քանի մը երիտասարդ, պատրաստուած եւ նուիրուած վարդապետներ հոգաբարձութեան, այն առեն, հաւատքով եւ խանդավառութեամբ ձեռք պիտի էր առնել «Մեր Տունը», իր ծրագրով : Եկեղեցիի խօսքը, անոր անշահախնդիր առաջնորդութիւնը պիտի էր հասնի մինչեւ հայ ընտանիքէ ներս, որ հեռու արուարձանները կամ գիւղերը կամ դաւառներն ալ մէկով երկու-քով ցրուած ըլլան անոնք, կամ տնտեսական ինչ կացութեան մէջ ալ որ գտնուին :

Այսպիսի առողջ գործունէութեան մը անմիջական հետեւանքը պիտի ըլլայ, որ գանդուածը, անտեսանելի, անչօշափելի եւ աւազային փրան-սահայ Սփիւռքը, իրերօդնութեան կենսատու հոգեկան հոսանքի ազդեցութեան տակ նոր կեանքի ուժակցութիւն պիտի ստեղծէ եկեղեցիի շրջապատին մէջ : Որովհետեւ աւազ Սփիւռքը, ստեղծագործ ժողովուրդի մը համբանքը, ապառաժ գանգուածին էական բոլոր յատկանիշներն ալ նկատի պահած է :

Այլապէս, եթէ չարունակուի հատուածական փուճ պայքարը եկեղեցիի ղեկավարութեան մէջ, յարատեւէ ամուլ գործունէութիւնը, ինչպէս եղէկ էր, քիչ առենէն, տխուր անակնկալը պիտի ունենանք հաստատելու որ 15—20 հազար հայ գանգուած ունեցող, քիչ չատ բարեկեցիկ, հայ Փարիզը, իր մէկ եկեղեցիին երեք կամ չորս, դըլխիկոր նստած, հանգստեան կոչուելու տարիքին հասած քահանաներուն, դիւանատան մէկուկէս պաշտօնէութեան օրւայ պահին իսկ ապահովելու անկարող է : Կրօնական ընկերակցութեան եւ եկեղեցիի համար, հատուածական տիրապետութեան ենթակայ ղեկավարութեան մը բարոյական անկումութեան պիտի յաջորդէ նիւթական անկումը :

Կ. ԽՈՒՊԻԿԵԱՆ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ֆրանսայի Երաժշտագիտական Ընկերութեան հրաւէրով, այսօր, հինգշաբթի (4 Մայիս) ժամը 16ուկէսին Կավոյի «Salle des Quatuors»ին մէջ Պ. Օ. Պէրպէրեան պիտի խօսի հայ երաժշտութեան մասին :

Նուագի եւ երգի բաժին մը, որուն կը մասնակցին նաեւ Օր. Վ. Ճինճեան եւ Օր. Lydia Karine — Իշխալացեան, պիտի լուսաբանէ բանախօսին տեսութիւնը հայ երաժշտութեան հանդրուաններուն եւ ուրիշ արուեստներէն զատորոշուող յատկանիշներուն վրայ :

Շահեկան հաւաքոյթ մը՝ որ միանգամայն օգտակար ձեռնարկ մըն է այս պահուս, երբ ցաւով կը տեսնենք թէ վերջերս հրատարակուած Larousseի «La Musique» համայնագիտարանը բաւ մը չի չնորհեր հայ ժողովրդական երգին : Քանի մը տող միայն պիտի գտնէք հոն Ա. Խաչատուրեան մասին՝ ռուսական նոր դպրոցին յատկացուած բաժնին մէջ, մինչդեռ ամբողջ էջեր նուիրուած են Թրքական երաժշտութեան :

Պ. Օ. Պէրպէրեանի զեկուցումը անտարակոյս պիտի պարունակէ ինքնատիպ դաղափարներ, որոնք յայտնութիւններ պիտի ըլլան ոչ միայն Փըրանսացի ունկնդիրներուն՝ այլ հայ երաժշտասէրներուն համար :

Ց. Գ.— Մուտքը ազատ է : Ա.Փ.

ՆԵՂՈՒԻՑՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

Անգարայի պաշտօնաթերթը, « Ուլուս», խմբագրականով մը կը պատասխանէ Մոսկուայի «Կարմիր Նաւատորմ» թերթին քննադատութեանց, զոր ամփոփեր էինք անցեալ չաբթու :

Թուրք թերթը կը յիշեցնէ թէ Մոնթրէօյի պայմանագրութեան ներքեւ կը գտնուի նաեւ ստորագրութիւնը այն առենուան արտաքին նախարար Լիթվինովի եւ Սեւ Ծովը սլաւական ծով սեպող մտայնութիւնը կը նմանցնէ Մուսոլինիի կողմէ Միջերկրականը «Մեր Ծովը» յորջորջուելուն : Ցետոյ կը չարունակէ .

«1936էն ի վեր Թուրքիա Մոնթրէօյի պայմանագրութեան ներհակ ոչ մէկ ընթացքի մէջ գտնուեցաւ : Պատերազմի թէ հաչտութեան ընթացքին ոչ Սովետական Ռուսիա, ոչ ալ ուրիշ պետութիւն մը նեղուցներուն պատճառաւ ոեւէ վտանգի ենթարկուեցաւ : Ընդհակառակն, պատերազմի ընթացքին Մ. Ռուսիա յարձակման չենթարկուեցաւ Նեղուցները Թրքական տիրապետութեան տակ գտնուելուն համար : Այլեւս ոչ ոք կը խարուի այն ծանօթ զրպարտութենէն թէ, պատերազմի ընթացքին Թուրքիա Գերմանիոյ կողմը բռնեց : Այդ չրջանին Գերմանիոյ կողմը բռնողը եւ Հիթլէրի հետ գործակցողը Սովետական Ռուսիան էր :

Երբ Թուրքիա պատերազմին սկիզբը Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ զինակցութիւն կը կնքէր, եւ Ռուսիոյ հետ համաձայնելու գացած Թուրքիոյ արտաքին գործավարը Մոսկուայի մէջ քովի սենեակը կը սպասէր, Ցոն Ռիպընթրոփ սովետական Ռուսիոյ հետ այդ համբաւաւոր դաշնագիրը ստորագրեց եւ Հիթլէր անոր չնորհիւ Եւրոպայի վրայ արշաւեց, նացիական բանակները Ռուսիայէն ի բուն ստացած հսկայական օժանդակութեամբ զենտին փուեցին Ֆրանսան :

Թուրքիան վարողները ոչ ոքի կը ծախեն ի բուն ազատութիւնը : Թուրք ազգը չարտօներ նման սակարկութիւն մը : Ամերիկայէ եւ Անգլիայէ Թուրքիոյ վայելած օժանդակութիւնը ոչ մէկ փոխադարձութիւն ունի : Եթէ Թուրքիան վարողները յօժարած ըլլային սակարկութեան ձեռնարկել երկրին ազատութեան ու անկախութեան մասին, չատոնց Անգարայի մէջ ալ հիմնուած կ'ըլլար «Ժողովրդային Դեմոկրասիի Հանրապետութիւն» մը : Թուրքիոյ դործակցութիւնը Ամերիկայի հետ կը ձգտի պաչտպանել Թուրքիոյ ազատութիւնն ու անկախութիւնը եւ միմիայն հաչտութեան ու ազատութեան սիրոյն է :

Ամերիկեան եւ անգլիական նաւատորմերուն Մարմարա յաճախակի այցելութիւնները հակառակ չեն Մոնթրէօյի պայմանագրութեան : Դաչնագրին մէջ նախատեսուած են եւ Ռուսիոյ համար եղբեք վտանգ մը չեն կազմեր : Եթէ մանր մունր անպատեհութիւններ չըլլան սովետական նաւաղներու իրենց դրախտէն դուրս ուրիչ աչխարհի մը հետ չփման մտնելուն մէջ եւ սովետ նաւատորմն ալ մերթ ընդ մերթ նման բարեկամական այցելութիւններու դայ, Մարմարա մի-այն երջանիկ պիտի ըլլայ դիրենք ընդունելով :

Թուրքքիա արտասանած է վերջին խօսքը : Մոնթրէօյի պայմանագիրը մասնաւորաբար կ'ենթադրէ Ռուսիոյ ապահովութիւնը : Թուրքիա ամէնէն անկեղծ պահապանն է Նեղուցներու ապահովութեան, որովհետեւ այս ապահովութիւնը մխրնդամայն իր ապահովութեան եւ անկախութեան հիմն է : Միջազգային պայմանագրութեան մը փոփոխութիւնն ալ կախում ունի այդ պայմանագրութեան մէջ նախատեսուած պայմաններէն : Այսպիսի առեն մը այս խնդրոյն վերարծարծումը Թուրք ազգը կը հրաւիրէ ալ աւելի աչալուրջ եւ միաձոյլ ըլլալու » :

ՉԱՃՆԵՐ ԳԱԻԱՌԻՆ

ԽԱՉՈՒԿ ՏԱՃԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, Ապրիլ 25.— Արարկիրի, Ամպակայ գիւղին, բազմանդամ եւ բարեկեցիկ ընտանիքի մը զաւակն էր : Մատաղ տարիքին մէջ տապրուքեան դառն բաժակը քամեց ցմրուր : Իր Հարազատ մայրը իր փափուկ ձեռքերովը թաղեց հայրենիքի բեղուն հողին մէջ : Հրէչներու կողմէ բռնադատուած էր իր կարողութենէն վեր աչխատանքներ կատարելու :

Քէմալական իչխանութեան հաստատումէն վերջ չատերու նման ինքն ալ մեկնեցաւ Հալէպ, ջանի մը տարի վերջ եկաւ Ֆրանսա : Բաւական տանջուեցաւ, որովհետեւ ոչ լեզուն գիտէր եւ ոչ ալ աչխատանքի պայմաններուն տեղեակ էր : Սակայն չնորհիւ իր աչխատասիրութեան ունեցաւ իր սեփական բոյնը, իր եւ իր զաւակներուն համար : Վերջերս անողոք հիւանդութիւն մը (քաղցկեղ) դեռեսնեց դինքը, անտէր ձգելով իր տարաբախտ կինը, երեք սիրասուն զաւակները : Ցուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Ապրիլ 23ին : Մեռելապատրաստը ծանրաբեռնուած բազմաթիւ թարմ ծաղկեպսակներով ու չրջապատուած իր զաւակներով, հայրենակիցներով եւ դինք սիրող բարեկամներով լէ գ'Օլիվէն մեկնեցաւ Սէն Թերոմ, թաղուելու համար իր հօր, Օթոյին քով : Դամբանականներ խօսեցան Ս. Պողոսեան եւ Ց. Նիկողոսեան : Փոխանակ ծաղկեպսակի եղան նաեւ նուէրներ գանազան բարենպատակ մարմիններու : Հոդը թեթեւ ըլլայ վրադ, սիրելի Խաչուկ Տայի :

Թղթակից

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Անցեալ հինգշաբթի օր, 27 Ապրիլ ժամը 6էն 8, Պ. Սարգիս Տէր Պալեան հրաւիրած էր հարիւրէ աւելի մամուլի ներկայացուցիչները իր նորակառոյց վաճառատան մէջ :

Առաջին անգամ չէ որ կը խօսինք մեր հայրենակցին բացառիկ ստեղծագործութիւններուն մասին : Եւ ամէն առեն նոր առիթ մը կ'ունենանք աւելի գնահատելու իր երեւակայութեան թռիչքը, ճաշակը, աչխատանքը եւ նուրբ տաղանդը :

Այս անգամ ցոյց տուաւ չիսունէ աւելի զարնանային եւ ամառնային modèleներ, խլելով ներկաներուն հիացման եւ չնորհաւորութեան ծափերը :

Կարելի չէ կոչիկ անուանել այս գործերը : Անոնք կոչիկէն անդին, արուեստի եւ վայելչութեան լաւագոյն արտայայտութիւններ են : Կ'ուզէի նկարագրել ամէն մէկ զոյգը, բայց անկարելի է : Գունագէտ (coloriste) նկարիչ մը աւելի չայլող ձեւով չէր կրնար խառնել գոյները : Միայն ա-նուններուն հորիզոններ կը բանան, ինչպէս «Հազար եւ մէկ գիչերները», «Որբան կանանչ էր իմ դաշտը», «Սատանայիին գեղեցկութիւնը », «Հովին հետ կ'երթաս», «Օփերա, Ոսկի ողկոյզ» եւն. :

Արուեստագէտին ճիգն եղած է գոհացում տալ ամէնէն բծախնդիր ճաչակին :

Պ. Տէր Պալեան վերջին բացառիկ modèle մը ներկայացուց, 17 սանթիմ կրունկ ունեցող կոչիկ մը , «Գիտութիւն եւ զեղեցկութիւն»— որուն վրայ կարենալ ոտքի մնալը եւ նոյնիսկ քալելն անդամ դէխու պատճառէ :

Ցուցադրութիւնը ներկայացուց նախկին ճայնասփիւռի խօսնակ Տիկին Yvonne Gally : Այս առթիւ կոչիկներուն հետ առիթը ունեցանք տեսնելու փարիզեան նորաձեւութեանց լաւագոյն տուներուն հագուստները : Ֆ.

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԺԱ.

Ներանք սկսեցին աւելի հանդարտ ճայնով խօսել :

— Ուրեմն սկսուե՞ց, ասաց Աննա խաթունը :

Պառաւ կոյսը այժմ միայն բաց արաւ իր յուզուած սրտի դուռը : Նա պատասխանեց դառն կերպով .

— Վաղուց էր սկսուած . այժմ սկսածը սաստկացաւ ...

— Ի՞նչ աղաղակներ էին ...

— Ջիմացա՞ը ... Տէր Մարուքի տունը թալանուեց : Ներան բռնեցին տարան Բէկի մօտ, երեսները այս ու այն կողմ փախան : Նրա մեծ աղջկան փախցրին ... Տէր Աստուած ...

Տասնապետ Ահմէտը յայտնի էր ամբողջ Աւետարանոցին :

Սովորաբար, երբ նա մենակ էր գալիս , ոչ ոք նրանից չէր վախենում : Խաղաղ, նոյնիսկ բարեհոգի Թուրք էր Ահմէտը, նա ինքը դէմ չէր որ նոյն իսկ երեխաները էլ ծիծաղեն իր վրայ, չարչարեն իրեն :

Սիրում էր այդպիսի բաները : Բայց աւելի չատ սիրում էր կրկնել . — Ինձ օնբաշի Ահմէտ կ'ասեն :

Այդ բանը նա ցոյց էր տալիս այն ժամանակ , երբ Բէկի հրամաններն էր կատարում, այն էլ ոչ թէ մենակ, այլ Բէկի բաշիբոզուկների հետ միասին :

Այդ դէպքերում նա իսկ որ սարսափելի դին-ուոր էր :

Սարսափելի էր մանաւանդ այժմ, երբ աւելորդ համարելով մինչեւ առաւօտ յետաձգել Բէկի հրամանը, գնացել էր Տէր Մարուքին հասկացնելու, որ իրան օնբաշի Ահմէտ կ'ասեն :

— Խեղճ տէր Մարուք, մրմնջաց Աննա խաթունը :

Բայց ցաւակցութիւնը կարճ տեւեց : Նա յիշեց ուրիչ բան եւ աւելացրեց .

— Բաւական բարձրից են սկսել :

— Այո, հաստատեց Հեղինէն : Ես հէնց այդ պատճառով չուզեցի փախցնել երկու կոյսերին : Ներանք ամէնից ջահիլներն են, իսկ մեր վանքը չատ էլ ամուր չէ :

Շրջապարիսպը, ճիշդ է, չատ պինդ է, բայց այս երեկոյ ինձ յանկարծ սկսեց վախեցնել Նրա վերեւի, հիւսիսային մասը : Այդ կողմում քարերը խախտուած են երեւում ... Հիմա որ հանգստանա-ցայ : Ներանք այստեղ ապահով են : — Ապահո՞վ ..

— Ի հարկէ ... Այստեղ մտնելը հեչտ չէ :

— Ո՞վ պիտի արգիլէ :

— Պատերը, աչտարակները, դռները, կողպէքները : Լոյս դառնայ Մելիք Հիւսէյինի հոգին ... Ինչ տուն երկաթի սնուկ է :

— Իսկ ի՞նչ կը լինի, եթէ դան եւ դրսից կանչեն որ բաց անէք այդ սնուկը :

ԼԷՕ

★ Միջազգային կարմիր Խաչի վարչութիւնը կոչ մը հրատարակեց, որով սոսկալիօրէն կը խնդրէ արգիլել հիւլէական զէնքերը: Կոչը մէկ ամիս առաջ ղրկուած էր բոլոր կառավարութեանց, բայց Մայիս 2ին միայն հրատարակուեցաւ ժընեւի մէջ: Ահաւասիկ հիմնական կէտերը.

— « Կը խնդրենք բոլոր պետութիւններէն ամէն միջոց ձեռք առնել, համաձայնութեան մը յանգելու եւ արգիլելու համար հիւլէական զէնքերը, եւ առ հասարակ բոլոր այն ռումբերը որոնց կարելի չէ ուղղութիւն տալ: Հիւլէական ռումբի չրջապծին մէջ, կարելի չէ ապահովել պաշտպանութիւնը: Հիւլէական ռումբերը գործածած առեն անկարելի է խորութիւն դնել: Այդ կարգի զէնքերը չեն կրնար խնայել հիւանդանոցներուն, դերիներու կայաններուն եւ քաղաքացիներուն » :

Նեչտելէ վերջ թէ հիւլէական զէնքերու գործածութեան հետեւանքը պիտի ըլլայ «ամբողջական բնաջնջում», կարմիր Խաչը կը խոստանայ ամէն ալակերտութիւն ընծայել, օրէնքէ դուրս հրչակելու համար հիւլէական ռումբը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ բրիտանական մարզպանը հրամայեց անմիջապէս ղազրեցնել Հերման Կէօրինկ հսկայական հաստատութեան մնացեալ մասերուն քանդումը: Եւ արտօնեց որ գործարանը բանեցնեն կղմինտր, չաղախ եւն. չինելու: Գերմանները վերջերս բուռն ցոյցեր կատարած էին Անգլիացիներուն դէմ, խանգարելու համար այս գործարաններուն քանդումը :

ԻՏԱԼԻՈՑ նախկին վարչապետներէն Օրլան – տօ ճառ մը խօսելով Ծերակոյտին մէջ, իր երկրին «զլխաւոր թշնամին» հռչակեց Անգլիան: Մեղադրեց նաեւ Ֆրանսան եւ Մ. Նահանգները: Իր կարծիքով, երեքն ալ լքած են Իտալիան, Թրիէսթէն հարցին մէջ: Օրլանտօ, որ 90 տարեկան պիտի ըլլայ այս ամսու, միակ ողջ մնացած անդամն է այն Զորս Մեծերէն որ խմբագրեցին Վերսայլի դաշնագիրը: Նախորդ պատերազմէն վերջ, ուժգնօրէն պաշտպանեց Հայաստանի անկախութիւնը, ջերմ ճառեր խօսելով խորհրդարանին մէջ :

ՄԱՌԵՇԱԼ ԿՐԱՑԻԱՆի, ֆաշական Իտալիոյ երբեմնի սպարապետը եւ եթովպիոյ փոխարքան, որ կը դատուէր երկար տարիէ ի վեր, դատապարտուեցաւ 19 տարի բանտարկութեան : Բայց դատարանը 13 տարի եւ 8 ամիս կրճատեց պատիժը, նկատի առնելով ծերունի սպարապետին անցեալ ծառայութիւնները : Կրացիանի բանտարկուած էր աւելի քան չորս տարիէ ի վեր, եւ կը նայ արձակուիլ 11 կամ 16 ամիսէն :

ԱՒՍՏՐԻՈՑ հաշտութեան դաշնագրին քննութիւնը պիտի վերսկսի այսօր, Մ. Մոլոթեան առաջարկութեամբ, ինչ որ բարենչան պարագայ մը կը համարուի :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ վիճակագրական յանձնախումբէն առաւ քալեց խորհրդային պատուիրակը, իբրեւ բողոք ազգայնական Չինաստանի մասնակցութեան դէմ: Ֆռանեւչորրորդ ելոյթն է այս :— Ազգաժողովի չրջանակներէն կը հաղորդեն թէ ընդհ. քարտուղարը հրաւէր ստացած է, Մոսկուա երթալու եւ խաղաղութեան մասին խորհրդակցելու համար :

ԴԻՄԱԴՐԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԻ հերոսներէն պնդ. Հարտիի դատավարութիւնը կը չարունակուի յուզմնալից տեսարաններով: Առջի օր լսուեցաւ իր սիրուհին, Օր. Լիտի Պասթիէն, որ խոստովանեցաւ թէ պարտքերը վճարելու համար փարիզեան թերթի մը ծախած է անոր սիրային նամակները, փոխան 25.000 ֆրանքի: Ամէնքն ալ ընդվզեցան այս դարչելի արարքին դէմ :

ԱՆԳԼ. ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆը ջնջեց այն օրէնքը որ կ'արգիլէր 5 չիլինէն աւելի ճաշ տալ ռեւէ մէկուն: (Օրէնքը հաստատուած էր պատերազմի ընթացքին) :

ԵՐԿՈՒ ՋՕՐԱՎԱՐՆԵՐՈՒ հարցին առթիւ կապուած քննիչ յանձնախումբին նախագահը եւ ընդհ. քարտուղարը հրաժարեցան, բողոքելով Ազգ. ժողովին այն որոշման դէմ որ կը արամադրէ քննել իր տեղեկագիրը: (Տեղեկագիրը մեղադրելի կը գտնէ Պ. Պ. Ռամատիէն եւ Քէօյը) :

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ քիլովաթը 6.50 պիտի հաշուեն Փարիզի մէջ, Մայիս 1էն սկսեալ, փոխանակ 7.50ի (16 առ հարիւր զեղչ), առանին գործածութեան համար: Ճարտարագործութեան մէջ ալ 35 առ հարիւրի զեղչ մը պիտի ըլլայ :

ԹԻՀՐԱՆէն կը հեռագրեն թէ համալսարանին բոլոր ուսանողները, 4000 հոգի, դասադուլ յայտարարած են, բժշկական համալսարանի 1500 ուսանողներուն հետ, թոշակներ եւ լաւագոյն պայմաններ պահանջելով :

ԼՈՑՄ ՏԵՍԱԻ

ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐ, դրեց՝ Կոմս (Վ. Փափազեան) : Բ. Հատոր, ընտիր տպագրութեամբ եւ պատկերազարդ : Դիմել՝ Մ. Գալէզեանի, 37 rue de Trévise, Փարիզ :

Կապոյտ Խաչի 40ամեակը Մարսէյլի մէջ

Մասնակցութեամբ չրջաններու եւ 9 քոյր մասնաճիւղերու: Այս չաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին մինչեւ առաւօտ, Alhambraի չքեղ սրահներուն մէջ, 340 Bld. Chave :

Կը նախագահէ Տիկին ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ

Կը բանախօսեն՝

Տիկ. Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ Պ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինն իր մասնակցութիւնը կը բերէ Նիս Եորքի City Central Opéra ընկերութեան Տրամաթիի դերերու աստղերէն Տիկին ՍԻՐԱՍ ՍԻՄՕՆԷ – ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ, հայ ժողովը – դական եւ Սայաթ Նովայի երգերով :

Կը նուագէ սիրուած չուլֆակահար Լ. ՂԱ – ԻՈՆԴԵԱՆ :

Արտասանութիւն, երգ, պար Կապոյտ Խաչի Սանուհիներուն կողմէ :

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր, ընտիր նուագախումբով : Մուտքը ազատ է

Փիլատակի մեծ հանդէս

Երեք անմահներու, ԱՂԲԻՒՐ – ՍԵՐՈԲի, ՀՐԱՉԻՐ եւ ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇԻ նահատակութեան 50ամեակին առթիւ: Նախաձեռնութեամբ ՏԱ – ՐՕՆ – ՍԱԼՆՈՑ ՀՈՐԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՒՐԹԵԱՆ : Կը նախագահէ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑ Ք. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ: Կը խօսին Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՑԵԱՆ եւ Գ. ՇԷՒՐԻԿԵԱՆ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին լաւագոյն ուժերով :

Մայիս 7ին կիրակի ժամը 2.30ին, ՄԱՐՍԷՅԼ, Salon Longchampի չքեղ սրահին մէջ, 33 Պուլվար Լօնչան :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի այս չաբաթ իրիկուն ժամը 9ին: Նախաձեռնութեամբ Լիոնի ՍԻՄԱՆԹՕ խումբին, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. ՀԱՋԻ ՍԱՆՈՒՀԵԱՑ միութեան, հովանաւորութեամբ «ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ» կոմիտէի: Քրիստոնեայ երիտասարդաց սրահը, 8, Passage Coste, (Cours Lafayetteի սկիզբը) :

Կը նախագահէ ընկեր Բ. ԽՐԻՄԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Հ. ՏԱՄԱՆԱՊԵՏԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կը բեմադրուի զաւեչտ մը՝ ՊԱՇՏՕՆՆ ԽՌՄԲԱԼ Է:

Մուտքը ազատ է :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆի ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

35րդ տարեդարձը այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, Սէրքլը կաթոլիկ սրահին մէջ: Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպուրականցիներու Հայր. Միութեան եւ մասնակցութեամբ կուսակցութեանց եւ ազգ. միութեանց :

Կը խօսին Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆի

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Նախագահութեամբ ԱՌԱՔԵԼ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐի

Մայիս 7ին, կիրակի օրը ժամը 4—12, Օթէլ Քոնթինանթալի չքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de l'Isle: Հաճելի անակնկալներ եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանը : Դիմելով Ely. 01–76:

ՀԱՑՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քղխի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը քննելով Նոր Սերունդի կրթական հարցը, միաձայնութեամբ որոշեց .

1· Հրաւիրել քղեցի ծնողները որ իրենց զաւակները ղրկեն մայրենի լեզուի դասընթացքներուն , հայերէն սորվելու համար : Միութեան մասնաճիւղը կը ստանձնէ ծախքը :

2· Հայր. Միութեան Ամերիկայի կեդր. վարչութիւնը կը ստանձնէ տասը տարեկանէն վեր երկու սաներու ծախքերը, բարձրագոյն կրթութեան համար (դոլէժ): Թեկնածուները թող դիմեն Մարսէյլի վարչութեան :

★ Մարսէյլի մէջ Քղեցիներու Օրը կը տօնուի Ապրիլ 16ին :— (Կնիք վարչութեան)

Ֆ.Ր. ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՋԻ

Փարիզի մասնաճիւղի թէյասեղանը 18 Մայիսին, (Համբարձման տօնին) , Հր. Սասունիի ճաշարանը: Նոյն օրը պիտի յայտարարուին իր վիճակախաղէն չահող թիւերը :

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկեր–ընկերուհիները ու համակիր բարեկամները :

Մուտքը ազատ է :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դատախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ: Նիւթ՝ «Հայ-եւթաթարական յարաբերութիւնները»: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 8.30ին, ղպրոցի սրահը (78 rue Rabelais) :

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Աբամ հնթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 9ին, ծանօթ սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՍԷՆ ԼՈՒ.— Հ. Ց. Դ. Ակնունի հնթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

Հ. Ց. Դ. ՌՈՄՏՈՄ խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւ. ժամը 9.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին :

ՖՐ. ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՋի Իսիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՋի Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի գիշեր ժամը 9ին, բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Աղբիւր – Սէրոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին: Ժողովէն եւոքը դասախօսութիւն: Սովորական տեղը :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՑ ԼՍԱՐԱՆի հերթական հաւաքոյթը՝ այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Café Régent: Նիւթ՝ «Սովետ. մշակոյթ» (Շար.): Զեկուցանող Պ. Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ: Մթերու փոխանակութիւն :

Հ. Մ. Մ.ի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին: Բոլոր մարզիկները անխափ կը հրաւիրուին Stade Olier մարզադաշտը, 11 rue d'Arcueil: Կարեւոր օրակարգ եւ կարգադրութիւններ յառաջիկայ մարզադաշտին համար:

Պ. ՉՕՊԱՆԵԱՆի յառաջիկայ դրական դասախօսութիւնը Հայ Ուս. Տան մէջ (57 Պուլվար Ժուռտան), այս չաբաթ օրը, ժամը 5ին : Նիւթ՝ «Միջնադարեան մեծ աշուղ ՆԱՀԱՊԵՏ ՔՈՒՉԱԿի վերադրուած տաղերը»: Մուտքը ազատ է:

ՓԱՐԻԶԻ Ուս. Միութեան Գ. դասախօսութիւնը այսօր, հինգշաբթի, ժամը 21ին, Մարի Նուպար Ուս. Տան մէջ: Կը խօսի Պ. Ա. Ճիճեեան, (Ցովհ. Ասլազովսքիի կեանքն ու գործը): Պիտի ցուցադրուին նաեւ վարպետին հռչակաւոր նկարները :

ՎԱԼԱՆՍ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՑԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՌՈՄԱՆի ՄԷՋ.— Մայիս 26ին, ուրբաթ գիշեր:
ՎԱԼԱՆՍ՝ Մայիս 27ին, չաբաթ երեկոյ:
ՓՈՆ ՏՕՊՆԱՑ՝ Մայիս 28ին, կիրակի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Ղեւոնդ Ալապկիօզեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ ողբացեալ Տիկին Սիրազարդ Սարաֆեանի քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, այս կիրակի, Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, 15 բիս ժան Կուժոն: Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

Այրի Տիկին Մարիամ Տուրպախ (Էրզրումցի), Պ. Լեւոն Պալասանեան եւ բոլոր ազգականները խորին ցաւով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին եւ ընկերոջ թոռնիկին

Օր. ԱՐՄԻԿ ՏՈՒՐՊԱԽի (22 տարեկան)

մահը՝ որ տեղի ունեցաւ երկուշաբթի, 1 Մայիս, յետ երկարատեւ եւ տաժանելի հիւանդութեան :

Ցուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Ուրբաթ, 5 Մայիս, առաւտուն ժամը 10.45ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon :

Կը հրաւիրուին իր մեծ հօր՝ ողբացեալ Տուրպախի ընկերները եւ բոլոր բարեկամները :

ԾԱԽՈՒ Է

կօշկակարի խանութ մը, արդիական բոլոր մեքենաներով: 531 rue Gabriel Péri, Քոլոմպ, Seine :
Դիմել հեռաձայնով Mol. 02–61 :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesmes - (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս· 800 փր·, Տար· 1600, արտ· 2500 փր·
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 փր· C.C.P.Paris 1678-63
Vendredi 5 MAI 1950 Ուրբաթ 5 ՄԱՅԻՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6144—Նոր շրջան թիւ 1555

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՄԿ ԱՅՍ «ՂԱԼՄԱՂԱ՛Լ»Ը...

Համիտեան չրջանին, աւստրեւհունգարական պատուիրակութիւն մը կ'երթայ Նիկոմիդիա, հայրենիք փոխադրելու համար հունգար հայրե – նասէրի մը՝ Ռաքոցցիի ճաիւնը, որ թաղուած էր Հայոց գերեզմանատան մէջ :

Թեմին վաստակաւոր առաջնորդը, Մաեփան – նոս արք· Ճուվակիմեան, ամէն դիւրութիւն կ'ըն – ծայէ պատուիրակութեան, որ չատ գոհ մնալով , չքաննչան մը կը նուիրէ :

Խօսակցութեան ընթացքին, պատուիրակու – թեան անդամներէն մին կը հարցնէ թէ հայերէն ի՛նչ կ'ըսեն Paixին :

— Խ ա ղ ա ղ ո ւ թ ի ւ ն, կը պատասխանէ առաջնորդը, քարանձաւէ արձակուած եղանա – կով մը :

Պատուիրակը ազդուելով բառին խորթութե – նէն թէ ուժգնութենէն կամ խորութենէն, դիտել կուտայ .

— Եթէ ձեր խաղաղութիւնը այս է, հապա պատեր՞զմը ինչ է ...

Մօտաւորապէս նոյն տպաւորութիւնը կը կը – րեն ք մենք ալ, կարդալով Ա· Իսահակեանի կոչը, յանուն խաղաղութեան, եւ Երեւանի դրաւոր ու բանաւոր մարտակոչը՝ Դաշնակցութեան դէմ :

Բանաստեղծին կոչը մաս կը կազմէ խաղա – ղութեան համաշխարհային պայքարին, որուն գլուխն անցած են Խ· Միութիւնը եւ համայնավար կուսակցութիւնը, իրենց արբանեակներով եւ ու – ղեկից կազմակերպութիւններով :

Պարբերական ժողովներ եւ ցոյցեր ի տիւս աշխարհի : Հանրագրութիւններ՝ միլիոնաւոր ստորագրութիւններով, խափանելու համար պատե – րազմը, այլ մանաւանդ հիւլէական զէնքերուն գործածութիւնը :

Հայ բանաստեղծը նոյնութեամբ կը կրկնէ ինչ որ վճռուած է կանխորոշ ծրագրով մը.— Խ· Մի – ութիւնը խաղաղութեան ախոյեանն է, իսկ ամե – րիկեան աշխարհակալութիւնը « նորանոր պատե – րազմներ կ'որոնէ, իբրեւ հրձիգ» :

Այս ռազմախաղը չէ որ կը զբաղեցնէ մեզ, այլ բուն իսկ խաղաղութիւնը, անոր իրական ա – պահովումը :

Վասն զի, որեւէ նոր պատերազմ, ո՛ւր որ ալ պայթի, ամէնէն առաջ մոխիրներու տակ պիտի թաղէ փոքր ժողովուրդները :

Մանաւանդ որ, մարդիկ արդէն բացէ ի բաց կը խօսին հիւլէական , քիմիական , մանրէական զէնքերու մասին :

Մարդկութիւնը կանգնած է ոչ միայն անդուն – դի մը ափը, այլեւ հաւաքական խելագարութեան մը վտանգին առջեւ :

Այս ահաւոր հեռանկարին հանդէպ, ո՛վ որ կը յաջողի փարատել, խափանել պատերազմը, սր – ժանի է բոլոր ժողովուրդներու երախտագիտու – թեան :

Արդ, ի՞նչ կը տեսնենք հայկական ճակատին վրայ, Երեւանէն արտասահման, այս համաշ – խարհային անստուգութեան մէջ :

— Հրէշային «ղալմաղալ» մը: Սանձակոտոր կատաղութիւն, մաղձ եւ «ճիհատ» Հ ·Ց· Դաշ – նակցութեան դէմ :

Փորձեցէք լսել Ռատիօ – Երեւանը: կարդա – ցէք ո՛րեւէ թղթակցութիւն, յօդուած, նոյնիսկ բանաստեղծութիւն՝ Խ· Հայաստանէն:

Նոյն գաղանային կիրքը, առաջին բառէն վեր – ջինը: Նոյն ոխակալ, զրպարտիչ, թունահոտ բան – սարկութիւնները, քսութիւնները, սուտերը, զըր – պարտութիւնները եւ լուտանքները՝ Դաշնակցու – թեան դէմ :

Բառերն անդամ օտարէն փոխ առնուած, թարգմանուած, զոյց եղած եւ կաղապարներու վերածուած են :

Տարիներ առաջ, հանգուցեալ Ա· Միասնիկ – եան կը փորձէր վարկաբեկել մեր կուսակցութիւ – նը, յայտարարելով բարձրաձայն, բանաւոր եւ դրաւոր ·

— Դաշնակցութիւնը ուսուցանում էր հայ ժո – ղովրդին, սո՛ւրբ մահմեդականին, կատորի՛ր թուրքին :

Իր երեւելի եւ աներեւոյթ հետեւորդները այ – սօր նոյն «լակեր»ին մէջ կը դնեն Դաշնակն ու թուրքը, իբրեւ «ոխերիմ, չարագոյն թշնամիները հայ ժողովուրդին»:

Դեռ չպարզեցինք բուն «ղալմաղալ»ը: Շ·

ԵՐԵՒԱՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ԿՈՉԸ
ՑԱՆՈՒԻՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ

24 Ապրիլ·— Անուանի բանաստեղծ, Հայաս – տանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի իսկական անդամ, Աւետիք Իսահակեան հետեւեալները կը գրէ արտասահմանի հայ քոյրերուն եւ եղբայր – ներուն :—

Այսօր աւելի քան երբեք աշխարհը բաժնուած է երկու մասի: Մէկ մասին մէջ կան խաղաղու – թեան կողմնակիցները, որոնց գլուխը կանգնած է խաղաղութեան ուժեղ պատուար Սովետական Մի – ութիւնը, իսկ միւսը՝ Ամերիկեան իմպերիալիզմը՝ իր պատերազմի հրձիգի դերին մէջ, որ կ'որոնէ նորանոր պատերազմներ :

Ժողովուրդներու մտքերուն մէջ, դեռ թարմ է երկրորդ համաշխարհային պատերազմի ահա – ւոր պատկերը : Աշխարհի բազմամիլիոն աշխա – տաւոր ժողովուրդները կը մերժեն թնդանօթի միս դառնալ չհատակող իմպերիալիստներուն հա – մար :

Արտասահմանի հայ քոյրեր եւ եղբայրներ, դուք՝ որ կորսնցուցիք ձեր սիրելիները, բնակա – նները, ու դարձաք թափառական, մտէք խա – ղաղութեան կողմնակիցներու չարքերուն մէջ, եւ ստորագրեցէք խաղաղութեան համար :

Խաղաղութիւն՝ որուն ուժեղ պատուարը կը հանդիսանայ Սովետական Միութիւնը, եւ աշ – խարհի աշխատաւոր մարդոց մեծ բարեկամ ըն – կեր Սթալինը :

★ Խաղաղութեան պաշտպանութեան կուսա – կիցներու ժողովը տեղի ունեցաւ Երեւանի մէջ Ապրիլ 23ին: Ներկայ էին արուեստագէտներ, բանուորներ, դիւանականներ, ուսանողներ, հան – րային կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներ եւայլն: Հանդէս եկան հանրապետութեան ժողո – վրդական արուեստագէտ Վաղարշ Վաղարշեան եւ չքաննչանակիր բանաստեղծ Փրակայի խաղաղու – թեան համաժողովին մասնակից՝ Նայիրի Զարեան որ ի մէջ այլոց, ըսաւ.— Աշխարհի բոլոր աշխա – տաւորութիւնը իրենց բոլոր ուժերը ի սպաս դրած են խաղաղութեան համար: Նոյնպէս պատմեց իր տպաւորութիւնները Փրակայի համաժողովէն եւ այն ջերմ ընդունելութիւնը՝ որուն արժանացաւ Սովետ· պատուիրակութիւնը Չեխոսլովաքիոյ մէջ :

Խօսք առին նաեւ յայտնի քանդակագործ Արա Սարգիսեան եւ Լենինի չքաննչանակիր Դերենիկ Դեմիրճեան :

ՑՈՎՀ· ԱՑՎԱԶՈՎՍԿԻԻ մահուան 50ամեա – կին առթիւ, հանդիսութիւններ տեղի ունեցած են Թէոդոսիոյ մէջ (Ղրիմ): Աշխարհահռչակ ծովա – նկարիչի գերեզմանին մօտ չինուած է մեծ պար – տէզ մը, պատկերազարդ ցանկապատով : Վերա – չինուած է յուշարձանը: Ղրիմի պետական հրա – տարակչականը լոյս ընծայած է գրքոյկ մը՝ «Ի· Կ· Այվազովսկի» եւ ուղեցոյց մը՝ պատկերա – սրահը դիտելու համար: Տեղի ունեցած է դիտա – կան «սեսիա» (նիստ), մահուան 50ամեակի եւ պատկերասրահի 70ամեակին առթիւ, մասնակ – ցութեամբ ականաւոր նկարիչներու :

Խ· ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ 20 միլիառ րուբլիի նոր փո – խառութիւն մը հրապարակ հանեց, վճարելի՝ քը – սան տարիէն: Հինգերորդ փոխառութիւնն է այս, պատերազմի դադարումէն ի վեր: Օրուան սակով կը ներկայացնէ 1740 միլիառ Ֆր· Ֆրանք :

ԹՈՒՐՔԻՈՑ վարչապետը ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ 1946ին երկիրը մեծ վտանգներու ենթար – կուած էր, իսկ այժմ ապահովութիւնը կը վայե – լէն չնորհիւ Ամերիկայէ զինուորական օգնութեան, Մարշըլի ծրագրին եւն· : «Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ կնքուած զինակցութիւնն ալ ամրապնդուած է, եւ բարեկամութեան դաշնագիր մը կնքուած՝ Իտալիոյ հետ »:

ԷՍԹՈՆԻՈՑ հանրապետութեան նախագահը պաշտօնական եղաւ: Արտաքին եւ զատական նա – խարարներն ալ հրաժարած են: Ռուս մը կը վարչ – ներքին նախարարութիւնը: Լայն մաքրագործում – ներ կը կատարուին, որպէսզի երեւան չելլեն Խ· Միութեան գինուորական գաղտնիքները՝ պալթիկ ծովուն վրայ :

ՋՈՒԻՑԵՐԻՈՑ կառավարութիւնը կոչ մը ուղ – ղեց ժողովուրդին, որպէսզի ուտեստ եւ հում նիւ – թեր ամբարեն, «ի նախատեսութիւն անակնկալ դէպքերու »:

Ազգաժողովին ընդհ. խորհուրդը Մոսկուա կ'երթայ

ՊԻՏԻ ՓՈՐՁԷ ԵԼՔ ՄԸ ԳՏՆԵԼ ,
ՊԱՂ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԴԱԴԱՐԵՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Միացեալ Ազգերու ընդհ· քարտուղարը, Պ· Թրիկվը Լի, որ Փարիզ կը գտնուի, պաշտօնապէս հաստատեց թէ Մոսկուա պիտի երթայ Մայիս 10– ին, ելք մը գտնելու եւ պատերազմի վախերը փա– րատելու համար :

Եւրոպա գալէ անմիջապէս վերջը, ընդհ· քար– տուղարը մանաւանդ տեսակցութիւններ ունեցաւ Անգլիոյ վարչապետին, Ֆրանսայի Հանրապետու– թեան նախագահին, վարչապետին, արտաքին նա– խարարին եւ ուրիշ ականաւոր անձերու հետ, լայնօրէն պարզելով իր տեսակէտները: Մոսկուա պիտի մնայ քանի մը օր, եւ եթէ Սթալին հոն ըլ– լայ, անոր հետ ալ պիտի տեսակցի :

Լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին, Պ· Լի չծածկեց իր մտահոգութիւնը՝ միջազգային կա – ցութեան մասին: Ստորեւ՝ իր յայտարարութեանց ամփոփումը .

— « Պիտի չկրնամ համոզել Սթալինը թէ ան– հրաժեշտ է խորհրդաժողովի մը հրաւիրել բոլոր մեծ պետութիւնները, եթէ կ'ուզենք խուսափիլ նոր պատերազմէ մը: Մեծ կամ անմիջական ար – դիւնքներ չեմ սպասեր: Բայց յուսալի է որ այս խորհրդակցութիւնները կրնան որոշ արդիւնքի մը յանգիլ, յառաջիկայ երկու – երեք ամիսներու ընթացքին: 1945էն ի վեր, կացութիւնը հետզհե– տէ տագնապալի դարձաւ ոչ միայն Ազգաժողո – վին, այլեւ բուն իսկ աշխարհի ապագային հա – մար: Կը գտնուինք խաչուղիի մը առջեւ: Երբ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը հաստատ– ուեցաւ Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ, սահմանուած էր ընդգրկելու ամբողջ աշխարհը: Այժմ կ'ուզեն աշ– խարհը տեսականօրէն բաժնել երկու ճակատներու: Այս ճամբան պիտի սաստկացնէ պատրաստութե – րը, նոր պատրաստումներ պիտի ստեղծէ, պիտի մշտնջենաւորէ եւ փուքացնէ զինարշաւը, տես – կան պիտի դարձնէ տնտեսական պայքարը, աշ – խարհի չատ մը մասերուն բոլոր չքաւորները եւ անօթիները պիտի դատապարտէ չքաւոր եւ անօ – թի մնալու, քարոզչական պատերազմը եւ անոր կապուած չղազարութիւնը պիտի բանան նոր վի– հեր մտաւոր եւ բարոյական անկումի, եւ պիտի չքանայ համաձայնութեան որեւէ յոյս՝ հիւլէա – կան ուժի հսկողութեան մասին: Այս ճամբան միայն մէկ ելք ունի,— երրորդ աշխարհամարտ մը, ուշ կամ կանուխ:

« Միւս ճամբան՝ Ազգաժողովին գծած ուղին է: Այդ ճամբան մեզ կը հեռացնէ պատերազմէն , փոխանակ դէպի հոն առաջնորդելու: Ես որեւէ կասկած չունիմ թէ ինչ ընթացք պիտի բռնէ աշ– խարհի ժողովուրդներուն մեծագոյն մասը: Անոնք Ազգաժողովին հետ են: Ես չեմ հաւատար թէ ոեւէ կառավարութիւն պատերազմ կ'ուզէ: Եւ սակայն անհրաժեշտ է նոր ճիգ մը, մեծ ճիգ մը փորձել , այս տարուընչ իսկ, դաշրեցնելու համար պաղ պատերազմը: Առաջին միջոցն է Ազգաժողովը դարձնել ժամադրավայր մը, բանակցելու եւ հաչ– տեցնելու համար զանազան տեսակէտներ՝ մեծ պետութեանց միջեւ: Երեք ամիսէ ի վեր իմ ամե– նամեծ հոգս է կարելին փորձել, այս ելքին յան– գելու համար »:

Պատասխանելով զանազան հարցումներու , ընդհ· քարտուղարը բացատրեց թէ չատ օգտա – կար կ'ըլլայ, եթէ Ապահովութեան Խորհուրդը պարբերաբար նիստ գումարէ չորս մեծ մայրաքա– ղաքներու մէջ: Այդ ժողովներուն չնորհիւ, Ապա– հովութեան Խորհուրդին 11 անդամները (11 պե– տութիւն) պատեհութիւն պիտի ունենան տեսակ – ցելու վեհապետներու եւ վարչապետներու հետ , մտերմական զրոյցներ կատարելով, ինչ որ նիւ – թապէս անհնար է Նիւ Եորքի մէջ:

Պ· Լի վճռապէս հերքեց այն զրոյցը թէ նա– խագահ Թրումընի մէկ նամակը պիտի տանի Սթա– լինի: Ցետոյ նորէն չեչտեց·

— « Իմ ճամբորդութեանս նպատակն է ուղ– ղակի տեղեկութիւններ քաղել, տեսակցիլ զանա – զան երկիրներու վարիչներուն հետ, պարզել կա– ցութիւնը, անոնց հետ քննել զանազան խնդիրներ եւ ճշդիւտ լուսաբանութիւններ ստանալ այս կամ այն հարցի մասին »:

Եւրոպայի վերազինումը եւ ուրիշ ձոգեր

Լոնտոնի խորհրդաժողովին առթիւ, որ պիտի դումարուի յառաջիկայ շաբթու, զարմանազան զրոյցներ կը շրջին քաղաքական շրջանակներու մէջ :

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Մ· Նա – հանգներու արտաքին նախարարը պիտի առաջար– կէ որ Ատլանտեանի զինակիցները նոր ճիգ մը փորձեն, զօրացնելու համար իրենց ազդ· պաչա – պանութիւնը: Ամերիկեան կառավարութիւնը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

«ԼԵԶՈՒԷՆ ՎՏԱՐԵԼ ՕՏԱՐ ԱՆՏԵՂԻ ԲԱՌԵՐԸ»...

Մոսկուայէն Մարտ 17 թուակիր հեռագրա – լուր մը, որուն չհանդիպեցանք մենք ամերիկեան թերթերուն մէջ, կամ թերեւս վրիպեցաւ ան մեր ուշադրութենէն, երեւցած է Ֆրանսական մամու– լին մէջ: Ահա այդ հեռագրալուրը .

— « Ս· Ս· Ռ· Մ· Գիտութեանց Ակադեմիա– յին նախագահութիւնը իր երէկուան նիստին մէջ որոշեց բարեփոխել արհեստագիտական – մաս – նագիտական բառագիտութիւնը (տերմինոլոգիա), վտարելով օտար անտեղի բառերը եւ անոնց տեղ դնելով ռուսերէն բառեր:

« Այս բարեփոխումը պիտի գործադրուի ոչ միայն զուտ արհեստագիտութեան (տեխնիկ), այլ եւ գիտական բառարաններ մէջ, մասնաւորապէս քնագիտութեան, էիմիագիտութեան, երկրաբա – նութեան եւ կենսաբանութեան համար»:

Լուր մըն է այս, որ չի կրնար ուրախութիւն չպատճառել մեզ: Խորհրդ· Միութեան Գիտու – թեանց Ակադեմիան որոշեր է մաքրել գիտական ու մասնագիտական բառագիտութիւնը « օտար ու անտեղի բառերէ»:

Քանի մը տարի առաջ ալ այս մասին խօսուե– ցաւ, բայց չուտ դադրեցան ձայները եւ չառնուե– ցաւ որեւէ գործնական քայլ: Եթէ այսօր Խորհր· Ակադեմիան տուած է այս որոշումը, կը նշանա– կէ այդ եղած է ամենաղօր Փոլիտբիւրոյի հաւա – նութեամբը, նոյնիսկ անոր թելադրութեամբը :

Անշուշտ այս որոշումը պիտի տարածուի մը– նացեալ Հանրապետութեանց վրայ եւս: Չի կրնար ըլլալ որ հրաման տրուի մաքրելու ռուս լեզուն իր « օտար ու անտեղի բառերէն», եւ նոյն «օտար ու անտեղի բառերը» չարունակեն բազմիլ Խորհրդ· Միութեան միւս հանրապետութեանց ժողովուրդ– ներու լեզուներուն մէջ :

Բայց միայն գիտական բառագիտութիւնը չէ որ պէտք ունի մաքրուելու, այլ լեզուն ընդհանրա– պէս: Եթէ Խորհրդ· Հայաստանի մէջ հայ լեզուն կը խեղդուի «օտար ու անտեղի բառերով», չի կը– նար ըլլալ որ միւս քոյր հանրապետութեանց ժո– ղովուրդներու լեզուները պահեն իրենց մաքրու – թիւնը: Անկասկած, նոյն հիւանդութեամբ անոնք ալ վարակուած են :

Դժբախտութիւնը հոն է սակայն, որ փոքր հանրապետութեանց լեզուական հիւանդութիւնը կուգայ բուն իսկ տիրող՝ ռուսական լեզուէն : Ան է որ բռնօրէն կը պարտադրէ ինքզինքը: Արդ , եթէ Ակադեմիայի որոշումը տարածուի Հանրա – պետութեանց վրայ եւս՝ գիտական բառագիտու – թիւնը ազատելու օտարաբանութիւններէ, թոյլ պիտի տրուի՞, որ ենթակայ Հանրապետութիւն – ները ազատեն ինքզինքին ռուսական լեզուի պարտադրութենէն, որ նոյնպէս օտարաբանու – թիւն մըն է: Ա՛ս է մեզ համար ամէնէն կարեւորը:

Գիտական բառագիտութենէն անցնելով մեր ընթացիկ լեզուին, կը տեսնենք որ վերջինս մեր իսկ հայրենիքին մէջ սկսած է կամաց – կամաց անճանաչելի դառնալ՝ ամէն ուղղութեամբ ռու – սական լեզուի անոր վրայ կատարած յարձակում– ներուն պատճառով: Զուր է ոմանց այն կարծիքը թէ՝ Հայաստանի մէջ այս ուղղութեամբ միայն լրագրական լեզուն կը տուժէ եւ թէ դրքերու լե– զուն մաքուր, ջինջ ու հարազատ է: Թերեւս ասի– կա մասամբ ճիշդ է բանաստեղծներու գործածած լեզուի մասին, որ սակայն քիչերու կողմէ կը կարդացուի: Անդին հարիւրներով դրքեր լոյս կը տեսնեն, չատերը արժէքաւոր ուսումնասիրու – թիւններ, որոնք լայն զանգուածներու սեփակա – նութիւնը կը դառնան, եւ որոնց մէջ կը վխտան օտար բառերը :

Այս բոպէիս պատահաբար մեր սեղանին վրայ ունինք Հայպետհրատի լոյս ընծայած դրքերէն Սարգիս Մելիքսեթեանի «Թատերական Ակնարկ – ներ»ը՝ բաղկացած աւելի քան 200 էջերէ: Գրքի միայն առաջին եւ երկրորդ էջերուն վրայ լեցուն են օտար բառերը՝ գլխաւորաբար ռուսերէնէ մուտք գործած: Նմոյշի համար ահա այս երկու էջերէն առնուած քանի մը բառեր.— օկուպացիա, պրակտիկա, տենդենց, պլան, մեխանիկ, փաբու– լա, սիտուացիա, սենտենց, ռեպլիկ, էֆեկտ, տի– սոնանս եւն.: Ասոնք «օտար եւ անտեղի բա – ռե՞ր» են թէ ոչ: Թոյլ պիտի տրուի՞, որ մասնա – գիտական օտար բառերու կարգին, օր մը ասոնք ալ ճամբու դրուին մեր լեզուէն: Այս մասին է որ մենք կը կասկածինք: Ռուսը պիտի չուզէր եր – բեք, որ իրեն ենթակայ ժողովուրդներու լեզուի ու մշակոյթի վրայէն իր թաթը վերնայ: Ան կ'ու– զէ որ ռուսական լեզուն մաքրուի, այդ լեզուէն չգայ հոտը Եւրոպայի, բայց ան պիտի չուզէ որ միւս լեզուները ազատին իրմէ :

Գտնելով հանդերձ, որ Խ· Միութեան Գիտա– կան Ակադեմիան դեղեցիկ որոշում մը տուած է , պիտի սպասենք՝ տեսնելու համար թէ ան պար– տադրաբար պիտի գործադրուի՞ նաեւ բոլոր Հան– րապետութեանց մէջ: Եւ յետոյ, ինչ որ աւելի կարեւոր է մեզ համար, այդ որոշումը պիտի ըլ– լա՞յ սկիզբը արշաւանք մը սկսելու առհասարակ խորհրդային ազգերու լեզուներուն մէջ տեղ գտած « օտար եւ անտեղի բառերու դէմ »:

Ատիկա կը տեսնենք չուտով :

(Խմբագրական «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»ի)

Մարգարիտ Վարժանի եւ մեր

Մարզանքի զանազան ճիւղերու ծաւալումն ու զարգացումը ընկերային կարգերու մէջ, իսկական բարիք մը եղած է մարդկութեան համար: Մարմ– նակրթանքը, այժմու յոռի կենցաղին դէմ հա – կազդեցութիւն մըն է որ կը նեղէ պատանեկու – թիւնն ու երիտասարդութիւնը բացօթեայ քնու – թեան ծոցը: Մարզանքը կը զօրացնէ մկանները , կը նպաստէ մեծապէս մտային կրթութեան, տա – լով տրամաբանութիւն, կամքին, զգացումներուն մեծ ճկունութիւն, դիւրաթեքութիւն, արագու – թիւն, հաւասարակշռութիւն: Կը մշակէ նաեւ ան– հատական եւ ընկերական առաքինութիւններ, ինչպէս ինքնատիտակցութիւն, պատուախնդրու – թիւն եւ ընկերային համերաշխութեան զգացում : Մեծ բարիք մըն է, պայմանաւ որ ծայրայեղու – թեան չյանգի, դնդերներն ու մարմնակրթանքը նպատակ մը չըլլան, ի վնաս միտքին:

Մրցումի մը առթիւ, կը դիտեմ ըղձուն կըր– պակներ, եւ վաճառորդներ որ կը պոռան — Տի – կիններ եւ պարոններ, գեղեցիկ ընթերցումներ ձեզի, եւ ձեր փոքրիկներուն համար մի տատամ– սիք »: Ամբոխը կը մօտենայ, կը խռնուի եւ պատ– կերազարդ հրատարակութեանց — տրցակները կը սահին ձեռքէ ձեռք:

Անդին պղտոտաներու վրայ ուրիշ ինքնաշարժ կառք մը կը յառաջանայ կամաց կամաց: Պատա – նիներու աղմկակներու խուռներամ բազմութիւն մը ըղձապատած է կառքը: Զրի պիտի տայ, պիտի բաժնէ, կ'ըսեն իրարու ու կը հետեւին անհուն չարժումներուն: Պարապուրդ տղաք կը ձայնեն ի– րենց ընկերներուն: Այդ կոչին իմաստը հասկցած են հեռաւոր անկիւնները մեկուսացող փոքրիկնե – րը, եւ ահա անոնք ամէն կողմէ դուրս կը ցատ – կտուեն: Վազվզոտուք ամէն կողմ, կառքին ուղղու– թեամբ : Հարիւրներով փոքրիկներ ամէն սեռէ եւ ամէն դասակարգէ որոնց հարիւրին վաթսունը հայ ծնողներու զաւակներ են, հասակ նետած այս երկ– րին մէջ :

Ես ալ քայլ առ քայլ կը մօտենամ տղոց բազ– մութեան, կը հանդիպիմ ինծի խիստ ծանօթ, դէ– րացիներէս մէկուն՝ Յակոբին: Պինդ սեղմած է վերարկուին վրայ գօտին, կը շնչէ յոգնած ու քրտնաթոր: Վերարկուին տակէն կը նշմարեմ պատկերազարդ լրագիրներու տրցակ մը:

Կ'ուզեմ տեսնել: Դուրս կը քաշէ անուշին տակէն իր գանձը.— Այս մէկը աղջիկներու հա – մար է կ'ըսէ ակնածելով, բայց վնաս չունի, մօ – րաքրոջս աղջկան՝ Անահիտին կուտամ:

Եւ նորէն կը պահէ տրցակը:

— Յակոբ, կ'ըսեմ, եթէ հայերէն այսպէս պատկերազարդ հրատարակութիւններ ըլլար, կը կարդա՞ս:

— Ինչո՞ւ չէ, կը պատասխանէ, բայց ինչ ը– նես, հայերէն չկայ ···:

Իսկապէս չկայ: Ի՞նչ պիտի մնայ հայութենէ այս փոքրիկներու մաքին ու սրտին մէջ, քանի տարի վերջ, երբ անոնք որ այքան մատղաշ հասա– կէն կը նետուին օտար հրատարակութեան վրայ :

Յակոբ կարծես ինքն ալ նոյնը կ'ուզէ ըսել , անդիտակցաբար երբ չաբթուան մէջ, քանի մը փ– րիկուններըը, դպրոցի Զաւէնին հետ կ'անցնի փո – ղոցներէն հայ վարժապետին քով երթալու հա – մար: Տունը երբ հայրիկը կը պոռայ, Յակոբ, այս իրիկուն հայերէնի դասիդ գնա, ան կը հաւաքէ թեթեւ ընթերցարանն ու տետրակը ու կը մեկնի, բայց պողոտային վրայ կը տեսնէ միայն օտար դիրեր ու ահա նորէն պատկերազարդ թերթերու չարքերը, կուգան ու կ'անցնին իր երեւակայու – թեան առջեւէն :

Սփիւռքի ամբողջ հայ պատանեկութիւնը երկ– սեռ, պէտք ունի հայերէն պատկերազարդ պար – բերականի մը, թէ մայրենի լեզուն սորվելու եւ թէ զարգանալու համար :

Ինչո՞ւ մենք ալ չունենանք փարիզ՝ Լոյս Քա– ղաքին մէջ արդիական հրատարակութիւն մը, մա– նուկներու եւ պատանիներու համար: Տպարա՞նն է որ կը պակսի թէ դրամագլուխը :

Ստեղծենք Հայեր, մանկական բարոյալից, ա– ռողջ գրականութիւն մը օր առաջ, որովհետեւ երբ ուրիշ Յակոբ մըն ալ չկարենայ հասկնալ ըն– տանեկան յարկի մը հատուկոտոր հայ բարբառը, այլեւս շատ ուշ մնացած կ'ըլլանք : Ապրեցնենք մեր այնքան թանկագին սերունդը, որպէսզի մեր մարզիկները չդառնան չհասկցուածութեան ա – ռարկայ, մարզադաշտը տօնավաճառ եւ ամբողջ դաղութները օտարներու չհասկցան :

Ց· ԱԶԱՏԱՆԵԱՆ

Մկրտիչ Թոզաթլեան

Ցաճախ լուրեր կը կարդանք Պոլսոյ Թոզաթ – լեան պանդոկի մասին ու կ'անցնինք: Գիտենք որ ազգային սեփականութիւն մըն է, բայց ո՞վ է ե– ղած հիմնադիրը, միջազգային համբաւ չհեգնե– լով անոր :

Անոնք որ Քան կը գտնուին, միշտ կը տեսնեն Մկրտիչ Թոզաթլեանը, միջերկրականի դեղա – ծիծաղ ափերուն վրայ, կամ արմաւէնիներու չու– քին տակ, միշտ գաւազանը ձեռքը :

Դուրսը մինակ է առհասարակ.— դէմքը կայ– տառ, բայց նայուածքը խիստ: Ցայտնի է որ գոր– ծի մարդ է եղած եւ մեծ կազմակերպիչ: Երբեմն երկար կը դիտէ ծովեզերեայ մեծ պանդոկները ո– րոնք պատկառանք կ'ազդեն իրենց մեծութեամբ եւ ճոխութեամբ: Կը նայի ներս ու դուրս ելլող – ներուն, անոնց առջեւ կեցող ամերիկեան վիթ – խարի եւ բազմածախս օթօներուն, կը դիտէ աչն ու ձախը: Եւ դէմքը կը սկսի կամաց կամաց մը– թագնիլ: Մտածկոտ երեւոյթ մը կ'առնէ: Անշուշտ յիշելով իր անցեալը, փառքի օրերը, համբաւը եւ գոյդ Թոզաթլեան հաստատութիւնները, մէկը՝ Բերայի Երրորդութեան եկեղեցիին առջեւ, միւսը բազմած Վոսփորի ափը, կատարեալ պալատ մը « Սբմբը Փալաս»: (ԽՄԲ.— Երկուքն ալ այժմ կը կոչուին, «Քոնաք») :

Պատերազմին պատճառաւ, դարձաւ բախտին անիւը եւ Մկրտիչ Թոզաթլեան եկաւ հաստատուիլ Cannes, միշտ աչքին առջեւ ունենալով իր այնքան սիրած եւ հաստատած պանդոկները, ուր անձամբ կ'ընդունէր , վեհապետներ, նախարարներ, դես – պաններ , բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ , մեծահարուստներ, հայ թէ օտար: Թոզաթլեան անունը հոմանիշ էր մաքրութեան, մեծութեան եւ գեղեցկութեան: Որքան պատուանշաններ ստա – ցած է, չատ մը վեհապետներէ :

Հակառակ իր վայելած փառքին, Պ· Թոզաթ– լեան չատ համեստ է , ազնիւ եւ մարդասէր: Տա– րիքը չէ պղտորած իր պայծառատեսութիւնը :

Իր տունը տեսակ մը թանգարան է, նաեւ ուխտատեղի: Պոլիսէն, Փարիզէն, Սուրիայէն թէ Ամերիկայէն ամէն ազգէ ճամբորդներ, հայ, յոյն, թուրք թէ հրեայ երբ այստեղ գան , կ'ուզեն անպատճառ տեսնել «Թոզաթլեան էֆէնտին», որ սիրով կ'ընդունի ամէնքն ալ:

Մաքուր հայերէն կը խօսի, առանց օտար բա– ռեր գործածելու: Կը խօսի նաեւ սահուն ֆրան – սերէն: Ինքնօգնութեամբ յառաջացած է: Լեզուն, կ'ըսէ, ազգապահպանման լաւագոյն միջոցն է:

Ահաւասիկ տիպար մը մարդու, աշխատանքի եւ օրինապահութեան:

ՑԱԿՈԲ ՍԷՄԷՐՃԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

Ասպարէզի օրը

Մարտ 26ին մեծ բազմութեամբ տօնուած է « Ասպարէզ »ի Օրը, Ֆրէզնոյի մէջ: Հանդէսին նախագահը, ընկեր Կարօ Դավաֆեան բացատրած է թէ «Ասպարէզ »ը պատահականութեան մը ար – դիւնք չէ: «Ասպարէզ»ը միշտ ալ եղած է մեր գա– ղութի լուսաւոր փարոսը: Թէեւ իր կեանքի ըն – թացքին ունեցած է վերիվայրումներ, երբեմն ե– ռօրեայ, երբեմն չաբաթաթերթ, բայց կրցած է պահել իր դաղափարապահութիւնը եւ գոյութիւնը 42 երկար տարիներ՝ յոյս ունենալով որ օրին մէկ– կը պիտի դառնայ Քալիֆորնիոյ չրջանի օրաթեր – թը:»

Հ· Օ· Մ·ի ներկայացուցիչը, ընկերուհի Վիք· կոստանեան ըսած է.— « Մամուլը կը նմանի լաւ բարեկամի եւ առանց անոր մարդ ինքզինք կը զգայ մարդկային բարեկամութենէ զրկուած: Եթէ դժ– ուար է անկեղծ բարեկամ ունենալ կեանքի մէջ , նոյնքան դժուար է մամուլի կեանքին մէջ: Ուրախ ենք որ «Ասպարէզ»ը միշտ ալ եղած է անկեղծ բարեկամ մը մեզի»:

Թերթին խմբագիր ընկեր Մելիք Շահ.— «Գիր ու գրականութեան սիրահար հայ ժողովուրդը, որ դիտէ անապատներուն մէջ անգամ հիմնել մշա – կոյթի վառարաններ, անտարբեր չէր կրնար մնալ նորակազմ իր դաղութի մտաւոր ու հոգեկան պա– հանջներուն բաւարարութիւն տալու գործին»:

Նախկին խմբագիր ընկեր Մանուկ Համբար– ձումեան.— «Աղգերու պատմութեան մէջ մամու– լը մեծագոյն պետութիւնն է, որ կը կառավարէ մարդոց մտածումները: Կայ երկու տեսակ մա – մուլ, շահի եւ դաղափարական: «Ասպարէզ» կը պատկանի դաղափարականի կարգին, որ կ'ազ – նուացնէ մարդոց միտքը եւ հոգին»: Գործիչ ըն – կեր Սրամ Սահակեան.— «Աչխարհի մէջ երեք տեսակ մամուլ գոյութիւն ունի, չահադիտական, դաղափարական եւ վարձու մամուլ: Այս վերջինը համաչխարհային երկու պատերազմներու ծնունդն է: Հ· Ց· Դ· բոլոր թերթերը կանգնած են դաղա– փարական դետնի վրայ եւ չեն կաչառուած որեւէ

ատեն : Դաշնակցութիւնը պահած է եւ միշտ ալ պիտի պահէ մամուլի ազատփարական եւ բարոյական բարձրութիւնը» :

Իբրեւ գործնական արդիւնք, հանդէսին մի – ջոցին արձանագրուած են աւելի քան 200 նոր բաժանորդներ : 90 թիւ «Ասպարէզ» կը նուիրուի Մերձաւոր Արեւելքի Ակումբներու եւ ազգ. հաստատութիւններուն :

★

« ՑՈՒՍԱԲԵՐ»Ի ՏԱՆ հիմնարկէքին առթիւ, Ամերիկայի Հ. Ց. Դ. կեդր. կոմիտէն հետեւեալ հեռագիրը ուղղած է Եգիպտոսի կեդր. կոմիտէին «Ցուսաբեր»ի Տան հիմնարկէքի առթիւ.—

« Հ. Ց. Դ. Ամերիկայի կեդր. կոմիտէս սրբատանց կը շնորհաւորէ ձեզ, «Ցուսաբեր»ի հիմնարկէքին ուրախ առիթով : Հպարտ ենք մեր ընկեր – ներուն եւ համակիրներուն զոհաբերութեան , սքանչելի ոգիին համար : Վստահ ենք թէ հայ ո – գիի եւ մշակոյթի վառարան մը պիտի ըլլայ «Ցուսաբեր» Տունը, դաշտփարական եւ հայրենասէր Հայութեան համար, իբր քաջալերանք հազար տոլար նուէր մեր կողմէ, մաղթելով նորանոր յաջո – ղութիւններ » :

ՊԻԶՐՈՒԹԻ Ս. ՆՇԱՆ ԱԶԳ. վարժարանը ընդհանուր վստահութիւն չահած է իր վարչական կանոնաւորութեամբ եւ կրթական մակարդակով : Ունի բարեխիղճ ուսուցիչ – ուսուցչուհիներ, սիրուած դաստիարակ եդ. Տարօնեանի հսկողութեան տակ : Ներս մտնողին եւրոպական վարժարանի մը տպաւորութիւնը կը թողու : Վերջերս տեղի ունեցած է ցուցահանդէս մը մասնակցութեամբ 8—14 տարեկան աշակերտներու : Ցուցադրուած են 200է աւելի գործեր, որոնք պատրաստուած էին աշակերտներու ձեռքով : 3000 հոգիէ աւելի ներկայ եղած են : Ցուցադրուած գործերը երեք տեսակի են. Ձեռագործ. — Շուքի գործ, լեցուածք , fանեվա, Միլանի, բուրդի գործեր : Ձեռարուեստ.— Շրջանակ, լուսամփոփ, տուփ, ափսէ, կաղամար, եւայլն : Նկարներ.— Իւղաներկ, ջրաներկ, ածուխէ մատիտ, չինական մելան, դիմանկար, տեսարաններ եւայլն : Այս աշխատանքները կատարած են Պ. Ղուպիկեանի եւ Օրիորդներ Գանթարճեանի եւ Մանուչակեանի հսկողութեան տակ :

Արա Սեւանեանի երգահանդէսը տեղի ունեցած է Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ Մարտ 12ին : Սեւանեան երաժշտական ուսումը առած է Հայաստանի մէջ : Ճարտար քանոնահար եւ օժտուած երգահան է : Ցայտագիրը կը բաղկանար 17 կտոր – ներէ, տասը իր հեղինակութիւնը, միւսները Սպենդիարեանէն, Կոմիտասէն , Գ. Ալէմշահէն եւ Մտեփանեանէն : Սեւանեանի «Մորմոք»ը զոր երգած է երգչուհի Էլմաեան, ջերմ ծափերու արժանացած է :

Սեւանեան (նախ. ռազմագերի) կրցած է արեւել. այդ նուագարանը՝ քանոնը դնել եւրոպական կատարեալ գործիքներու չարքին, արտայայտելու համար Մոցարթի, Շուպէրթի, կամ Պէթովընի պէս երաժշտագէտներու ստեղծագործութիւնները : Իր յօրինած ժողովրդական պարանուագները , «Հիլջար» եւ Սպենդիարեանի Ղայթարման , Կոմիտասի «Կաքաւիկ»ը մեծ գնահատութեան արժանացած են : Ամերիկայի երաժշտագէտներ ալ ջերմապէս գնահատած են երիտասարդ արուեստագէտը, տեղական թերթերու մէջ :

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Պոլսոյ մէջ մեռած է Գաբրիէլ Ս. Գաբրիէլեան, Պոլսոյ հայ բողոքական հասարակութեան յայտնի դէմքերէն մէկն է : Ծնած էր Պարտիզակ 1868ին եւ ուսումը ստացած քաղաքին ամերիկեան վարժարանին մէջ : Աչխատած է միշտ օգտակար հանդիսանալ հայ համայնքին : Իր ձայնը կը լսէին ամերիկեան Պորտ ընկերութեան եւ բարեգործական մարմիններու մէջ : Կը դրէր կրօնական եւ բարոյական յօդուածներ Գ. Ս. Գ. տպագրութեամբ :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷն

ԱՊՐԻԼ 24Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Վիէն, 1 Մայիս.— Մենք ալ տօնեցինք Հայոց Սարսափներու 35րդ տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդին եւ մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Կոմիտէի , Տարօնի Հայր. Միութեան, Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Կապոյտ Խաչի :

Կիրակի օր, 30 ապրիլ առաւօտեան ժամը 9ին Հ. Լեւոնեան վրդ. ի յիշատակ Ապրիլեան զոհերուն պատարագեց Սէն Մարկիէնի եկեղեցիին մէջ : Իսկ կէսօրէն վերջ ժամը 3ին հաւատարիմներու հոծ բազմութիւն մը լեցուցած էր Սէրքըլը Կաթոլիկի սրահը, հակառակ անսովոր տաքին : Վարագոյրը բացուեցաւ խոր լռութեան մէջ եւ երգուեցաւ «Տէր ողորմեան», Կապոյտ Խաչի սանուհիներու կողմէ, առաջնորդութեամբ Հ. Լեւոնեանի եւ ուսնկնդրուեցաւ յոտնկայս : Բեմին վրայ զետեղուած էր դա – դաղ մը ծածկուած սեւով եւ թարմ ծաղիկներով : Մուխին մէջ ընկեր Աւետիս Քեղլեանի (Նոր Սերունդ) «Սեւ խաւար» երգը խորապէս յուզեց ներկաները : Օրուան պատշաճ յաղող արտասանու – թիւն մը ըրաւ ընկեր Հ. Զաքարեան : Ցետոյ ընկ. Ա. Գալայճեան իբրեւ նախագահ քանի մը խօսքով բացատրեց օրուան տօնին իմաստը եւ աւելցուց. — « Այսօր 35 տարի վերջը նոր սերունդն է որ կը տօնէ այս տօնը», եւ հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել բոլոր նահատակներուն յիշատակը :

Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ սանուհիները ճոխացուցին զեղարուեստական բաժինը երեք յաջորդական խմբերգներով : Անակնկալ մը եղաւ Օր. Աատուրեանի (Ռոմանէն) յստակ բառերով եւ չեշտերով արտասանութիւնը (Սիամանթոյէն) , խորապէս յուզելով ունկնդիրները :

Ուղերձ մը կարդաց ընկեր Մ. Բարխեան Տարօնի Հայր. Միութեան կողմէ : Հայ կամաւորնե – րու եւ Մարտիկներու կողմէ երգեց Տիկին Վար – դուհի Ոստիկեան, իր մեղմանոյշ ձայնով : Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ խօսք առաւ Հ. Կ. Տէրմոյեան .— « Ինչպէս անոնք մեռան իրար միացած, մենք ալ պէտք է միասնաբար տօնենք տարեդարձը : Եթէ օր մը երեսի վրայ ձգուի այս տօնը, Հ. Մ. Ը. Մ. պիտի ստանձնէ նախաձեռնութիւնը » :

Օրուան բանախօսն էր մեր ուսանող ընկերը , Հ. Տաճատեանը, որ տուաւ իսկական պատ – կերը Ապրիլեան Եղեռնին .— « Ես պիտի չխօսիմ ջարդերու մասին, դուք չատ էք լսած անոնց պատմութիւնը, դուք չատերդ ականատես էք եղած անոնց : Ապրիլ 11–24ը ունի նաեւ քաղաքական իմաստ : Մեր դարաւոր թշնամին չատոնց առիթ մը կը փնտռէ Հայերը հիմնովին բնաջնջելու համար : Համաթուրանականութեան ծրագրին արգելքը մի – այն Հայերը կրնային ըլլալ : Մայիս 28ի յաղթանակը ի դերեւ հանեց իր հաչիւները» : Եզրակա – ցնելով, երիտասարդ բանախօսը թելադրեց նոր սերունդին պինդ փարիլ չահուած յաղթանակին ու տէր դառնալ մեր բոլոր արժէքներուն :

Խօսք առաւ նաեւ ընկեր Ս. Գալուստեան որ ծանրանալով սպիտակ ջարդին վրայ, չեչտեց թէ անհրաժեշտ է աչխատիլ հաւաքաբար : Արտասա – նեց ընկեր Ս. Անդաեան հայ մայրերու «Ողբը» : Ժողովուրդը մեկնեցաւ խոր տպաւորութեամբ :

Ներկայ մը

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՑԱՌԱՋ»Ի

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ԱՌԹԻԻ

Ո՞ր բանիմաց Վասպուրականցին խորապէս խոցուած չզգաց իր արժանապատուութիւնը, «Ցառաջ»ի մէջ կարդալով Վահէի իրաւացի մեղադրանքը :

Մենք, որ սովորութիւն ունինք ամէն տեղ պարծենալու մեր հերոսամարտով, լեզու չունինք արդարացնելու մեզ :

Մեր յարգելի հայրենակից Պ. Զիթունին « հատուածամոլութեան » կը վերագրէ այս դա – տապարտելի զանցառութիւնը : Ամօթ եւ նախա – տինք անոնց որ «հատուածամոլութիւն» խաղա – լով մոռացութեան դիրկը կ'ուզեն նետել մեր այս պատմական ու պանծալի թուականը :

Չէ՞ որ բոլոր «հատուածները», Դաշնակցա – կան, Ռամկավար, Հնչակեան ու չէզոք, բոլորը միասին, կողք կողքի, մէկ մարդու պէս հարուա – ծեցին թշնամին արիաբար ու յաղթեցին : Ինչո՞ւ այսօր ալ բոլոր այս «հատուածները» միասնաբար պիտի չոգեկոչեն անթառամ յիշատակը մեր բոլոր մեծ ու փոքր անմահ հերոսներուն :

Չեմ հաւատար որ Վասպուրականցին այն ասլիճան այլանդակուած ըլլայ հոգեպէս ու բարոյապէս, որ մերժէ պանծացնել իր հերոսամարտը : Չեմ հաւատար որ Վասպուրականցին, որեւէ տեղն եւ որեւէ պատճառաւ, մոռնայ յիշատակը իր քաջերուն :

Նոյն «հատուածամոլութիւնը» գոյութիւն չու – նի՞ Մարսէյլի, Տէսինի եւ ուրիշ վայրեր գտնուող մեր հայրենակիցներու մէջեւ : Բայց անոնք ամէն տարի կը կատարեն հայրենակցական այս նուի – րական պարտականութիւնը , դուրս թողլով «հատուածամոլները», որոնք չնչին թիւ մը կը կազմեն ամէն տեղ :

Զարիքին արմատը, իմ կարծիքով, հոն է որ մենք, փաստօրէն, չունինք հայր. միութիւն մը Փարիզի շրջանի մէջ, որու գործն էր կազմակերպել հերոսամարտի տօնակատարութիւնը, ինչպէս կ'ընեն վերոյիչեալ Միութիւնները : Մեծ ամօթ մըն ալ այս Փարիզի շրջանի Վասպուրականցիներուս համար : Մենք, որ մեր մէջ ունինք աւելի գրոց – բոցոններ եւ նիւթապէս բարեկեցիկ բազմաթիւ հայրենակիցներ, եւ հետեւաբար աւելի կարող ենք հիմը դնելու աւելի ուժեղ ու լաւ կազմակերպուած միութեան մը : Ի՞նչ խօսք որ միւս վայրերու մեր կազմակերպուած հայրենակիցները, մեծ մասով համեստ աչխատաւորներ, ամէն իրաւունք ունին պարտաւանքի սիւնին դամելու մեզ մեր անկազ – մակերպ վիճակին եւ Հերոսամարտի հանդէպ մեր ունեցած անտարբերութեան համար :

Զե՞նք կարդար որ կան Խարբերդի, կամ Մալաթիոյ շրջաններէն գիւղացիներ որոնք իրենց գիւղի անունով առանձին միութիւն ունին : Ո՞ւր մնաց մեր Վասպուրականցի ըլլալու պարծանքը :

Թող Վահէի կարճ բայց ազդու յանդիմանա – կան զրոյցը ցնցող խթան մը ըլլայ բոլոր թմբածներուս : Եւ թող մեր հեղինակաւոր հայրենակիցները գործի անցնին անյապաղ, վերակազմե – լու համար ցանկացուած Հայր. Միութիւնը, որու գլխաւոր նպատակներէն մէկն ալ պէտք է ըլլայ , ի հարկէ, մեր Հերոսամարտին տօնակատարութիւնը :

Կասկած չկայ որ պատկառելի թիւ մը մեր հայրենակիցներու պիտի փութայ անդամագրուիլ եւ մեր տօնակատարութեան սրահները պիտի յորդին պարտաճանաչ ու հաւատաւոր բազմութեամբ մը :

Եթէ տակաւին գտնուին «հատուածամոլութեան» մէջ յամառողներ, այդպիսիները թող պակաս ըլլան մեզմէ : Մենք առանց անոնց ալ կրնանք ունենալ բաւարար ուժ, լիովին կատարելու համար մեր հայրենակցական պարտականութիւնները :

Վասպուրականցին, որ միշտ գիտակից է եղած իր պարտականութեանց, արժանի դասը պիտի տայ «հատուածամոլներուն», իր կուռ կազմակերպութեամբ :

ՂԱԶԱՐ ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՐԱՄԵԱՆԻ ԵՒ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՑԻՉ – ՆԵՐՈՒ (Տակաւին թարմ յիչատակներ) : Գրեց՝ Արտաւազդ արք. : 1950 : Գին 250 ֆրանք : Հասցէ. — Mgr. Ardavazd Surméyan, 15 rue Jean Goujon, Փարիզ (8) :

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԺԱ.

— Ո՞վ պիտի գայ :

— Հենց նոյն օնքաշի Ահմէտը :

— Լուռ ու մունջ նստիր տեղդ, ոչինչ պատասխան մի տար :

Փառք Աստուծոյ, ի՞նչդ է պակաս : Քառասուն օր էլ եթէ փակուած մնաս, պաշար կ'ունենաս :

— Բայց վե՞րջը :

— Վե՞րջը մէկ է, Աստուած : Եթէ նա գրել է որ այս ամբողջ աշխարհը պիտի քանդուի, ոչ ոք չէ կարող մազի չափ դիմադրել այդ կարգադրութեան : Սաղմոսն ասում է. «Եթէ Տէրը չէ ինում, զուր են աշխարհում գործողները » :

Աննա խաթունը բաւականացաւ այդ բացատրութեամբ : Ուր որ կայ Աստուծու կամքը, այնտեղ ոչինչ էր մարդու խելքը ու դատողութիւնը :

Նա փառք տուեց այդ կամքին, ապա պատմեց Մանասի մասին, թէ ինչ էր ասել նրա սուրհանդակը եւ ինչ էր պատասխանել ինքը :

Կոյսը հաւանութիւն տուեց. խիստ դառապարտեց Մանասի արածը : Նա էլ նոյնը կրկնեց, ինչ ասել էր Մելիքի կինը :

Այժմ երկուսը բոլորովին համամիտ էին : Նը – բանք, վերջապէս, միացան մի կէտի վրայ, թէեւ մինչեւ այդ հակառակ կողմերում էին կանգնած :

Հեղինէն զոհ էր : Այդ երեւոյթ նրա խօսքերից, որոնց սովորաբար գործ էր ածում իրրեւ հրաժեշտի ողջոյն, երբ հեռանում էր անհոգ սրտով :

— Մեր մեղքերի համար է ասաց նա, ձեռքը թափ տալով, եւ քալեց դէպի դուռը :

Ճանապարհին նա մի անգամ էլ յիշեցրեց Անննա խաթունին իր նախկին պատուէրը կոյսերի մասին, նորից խնդրեց լաւ պահել նրանց, բանալին չտալ ուրիշին :

— Մեղքերի ծով է մեր աշխարհը, իսկ նրանք ճահել են... Առհասարակ աշխատիր որ չատ մարդիկ չմտնեն այստեղ :

Այրին խոստացաւ կատարել այդ բոլորը : Նրա ձայնը հաստատ էր, վճռական : Եւ միայն այդ ժամանակ Գայիանէն պոկ եկաւ իր տեղից ու մտաւ իր սենեակը :

Մօր հրամանը նա չէր կատարել... Սա առաջին անգամն էր :

Նա լաւ տեսաւ թէ ինչպէս թագցրին երկու կոյսերին, լսեց իր մօր եւ Հեղինէի ամբողջ խօսակցութիւնը, ուշադրութիւն չդարձնելով Մեհրիի թախանձանքին վրայ, մինչեւ իսկ երկու անգամ դէն հրելով նրան :

Ի՞նչ կարող էր անել դայեակը, նա զարմացած էր այդ անօրինակ դիմադրութիւնից, ուրիշ իշխանութիւն էլ չունէր որ հարկադրէր : Եւ կա՞ր արդեօք այդպիսի իշխանութիւն :

Զէթի ճրագը, որ դրած էր բարձր ճրագակալի վրայ, ժժդոյն, կարմիր լոյս էր թափում դորգոված սենեակի մէջ :

ԼԻՕ

միլիառ տոլար (ելմտացոյցին 72 առ հարիւրը) յատկացուցած է զինուորական ծախքերու, 20 միլիառ ալ Ատլանտեանի պաշտպանութեան, ուստի կը սպասէ որ եւրոպական պետութիւնները ալ աւելցնեն իրենց նիւթական յանձնառութիւնները։ Պ. Էչիսըն ծրագիրը մը մշակած է, այս առաջադրութեամբ։ Միեւնոյն ատեն պիտի մտածեն թէ ինչպէս կարելի է բարելաւել զինամթերքի արտադրութիւնը, առանց յաւելուածական ծախքերու։

★ Փարիզի քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը նոր ծրագիր մը պիտի առաջարկէ, նկատելով որ Լոնտոն եւ Ուշինկթըն չատ չեն հետաքրքրուիր Ատլանտեանի Դեբալտոյն Մորհուրդի առաջարկով (Պիտոյի ծրագիրը)։ Այս անգամ պիտի առաջարկեն աւելի սահմանափակ մարմին մը, կապ հաստատելու համար զինուորական իշխանութեանց եւ ելմտական նախարարներուն միջեւ։

Այս առթիւ իրազեկներ դիտել կուտան թէ դրեթէ մէկ տարի կորսուեցաւ, եւրոպայի վերազինման համար։ Ամիսներ անցան եւ Ֆրանսան, որ ստացած պէտք էր ըլլար իրեն սահմանուած զինամթերքին կէսը, ճիշդ 44 օդանաւ ստացած է մինչեւ հիմա։

★ Ֆրանսայի ազգ. պաշտպանութեան նախարարը պ. Փլեվէն, յայտարարեց թէ ամերիկեան զինամթերքը փոխադրել պիտի տայ որեւէ նաւահանգիստ, ապացուցանելու համար թէ «Ֆրանսական կառավարութիւնը տանտէր է իր երկրին մէջ»։— Լա Ռոչէլի նաւահանգստին բանուորնե՛ր մերժեցին բեռցնել Հնդկաչինի սահմանուած բեռ մը (1500 թոն)։ Գործադուլութիւնը կատարեցին 167 զինուորներ եւ նաւագներ։

★ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը առջի օր կրկին մեղադրեց Խ. Միութիւնը թէ նոր խոչընդոտներ կը յարուցանէ, ուշացնելով Աւստրիոյ անկախութեան դաշնագրին կնքումը։ Այս առթիւ բացատրեց թէ ամէն միջոց պիտի փորձեն, որպէսզի ռուսական զօրքը քաշուի Աւստրիայէն։

«ԹՐՔԱԿԱՆ ՄԻԶՆԱՒԵՐԴԸ»

Ամերիկեան մեծ օրաթերթը, «Նիւ Եորք Թայմզ», որ տարիներէ ի վեր թրքասիրական քաղաքականութեան մը կը հետեւի, կը գրէ այս խոբագրով խմբագրականի մը մէջ.—

Թուրքերը բացարձակ վճռականութեամբ մերժեցին Ռուսերուն սպառնալիքներն ու գրգռութիւնները։ Ռուսերուն նպատակն էր կցել Կարս եւ Արտահան նահանգները եւ նոր վարչաձեւ մը հաստատել Նեղուցներու մասին։ Ուրիշ խօսքով, խորհրդային տիրապետութիւն հաստատել եւ Թուրքիան վերածել Պալքանեան նոր արբանեակի մը։ Թուրքիոյ մէջ համայնավար հինգերորդ թեւ չկայ, ինչ որ ուշագրաւ է, եթէ նկատի առնուի որ Թուրքիա երկու սահման ունի երկաթեայ վարագոյրին հետ։ Մենք արեւմուտքցիներս պատերազմէն ի վեր Թուրքիան զօրացնելու համար մեր ձեռքէն եկածը ըրինք։ Միւս կողմէ, Անգլիա եւ Ֆրանսա խոստացած են Թուրքիոյ օգնութեան փութալ, եթէ եւրոպական պետութեան մը յարձակման ենթարկուի։ Բայց անտարակոյս Թուրքիոյ մտավախութիւնները չեն փարատած, որովհետեւ ան բաց է անակնկալ յարձակման մը առջեւ, որ պիտի գործուի հիւսիսէն կամ արեւմուտքէն։ Բայց Թուրքիա օրէ օր կը զօրանայ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ նախարարը ղեկուցում տալով Ազգ. ժողովին մէջ, խոստովանեցաւ թէ սակերու յաւելման հետեւանքով, նամակները, տպագրեալ նիւթերը եւ սովորական ծրարները նուազած են 11 առ հարիւր, յանձնարարեալ ծրարնե՛րը՝ 33 առ հարիւր, հեռագիրնե՛րը՝ 29 առ հարիւր։ Միայն հեռաձայնի սպասարկութիւնը աւելցած է։ 72.000 քաղաքացիներ գործիքի կը սպասեն։ Այսուհետեւ կարգ մը կրճատումներ պիտի ըլլան։— Տպագրեալ նիւթերու 20 առ հարիւր զեղչով պիտի ընդունուին մինչեւ 300 կրամ (նախապէս հարիւր)։ Ցանձնարարեալ նամակներու կորուստին համար իբրեւ հատուցում պիտի տրուի 2000 ֆրանք, փոխանակ 1500ի։ Իտալիոյ համար պիտի գործադրուի Ֆրանսայի ներքին սակը։ Պիտի զեղչուին օդանաւային թղթատարի ծախքերը, 10—12 երկիրներու համար։

ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ յանձնաժողովը մերժեց 26 երեսփոխաններու կողմէ առաջարկուած օրի – նագիծ մը, որ կը պահանջէր վճռական միջոցներ ձեռք առնել համայնավարներուն դէմ։

ՉՈՐՍ ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔԻ հազուագիւտ նամակադրոշմներ գողցուեցան նամակադրոշմի թանգարանէն։

ԻՏԱԼԻՈՑ վարչապետը ստիպողական կոչ մը ուղղեց Մ. Նահանգներուն, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի, որպէսզի օգնեն, վերստանալու համար Թրիէսթէի ազատ շրջանը։ Այս առթիւ ճառ մը խօսելով Ծերակոյտին մէջ, մերժեց Ատլանտեանի դաշինքէն քաշուելու առաջարկը։ Ցետոյ կրկին պահանջեց որ արեւմտեան պետութիւնները ազդու միջամտութիւն մը կատարեն, որպէսզի Եուկոսլաւիա չդրաւէ Թրիէսթէի ազատ շրջանը։

Կապոյտ Խաչի 40ամեակը Մարսէյլի մէջ

Մասնակցութեամբ շրջաններու եւ 9 քոյր մասնաճիւղերու։ Այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին մինչեւ առաւօտ, Alhambraի չքեղ սրահներուն մէջ, 340 Bld. Chave։

Կը նախագահէ Տիկին ՓԻՊՐԻԹՃԵԱՆ

Կը բանախօսեն՝

Տիկ. Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ պ. ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինն իր մասնակցութիւնը կը բերէ Նիւ Եորքի City Central Opéra ընկերութեան Տրամաթիի դերերու աստղերէն Տիկին ՍԻՒԶԱ ՍԻՄՕՆԷ – ՓԻՊՐԻԹՃԵԱՆ, հայ ժողովրդական եւ Սայաթ Նովայի երգերով։

Կը նուագէ սիրուած Ջութակահար Լ. ՂԵ – ԽՈՆԴԵԱՆ։

Արտասանութիւն, երգ, պար կապոյտ Խաչի Սանուհիներուն կողմէ։

Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պարեր, ընտիր նուագախումբով։ Մուտքը ազատ է

Վասպուրականի հերոսամարտը Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան։

14 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր Salle Mazenod, 88 rue d'Aubagne։

Տօնակատարութեան հրաւիրուած են Մարսիլիահայ բազմաթիւ կուսակցութիւններու, կղերական դասու եւ բոլոր միութիւններու ներկայացուցիչները։

Կը նախագահէ Միութեան առենապետ
պ. Վ. ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ
Կը բանախօսէ երիտասարդ – դրագէտ
պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Խօսք կը տրուի նաեւ կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ «ՍԻՓԱՆ» երգչախումբի, ղեկավարութեամբ պ. Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆի։

Կը նուագէ տաղանդաւոր Ջութակահար պ. ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ, ընկերակցութեամբ Օր. ԱՆՆԷԹ ԺԻՒԼԻԷՆի։

Ընտիր նուագախումբ, Orchestre Francis Scotte ճոխ պիւֆէ մատչելի դիներով։

Պարեր ժամը 20էն մինչեւ կէս գիշեր։

Միշտ ակի մեծ հանդէս

Երեք անմահներու, ԱՂԲԻՒՐ – ՍԵՐՈԲԻ, ՀՐԱՑԻՐ եւ ԳԷՈՐԳ ԶԱՎՈՒՇԻ նահատակութեան 50ամեակին առթիւ։ Նախաձեռնութեամբ ՏԱ – ՐՕՆ – ՍԱԼՆՈՑ ԶՈՐԻ ՀԱՑՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ։ Կը նախագահէ ՀԱՑՐԵՆԱԿԻՑ Ք. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ։ Կը խօսին Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՑԵԱՆ եւ Դ. ՇԷԽԻԿԵԱՆ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին լաւագոյն ուժերով։

Մայիս 7ին կիրակի ժամը 2.30ին, ՄԱՐՍԷՑԼ, Salon Longchampի չքեղ սրահին մէջ, 33 Պուլվար Լօնշան։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԾՐԸ

Կը տօնուի այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին։ Նախաձեռնութեամբ Լիոնի ՍԻՄԱՆԹՕ խումբին, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՍԱՆՈՒՀԵԱՑ միութեան, հովանաւորութեամբ «ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ» կոմիտէի։ Քրիստոնեայ երիտասարդաց սրահը, 8, Passage Coste, (Cours Lafayetteի սկիզբը)։

Կը նախագահէ ընկեր Բ. ԽՐԻՄԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ԱՐԱՄ ԹԱԹՈՒԼԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Կը բեմադրուի զաւեշտ մը՝ ՊԱՇՏՕՆՆ ԽՈՒՄԲԱԼ Է։

Մուտքը ազատ է։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ

35րդ տարեդարձը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ։ Նախաձեռնութեամբ Վիչէնի Վասպուրականցիներու Հայր. Միութեան եւ մասնակցութեամբ կուսակցութեանց եւ ազգ. միութեանց։

Կը խօսին պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՑԹԸ

Նախագահութեամբ ԱՌԱՔԵԼ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻ

Մայիս 7ին, կիրակի օրը ժամը 4—12, Օթել Քոնթինանթալի չքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de l'Isle։ Հաճելի անակնկալներ եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանը։ Դիմելով Ely. 01–76։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԼՒՒ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ ժամը 9ին, ծանօթ սրճարանը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՍԷՆ ԼՈՒ.— Հ. Ց. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

Հ. Ց. Դ. ՌՈՍՏՈՄ խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

ՖՐ. ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի դիշեր ժամը 9ին, բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Սղբիւր – Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին։ Ժողովէն ետքը դասախօսութիւն։ Սովորական տեղը։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՑ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հաւաքոյթը՝ այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Café Régent։ Նիւթ՝ «Սովետ. մշակոյթ» (Շար.)։ Զեկուցանող պ. Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ։ Մտքերու փոխանակութիւն։

Հ. Մ. Մ.ի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին։ Բոլոր մարզիկները անխտիր կը հրաւիրուին Stade Olier մարզադաշտը, 11 rue d'Arcueil։ Կարեւոր օրակարգ եւ կարգադրութիւններ յառաջիկայ մարզադաշտին համար։

պ. ՉՕՊԱՆԵԱՆի յառաջիկայ դրական դասախօսութիւնը Հայ Ուս. Տան մէջ (57 Պուլվար Ժուռատան), այս շաբաթ օրը, ժամը 5ին։ Նիւթ՝ «Միջնադարեան մեծ աշուղ ՆԱՀԱՊԵՏ ՔՈՒՉԱԿի վերագրուած տաղերը»։ Մուտքը ազատ է։

ՎԱԼԱՆՍ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՑԵՏԱՋԳՈՒԱԾ է Մարսէյլի Հայ Աբիներու պարահանդէսը։

Նոր Թուական՝ 2 Օգոստոս, շաբաթ երեկոյ ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Colisée–Plage։

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ Ազգ. Միութիւններէ եւ բոլոր կազմակերպութիւններէ կը խնդրուի ուշ հանդէս չկազմակերպել Ցունիս 18ին, չխաչաձեւելու համար կոմիտաս վարդապետին 80ամեակին առթիւ սարքուած երգահանդէսը, որ տեղի պիտի ունենայ Ցունիս 18ին, Լիոն, Salle Rameauի մէջ, Մարսէյլի «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ պ. Վ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆի։

Հ. Ց. Դ. ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

Այսօր ուրբաթ ժամը 8ին Թաթուլ խումբը։

Այս կիրակի ժամը 3.30ին Հայաստան ենթակոմիտէն եւ Նիկոլ Դուման։

(Շար.)

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՎԱՐԻԶՆԵՐՈՒ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ

Այս շաբաթ, Մայիս 6ին, ժամը 4ին, Սօսէթէ Սալանթ։

Մուտքը ազատ է

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻԻՆ.— Սահակ Պոյաճեանի ա – նակնկալ մահուան առթիւ Իսիի Հ. Ց. Դ. Զաւարեան կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ այրի Տիկ. Պոյաճեանի, զաւակներուն եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն։

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԸ

PARFUMERIE – MAROQUINERIE

Au SAC PARFUMÉ

ՏՔՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ԳԵՂԱՄ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Վերջին նորաձեւութեամբ ճամբորդական առարկաներ, fantaisie գոհարեղէններ, կիներու պայուսակներ փարիզեան ճաշակով եւ ընտիր serviettesներ այրերու համար։

ՄԵՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԾԱՆՕԹ ՎԱՃԱՌԱՆԻՇԵՐՈՎ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ, ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ

ARTICLES DE PARIS

Gare du Nord մօտ։

106 Bld. Magenta, Paris (10) **Tél.: Nord 05–78**

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesmes - (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս· 800 փր·, Տար· 1600, արտ· 2500 փր·
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 փ· C.C.P.Paris 1678–63

Samedi 6 MAI 1950 Շաբաթ 6 ՄԱՅԻՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6145–Նոր շրջան թիւ 1556

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ահա ջեզի «խաղաղութիւն»

Ինչպէս Ֆ· Միւթեան անձայրածիր ուրա – ծութեանց վրայ, մեր մինուճար հայրենիքին մէջ ալ, արտաքին տեղեկութեանց միակ աղբիւրը օր – ուան իշխանութիւնն է :

Ան է որ, իր ոստիկանական, լրտեսական եւ դրամքննական ահաւոր ցանցով, կը զտէ, կը մաղէ բոլոր լուրերը : Կը ջնջէ, կ'այլափոխէ կամ կը յերիւրէ : Ցետին մանրամասնութեան կը կցէ մեկ – նութիւններ, խորհրդածութիւններ , համաձայն օրուան ազդանշանին :

Իրրեւ հետեւանք , մարդիկ չատ քիչ բան կ'իմանան բուն իրականութեան մասին : Կ'իմա – նան այնպէս ինչպէս արտօնուած, հրատարակ – ուած է :

Մինչ խորհրդային թերթերը աղատօրէն կը ծախուին արտասահմանի մէջ, Ֆ· Միւթեան քա – ղաքացին իրաւունք չունի որեւէ օտար թերթ ստանալու կամ կարդալու, առանց պետական ար – տօնութեան :

Մասնաւոր պաշտօնեաներ նշանակուած են , հետեւելու համար օտար մամուլին :

Առանձնաշնորհեալներ միայն կրնան տեսնել այս կամ այն թերթը, որեւէ յանձնարարութիւն կատարելու համար : Պարզապէս իրենց պաշտօնին բերումով :

Այս տեսակէտէն, մեծ առաւելութիւն մը չեն վայելեր արտասահմանի այն լրագիրները որ կը համարուին «պրոգրեսիվ» :

Ամէն պարագայի մէջ, բուն ժողովուրդը միշտ հեռու կը պահուի արտասահմանի ազատ , անկախ մամուլէն :

Միւս կողմէ, եթէ արտօնուին տեղեկութիւն – ներ քաղել այդ լրագիրներէն — ինչպէս «էյմիա – ծին »ը — պարտաւոր են յիշել միայն եւ միայն « յառաջդիմական » համարուած թերթերու անունները : Հոգ չէ թէ լուրը արտասպուած ըլ – լայ··· «յետադիմական» թերթէ մը :

Այս իրողութիւնները եւ դեռ ուրիշ պարա – գաներ գաղտնիք չեն կարմիր դիծէն ասդին թէ անդին :

Այնպէս որ, երբեք չենք զարմանար , երբ զարմանալի ցնդաբանութիւններ լոյս կը տեսնեն Երեւանի մէջ, կամ կը փոխադրուին արտասահ – ման, «Կուլտուրական կապ»ի միջոցաւ :

Այդ ցնդաբանութեանց մէջ, ընդհանրապէս իրարու հետ կը մրցին անյատակ տգիտութիւնը եւ ատելավառ բանսարկութիւնը : Իրար կը հըր – մշտկեն սուտն ու հայհոյանքը : Գրգռիչ վերա – գրումներն ու տմարդի նախատինքները : Եւ մա – նաւանդ հրէչային, արիւնածարաւ յղացումները :

Աւ· Իսահակեան, երբ իր սրտառուչ կոչը կ'ուղղէր արտասահմանի «հայ քոյրերուն եւ եղ – բայրներուն», որպէսզի «խաղաղութեան կողմնա – կիցներու չարքերուն մէջ մտնեն», մէկ վայրկեան խորհեցա՞ծ թէ խաղաղութիւնը ··· տունէն կը սկսի :

Իրրեւ բանաստեղծ եւ նախագահ Երեւանի Հայ Գրողներու Միութեան, ինք լիովին տեղեակ է այն «գրականութեան» որ կը ծաղկի եւ կը զար – գանա՞յ իր քթին տակ :

Այդ գրականութիւնը յատկապէս ծրագրուած, մշակուած է եւ սերունդէ սերունդ կը փոխանցուի երեսուն տարիէ ի վեր :

Անոր հիմնական նպատակն է «չերտաւորում» յառաջ բերել : Ձեղքեր, փոսեր, ճակատներ ստեղ – ծել հայ ժողովուրդին մէջ, չհապճոծելով ամէն պատեհութիւն : Կանգ չառնելով որեւէ ստորնու – թեան, անբարոյականութեան առջեւ :

Ո՞ր մէկը յիշել, ի պէտս զարգացելոց :

Ահաւասիկ բանաստեղծութեանց ժողովածու մը, «Եղբայրութեան Աստղի տակ», տպուած Ե՛ – րեւան, 1949ին : Հեղինակը՝ երիտասարդ բանա – տեղծ մը, Աշոտ Գրաչի, որմէ յաճախ արտասը – պումներ կատարած ենք, առանց կանխակալ կամ ծիքներու :

Բանաստեղծը, որ «եղբայրական ողջոյններ» կ'ուղղէ Ֆ· Միւթեան այս կամ այն ժողովուր – դին, առանց կարմրելու հատորին մէջ զետեղեր է նաեւ հրէչայինվիժուկ մը, հետեւեալ խորագրով· — Ատելութիւն (Դաշնակցականին) :

Տող մը միայն, այսօրուան համար·
··· Ատում եմ ես ձեզ, տողերս մէկ մէկ
Ձեր սեւ դագաղի տախտակին գամում :

Սարսռազդեցէ՛ք, յանուն խաղաղութեան : Շ·

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՀԱՑ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ գործերը թարգմանուած են շարք մը սովետական ժողովուրդներու լեզունե – րով : Րաֆֆիի «Սամուէլ» եւ «Դաւիթ Բէկ» վէպե – րը պատերազմի օրերուն թարգմանուած եւ հրա – տարակուած են ռուսերէն, վրացերէն, ադրբեջա – ներէն, եւայլն :

Լոյս են տեսած Նարդոսի՝ «Սպաննուած Ա – ղաւնին», «Մեր թաղը», Ստ· Զորեանի «Պապ թա – գաւորը», Սիրասի «Անահիտ»ը : Ց· Շիրազի «Մեծ Ստալին» քերթուածը լոյս է տեսած 15 լեզունե – րով : Հրատարակուած են Գ· Բորեանի, Սիլվա Կապուտիկեանի, Սարմէնի բանաստեղծութիւննե – րը, Ֆ· Աբովեանի, Թումանեանի, Իսահակեանի , Սունդուկեանի եւ ուրիշ գրողներու արձակ եւ չա – փածոյ էջերը : Վերջերս լոյս տեսաւ «Հայկական Պոէզիա» ժողովածուն (ռուսերէն), որ կը պարու – նակէ հայ ժամանակակից եւ դասական գրողներու ստեղծագործութիւնները :

ՌԵՍՊՈՒԲԼԻԿԱՑի (հանրապետութիւն) ար – դիւնաբերութեան բանուոր–ծառայողները, կոլ – խոզնիկներն ու ամբողջ բնակչութիւնը ցնծու – թեամբ դիմաւորեցին պետական 5րդ փոխառու – թիւնը, (20 միլիառ ռուբլի , 20 տարի պայմա – նաժամով) : Փոխառութիւնը պիտի ծառայէ Ս·Ս· Ռ· Մ· ժողովրդական տնտեսութեան զարգացման գործին : Մայրաքաղաքի աշխատաւորութիւնը կամովին կը բաժնեգրուի փոխառութեան, աշխա – տավարձի 125 առ հարիւրով (ամէն անգամ հա – րիւր առ հարիւր է եղած, այս տարի բացառու – թիւն է) : Շատեր նոյնիսկ 150—200 առ հարիւ – րով : Պետական համալսարանի դասախօսական կազմը, բաժանորդագրուեցաւ 2000 — 6000ական ռուբլի, ուսանողութիւնը՝ ըստ իրենց···քսակի :

ԵՐԵՒԱՆի մէջ այս տարի երեք եղբայրական ռեսպուբլիկաներու աշխարհագրագէտներու հան – դիպումը պիտի կատարուի : Գիտական ակադե – միաներու համապատասխան սեկցիաները (բա – ժին, ճիւղ) կը պատրաստուին այդ ընդլայնուած սեսիային (նստաշրջան) :

ՌՈՒՍ ՄԵԾ ԳԻՏՆԱԿԱՆ Լոմոնոսովի մահ – ուան հարիւրամեակը լրացաւ այս տարի : Մեր հանրապետութեան բանուորները եւ սովետական բոլոր ժողովուրդները արժանավայել կերպով տօ – նեցին ռուս ժողովուրդի մեծ զաւկի մահուան տա – րեդարձը : Օրերս Երեւանի Աբուեստի Տան մէջ տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր նիստ՝ նուիրուած Լոմոնոսովին : Այս առթիւ խօսք առնելով, ընկ· Գ· Բաղտասարեան, ի մէջ այլոց ըսաւ·— Լոմոնոսո – վը կը հանդիսանայ ռուս մեծագոյն ակադեմիկոս – ներէն մէկը : Ան հանդէս եկաւ ոչ միայն իբրեւ ֆիզիկոս, այլ նաեւ բանաստեղծ, աշխարհագէտ, պատմագէտ եւ բոցաշունչ հայրենասէր :

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԳԵՂԱՄ ՍԱՐԵԱՆի «Հրաշալի դիւղ» բանաստեղծութիւնը վերջերս հրատարա – կութեան յանձնուած է : Կը ներկայացնէ հայ դիւ – ղի կեանքը, ընկերվարական շինարարութիւնը եւ բնութեան տիրապետումը՝ աշխարհի ամենառա – ջաւոր դիտութեան, սովետական երկրագործա – կենսաբանական (agro–biologie) շնորհիւ : «Հրա – շալի դիւղ» բանաստեղծութիւնը նուիրուած է Սո – վետական Հայաստանի 30րդ տարեդարձին :

ՁԱՓՈՆԻ ամերիկացի հրամանատարը, զօր· Մաք Արթըր, ուժգնօրէն մերժեց Խորհրդային պատուիրակին բողոքը՝ նաւային կայաններու վե – րակազմութեան մասին :

ՀՈԼԱՆԴԱՆ ալ ստացաւ ամերիկեան առաջին զինամթերքը,— թնդանօթներ, ռազմանիւթ եւն· :

ՀՆԴԻԿ ՖԱՖԻՐ ՄԸ ապակիէ վանդակ մը մը – տաւ Եւ· օր, Լիլի մէջ : Ներատացած է ծոմ պահել 45 օր, պառկելով չիչերու կտորներէ չինուած ան – կողնի մը վրայ, չբջապատուած՝ իժերով :

ԹՈՋՈՒՆ–ՄԱՐԴԸ երկրորդ փորձ մը կատա – րեց Մոյի մէջ, բայց հազիւ քանի մը վայրկեան կրցաւ թռչիլ : Ներկայ էին 200 թղթակիցներ եւ 500 դիւղացիներ :

ԿԻՆ ԾԱԽԵԼՈՒԻ սովորութիւնը եւ բազմա – կնութիւնը չնջուեցան Չինաստանի մէջ : Այրերը եւ կիները հաւասար իրաւունքներ պիտի վայելեն այսուհետեւ : — Հեռագրի մը համաձայն, Չինաս – տանի կարմիր զօրքը կը բաղկանայ 73 բանակնե – րէ, վեց միլիոն զինուոր : Այժմ Ֆորմոզայի վրայ պիտի յարձակին :

Թրումըն յաւատաս՝ խաղաղութեան մասին

«ՄԱՐՇԸԼԻ ԾՐԱԳԻՐԸ ԱՒԵԼԻ ԱԺԱՆ Է ՔԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ »

Մ· Նահանգներու նախագահը վերջին լրա – գրական ասուլիսին մէջ յայտարարեց թէ միջազ – գային կացութիւնը չատ աւելի լաւ է քան 1946ին եւ թէ ինք լաւատես է խաղաղութեան մասին : Այն աստիճան որ, կը յուսայ կրճատել 1951–52ի զին – ուորական ելմտացոյցը : Այս առթիւ բացատրեց թէ Մարշըլի ծրագիրը գլխաւոր միջոցներէն մէկն է պաղ պատերազմը չահելու եւ չատ աւելի աժան է քան պատերազմը : Ցետոյ չեչտեց թէ Մ· Նա – հանգները իրար անցնելու պատճառ մը չունին, վասնզի ազգ· պաշտպանութեան ծրագիրը կը հա – մապատասխանէ օրուան պահանջներուն :

Ջերմացէս պաշտպանելով Ազգաժողովը, Թրումըն յայտարարեց թէ համաձայն չէ նախկին նախագահ Հուվըրի առաջարկին,— նոր Ազգա – ժողով մը կազմել, դուրս ձգելով համայնավար պետութիւնները : Իր կարծիքով, ՄԱԿը լաւ կը գործէ, չատ մը խնդիրներու մէջ :

Ներկաները հարցումներ ուղղեցին Ազգաժո – ղովի ընդհ· քարտուղարին համագործակցութեան մա – սին, բայց նախագահը կարճ կապեց, միայն չեչ – տելով թէ քարտուղարը որեւէ նամակ պիտի չատ – նի Սթալինի : Բանգէտներ այս պատասխանէն ալ կը հետեւցնեն թէ Մ· Նահանգներու պաշտօնական շրջանակները չատ լաւատես չեն այս ուղեւորու – թեան արդիւնքի մասին : Պ· Թրումըն այս առթիւ ճշդեց թէ վերջին անգամ Ազգաժողովի ընդհ· քարտուղարին հետ խօսակցած ատեն, որեւէ յանձ – նառութիւն չէ ստանձնած միջազգային խորհրդա – ժողովի մը մասին :

★ *Լենինի ծննդեան 80ամեակին առթիւ, Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը , « Փրավտա », երկու փաստաթուղթեր կը հրատա – րակէ, ապացուցանելու համար թէ հանդուցեալ ղեկավարը միշտ կողմնակից եղած է Մ· Նահանգ – ներուն հետ համաձայնութեան մը : Այսպէս, յօդ – ուածի մը մէջ Լենին պարզելով իրենց արտաքին քաղաքականութիւնը, կ'ըսէ·*

— « Թող ամերիկացի դրամատէրները երբեք չդպչին մեզի եւ մենք պիտի չդպչինք իրենց : Մենք որեւէ խոչընդոտ պիտի չյարուցանենք խաղաղ յարաբերութեանց համար : Մենք պատրաստ ենք առեւտուր ընելու Մ· Նահանգներուն հետ եւ նոյնիսկ փոխարժէքը ոսկեդրամով կամ հում նիւ – թերով հատուցանելու » :

Խօսելով Ռուսիոյ անմիջական դրացիներու մասին, Լենին կը թելադրէ խուսափիլ որեւէ նա – խայարձակումէ Լեհաստանի եւ Ռումանիոյ դէմ եւ լեզու գտնել Ասիոյ ժողովուրդներուն հետ :

Երեմ Նախարարներու ժողովը

Վաղը, կիրակի, Փարիզ կը հասնի Մ· Նա – հանգներու արտաքին նախարարը, Պ· Էչիսըն, որ մասնաւոր խորհրդակցութիւն մը պիտի ունենայ Ֆրանսայի վարչապետին եւ արտաքին նախարա – րին հետ, Հնդկաչինի եւ ուրիշ խնդիրներու մա – սին : Կ'ըսուի թէ պիտի թելադրէ աւելի լայն ան – կախութիւն չնորհել Հնդկաչինի կայսերական կա – ռավարութեան, եթէ կ'ուզեն որ Ամերիկան ա – ւելցնէ իր զինուորական օգնութիւնը :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն , Ֆրանսական կառավարութիւնը տրամադիր է նոր դիւրութիւններ ընծայելու, նոր նախարարու – թիւն մը ստեղծելով, փոխանակ անդրծովեան (գաղթային) նախարարութեան կապելու Հնդկա – չինը : Ներկայ համաձայնութեամբ, Վիէթ–Նամը (Հնդկաչինի երեք պետութիւնները) թէեւ անկա – խութիւն կը վայելէ, բայց Ֆրանսա տիրական ձայն ունի անոր պաշտպանութեան եւ արտաքին գործերուն մէջ (առեւտուր, մաքս, ելեւմուտք , ներգաղթ եւն·) :

Ամերիկացիներուն կարծիքով , Հնդկաչինի կայսրը՝ Պաօ Տայ, ներկայ անկատար անկախու – թեամբ չի կրնար սիրաչահիլ ազդայնականները , որոնք պիտի չարունակեն կռուիլ Հօ Շիմինի հետ, համայնավարներու աջակցութեամբ :

Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան մէջ յարմար կը դատեն որ Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ· Նահանգները միացեալ քաղաքականութիւն մը վարեն հարաւային – արեւելեան Ասիոյ մէջ , ճա – կատելու համար համայնավար վտանգին դէմ :

★ *Երեք նախարարներու ժողովը, որ պիտի դումարուի յառաջիկայ չաբթու, Լոնտոնի մէջ , օրակարգին վրայ ունի չատ աւելի բարդ խնդիր – ներ, գերմանականէն մինչեւ ռուսականը, պաղ պատերազմը, Ատլանտեանի դաշինքը եւն· : Փա – րիզի մէջ որոշ մտահոգութիւն կը տիրէ ապագա – յի մասին : Շատ մը Ֆրանսացիներ կը վախնան որ Մ· Նահանգներուն կառչելով, կրնան պատերազմի բռնուիլ Ֆ· Միւթեան հետ, ուստի նախընտրելի է չէզոք մնալ : Փարիզի կիսապաշտօնական օրակ – նը, «Լը Մոնտ» կը դրէր առջի օր·*

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ԲԱՀՈՐԴԵՐ ԻՄ ՅՈՒՇԵՐԻՑ

(Նյութաբար Նատրեայի Յիշատակին)

1918ի պտուղն էր, երբ Հայաստանի պետերեն ոմանք ուզեցին ժողովրդային ընտրութիւնով հաստատել իրենց իշխանութիւնը։ Ընտրութիւնները կատարելու համար ստեղծուեցաւ Ազգային Խորհուրդ, որուն անդամ էր նաեւ Նատրեան։ Ես ալ ընտրուեցայ Խորհուրդի անդամ։ Ընտրութիւնները կատարելու համար Խորհուրդը բաժնուեցաւ մի քանի մասերու, որոնցմէ մին ինծի վիճակեցաւ Ալաշկերտի գաւառը։ Ուրեմն ես ալ Նատրեան միասին մեկնեցանք Կարսէն։ Ճամբան Նատրեան ինծի պատմեց իր կեանքի մասին հետաքրքրական մանրամասնութիւններ։ Ես ալ պատմեցի իմ կեանքի մասին։ Ճամբան մեզ ընկերացան նաեւ Ալաշկերտի գաւառի երեք ազգայիններ։ Ճամբան մեզ ընկերացան նաեւ Ալաշկերտի գաւառի երեք ազգայիններ։ Ճամբան մեզ ընկերացան նաեւ Ալաշկերտի գաւառի երեք ազգայիններ։

ՍԿԱՆԴԱԼԱՀԱՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԱՒ.

Իրա առաջ էր Գաթոն, լուռ, տարտամ եւ թեթեւ մեւեզներէ տանուած։ Մեկնելը մի քանի ամիս առաջ էր եղած։ Ամէն ինչ փոխուած էր։ Ամէն ինչ ուրիշ տեսք մը ունէր։ Ամէն ինչ ուրիշ գոյն մը ստացած էր։ Ամէն ինչ ուրիշ հոտ մը կ՚արձակէր։ Ամէն ինչ ուրիշ հնչում մը ունէր։ Ամէն ինչ ուրիշ կերպով կը խօսէր իր սրտին։ Ամէն ինչ ուրիշ կերպով կը նայէր իր աչքերուն։ Ամէն ինչ ուրիշ կերպով կը շօշափէր իր մարմինը։ Ամէն ինչ ուրիշ կերպով կը համբուրէր իր շրթունքները։ Ամէն ինչ ուրիշ կերպով կը սիրէր զինք։

Ի՞նչ պատահած էր այդ օրերուն։ Ինչո՞ւ ինքզինքը այդքան ուրիշ կը զգար։ Ինչո՞ւ ամէն ինչ այդքան ուրիշ կերեւոյթ մը կ՚առնէր իր աչքերուն առջեւ։ Ինչո՞ւ ամէն ինչ այդքան ուրիշ կերպով կը հնչէր իր ականջներուն։ Ինչո՞ւ ամէն ինչ այդքան ուրիշ կերպով կը հոտոտուէր իր քիթին։ Ինչո՞ւ ամէն ինչ այդքան ուրիշ կերպով կը շօշափուէր իր մարմնին։ Ինչո՞ւ ամէն ինչ այդքան ուրիշ կերպով կը համբուրուէր իր շրթունքներուն։ Ինչո՞ւ ամէն ինչ այդքան ուրիշ կերպով կը սիրուէր իր սրտին։

ռանդորդները զառնալ, յիշելով լաւ օրերն ու զառնութիւնները, առանց թուլնալու: Աչխատինք փրկել նոր սերունդը ճերմակ ջարդէն որ դամոկլեան սուրի պէս կախուած է մեր գլխուն վերեւ: Փշոտ է մեր ճամբան, բայց ներելի չէ յուսահատիլ: Վերջերս կոչ մը ուղղեցինք որ հրատարակուեցաւ «Ծառայ»ի մէջ եւ որով կը յայտնէինք թէ մասնաճիւղը յանձն կ'առնէ ամսական ծախքը, որպէսզի մեր տղաքը հայերէնի դասընթացքի մը հետեւին: Մեր Ամերիկայի կեդրոնն ալ կը սատնձնէ երկու սաներու բարձրագոյն կրթութեան ծախքը: 1914ի պատերազմէն առաջ Ամերիկայի մեր Միութիւնները կը կոչուէին Ուսումնասիրաց: Անոնց չնորհիւ ամէն դիւղ իր դպրոցը ունէր, ուր Թուրքերն ալ կը ղրկէին իրենց տղաքը, որպէսզի կրթուին... Այժմ այս օտար ափերուն վրայ մեր ամէնէն կարեւոր գործը պիտի ըլլայ մեր զաւակները Հայ պահել, առոր համար ալ պէտք է իրար հասկնանք, բոլորուինք Հայր· Միութեան չուրջը »:

ԼՐԱՏՈՒ

— « Անգլեւսաքսոնները պատերազմ չեն ուզեր, բայց եթէ անխուսափելի կը համարուի, անշուշտ կ'ուզեն չահիլ: Ընդհակառակն, ցամաքային Եւրոպայի ժողովուրդները կը կասկածին յաղթանակէ մը: Անգլեւսաքսոններուն համար պարտութիւնը մեծ չարիք մըն է, իսկ մեզի համար բուն իսկ պատերազմը »:

Ֆրանսացիները չարաչար տուժած ըլլալով երկու պատերազմներու մէջ, բնականաբար կը վախնան երրորդէ մը: Օրուան վարիչները կը կարծեն թէ երկիւղի այս հոգեվիճակը պիտի փարատի, եթէ Ամերիկա բազմապատկէ իր օգնութիւնը եւ բաւարար զէնքեր տրամադրէ: Արտաքին նախարարը այս ուղղութեամբ պիտի խօսի Լոնտոնի մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ· ԺՈՂՈՎԸ փոթորկալի նիստ մը դումարեց հինգշաբթիին ուրբաթ լուսնալու դիւերը, երկու զօրավարներու վերաբերեալ տեղեկագրին քննութեան առթիւ: Քննիչ յանձնաժողովին տեղեկաբերը մանրամասնօրէն պարզեց իրենց եզրակացութիւնները: Յանձնաժողովին համաչնաւար անդամը ծանր մեղադրանքներ ուղղեց ազգ· պաշտպանութեան նախորդ նախարարին՝ Պ· Ռամադիէի դէմ, որ ուժգնօրէն պաշտպանեց իր վարած քաղաքականութիւնը: Կէս դիւերին, ժողովին նախագահը, այլեւ տիկին Փէտէ (համաչնաւար), յանկարծ դադրեցուց ժողովը, մեծ ուրախութիւն պատճառելով իր ընկերներուն, իսկ զայրոյթ՝ մեծամասնութեան: Առտուան ժամը 3.30ին ժողովը 207ի դէմ 338 ձայնով քուէարկեց բանաձեւ մը որ կ'ըսէ թէ Պ· Պ· Ռամադիէ եւ Քէօյ (նախորդ վարչապետը) չարժած են ուղղամտութեամբ եւ հաւատաչայն պետութեան չահերուն: Համաչնաւարներու բանաձեւը կ'առաչարկէր Փերպոյն Աւետեանի յանձնել երկու նախարարները:

Ի ՀԱՇԻՐ ՏԱՒՈՒՐՈՒ կանխավճարները ուշացած աւեն, տասը առ հարիւր աւելի կը պահանջուի: Օրինագիծ մը յանձնուեցաւ Ազգ· ժողովին, պահանջելով ջնջել այս յաւելումը, Մայիս 15ը կանխավճարին առթիւ:

ԱՆԿԼՈՒՁ ներքին նախարարը մերժեց նկատի առնել բանաձեւ մը, որ կ'առաչարկէր երկրէն վտարել Ա· Միութեան եւ արբանեակ պետութեանց լրագրողները: «Մենք ծածկելիք բան մը չունինք», ըսաւ: Խանաձեւը առաչարկող երեսփոխանը կը դանգատէր թէ առ նուազն ինը անգլիացի թղթակիցներ արտաքսուած են այդ երկիրներէն, վերջին հինգ տարիներու ընթացքին:

100 ԹՈՆ ՌՈՒՄԲ ՊԱՁԹԵՑԱՒ Քաթանիոյ մէջ (Իտալիա): Քսան հոգի մեռան, աւելի քան 60 հոգի վիրաւորուեցան: Քաթանիա, որ 245.000 բնակչութեամբ քաղաք մըն է, հիմնն սարսեցաւ, ահուդողի մատնելով հազարաւոր բնակիչներ:

Ա· ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ պաչտօնապէս հաղորդեց թէ վերջացած է զերման զերիներու արձակումը, համադումար 1.939.063 հոգի: Դատապարտուած են 9717 զերիներ, իբրեւ պատերազմի ոճրագործ, իսկ 3815 հոգի ալ զեռ նոր պիտի դատուին:

ՋԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ, Պրիւսէլի մէջ, աչխար հռչակ խաչագող մը, Ռոպէռ Կուրտէն, որ 160 միլիոն ֆրանք չորթած էր առեւտրականներէ, զանազան խաբէութիւններով:

ALLO ! ! ALLO ! !

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

10 rue de l'Epée, LYON

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ ԹԱՐՄ ԵՒ ՃՈԽ ՄԸ-ԹԵՐՔ ՄԸ ամէն տեսակ արեւելեան ապրանքներ- րու, ինչպէս պամիա, եալանճի տօլմա՝ Սթամպուլ, բաշխավալ, ճերմակ պանիր, սալեպ, մահլէպ, պղպեղ, Շիրակ օղիւն, ապուխտ, երշիկ, ձիթապտուղ, հէլվա, թահիւն, բագլավա, լօխում գատայիֆ, նոյնիսկ ձիւթ եւ հիւնայ: Թարմ միս եւ առաչնակարգ ամէն տեսակ ապրանքներ:

ՆԱԵԻ ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՀԱՄՈՎ ՍՈՒՐՃ

Կապոյտ Թաչի 40ամեակը Մարսէյլի մէջ

Մասնակցութեամբ չրջաններու եւ 9 քոյր մասնաճիւղերու: Այս չաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին մինչեւ առաւօտ, Alhambraի չքեղ սրահներուն մէջ, 340 Bld. Chave:

Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ

Կը բանախօսեն՝

ՏԻԿ· Տ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ Պ· ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին իր մասնակցութիւնը կը բերէ Նիւ Եորքի City Central Opéra ընկերութեան Տրամաթիի դերերու աստղերէն ՏԻԿԻՆ ՍԻՒԶԱ ՍԻՄՕՆԵ – ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ, հայ ժողովրդական եւ Սայաթ Նովայի երգերով:

Կը նուագէ սիրուած չութակահար Լ· ՂԱԶԻՆՈՆԴԵԱՆ:

Արտասանութիւն, երգ, պար Կապոյտ Թաչի Սանուհիներուն կողմէ:

Կէս գիչերէն վերջ եւրոպական պարեր, ընտիր նուագախումբով: Մուտքը ազատ է

Ցիչատակի մեծ հաւնդէս

Երեք անմահներու, ԱՂԲԻՒՐ – ՍԵՐՈԲԻ, ՀՐԱՉԻՐ եւ ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇԻ նահատակութեան 50ամեակին առթիւ: Նախաձեռնութեամբ ՏԱ-ՐՕՆ – ՍԱԼՈՆՕ ՉՈՐԻ ՀԱՑՐ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ: Կը նախագահէ ՀԱՑՐԵՆԱԿԻՑ Ք· ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ: Կը խօսին Հ· Կ· ՏԷՐՄՈՑԵԱՆ եւ Գ· ՇԷՒԻԿԵԱՆ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին լաւագոյն ուժերով:

Մայիս 7ին կիրակի ժամը 2.30ին, ՄԱՐՍԷՅԼ, Salon Longchampի չքեղ սրահին մէջ, 33 Պուլվար Լօնչան:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՑԹԸ

Նախագահութեամբ ԱՌԱՔԵԼ ՓԱՇԱ. ՆՈՒՊԱՐԻ Մայիս 7ին, կիրակի օրը ժամը 4—12, ՕԹԷԼ ՔՕՆԹԻՆԱԹալի չքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget ւա l'Isle: Հաճելի անակնկալներ եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սեղանը: Դիմելով Ely. 01–76:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ· կարապետ Խրիմեան եւ զաւակները (Պրոն), Տէր եւ Տիկին Վարդան Խրիմեան եւ զաւակները (Սէնթ Էթիէն), կը ծանուցանեն թէ իրենց տիկնոջ, մօր եւ հարսին՝

ՏԻԿԻՆ ԱՆԱՀԻՏ ԽՐԻՄԵԱՆԻ

մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան պաչտօն պիտի կատարուի Լիոնի կաթոլիկ եկեղեցւոյ մէջ, 78 rue Rabelais, այս կիրակի առտու ժամը 10ին: Կը խնդրուի իր յիչատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ:

★

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Ղեւոնդ ԱԼԱԿԻՕԶԵԱՆ եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ ողբացեալ Տիկին Սիրազարդ Սարաֆեանի քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաչտօն պիտի կատարուի, այս կիրակի, Ս· Ցովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, 15 բիս ժան կուժօն: Իր յիչատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

Հայ կօշկակարներուն ուշադրութեան

Բացուած է Օհանեանի կաչեվաճառատունը, ուր պիտի գտնէք, անմրցելի գիներով կօշկակարի վերաբերեալ ամէն տեսակի ապրանքներ:

Կը բաւէ մէկ անգամ այցելել, համոզուելու համար:

Դիմել Մ· ՕՀԱՆԵԱՆԻ, 4 rue du Bon – Pasteur, Marseille, (Place d'Aixի մօտ):

ԾՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԻՆ ԼՈՒ.— Հ· Ց· Դ· Ակնունի ենթակոմիտէին ընդհ· ժողովը՝ այս չաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, եռվորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

Հ· Ց· Դ· ՌՈՍՏՈՄ խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առտու ժամը 9.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՖՐ· ԿԱՊՈՑՏ ԹԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը՝ այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՖՐ· ԿԱՊ· ԹԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը՝ այս երեքչաբթի գիչեր ժամը 9ին, բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կը խնդրուի ճչդապահ ըլլալ:

Հ· Մ· Մ·ի ընդհ· ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին: Բոլոր մարզիկները անխտիր կը հաւաքուին Stade Olier մարզադաչտը, 11 rue d'Arcueil: Կարեւոր օրակարգ եւ կարգադրութիւններ յառաջիկայ մարզադաչտին համար:

ՎԱԼԱՆՍ.— Կապոյտ Թաչի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ա· Ահարոնեան ակումբին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Ց· Դ· Քրիստափոր խումբի ժողովը այս երեքչաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՖՐ· Կ· ԹԱՉԻ Փարիզի չրջանի միջմասնաճիւղային ժողովը այս երկուչաբթի ժամը 4ին, Սօսիէթէ Սաւանթ (8 rue Danton): Օրակարգ՝ 40ամեակի տոնակատարութիւնը: Կը խնդրուի մասնաճիւղերու ներկայացուցիչներէն ճչդապահ ըլլալ:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հաւաքոյթը այս երկուչաբթի ժամը 8.30ին, Café Régent: Կը խօսի պրօֆ· ԲՈՒՆԻԱԹԵԱՆ: Նիւթ՝ «Տնտեսական տագնապներ »:

Հ· Ց· Դ· ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ· ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ·—

Այս կիրակի ժամը 3.30ին Հայաստան ենթակոմիտէն եւ Նիկոլ Դուման:

Այս երկուչաբթի ժամը 8.30ին Զաւարեան:

Այս երեքչաբթի ժամը 8.30ին, Համազասպ:

Այս չորեքչաբթի ժամը 8.30ին Իչխան խումբը:

Այս հինգչաբթի ժամը 9ին Ակնունի ենթակ·:

Այս ուրբաթ ժամը 8.30ին Քրիստափոր ենթ·:

Այս Շաբաթ 13 Մայիս, 8.30ին Վարանդեան:

Կիր· 14 Մայիս 8.30ին Մուրատ խումբը եւ Ընկեր Կարօ ենթակոմիտէն:

Կիր· 14 Մայիս, ժամը 8.30ին Արամ խումբը:

Կիր· 14 Մայիս ժամը 3.30ին Վռամեան ենթ·:

Ներկայ կ'ըլլան Շրջ· կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՖՐ· Կ· ԹԱՉԻ ՎԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ

Այս չաբաթ, Մայիս 6ին, ժամը 4ին, Սօսիէթէ Սավանթ:

ՕՏԱՐ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԻՍԸ

Այս կիրակի, Մայիս 1ին առթիւ, 9 rue Victor Massé, Maison des Jeunesի մէջ: Métro Pigalle:

ԺԱՄԸ 3ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

ԼԱՒ ԱՇԽԱՏՈՂ ԲԱՆՈՒՈՐ ՄԸ կօչիկի համար: Դիմել՝ Bottier Jean Vanleyan, 7 rue Godot de Mauroy, métro Opéra կամ Madeleine: Tél. Opé. 01–08:

Le Gérant : A· NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesmes - (13)

ՁԵՐ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒՆ

Համար եթէ կ'ուզէք հանգիստ եւ բոլոր առողջապահական պայմանները լրացնող գեղեցիկ մահճակալ մը գնել՝ պահանջեցէք՝

Le lit AVEDISը

Ֆրանսայի բոլոր քաղաքներուն մէջ:

ՅԱՌԱՋԱԴ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925

R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Էջցարմ 800 փր., Տար. 1600, արտ. 2500 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 փր. C.C.P.Paris 1678-63

Dimanche 7 MAI 1950 Կիրակի 7 ՄԱՅԻՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6146–Նոր շրջան թիւ 1557

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՆՔ ՁԵԶ ՁԵՆՔ ԱՏԵՐ

Առաջին անգամ չէ որ խորհրդահայ բանաս – տեղծներ փրփուր կը տեղան Հ. Ց. Դաշնակցու – թեան դէմ, համաձայն արուած ազդանշանին :

Աչոտ Գրաչին, որմէ երկու տող արտատպեր էինք երէկ, թերեւս կը զերազանցէ միւսները: Ոչ միայն անճարակութեամբ, այլեւ զարշահոտու – թեամբ :

Բարեհաճեցէք ճաշակել քանի մը հատընտիր նմոյշներ եւս.—

...Ատում ենք մենք ձեզ, մեր արդար ցասման
շանթն է շառաչում,
Ձեզ մահապատժի սիւնի մօտ կանչում ...

Խեղճին այնպէս հաւատացուցեր են թէ Դաշ – նակցութիւնն ալ... անգամ է Ատլանտեանի դա – շինքին, հետեւաբար եւ «պատերազմի հրձիգ» :

... Դուբ, որ Մարշալի — Պատերազմական սեւ մահակառիճն էք ճորտաբար բաշում,
... ես՝ արդարախօս երկրիս շուրթերով՝ —Ձեզ էլ մարդակեր ու աշխարհաւեր նոր պատերազմի— Նենգ հրձիգներ եմ ցասումով կոչում :

Կը կարծենք թէ հետեւեալ հատուածը այլեւս աւելորդ կը դարձնէ որեւէ նոր փաստ, ապացու – ցանելու համար անասնականատելութեան մո – լուցքը .

Ատում եմ ես ձեզ, թունագեղ իժեր ,
Մազաչափ անգամ դուէ չէք տարբերում
Ջարդարարներից տանկական այն նեռ,
Որոնց սրերին կայ Հայի արիւն :

Այսպէս, իրարու հետ կը մրցին հասարակ յօդուածագիրն ու բանաստեղծը, պետական – կու – սակցական վարիչն ու գիտնականը, բանաստէղծն ու դերասանը :

« Պաղ պատերազմ», բոլշեւիկեան անբա – րոյութեան բոլոր դիտելիքներով ու զէնքերով : Ջղագար, ատելատառ խաչակրութիւն մը, որ կը ձգտի կեր ճարել ամբոխին :

Արդիւնքը՝ ջուր հոսեցնել հայ ժողովուրդի թշնամիներուն ջաղացքը: Լրացնել ինչ որ պակաս ձգած է Թուրքը :

Մենք չենք ատեր ձեզ, պարոնայք երեւանցի – ներ: Ոչ այս թրքաբարոյ խուժանավարութեան , ոչ ալ նոյնքան զարշահոտ ելոյթներու առթիւ :

Մենք պարզապէս կ'արդահատինք ձեր վրայ : Ձեր անյատակ տգիտութեան , ստրկամտութեան , սրտի եւ մտքի թշուառութեան վրայ :

Աչխարհէն կորուած, օրն ի բուն ենթակայ՝ չանթահարիչ սաստերու, դուք արժանի էք ոչ թէ ատելութեան, այլ դութի, կարեկցութեան :

Դաշնակցութեան գլուխէն մազ չի չարժիր , եթէ մէացեալ ճակատ կազմեն բոլոր « թունաւէտ իժեր»ը — ձեր բառերն են — զոց ընելով բառա – բանին բոլոր բառերը:

Դուք առաջինը չէք, այս ապերախտ եւ ան – բարոյական ճամբուն վրայ :

Տասնապատիկ աւելի զօրաւոր ուժեր փորձած են խորտակել, թաղել Դաշնակցութիւնը, բայց կէս ճամբան մնացած են :

Սրտնեղութիւն մը աւելի կամ պակաս: Ու – րիշ ոչինչ :

Ինչ որ կը փորձեն ձեր վարպետները, երէ – սուն տարիէ ի վեր, ուրիշ ելք չունեցաւ, եթէ ոչ աւելի խտացնել Դաշնակցութեան չարքերը: Մղել զայն ինքնապաշտպանութեան: Երբեմն ալ մոլե – ռանդութեան :

Կուգա՛յ օրը եւ դուք կը խոստովանիք — ին – պէս չատերը ձեր իսկ գործերէն — թէ այս ներքի «զարմաղալ»ը ոճիր է ե՛ւ ժողովուրդին ե՛ւ ան – հայրենիքին դէմ :

Մանաւանդ սա ճակատագրական օրերուն , երբ ձեր վարիչներն անգամ թախանձագին կոչեր կ'արձակեն, պատերազմը խափանելու համար : Երբ միլիոններ մտահոգութեան մատնուած են, ի խնդիր խաղաղութեան եւ ազատութեան :

Տարիներով կրկնուած քսութիւնները եւ ցա – ւագար յերիւրանքները չեն որ պիտի զօրացնեն ու ամբողջացնեն հայրենիքը, այլ քաղաքական աչ – խատանքը եւ իսկապէս յեղափոխական հեռատե – սութիւնը :

« Ատելութեան » նոպաները չարախինդ քըր – քիջներ արձակել կուտան միայն հայ ժողովուրդի թշնամիներուն, որքան ալ կատաղութեան հաս – նին :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի ՁՈՒՐ ԿԸ ԽՃՈՂԵՆ

Արդար տրտունջ մը՝ գաւառէն.

— « Ապրիլ 11-24ի տօնակատարութեան առ – թիւ, մեր հանդիսասրահին մէջ ալ, բեմին վրայ տեղաւորած էին դաշտ մը, իբրեւ մահարեմ: Նոր Սերունդէն չատեր դիտողութիւն ըրին: Ժա – մանակը չէ՞ եկած քիչ մը փոխելու մեր սովորու – թիւնները: Այսպիսի տեսարաններ բնական են ե – կեղեցիներու մէջ, բայց ոչ հանդիսասրահներու մէջ ուր ծանր տպաւորութիւն կը գործեն»:

Կը հարցնեն թէ ուրիշ ազգեր ալ մահարեմ կը սարքե՞ն այսպիսի առիթներու մէջ ...

« Ցառաջ »ը չատոնց կը մտածէր ուշադրու – թեան յանձնել այս ժամանակավրէպ սովորու – թիւնը:

Ուրախ ենք որ առաջին դանդատը գաւառէն կուգայ :

Արդարեւ, ոչ միայն անիմաստ, այլեւ վրդո – վիչ է մահարեմ – դաշտերու ցուցադրութիւնը, Ապրիլ 11-24ի Հայոյջինջ Սարսափներու տարե – դարձին առթիւ:

Տարբեր ձեւեր չեն պակսիր, իբրեւ խորհրդա – նշան :

Ուրիշ տխուր պարագայ մը,— « Հայր մեր» եւ « Տէր ողորմեա» երգել տեղի – անտեղի, տօնակա – տարութեանց առթիւ:

« Տէր ողորմեա» մը կայ որ ամբողջ յայտա – դիր մը կ'արժէ, — երբ վարժ երգիչ մը կամ երգչուհի մըն է որ կը թրթռացնէ զայն :

Ինչո՞ւ կոտրել իր ուժը, սովորական բանի մը տեղ դնելով :

Ու վերջապէս, ժամանակը եկած չէ՞ քիչ մը ամփոփելու, արդիացնելու մեր յայտադիրները :

Ոչինչ կը չահինք, չափազանց խճողելով կամ թխելով :

ՎԱՀԷ

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆի մանկավարժական ինստիտու – տի ուսանողութիւնն ու դասախօսական կազմը վերջերս հանդիպում ունեցան Թբիլիսիի համա – լսարանի պրոֆ. Մելիքսեթ Բեկի եւ Ա.Թաբերէկեա – նի հետ: Առաջինը այս առթիւ չեչտեց.— «Վրաց եւ հայ ժողովուրդը դարերով ապրած են կողք – կողքի: Անոնց դարաւոր բարեկամութիւնը աւելի խորացաւ սովետական կարգերի չնորհիւ: Վրաց ժողովուրդը կը սիրէ հայկ. գրականութիւնը : Մեր համալսարանին կից հաստատուած է հայա – գիտական ամբիոն »:

ԼԵՆԻՆԻ ԵՒ ՍԹԱԼԻՆԻ արձանները կը չին – ուին Ատրաչատի մէջ: Ռեսպուբլիկայի (Հանրա – պետութիւն) չրջաններուն մէջ, չրջուն ցուցահան – դէսը կը ներկայացնէ Լենինի եւ Սթալինի կեանքն ու գործը, Լենինի ծննդեան 80ամեակին առթիւ : Կերպարուեստի ժողովրդական աչխատաւորները չարք մը նկարներ եւ քանդակներ են պատրաստած, նոյն առիթով :

Ա. ՄԻՈՒԹԵԱՆ փարիզի նոր դեսպանը, Ա. – լեքսիյ Փալով, իր յանձնարարագիրները նե – կայացուց Հանրապետութեան նախագահին: Այս առթիւ ըսաւ թէ իր գլխաւոր չանքը պիտի ըլլայ դիւրացնել երկու երկիրներուն յարաբերութիւն – ները եւ Ֆրանսայի հետ աչխատիլ խաղաղութեան համար: «Իմ երկիրս միայն մէկ բաղձանք ունի — ապահովել խաղաղութիւնը եւ ազատութիւնը»: Պ. Օրիոլ պատասխանելով, յայտարարեց թէ Ֆրան – սա երբեք միտքէն չանցըներ յարձակիլ ոեւէ մէ – կուն վրայ: «Ան որոշած է միայն պաչտպանել իր անկախութիւնը եւ ազատութիւնը որեւէ նախա – յարձակման դէմ, վասն զի գիտէ թէ ինչ է պա – տերազմը եւ ենթարկուած է օտար դրաւման: Ֆը – րանսան ժողովրդապետութիւն է եւ մեր սահմա – նադրութիւնը կը յայտարարէ թէ երբեք նուաճո – ղական կամ յարձակողական պատերազմ պիտի չմղէ: Բայց Ֆրանսա կը յուսայ թէ միւս ժողո – վուրդները եւ ազգերն ալ իր չանքերուն պիտի պատասխանեն համամտան չանքերով »:

ԵՐԿՈՒ ՁՕՐԱՎԱՐՆԵՐՈՒ հարցին առթիւ կազմուած քննիչ յանձնախումբէն երեք անդամ – ներ եւս հրաժարեցան, իբրեւ բողոք Ադդ. ժողո – վին որոշման դէմ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳԱՏՆԵՐՈՒ ՆԱՒԸ Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆԱՆ Թ. ՄԻՈՒԹԵԱՆԸ

Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանը Մայիս 5ին նոր ծանուցագիր մը յանձնեց Թ. Միութեան, ի պատասխան անոր ապրիլ 21 թուակիր ծանուցա – գրին, ամերիկեան օդանաւի մը խորտակման առ – թիւ :

Երկրորդ անգամն է որ Ուաչինկթըն խիստ լե – զու մը կը գործածէ, այս միջադէպին առթիւ: Ծանուցագիրը վճռապէս կը հերքէ Թ. Միութեան մեղադրանքները, պնդելով թէ կորսուած օդա – նաւը ոչ B. 29 տիպարէն էր, ոչ ալ խորհրդային հողը մտած էր ապրիլ 8ին, այլ սովորական սա – ւառնակ մը, «Փրայվէթիր»ի չարքէն: Նորէն կը յիչեցնէ թէ այդ սաւառնակը անզէն էր, եւ կը չա – րունակէ.— « Թ. Միութեան պատասխանէն կը հետեւի թէ Թ. Միութիւնը կը չարունակէ իր դիր – քը հիմնել այն սխալ պատմութեան վրայ զոր հա – ղորդեց միջադէպէն քիչ վերջը եւ չուզեր քննու – թիւն կատարել, այդ սխալները ուղղելու համար: Այս պարագաներուն մէջ, Մ. Նահանգներու կա – ռավարութեան կը մնայ եզրակացնել թէ Թ. Մի – ութեան կառավարութիւնը ոչ միայն չէ կատա – րած , այլեւ տրամադիր չէ կատարելու իր պար – տաւորութիւնները, համաձայն միջազգային օ – րէնքի եւ սովորութեանց: Բացորոչ է թէ մարդ – կութեան օրէնքի, սովորութեան եւ կարծիքի այս անտեսումը նոր արգելք մը կը կազմէ ներդաչնակ յարաբերութիւններ հաստատելու ազգերու միջեւ եւ չի համապատասխաներ Թ. Միութեան խաղա – դասիրական հաւաստիքներուն: Յայտնապէս ան – կարելի է լուծել այս հարցը, ցորչափ խորհրդա – յին կառավարութիւնը կը մերժէ իր դիրքը հիմնել բուն պէպքին վրայ: Բայց եւ այնպէս խորհրդա – յին կառավարութիւնը պատասխանատու է թէ իր օդային ուժերուն գործողութեան եւ թէ բռնած ընթացքին համար: Մ. Նահանգներու կառավա – րութիւնը պարտք կը զգայ աղդարարել Թ. Միու – թեան կառավարութեան թէ որքան լուրջ կը նկա – տէ իր բռնած ընթացքը՝ այսքան ծանրակչիռ հարցի մը մէջ»:

★ Բրիտանական կառավարութիւնն ալ խիստ ծանուցագիր մը յանձնեց Թ. Միութեան , ձկնոր – սանաւի մը բռնագրաւման առթիւ :

ՅՈՅԳԵՐ ԿՐ ԱԱՐՓՈՒԻՆ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

« Խաղաղութեան եւ Ազատութեան Ռազմիկ – ներուն » փրանսական յանձնախումբը երկար կոչ մը հրատարակելով «Իւմանիթէ»ի մէջ, կը թե – լադրէ բողոքի ցոյցեր սարքել այսօր, կիրակի եւ վաղը՝ երկուչաբթի, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին՝ Պ. Էչիսընի ժամանման առթիւ:

Չեկոյցը կ'ըսէ թէ երկու օրուան ընթացքին բողոքի բանաձեւեր պիտի քուէարկուին թաղերու, գործարաններու մէջ եւ բոլոր հանրային վայրե – րու մէջ, եւ ատորագրութիւններ պիտի հաւաք – ուին, յանուն խաղաղութեան, համաձայն Սթոք – հոլմի մէջ տրուած որոշումներուն :

Ցանձնախումբը ունկնդրութիւն խնդրած է Պ. Էչիսընէ, «անոր յայտնելու համար Ֆրանսացի ժողովուրդին կամքը, որ կը թելադրէ չմասնակ – ցիլ որեւէ նախայարձակման, ապահովել Ֆրան – սայի անկախութիւնը եւ դերիչխանութիւնը եւ փարատել հիւլէական պատերազմին վտանգը »:

Ֆրանսուհիներու Միութիւնն ալ զեկոյց մը հրատարակելով համայնավար պաչտօնաթերթին մէջ, կ'ըսէ թէ Մ. Նահանգներու արտաքին նա – խարարը փարիզ կուգայ, «աւելի յառաջ մղելու համար հիւլէական պատերազմին պատ – րաստութիւնը » : Եւ իր կարգին կը հրաւիրէ բոլոր կիները եւ մայրերը երեք օր, կիրակի, եր – կուչաբթի եւ երեքչաբթի չարժման մէջ դնել ի – րենց բոլոր ուժերը, բողոքելու համար «պատե – րազմի հրձիգներու ներկայացուցիչին Ֆրանսա գալուն դէմ »:

★ Պ. Էչիսընն փարիզ կը հասնի այսօր, կիրա – կի: Անմիջապէս խորհրդակցելով ամերիկացի դի – տանադէտներուն հետ, երկուչաբթի օր իր տեսա – կէտները պիտի պարզէ Ֆրանսայի ներկայացու – ցիչներուն: Ցետոյ պիտի երթայ Լոնտոն, ուր երեք երկիրներու արտաքին նախարարները ժողով պի – տի դումարեն Մայիս 11էն 13: Ինչպէս դրած ենք, օրակարգին վրայ կը գտնուին բազմաթիւ ծանրա – կչիռ խնդիրներ: Կարգ մը թերթեր կը կարծեն թէ Պ. Էչիսըն պիտի առաջարկէ անկախ հռչակել ա – րեւմտեան Գերմանիան, Աւստրեանի մնայուն յանձնախումբ մը նչանակել, օգնել Ֆրանսայի, որպէսզի կարենայ փրկել Հնդկաչինը եւն.:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԻՆԳ Ա.ԶԳԵՐՈՒ մէջ կատարուած քննութեան մը համաձայն, Եւրոպայի ժողովուրդներուն 62 առ հարիւրը կ'ուզէ որ Եւրոպան վերածուի դաչ – նակցութեան մը :

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

ՍՓԻՒՌՔԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐԸ

ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆ (*)

Սփիւռքի բանաստեղծներուն մէջ, տաղանդի բարձր չնորհով օժտուած քերթող մըն է Ն. Սարաֆեան։ Խռովալից է անոր ներաշխարհը, երեւակայութիւնն ու տեսողութիւնը՝ անսանձելի։ Ամէնէն ինքնատիպը՝ գաղթաշխարհի բանաստեղծներուն։

Անոր ստեղծագործութիւնները վերլուծել փորձուողին համար, կը ցցուին դժուարութեանց բազմատեսակ կէտեր եւ երեսներ, որոնց դոյութիւնը հազիւ թէ նշմարելի է միւս բանաստեղծներուն քով։

Ն. Սարաֆեան, իբրեւ բանաստեղծ կը պատկանի այն դասակարգին, որոնց գործերը ծանր կը ճնշեն ընթերցողին ուսերուն վրայ։ Անոնք ընթերցողէն կը սպասեն, հոգիի ու մտքի հաղոր – դակցութեան աւելի պատրաստ եւ զարդացած թրթռակցութիւն մը։ Հետեւաբար, ընթերցողը հարկադրուած է, յաճախ իր յուզականութեամբը ամբողջացնել բանաստեղծին տուած գործը, ու այս պատճառաւ բախիլ ըմբոշխնումի եւ վերապրումի անբացատրելի դժուարութեանց։ Ահա, այս դասակարգի բանաստեղծներուն չատ ուշ հասկցուելուն եւ գնահատուելուն բուն դաղտնիքը։ Բանաստեղծի մը հաղորդականութիւնը, իր մեծութեան համեմատութեամբ կը դժուարանայ ու կը խորանայ։ Բարձրաթռիչ քերթողներու քով միայն կը նշմարենք այս թերութիւնը, եթէ ներելի է զայն այսպէս որակել։

Արիստոտէլ կը պնդէր թէ արուեստի գործ մը, վեհութեան ու մեծութեան որոշ դրոշմ պէտք է որ ունենայ։ Աւդ, երբ իսկական եւ արժէքաւոր բանաստեղծի մը փորձառութիւններն ու ապրումները ընթերցողին առջեւ կը դրուին,— հոս, միջանկեալ ըսենք թէ Ն. Սարաֆեանի գործերը ուներն թէ մեծութիւն եւ թէ խորութիւն,— վերահասու կ'ըլլանք թէ, այդ կամուրջը, հոգիի ու մտքի երկու բոլորովին տարբեր վիճակ ներկայացնող ափերու վրայ խարսխուած է։ Ուրեմն դիւրին է նշմարել ընթերցողէն պահանջուած ջանքին աստիճանը, հաղորդականութիւնը ամբողջացնելու համար։ Բանաստեղծին գործը այսպէս, կը դատապարտուի յաճախ իրբեւ անմերձենալի։

Ձիշդ այս պարագաներուն տակ, Ն. Սարաֆեանի չատ մը գործերը անմատչելի կը մնան հասարակութեան։ Այս իրողութիւնը սակայն բան մը չի պակսեցներ այդ գործերու արժէքէն։ Անոնք կը մնան եւ պիտի մնան, մեր բանաստեղծական հարստութեան, թանկագին մասին պատկանող դործեր։

Անչուշտ, ստեղծագործութեան մը մէջ, մեզ հետաքրքրող եւ կարեւոր կէտը անոր հարացուտութիւնն է։ Արուեստագէտ մը, երբ գիտակցաբար, հասարակութեան հաճելի դառնալու համար նկատի կ'առնէ անոր դիւրազգածութիւնը եւ իմացական կարողութիւնը, ոչ իր արուեստին ծառայած կ'ըլլայ, ոչ ալ կ'ընծեռէ իր ցեղին հոգեկան եւ մտաւորական մշակոյթի հաւաքական բարձրացման։

Նիկողոս Սարաֆեանի քերթողութեան նուիրումը, այսինքն իր արուեստը, անկեղծութեամբ կը ցոլացնէ այս կէտը, եւ իր դլխաւոր մտահոգութիւնը դարձած է զայն միշտ իր վեհութեան եւ բարձրացման բաւուղին մէջ պահել։

Երբ, ոեւէ մէկը տաղանդ բաւով կը բնորոշուի, դովասանքէ աւելի բան մը կը նշանակէ այդ։ Ծնունդ մըն է տաղանդը։ Բռնադատումով կամ արուեստակեալ միջոցներով եւ կամ թէ զուտ աշխատանքով դոյութիւն չառներ տաղանդ մը։ Ան կը ծնի եւ կը տարբերի հասարակ դոյութիւններէ։ Ան իր բոլոր զգայարանքներով եւ իր վեր – բացական թռիչքով աւելի հարուստ է քան հասարակ մահկանացուն։ Աւելի թանձրացեալ զգա – փար մը տալու համար այս սահմանումին, կրնանք ըսել թէ, անոր տեսողութիւնը աւելի լայնածիր է ու անհունութեան չառայլներով պարուրուած։ Գոյներու գիրկընդխառնումը եւ զանազանութիւնը իր տեսիլքներուն կուտան վերացական տիեզերքի մը վերյայտնութեան բոլոր հաւաստիքները։ Իր ականջներուն մէջ կը թրթռան, համանուագը՝ չլսուած ձայներու, երգը՝ անմարմին էակներու, անչունչ իրերու, ամբողջ անհունութեան։ Ճաճախ պինովութեան մէջ են անոր ուշադրերը, ծլող ու ծաղկող բոլոր կանանչութիւններուն, խունկին, ու միջոցին մէջ ծաւալող եթերածին բոյրերուն գրգռուին տակ։ Անոր եւ յ աշխարհէ մը ծորդ հոտաւէտ անմահութեան նախավայելքովը անոնք կը լաննան հեչտանքի ոլորտներուն մէջ։ Իր մարմնին մակերեսը կը դողդողայ, կը թրմռայ, աչքարհի բոլոր իրերը չօչափելով, ընդհարելով անոնց, լոյսի ու չունչի հպումներով, աշխատանքի ցնծութեամբ։ Իրենց առջեւ չամբուած լուսաղեղ եւ երկնատուր համերու ճաչակումով, իր չրթներըը ու քիմքը կը դառնան զոհաբերութեան խորաններ՝ քաղցրածոր ուտելիքներու, սիրոյ անճառելի համբոյրներու։ Իսկ անոր լեզուն յաւերժութեան կոչնակն է սահմանէ սահման իր կանչերով ծաւալուն։

Տաղանդը՝ հրաչքն է տիեզերական ստեղծագործութեան, տարօրինակ չնորհով մը բախտաւոր, ներքնատեսութեան ուժով մը վաւերական։ Անոր ազատաթռիչ ոգիին առջեւ, աշխարհը կը բացուի ու կը պարզուի աւելի ճոխ ու ճչմարիտ հորիզոններով։

Ան օժտուած է ուժով մը, որ կրնայ կասեցնել լուսաղեղութեան ամէն պոռթկում, որքան ալ կարճ տեւողութիւն ունենան անոնք։ Իր վերստեղծիչ ներշնչումով կը փոխանցէ այդ վայրկեանները մեզ նորանոր յայտնութիւններով։

Մասնաւորելով տաղանդը բանաստեղծութեան մէջ, ըսել չեմ ուզեր թէ, ամէն բանաստեղծ, տաղանդի նոյն աստիճանով ու ամբողջականութեամբ օժտուած է։ Բայց պայման է, որ ան ծնի վերոյիշեալ առաւելութիւններով հասարակ ծնունդներու վրայ։

Բանաստեղծ Նիկողոս Սարաֆեան, մեր բանաստեղծներուն մէջ միակն է թերեւս որ կ'անձնաւորէ տաղանդի մասին իմ ձեւակերպած սահմանումս։ Զափազանց յատկանշական են անոր բոլոր զգայարանքներու դիւրազգածութիւնը, հոգեկան զգայնութեանց անրովանդակելի խորհուրդը ու խորութիւնը եւ իր փորձառութեանց ու ապրումներուն ծաւալուն կրակը։

Սակայն տաղանդը առանց արուեստի թեւատ արծիւ մըն է, անկարող իր ծնած բոյնին սահմաններէն աւելի հեռուն բացուելու։

Բանաստեղծութեան մէջ կարեւորը անոր յղացուածքն է, եւ այդ յղացուածքին կատարումով բանաստեղծութիւնը կեանք ու ձեւ կ'առնէ։ Այս կէտէն արդէն սկիզբ կ'առնէ ու կ'ընթանայ արուեստը դէպի իր կատարեալ լինելութեան սահմանները։

Առանց տաղանդի, բանաստեղծութիւնը կեանք ու ձեւ չունի։ Նոյնպէս առանց տաղանդի, արուեստը նշանակութիւն չունի, պիտի ըսեմ, չունի գոյութիւն անդամ։

Արուե՞ստը։

Արուեստի մասին չկայ ըմբռնում մը, որուն սահմանումը այնքան քմայքի ու չփոթութեան ենթարկուած է, հակառակ դարերէ ի վեր անոր մասին յայտնուած, կրկնուած ու վերհպուած կարծիքներուն։ Երբ Թոլսթոյի նման բարձր միտք մը եւ հանճարեղ արուեստագէտ մը, կը չուարի եւ մինչեւ իսկ անհեթեթութեանց մէջ կ'իյնայ զայն բացատրելու եւ անոր սահմանում մը տալու համար, դիւրին է հասկնալ եւ ըմբռնել այդ բանին խորհրդաւորութեան աստիճանը։ Անոնք որ առիթը ունեցած են կարդալու Թոլսթոյի «Ի՞նչ է արուեստը» երկասիրութիւնը, անտարակոյս նըշմարած են «Պատերազմ եւ Խաղաղութիւն»ի հեղինակին որոնումները այդ ուղղութեամբ։ Արուեստի մասին իր թելադրած սահմանումը, ենթարկուեցաւ խիստ քննադատութեանց մեծանուն քննադատներու եւ արուեստագէտներու կողմէ։

Ոչ ալ բառարաններու էջերէն հաւաքուած սահմանումները օգտակարութիւն մը կրնան ունենալ, երբ կ'ուղենք անոնց վրայ յենլով բանաստեղծի մը գործերը վերլուծել եւ հոն կիրարկուած արուեստին բնոյթը ճշդել։

Յատկապէս, յարմար, նոյնիսկ ստիպողական է ներկայիս կերպով տամ նախ հասկացողութիւնը արուեստի մասին, Ն. Սարաֆեանի ստեղծագործութեանց արուեստը վերլուծելէ առաջ, թիւրիմացութիւններու, չփոթումներու դուռ չբանալու համար։ Սխալ է, օդին մէջ տարուբեր, քանի մը ախտաբանութիւններով մէկու մը արուեստը բնորոշել, առանց ունենալու արուեստի մասին հիմնաւորուած ըմբռնում մը։

Այդ ուղղութեամբ, հաղորդականութիւնն է որ իրբեւ առաջին հանդրուան, կը ստուերագծուի մեր առջեւ։ Վասնզի, արուեստի գործ մը եթէ որ եւ է մէկու պիտի չփոխանցուի, եւ աշխատանքը եղած է առանց այդ կէտը նկատի առնելու, զուրկ է նշանակութենէ։

Ուրեմն, առաջին ակնարկով, հաղորդակցութիւնը ձեւ կ'առնէ մեր դիմաց, արուեստի փիլիսոփայութեան իրբեւ ամէնէն կարեւոր երեսակը։ Այս երեսակը ունի երկու դլխաւոր ցոլարձակ կողմեր, էութեամբ իրարմէ անջատ, բայց կը նըկատուին գործի մը տեւականութիւնը կամ վե – բասլրումը ապահովող պայմաններ։

(1) ՉԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

1915ի ԵՂԵՌՆԻ ՄԵԾ ՁՈՀԵՐԷՆ

Գ. Զօհրապ

1.— ԱՄԷՆԷՆ ՀՐԱՊՈՒՐԻՉ ԳՐՈՂԸ

Նորավէպի դլխաւոր հիմնադիրներէն մէկը, ապահովաբար ամէնէն տաղանդաւորը եւ իր եր – կերու որակովն ու քանակովը ամէնէն կարեւորը Գրիգոր Զօհրապն է։

Զօհրապի առաջին եւ մեծ առաւելութիւն այն է իր հետեւորդներէն, որ նորավէպին եւ ընդհանրապէս դեղեցիկ գրականութեան մօտեցած է զուտ դեղարուեստական տեսակէտէն, գրած է իր վիպակներն այնպէս, ինչպէս քանդակագործ մը կամ նկարիչ մը կը քանդակէ ու կը գծէ։ Ցօրինած է իր նորավէպերը կեանքն ու մարդիկը պատկերելու ներքին պահանջէն մղուած, որեւէ օգուտ, բարոյականութիւն, քարոզ կամ քննադատութիւն չէ հիւսած բնաւ իր երկերուն, եւ այդ ուղղութեամբ եղած պահանջներուն վրայ ալ խնդացած է։ Իրեն համար հետաքրքիր եղողը կեանքը պատկերացնելն է «կեանքը այնպէս, ինչպէս որ է»։ Ան նոյնիսկ կը պարծենար, որ գրելու առեն, քիչ մըն ալ մինչեւ անդամ կեանքի մէջ, ինքը կանխակալ մտածումներ, դեկավար գաղափարներ եւ որոշ գծուած սկզբունքներ չէ ունեցած։ «Իմ միակ սկզբունքս սկզբունքներ չունենալն է», կ'ըսէր կէս կատակով։

Ասիկա անշուշտ չի նշանակեր, որ ան իր սիրած գաղափարները չունէր եւ իր որոշ սկզբունքները, ասիկա միայն բողոք մըն է դեղարուեստի վրայ դրուած աւելորդ կաշկանդումներուն։ Ան – կարելի բան է, որ դեղեցիկին սիրահար հոգի մը բարձր բաներն ալ չսիրէ, ազնիւ վարմունքը չի դնահատէ եւ ընկերական լաւագոյն կարդերու չի ձգտի։ այս բոլորը միշտ ներքսօրէն կապուած են իրարու։ Բայց տարբեր բան է այդ ամէնը իր հոգիին ու իր ձգտումներուն մէջ ունենալը եւ տարբեր բան է այդ գաղափարներուն համար վարժապետութիւն ընելը։ Զօհրապ իր հոգեկան կառուցուածքով վարժապետ չէ, ան արուեստագէտ է։ ան չուզեր դեղարուեստի պարտադրած սահման – ներէն դուրս դալ։ ան ուզած է միայն ծառայել դեղարուեստի, եւ դիտէ, որ միայն դեղարուեստին ծառայելով ծառայած կ'ըլլայ նաեւ հանրային բարձրացման ու ազնուացման։

Իր երկրորդ մեծ առաւելութիւնը իր ընկերներէն ու հետեւորդներէն, իր բնածին տաղանդն է ինքնին։ Ըսել թէ ան ազդուած է Ֆրանսական իրեն նման գրողներէն, եւ յատկապէս Մոպասան – նէն, անարժէք խօսք մըն է։ ամէնքս իրար կը նմանինք ու իրարմէ կ'ազդուինք։ Հարցը այդ ազդեցութիւններէն օգտուիլ գիտնալն է։ Ամէն գրագէտի համար ալ կան միշտ հեղինակներ, որոնք մօտ են իր հոգեկան կառոյցին կամ իր գրելու եղանակին, թէ ազգային եւ թէ օտար գրականութիւններու մէջ։

Զօհրապի նորավէպերը կենդանի են միշտ, ճկուն իրենց կառուցումով եւ ամէն մէկուն մէջ արեւէ նորութիւն, նոր գիւտ, նոր ձեւ մը կայ, որ կը գրաւէ։ Իր նորավէպերուն մէջ չարժում կայ. պատմութիւնը երբեք չի լճանար աւելորդ մանրամասնութիւններու, աւելորդ դատողութիւններու չարուածքի մը մէջ, այդ պատճառով ալ իր երկերը միշտ աչխուժ են ու կեդուտ։ Դէմքերը կը նկարէ քանի մը գծով, որ վարպետներու յատկանիշն է, միջավայրն ու տեղերը կուտայ կարճ ու արագ, իր նկարագրութիւնները, համեմատութիւնները, ածականները ե՛ւ զուսպ են եւ համարձակ եւ ինքնայատուկ։ Եւ պարզ է միշտ ինչպէս ընդհանուր կառուցումը, այնպէս ալ պատմուածքը, պատմելու եղանակը եւ լեզուն։

Այս բոլորը երբ միասին կուգան քանի մը եղեռն պատմութեան մէջ, իրարու կը սեղմուին ու կը բիւրեղանան՝ կը դառնան դեղեցկութիւն եւ հրապոյր։

Գրիգոր Զօհրապ մեր արեւմտեան դրականութեան ամէնէն վճիտ ու ամէնէն հրապուրիչ դրողն է։ Իր նորավէպերուն մէկ մեծ մասը մնալու է մեր դրականութեան մէջ, իբրեւ մնայուն հարստութիւն։

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹ

2.— ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏ ԶՕՀՐԱՊԸ

... Հարուստ՝ իր ենթահողով, իր անձնաւորութեամբ, հետեւաբար նաեւ իր բիւրեղումով։ Երկրաչափ, փաստաբան, դրագէտ, հրապարակագիր, բեմբասաց, ազգային գործիչ, հմուտ ազգային ու պետական գործերու, հաճոյասէր ու աչխարհիկ,— բաւական չէ՞ այս ամէնը՝ իր դրականութեան հորիզոնը չափելու համար։

Իրապաչտ ըսին իրեն համար, որովհետեւ կեանքէն, մարդէն ու իրականութենէն խօսեցաւ եւ հազիւ թէ երեւակայեց։ Բայց երբեք լուսնակար չքաչեց կեանքէն, ու այդ պատճառով ալ չհասաւ, չուզեց հասնիլ տգեղութիւններու եւ, մանաւանդ գռեհկութիւններու, որոնք դուրս մընացին իր գործէն։

Արուեստագէտ ու գեղեցկագէտ, ան կինը [illegible] հեռաւար, յարմար, նոյնիսկ ստիպողական է ներկայիս կերպով տամ նախ հասկացողութիւնը արուեստի մասին, Ն. Սարաֆեանի ստեղծագործութեանց արուեստը վերլուծելէ առաջ, թիւրիմացութիւններու, չփոթումներու դուռ չբանալու համար։ Սխալ է, օդին մէջ տարուբեր, քանի մը ախտաբանութիւններով մէկու մը արուեստը բնորոշել, առանց ունենալու արուեստի մասին հիմնաւորուած ըմբռնում մը։

Այդ ուղղութեամբ, հաղորդականութիւնն է որ իրբեւ առաջին հանդրուան, կը ստուերագծուի մեր առջեւ։ Վասնզի, արուեստի գործ մը եթէ որ եւ է մէկու պիտի չփոխանցուի, եւ աշխատանքը եղած է առանց այդ կէտը նկատի առնելու, զուրկ է նշանակութենէ։

Ուրեմն, առաջին ակնարկով, հաղորդակցութիւնը ձեւ կ'առնէ մեր դիմաց, արուեստի փիլիսոփայութեան իրբեւ ամէնէն կարեւոր երեսակը։ Այս երեսակը ունի երկու դլխաւոր ցոլարձակ կողմեր, էութեամբ իրարմէ անջատ, բայց կը նըկատուին գործի մը տեւականութիւնը կամ վե – բասլրումը ապահովող պայմաններ։

(1) ՉԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

(*) Հրատարակած բանաստեղծական գործերը։— ԱՆԶՐՊԵՏԻ ՄԸ ԳՐԱԽՈՒՄԸ (1928), 14 ԳԵՐԹՈՒԱԾ (1933), ՏԵՂԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ ԵԻ ՄԱԿԸՆԹԱՑՈՒԹԻՒՆ (1939), ՄԻՋՆԱՐԵՐԴ (1946)։

ընտրեց իր գրականութեան առանցքը, որ իր մէջ ունի կեանքի բոլոր յատկանիշները, մինչեւ իսկ տգեղութիւնը, միայն չնարակուած կանացիու – թեան չնորհով, հետեւաբար, դաղրած տգեղ ըլ– լալէ : Այս է պատճառը որ իրենց անկումին մէջ իսկ՝ Զօհրապի կիները տգեղ չեն, այլ կարեկցու– թեան արժանի, զոհ իրենց ճակատագրին, կեանքի ժանիքին եւ իրենց ուժերէն վեր զգացական ալիք– ներու :

... Երբ ողջ էր, չէր մտածեր մահուան վը – րայ, այնքան կը տիրէր կեանքին. այնպէս կը թուէր թէ յաւիտենական էր ինք, կեանքին ան – բաժան մասը. ու հիմա որ մեռած է, կ'ի՛լլիէ կեան– քին իր եղերական վախճանէն ու անյայտ ու ան– չիրիմ գերեզմանէն : Մի՛ղաղդային դէմք դարձաւ՝ հակառակ Հայ ըլլալուն, ու իրրեւ հայ մարդ, իր կեանքովն ու գործովը փայլեցաւ աւելի շատ օ – տար չրջանակներու մէջ : Եւ եթէ Հայը սիրեց զայն, ուրիշներու կարդին Թուրքն իսկ գնահա– տեց, թէեւ նախանձական առեղութեամբ :

Ճիշդ է, նախապար չդարձուց զայն, դիտուե– մով, բայց չկրցաւ չդարձնել դասախօս իր համա– լսարանին եւ երեսփոխան իր խորհրդարանին, ո– րոնց ջահ մը պիտի պակսէր, առանց Զօհրապի :

Զդարձաւ նախապար, բայց սորվեցուց, ուղե– դիծ տուաւ մէկէ աւելի նախապարութիւններու, զարմանք պատճառելով բոլորին. իր ճառերը événementներ եղան խորհրդարանին մէջ եւ մի՛ջազ– գային ընտրեալ այն անդրխը որ կը կոչուէր Թուրք խորհրդարան, ականջ կտրեցաւ, ամէն անգամ որ, « Զօհրապ էֆէնտի »ն խօսք առաւ, Օսման – եան կայսրութեան ճամբայ ցուցնելու համար : Կասկած չկայ, որ մի՛ջազգային պատուհանդէսի մը, կայսրութիւնը Զօհրապը միայն պիտի կըր – նայ ներկայացնել արժանավայել կերպով :

Ու եղաւ ան այս նոյն կայսրութեան խորհր – դարանին կուռքերէն, ինչպէս նաեւ մեծազոյն զո– հերէն :

... Ազգային կեանքին ներս, իշխանի մը կեանքը ունեցաւ. եղան, անշուշտ նախանձորդ – ներ, որոնք սակայն հիացան իր վրայ, եւ ան զար– դը եղաւ անընդհատօրէն ազգային ժողովներուն եւ հաւաքոյթներուն : Եղաւ յարգուած բոլորէն, ահաթէ ինչու անիկա վեր մնաց բոլորէն ու իր բա– նաձեւերը, իր խօսքերը հաչտութեան ձայնը դար– ձան :

... Իր գրականութիւնը պիտի ապրի իր ան – ձին հետ. ու վաղը, թերեւս, վէպերու մէջ պիտի անցնի, ու եթէ հինանայ իսկ իր գրականութիւնը, հետաքրքրական պիտի մնայ ան, որովհետեւ իր անձը պիտի դառնանք անով :

... Ու իր կեանքին համար, որ եղաւ չքեղ, իր վախճանին համար, որ եղաւ եղերական :

Մնաց արի, ինչպէս կը պատմեն, ինչպէս հա– ւատաց ինձ օր մը ալեզարդ կաթողիկոս մը կղզիի մը բարձունքը : Ինչո՞ւ չըսեմ օրէնքի մարդ, ինք– նավստահ ու հպարտ, մերժելով փախուստը, մը– նալով մահուան հետ դէմ առ դէմ ու ի վերջոյ չախչախուելով թուրք բարբարոսութենէն, թուրք արիւնախանձ մշակոյթէն, իր մահուամբը կոխե – լով զանոնք :

Գ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

ԴՐՈՒԱԳ ՄԸ ՈՂԲԱՑԵԱԼ Ց. ՍԻՄՈՆԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԽՄԲ.— Վիէնի սգահանդէսին առթիւ ուր խօ– սեցաւ ուսանող ընկեր Հրաչ Տասնապետեան, մեր բարեկամը՝ Յովել, հետեւեալ դրուագը կը պատ– մէ աւոր հօրեղբօր՝ ողբացեալ Յակոբ Սիմոնեի (Տասնապետեան) կեանքէն.—

... Մինչեւ եղած ենք մինչեւ 1944 տարին : Սիմոնի իր մահկանացուն կնքելէ առաջ կը գոր – ծէր, Տէր – Զօրէն անդին հայաշատ կեդրոն մը, իրրեւ յարաբերութեան օդակը Իրան–Իրաք–Թուր– քիա դիծին վրայ : Սոյն կեդրոնի մէջ կը վար– Հ.Մ.Ը.Մ.ի, Ս. Օգն. Խաչի եւ կուսակցակ– ազգային գործերը : Եւ այս՝ համեստ ամուրիի կեանքը վարելով, երկու թոքերէն վարակուած յարատեւ հազով : Ամառը՝ օդը սաստիկ տաք խեղդիչ, փոշին թանձր, ձմեռը՝ սաստիկ ցուրտ ցեխը տաղտկալի, իսկ ջերմախտը բոլորիս դլխու– վերեւ, մահասարսուռ եւ թունաւոր : Խոնար– մշակը անվհատ գործեց այս տժգոյնելի պայման– ներու մէջ, եւ զոհուեցաւ իր պարտականութեան դիտակցութեամբ :

Պաշտօնապէս ոչխարի վաճառական էր : Բայց իրականին մէջ հաչտարար դեր կը կատարէր մեր քրտաթոռ ազգաբնիկներու աշխրէթական խժդժու– թիւններուն մէջ որոնք յաճախադէպ էին : Շատ գործեր ինքը կը կատարէր, բայց հրապարակին վրայ ուրիշները կ'երեւային, փառաբանուելու համար : Իր կեանքի օրերը համրուած էին, դի – տէր, բայց իր կարծածէն աւելի չուտ եկան : Իր մասին չատ քիչ բան գրուեցաւ մամուլին մէջ :

Խոնարհ էր, եւ յիշատակը համեստ ու պարզ քանդակուեցաւ : Թող այս տողերս կազմեն հա – մեստ փունջ մը համեստ մշակին, թող իր յիշա – տակը յարուցանէ իրեն պէս անձնազոհ գործիչ – ներ :

Ե. ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՆ ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

Մէկից մի սոխ, մէկից մի հաց գողանում,
Գնում էինք Արփաչայը լողանում :

Սոված, ծարաւ, բոկոտն ընկնում սար ու ձոր,
Երջում էինք անգիտութեամբ բախտաւոր :...

Աշխարհն ասես սարի ետեւ վերջանում,
Իջնող արեւն իրեն հետ էր մեզ տանում ...

Չը գիտէ՛ինք ո՛վ էր ժպտում, ո՛վ լալիս,
Ո՛վ էր մեզ հաց, ո՛վ մեր աչքին լաց տալիս

Չը գիտէինք թէ ո՞ւմ կուրծքն էր զարդարում
Ցնծաղիկը, որ մենք էինք միշտ բերում ...

Չը գիտէինք աշխարհն ի՛նչ էր, մարդն ի՛նչն էր,
Մենք դարդի մէջ՝ չը գիտէինք դարդն ի՛նչ էր...

Ա՛խ, դեռ ճանուկ մենք ծերացած, գլխիկոր
Երջում էինք անգիտութեամբ բախտաւոր ...

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԴՈՀԱՐՆԵՐ

Մենք հանդիպեցինք վերստին միմեանց,
Բայց որքան եւ ես եւ դէ դու փոխուած,
Տարիքը տխուր իրար յետեւից,
Անկատելի ծածկուել է մեզնից :

Փնտռում եմ կրակ fո այդ աչերում,
Փնտռում եմ յուզմունք fո հոգու խորքում,
Աւա՛ղ, միակերպ, ինչպէս բեզ, ինձ էլ
Ձնշել են կեանքի դաժան տանջանքներ ...

ԼԵՐՄՈՆՏՈՎ

Հայացուց Ա. ԿՐԱՍԻԼՆԻԿԵԱՆ

ՄԵՐ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ

Ինչպէս յայտարարուած է «Ճառագ»ի մէջ, Մարսէյլի Տարօն – Սալնոյ – Զորի Հայր· Միու – թիւնը մեծ հանդէս մը սարքած է այս կիրակի, ոգեկոչելու համար մեր անզուգական հերոսնե – րուն, Աղբիւր – Սերոբի, Հրայր – Դժոխքի եւ Գէորգ Զավուշի յիշատակը, եւ զայն վառ պահե– լու համար մեր հայրենակիցներուն եւ նոր սե – րունդին սիրտերուն մէջ :

Աղբիւր Սերոբ, Հրայր Դժոխք եւ Գէորգ Զա– վուշ, Ախլաթ, Տարօն, Սասուն, երեք դաւառնե– րու ներկայացուցիչներ, հայ յեղափոխութեան դէնքի ղեկավարները, իրենց եռեւէն քաչեցին, մեր երեք դաւառներէն, հազարաւոր երիտասարդներ, որոնք նետուեցան կրակին մէջ, յանուն ազատա– գրութեան :

Ահա այս օրը, այս օտար ափերուն վրայ, ա– նոնց խնկելի յիշատակը արծարծելով, թող մեր բոլոր հայրենակիցները եւ նոր սերունդը ներչն – չուին անոնց մաքուր հայրենասիրութեամբ ու անձնազոհութեամբ : Անշուշտ օր մը միասին ուխտի պիտի երթանք, Տարօն – Սասուն – Ախլաթ, մեր անմոռանալի հերոսներուն յիշատակարանը կանգնելու :

Ցարգանք իրենց անթառամ յիշատակին :

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՊՈՒՏՄ ԾԻԾԱՂ

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏՕՆ Թէ...

Զարմանալի բան : Մայիս 1ը, « Աշխատանքի տօնի օր» է եղեր :

Խելքս չի հասնիր : Չեմ կրնար ըմբռնել այս տեսակ նուրբ բաներուն իմաստը : Աւարիչը զլա– ցած է ինծի, նրբամտութեան չնորհը :

« Աշխատանքի տօն» կ'ըսեն եւ մէկ կողմ կը դնեն գործն ու աշխատանքը : Կը փակեն գործա– րան ու խանութ եւ կ'ի՛յնան փողոց :

Երգելէն, պռոալէն, տախտակէ եւ լաթէ կը– տորներու վրայ պահանջագիրներ չարադրած, կպցուցած վայտէ կոթի մը դագաթը, կը տողան– ցեն թաղէ թաղ...

Մենք, եթէ պահանջք մը, խնդրանք մը ունե– նայինք մեր երկրին մէջ, թերթ մը անդին թուղթ կը դնէինք ամենավաճառ Գաբրիկ Հօթարէն եւ մեր դպրատան տաճկերէնի վարժապետին աղերսագիր մը գրել կուտայինք որ կը սկսէր «Մեծայարդ, Աբդ՛արադատ, գթասիրտ էֆէնտի հազրէթլերի վերնագրով եւ կը վերջանար «քու ոտքիդ փոշին, անարժան ծառադ» պարբերութիւնով :

Մինչդեռ հոս, Եւրոպայում, աշխատաւորին պահանջելիքը գրուած պատրաստի, կուտան տղերց ուսը, որ արտասանելով միաբերան՝ կը չրջագա– յին թաղերու մէջ :

Որո՞ւ կ'ուղղեն այդ հաղարաւոր տեսակի պա– հանջները : Գոնէ ես չեմ հասկնար : Որոշ հասցէ մը չկայ անոնց վրայ :

Ինչ որ է : Ամէն երկիր, իրեն յատուկ սովո – րութիւնները ունի : Այնուչտ, բան մը դիտեն :

Միայն, չատ կը փափաքէի որ մէկը բացատ– րէր ինծի թէ ինչո՞ւ Մայիս 1ը «Աշխատանքի տօն» կ'որակեն եւ նոյն օրը, աշխատանքը կը բանտար – կեն,— կղպանքի տակ կը դնեն, փոխանակ քրտ– նաջան աշխատանքով պատուելու զայն :

Եթէ, աշխատանքի տօնը անաչխատ պիտի պատուենք, հապա՞ ծուլութեան տօնը ինչով պի– տի մեծարենք :

Այս առթիւ, հետաքրքիր եմ դիտնալու թէ՝ ինչ կ'ընեն Մայիս մէկին, տարին տասներկու ա – միս սրճարաններու մէջ նստարան մաչեցնողները : Շարթուան օրերուն մեծ մասը սինեմայէ սինեմա այցելութիւնով սպառողները : Մինչեւ երեկոյ, տուներու առջեւ կզակ մաչեցնելով տան գործերը երեսի վրայ ձգող կնիկները : Հանդիպած մարդուն հետ քաղաքական խնդիրներու կամ ժամին թաղա– կանի ընտրութեան մասին չաղակրատելով արե – ւամուտը դիմաւորողները :

Ասոնք ալ կը մասնակցի՞ն տողանցքին : Եւ եթէ կը մասնակցին, ի՞նչ պահանջք կը դրեն ի – րենց չալկած կոթով տախտակին վրայ ...

Մեծ փափաք ունիմ, գոնէ յառաջիկայ Մայիս մէկին, մասնակցելու տողանցքին, ես ալ տախ – տակս չալկած :

Օգո՞ւտը : Եթէ ոեւէ օգուտ չկայ այս տախ – տակաբարձ պտոյտներէն, գոնէ փայտի, տախտա– կի վաճառորդները, եւ անոնց վրայ գրութիւն չա– րադրողներն ու արձանագրողները նիւթապէս կ'օգտուին ...

Այս կերպով, գրականութեան նոր եւ չահա– բեր ճիւղ մըն ալ կ'աւելնայ ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԺԱ.

Ո՞ւր գնալ, ի՞նչպէս գնալ : Այստեղ Գայիանէն կանգ է առել, չդիտէ : Այստեղ նա ղողում է...

— Դու վախո՞մ ես, յանկարծ տարածուեց սենեակի լուութեան մէջ մի խոնարհ, ճնշուած ձայն :

Նա բարձրացրեց գլուխը նայեց : Խեղճ, բարե– հոդի դայեակն էր, դա, որ կուզ էր եկել պատի տակ, խոնարհ, աղերսաւոր, ոչնչացած :

Նա դանդաղ կերպով չարժեց իր գլուխը, դրական պատասխան էր տալիս... Այո, վախում էր ...

Ու Մեհրին չտապեց օգնութեան հասնել : Լե– զուն գործի դրեց, էլի նոյն Մեհրին էր : Նորից հաւատաց իր խօսքի ուժին, նորից մտաւ իր պաչ– տօնի մէջ եւ իր նեցուկ դարձրեց անցեալը, իր ծառայութիւնները, իր երախտիքը : Թէեւ խօսում էր մի կերպ քաչուելով, մի տեսակ անվստահու – թեամբ, կարծես սպասում էր ամէն րոպէ թէ սա– նիկը կ'ընդհատէ, բայց պառաւական ձայնը հաս– տատ էր, անկեղծութեան, անձնուիրութեան եւ սիրոյ չեչտերով ամրացած :

— Թող բարի հրեչտակները քեզ պահապան լինեն, թող աչերն ու խաչերը քո թեւը, քո թի – կունքը դառնան : Աղաչում եմ Ամարասի Սուրբ Գրիգորիսին, Դիզափայտի լուսաթաթախ նահա– տակներին, մեր Սուրբ Ղեւոնդիկին, մեր երկրի բոլոր խաչէն եմ կանչում եւ աղաչում, որ քո բո– լոր ցաւերն ինձ տան : Թող ինձ վրայ ընկնի այն, ինչ որ քեզ պիտի հասնէ : Ես վերջացրել եմ ամէն բան, ոտս գերեզմանում եմ դրել, ուրախութեամբ, փառք տալով կը տանեմ քո բոլոր ցաւերը ...

Այդ նախերգանքից յետոյ պառաւը փոխեց իր ձայնը եւ սովորական եղանակով չարունակեց.

— Ի՞նչու ես այդպէս, ինչո՞ւ ես իմ սիրտը արիւնոտլցնում, Գայիանէ : Ի՞նչ եմ տեսնում, դու փոխուել ես, քեզ դժուար է ճանաչել : Դու վախում ես եւ լուռ ես մնում... իսկ քո Մեհրին — քարանայ Մեհրին — հարիւր ու մի մտքեր է անում այստեղ : Վախենում ես... Բայց գիտե՞ս ինչեր կան ինձ մօտ քո վախը փարատելու համար :

Օ, մի վախիր, եթէ բաւական չեն քեզ չրջա– պատողները, միտդ բեր թէ որքան հաստ ու ա – մուր պատերի մէջ ես նստած : Լսեցի՞ր կոյս Հե– ղինէի խօսքերը : Երկաթէ սնտուկ... Հէ՞չ է եր– կաթէ սնտուկը բաց անել : Բայց Հեղինէն չդիտէ, որ այս երկաթէ սնտուկի մէջ դրած է մի ուրիչ, աւելի պինդ երկաթէ սնտուկ : Դու էլ չդիտես եւ չպիտի իմանայիր, եթէ այդքան վախեցած չլի – նէիր : Ես կը պատմեմ այդ զարմանալի գաղտնի – քը, բայց դու էլ գաղտնի պահես :

Նա մօտեցաւ Գայիանէին, ձեռքը դրեց նրա ուսին վրայ եւ ցած ձայնով չարունակեց.

ԻՆՉ ԵՂԱԾ ԵՆ 1.500.000 ԳԵՐՄԱՆ ԳԵՐԻՆԵՐԸ

Մոսկուա պաշտօնապէս հաղորդեց թէ վեր – ջացած է գերման գերիներու հայրենադարձը, ինչպէս գրած էինք երէկ :

Այս լուրին հրատարակութենէն անմիջապէս վերջը, արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր «բոլորովին սուտ» հռչակեց Խ. Միութեան թիւերը, ճառ մը խօսելով խորհր – դարանին մէջ : Իր յայտարարութեան համաձայն, տակաւին 1.500.000 գերման գերիներ կը մնան Խ. Միութեան մէջ, հազարաւոր քաղաքային գերի – ներու հետ : Վարչապետը կը յուսայ թէ արեւմտ – եան պետութիւնները պիտի միջամտեն յանուն մարդասիրութեան, փրկելու համար այս գերի – ները : «Մենք չենք կրնար հաւատալ թէ բոլորն ալ մեռած են բանտին մէջ կամ ճամբան, իբրեւ պա – րութեան երկար ժամանակաշրջանին : Պատերազ – մը վերջացած տաեն Խ. Միութիւնը պաշտօնական տեղեկագրով մը կ'ըսէր թէ 3.500.000 Գերմաններ կը գտնուին իր ձեռքը : Սակայն 1947 Մարտին Պ. Մոլոթով ըսաւ թէ 1.003.000 գերիներ վերադար – ձուցած են եւ կը մնան միայն 890 հազար հոգի : Երէկ հրատարակուած թիւերը կը հիմնուին Պ. Մոլոթովի յայտարարութեան վրայ եւ չեն հա – մապատասխաներ իրականութեան » :

Մոսկուայի զեկոյցը խոր զայրոյթ պատճա – ռած է ամբողջ Գերմանիոյ մէջ : Անոր հրատարա – կութենէն անմիջապէս վերջը, երեք մեծ կուսակ – ցութիւններ որոշեցին պահանջել կառավարութե – նէն որ լուծել տայ համայնավար կուսակցութիւ – նը, երբ կազմուի արեւմտեան Գերմանիոյ Գերա – զոյն Առեանը : Կառավարական կուսակցութիւնն ալ յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որով կ'աղաղաբաղ Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին, անոր Մոսկուա երթալուն առթիւ.— «Դուք չէք կրնար խաղաղութեան մասին բանակցիլ Կրեմլինի հետ, երբ չեն լուիր Սիպերիոյ մեռեալներուն եւ սորուկներուն եւ կեդր. Եւրոպայի տասնեակ մի – լիոնաւոր մարդկային էակներուն աղաղակները » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակոյտը քուէարկեց Մարշըլի ծրագրով պահանջուած վարկերը, 250 միլիոն դեղչելով 3.100.000.000 տոլարի վրայ : Նա – խապէս պահանջուած էր զեղչել մէկ միլիառ, յե – տոյ 500 միլիոն տոլար, բայց 2 առաջարկներն ալ մերժուեցան :

ԿԵՄԹԱՓՈՑի ֆրանսական ճիւղին դործակալ – ներէն Մոռիս Պէյ զնդակահարուեցաւ առջի օր : Մահապատիժին դործադրութենէն առաջ, խնդ – րած էր իր աչքերը հանել եւ փակցնել կոյրի մը : Ուստի պնդեց որ հրացանները սրտին ուղղեն, ոչ թէ դլխուն : Դատական իշխանութիւնը հաւանու – թիւն յայտնած ըլլալով, զնդակահարութենէն ան – միջապէս վերջը, մասնաւոր բժիշկ մը մեռեալին աչքերը հանեց տասը վայրկեանէն, փենիսիլինի մէջ դրաւ եւ փոխադրեց հիւանդանոց, կոյրի մը աչքին վրայ պատուաստելու համար : Արդիւնքը կրնայ հասկցուիլ երկու չաբաթէն : Մասնագէտ – ներ կ'ըսեն թէ այսպիսի դործողութիւնները կը յա – ջողին 40առ հարիւր : (Եղջերակի վնասուած մասե – րուն վրայ կը պատուաստեն քանի մը ժամ առաջ մեռած մարդու մը եղջերակը) : Երկու տարուան ընթացքին 3000 հոդի իրենց աչքերը տրամադրած են մասնաւոր կառկներով եւ 600 դործողութիւն – ներ կատարուած են բոլորովին կոյրերու վրայ : Արդիւնքը զոհացուցիչ եղած է 36 առ հարիւր :

ԺՈԼԻՕ – ՔԻՒՐիի պաշտօնանկութեան առ – թիւ, բողոքի ցոյց մը սարքուեցաւ Քուլէժ տը Ֆը – րանսի մէջ, երբ հռչակաւոր դիտնականը դասա – խօսութիւն կուտար : Երկու հազար հոդի խըռ – նուած էին հաստատութեան առջեւ եւ հարիւրա – ւորներ ամփիթատրոնը մտած : Ամէն տեղ հան – դարձութիւններ կը հաւաքուին, դիտնականին վե – րադարձումը պահանջելով :

150 ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ, Քանի մէջ, փորձեցին խոր – տակել պինամիթերքի բեռ մը, որ Հնդկաչին պիտի փոխադրուէր : Ոստիկանները դիմաւորուեցան քա – րերով, եւ ստիպուեցան արտասուաբեր կազ դոր – ծածել : Հինդ ոստիկաններ վիրաւորուեցան, եօթը ցուցարարներ ձերբակալուեցան :— Թարպի մէջ ալ ծանր դէպքեր պատահեցան : Երեք ոստիկաններ վիրաւորուեցան քարերով :

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԸ
PARFUMERIE – MAROQUINERIE
Au SAC PARFUMÉ
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ԳԵՂԱՄ ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Վերջին նորաձեւութեամբ ճամբորդական ա – ռարկաներ, fantaisie գոհարեղէններ, կիներու պա – յուսակներ փարիզեան ճաշակով եւ ընտիր ser – viette-ներ այրերու համար :
ՄԵԾ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԾԱՆՕԹ ՎԱՃԱՌԱՆԻՇԵՐՈՎ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ, ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ
ARTICLES DE PARIS
Gare du Nord *ի մօտ* :
106 Bld. Magenta, Paris (10) Tél.: Nord 05–78

Վասպուրականի հերոսամարտը Մարաէղի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան :

14 *Մայիս*, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն *մինչեւ* կէս գիշեր Salle Mazenod, 88 rue d'Aubagne :

Տօնակատարութեան հրաւիրուած են Մարսի – լիահայ բազմաթիւ կուսակցութիւններու, կղերա – կան դասու եւ բոլոր միութիւններու ներկայացու – ցիչները :

Կը նախագահէ Միութեան առենապետ
Պ. Վ. ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ
Կը բանախօսէ երիտասարդ – դրագէտ
Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Խօսք կը տրուի նաեւ կուսակցութեանց ներ – կայացուցիչներուն :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցու – թեամբ «ՍԻՓԱՆ» երգչախումբի, ղեկավարու – թեամբ Պ. Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ :

Կը նուագէ տաղանդաւոր նուագախառն Պ. ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ, ընկերակցութեամբ Օր. ԱՆՆԷՔ ԺԻՒԼԻԷՆԻ :

Ընտիր նուագախումբ, Orchestre Francis Scotte *ճոխ պիւֆէ մատչելի դիներով :*

Պարեր ժամը 20էն մինչեւ կէս գիշեր :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՑԹԸ
Նախագահութեամբ ԱՌԱՔԵԼ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻ
Մայիս 7ին, կիրակի օրը ժամը 4—12, Օթէլ Քօն – թինանթալի չքեղ սրահներուն մէջ, 2 rue Rouget de l'Isle : *Հաճելի անակնկալներ եւ գեղարուես – տական ճոխ բաժին :*
Այժմէն ապահովեցէք ձեր տոմսերը եւ սե – ղանը : *Դիմելով* Ely. 01–76 :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. կարապետ Խրիմեան եւ զաւակները (Պրոն), Տէր եւ Տիկին Վարդան Խրիմեան եւ զաւակները (Սէնթ Էթիէն), կը ծանուցանեն թէ իրենց տիկ – նոջ, մօր եւ հարսին՝

ՏԻԿԻՆ ԱՆԱՀԻՏ ԽՐԻՄԵԱՆԻ

մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ հոգեհան – դստեան պաշտօն պիտի կատարուի Լիոնի կաթո – լիկ Հայոց մատրան մէջ, 78 rue Rabelais, *այս կի – րակի առաւտ ժամը* 10ին : *Կը խնդրուի իր յիշա – տակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ :*

ՄԱՐՍԷՑԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամներէն եղ – բայր Վռամշապուհ (François) *Խօրէնքեան իբա – ւարարի* (arbitre) *քննութիւնը յաջողապէս անցնե – լէ վերջ, ունեցած է աստիճանի բարձրացում, ստանալով* arbitre officiel de F. F. F. de la Ligue du Sud – Est *տիտղոսը :*

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հիմնադիր եւ գործօն անդամներէն եղբ. Օննիկ Սարաֆեանի, իր տիկնոջ մահուան առթիւ որ տեղի ունեցած է Պլիտայի մէջ (Ալժերիա) :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՑ ԹԱՏՐՈՆ (27ՐԴ ՏԱՐԻ)

Մայիս 17ին, չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 20·45–ին Théâtre d'Iéna, 10 Ave. d'Iéna :
ՏԻՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Տ. ՆՇԱՆԵԱՆ, մասնակցութեամբ փարիզահայ դերասաններու Ա. անդամ ըլլալով կը ներկայացնեն ճիւգոմեթթիի գլուխ գործոցը :

«ՔՕՐԱՏՕՆ
Տոամ 4 արար : Բեմադրութիւն Տրդատ Նշան – եանի : (Զուտ հասոյթին տասը առ հարիւրը կը յատկացուի կրթական Փոնտին) :
Տոմսերը ապահովել դրատուններէն կամ Տ. Նշանեանէ, 24 rue Pixerecourt :

ՆՈՒԻՐ.— Նըվէրէն Պ. Տիգրան Ղոնեանց 2 հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին : Մտանալ «Ցառաջ»էն :

ՓԱՐԻԶԻ Աղքատախնամը չնորհակալութեամբ ստացած է, ողբացեալ Սարդիս Սաղըրեանի դաս – նեղէտ մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, աղքատանդավաճառներու ակումբէն 3055 ֆրանք, (Աղքատախնամին) , Պ. Վ. Վարդանովէ 2000 ֆր. (Հանգստեան Տան համար) :

Երաժշտական դասեր

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ դաշնակի, սոլֆէժի եւն. դասերուն հետեւիլ փափաքողներէն կը խնդրուի դիմել ամէն երեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2—4, Studio Edition Colibri, 19 rue Caumartin, *կամ հեռա – ձայնել նոյն ժամերուն* Opéra 54.48 *կամ դիմել դրատոր կերպով նոյն հասցէին :*

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesmes - (13)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՈՒ

Հ. Ց. Դ. ՌՈՍՏՈՄ խումբի ժողովը՝ այս կի – րակի առաւտ ժամը 9.30ին, *ծանօթ հաւաքատե – ղին :*

Ֆր. Կ.Պ. ԽԱՉի Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի դիշեր ժամը 9ին, *բո – լոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւո – րիչ է : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :*

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Քրիստափոր խումբի ժո – ղովը այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին, *սովորական հաւաքատեղին :*

Ֆր. Կ. ԽԱՉի Փարիզի շրջանի միջմասնա – ճիւղային ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 4ին, *Սու – թէ Սաւանթ* (8 rue Danton) : *Օրակարգ՝ 40ամեակի ոճնակատարութիւնը : Կը խնդրուի մասնաճիւղերու ներկայացուցիչներէն ճշդապահ ըլլալ :*

ՀԱՐԵՒՄՈՒՏԻ ԼՍԱՐԱՆի հերթական հաւա – քոյթը այս երկուշաբթի ժամը 8.30ին, Café Ré – gent : *Կը խօսի պրոֆ. ԲՈՒՆԻԱԹԵԱՆ : Նիւթ՝ «Տն – տեսական տագնապները » :*

Հ. Ց. Դ. ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ :—

Այս կիրակի ժամը 3.30ին *Հայաստան ենթա – կոմիտէն եւ Նիկոլ Դուման :*

Այս երկուշաբթի ժամը 8.30ին *Զաւարեան :*
Այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին, *Համազասպ :*
Այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին *Իշխան խումբը :*
Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացու – ցիչները :

Տիկին Քուինի Տիրացու (Ծնեալ Մուրատեան, Մանչէսթըր), Տր. Էրիք, Սիլվիա եւ Ճօն Տիրա – ցու (Լոնտոն), Տիկին Մարի եւ Լինթըն Ռոպըրթս (Լոնտոն), Արտաչէս Տիրացուեան (Քալիֆոր – նիա), Տէր եւ Տիկին Էֆթեան եւ Տիկին Գարա – պիկեան (Փարիզ), Օր. Տօլի Մուրատեան (Լոն – տոն), խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ա – մուսնոյն, հօր, աներհօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ՆՇԱՆ ԻՍԱՀԱԿ ՏԻՐԱՑՈՒԻ
(Ծնեալ Զէյթուն, **1873**ին)

մահը որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 20ին, *իր բնակա – րանին մէջ* (21 Furzeplatt, Maidenhead, Berks), *չրջապատուած իր սիրելիներով :*

Յուղարկաւորութիւնը կատարեց Լոնտոնի Հայոց հոգեւոր հովիւ Պատկ վրդ. Թումայեան եւ աճիւնները ամփոփուեցան ընտանեկան դամբա – րանին մէջ :

Envoi sur L'ARMENIE
ՄԻՆԱԿ MORY et CIE. *ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐ – ՏՕՆՈՒԱԾ Է ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԾՐԱՐՆԵՐ ՂՐԿԵԼ ՀԱ – ՅԱՍՏԱՆ, ՈՒՏԵՍՏԵՂԷՆի, ՀԱԳՈՒՍՏԻ, ԿԵՐՊԱ – ՍԻ ԵՒԱՅԼՆ, ԻԲՐԵՒ ՆՈՒԷՐ :*
Բոլոր ծախսերը կը վճարուին ծրարները զըր – կուած ատեն, ՈՉ ՄԷԿ ՉԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ, ՈՉ ՄԷԿ ԾԱԽՔ ՍՏԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ :
ԴԻՄԵԼ **MORY et CIE.** (Service VAUQUELIN).
3 rue St. Vincent de Paul, **Paris** (10)
Tél. TRU. 72–60
Գրասենեակը բաց է ամէն օր ժամը 9էն 11, *եւ* 14էն 16.30, *բացի* Շաբաթ *եւ* Կիրակի :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ
VILLEJUIF *ԱՇԽԱՏԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ*
ԼԱՒ ԱՇԽԱՏՈՂ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ ԿՕՇԻԿի ՀԱՄԱՐ :
Դիմել՝ Bottier Jean Vanleyan, 7 rue Godot de Mau – roy, métro Opéra *կամ* Madeleine : Tél. Opé. 01–08 : *Ժամը* 2էն 7 :

Հայ կօշկակարներուն ուշադրութեան
Բացուած է Օհանեանի կաշեվաճառատունը, ուր պիտի գտնէք, անմրցելի դիներով կօշկակարի վերաբերեալ ամէն տեսակի ապրանքներ :
Կը բաւէ մէկ անդամ այցելել, համոզուելու համար :
Դիմել Մ. ՕՀԱՆԵԱՆի, 4 rue du Bon – Pasteur, Marseille, (Place d'Aix *ի մօտ*) :

ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆի
ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆԸ
Օժտուած կատարելագոյն եւ նորաձեւ մեքենաներով
ՓԱՐԻԶԻ ՁԻՇԴ ԿԵԴՐՈՆԸ
12 Rue Rochambeau — Tru. 64–57 Métro Cadet
Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 9—12 *եւ* 2—7.30, *բացի կիրակիէն :*

ՅԱՌԱՋԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Mardi 9 MAI 1950 Երեքշաբթի 9 ՄԱՅԻՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6147–Նոր շրջան թիւ 1558

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Դէմ ԱՐԻՒՆԸ ՉԷ ՅԱՄՔԱՒ

Երէկ, 8 Մայիս, հինգերորդ տարեդարձն էր Գերմանիոյ անպայման անձնատուրեան :

Այս առթիւ հանդիսաւոր ցոյցեր կատարուե – ցան բոլոր յաղթական երկիրներուն մէջ :

Միեւնոյն առեն տեղի ունեցան բանախօսու – թիւններ, ուր յաղթանակին փառաբանութեանց հետ, օրուան վարիչները կը պարզեն վաղուան վերդովիչ հեռանկարը :

Քիչ անդին պիտի կարդաք հանրապետութեան նախագահին եւ վարչապետին յայտարարութիւն – ները՝ խաղաղութեան եւ պատերազմի պայքարին առթիւ :

Պ. Վէննան Օրիոլ իրաւամբ «անպատկառ սուտ » կը կոչէ այն ամբաստանութիւնը թէ « Ֆրանսան պատերազմ կը պատրաստէ կամ կ'ընկերակցի յարձակողական ծրագրի մը» :

Նոյնքան վճռական լեզու մը կը գործածէ Պ. Պիտօ, ազդարարելով թէ «ոչ մէկ երկիր կամ կազմակերպութիւն իրաւունք ունի իր մենաշնորհը հա – մարելու խաղաղութիւնը » :

Այս երկու յայտարարութիւնները եւ ուրիշ ճառեր անդամ մը եւս կը հաստատեն թէ ո՛րքան թանձրացած է մթնոլորտը, ջախջախիչ յաղթա – նակէն հինգ տարի վերջը :

Թերեւս ոչ մէկ պատերազմ այնքան անիծեալ հետքեր ձգած էր, որքան այն որ պայթեցաւ 1939–ին, չնորհիւ երկու միահեծան դիկտատուրաներու քաղաքական եւ տնտեսական գործակցութեան :

Մինչեւ այսօր հրատարակուած փաստերը , յայտնի եւ գաղտնի վաւերաթուղթերն ալ կը հաստատեն թէ ռեւէ Հիթլէր պիտի չհամարձակէր կրակը նետուիլ, եթէ իր կռնակը ապահոված չըլլար 1939 Օգոստոս 23ի դաշինքով :

Մոլոթով եւ Ռիպպընթրոփ դիտէին թէ ինչ կ'ընէին, երբ այդ չարագէտ համաձայնութիւնը կը ստորագրէին հանդիսաւորապէս , յանուն Սթալինի եւ Հիթլէրի :

Երկու ամենազօր Առաջնորդները դիտէին թէ ո՛ւր պիտի յանգին, երբ արեւշտութեան բաժակաճառեր կ'արտասանէին, փոխադարձաբար :

Ուրիշ ամէն փաստ մէկդի դնելով, միայն Լեհաստանի կռնակէն զարնուած դաշոյնը, այդ երկրին իրբեւ աւար բաժանումը բաւական են, ամէն – նէն մոլեռանդ սովետասէրն ալ խելքի կանչելու :

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ երկու դաւադիրները իրենց կը վերապահէին որոշել ջախջախուած երկրին ապագան, ճակատագիրն անդամ :

Ահաւոր Սպանդին արիւնը չէ ցամքած տա – կաւին, եւ ահաւասիկ վայրերան կանչեր նոր փոթորիկի մը մասին: Մղձաւանջ մը, որ կապարի ծանրութեամբ կը ճնշէ բոլոր ժողովուրդներուն վրայ :

Ոչ միայն Եւրոպան, այլ եւ բովանդակ աշ – խարհը բաժնուած է երկու ճակատներու, որոնք ակռայ կը կճրտեն փոխադարձաբար :

Արեւելեան եւ Միջին Եւրոպայի այն երկիրները որոնք փրկուած էին հիթլէրական լուծէն , յաջորդաբար ինկան սթալինեան թաթին տակ :

Դաւը այնքան վարպետօրէն սարքուած էր որ, բոլորն ալ տեղի տուին «ինքնաբերաբար » :

Միայն Յունաստանը կրցաւ խուսափիլ: Աւստրիան կը գտնուի չորս յաղթականներու դրաւման տակ: Իսկ Եուկոսլաւիան, որ նոյնքան լենինսթալինեան է որքան Մ. Միութիւնը , 1948էն ի վեր դարձած է աչքի փուշ, պարզապէս անոր համար որ ուզեց ազատօրէն վարել իր ճակատագիրը:

Աւելորդ է խօսիլ բուն պատեհալին, Գերմանիոյ մասին, որ երկուքի բաժնուած, կը ներկայացնէ վերդովիչ հարցական մը, խաղաղութեան տեսակէտով :

Բոլորովին զինաթափ եւ ուժասպառ, ան իր ապահովութեան հոգն անդամ ձգած է յաղթականներուն, որոնք իրար կը լրտեսեն բոլոր ճակատներուն վրայ :

Դժբախտաբար ինչպէս ուրիշ հիմնական խընդիրներու առթիւ, այս հարցին մէջ ալ երկու կողմերը բոլորովին տարբեր տեսակէտներ ունին, ինչ որ երբեք բարենչան չէ :

Արեւ ծագեցաւ աշխարհի վրայ, երբ չորսը միասին կը չահէին պատերազմը, ձեռք ձեռքի տալով :

Ո՛րքան թթուած են դէմքերը, այսօր...

Շ.

Խորհրդաւոր խղրտուքներ Թուրքիոյ մէջ

ԽՄԲ.— Պոլսոյ վերջին թղթակիցէն կը ստանք հետեւեալ տեղեկութիւնները (Մայիս 1–2):

Ընտրական պայքարը հետզհետէ կը սաստկանայ: Մայիս 14ին (կիրակի) 34 հրապարակային ժողովներ գումարուեցան Պոլսոյ մէջ: «Միլլէթ » կուսակցութեան վարիչներէն զօր. Սաւջը Ալտողան ամենախիստ բառերով քննադատեց կառավարութիւնը: Ճնոյ բարձրախօսին առջեւ անցաւ մօրուսաւոր եւ տարիքոտ ճառախօս մը, որ ընտրական պայքարը կրօնական գետնի վրայ փոխադրելով, ի մէջ այլոց հետեւեալ ուշագրաւ խօսքերը արտասանեց .

— «Աչխարհի բոլոր երկիրներուն մէջ Իսլամները արաբերէնով կը կարդան «էզան»ը, մինչդեռ Թուրքիա կը հանդիսանայ միակ երկիրը, ուր մահմէտականներուն արդիլուած է արաբական էզանի գործածումը :

Այդպիսի արգելք մը հակառակ է հիմնական կազմակերպութեան օրէնքին, որուն համաձայն ամէն հայրենակից կատարեալ ազատութիւն կը վայելէ կրօնքի, խղճի, մտածումի եւ հաւատքի : Մարաջախտին յաղթարկաւորութեան առթիւ կրօնական արարողութիւն կատարեցինք: Ի՞նչ իրաւունքով կ'ուզեն արգելք հանդիսանալ:

Այսօր Թուրքիոյ մէջ ոչ–իսլամներըկրօնական կատարեալ ազատութիւն կը վայելեն, մինչդեռ իսլամները զրկուած են այդ ազատութենէն »:

Հրապարակը խռնուած ստուարաթիւ զան – գուածին որոտընդոստ ծափերուն արժանացան մօրուսաւոր ճառախօսին այս խօսքերը :

ԱՆԴԱՐԱ, 1 Մայիս.— Երկրին մէջ երեւան եկած է համայնավարական ցանց մը: Քննութիւնները եւ օրինական հետապնդումները կրեւոր փուլի մը մէջ մտած են: Կ'ըսուի թէ համայնավարական ցանցը ճիւղաւորումներ ունի Էրզրումի, Ատանայի եւ Իսթանպուլի մէջ: Դէպքին չուրջ մեծ գաղտնապահութիւն կը տիրէ: Առայժմ կարելի չէ յաւելուածական տեղեկութիւններ ստանալ ձեռնհաս իշխանութենէն: Միայն թէ Անգարայի մէջ կարգ մը անձեր ձերբակալուած են :

Համայնավարական ցանցին հետ կապ ունեցող զանազան անձերու տուները խուզարկուած , կարեւոր փաստաթուղթեր եւ յայտարարութիւններ գտնուած եւ գրաւուած են :

Յայտարարութիւններուն մէջ կարելի է հանդիպիլ խորհրդային ծանօթ քարոզութիւններուն , Մարշըլի ծրագրին եւ ամերիկեան օժանդակութեան առթիւ: Քննութիւնները առաջ կը տարուին:

★ Կուփամարտիկ կարպիս Զաքարեան չախ – չախիչ պարտութեան մը մատնելով իր հակառակորդը, Սայիմ Սայկըլը (67 քիլօ), Թուրքիոյ ախոյեան հռչակուած է: Զօր. Նուրի Եամութ ան – ձամբ յանձնած է չքանչանը, ներմապէս չնորհաւորելով :

ԳԵՐՄԱՆ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ անհետացման խնդիրը կը չարունակէ յուզել հանրային կարծիքը : Արեւմտեան Գերմանիոյ թերթերը կը գրեն թէ 1500000 զինուորներէն զատ, որոնց մասին լուր չկայ, 700 զօրավարներ ալ կը պակսին 2500 բարձրաստիճան սպաներու վրայ: Լուրի մը համաձայն, հազա – րաւոր գերման գերիներ Չինաստան ղրկուած են, օգնելու համար կարմիր բանակին:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՑ ներքին կացութեան մասին ծանրակչիռ տեղեկութիւններ կը հաղորդեն Պել – կրատի թերթերը: Կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ յանդիմանուած է հողագործական նախարարը՝ Զերնոքոլով, պատժուած՝ օդնական մը , իսկ պաչոնանկ եղած՝ ուրիչ մը: Սոֆիայի թերթերը կը հաստատեն թէ ձախողած են զարնանացանը եւ թէ աւելի քան մէկ միլիոն արտավար մը չակելի հող երեսի վրայ ձգուած է: Անցեալ հոկտեմբերէն ի վեր պաչոնանկ եղած կամ հրաժարած են աւելի քան 40 բարձրաստիճան պաչոնատարներ, Սոֆիայի մէջ :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՑ վարչապետը, Թիթօ, առ – աջկցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ այլեւս վախնալու պատճառ չունին Կոմինֆորմէն: Իր հաւաստիքներուն համաձայն, կարելի եղած է կարգ մը դժուարութիւններ հարթել չնորհիւ ա – բեւմտեան հետ կնքուած պայմանագրութեանց :

Մ. Նահանգներն եւ Ֆրանսա

ԿԱՐԵԻՈՐ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Պ. Էչիսըն, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, փարիզ հասաւ կիրակի առտուս : Օրլիի կայարանին մէջ դիմաւորելու գացած էին ամերիկեան դեսպանը, բազմաթիւ հետեւորդներով եւ Ֆրանսական կառավարութեան ներկայացուցիչներ եւ թղթակիցներ :

Պ. Էչիսըն եւ Պ. Շուման երէկ իսկ սկսան խորհրդակցիլ չարք մը խնդիրներու մասին, իբրեւ նախապատրաստութիւն երեք արտաքին նախարարներու ժողովին որ պիտի գումարուի Լոնտոնի մէջ :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն , Մ. Նահանգներու եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարները մասնաւորապէս պիտի քննեն հետեւեալ խնդիրները . —

1. Աւելի լայն անկախութիւն չնորհել արեւմտեան Գերմանիոյ: Մ. Նահանգներուն մէջ հոսանք մը կայ որ կը թելադրէ գոնէ փոքրաթիւ Գերմաններ մարզել, իբրեւ կորիզ զերմանական նոր բանակին: Այսպիսի կորիզ մը անհրաժեշտ կը համարուի, ռուսական յարձակման մը պարագային: Ֆրանսացիները վճռապէս հակառակ են զերմանական զօրամասերու կազմութեան, որքան ալ փոքրաթիւ ըլլան :

2. Ֆրանսա չօչափելի եւ անմիջական օգնութիւն կը խնդրէ Մ. Նահանգներէն, Հնդկաչինի պատերազմին առթիւ: Փարիզի մէջ կը չեշտեն թէ այդ պատերազմը որքան Ֆրանսական, նոյնքան ամերիկեան է, քանի որ կը մղուի համաչխարհային ճակատման դէմ: Ֆրանսացիները արդէն իսկ 15.000 զինուոր կորսնցուցած են եւ տարեկան 160 միլիոն սթերլին կը ծախսեն: Ռազմագիտնական կարծիքով, եթէ Ամերիկան օգնութեան չհասնի, Ֆրանսա կրնայ ծանր պարտութիւն մը կրել Հնդկաչինի մէջ :

3. Արեւմուտքի Գերագոյն Խորհուրդ մը կազմել, աւելի սերտ յարաբերութիւններ հաստատելու համար Մ. Նահանգներուն եւ արեւմտեան Եւրոպայի պետութեանց միջեւ : Ֆրանսացիները կ'առաջարկեն «Ատլանտեան» բառը չգործածել այս Խորհուրդին համար, որպէսզի չչգոք երկիրներ ալ, ինչպէս Շուէտ եւ Զուիցերիա, կարենան միանալ: Արեւմտեան Գերմանիան ալ կրնայ միանալ առաջարկուած Խորհուրդին, որ Մարշըլի ծրագրի վարչութիւնն ալ ընդգրկելով, պիտի ծառայէ իրբեւ ընդհ. քարտուղարութիւն:

★ Ամերիկեան չրջանակներու մէջ դիտել կու տան թէ Մ. Նահանգները տրամադիր են աւելի մեծ օդնութիւն ընծայելու արեւմտեան Եւրոպային, պինուորական ճակատին վրայ, եթէ համոզուին որ Եւրոպան ալ պիտի կրկնապատկէ իր ջանքերը եւ աւելի մեծ զոհողութիւններ պիտի ստանձնէ հասարակաց դաւին համար :

Հանրապետութեան նախագահին ազդարարութիւնը

Կ'ԸՆԴԴԻՄԱՆԱՑ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ

Պ. Վէննան Օրիոլ չատ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ կիրակի օր, Ռէնսի մէջ, յաղթանակի տարեդարձին առթիւ:

Հինգ տարի առաջ, 1945 Մայիս 8ին, գերման զօր. Եոտլ չորս դաչնակից հրամանատարներուն կը յայտնէր Գերմանիոյ զինեալ ուժերուն անպայման անձնատուրութիւնը: Հանրապետութեան նախագահը Ռէնս գացած էր Պատերազմի Խաչը յանձնելու համար քաղաքին, իբրեւ վարձատրութիւն իր քաջարի դիմադրութեան :

Մայր եկեղեցւոյ մէջ կատարուած գոհաբանական արարողութենէն վերջ, սեղան մը սար – քուեցաւ ի պատիւ հանրապետութեան նախագահին, որ իր ճառին մէջ մասնաւորապէս ծանրացաւ գերմանական հարցին, խաղաղութեան եւ պատերազմի հոզերուն վրայ: Ահաւասիկ իր բանախօսութեան հիմնական մասերը:

— « Մենք տրամադիր ենք մոռնալու մեր տառապանքները եւ զառնութիւնները, պայմանաւ որ գերման ժողովուրդը չմոռնայ , եւ, միջազգային անհրաժեշտ հսկողութեան մը ենթարկուելով , ոչ բանակ, ոչ ալ սպառազինութիւններ վերակազմէ արեւմուտքի թէ արեւելքի մէջ: Անհրաժեշտ է որ Դաչնակիցները գիտնան միացեալ ճակատ կազմել, խաղաղօրէն կարգադրելու համար վէճերը , փարատելով զինեալ ընդհարումը: 1946էն իսկ յանձնաժողով մը կազմուեցաւ, հսկողութեան տակ առնելու համար հիւլէական ռումբը: Ֆրանսան երբեք չդաւաճանեց իր տուած խոստումին եւ պիտի չդաւաճանէ: Անպատկառ սուտ մըն է այն ամբաստանութիւնը թէ պատերազմ կը պատրաստէ կամ չեմ գիտեր որ յարձակողական քաղաքականութեան կը հետեւի . մինչ տակաւին չէ վերջացուցած իր վէրքերուն դարմանումը եւ իր զինեալ ուժերը չեն հասնիր , նոյնիսկ համեմատաբար ,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԻՆՉ Է «ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»Ը

Ապրիլ 11–24ի համազգային տօնակատարու – թեան մասին պարզելով մեր տեսակէտը, պար – տականութիւն նկատեցինք որեւէ ձեւով չծանրա– ցնել նախաձեռնողներու գործը :

Զգաստասխանեցինք, մեր կամակոր եւ վատ հակառակորդին զզուելի եւ զրզռիչ արտայայտու– թիւններուն :

Հանդուրժեցինք «սովետական հայրենասէր » խմբակին այլազան մեքենայութեանց :

Համակերպեցանք տօնակատարութեան չա – փչն աւելի մխակոմականի ծրագրին ալ, հակառակ մեր նախասիրութիւններուն եւ ըմբռնումներուն :

Երինք ամէն ինչ վերջապէս, որպէսզի Փարի– զի եւ Ֆրանսայի մէջ, հայութիւնը հաւաքաբար կարենար արժանավայել կերպով յարգել իր մէկ ու կէս միլիոն նահատակները :

Այս ամէնը՝ նաեւ՝ յարգելու համար վերապ – րող սերունդը, որ հակառակ իր ծանր պայման – ներուն, ամէն գնով, կ'ուզէ պահել նահատակ – ներու ձգած ժառանգութիւնը :

Հիմա, երբ գրեթէ բոլոր չրջաններու մէջ, վեր– ջացած են Ապրիլ 11–24ի տօնակատարութիննե – րը, թող ներուի, որ խղճնք գիտակցաբար մենք մեզի պարտադրած լռութիւնը :

Զենք ուզեր ծանրանալ տօնակատարութեան կազմակերպութեան մանրամասնութիւններու վը– րայ, որոնք առարկայօրէն ներկայացուեցան ար– դէն, այս թերթի խմբագրական սիւնակներուն մէջ :

Անդրադառնանք քանի մը իրողութիւններու :

« Ապրիլ 11–24ը համազգային տօն է » խորա– գրին տակ, այս միեւնոյն սիւնակին մէջ, 24 Մար– տին, կը գրէինք·

— « Համազգային տօնակատարութիւն մը ան– շուշտ կը պատկանի ազգի հաւաքականութիւնը կազմող բոլոր տարրերուն : Ամէնքը՝ անկախ ի – րենց դաւանական, քաղաքական եւ ընկերային ըմ– բռնումներէն, պէտք է որ մասնակցին այդ ձեռ – նարկին : Ասիկա որքան պարտականութիւն, նոյն– քան եւ իրաւունք է ամէն անհատի համար » :

Իրրեւ տրամաբանական եզրակացութիւն մեր այս ըմբռնումին, մենք բնական դրած էինք, ձեռ– նարկին նախաձեռնութիւնն ալ վստահիլ երեք յա– րանուանութեանց պետերուն :

Աւելի ճիշդ, որովհետեւ անկարելի է մեր պայմաններուն մէջ գտնել «անվիճելի հեղինա – կութիւն մը — ըսել կ'ուզենք՝ օրկան մը — ըն – դունելի բոլորի կողմէ» որպէս համազգային կազ– մակերպութիւն, կ'առաջարկէինք յարանուանու – թեանց պետերը :

Իրրեւ հաւատարիմ ուղեկից «սովետական քաղաքականութեան» եւ անոր վարիչ ուժին բա – րոյական ըմբռնումներուն, մեր ղրացի օրկանը , փոխանակ խնդրին մօտենալու այնպէս ինչպէս որ դրուած էր, իր սովորական դռեհկութիւններուն դիմելով, կը փորձէր պաշտպանուիլ ամբոխավա– րական ղէնքերով :

Եւ սակայն խնդիրը կը մնայ անլոյծ : Եթէ անընդունելի էր մեր առաջարկը համազգայինի մասին — անչուշտ Ապրիլ 11–24ի առիթով — ան– հրաժեշտ էր հրապարակ դնել նորը :

Ճիշդ պիտի ըլլա՞յ ենթադրել, որ մեր «մե– նադէտ» դրացին իր պատասխանը չունի :

Ընդհակառակն, ան ունի մէկի տեղ՝ բազմա – թիւ պատասխաններ :

« Հայ ժողովուրդը չատոնց դադրած է կրօնա– կան համայնք նկատուելէ : Երեսուն տարիէ ի վեր ան ունի իր պետութիւնը եւ դարձած է պետա – կանօրէն մտածող եւ գործող ժողովուրդ» : (Ա.Ժ. 28 Մարտ) :

Դիտել տանք անմիջապէս, որ ամբողջապէս ճիշդ չէ այս յայտարարութիւնը : Արտասահմանի՝ մասնաւորապէս Մերձին Արեւելեան իսլամական երկիրներու մէջ ապաստան գտած հայութիւնը, կը նկատուի կրօնական համայնք :

Ընդունինք սակայն թէ կրօնական համայնք չենք : Կամ աւելի ճիշդ ըլլայ բաց ըսել, թէ կ'ու– զենք մտածել որպէս պետական ազգ, փոխանակ կրօնական համայնքի :

Լաւագոյն պարագային, ընդունինք նոյնպէս թէ ոչ մէկ տարակարծութիւն չունինք այս մա – սին : Եւ կամ, Դաշնակցութենէն զատ, բովան – դակ դաշնահայութիւնը, կապուած Ժ. Հայաս – տանին, «դարձած է պետականօրէն մտածող ու գործող ժողովուրդ մը » եւ կը մտածէ, իրրեւ այդպիսին, ինչպէս կ'ուզէ հաւատացնել նոյն օր – կանը :

Եթէ այսպէս է, այդ պարագային ինքնին լուծուած է համազգային ներկայացուցչութեան խնդիրը :

Պետական ազգ մը — երկիր ու պետութիւն ունեցող — այդպիսի պարագաներու մէջ կը ներ – կայացուի իր պաշտօնական ներկայացուցիչներով : Ժ. Հայաստանի անունով, այս պարտակա– նութիւնը պիտի կատարէր Փարիզի դեսպանը կամ հիւպատոսը : Եւ որովհետեւ դիտենք, որ մեր եր– կիրը, թէեւ «անկախ եւ ազատ», չունի արտաքին

ԲԵԿՈՐՆԵՐ ԻՄ ՅՈՒՇԵՐԻՑ

(Արտաւազդ Ատոմեանի յիշատակին)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մի օր պաշտօնական առանձնասենեակս մտաւ մի կայտառ երիտասարդ սպայ, թիկնապահի հա– մազգեստով, ներկայանալի ու զգաստ : Բարեւի կեցաւ ու երկարեց մի նամակ : Արամն էր գրում· — « Սիրելի Ս·, այս երիտասարդը սիրեցի եւ յանձնում եմ քեզ այն յոյսով, որ կը մշակես նրան եւ օգտակար վարչական պաշտօնեայ կը դար – ձնես» :

Այդ նամակաբեր սպան Արտաւազդ Ատոմ – եանն էր, որ չուտով դարձաւ մեր սիրելի Արտօն :

Աչքերին նայեցի եւ այն տպաւորութիւնը ստացայ, թէ երկար խօսելու ժամանակ չունի· հրամանների է սպասում, որ Թռնի ճիու քամա– կը եւ սլանայ ...

Իր անցեալի մասին ստուգուեց մօտաւորա – պէս հետեւեալը·— Ռուսական բանակում Սիլիկ– եանի համհարզն է եղել, Թրքական ռումբը ջար– դել է իր աչ թեւի արմուկի ոսկորները: Տարուել է Թիֆլիսի Ֆրանսական վիրաբուժարանը, ջար – դուած ոսկորների տեղ արծաթեայ մասեր դնելով՝ թեւը ամբողջացրել են եւ քաչուքեան չքանչան պարգեւելով ու հաշմանդամի վկայական տալով՝ բանակից արձակել են: Նշանուել է Բազում ապ– րող Երեւանցի Օր· Արուսեակի հետ: Ներանից յե– տոյ թէ ուր է եղել՝ չեմ յիշում, այն գիտեմ, որ 1918ի աշնան գտնուում է Թիֆլիսում: Երբ խմա – նում է որ Հայոց Ազգային Խորհուրդը կամաւոր– ներ է հաւաքում՝ Հայաստան ուղարկելիք ռազ – մամթերքը ապահով տեղ հասցնելու համար՝ Ար– տօն միանում է այդ զինատար խմբին եւ գալիս է Հայաստան: Երա հաշմանդամի վկայականը տես– նելով՝ Արամն ուղում է նրան մի «սիվիլ» պաշտօ– նի դնել, բայց Արտօն մերժում է եւ անպայման ուղում է բանակում ծառայել, յայտնելով թէ այ թեւը գործում է եւ թէ ինչ մեծ փափաք ունի հայ ժողովրդի թշնամիների դէմ կռուելու :

Բժիշկը վկայում է որ թեւը գործածելի է, միայն թէ շատ ցուրտ եղանակներին արծաթեայ մասերը սառելով՝ ցաւեր պիտի պատճառեն: Եւ Արամը որոշում է Արտային ինձ մօտ ուղարկել : Ես էլ որոշեցի նշանակել նրան Աչտարակի չրջա – նային կոմիսար հետեւեալ նկատումներով·— Նախ որ Արտօն վարչական պաշտօնավարութեան մէջ անփորձ էր, իսկ Աչտարակում մենք ունէինք հան– րային գործերի հմուտ ընկերներ, որոնք սիրով պիտի օժանդակէին նրան, արդիւնաւորելու հա – մար նրա գործունէութիւնը: Երկրորդ՝ պահանջ էի զգում առաջին հերթին երեւան հանել ու պատ– ժել Աչտարակի չրջանում բոյն դրած չարագործ– ների այն խմբակը, որ դրանից մի տարի առաջ , երբ ես դեռ Պետերբուրգումն էի գտնուում , Աչ– տարակի մէջ թիկունքից խփել ու դեռին էր տա– պալել Դաշնակցական անձնուէր մարտիկ եւ Դրօ– շի կամաւորական գնդի հարիւրապետներից կար– բեցի Յովհաննէս Մելքոնեանին (Օնէ) : Տարա – բախտ ընկերը Երեւանի Ազգ· Խորհրդի կողմից նչանակուած էր Աչտարակի անդրանիկ հայ կո – միսարը եւ յանդգնութիւն է ունեցել հալածել այդ չարագործներին: Հիմա Օնէի տեղ բռնել էր Աչ – տարակեցի մի հաստափոր սպայ, որի միակ մըտ– ածումն էր իր կեանքը վտանգներից հեռու պա– հել եւ իր այդիների մշակութիւնը զարգացնել: Լսելով Աչտարակեցիների արտունջը՝ խոստացել էի տալ նրանց մի արժանաւոր կոմիսար: Ցանձին Արտօյի ես գտած էի փնտռածս թեկնածուն : Իմ դրասենեակի պաշտօնեաներից մէկը, որ ծանօթ էր իրաւական հարցերին, նրան իբր քարտուղար յանձնեցի եւ ղրկեցի Աչտարակ :

Կարճ ժամանակի մէջ Արտօն լիուլի արդարա– ցրեց իր վրայ դրուած յոյսերը: Ոճրագործներից ցրեց իր վրայ դրուած յոյսերը: Ոճրագործներից ոմանք դիմադրելով ոչնչացան, ոմանք էլ սարսա– փահար փախան ուրիշ վայրեր, մինչեւ Պարս – կաստան :

Արտօյի երեւումով Աչտարակի եւ Ապարանի չրջաններում անդորրութիւնը կատարեալ դար – ձաւ :

Աւազականութիւններից յետոյ երկրորդ չա – րիքն էր, ցարական իշխանութիւնից ժառանգ մը– րիքն էր, ցարական իշխանութիւնից ժառանգ մը– նացած, պաշտօնեաների կաշառակերութիւնը, որ նացած, պաշտօնեաների կաշառակերութիւնը, որ հանդ էին դնում արմատախիլ անել լրջացած «մաւզերիատ» եւ նրան զուգահեռ աչխատող բոլ – շեւիկ գործակալների խլրտային գործունէութիւ– նը: Քանի կոմիսարներ պաշտօնից վտարեցի իրենց ապիկարութեան կամ երկչոտութեան պատճառ – ներով: Արտօն միչտ մնաց հայ հանրապետու – թեան հաւատարիմ ու արժանաւոր պահակը, միչտ պատրաստ իր կեանքը վտանգելու, հայրենիքի թշնամիների դէմ խիզախօրէն ճակատելով :

Գաղթահայութիւնը իր իրաւական ներկայ վիճակին մէջ, դժբախտաբար, հոգեպէս միայն կապուած է հայրենիքի հայութեան հետ, բայց երբեք իրաւապէս :

Ամէնէն ծայրայեղ «Ցառաջդիմական»ն իսկ Ֆրանսայի մէջ, եթէ «Մագումով Հայ Գաղթա – կան» չէ, Ֆրանսայի, Պարսկաստանի, Սուրիոյ , Լիբանանի եւ կամ ուրիշ օտար երկրի մը քաղա – քացին է :

Հայաստանի հաղաթացի Հայ , դժբախտաբար չկայ ոչ այս տեղ, եւ ոչ այլուր :

Այս կրկնակի դժբախտ իրողութիւններու հե – տեւանքով ալ, գաղութներու մէջ, համազգային ներկայացուցչութեան դերը վերապահուած է յա– րանուանութեանց պետերուն եւ անոնց չուրջ խմբ– ուած ազգային կազմակերպութիւններու ներկա– յացուցիչներուն :

Մեր դրացին չուզեր խոստովանիլ այս իրա – կանութիւնը :

Զուզեր, ոչ թէ անոր համար որ չի գիտեր , այլ որովհետեւ այդ խոստովանութիւնը, ալ ա – ւելի անխուսափ եւ ծիծաղելի պիտի դարձնէ իր «պետականօրէն մտածող» ուղեղին արտայայտու– թիւնները :

Ս· ՏԷՐ ԹՈՎՄ·

ՋԱՑՆԵՐ ԳԱԻԱՌԻՆ

ՍԱՆՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՊՏՈՑԸ

ԼԻՈՆ, Մայիս 1.— Կապոյտ Ծովի Սանուհի – ներու Միութեան մասնաճիւղը կազմակերպած էր ընկերհամակրական պտոյտ մը, Ապրիլ 30ին, կիրակի ամբողջ օրը դէպի «Aix les Bains»:

Դաշնակցական երիտասարդ – երիտասարդուհիները առիթ պիտի ունենային ամբողջ օր մը ապրելու քաղաքի ժխորէն հեռու, գեղածիծաղ լճափը, շրջապատուած ձիւնապատ լեռներով:

Լիոնէն էքս լէ Պէն ինքնաշարժը կը սուրար, իր ետին ձգելով գիւղեր եւ քաղաքներ: Օդը կը թնդար ազգային ու յեղափոխական երգերով:

Ժամը 11ին երբ հասանք էքս լէ Պէն, մինչեւ մեր չքնաղ Ղամարլուն, գեղեցիկ քաղաքը, լիճը Աբաքսին կը նմանցնէի, իսկ դիմացի ձիւնապատ լեռները մեր զոյգ Մասիսներուն:

Կէս օրուան բացօթեայ ճաշէն վերջ նաւակ – ներով պտոյտ մը կատարեցինք լճի կապոյտ ա– բածուխեան վրայ: Դարձեալ երգն ու ծիծաղը էր շրթներուն:

Քաղաքը պտտած ժամանակ լուսանկարիչի

Իր յանդգնութեան հետ Արտօն ծայր աստիճան կարգապահ էր եւ խստապահանջ իրեն ենթակայ պաշտօնեաներուն հանդէպ:

Ամէն կողմէց լաւագոյնս գնահատուելով՝ Արտօն բարձրացաւ մայրաքաղաքի ոստիկանապետի օգնականի աստիճանին, առանձնելով ամբողջ պաշտօնական ոստիկանութեան ղեկը:

Դժբախտաբար, դեռ ժամանակը չէ այդ չըրջանի բոլոր անցքերը պարզելու: Բաւականանանք արձանագրելով, որ Արտօներուն անդուլ ճիգերով 1920ի ամրան Հայաստանը ներքնապէս արդէն գտած էր իր ապահովութիւնն ու անդորրութիւնը եւ երկիրը լծուած էր խաղաղ աշխատանքի:

Այդ ժամանակ էր որ դրսից սկսուեց, արժանաւորապէս եղբայրացած, Թուրք եւ բոլշեւիկ հորդաների խօլ արշաւը եւ մայր Հայաստանը դարձեալ չղթայուեց ստրկութեան կապանքներով:

Հանրապետական կառավարութիւնը եւ պատասխանատու պետական պաշտօնեաները ստիպուած էին հեռանալ երկրից: 1920 Դեկտեմբեր 2ին Արտօյի հետ միասին հեռացանք եւ մենք մեր պաշտելի հայրենիքից:

... Մի տարի առաջ Փարիզում այցելեցի լուրեն: Այն խոր տառապանքը որ նա էր ապրում ի տես իր սիրասուն զաւակների չարաչար ոչխարանին ու սարսափը աչքերում, թէ իրենից յետոյ ինչպէ՞ս պիտի ապրին օտարութեան մէջ իր անզնահատելի կինն ու զաւակները:

Ամօթ ազատութեան անունից ճառող նորաստիպ Զինդիլիանեներին, որոնք վտարանդի դարձուցին քեզ ու քեզ նման հազարաւոր հայրենասէր նուէր մարտիկներին:

Հանգիստ բազմատանջ ոսկորներիդ, Արտօ Ջան:

Ս. ՋԱԼԱԼԵԱՆ

խանութի կը մտնենք գնումի համար: Սեղանին վրայ նկատած էի մեր սիրելի «Ցառաջ»ը:

Հոս իսկ մեր «Ցառաջ»ը...

Դարձեալ նոյն խօսուղին, դարձեալ երգ ու ծիծաղ: Մեր աչքերը յառած ձիւնապատ զագաթներուն՝ անընդհատ կը դիտենք հոյակապ տեսարանը:

Գիշերը Լիոն կը հասնինք, ուրախ եւ զուարթ, վառ յիշատակներով:

Մ. Արամ

ԱՊՐԻԼ 11–24Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԵՐԻԻ.— Փաթրոնաժներու գեղեցիկ սրահին մէջ, խուռն բազմութեան մը ներկայութեան, տօնուեցաւ Ապրիլեան Սգատօնը, Ապրիլ 23ին: Բեմին մէջտեղ, ծաղիկներու մէջ կորսուած էր սեւ զգեստ մը, իսկ բեմին ճակատը ոսկեհատ գիրերով կը կարդացուէր անմահ Ս. Ա–հարոնեանի «Այգեքան չարիք թէ մոռանանք»ը:

Յօսեցաւ Վիճէնէն հրաւիրուած Ց. Լեւոնեան վրդ. որ վայրկեան մը յոռնկայա յարդանքի հրաւիրելէ վերջ հանդիսականները, բացատրեց Ապրիլեան եղեռնը: Յօսք առին նաեւ վեր. Պարսումեան եւ Հ. Ց. Դ. Անդրանիկ խումբի կողմէ ընկեր Հ. Տասնապետեան:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին երգով եւ արտասանութեամբ Նազիկ Սուքիասեան, Մ. Սարգիսեան, Ե. Ահարոնեան, Մ. Պէրպէրեան, Ս. Զիլինկիրեան, Գ. Գասապեան, Հ. Պիչաքճեան, Կ. Երեմեան, Մ. Ներկիզեան, Կ. Պետրոսեան, Էլիզ Նահապետեան: Ուղերձ մը կարդաց Պ. Ց. Ա.հարոնեան: Տրամա – խօսութիւն մը ըրին Կ. Սիմոնեան եւ Հալաճեան: Երգիչ խումբը կը ղեկավարէր տիկին Սիմոնեան:

Սգատօնին փակումը կատարեց կաթողիկէ վարդապետ Հայր Փառֆօռ:— Ց. Պ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՏԷՍԻՆ.— Ապրիլ 23ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը խաղաց Coupe de Lyonի fառ ֆինալի մրցումը, Շաղէի դաշտին վրայ:

Մեր տղոց կորովը շատ բարձր էր, երբ Լիոնէն կը մեկնէինք, հակառակ վարիչներու յոռետեսութեան: Մեր խումբին ամէնէն կարող ուժերէն վերջապահը, կեդրոնի միջնապահը եւ յառապահը վիրաւորուած էին արդէն միջմասնաճիւղային մրցումներու պահուն, Ապրիլ 9—10ին:

Մրցումը տեղի ունեցաւ ցեխոտ դաշտի մը վրայ, մեր յառաջապահներու յարձակողականով: «Փոմօսիօն» խումբը ետ մղեց յարձակումը, երկուստեք երկար մաքառումէ վերջ մեր հեղրոնի յառաջապահը, Թիւթիւնճեան չահեցաւ առաջին կէտը, ողջագուրուելով իր ընկերներէն:

Քանի մը վայրկեան վերջ, հակառակորդը նըշանակեց իր Ա. կէտը, հաւասարեցնելով խաղը: Այսպէս կիսախաղը վերջացաւ հաւասար արդիւնքով: Տասը վայրկեան դադարէ վերջ, խաղը սկսաւ նոյն թափով, ոչ նշմարելի արդիւնքով: Երկուստեք խաղացողները կը նեղուէին, ցեխէն եւ դնդակը մէկ բերդէն միւս բերդը կը նետուէր ա–պարդիւն: Շատեր կարծեցին թէ հաւասար արդիւնքով պիտի վերջանայ: Վեց վայրկեան մնացած, Պէրպէրեան նշանակեց Բ. եւ վերջին յաղթական նշանակէտը:

Ցաջորդին պիտի մասնակցինք տրմի փինալ

*մրցումին: Մեր լաւ խաղացողները հաղիւ կազդուրուած, Ապրիլ 30ին սկսան եղանակին ամենաւատ մրցումները (պառաժ), մեր առաջին մրցումը վիճակուած էր U. S. Heyrieuxի անուանի խումբին դէմ որ 49—50 եղանակին ոչ մէկ պարտութիւն կրած է: Երեք օր առաջ մեր խաղացողներն ու վարիչները իրար անցած էին, եւ գրաւները կը դրուէին: Երբ հասաւ խաղի պահը մեր տղաքը, անհամբեր կը սպասէին ազդանշանին: Օրուան դատաւորը Պ. Prival, խիստ անաչառ երեւաւ ազդանշանը: Մերինները սկսան յարձակողականի եւ երկու վայրկեանէն հասան հակառակորդի բերդին առջեւ, ուր վրիպեցաւ դնդակը: Հաւիս քառորդ ժամ խաղէ վերջ, մեր կեդրոնի յառաջապահ Սիմոնեան Ժ. ուժգին հարուածով մը նշանակեց Ա. նշանակէտը: Գլխու գեղեցիկ հարուածով մը Մինասեան նշանակեց Բ. կէտը: Տեղացիները աւելի կրակոտ խաղարկութիւն մը ունեցան, եւ մերոնց թուլութենէն օգտուելով չհապաղեցան մէկ նշանակէտ: Մեր Գ. կէտը փէնալթիով նշանակեց Հապէչեան: Այսպէս յաջորդաբար Գորտանեան, Հապէչեան, Սիմոնեան նշանակեցին կէտերը Խաղը վերջացաւ մեր չախչախիչ յաղթանակով 7—1:

Մեր տղաքը հիւրասիրուեցան, ջերմ մթնոլորտի մէջ: Մայիս 14ին կրկին մեր տղաքը կը սկսին Մասսիսի մրցելու համար տեղական զօրաւոր խումբին դէմ (120 քիլոմեթր Լիոնէն): Տեղական խումբը պատրաստութիւն կը տեսնէ մեզ դիմաւորելու: Այս քաղաքին մէջ ալ ցոյց տանք մեր ազգային արժանապատուութիւնը:

Լիտես

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Հինգշաբթի ժամը 16.30—17.30ին հաճոյքն ունեցանք Radio Berneէն (Զուիցերիա) ունկնդրելու Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեանի հեղինակութիւններէն՝ (հրատարակութիւն Durand), երկու աշուղական երգեր,— «Դու Մայիսն ես», «Աչտեղուդ վառ վարդերով եկուր», «Քա եաման եւ Տէրտէր» (դուդուկ), երգուած՝ սոփրանօ Տիկին A. Lederreyի կողմէ, ինչպէս նաեւ փոփոխակներ (Variations) քառանուագի եւ սրինդի համար, նուագուած Breuner քառեակին եւ Պ. Leibundgutի կողմէ:

Նոյն առիթով ունկնդրեցինք նաեւ Trio մը Ա. Ծաչատուրեանէն, եւ Duo մը՝ թաւ ջութակ եւ դաշնակով, Տ. Ալիքսանեանէն:

ԻՇԽԱՆ ՄԱՔՍ ՄԵԼԻՔՈՎ, ռուս աղնուական մը որ կը թափառէր աշխարհի մէկ եւ զանազան գործեր կ'ընէր, մեռաւ 54 տարեկանին, Անգլիոյ մէջ: Ծնած էր Թիֆլիզի մօտ, պալատի մը մէջ: վրդ. որ վայրկեան մը յոռնկայա յարդանքի հետեւանքով: Թիֆլիզէն փախաւ եւ պարսկական բանակին մէջ հեծելազօրքի դասախարակիչ եղաւ, Հռոմի մէջ պարախաղի մէջ պարող, Սան Ռեմոյի մէջ թենիսի քննութեան պատրաստող, Նիսի մէջ հաւաբուծական ագարակի մը բաժնեկից, Մոնթէքարլոյի մէջ արհեստով խաղամոլ, Քինխայի մէջ ընճառուած որսացող, Նիւ Եորքի մէջ պաշտօնեայ ուտելիքի ընկերութեան մը եւն.: Անգլիոյ մէջ, ախոռապան էր եւ սունկ մշակող հաստատութեան մը չրջուն դործակատար:

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԺԱ.

— Քո պապը իմաստուն էր... իր ձեռքով չինել է տուել մի ստորերկրեայ սենեակ, մի զարմանալի թագաւորան նեղ օրերի համար: Ո՞րտեղ է նա, ի՞նչպէս են մտնում այնտեղ — երկնքի տակ միայն մէկին է յայտնի: Ասում են որ չինողը, մի պանդուխտ Պարսիկ, չէ դուրս եկել հողի տակից. ասում են որ նա սպաննուել է այդտեղ, որպէսզի գաղտնիքը միայն պապդ իմանայ: Նա մեռնելիս յայտնել է հօրդ, կարդ դնելով որ միայն Մելիքն իմանայ թէ ուր է սենեակը եւ ինչպէս կարելի է այնտեղ դնալ: Հայրդ, լուսահոգին, որբութեամբ կատարեց այդ պատուէրը եւ ինքն էլ մօրդ յայտնեց իր իմացածը: Այժմ մոռացել է այդ բանը:

Բայց մի ժամանակ շատ տեսակ պատմութիւններ էին անում Մելիքի դռանը: Այն ժամանակ նակ այսպէս չէր ձեր տունը. պապդ կենդանի էր, օրական հարիւր եւ աւելի մարդ էր մտնում այստեղ, ես դեռ չահիլ էի, ի՞նչ լաւ կը լինէր, Տէր Աստուած, եթէ այն ժամանակ մեռնէի... Ասում էին թէ շատ հրաշալի է այդ սենեակը, թէ նա դատնում է հիւսիսային դռների տակ, մուտքը, ասում էին, պարսպի մէջ է եւ ծածկուած է քարուկիր պատով: Մի նեղ ու երկար անցք սենեակից տանում է հեռու, հեռու, կտրելով թումբերի տարածութիւնը, դա չրի ճանապարհն է, միեւնոյն ժամանակ եւ փախչելու ճանապարհը: Ոլոր – մոլոր պտոյտներ անելով հողի տակ, նա դուրս է գալիս մի ձորի մէջ, ուր հոսում է մի վտակ:

Երկու ապառաժ սալեր կան չրի ափին, դրանց մէջտեղ երեւում է դռների նման մի նեղլիկ խոռոչ, դա է, ասում էին, ճանապարհի վերջը:

— Դու տեսե՞լ ես, յանկարծ հարցրեց Գայլիանէն:

Այդ հարցը ցոյց է տալիս, որ նրան հետաքրքրում է պատուի պատմութիւնը: Եւ Մեհրին ուրախացաւ, վերջապէս նրան յաջողուեց կորել աղջկայ յամառութիւնը:

— Չէ, ցաւդ տանեմ, ասաց նա, ես չեմ տեսել բայց տեսնողներն էլ, հաւատացիր, ոչինչ չեն իմացել: Ուրիշները հակառակն էին պնդում, սենեակը, ասում էին, այդտեղ չէ, այլ փորուած է ժայռերի մէջ, կուսանոցի տակ: Գետի ձորի կողմից կուսանոցի ժայռի վրայ երեւում է ինչ որ ծակ, ասում էին թէ դա սենեակի պատուհանն է. իսկ չրի ճանապարհը սանդուխներով է, որոնք ահագին բարձրութիւնից ժայռի միջով իջնում են դեպի վրայ... Այս պատմութիւնը հաստատում է որ ոչ ոք ոչինչ չգիտէ ...

— Զարմանալի է... ասաց Գայլիանէն, նորից կախ անելով իր գլուխը:

— Եւ դու դեռ վախո՞մ ես, յաղթական ձայնով բացականչեց Մեհրին:

— Միամիտ երեխայ, դու կարծում ես թէ դու էլ նրանցից մէ՞կն ես, որոնք ապրում են դրսում, խրճիթների մէջ: Ամէն անգամ, երբ սիրտդ վախ է զգում, իսկոյն միտդ բեր որ դու Մելիքի աղջիկն ես մեր ամէնքի ուրախութիւնը, մեր բախտը: Եթէ երկրի վրայ եղածները քիչ լինեն, մեր աղօթքները, մեր պաղատանքները կը հասնեն երկնքին եւ նա չի թոյլ տայ, որ անբախտութիւնը մօտենայ քեզ: Մի վախենար, Գայլիանէ, ուրախ պահիր սիրտդ, հանդիստ... Պահիր քեզ, իմացիր եթէ քո երեսի վարդերից մէկը թառամէ, Մեհրին չի ապրի, Մեհրին, քո չունը ...

Խեղճ պառաւ: Երբեք նրա համար այսքան դժուար չէր եղել դրաւել իր սանիկի սիրտը:

Նրան անակնկալ կերպով խանգարեց Աննա խաթունի դալուստը:

Այրին զարմանք յայտնեց, որ Գայլիանէն դեռ չէ քնել: Զուր էր նա աշխատում ցոյց տալ, որ այժմ ինքը անհոգ է եւ հանդիստ, նրան մատնում էր ձայնը, որի մէջ անջնջելի էր մնացել մի դառն, խղճալի չեչո:

— Ի՞նչ կայ որ չէք քնում: Ի՞նչ էիք խօսում, Մեհրի, հարցրեց նա այդ ձայնով:

Գայլիանէն ընդհատեց իր չնչառութիւնը, սպասում էր թէ ինչ կը պատասխանէ դայեակը: Որքան դոհ մնաց նա, երբ պառաւը, զսպելով իր ձայնը եւ ջանք գործ դնելով որ չյայտնէ իր հոգեկան դրութիւնը, ասաց.

— Ոչինչ, Մելիքի կին, սովորաբար, երբ եղեռան քիչ վախեցած է լինում, ես պատմութիւններ եմ անում: Այժմ էլ ...

այն մակարդակին դուր անհրաժեշտ կը դատեն ուրիշները : Ֆրանսայի միակ հողն է կանխել արեւ նախայարձակում հաւաքական ապահովութեամբ , որ կողմէն ալ եւ՛ ինչ պատճառով ալ կատարուի յարձակումը : Բուն իսկ սահմանադրութեան տրամադրութեամբ, խորհրդարանը կրնայ բանակները շարժման մէջ դնել միայն երկրին եւ իր ազատութեանց պաշտպանութեան համար : Զբպարտու – թիւն է եւ երկիրը պատակտելու ձգտում՝ հակառակը պնդել, հասկնալի նպատակներով ...» :

★ Ուրիշ բազմաթիւ քաղաքական ճառեր խոսեցան կիրակի օր : Վարչապետը, Պ. Պիռօ պատերազմի խաչը յանձնելով Ռոզենտալ քաղաքին (Տէօնքէրքի մօտ), իր ճառին մէջ չեշտեց .— «Պատղուածին՝ կը նշանակէ համաձայնութիւն կամ պարզապէս փոխադարձ վարկ անհատներու եւ ազգերու միջեւ, զայն յարգելու համար : Ոչ մէկ երկիր կամ կուսակցութիւն իրաւունք ունի իրեն վերագրելու խաղաղութեան մենաշնորհը : Ցամաքային Եւրոպայի վրայ եւ աւելի անդին կը գտնուի ճակատ մը որ կազմուած չէ ազատութեամբ եւ որ չի կրնար կանգուն մնալ առանց ողբերգութեանց : Ան խաղաղասիրական միջոցներով չէ որ կը մեծնայ : Եւ սակայն մենք ոչ մէկ երկրի համար կ՛ըսենք թէ պատերազմ կ՛ուզէ : Այն երկիրը որ իր կալուածը կը չրջապատէ երկաթէ պարիսպով մը եւ կամ լռութեամբ, վախնալով դրացիներէն, փոխտականներէն կամ ազատ օդէն, իրաւունք չունի զանգատելու, երբ ուրիշ մը զգուշական միջոցներ ձեռք կ՛առնէ : Պոռչտուքները չեն որ պիտի ապահովեն աշխարհի խաղաղութիւնը, ոչ ալ աւելի կամ նուազ հանդիսաւոր յոյսերը, մանաւանդ երբ կը ձգտին պարզապէս անկարգութիւն եւ խռովութիւն սերմանելու : Ցանկը փակուած չէ, կարելի է համաձայնութիւններ կնքել կամ ընդլայնել համաձայնութիւնները : Ամէն ճամբայ լաւ է խաղաղութեան յանգելու համար, բացի բռնութենէն եւ սպառնալիքէն : Մենք ոչ ոքի կը սպառնանք եւ մեր առաջին մաղթանքը այն է որ ուրիշներ ալ մեզի չսպառնան » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

70 ՀՈԳԻ ԶԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹՅԱՆ Լոնտոնի մէջ, կիրակի օր, Մայիս 1ի առթիւ կատարուած բանուորական ցոյցերու ընթացքին : (Մէկ չաբաթ յետաձգուած էր ոստնակատարութիւնը) : Հեռապիրը կ՛ըսէ թէ համայնավարները չորս ժամ կռուեցան Լոնտոնի արեւմտեան թաղամասին մէջ, հետեւակ եւ հեծեալ ոստիկաններու դէմ : Գիրկընդխառն կռիւները տեղի ունեցան, 2000 ցուցարարներու հետ, Թրաֆալկայի հրապարակին վրայ : Ոստիկանները խափանեցին թափորներ կազմելու բոլոր փորձերը : Դրօշներ եւ նշանաբախտակներ պատառ պատառ եղան : Զերբակալեալ 70 ցուցարարներէն երկուքը կիներ են եւ բոլորն ալ դատի յանձնուեցան երէկ, երկուշաբթի :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱԿԻՈՑ ազատագրութեան Ե. տարեդարձին առթիւ, չոնդալից զօրահանդէս մը կատարուեցաւ կիրակի օր, Փրակայի մէջ, ի ներկայութեան հանրապետութեան նախագահին, նախարարներուն եւ Մ. Մուրթեան պատուիրակին – բուն որոնց գլուխը կը գտնուէր մառեչալ Բուլկանին : Ուրիշ 16 երկիրներու համայնավարներն ալ պատուիրակութիւններ ղրկած էին : Զօրահանդէսը տեւեց աւելի քան երեք ժամ : Հեռապիրը կ՛ըսէ թէ սպառազինութեանց մէջ աչքի կը զարնէին 280 ռուսական հրաձգարէր, հարիւրաւոր թնդանօթներ եւն. : Նոյն ազբիւրին համաձայն, ռուս զօրավար մը նշանակուած է իբրեւ պետ չեխական սպայակոյտին :

ՑՈՒՆԱՏԱՆԻ վարչապետը, զօր. Փլասթէրաս, ձայնասփիւռ ճառով մը աւետեց թէ կառավարութիւնը որոշած է փակել Մաքրոնխոսի արդեարանը : Հանրային բարեկարգութեան համար վտանգաւոր համարուած կալանաւորները ուրիշ կղզի մը պիտի փոխադրուին, որոշ ազատութիւն եւ մարզասիրական պայմաններ վայելելով : Դատական նախարարը հրամայած է թեթեւցնել ուրիշ արդելարանի մը խստութիւնները, աւելցնել ուտելիքը եւն. :— Արդելարանէ մը արձակուած համայնավար մը իր դիւղը վերադառնալով անմիջապէս սպաննուեցաւ հինդ դիւղացի կիներու կողմէ, Պելոպոնէսի մէջ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախարարական խորհուրդը որոշեց առաջարկել Արաբական Դաշնակցութեան որ վտարէ Ցորդանանը, իբրեւ բողոք Պալեստինի արաբական մասին կցման դէմ :

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ Ուաշինկթընէն մեկնեցաւ քարոզչական պտոյտի մը համար, որ պիտի տեւէ տասը օր : Թերթերը կը գրեն թէ վաճառուն ճառ պիտի խօսի : — Նախագահը պահանջեց Մ. Նահանգներուն կցել Ալասքան եւ Հաւայի կղզիները :

ՊՈԼՍԻՆ կը հեռագրեն թէ զօր. Սաոըք Ալտոզան ձերբակալուեցաւ, անարգած ըլլալով հանրապետութեան նախագահը :

300 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ Հնդկաստանի մէջ, կալկաթայէն 300 քիլոմեթր հեռու , կառախումբը գիծէն դուրս ելած ըլլալով :— Քանատայի մէջ,

Վատպուրականի հերոսամարտը Մարեզոլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան :

14 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր Salle Mazenod, 88 rue d'Aubagne :

Տօնակատարութեան հրաւիրուած են Մաքսիլահայ բաղաքական կուսակցութիւններու, կղերական դասու եւ բոլոր միութիւններու ներկայացուցիչները :

Կը նախագահէ Միութեան առենապետ
Պ. Վ. ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ
Կը բանախօսէ երիտասարդ – դրագէտ
Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Խօսք կը առնուի նաեւ կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն :

Դեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ «ՍԻՓԱՆ» երգչախումբի, ղեկավարութեամբ Պ. Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆի :

Կը նուագէ տաղանդաւոր ջութակահար Պ. ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ, ընկերակցութեամբ Օր. ԱՆՆԷԹ ԺԻՒԼԻԷՆի :

Ընաիր նուագախումբ, Orchestre Francis Scotte *ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :*

Պարերը ժամը 20էն մինչեւ կէս գիշեր :

ՄԱՑԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ ճիշդ օրին, կիրակի 28 Մայիս
ԻՍԻ ԼԻ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Ցունիս 10ին :
ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Մայիս 28ին, կէսօրէ վերջ :

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ
Մայիս 14ին : Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը 4էն 10, Studio Colibri *մէջ, 19a rue Caumartin,métro Havre Caumartin : Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր մասնաճիւղերու ընկերները :*

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Նշան Մանուկեանէ 1500 ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, տարաբախտ Պ. Խաչիկ Թուրիկեանի մահուան առթիւ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. ԹՈՐԳՈՄԻ Հայկ. եւ ֆրանսական նուագախումբին հասցէն՝ 524 Ch. de Mazargue, Ste. Anne, Marseille : Tél. DR. 93–24 :

ՑԱԽԱՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Ց. Դ. Վիէնի կոմիտէն, Նոր Սերունդի վարչութիւնը իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն, Տիկին Տօնապետեանի եւ ընկերը Լեւոն Տօնապետեանի, իրենց ամուսնոյն եւ հօրը՝ Պ. ՏՕՆԱՊԵՏ ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆի անակնկալ մահուան առթիւ :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ՀԱՑ-ԲՈՑԾ

Ժող. ամսաթերթ բժշկութեան եւ առողջապահութեան : *Խմբագիրը՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ*

ԱՊՐԻԼ, թիւ 112 : Բովանդակութիւն.— Թոյնը պատմութեան մէջ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ.— Երիկամները հիւանդ են ՏՈՒԲ. ՔՕԼՕԼԵԱՆ.— Ճաղատութիւնը կը դարմանուի՞ ՏՈՒԲ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ.— Դաշտանի խանգարումները ՏՈՒԲ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ.— Զգացաւերը եւ իրենց դարմանը ՏՈՒԲ. ԱՑՎԱԶԵԱՆ.— Մխի ջուր Փրօֆ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ.— Թուքը··· դեղ ՏՈՒԲ. ԼՈՒՄԱՆ.— Պատմ. բժշկութեան ԲԱՄՄԱԶԵԱՆ.— Դովք երեւանի Ս. ՑՈՎՆԱԹԱՆ.— Փարիզի ջուրը ՔԱՂՀԱՆ.— Հայաստանի ձգախչժը Փրօֆ. ՂԱՄԲԱՐԵԱՆ :

Մայիսի Թիւը նուիրուած է կապոյտ խաչի 40ամեակին :

Բաժնեգինը տարեկան 600 ֆրանք :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesmes - (13)

Քէպէքէն 250 քիլոմեթր հեռու, 11.000 հոգինոց քաղաք մը մոխիր դարձաւ կէս առ կէս :

« ՓԱՌՈՂ ՓՐԱՆՍԻԶ» չաբաթաթերթին երկու պատասխանատուները 50.000ական ֆրանք տուգանքի դատապարտուեցան Կրընոպլի մէջ : Մեւնոյն տուն 30 հազարական ֆրանք պիտի վճարեն ութ դատախազ ընկերակցութեանց :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆր. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի գիշեր ժամը 9ին, բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. անդամական ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9 :

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի « Օշականեան» խումբին վիճաբանական ժողովը՝ այս չորեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 9ին, ընկեր Պիլալեի բնակարանը :

ՎԻԷՆ.— Հ. Ց. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին : Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Օհանջանեան ակումբը :

Հ. Ց. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

Այս կիրակի ժամը 3.30ին Հայաստան ենթակոմիտէն եւ Նիկոլ Դումանի :

Այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին, Համազասպ :
Այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին Իշխան խումբը :
Այս հինգշաբթի ժամը 9ին Ակնունի ենթակ. :
Այս ուրբաթ ժամը 8.30ին Քրիստափոր ենթ. :
Այս Շաբաթ 13 Մայիս, 8.30ին Վարանդեան :
Կիր. 14 Մայիս 8.30ին Մուրատ խումբը եւ Ընկեր Կարօ ենթակոմիտէն :
Կիր. 14 Մայիս, ժամը 8.30ին Արամ խումբը :
Կիր. 14 Մայիս ժամը 3.30ին Վռամեան ենթ. :
Ներկայ կ՛ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՖՐ. ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ

Փարիզի մասնաճիւղի թէյասեղանը 18 Մայիսին, (Համբարձման տօնին) , Հր. Սասունեան ճաշարանը : Նոյն օրը պիտի յայտարարուին իր վիճակախաղէն շահող թիւերը :

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկեր–ընկերուհիները ու համակիր բարեկամները :

Մուտքը ազատ է :

ԸՆԿԵՐ ՊՕՂՈՍ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ , պլեսայէն (Ալժերիա) տեղափոխուած ըլլալով, կը խնդրէ ազգականներէն, ընկերներէն եւ բարեկամներէն որ եւ է թղթակցութիւն կամ առաքում չկատարել, մինչեւ իր նոր հասցէի ճշդումը :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

VILLEJUIF ԱՇԽԱՏԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԼԱՒ ԱՇԽԱՏՈՂ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ ԿՕՇԻԿի ՀԱՄԱՐ : Դիմել՝ Bottier Jean Vanleyan, 7 rue Godot de Mauroy, métro Opéra *կամ* Madeleine : Tél. Opé. 01–08 :
Ժամը 2էն 7 :

Ծախու տուն մը գործով միասին

Մեկնումի պատճառով ծախու է Surplus Américains*ի խիստ չհաւէտ գործ մը :* Porte de Champerret*էն հինգ վայրկեան հեռու :* Cave*ի վրայ 4 փէհսով, գեղեցիկ եւ արդիական ամէն պայման լրացնող տուն մը : Հինգ հարիւր մեթր հող, ինչպէս նաեւ չատ մը ուրիշ առաւելութիւններ :*

Դիմել 74, Bld. St. Denis, Courbevoie : *Հեռաձայն* Déf. 09–38 :

Ets. AUSSAGE

52 Ave. Edouard Vaillant
Pantin (Seine)
Tél. Combat 05–72
Համեմ, պղպեղ , բէյ , բրինձ, վանիլլ, թապիոֆա , farineux

ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐ.— Մարսէյլ, Պոռտօ, Լը Հաւր եւ Փանթէն :

ՀԱՍՑԷ ՄԸ ՄԻԱՑՆ
24 rue St. LAZARE
Métro N. D. de Lorette *կամ* Trinité
Արդէն գիտէք որ ձեր ծանօթ
ԼԻԼԱՆ Է
ճաշարաններու ընտիրը եւ ամէնէն մատչելին
ԱՐԻԵԼԵԱՆ ՆՈՒԱԳ Շր. կիր. եւ երկուշաբթի

ՅԱՌԱՋԱԴ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս· 800 ֆր·, Տար· 1600, արտ· 2500 ֆր·
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր· C.C.P.Paris 1678–63
Mercredi 10 MAI 1950 Չորեքշաբթի 10 ՄԱՅԻՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6148–Նոր շրջան թիւ 1559

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ՑԵՆԱՐԱՆ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ

Ընտրական պայքարին սաստկութիւնը զա–
պաճնակէտին հասած է Թուրքիոյ մէջ, ինչպէս կը հաստատեն վերջին տեղեկութիւնները :

Ասպարէզ նետուած են երեք մեծ հոսանքներ, չոայլաբան խոստումներով, ինչպէս եւ փոխա–
դարձ վարկաբեկումներով :

Ընտրութիւնները պիտի կատարուին Մայիս 14ին· իսկ պայքարը, որ կը խմորուէր ամիսներէ ի վեր, պաշտօնապէս բացուեցաւ Մայիս 1ին :

Միայն Պոլսոյ մէջ 34 հրապարակային ժո–
ղովներ գումարուեցան այդ օրը: Մինչադպեր ալ պակաս չեղան, զանազան թաղերու մէջ :

Ընդդիմադիր հոսանքներու կազմութենէն ի վեր, առաջին անգամ է որ ծանր փորձի մը կ'են–
թարկուի կառավարական կուսակցութիւնը , « Հալք »:

Վարժուած՝ տիրաբար իշխելու, Մ· Քէմալի փառքի օրերէն ի վեր, այս կուսակցութիւնը դըժ–
ուար կը հանդուրժէ մրցակից ուժերու :

Իրեն դէմ կանգնած են նախկին վարչապետ Ճէլալ Պայարի « Դեմոկրատ»ը, որ դէպի ձախ կը հակի, եւ հանդուցեալ սպարապետ Ֆէվզի Չաք–
մաքի « Միլլէթ »ը, թունդ ազգայնական :

Երկու հաղորդեր էինք այս վերջին կուսակցութեան թեկնածուներէն մէկուն ճառը, որ կը պա–
հանջէր վերահաստատել արաբերէն «էզան»ի դըր–
ծածումը :

Բանախօսը այս առթիւ քար մըն ալ կը գլո–
րէր ոչ – իսլամներու դէմ, տրտնջալով·

— « Այսօր Թուրքիոյ մէջ ոչ – իսլամները կրօնական կատարեալ ազատութիւն կը վայելեն, մինչ իսլամները զրկուած են այդ ազատութենէն» :

Մինչ «Միլլէթ»ը իր յոյսը դրած է կրօնական մոլեռանդութեան վրայ, որ հետզհետէ կը հաւա–
լէ, Դեմոկրատը կը փորձէ արդարացնել իր անու–
նը, աւելի լայնամիտ երեւալով :

Այսպէս, իր թեկնածուներէն տիկին մը զան–
գան հաւաստիքներ չոայլեր է ոչ – իսլամներուն, կատարեալ հաւասարութիւն խոստանալով : Նոյն իսկ հաւաստեր է թէ այլեւս «ունեւորութեան տուրք» եւ ուրիշ փորձանքներ պիտի չտեսնեն, ե–
թէ իրենց կուսակցութիւնը չահի յաղթանակը :

Անշուշտ այս բոլոր չոայլաբանութիւնները կը կատարուին, կարելի եղածին չափ չատ աթոռ–
ներ չահելու համար :

« Հալք »ը դերագոյն ճիգ մը կը փորձէ , իշխանութիւնը պահելու համար, իսկ Դեմոկրա–
տը՝ իշխանութեան գլուխ անցնելու համար :

Ամբողջ պայքարը կ'ամփոփուի կուսակցական եւ դասակարգային մրցակցութեանց վրայ : Փո–
խադարձ մեղադրանքներն ալ միշտ ներքին խըն–
դիրներու շուրջը կը դառնան :

Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ աչն ու ճախը, կառավարականն ու ընդդիմադիրը միացեալ ճա–
կատ կազմած են, արտաքին քաղաքականութեան մէջ: Ճէլալ Պայար իր ամէնէն բուռն յարձակո–
ղականին առեն ալ, չի մոռնար յիշեցնել թէ օր–
ուան կառավարութեան հետ է, արտաքին վտան–
գի մը պարագային :

Տարօրինակ զուգադիպութեամբ մը, այս մի–
ջոցին չափազանց չատ կը խօսին այդ վտանգի մասին: Եւ միշտ ծրագիրներ կ'որոճան, նոր յե–
նարաններ ճարելու, երկրին անկախութիւնը եւ հոգային ամբողջութիւնը ապահովելու համար :

Մայիս 8 թուակիր հեռագրի մը համաձայն, որ հրատարակուած էր երէկուան թերթերուն մէջ, Անգարայի վարիչները նոր ելք մը խոր–
հեր են :

Նկատելով որ առ այժմ իրագործելի չէ Մի–
ջերկրականեան դաշինքը, կ'առաջարկեն ընդլայ–
նել Ատլանտեանի դաշինքը եւ Թուրքիան ալ ներս առնել :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Թուրքիա այս ծրագրին իրագործման համար իր յոյսը դրած է Ֆրանսայի վրայ, ներշնչուելով Պ· Պիտոյի մէկ առաջարկէն :

Այս առթիւ խօսակցութիւններ ալ տեղի ու–
նեցեր են Ֆրանսայի արտաքին նախարարին եւ փարիզի Թուրք դեսպանին միջեւ: Կ'ըսուի թէ Պ· Մենէմէնճիօղլու խնդրած է Պ· Շումանէն՝ իրենց առաջարկը ներկայացնել Երեքներու ժողովին, որ արդէն սկսած է Լոնտոնի մէջ :

Շ·

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՆՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐ պիտի չինուին այս տարի՝ Հոկտեմբերեանի եւ Արտաշատի շրջանե–
րուն մէջ: Արդիւնի մէջ պիտի կառուցուի վանքայի չէնքը: Նոր չէնքեր պիտի կառուցուին՝ Կիրովա–
կանի եւ Դիլիջանի հանգստեան տուներուն եւ Ջերմուկի ապաքինարանի համար :

ՀԱՑՊԵՏՀՐԱՏԸ լոյս ընծայեց հայրենադարձ դրող Ղուկասեանի պատմուածքներու ժողովա–
ծուն: Նիւթերը բոլորն ալ կը նկարագրեն «ար–
տասահմանի հայ ժողովրդի թշուառ վիճակը» :

ՔԱՆԴԱԿԱԳՈՐԾ Սուրէն Ստեփանեան պար–
զեւատրուեցաւ «Պատուոյ նշան» շքանշանով: Ար–
ուեստագէտը քանդակած է Ղուկաս Ղուկասեանի արձանը Երեւանի ուսանողական թաղամասին մէջ, Լենինի արձանը՝ Գորիսի մէջ, նաեւ՝ Իսահակեա–
նի, Պռոշեանի, Դեմիրճեանի եւ ուրիշներու կի–
սանդրիները, «Պեպօ» Ե· «Պատ հղանների մօտ » քանդակները: Այժմ կ'աշխատի Ռաչ· Աբովեանի մեծադիր արձանին վրայ :

Հ· Ս· Ս· Ռ· լուսաւորութեան մինիստրու–
թիւնը (կրթական նախարարութիւն) նախապատ–
րաստական աշխատանքները կը կատարէ 1950—51 տարեշրջանին համար: Ուսումնական տարեմու–
տին, Հայաստանի դպրոցները կ'ունենան 20 նո–
րակառոյց չէնքեր եւ 1200 երիտասարդ ուսուցիչ ուսուցչուհիներ, որոնք այս տարի պիտի աւար–
տեն մանկավարժական ուսումնական հաստատու–
թիւնները :

Աշխատավարձի խնդիրը

Հաւաքական պայմանագիրներու Գերագոյն Խորհուրդը Բ· օր քննեց նուազագոյն օրապահիկի խնդիրը, մասնակցութեամբ արհեստակցական միութեանց եւ գործատիրական կազմակերպու–
թեանց ներկայացուցիչներուն: Լսուեցան բոլոր առաջարկները, առանց վերջնական ելքի մը յան–
գելու :

1947ին նուազագոյն աշխատավարձը, ամ–
սական 10.500 ֆրանք, հիմնուած էր փարիզա–
բնակ հասարակ բանուորի մը (ամուրի) ապրուս–
տին վրայ: Անցեալ փետրուարի եւ մարտի ընդ–
հանուր գործադուլներէն վերջ, հարկ եղաւ վերա–
քննել այս խնդիրը :

Երկուշաբթի օրուան ժողովին մէջ, չատ քի–
չեր կրցան համաձայնիլ նոր գումարի մասին: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը (C.G.T.) կը պա–
հանջէր ամսական 19.244 ֆրանք: Քրիստոնեայ աշխատաւորներու դաշնակցութեան (C. F. T. C.) կարծիքով, փարիզաբնակ ամուրի մը կրնայ ապ–
րիլ 17244 ֆրանքով· իսկ Բանուորական Ուժը (F. O.) կ'առաջարկէր 16.871 ֆրանք: Վարիչներու Միութիւնը որեւէ թուանշան չառաջարկեց :

Հաշիւները կը հիմնուին հետեւեալ ծախքե–
րուն վրայ·— Ուտելիք (օրական 2890 դոլ), ջուր, լոյս եւ ջերմութիւն, բնակարանի վարձք (երկու սենեակ եւ մէկ խոհանոց), հագուստ – կապուտ եւ առտնին ճերմակեղէն, ամիսը 8 ծրար ծխիկ, չաբաթը անգամ մը բաղնիք, ամիսը 26 օրաթերթ եւ չորս պարբերական, չորս – հինգ անգամ սինե–
մա կամ թատրոն, հինգ նամակ եւն·:

Կառավարութիւնը համաձայն չէ չատ բարձր գումարի մը, վասնզի պիտի հարկադրուի նորէն թղթադրամ տպել :

ԴԻՄԱԴՐԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԻ հերոսներէն դնդ· Ռընէ Հարտի երկրորդ անգամ անպարտ արձակ –
ուեցաւ 12 դատական նիստերէ վերջ: Զինուորա–
կան տեսնին անդամներէն չորսը համաձայն էին դատապարտելու, երեքը՝ հակառակ եւ ամբաս–
տանեալը արձակուեցաւ դատական օրէնքի մը տրամադրութեամբ, երկու ժամուան խորհրդակ–
ցութենէ մը վերջը: Ամբաստանեալին պաշտպան փաստաբանն էր Մոռիս Կառսոն, որ երկրորդ ան–
գամ կ'աղաչէր իր փոխանորդեալը: Հարտիի կուսակիցները բուռն ցոյցեր կատարեցին, եւ ոս–
տիկանութիւնը հազիւ յաջողեցաւ հեռացնել զայն կողմնակի դուռնէ մը: Կ'ըսուի թէ Հարտի վանք մը պիտի քաչուի: Համայնավար պաշտօնաթեր–
թը, Իւմանիթէ, կը չարունակէ «դաւաճան»ու–
չել Հարտին, անպարտ արձակումը համարելով « նախատինք դիմադրական ճակատին եւ անոր հե–
րոսներուն դէմ »:

Մ. Նահանգները պիտի օգնեն Հնդկաչինի պատերազմը չահելու համար

ՆԻՒԹԱԿԱՆ ԵՒ ՋԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԱՋԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսայի եւ Մ· Նահանգներու արտաքին նախարարներուն տեսակցութենէն անմիջապէս վերջ, թերթերը ծանուցին թէ կարգ մը կարեւոր համաձայնութիւններ գոյացած են երկու երկիր–
ներուն միջեւ :

Առաջինը կը վերաբերի Հնդկաչինի: Պ· Էչի–
սըն խոստացած է զինուորական եւ դրամական օգնութիւն տրամադրել Ֆրանսայի, որպէսզի կա–
րենայ չահիլ Հնդկաչինի պատերազմը :

Այս լուրը հաստատեց Պ· Էչիսըն, պաշտօնա–
կան զեկոյցով մը որ կ'ըսէ· —

Պ· Շուման, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը եւ ես խորհրդակցելով Հնդկաչինի մասին, ընդ–
հանրապէս համաձայն եղանք թէ կացութիւնը ստիպողական է այդ շրջանին մէջ եւ թէ անհրա–
ժեշտ է դարման տանիլ: Հաստատեցինք թէ Վիէթնամի, Քամպոճի եւ Լաոսի ապահովութեան սպառնացող վտանգը դիմադրաւելու հոգը ամէ–
նէն առաջ կ'իյնայ Ֆրանսայի եւ Հնդկաչինի կա–
ռավարութեան եւ ժողովուրդին վրայ: Մ· Նա–
հանգները կ'ընդունին թէ Հնդկաչինի հարցին լու–
ծումը կախում ունի ապահովութեան վերահաս–
տատումէն եւ ճշմարիտ ազգայնականութեան մը զարգացումէն եւ թէ ամերիկեան օգնութիւնը կր–
նայ եւ պարտի նպաստել այս հիմնական նպա–
տակներուն իրականացման :

Մ· Նահանգներուն կառավարութիւնը համոզ–
ուած ըլլալով թէ ոչ ազգային անկախութիւնը ոչ ալ ժողովրդապետութեան զարգացումը կրնան գոյութիւն ունենալ որեւէ շրջանի մէջ ուր կը տի–
րապետէ խորհրդային աչխարհակալութիւնը , կ'ընդունին թէ կացութիւնը կ'արդարացնէ տնտե–
սական օգնութիւն մը եւ զինուորական սարքաւո–
րում տրամադրել Հնդկաչինի ընկերակից պետու–
թեանց եւ Ֆրանսայի, որպէսզի անոնք կարենան վերահաստատել ապահովութիւնը եւ չարունակել իրենց խաղաղասիրական եւ ժողովրդավար զար–
գացումը »:

★ *Հրատարակուած տեղեկութեանց համա–*
ձայն, Մ· Նահանգներուն առաջին օգնութիւնը պիտի ըլլայ 15—20 միլիոն տոլար, որ պիտի առ–
նուի 75 միլիոն տոլարի վարկէ մը: Ցեսոյ ամե–
րիկեան խորհրդարանը հարիւր միլիոն տոլարի նոր գումար մը պիտի դնէ նախագահ Թրումընի տրամադրութեան տակ, հարաւային – արեւելեան Ասիոյ համար: Պ· Շուման 500 միլիոն տոլար պա–
հանջած է: Սրդ, ամերիկեան կառավարութիւնը այժմ սահմանափակ վարկ մը ունի իր տրամա–
դրութեան տակ: Անհրաժեչտ է որ խորհրդարանը ընդունի թէ վճռական արժէք ունի օգնութեան խնդիրը, որպէսզի նոր վարկեր քուէարկէ :

Գերմանական թնճուկը

Երկու նախարարները հետեւեալ համաձայնու–
թեան յանգած են Արեւմտեան Գերմանիոյ մասին·

1.— Նոր պետութիւնը պիտի չունենայ աւելի լայն ա–
զատութիւն վայելէ քաղաքական եւ տնտեսական տեսակէտով, կարելի եղածին չափ չուտ :

2.— Պիտի վերաքննել գրաւման կանոնագի–
րը, ճամբան հարթելով հաչտութեան դաշնագրին համար :

3.— Անմիջապէս արտօնել գերման հիւպա–
տոսներու եւ առեւտրական գործակալներու ան–
ուանումը արտասահմանի մէջ :

4.— Գերմանները պիտի չէ վերազինուին առ այժմ :

★ *Պ· Պ· Էչիսըն եւ Շուման Լոնտոն գային երէկ, բազմաթիւ խորհրդականներով, մասնակ–*
ցելու համար Երեքներու ժողովին :

★ *Ի· Միութիւնը անակնկալ ձեռնարկ մը կատարեց Մայիս 8ին, հաղորդելով թէ կ'ընդունի ընդհանուր ընտրութիւններ կատարել Պերլինի մէջ: Բայց այնպիսի պայմաններ կը դնէ որ դըժ–*
ուար թէ ընդունուին, ինչպէս դիտել կուտան քա–
ղաքական շրջանակներու մէջ :

Խորհրդային ծանուցագիրը, որ երեք արեւ–
մտեան հրամանատարներուն հաղորդուեցաւ դնդ· Ալեքսիյ Ելիզարովի կողմէ, պատասխանն է անոնց ապրիլ 21 թուակիր ծանուցագրին: Ահա–
սիկ դրուած պայմանները ·—

1.— Ընտրութիւնները պիտի կատարուին չորս պետութեանց հսկողութեան տակ· — 2. Ցանձնաժողով մը պիտի կազմուի, հաւասար համեմատութեամբ ներկայացուցիչներ առնելով արեւելեան եւ արեւմտեան Պերլինէն·— 3. Նացի կուսակցութեան նախկին անդամները պիտի ար–
տօնուին քուէ տալու, եթէ այդ իրաւունքէն զըր–
կուած չեն դատական վճիռով· —4. Բոլոր քաղա–
քական կուսակցութիւնները եւ հանրային կազ–
մակերպութիւնները իրաւունք ունին թեկնածու–
ներ առաջարկելու,— 5. Ընտրութիւններէն առաջ պիտի քաչուին գրաւման բանակները եւ ջնջուի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

ՍՓԻՒՌՔԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐԸ

ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Ցոլարձակ կողմերէն մին կը պատկանի տա – ղանդին : Հոնկէ կ'արտացոլայ նախ կոչումին նը – ւիրական լոյսը, ու այդ լոյսին տակ արուեստի նուիրումը զէպ ի տաղանդը : Անշուշտ, նուիրում մը գոյութիւն չառներ առանց տաղանդին ինքնա – գիտակցութեան : Նուիրումը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ յարատեւ աշխատանք՝ ստեղծագործութիւնն ու արտայայտութիւնը իրենց բարձրագոյն լինելու – թեան ասպիճանին հասցնելու : Երբ արուեստը՝ զինք ամբողջացնող տարրերով, եւ կամ այդ տար– բերուն որոշ մէկ մասովը կը տիրապետէ տաղան– դին վրայ, կը դառնայ վտանգաւոր ու վնասակար : Վասնզի տաղանդն է որ կուտայ կենսական չունչ նիւթին ու այդ նիւթով կերպաւորուած գործի մը յօրինուածքին : Եթէ այդ չունչը կը ստորադասուի արուեստին, միշկութիւնը կը դառնայ տիրական գործին էութեան : Հետեւաբար, կը դժուարացնէ անոր հաղորդականութիւնը ու կը կրճատէ անոր տեւական արժէքը :

Արիստոտէլ չատ յստակ կերպով անդրադար– ձած է այս կէտին վրայ, իր Հռետորութիւն գոր– ծին մէջ, մօտաւորապէս հետեւեալ տողերով. —

« Բանաստեղծին յաջողութիւնը ձեռք չի բեր– ուիր միմիայն արուեստով : Անոր ստեղծագործու– թիւնը արդիւնք է աստուածային ներշնչման» :

Այս դաղափարին վրայ չատ ծանրացած է Ա– րիստոտէլ, հակառակ Քերթողականին մէջ, ար– ուեստի վերապատուէթեան մասին իր յանկերգած տուեալներուն :

Orator fit, poeta nascitur : Արդէն այս հին առա– ձէն պարզօրէն կը հասկցուի, ինչ որ մենք չանա – գինք բացատրել հոս ընդլայնումներով :

Սակայն արուեստագէտի ձգտումին ու աշխա– տանքին մէջ, հաղորդականութեան գաղափարը պէտք չէ երբեք դատապարտուի մոռացութեան : Ոչ ալ, ստեղծագործութեան ոգին խաթարելու ասպիճան նպատակակէտ մը դառնայ :

Հաղորդականութեան երկրորդ ցոլարձակ կողմը տրամադրուած է ընթերցողին՝ հոգեկան, մտաւորական ու զգայնական արթնութեան ու զարգացման վրայ :

Ընթերցողն է միակ միջոցը, արուեստագէտին փորձառութիւնը վերապրեցնելու, հոն թաքնուած յաւիտենական ճշմարտութեանց իրագեկ մնալու, զանոնք վայելելու, ու անոնց արժէքը ճշդելու :

Անշուշտ, արուեստի գործ մը, արձագանգ չի դտներ ամէն ընթերցողի մէջ, նոյն ուժգնութեամբ ու խորութեամբ, սակայն հաղորդականութեան երեւոյթը կարելի չէ անտեսել որեւէ պարագայի տակ : Արուեստագէտին եւ ընթերցողին միջեւ այդ յաւիտենական կամուրջը, գիտակցութեամբ պէտք է միշտ կանգուն պահել, այլապէս արուեստները կը դադրին ժողովուրդներու մշակութային հարս– տութիւններ մնալու հանդամանքէն :

Ուրեմն, հաղորդականութիւնը նախապայ – ման սկզբունքներէն մին է արուեստի փիլիսոփա– յութեան :

Հիմա մօտենանք մեր բուն նիւթին, այսինքն թէ ի՞նչ է արուեստը եւ որոնք են զայն յատկա – նշող երեւոյթները :

Կարծեմ, ճշդութենէ եւ իրականութենէ չատ հեռացած չեմ ըլլար, հաստատելով թէ, բա– նաստեղծը ամէն վայրկեան մարդ մըն է, բայց ա– մէն առեն բանաստեղծ մը չէ, եւ նոյն տրամա – բանութեամբ, չէ նաեւ արուեստագէտ մը :

Մեզի համար տակաւին անլուծելի մնացած դաղտնիքի մը համաձայն, ստեղծագործելու որոշ ժամանակներ ունի ան : Բացառիկ լինելութեան մը վայրկեաններ են անոնք : Բնազանցական ապրում մըն է այդ վիճակը, բոլորովին տարբեր պայման– ներու հպատակող, եւ հակոտնեայ իբրեւ մարդ ապրելու բնազդին ու պարագաներուն :

Ան երբ յանկարծ կը դիտակցի յղացումի մը յայտնութեան, արդէն խորհրդաւոր պայմաններու տակ, բաժնուած է իր առօրեայ ապրումներուն հոգերէն ու անփութութիւններէն : Այս վիճակին մէջ, տաղանդն ու արուեստը այնքան հարազատ են ու իսկական որքան իր խղումը կղզիացած է ու խիստ, իբրեւ հասարակ մարդ ապրելու իր բնազ – դէն :

Հաւանական է եւ նոյնիսկ բնական որ ստեղ– ծագործութիւն մը ծագում առնէ կեանքին բունիսկ մէկ փորձառութենէն, այսինքն բնական ապրումի մը ազդեցութեան տակ ձեւ ու գոյն առած մտա– պատկերներու ու յետապատկերներու շղթայա – գերծումով : Սակայն այդ արդիւնքը կը բնորոշ – ուի դարձեալ նորաստեղծ ապրումի մը հանդա – մանքով : Դարձեալ արուեստն է որ տաղանդին կուտայ այդ նուիրումը, դիւթիչ աշխատանքի մը մթնոլորտին տակ ճգնելու եւ իրագործելու, ա –

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Փարաւոններու արկիրը արեկ եւ այսօր

Եգիպտական կառավարութեան կողմէ եղած հրաւէրի մը վրայ, ամիսներ առաջ այնտեղ մեկ – նեցան քանիերկու Ֆրանսացի լրագրողներ, ազատ ու անկաշկանդ դիտելու երկիրը, եւ յայտնելու ի– րենց տպաւորութիւնները :

Պիտի չանամ « Ցառաջ »ի ընթերցողներուն համար ամփոփել այդ թղթակցութիւններուն հիմ– նական մասերը :

Հազիւ եգիպտական հողը ոտք դրած, լրա – գրողները կ'առաջնորդուին համբաւաւոր Բուր – գերն ու Սփինքսը, հեծած ուղտերու վրայ : Այն բուրգերը, որոնց համար Ֆրանսացի հեղինակ մը դոչած է.— «Որքան փոքր կը զգայ մարդս ձեր առջեւ » :

Այս նոյն բուրգերը դիտելով հեռուէն, մեծ ռազմավարը, Նափոլէոն Ա.-կըսրախուսէր իր զին– ուորները, 1798ի եգիպտական արշաւանքին առեն. — « Զինուորներ, այս բուրգերու բարձունքէն՝ քառասուն դարեր ձեզ կը դիտեն » :

Մեծ բուրգը չինուած է 2766ին (Ն. Ք.) Փա– ֆույ թագաւորին կողմէ, ծանօթ Քէօփս անունով : Երանկիւնաձեւ հսկայ զագաթէն մինչեւ յատակը ունի 138 մեթր բարձրութիւն : Կրնայ իր մէջ պար– փակել՝ Հռովմի Ս. Պետրոս մայր եկեղեցին, Մի– լանի, Ֆիրենցայի տաճարները : Լոնտոնի Սէյնթ Փոլ եւ Ուէսթմինսթրի աբբայարանները :

Բուրգին ներս պէտք է մտնել սողալով, կամ դրեթէ ձեռքերով ու ոտքերով կառչելով բազրիք– ներուն երկար նրբանցքին կպած անվերջանալի սանդուղքին, որ կ'առաջնորդէ Փարաւոնին պարապ դամբարանը : Վայրկեանը նոյն ձեւով դէպի ետ ու դլխահակ, փարաւոնին յարդանքի դիրքի մը մէջ :

Այս հնաւուրց ժողովուրդը, որ 7000 տար – ուան փառաւոր անցեալ պատմութիւն մը ունի, ի՞նչ տեսակ կեանք կը վարէր, բաղդատելով մեր այժմու կենցաղին հետ : Բարեբախտաբար անոնց կենցաղին ու սովորութիւններուն կրնան թա – փանցել եգիպտացիները, չնորհիւ վառ մնացած դունագեղ որմանկարներուն, որոնք կը զարդա – րեն հանդուցեալ փարաւոններուն եւ քիչ չատ դիրքի տէր մարդոց դերեզմանախորշերը : Այդ նկարները կը պատմեն անոնց կեանքին զանազան դրուագներն ու սովորութիւնները :

Համաձայն 32 դարու հնութիւն ունեցող որ – մանկարի մը բացատրութեան, այր եւ կին առ – տուն կանուխ կ'ելլէին ու կը լուացուէին : Լուաց – ուելու այս գործողութիւնը կը կատարուէր երկու դլխաւոր ճաշերէն առաջ : Ցետոյ կը հագուէին : Այր եւ կնոջ հագուստին մէջեւ մեծ տարբերու – թիւն չկար : Երկուքն ալ բուրդէ ծալածալ երկար շրջազգեստ մը կը հագնէին, բայց կնոջ շրջազգես– տը աւելի թափանցիկ կ'ըլլար : Տիկինը ունէր ա– պարանջաններ ու մատանիներ : Պարոնը ունէր նոյնը, աւելին ըլլալով վիզէն կը կախէր թանկար– ժէք մանեակ մը : Այրը գլխուն ծանր կեղծամ մը կը կրէր, ու դուրս ելած միջոցին միչտ ձեռքը կը բռնէր հողաթափները, զորս կը հագնէին միայն տունէն ներս : Երկուքն ալ աչքերուն եղերքները կը պատէին կանանչ կամ սեւ բաղադրութիւնով մը, արդիլելու համար աչքի ցաւը : Կ'ուտէին եղան միս եւ հաւեղէն, բանջարեղէն, ձուկ, պտուղ ու խմորեղէններ : Ազգային ըմպելին էր գարեջուրը, թէեւ ունէին գինի ալ որ մեղրի համ ունէր : Կե – ղակուրը կը մատակարարուէր հողէ ամաններու մէջ. ամենահարուստները քարէ պնակներ կը դոր– ծածէին : Կ'ուտէին մատներով : Գիտէին հաց ե– փել ու ալիւրը չարմաղէ անցընել :

Ամուսինը իրաւունք ունէր ծեծելու կինը, չա– փը չանցնելու պայմանով : Եղբայրն ալ կրնար ծե– ծել քոյրը : Մեզ հասած աւանդութիւնները կ'ըսեն որ այր մարդը ունի բոլոր լաւ յատկութիւնները, կինը բոլոր թերութիւնները : Անբարոյութիւն ընող կինը մահով կը պատժուէր : Սակայն ոչ մէկ ան – պատեհութիւն՝ եթէ ամուսինը ըլլար յանցանք դործողը :

Երեխաներուն հանդէպ կը տածէին նոյն զգա– ցումները, ինչպէս այսօր : Անոնք տան մէջ կը խա– ղային բոլորովին մերկ :

Իբրեւ ժամանց ու զբօսանք ունէին որսորդու– թիւն եւ եղէգով ձկնորսութիւն : Ժամեր կ'անցը– նէին տամա խաղալով : Կ'ունկնդրէին նուագա – խումբերուն, բաղկացած կիթառէ, սրինդէ, տա – ւիղէ : Լուսաւորութեան համար կը գործածէին ձէթի եւ ոեթինի լամբարներ : Կ'ընդունէին հիւ – բեր, եւն. :

Գանք մեր օրերուն :

Էլ Ազհարի համբաւաւոր մզկիթ – համալսա – րանը այցելելու համար, պէտք է անցնիլ մեծ չու– կայի նեղ փողոցներէն : Առտուն չատ կանուխ, խլացուցիչ աղմուկ կը տիրապետէ այստեղ.— ճիչ, բացագանչութիւն, հայհոյանք : Ու այս բա– բելոնին մէջէն, ինքնաշարժները կ'անցնին մեծ դժուարութեամբ, անվերջ փչելով իրենց չչակ – ները :

Շուկան արեւելեան պազար,— բակլայ, նա – րինջ, պտուղներ : Լուանաքարեր, զմրուխտ, ոսկի, ու զոհարեղէն յուցափեղկերու մէջ : Իւրաքանչիւ– րը իր ապրանքին ներքոյը կը հիւսէ բանաստեղ – ծական բացատրութիւններով ու կը ստիպեն յա – ճախորդը, որ անպայման գնէ : Ցնցոտապղեստ տղեկ մը վզէն կախած է փամփչատակալի ձեւով ապակեայ մեծ տակառանման բան մը, որուն մէջ կը կլկլայ եռացող թրքական համբաւաւոր սուր – ճը : Կլկլակի վաճառականը ամէն անցնողի բան մը ունի ըսելիք.— « Իմ ճարկիլէիս ծուխը դլխուդ պադաթը պիտի բարձրանայ, ու այն առեն իմաս– տուն խօսքեր պիտի հոսին քու ոսկեղէն բերա – նէդ» :

Էլ Ազհարի մզկիթը : Քաղաքին աղմուկը կը լռէ անոր դրան առջեւ : Հոս կը լսուի միայն մբմունջը ուսանողներուն, որոնք իրենց դասերը կը սերտեն չափուած քայլերով, քառակուսի մեծ բակին 380 մարմարէ սիւներուն միջեւ : Սուտանի, Թիւրքես– տանի, Սուրիոյ, Իրաքի նման հեռաւոր վայրերէ եկած ուսանողներ կան : Շատեր կը հետեւին մի– այն կրօնական դասերու, Գուրանի ուսումնասի– րութեան : Ուրիշներ դիտութեան կամ իրաւագի– տութեան :

Համաձայն սովորութեան, թղթակիցները բուն մզկիթը մտնելու կ'արտօնուին, իրենց ոտքե– րուն անցնելով հողաթափներ :

Եգիպտոսի բնակչութեան թիւն է, մօտ քսան

դատ՝ ամէն արտաքին ճնշումներէ ու թելադրու – թիւններէ :

Նպատակ չունիմ արուեստի մասին այս ջա – տագովուած տեսութիւնները ներկայացնել իբրեւ անժխտելի ճշդութիւններ : Բայց անոնք չատ մը վաւերական արուեստագէտներու եւ նոյնքան վա– ւերական արուեստագէտ — քննադատներու ըմբռ– նումներու համադրութենէն բխած, մարսուած ճշդրտութիւններ են, եւ հետեւաբար լուրջ նկա – տողութեան արժանի :

Ուրեմն, հարցումը կը կրկնեմ դարձեալ,— ի՞նչ է արուեստը :

Արուեստը ուժ մըն է : Ուժ մը որ մարդկային մղիչ կարողութեան երեւակայական արտայայ – տութեամբը ի յայտ կուգայ : Այդ կարողութեան արուեստանքովը, զգացողութիւնն ու ըմբռնումը միասնականութիւն մը կը կազմեն : Միասնական այս թանձրացումն է որ մարդկային յուզականու– թեան կուտայ գերազդողութեան ինքնախոյզ լինե– լութիւն մը : Ըլլան անոնք ստեղծագործութեան կամ դայն վերապրելու վայրկեաններ, կը բնորո – շեն իսկական արուեստը եւ անոր ուժին խորու – թիւնն ու չափը :

Արուեստի բարձրութիւնն ու մեծութիւնը այն համեմատութեամբ կը ճշդուին որքան ինքնախոյզ յուզականութեան չափն ու խորքը, մտքով ու մարմնով առողջ ընդունուած անհատի մը վրայ ուժգին է ու սաստիկ :

Գեղարուեստի բոլոր ճիւղերուն մէջ, երբ գործ մը կ'արթնցնէ թելադրիչ կամ ներգործիչ մղում մը, այդ՝ արուեստի իսկական գործ մը ըլ– լալէ հեռու է : Արուեստագէտ մը որ իր ստեղծա– գործութիւնը կը հպատակեցնէ նոյն այդ թելա – դրիչ կամ ներգործիչ մղումի ուժերուն, պէտք է նկատել նոյնքան ձախողած տաղանդ մը :

Հետեւաբար, բնական է եզրակացնել թէ, ինքնախոյզ յուզականութիւնը մեծ դեր կը խաղայ արուեստի էութեան ու անոր կատարելագործման չրջաններուն վրայ :

Ի՞նչ նշանակութիւն պէտք է տալ ինքնախոյզ յուզականութեան բացատրութեան :

Անիկա վայրկեան մըն է, որեւէ մէկ, մտքով եւ կազմուածքով առողջ էակի մը համար, ուր անհատական ապրումի մը ղրգռութիւնը եւ պարա– դաները տեղի կուտան, մոռացութեան կը դատա– պարտուին ուրիշ ապրումի մը ղրգռական երե– ւոյթներուն :

Արուեստագէտին համար, ստեղծագործու – թեան վայրկեանն է այս : Այդ վայրկեանին, ան իր ամենօրեայ կեանքին հետ ոչ մէկ առնչութիւն կը պահէ, եթէ իսկական արուեստագէտ մըն է : Իսկ ուրիչի մը համար որ այդ ստեղծագործութեան հետ կը հաղորդուի, ինքնամոռացութեան պահ մըն է, եթէ արուեստի արժէք ունեցող աշխատանք մըն է այդ :

Վերլուծելու այս տրամաբանութիւնը հիմ – նուած է այն փիլիսոփայութեան վրայ թէ, գե – ղարուեստները իրենց էութեամբ կը ներկայա – ցնեն խտէալ իրականութիւններ, մինչդեռ կեան – քին ամենօրեայ ընթացքը, կարճ խօսքով կեանքը, դուրկ է այդ խտէալ իրականութիւններէն : Այս խորհրդածութենէն պէտք չէ եզրակացնել թէ կեանքը ներշնչումի աղբիւր չէ :

(2)

ՉԱՐԵՀ ԳԱՋԱՋԵԱՆ

միլիոն, որուն երկու միլիոնը Ղպտիներ : Աւոնք մեծ մասով ցարդ կը պահեն փարաւոններու ցեղային դիմագիծը : Կարեւոր մասը, 1.800.000 հոգի, մահմետական են : Կան նաեւ հրէական հին գաղութ մը, մասնաւորապէս Աղեքսանդրիոյ մէջ, Յոյներ, Սուրիացիներ, Հայեր :

Իրաւամբ ըսուած է, թէ Եգիպտոս «Նեղոսի պարգեւն է» : Արդարեւ, ինչ մեծ տարբերութիւն, Նեղոսի ոռոգած հողերուն եւ անջրդի մնացած դաշտերուն միջեւ : Գիծը որ կը բաժնէր երկու չրջանները.— ոռոգուած եւ ոչ-ոռոգուած յստակ է եւ որոշ՝ սահմանագլուխի մը նման : Տարբերութիւնը ակնբախ : Մէկ կողմը քարքարուտ եւ կրացած, չնորհիւ այրող մրկող ամառներուն, ուր կարծէք պիտի չհաճի երբեք բուսականութիւն : Կարճ՝ անիծեալ հող մը : Միւս կողմը՝ խոտ, կանաչազարդ, չնորհիւ Նեղոսի տիղմին :

Ներկայիս յառաջ տարուած ոռոգման աշխատանքները երբ վերջնան, երկրին պիտի պարգեւեն չիսուն հազար քառ. քիլմ. հերկելի հող : Ինչ որ մեծ բան մը չէ քսան միլիոն բնակչութեան համար : Բայց վերջապէս : Լաւ հողը կը տարածուի գետին երկու կողմը, երբեմն բաւական լայն, երբեմն ալ չորս, հինգ քիլոմեթր տարածութեան վրայ : Բարեբեր մասը յագեցուցած են պարարտանիւթով եւ ոիթրաթներով, որոնց չնորհիւ չատ մը տեղերէ կը ստանան, տարեկան մինչեւ երեք հունձք :

Բամպակը երկրի արտադրութեան 80 առ հարիւրը կը կազմէ : 1948—1949ին հունձքն էր մօտ 8 միլիոն կենդինար (մէկ կենդինարը 44 քիլօ է) : Այս չատ համբաւաւոր բամպակին գլխաւոր յատկութիւնները են՝ մեծն բրիտանիա ու Հնդկաստան : Միւս ներածող պետութիւնները՝ Մ. Նահանգները, Ֆրանսան, Իտալիան, Սպանիան, եւն, պակսեցուցին իրենց գնումները, գիները սուղ դտնելով :

Աւելցած են նմանապէս ցորենին, բրինձին, եգիպտացորենին, գարիին եւ չաքարեղէգին արտադրութիւնները :

Տակաւին մինչեւ վերջերս, Եգիպտոս իր բամպակին կտաւը արտասահման գործել կուտար : Այժմ անոր մեծ մասը կը գործուի երկրին մէջ : Այդ գործարաններուն մէջ կ'աշխատին 25.000 բանուորներ, գործելով օրական աւելի քան 300.000 մեթր կտաւ :

Հոս ալ, ինչպէս միւս աւատապետական եր-կիրներուն մէջ, հողի բաժանումը կատարուած է չատ անարդար : Կան հարուստ հողատէրեր, որոնց կալուածները կը հասնին մինչեւ 50 ֆէտտան (220 քառ. քիլմ.) : Այս մեծ կալուածատէրերը իրացուցած են հողին գրեթէ 39 առ հարիւրը եւ կը պատկանին 2272 ընտանիքի : Ֆրանսայի «երկու հարիւր ընտանիքին» պէս բան մը :

Թղթակից մը կը պատմէ թէ՝ բաւական առեն մտածեր է «ֆէտտան» բառի արժէքին վրայ : Իրեն բացատրուածին համաձայն, մէկ «ֆէտտանը» կը համապատասխանէր, վեր ի վերոյ 4400 քառ. մեթր մակերեսի : Եւ ահա ժողովրդական երգի մը պատառիկը .— « Իմ սիրուհիս արտեւանունքները այնքան երկար են, որ կրնան ծածկել ամբողջ «ֆէտտան» մը» : Իր տարակուսանքը փարատեր է բարեբախտաբար, իմանալով որ բանաստեղծական չափազանցութիւն մըն էր եղածը : (Գուլ - բուհսրզ գվըրնըգ), պիտի ըսէր մեր Գ.ը :

Ի՞նչ կը չահի հողին կապուած ֆէլլահը : Լը-

Գաղութէ գաղութ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՑ Պօղոսեան ազգ. վարժարանին տնօրէնը, ընկեր Մ. Հրան Հերարդեան, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ.— Դպրոցը ունի 325 աշակերտ, 205 նախակրթարանը, 120 մանկապարտէզը : Անցեալին այս դպրոցը ունեցած է 7—8 հարիւր աշակերտներ : Դպրոցը բաժնուած է 8 կարգերու : Դասացուցակը ծանրաբեռնուած է, չաբաթը 40 պահ ունի, օրական 7 պահ : Հինգչաբթի 5 պահ : Անցեալ տարուան արարեքէնի չաբաթական 49 պահին դէմ, այս տարի ունին 76 պահ : Անգլերէնը եւ Ֆրանսերէնը կը դրաւեն չաբաթական չորսական պահ :

ՊԷՅՐՈՒԹ Օգն. Ազգ. Ժողովի կազմակերպած «Պնակ մը կերակուր»ի միջոցեայ հանդանակութենէն այս տարի գոյացած է 12 հազար լ. ոսկի :

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Ֆրէզնոյի մէջ մեռած է Պ. Աբչակ Մահտեսեան, Ապրիլ չորսին : Հմուտ անգլիագէտ էր եւ հրապարակագիր : Տարիներ առաջ հրատարակած է անգլերէն ամսագիր մը, New Armenia : Ունի ուրիշ աշխատութիւններ եւս, հայերէն եւ անգլերէն :

★ Ընկեր Տօքթ. Պետրոս Այվազեան մեռած է Լօս Անճէլըսի մէջ : Եղած է ուսուցիչ, խմբագիր, որբանոցներու կառավարիչ-տեսուչ, կեդր. կոմիտէի անդամ եւ Հայաստանի բանակին մէջ բժիչկ : Երկու անգամ բանտարկուած է ցարական կառավարութեան կողմէ իբրեւ յեղափոխական : Իբրեւ կուսակցական տրամադրած էր իր բոլոր ուժերը՝ անոր հետապնդած նպատակներուն : Հ. Ց. Դաչնակցութեան Լօս Անճէլըսի կազմին անկիւնաքարերէն մէկը եղած է, գրեթէ քառորդ դար : Նիւթապէս օգնած է նաեւ Հայ կեդրոնի չինութեան :

ՔԻՄԱՆՋԻՍՏ ՌՈՒԲԻՆ եւ Տիկինը Զատկի առթիւ Աղունիէի Ազգ. բուժարանը այցելելով,ամբողջ օրը նուագած են Սայաթ Նովայէն, Կոմիտասէն, ինչպէս եւ եւրոպական երաժչտական ընտիր կտորներ :

բազրողը այցելեր է չորցած հողէ չինուած չատ մը խրճիթներ, որոնց մէջ կ'ապրին աւելի քան տասը միլիոն Ֆէլլահներ : Նախնական հիւղակներ, անփոխիս մնացած դարերէ ի վեր : Ժօսակեր է անոնցմէ չատերու հետ, իրենց կենցաղի եւ ուրիշ խնդիրներու մասին : Իբրեւ եզրակացութիւն.— հասարակ հողագործի մը օրական վաստակն է 5 կամ 6 ղրուչ (մօտ 50—60 Ֆրանք) : Ուրիշ գիւղի մը մէջ տարին 29 եգիպտ. ոսկի, կամ 2900 ղրչ. : Այսինքն միւս գիւղացիին վաստակէն քիչ մը աւելի :

Գիւղացիներու գլխաւոր անունդը կը կազմեն բակլան, եգիպտացորենն ու սոխը : Սնունդի անբաւարարութեան եւ թշուառութեան հետեւանքով անպակաս են տեղական քրոնիկ հիւանդութիւնները : 1941ին մահացած մանուկներու համեմատութիւնն էր հազարին 28.8 : Այս համեմատութիւնը 1944ին իջած էր 21ի, չնորհիւ ձեռք առնուած առողջապահական միջոցներուն :

Երկրին բնակչութիւնը կ'աճի արագօրէն.— 250.000 հոգի տարեկան, մօտաւորապէս հազարին 41 :

Ա. ՀԱԲԻԼԵԱՆ

«ԽՐԻՄԵԱՆ» ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Ֆր. Կ. Ֆաչի Իսիի մասնաճիւղը եւ դպրոցին հոգաբարձութիւնը Զատկի առթիւ, գեղեցիկ հանդէս մը սարքած էին Ապրիլ 16ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, ի նպաստ Խրիմեան դպրոցին, որ ծայրէ ի ծայր լեցուած էր :

Հոգաբարձութեան կողմէ ընկեր Ե. Սերոբեանի բացման խօսքէն վերջ, տեղի ունեցաւ փոքր ներկայացում մը պատրաստուած դպրոցի աչակերտներուն կողմէ, ղեկավարութեամբ ընկեր Բ. Հապէչեանի : Ներկայացումը անցաւ չատ յաջող, դերակատար փոքրիկ օրիորդները բոլորն ալ գովելի էին իրենց մաքուր առոգանութեամբ : Նաեւ արտասանեցին տասնեակ մը աչակերտ եւ աչակերտուհիներ : Բոլորն ալ լաւ սորված էին իրենց արտասանած կտորները :

Ցետոյ քեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, ընկեր Բ. Թաչճեան, որ մխիթարեան տաճն Խրիմեան դպրոցին ուսուցիչն է :

Ընկերը պարզելով հայկ. մշակոյթին արժէքը ազգապահպանման տեսակէտէն, հրաւիրեց ծնողները որպէսզի իրենց կարելին փորձեն տունէ-րուն մէջ մանուկներուն հետ հայերէն խօսելու համար :

Ներկաները ջերմապէս գնահատեցին ուսուցչիչին կատարած աչխատանքը :

Շնորհիւ ստեղծուած խանդավառութեան, սրտաբուխ նուէրներ եղան : Տէր եւ Տիկին Գալիկեան երկու հազար ֆրանք, փոքրիկն Վարուժան Սերոբեան երկու հազար, Տիկին Է. Շահինեան հազար, երկու քոյրեր՝ Թաթարեան հազար, Տ. Անկիցեան հազար, Այրի Տիկին Վարդուհի Պալեան հազար, Հրաչ Հանտալեան հազար, Ցովհաննէս Աբրահամեան հազար, Տիկին Սրապեան հազար, Բ. Թաչճեան հազար, Ե. Ատանալեան հազար, Մ. Սկֆէրեան հազար, Ե. Համբարեան հազար, Տիկին Գարաճեան հազար, Տէր եւ Տիկին Գալայճեան հազար, Բ. Հապէչեան հազար, ընդհ. դումար 18000 Ֆրանք :

Մեր խորին չնորհակալութիւնը բոլորին, յատնուն Կալոյտ Ֆաչի եւ հոգաբարձութեան :

★

ԱՊՐԻԼ 11–24Ի ԱՌԹԻՒ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի մասնաճիւղը կազմակերպած էր սգահանդէս մը, 29 Ապրիլ, չաբաթ երեկոյ, Խրիմեան դպրոցին մէջ, մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Զաւարեան կոմիտէին, Կալոյտ Ֆաչին եւ Ս. Դ. Հնչակեաններու : Ժամանակէն առաջ սրահը լեցուած էր բազմութեամբ : Ընկեր Բարսեղ Հապէչեանի բացման խօսքէն վերջ, քեմ հրաւիրուեցաւ Պ. Ռիչ. տունի, որ բացատրեց թէ նախախնամութիւնը պիտի պատժէ չարագործները : Հնչակեան ներկայացուցիչը՝ Պ. Ց. Պաղտասարեան պարզեց չարդարար Իթթիհատին չնական դաւերը, թուականներով եւ փաստերով :

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Հր. Քալուեան, որուն դեղեցիկ ճառը խոր տպաւորութիւն ձգեց ներկաներուն վրայ : Գրաւոր ուղերձ մը կարդաց Նոր Սերունդէն Տէրտէրեան : Գեղարուեստական բաժինը չատ ճոխ էր : Աբտասանեցին օրիորդներ Ս. Շահինեան, Թ. Օղտայեան, ընկեր Ե. Սերոբեան, ընկեր Բ. Հապէչեան, Պ. Պչտիկեան : Երգեցին Օր. Շ. Պէնկեան, Տիկին Վ. Պէնկեան, Ն. Ս. Թիրայր Տէրտէրեան եւ Նոր Սերունդէն անդամներ, բոլորն ալ չատ յաջող :

Թաղեցի

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԺԱ.

— Նա վախեցա՞ծ է... ես այդ պիտէի, նա երեխայ է եւ ծոի սիրտ ունի :

Բայց ոչինչ չկար, դատարկ բան էր... Ես էլ կարծում էի թէ վատ բան է պատահել դիւղում .. Հեղինէն պատմեց... Նա պատժել էր իր երկու կոյսերին եւ փակել նրանց մեր հին բանտի մէջ ..

Սուտը կարծես, այրեց Նրա չրթունքները : Նա չգիտէր որ Գայիանէն լսել է ամէն ինչ, բայց եւ այդպէս, որպիսի դժուարութեամբ արտասանեց այդ խօսքերը, կէսը կուլ տուեց, չտապում էր անցնել, եւ այլեւս յոյս չդնելով խօսքերի վրայ, մօտեցաւ իր աղջկան, սկսեց գգուել նրան, համբոյրներ դրոշմել նրա ճակատին : Գայիանէն սառն ու անտարբեր չմնաց մայրական փաղաքչանքների տակ. նա մինչեւ անդամ ժպտեց, նայելով մօր դէմքին :

Բայց ի՞նչ ժպիտ էր դա... Նա խղճում էր իր մօրը, ինչպէս խղճում էր Մեհրին, որ պապան ձուել էր եւ դողում էր այն մտքից թէ Աննա խաթունը ամէն ինչ փչացրեց իր հնացած պատմութեամբ :

— Ինչո՞ւ ես վախում... դու ոչնչից եւ ոչ ոքից չպիտի վախենաս, քանի կենդանի է քո մայրը — ասում էր այրին, չոյելով նրա սիրուն ճակատը :— Դու չես վախի, դու այժմ չես վախում, այնպէս չէ՞ :

Գայիանէն հաւանութեան նշան արաւ : Նորից ան խղճաց իր մօրը :

— Վախի դէմ ամենալաւ միջոցը քունն է : Վեր կաց քնիր, այն ժամանակ դու իմ խելօք երեխան ես :

Աղջիկը չտապեց ցոյց տալ որ խելօք երեխայ է : Նա վերկացաւ, տախտից հանեց իր անկողինը, փռեց դորգերի վրայ : Եւ երբ ամէն ինչ վերջացրեց, չտապով հանեց իր չորերն ու անյայտացաւ վերմակի տակ :

— Դու էլ քնիր, Մեհրի, պատուիրեց մայրը եւ դուրս գալով սենեակից, դուռը կղպեց :

Մեհրին այժմ ամօթահար էր, լուռ : Նա համարեա դողաց, երբ Մելիքի կնոջ հեռանալուն պէս Գայիանէն, չարաճճի երեխայի նման, մի ակնթարթում յետ գցեց վերմակի ծայրը, բաց արեց դէմքը, որ այդ րոպէին պնդողում ծիծաղում էր, եւ ասաց.

— Ճրագը թող մնայ, բարձրացաւ պատրոյդը :

Նա վեր կացաւ, երեսը դարձրեց դէպի լոյսը եւ թիկն տալով բարձին, հանեց իր մերկ . թեւը, գլուխը դրեց ձեռքի վրայ : Պառաւը անխօս կատարեց նրա հրամանը : Ճրագի բոցը մեծացաւ, աւելի առատ լոյս թափեց սենեակի մէջ :

— Այժմ լաւ է... վախի դէմ ամէնից դեղեցիկ միջոցը լոյսն է :

Մեհրին նստեց իր անկողնի մէջ, հանելով իր չորերը :

Նա էլ նայեց ճրագին, թեթեւ հոգոց արձակեց եւ գլուխը կախ արաւ : Նրան երկար նայում էր աղջիկը, կարծես նոր էր տեսնում :

— Դու չե՞ս խօսում, յանկարծ հարցրեց նա :

— Ի՞նչ խօսեմ, վշտալի ձայնով պատասխանեց Մեհրին :

Նա այժմ բոլորովին ուժաթափ էր դարձել :

— Ննջիր, չարունակիր... Սիրտ էիր տալիս որ չէր վախենամ :

Դա հեգնութիւն էր : Գայեակը պատասխանի փոխարէն վեր քաչեց իր ուսերը :

— Ինձ մի անուն ասա, Մեհրի : Ի՞նչ անուն նա, որ վախից սկսում է ուրիշին սիրտ տալ : Նա ինքը սաստիկ վախում է, հարկաւոր է որ նրան սիրտ տան, բայց չէ, նա ինքն է ուրիշին խրատում, որ չվախենայ : Գիտե՞ս այդ անունը :

— Լհ, սեւանայ Մեհրիի ծնուած օրը... Մեհրին ոչինչ չգիտէ...

Այլեւս խօսքեր չէին դուրս գալիս պառաւի բերանից, այլ հեծեծանքներ :

Գայիանէն ծիծաղեց եւ կախ ընկնելով դէպի նրա կողմը, հանդարտ ձայնով արտասանեց .

— Ասա ինձ մի խօսք եւ դու կը հասկանաս իմ բոլոր մտքերը :

Մեհրին մի ճնչուած, ողորմելի հայեացքով հարց տուեց նրան թէ դա ինչ խօսք է :

— Մի կարճ խօսք : Դու պիտի ծածուկ պահես այն, ինչ կը լսես ինձանից : Ննջասենո՞ւմ ես :

— Ննջասենում եմ, իսկոյն, առանց տատանուելու, պատասխանեց նա :

— Երեսուի՞ր : Ծածուկ ամէնքից, հասկանո՞ւմ ես :

քաղաքին չորս մասի բաժանումը, եւն.։

Այս հարցին մէջ ալ Ի. Միութիւնը կը պահէ իր վեթոյի իրաւունքը։

★ Արեւմտեան Գերմանիոյ երեք մարզպան – ները Մայիս 8ին հրատարակեցին նոր օրէնք մը, արգիլելու համար երկրին վերազինումը։ Օրէնքը գործադրելի է 1950 Յունիս 1էն սկսեալ, երբ գոր– ծի կը ձեռնարկէ «Ապահովութեան զինուորական խորհուրդը»։ Գործադրութիւնը պիտի չարունակ– ուի մինչեւ 1952 Յունիս, եթէ տարբեր որոշում չարուի մինչեւ այն ատեն։

Օրէնքը խիստ պատիժներ կը տրամադրէ զան– ցառուներուն համար, ցկեանս բանտարկութենէն մինչեւ մէկ միլիոն մարք տուգանք (83 միլիոն Ֆր. Ֆրանք)։ Արգիլուած է որ եւ է նիւթ կամ արտա– դրութիւն որ կրնայ ծառայել զինուորական նպա– տակներու, ինչպէս զէնք, հրասայլ, թռչնաւոր կազեր, ձգախէժ։ Սահմանափակուած է նաեւ– րու չինութիւնը, ինչպէս եւ չատ մը նիւթերու արտա– դրութիւնը։

Խաղաղութի՞ւն թէ պատերազմ

Պ. Թրումըն սկսաւ իր «ճառարշաւը», նախա– գահական կառախումբի մը մէջ, սաստ մը ուղ – ղելով անոնց դէմ որ կը պահանջեն վերահաստա– տել Մ. Նահանգներուն մեկուսացեալ քաղաքա – կանութիւնը (չխառնուիլ Եւրոպայի գործերուն)։ Բացատրեց թէ աշխարհի խաղաղութեան ճակա – տագիրը կախում ունի Մ. Նահանգներու տալիք որոշումներէն, յառաջիկայ քանի մը ամիսներու ընթացքին։ Եւ յայտարարեց.

— « Մեկուսի ղերք մը բռնելու քաղաքակա – նութեան հետեւանքը պիտի ըլլայ համայնավա – րութեան թաթին տակ ձգել աշխարհի մնացեալ մասը։ Անոնք որ կուսակից են այդ քաղաքակա – նութեան, իրենց քթէն անդին չեն տեսներ եւ կը մոռնան թէ ի՛նչ ահռելի զին մը պիտի վճարենք, իբրեւ հետեւանք։ Այդ պարոնները, որոնք խնայո– ղութիւն կը պահանջեն, մեկուսի քաղաքականու – թեամբ, նոյն բանը ըրին առաջին աշխարհամար – տէն վերջ եւ հետեւանքը եղաւ երկրորդ աշխար – համարտը։ Գալիք պատերազմը միայն օտար հողի վրայ պիտի չըլլայ։ Երբորդ աշխարհամարտը ան– խուսափելի է, եթէ Մ. Նահանգները ուրանան իրենց դաշնակիցները, ինչպէս ըրաւ Ռուսիա։ Մե– կուսի քաղաքականութեան կուսակիցները կ'օգնեն Ռուսիոյ։ Համաշխարհութիւնը կը սպառնայ ազգե – րուն, իւրաքանչիւրին աշխարհի։ Անհրաժեշտ է զոր – ծակցիլ ուրիշ ազատ ազգերու հետ, պահպանելու համար անոնց ժողովրդապետութիւնը եւ ազա – տութիւնը »։

★ Պ. Թրիկվը Լի, Ազգ. ժողովին ընդհ. քար– տուղարը, որ Մոսկուա երթալու կը պատրաս – տուի, ճառ մը խօսելով Ժընեւի մէջ, Առողջապա– հական Համագումարին առթիւ, յայտարարեց.

— « Ժամանակը եկած է որ խաղաղութեան համար աշխատողները ձեռք ձեռքի տան, դադրե– ցնելու համար պաղ պատերազմը։ Անմիջական հե– ռանկարները յուսատու չեն, բայց պէտք չէ տըն– տընանք, ելք մը գտնելու համար ներկայ անելին մէջ։ Մենք չենք կրնար այս տագնապը դիմա – դրաւել խղունջի քայլերով, կամ կիսկատար մի – ջոցներով։ Ազգ. ժողովը ամէն պատեհութիւն կ'ընծայէ, որպէսզի կառավարութիւնները անտե– սական եւ ընկերային ապահովութեան դրութիւն մը հաստատեն յառաջիկայ քսան տարիներու ըն – թացքին, ի խնդիր տեւական խաղաղութեան։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՑ դահլիճը հրաժարեցաւ, իբրեւ հե– տեւանք ազգ. պաշտպանութեան նախարար էք – րէմ Հաւրանիի հրաժարման։ Նոր կառավարու – թեան կազմութիւնը յանձնուեցաւ հրաժարեալ վարչապետին՝ Խալէտ պէյ Ազմի։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՋԻՆԱՄԹԵՐԹի երկրորդ բեռ մը հասաւ Շէրպուռ եւ պարպուեցաւ առանց դժուա– րութեան։ Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Փլեվէն, ճառ մը խօսելով Օրլէանի մէջ, քա – ղաքին ազատագրման 521րդ տարեդարձին առթիւ, վճռաբանեց ժանն տ'Արքի յիշատակը եւ ըսաւ թէ ինչպէս այն ատեն, այս անգամ ալ Ֆրանսացի ժո– ղովուրդը պիտի յաղթէ հայրենիքին եւ բանակին դէմ սարքուած դաւերուն, որոնք հիմնուած են սուտերու վրայ։

ԱՒՍՏՐԻՈՑ հաշուութեան դաշնագրին առթիւ խմբագրական մը հրատարակելով, Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, Փրավտա, կը յայտարարէ թէ նախ պէտք է Թրիէսթէի խնդիրը կարգադրել, անմիջապէս գործադրել իտալական դաշնագրին տրամադրութիւնները եւն.։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ բոլոր նաւերը, մեծ թէ փոքր, Ի. Միութեան ձեռքն անցած են, նոր պայմանա – գրով մը, ինչպէս կը գրեն Պելկրատի թերթերը։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բչ.).— Սթերլին 980 (885), տո– լար 349.70 (358), զուից. ֆրանք 81.47 (83), նա–

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶ.— Ցունիս 4ին։
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ ճիւդ օրին, կիրակի 28 Մայիս
ԻՍԻ ԼԻ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Ցունիս 10ին։
ԱՐՆՈՒՎԻԼ.— Մայիս 28ին, կէսօրէ վերջ։
ՌՈՄԱՆ.— Մայիս 26ին։
ԼԻՈՆ.— Մայիս 27ին։
ՎԱԼԱՆՍ.— Մայիս 27ին։
Ս. ՇԱՄՈՆ.— Մայիս 27ին։
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մայիս 28ին։
ՎԻԼՆ.— Մայիս 28ին։
ՓՈՆ ՏՕՊՆԱ.— Մայիս 28ին։

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ
Մայիս 14ին։ Մանրամասնութիւնները տե– ղին վրայ։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը 4էն 10, Studio Colibri մէջ, 19a rue Caumartin, métro Havre Caumartin։ Կը հրաւիրուին չրջանի բոլոր մասնաճիւղերու ընկերները։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնա – ճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Նշան Մանուկեանէ 1500 ֆրանք, փոխան ծաղկեպսա – կի, տարաբախտ Պ. Խաչիկ Թուրիկեանի մահուան առթիւ։

ՑՈՒԲԵԼԵԱՆ 65ԱՄԵԱՑ ԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ, ՀԱՑ ՄԵԾ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԱՐՇԱԿ ՋՕՊԱՆԵԱՆԻ

Բարձր հովանաւորութեամբ՝ ԱՐՏԱԻԱԶԴ արք. ՍԻՒՐՄԷԼԵԱՆի եւ նախկին նախարար Պ. LOUIS MARINի։

Կը նախագահէ՝ M. RENÉ GROUSSET, անդամ Ֆրանսական ակադեմիայի։

Կը մասնակցին հայ եւ Ֆրանսացի ծանօթ արուեստագէտներ։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.15ին, Սոր– պոնի մեծ Ամփիթեատրոնին մէջ։

Մուտքը ազատ է։

Հրաւիրատոմսի համար դիմել Փարիզի Հա – յոց եկեղեցւոյ քարտուղարութեան, Բարեգոր – ծականի կեդրոնատեղիին եւ հայգրատուններուն։

ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ Ա. GALAՆ

Երեքշաբթի, 16 Մայիս, ժամը 21.30էն մին– չեւ առաւօտ, Palais de Chaillotի մէջ։

Նախագահութեամբ Հանրապետութեան նա – խագահ Պ. VINCENT AURIOLի։

Բարձր հովանաւորութեամբ երեսփ. ժողով – ներու նախագահներուն, վարչապետին եւ դիւա – նագիտական մարմնին։

Տոմսերը 2000 եւ 1000 ֆրանք։ Ապահովել Pa– lais de Chaillotէն կամ օտար մամուլի գրասենեակ – կէն, 96 Ave. d'Iéna։

Երեկոյթի ԶԳԵՍՏԸ ՊԱՐՏԱԻՈՐԻԶ Է։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՑ ԹԱՏՐՈՆ (27ՐԴ ՏԱՐԻ)

Մայիս 17ին, չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 20.45– ին Théâtre d'Iéna, 10 Ave. d'Iéna։

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Տ. ՆՇԱՆԵԱՆ, մասնակցութեամբ Փարիզահայ դերասաններու Ա. անգամ ըլլալով կը ներկայացնեն ճիւաքսմէթթիի գլուխ գործոցը։

«ՔՕՐՐԱՏՕՆ»

Տռամ 4 արար։ Բեմադրութիւն Տրդատ Նշան– եանի։ (Ջուտ հասոյթին տասը առ հարիւրը կը յատկացուի կրթական ֆոնտին)։

Տոմսերը ապահովել գրատուներէն կամ Տ. Նշանեանէ, 24 rue Pixerecourt։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

VILLEJUIF ԱՇԽԱՏԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԼԱՒ ԱՇԽԱՏՈՂ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ ԿՕԶԻԿԻ ՀԱՄԱՐ։ Դիմել՝ Bottier Jean Vanleyan, 7 rue Godot de Mau– roy, métro Opéra կամ Madeleine։ Tél. Opé. 01–08։

Ժամը 2էն 7։

վոլէոն 3240, զուից. ոսկի 3160, սթերլին 3910, տոլար (20) 15.880, ձոյլ ոսկի 472 հազար Ֆր.։

Ի. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ արբանեակ երկիրներու զինուորական վարիչները գաղտնի ժողով մը ու– նեցան Փրակայի մէջ, համաձայն Վիէննայէն հասած տեղեկութեանց։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesmes - (13)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոն – եան» խումբի ընդհ. անդամական ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատե – ղին։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը պարտա– դիր է։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9։

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի « Օչա – կան» խումբին վիճաբանական ժողովը՝ այս չո – րեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 9ին, ընկեր Պիլալիի բնակարանը։

ՎԻԼՆ.— Հ. Ց. Դ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Օհանջանեան ա– կումբը։

ՇԱՎԻԼԻ Արզութեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հա– ւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայանալ անդամատեղերով։ Բացակաները նկատի կ'առ – նուին։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՑ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հաւաքոյ– թը այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, Հր. Սա – սունիի ճաշարանին վերնայարկը, 31 rue d'Alexan– drie, մէթրօ Սթրասպուրկ Սէն Տընի։ Տիկին Ա. ՅՈՆԴԿԱՐԵԱՆ կը խօսի Սայեաթ Նովայի կեանքի եւ տաղերու մասին։ Այս առթիւ երգեր՝ Սայաթ Նովայէ եւ նուագ՝ էֆմանիխտ Յովսէփ Դաւթ– եանի կողմէ։

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Ց. Դ. Ռոմանի «Անդրանիկ» ենթակոմիտէի, Նոր Սերունդի «Օչական» խումբի եւ Ֆ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, միացեալ դասախօսական ժողովը՝ այս չաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին։ Կը դասախօսէ ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻ– ՐՈՍԵԱՆ, Ուրֆայի հերոսամարտի մասին։

ԻՍԻ.— Հ. Ց. Դ. « Զաւարեան» կոմի – տէի ժողովը՝ այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահի մէջ։ Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Հ. Սամուէլ։

Ֆր. ԿԱՊՈՑ ԽԱՉի Իսիի մասնաճիւղը ժողո– վի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը։

Հ. Ց. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՒԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

Այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին Իչխան խումբը։
Այս հինգշաբթի ժամը 9ին Ակնունի ենթակ.։
Այս ուրբաթ ժամը 8.30ին Քրիստափոր ենթ.։
Այս Շաբաթ 13 Մայիս, 8.30ին Վարանդեան։
Կիր. 14 Մայիս 8.30ին Մուրատ խումբը եւ Ընկեր Կարօ ենթակոմիտէն։
Կիր. 14 Մայիս, ժամը 8.30ին Արամ խումբը։
Կիր. 14 Մայիս ժամը 3.30ին Վռամեան ենթ.։
Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացու– ցիչները։

ԷՖՈՒԱԼի թափորին (Ցառաջ 6 Մայիս) դրօ– շակիրն էր Մկրտիչ ԵՐԱՆԵԱՆ, ոչ թէ Երամեան։

Պ. Թորգոմի

Հայկ. եւ ֆրանսական նուագախումբին հասցէն՝ 524 Ch. de Mazargue, Ste. Anne, Marseille։ Tél. DR. 93–24։

ՑԵՐԵԿՈՑԹ

Սարսէլի Հայ կանանց կրթական Միութեան, ե– րիտասարդ եւ երիտասարդուհիներու կողմէ։ Կը ներկայացուի Գ. Երչեանի՝

«ՈՒՇ ԼԻՆԻ, ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ»

(Մէծաղաչարժ օպէրէթ, 3 արար)։ Այս կի– րակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին։

Salle des Fêtes մէջ, Place de l'Ecoles–Sarcelles։

Երգ եւ արտասանութիւն դպրոցական աչա – կերտներու կողմէ։

ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒՆ ԽՆԶՈՑԸ

Հ. Ի. Միութեան ՎԱԼԱՆՍի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Հայ երիտասարդներու սրահին մէջ, 10 rue Bayard։

Նուագ Մորենիկի Ուսումն. Միութեան Նոր Սերունդի նուագախումբին կողմէ։ Երգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ մենախօսութիւններ։

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը ան – խտիր։ Ոչ ածուրդ, ոչ ալ հանգանակութիւն։ Նոյն օրը պիտի քաշուի Միութեան վիճակախաղը։

Հայ կօշկակարներուն ուշադրութեան

Բացուած է Օհանեանի կաշեվաճառատունը, ուր պիտի գտնէք, անմրցելի գիներով կօշկակարի վերաբերեալ ամէն տեսակի ապրանքներ։

Կը բաւէ մէկ անգամ այցելել, համոզուելու համար։

Դիմել Մ. ՕՀԱՆԵԱՆԻ, 4 rue du Bon – Pasteur, Marseille, (Place d'Aix մօտ)։

ՅԱՌԱՋԱՆՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Jeudi 11 MAI 1950 Հինգշաբթի 11 ՄԱՅԻՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6149–Նոր շրջան թիւ 1560

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓՐԿՈՒԽԹԵԱՆ ԳՕՏԻՆ ԱՁԴ ՉԷ

Վերջերս լայնօրէն տեղ տուինք յօդուածա – շարքի մը, որ կը չօշափէր այլազան խնդիրներ, փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ վարչական թմբուկէն մինչեւ ցեղապահպանումը :

Մեզ առանձնապէս կը հետաքրքրէ վերջին խնդիրը — ցեղապահպանում, որու մասին յօդ – ուածագիրը կը յայտնէ ինքնուրոյն տեսակէտներ :

Իր կարծիքով, խարուսիկ են հայերէնի դա– սընթացքները եւ համանման ձեռնարկները, Հայ – կական Արտասահմանի նոր սերունդին փրկու – թեան համար :

— « Սփիւռքի մէջ, նոր եւ յաջորդ սերունդ– ներուն, նախ Հայ մնալուն եւ յետոյ ալ հայերէն սորվելուն ճամբան ուրիշ է :

Հայ մնալու խնդիրը պէտք չէ առնուի, իբրեւ ցոյցի կամ հոգեկան բաւարարութեան, հայերէն գիտնալ կամ չգիտնալու հարց մը : Այս ձեւով առնել կը նշանակէ նուազեցնել անոր իրական տա– րողութիւնը : Հայերէն գիտնալը Սփիւռքի մէջ՝ մասնաւորապէս, մեծ առաւելութիւն մըն է ան – կասկած, բայց Հայ մնացած ըլլալու յատկանիշը չէ : Մենք ունեցած ենք լաւագոյն Հայեր որոնք նախնական շրջանին հայերէն չեն գիտցած : Խօսը թրխլսօս էր» : (Կ. Խուպիկեան, 3 Մայիս) :

Այսքան վճռական յայտարարութենէ մը վերջ՝ անշուշտ կը սպասէք աւելի գործնական միջոցի մը, եթէ ոչ նոր գիւտի մը :

— « Սփիւռքի մէջ ուրեմն Հայ մնալու եւ յե– տոյ ալ հայերէն սորվելու միակ եւ անվրէպ միջո– ցը, Հայերու միջեւ բարոյական իրաւագիտակցութեան մթնոլորտ մը ստեղծելու, գործնական առողջ հի– մերու վրայ դրուած պարզ կազմակերպութեան մը նախաձեռնութիւնն առնելուն մէջ է» :

Իր տեսակէտները հիմնաւորելէ վերջ, նախ – կին ռամիկը կ'եզրակացնէ թէ «այսպիսի ծրագիր մը կարելի է իրագործել դարերով փորձուած, համահայկական միակ հաստատութեան՝ Հայ ե– կեղեցւոյ հովանիին տակ » :

Այս հաստատով ալ, անհրաժեշտ կը դտնէ չարք մը բարեկարգութիւններ, սկսելով Փարի – զէն : Կ'առաջարկէ ոչ միայն եկեղեցին լաւ կազ– մակերպել, զայն հեռու պահել հատուածական միտումներէ, այլեւ օժտել երիտասարդ վարդա – պետներով, պարբերաթերթ մը հրատարակել եւն :

Ինչպէ՞ն կը տեսնէք, այս ծրագիրը չատ ալ տարբերութիւն չունի այն ուղեգծէն, որուն կը հետեւին Մ. Նահանգներուն մէջ, առաջնորդու – թեամբ Տիրան Եպիսկ. Ներսոյեանի եւն. :

Այս հոսանքն ալ նոր սերունդին փրկութեան դօտին կը փնտռէ Հայ. Եկեղեցւոյ չրջապատին մէջ, երկրորդական համարելով մայրենի լեզուն :

Կը յիշէք իրենց պաշտօնաթերթին՝ Նիւ Եոր– քի «Հայաստանեայց Եկեղեցի» ամսագրին մէջ հրատարակուած խմբագրականը, որ Ամենայն Հա– յոց կաթողիկոսութեան սաստին ալ արժանացաւ :

Առանց ժխտելու Հայ. Եկեղեցւոյ վճռական դերը՝ դարերու ընթացքին, ստիպուած ենք ան – դամ մը եւս յիշեցնել թէ՝ պատրանք է մեծ յոյ – սեր դնել անոր վրայ, ներկայ պարագաներուն մէջ : Մանաւանդ, Եւրոպայի եւ Ամերիկայի հա – մայնակուլ ափերուն վրայ :

Արդարեւ, ի՞նչ կը տեսնենք երկու դաղութ – ներուն մէջ ալ, — մէկը՝ աւելի քան 60 տարե – կան, միւսը՝ դեռ 25 :

Եթէ վերջինը դեռ նոր կը կազմակերպուի, առաջինը արդէն ունի երեք սերունդի ժառանգու– թիւն՝ իր բազմաթիւ եկեղեցիներով եւ անոնց հետ կապուած հաստատութիւններով :

Կարելի է ըսել թէ Թուրքիոյ երբեմնի ամէնէն Հայաշատ նահանգին մէջ անդամ ունեցած չենք հոգեւոր հովիւներու այնքան բազմապան չքա – խումբ մը որքան Մ. Նահանգներուն մէջ : Եպիս – կոպոսներ եւ արքեպիսկոպոսներ : Խումբ–խումբ երիտասարդ վարդապետներ եւ աբեղաներ : «Նե– րքածեալ» քահանաներ : Այլեւ անբաւ հարստու – թիւն, չարժուն եւ անշարժ ստացուածքներով :

Թերեւս ոչ մէկ հայաշատ դաղութի մէջ «Հա– յը Հայուն օժանդակ» եղած է ոչ միայն բարոյա – պէս, այլեւ նիւթապէս, որքան Հիւս. Ամերիկայի մէջ : Միշտ ընդ հովանեաւ Հայ. Եկեղեցւոյ :

Արդի՞ւնքը.— Լեզուպատառ կանչեր կ'արձակուին վաթսուն տարի վերջը, ի խնդիր նոր սե– րունդին փրկութեան :

Կ'արժէ աւելի խորանալ : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ ԿԻՏՆ Ա՛Լ ՃՇԴՈՒԻԵՑԱՒ

Ապրիլ 11–24ի սպահանդէսին օրը, բացակայ էր հայ աւետարանական համայնքին ներկայացու– ցիչը, պատ. Գ. Սիսլեան :

Այս բացակայութիւնը զարմանք պատճառեց մանաւանդ անոր համար որ, պատուելին մինչեւ վերջին օրը մասնակցած էր կազմակերպիչ յանձ– նաժողովի նիստերուն :

Ծանօթ կեղծարարը փութաց այս պարագան ալ չահագործել.

— « Վեր. Սիսլեան ներկայ չէր հանդէսին, հետեւապէս եւ «երեք յարաւնաւանութեանց նախա– ձեռնութեամբ» կազմակերպուած սգահանդէսը փաստօրէն տեղի ունեցաւ լուսաւորչական եւ կա– թոլիկ համայնքներու կրօնապետներու գլխաւո – րութեամբ (25 ապրիլ) :

Ցառաջ պարտք սեպած էր հրապարակաւ բացատրութիւն պահանջել պատ. Սիսլեանէ, Ապ– րիլ 28ի խմբագրականով :

Երէկ պատիւ ունեցանք մեր խմբագրատան մէջ ընդունելու այցելութիւնը աւետարանական երէցին, որ յայտարարեց.

— « Կը ցաւիմ որ չկրցայ մասնակցիլ Փարիզի Ապրիլեան Սգատօնին, փոքրիկիս չատ ծանր հիւանդութեան պատճառով : Սիրտս ալ մնալ Սէնթ Էթիէն : Նոյն պատճառով չկրցայ նաեւ ներկայ ըլլալ Փարիզի Հայ աւետարանական եկե – ղեցիի պաշտամունքին» :

Իրազեկ մը «Ցառաջ»ի հաղորդած էր այս պարագան, բայց խմբագրութիւնը որոշեց որ ճչ– դումը կատարուի բուն աղբիւրէն :

Ահա թէ որքան պարզ է խնդիրը : Վ.Ա.Հէ

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ վերջին թղթակիցէն կը ֆաղենք հե– տեւեալ տեղեկութիւները (3 Մայիս) .—

Գրած էինք թէ համայնավարական ցանց մը երեան եկած է երկրին մէջ, եւ քննութիւները մեծ դաղտնապահութեամբ կը շարունակուին : Այսօր կը հաստատուի այս լուրը եւ կը տեղեկուի թէ համայնավարական ցանցը տարածուած էր նաեւ Ատանայի, Էրզրումի եւ Իսթանպուլի մէջ :

Էրզրումի եւ Ատանայի մէջ կարգ մը անձեր հարցաքննուած եւ հսկողութեան տակ առնուած են, եւ անոնց տուները խուզարկուած են :

Իսթանպուլի մէջ ձերբակալուեցան վեց հո– գի, որոնք Գեղարուեստից Ակադեմիայի ուսա – նողներ են : Էրզրումի մէջ ձեռք անցուած են կա– րեւոր փաստաթուղթեր : Անգարայի մէջ կարգ մը մարդիկ հսկողութեան տակ առնուած են, բայց յետոյ երաչխաւորութեամբ ազատ արձակուած : Այս առթիւ հարցաքննուած է նաեւ քաղաքապե – տական քննիչներէն Նաճի Սան :

Անգարայի մէջ ձերբակալուած է համայնա – վարական ցանցին պարագլուխ երիտասարդը, որ Էրզրումէն Անգարա եկած էր, իբրեւ այդ կազմա– կերպութեան ամէնէն գործօն մէկ անդամը :

Ատանայի մէջ կատարուած հետապնդումնե – րը դեռ արդիւնք մը տուած չեն : Անգարայի մէջ, Մենաչնորհներու վարչութեան չէնքին յարակից պատին վրայ համայնավարական կարգ մը նշա– նախօսքեր գրուած ըլլալով ձերբակալուած է Ա– հետից վարժարանի աշակերտներէն Քէմալ ի – տէր :

Գրաւուած յայտարարութիւններուն մէջ կան խօսքեր եւ դաղափարներ, որոնք ժողովուրդը կը դրդռեն ընդդէմ կառավարութեան արտաքին քա– ղաքականութեան : Շատ հաւանական է որ օտա – րականներ պատրաստած ըլլան այդ թռուցիկները : Ձչդուած է թէ Պոլսոյ վեց կալանաւորները կապ ունին Անգարայի եւ Էրզրումի համայնավար կազ– մակերպութեան հետ :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ Շահին քոյրը՝ Իշխանուհի Ֆաթիմէ, որ ամուսնացած էր ամերիկացի ուսա– նողի մը հետ, քանի մը շաբաթ առաջ, երէկ խոյա– մական օրէնքով ալ պսակուեցաւ Փարիզի մզկի – թին մէջ, նախագահութեամբ Ադա Խանի : Ա – մերիկացի ամուսինը յանձն առած է ի հարկին իսլամանալ, իշխանուհին չկորսնցնելու համար :

ՁԻՆԱՍՏԱՆԻ ազդ. կառավարութիւնը կը ծա– նուցանէ թէ երկու հազար համայնավար նաեւ ոչնչացուցած են Ֆորմոզայի առջեւ : — Նախա – գահ Թրումըն ամբաստանեց Չինաստանի նոր կա– ռավարութիւնը թէ Ռուսաստան կը ղրկէ ուտես– տը, սովի մատնելով միլիոնաւոր բնակիչներ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ նաւահանգստին մէջ, Ժոլիէթի աւազանին բերանը դրուած գերմանական ական մը յաջողութեամբ հանուելով Ֆրիուլ կղզին փո – խադրուեցաւ, ուր պիտի ոչնչացնեն :

ՓԱՐԻԶԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ կը բացուի չաբաթ օր : Կը մասնակցին 25 ազդեր, 10.500 ցուցադրող– ներով : Այս առթիւ 270.000 լիտր դինի եւ ուրիչ ըմպելիներ պիտի բաշխուին ձրիաբար : Տօնաւա – ճառը հաստատուած է 1904ին : Երկուքուկէս մի – լիոն այցելուներ կը սպասուին :

Յանդուգն ծրագիր մը

ՆԻԻԹՈՊԻՍ ԱՆԿԱՐԵԼԻ ԴԱՐՁՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Ռոպէր Շուման յանուն կառավարութեան հաղորդեց թէ պիտի առաջարկէ բանակցութիւններ կատարել, Գերմանիոյ հետ միասին յանձնաձողելու համար երկու երկիրներուն հանքածուխի եւ պողպատի արտադրութիւնը, ընդ հովանեաւ գերազոյն վար– չութեան մը որուն կրնան մասնակցիլ ուրիշ եւ – րոպական երկիրներ : Պ. Շուման կը յուսայ թէ ա– ռաջին առթիւ պիտի միանան Անգլիա, Պելժիա, Հոլանտա եւ Իտալիա :

Յայտարարութիւնը խոր տպաւորութիւն գոր– ծեց Ֆրանսայի քաղաքական շրջանակներուն մէջ : Մ. Նահանգները չատ գոհ կ'երեւան : Գերմանիա՝ նմանապէս : Անգլիա որոշ վերապահութիւն կը ցուցնէ :

Պ. Շուման պարզելով իր «յանդուգն եւ չինա– բար» ծրագիրը, բացատրեց թէ առաջին դրական քայլն է միացեալ Եւրոպան կազմելու համար : Ծրագիրը երկու հիմնական նպատակներ կը հե – տապնդէ.— 1. Դիւրացնել միացեալ Եւրոպայի կազմութիւնը : 2.— Լուծել Ֆրանսայի եւ Գերմա– նիոյ դարաւոր կռիւը : Եթէ ծրագիրը գործա – դրուի, ապագային «անհերեւակայելի եւ նիւթա – պէս անկարելի» պիտի դառնայ պատերազմը :

Ծրագրի մասին նախապէս լուր տրուած է Մ. Նահանգներուն, Անգլիոյ, Իտալիոյ եւ ուրիշ եր – կիրներու, սակայն բանակցութեանց պաշտօնա – կան հրաւէրները պիտի հաղորդուին աւելի վեր – ջը : Ֆրանսական կառավարութեան կարծիքով, Ֆրանքֆուրտերման կամ եւրոպական հանքածուխի եւ պողպատի ճարտարագործութեանց միացումը պիտի աւելցնէ արտադրութիւնը, իջեցնելով դի – ները եւ խափանելով չարաչահութիւնները : Մի – եւնոյն ատեն պիտի ամրապնդէ ապահովութիւնը :

— « Աչխարհի խաղաղութիւնը կարելի չէ ա– պահովել առանց ստեղծագործ ճիգի, համաձայն սպառնացող վտանգներուն : Կազմակերպուած եւ կենդանի Եւրոպա մը անհրաժեշտ է խաղաղ յա – րաբերութեանց համար : Աւելի քան քսան տարիէ ի վեր հանդիսանալով ախոյեանը միացեալ Եւրո– պայի մը, Ֆրանսայի էական նպատակն եղած է ծառայել խաղաղութեան : Եւրոպան չկազմուեցաւ եւ հետեւանքը եղաւ պատերազմ : Մեր ծրագիրը կը թելադրէ միացեալ Եւրոպա : Եւրոպա մը ուր Ռուրը, Սարը եւ Ֆրանսական հանքերը համա – խորհուրդ պիտի գործեն, ուր իրենց խաղաղ աչ– խատանքէն պիտի օգտուին բոլոր Եւրոպացիները անխտիր, Արեւմուտքէն ըլլան թէ Արեւելքէն, եւ բոլոր երկրամասերը, մանաւանդ Ափրիկէն, ո – րոնք Եւրոպայէն կը սպասեն իրենց զարգացումը եւ բարօրութիւնը» :

Ծրագրին տրամադրութեամբ, գերազոյն վարչութիւնը պիտի արդիացնէ պողպատի եւ հանքածուխի արտադրութեան միջոցները : Եր – կու նիւթերը Ֆրանսական եւ գերմանական հրա – պարակներուն վրայ տրամադրելի պիտի ըլլան միեւնոյն պայմաններով : Միասնաբար զարկ պի – տի տրուի արտադրութեան : Երկու երկիրներուն մէջ ալ նոյն ճարտարագործութեանց բանուորնե – րը հաւասար իրաւունքներ պիտի վայելեն : Պիտի ջնջուին բոլոր մաքսերը հանքածուխի եւ պողպա– տի վրայ, ինչպէս եւ երկաթուղիներու սակերուն տարբերութիւնը : Նկատելով որ արտադրութեան տարբերութիւնը : Նկատելով որ արտադրութեան պայմանները կը տարբերին երկիրէ երկիր, փո – խանցման չրջան մը պիտի հաստատուի, մինչեւ վերջնական կարդադրութիւն : Իրաւարար մը պի– տի նշանակուի, վէճերը լուծելու համար եւն. :

Պ. Շուման իր յայտարարութեան համաձայն, առ այժմ անփոփոխ պիտի մնայ Գերմանիոյ պող– պատի արտադրութեան չափը (տարեկան 11.3 մի– լիոն թոն), իսկ երբ կազմուի Գերազոյն վարչու– թիւնը, սահմանափակումն ալ պիտի դադրի :

★ *Արեւմտեան Եւրոպայի պողպատի տարե – կան արտադրութիւնն է մօտ 40 միլիոն թոն : (Գերմանիա 9 միլիոն, Ֆրանսա՝ Սարի չրջանին հետ՝ 11 միլիոն թոն) : Արեւմտեան Գերմանիան տարեկան կ'արտադրէ 100 միլիոն թոն հանքա – ծուխ. Ֆրանսան՝ 60 միլիոն, Սարի չրջանով : Ա – րեւմտեան Եւրոպայի հանքածուխի տարեկան ար– տադրութիւնն է մօտ 450 միլիոն թոն :*

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՏԻԼԻՄԱՆԻ ԱՆԿՈՒՄԸ

« Քրխտոնեաներու գլուխներէն պալատ պի – տի չինել տամ» , սպառնացեր էր Աբշաղը – Հիւ – մայուն»ը, որ Ուրմիայէն Շարաֆխանէ փախչե – լով, Քիւրաերէ, Թաթարներէ եւ մաս մը բախտա – խնդիր Պարսիկներէ ձիաւոր զունդ մը կազմած եւ ռուսական թնդանօթներով զինուած, մօտեցած էր Սալմաստի սահմաններուն :

Աբշատը լուր ղրկած էր նաեւ Վանի Թուրք հրամանատարին եւ խնդրած էր փութացնել ար – շաւանքը Սալմաստի վրայ: Ան կազմակերպած էր բազմահազար ուրիշ բանակ մըն ալ :

Սմկօն նոյնպէս կը գործէր: Կը մտածէր թէ Վանէն հասած զօրքակոնութիւնը վհատեցուցած է նաեւ Սալմաստի եւ Ուրմիոյ բնիկները ու քրիս – տոնեաները պիտի չկրնան դիմադրել ուժգին գրո – հի մը :

Ի պատասխան Աբշատի եւ Սմկոյի խնդրանք – ներուն, Թուրք հրամանատարութիւնը բաւակա – նացած էր միայն քանի մը չավուշներ ղրկելով Տիլիման :

Ու յանկարծ օր մը Աբշատի բանակը ամբա – ցած տեսանք Ուրմիոյ լճի ափէն մինչեւ Ռոյի չր – ջանն երկարող Շաքարեզի լեռներուն վրայ :

Սմկօն ալ տեղաւորուեցաւ Կօթուրիոյ եւ մինչեւ Սալմաստի Սուլաւ գիւղն երկարող բար – ձունքներուն վրայ: Իսկ Սօմայի լեռնաշղթային վրայ կը վխտային քրտական աչիրէթները :

Երեք կողմէ, ռազմագիտական կէտերը գրա – ւած էին մեր թշնամիները, մէկ կողմէն ալ Ուր – միոյ լիճը կը կարէր մեր ճանապարհը :

Մեր եւ Ուրմիոյ հաղորդակցութիւնները դեռ կը չարունակէին Ղուչէիի լեռնանցքով : Կացու – թիւնը վտանգաւոր էր: Պէտք էր փորձել ամէն մի – ջոց : Անտարբեր եւ անզգոյշ ըլլալ՝ կը նշանակէր դաւաճանել մեր ժողովուրդի գոյութեան :

Բոլորը թշնամի էին այլեւս: Բայց դեռ մեր եւ Պարսիկներու բարեկամութիւնը լաւագոյն կը – բաւականը կը համարէինք մեր ապահովութեան :

Հաքիաւանի հայկական ուժերուն հրամանա – տար հրաւիրած էինք ռուս զնդապետ Գլատչեւը, որ անփոյթ եւ ապիկար ըլլալով, իրական հրա – մանատարի դերը կը կատարէր աննման Համբար – ձում Մելքումեանը, իբրեւ օգնականներ նշանակ – ուած էին Զիբօն, Վաղարշակ Շերվանեան եւ Վազգէն :

Ըմբռնելով կացութեան ծանրութիւնը, դիւ – զայական մեր զինուած ուժերը Հաքիաւանի եւ – կեղեցիին բակը հրաւիրեցինք եւ յայտարարե – ցինք.—

« Պարսիկ ժողովուրդի հետ մենք դարեւոր հարեւաններ ենք եւ անկեղծ բարեկամներ : Պար – սիկ կառավարութիւնը միշտ հովանաւորած եւ պաշտպանած է մեր ժողովուրդին թէ՝ երկրին մէջ եւ թէ իր սահմաններից դուրս :

Պարսիկ ժողովուրդին հետ կռիւ ունեցած չենք եւ պիտի չունենանք :

Տիլիմանը զէնք է վերցրել եւ պատերազմա – կան գործողութեանց ձեռնարկել, դեռ անյայտ են այդ գործողութեանց ղեկավարներու ծրագիր – ներուն թաքուն ձգտերը : Մեր գոյքը, պատիւն ու կեանքը արդէն իսկ վտանգուած են :

Ուստի .—

1.— Մենք զէնք վերցրած, մեզ պաշտպանե – լու հարկադրանքին տակն ենք գտնւում :

2.— Նախապարձակ պիտի չլինենք, այլ մեր սահմանները պիտի պաշտպանենք :

3.— Զինուած Ասորիների եւ Զիլօներու դէմ – ծողութեանց պիտի չնպաստենք, սակայն խանգա – րելու էլ ցանկութիւն չունենք, թշնամական վի – ճակ չստեղծելու համար մեր բախտակից ու զի – նակից ազգին բեկորների հետ :

4.— Ընդհարումների տաճն թէ խաղաղ ժա – մանակ պարսիկ խաղաղ եւ անզէն տղամարդ – կանց, կանանց եւ երախաներին պէտք է ազատ անցք տալ եւ խիստ պաշտպանութեան տակ նրանց պէտք է բերել մեր հրամանատարութեան յանձ – նել, ապահով վայրերի մէջ տեղաւորելու նպա – տակով :

5.— Զինուածներին, ինչ ազգի էլ որ պատ – կանին, երբ՝ զրոհի համար մօտենում են մեր սահմաններին, պէտք է պատասխանել կրակով: Իսկ անձնատուր լինողներին, անվտանգ բերել եւ հրամանատարութեան յանձնել :

6.— Այս հրահանգներին դէմ մեղանչողները պնդակահարւում են անխնայ »:

Դարձեալ կարուեցանք Ղալասարի մեր ուժե – րէն եւ չէինք կրնար մեր գործողութիւնները նե – րաշնակել անոնց գործողութեանց հետ:

Ի վերջոյ պարզուեցաւ, որ նոյն չրջանի հրա – մանատար Լեւոն Շաղոյեանի կողմէ ալ նոյնի – նաստ հրահանգներ տրուած են:

Մեր մէջ գտնուած ռուս սպաները, որոնք ո – չինչ ունէին կորսնցնելիք եթէ ազգամիջեան յա – րաբերութիւնները լարուէին կամ խզուէին, կը

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Փարաւոնիներու ևրկիրը ևրեկ եւ այսօր

(Բ. եւ վերջին մաս)

Եգիպտոս միապետական երկիր մըն է: Ունի իր խորհրդարանն ու նախարարները:

Արդի վեհապետը, Ֆարուք Ա. աչխոյժ երի – տասարդ մը, կը զբաղի երկրին դործերով մեծ ջանադրութեամբ: Կը հետեւի պետական թղթա – ծրարներուն առանց յապաղումի, մնալով իր դրասենեակին մէջ, մինչեւ ուշ գիչեր: Թէեւ ու – սած Անգլիոյ մէջ, ֆրանսերէնը անգլերէն լեզուէն աւելի լաւ կը խօսի: Իր հօր՝ Ֆուատ Ա.էն վերջ, անկախ Եգիպտոսի երկրորդ թագաւորն է: Ար – ձանագրենք եւ այն, որ թրքական լուծէն ազատ – ուելէն ի վեր, ինք երկրորդ թագաւորն է, որուն Ապտինի Պալատին թուրքերէն պաշտօնական լե – զուն վերածուած է արաբերէնի :

Երեսփ. վերջին ընտրութիւններուն մէջ, ո – րոնք տեղի ունեցան անցեալ Յունուարին, չախ – չախիչ մեծամասնութիւն մը չահեցան Վաֆտը, որ կուսակցութիւն մը ըլլալէ աւելի չարժում մըն է: Ըստ իրենց բացատրութեան «վերածնունդը ազ – գային ոգիին»: Զգտում դէպի կատարեալ անկա – խութիւն :

Այս պայքարին առաջնորդը հանդիսացաւ Մուսթաֆա Նահաս փաչան, ուժգնօրէն մաքառե – լով ընդդէմ օտար դրամատն , մինչեւ իսկ իր ներ – քին թշնամիներուն, բոլորն ալ ազդեցիկ անձեր :

Կառավարութեան սեղանին վրայ կը դնուին անմիջական հարցեր, ձրի եւ պարտադրիչ ու – սում, ընդհում պաչարման վիճակի եւ ազատ ար – ձակումը քաղաքական բանտարկեալներուն: Ջընջ – ումի դրքնութեան: Նուազ խիստ վերաբերում հանդէպ օտարականներու : Բանակցութիւններու վերսկսում Անգլիոյ հետ: Մ. Նահանդներու հետ առեւտրական համաձայնութիւն : Կառուցում բանուորական քաղաքներու: Արաբական Դաչնակ – ցութեան աչխուժացում, եւն. եւն.:

Անգրագիտութիւնը մանաւանդ մեծ աւեր կը գործէ երիտասարդութեան մէջ: Մանուկներ փո – խանակ դպրոց մտնելու, կը թափառին փողոցնե – րուն մէջ, մինչեւ որ 6—8 տարեկան ըլլան եւ գործի մտնեն: Անոնց գործելու առաջին չրջանը կը սկսի մուրացկանութեամբ :

Աղջիկները կ'ամուսնացնեն չատ փոքր տարի – քին: Հազիւ 12—13 տարեկան, անոնք մայր են ար – դէն: Կ'աչխատին իբրեւ սպասուհի, լուացարա – րուհի, երբեմն իբրեւ գործաւոր: Եգիպտական ընտանիքներուն մեծ մասը ունի նուազագոյն հինգ երախաներ: Կարելի էր կրկնապատկել, նոյնիսկ եռապատկել այս թիւը, եթէ թշուառութիւնն ու անմաքրութիւնը չմեռցնէին մնացեալները :

Մինչեւ 1930 պետական դպրոցներէն չատ ա – ւելի թիւով ֆրանսական, անգլիական, յունա – կան, իտալական եւն. վարժարաններ կային: Փո – ղոցները, հանրակառքերը, վարժարանները, սըր – ղոցները, վարժարանները, սըր – ղոցները, հանրակառքերը, եւրոպացիներով: Քանի ճարանները կը լեցուէին եւրոպացիներով: Քանի մը եգիպտացի հարուստներ կը խնդրուէին օտա – րականներու այս բազմութեան մէջ: Տասը տարի առաջ եւրոպացի տիկին մը չատ դժուարաւ պիտի ուղէր պարել եգիպտացիի մը հետ :

Հիմա փոխուած են ժամանակները: Երկիրը հետզհետէ աւելի եգիպտական կը դառնայ: Կարդ մը օտար վարժարաններ փակուած ու միացուած են կրթական վարչութեան կողմէ :

Անգլիացիներուն մեկնումով, ժողովուրդը կը զգայ որ ինք իր տան մէջ է, ազատ ու անկախ , միակ տէրը երկրի ճակատագրին: Կառավարու – թեան հետ կապուած բոլոր պաչտօնագրութիւն – ներն ու խնդրագիրները պէտք է ըլլան արաբերէն: Ժողովուրդի հոգեբանութեան մէջ կատար – եալ յեղափոխութիւն մը տեղի ունեցաւ: Կարդ մը օտար տարրերու երկրէն հեռացումով, մեծ քա – նակ տարրերու տեղացի բնակչութեան թիւը սկսաւ աոուարանալ: Մալթացի չատ մը ընտանիքներ մեկնեցան Աւստրալիա:

Ազատ ու անկախ ապրելու այս գիտակցու – թիւնը կը ջղայնացնէ եգիպտացի ժողովուրդը , վանդի քաղաքականապէս եւ տնտեսապէս տէրը չէ տակաւին իր երկրին: Ենթակայ է մեծ պետու – թիւններուն, մասնաւորաբար Անգլիոյ ազդեցու – թեան :

Փոխադարձ համաձայնութեամբ մը Անգլիա պարպեց Եգիպտոս, բայց իր զինուորներն ու օ – դանաւերը կեդրոնացուցած է Սուէզի ջրանցքին չուրջ, անապատային մասին մէջ: Կայ նաեւ Սու – տանի խնդիրը: 1930էն սկսեալ եկող դացող բոլոր դահլիճները չեն կրցած համաձայնութեան մը յանդիլ այս մասին: Գահիրէ կը պահանջէ Անգ – լիայէն, անոր անմիջական պարպումն ու եգիպ – տոսի կցումը: Լոնտոն կը ձգձգէ. ու կ'առաջարկէ հանրաքուէի ենթարկել, որպէսզի Սուտանի ժո – ղովուրդը ինքը ընտրէ իր ուղած ճամբան :

Կլանուած Հրեաներուն դէմ մղած պատե – րազմով, եւ մտահոգ իր իսկ սահ – մաններու ապահովութենէն, երկրորդ Աչխարհա – մարտի տաեն մանաւանդ, եգիպտական կառավա – րութիւնը տոխպուած էր, գոնէ տաժամաբար, յե – տաձգել Սուտանի եւ Սուէզի մասին պահանջները: Նահաս փաչայի իչխանութեան գլուխ գալով, այս խնդիրները կրկին կուգան տեղացին վրայ: Վաֆէն ու իր նախագահը կը նկատուին միակ իչխանու – թիւնը, որ կրնայ լեզու գտնել Անգլիոյ հետ :

Մեծն Բրիտանիայէն վերջ, Մ. Նահանդներն ալ կ'ուզեն դիրքեր գրաւել Միջին Արեւելքի մէջ: Ա.ա այժմ անոնք զինուորական թափանցումէ աւել – լի՝ կը հետեւին տնտեսական թափանցումի քաղա – քականութեան: Մանաւանդ որ Անգլիան կ'ապա – հովէ այդ չրջանին զինուորական պաչտպանու – թեան ապերախտ գործը: Մ. Նահանդները կը չա – նան ներմուծել մեծ դրամագլուխ եւ հաստատել տնտեսական հաստատուն խարիսխներ: Այսինքն տիրանալ քարիւղի :

Թէեւ Մ. Նահանդները ունին աչխարհի ամէ – յուսային չահեր ապահովել : Եւ ուժեղ քարոզու – թիւն կը կատարէին անմիջապէս Տիլիմանի վրայ յարձակելու մասին:

Գնդապետ Կուզմինակի եւ փոխ–գնդապետ Սնելնիկովը նոյնպէս համաձայն էին Տիլիմանի վրայ կատարելիք յարձակման: Իսկ մեր ժողո – վուրդի առողջ բնազդը սակայն ուրիչ բան կը թե – լադրէր:

1918 Ապրիլ 8ին, Մակուէն եկած թուրք–քր – տական ուժերը արշաւեցին Տիլիմանէն դուրս դիրք բռնած ասորական հարիւրակին վրայ եւ ծանր կո – րուստներ պատճառելով մտան Տիլիման :

Ապրիլ 9ին, Տիլիմանի ուժեր դուրս եկան քա – ղաքի պարսպադռներէն եւ փորձեցին արշաւել Հաքիաւան – Ղալասարի հայկ. չրջաններու վրայ:

Շատ չանցած, նահանջեցին, դռները ամբա – ցնելով եւ պարիսպներու եաեւը դիրք բռնելով :

Ասորիները կը կռուէին բաց դաշտի մէջ: Կ'իյնային չիլօ զինուորներ արիւնաչաղախ եւ թա – ւալգլոր, բայց անոնց յանդուգն գրոհները կը չա – րունակուէին:

Ջիբոյի եւ Վաղարշակի հետ, մեր ձիաւոր ե – րեք հարիւրակներով տեղաւորուած էինք Քիւլ Թէփէէն մինչեւ Հաքիաւանի աղբիւրը հասնող ար – տերուն եւ անտառներուն մէջ :

Երկօրեայ կատաղի կռիւներէ վերջ, Ղալա – սարի մեր ղեկավարներէն Սամսոն, Կոստին, Գ. Պուլղարացին եւ Լ. Շաղոյեան մտածեր էին վերջ տալ արիւնհեղութեանց :

Տիլիմանի պարսիկ վճռառականապետ Մա – չատ – Աբաս Ալիի գլխաւորութեամբ յայտնի գիւղատէր Սատըղ խան Սարթիպի եւ ուրիչ ազդե – ցիկ Պարսիկներու պարտականութիւն յանձներ էին միջամտել Տիլիմանցիներու եւ Ասորիներու գործողութեանց, զանոնք խաղաղեցնելու համար :

Անոնք պիտի խնդրէին նաեւ Արչատ – Հիւ – մայունէն որ միջնորդ հանդիսանայ, խաղաղու – թիւն վերահաստատելու եւ ճամբաները բանալու համար, որպէսզի հայ եւ ասորի զաղթականները կովկաս անցնին :

Մինչ Հայերը ղրկուած պատգամաւորներու աչխատանքի արդիւնքին կը սպասէին, Ապրիլ 11ի առաւօտեան, Տիլիմանի, Սադաղեանի եւ Հաբաշի թուրք – քրտական գիւղերէն յարձակում մը սկը – սաւ Ղալասար, Փայշուկ եւ Հաքիաւան – Խոս – րովայ մեր չրջաններու վրայ :

Լեւոն Շաղոյեանի ղեկավարութեամբ, Վանե – ցիներու երեք վաչտեր, ասորական հարիւրակ մը եւ Փայշուկ – Ղալասար գիւղերու հայ սակա – ւաթիւ զինեալները ստիպուած էին ճակատիլ Ար – չատի 3000նոց զօրամասին եւ բազմահազար խու – ժանին դէմ :

Մերոնք հարկադրուած էին կռուելով կարել, անցնիլ մէկ ժամուան ճամբայ, բաց դաշտին վը – րայով, մինչեւ ծունկերը ցեխերու մէջ թաղուած: Կռիւները անհաւասար էին եւ օրհասական :

Աւելի նպաստաւոր չէին Հաքիաւան – Խոսրո – վայ չրջաններու մեր ուժերը :

Կռիւներուն կը մասնակցէին Կուզմինակին եւ Կոնտաատեւը, որոնց ներկայութիւնն իսկ յուսա – գրիչ էր: Կրակի գծին վրայ էին նաեւ հազար ա – սորի զինեալներ :

Կէսօրուան տաեն, Ղալասարի մեր ուժերը հասած էին արդէն Աբշատի բանակավայրը, գրա – ւած էին 20.000 թրքական հրացանի փամփուչտ – ներ, թնդանօթներ, ուղտեր եւ ձիեր :

Թշնամին յիսունէ աւելի սպաներ եւ վիրա – տորներ ձգելով անկանոն նահանջի դիմած էր :

Օրուան ընթացքին Տիլիմանի ուժերու յան – դուգն զրոհները քանիցս խորտակուեցան մեր հա – կահարուածներէն եւ թշնամին հարկադրուեցաւ դարձեալ ամրանալ պարիսպներուն տաեւ :

Ու Տիլիմանը պաչարուեցաւ :

Ա.ԶԳԻՆ

Ընտրական պայքարը Թուրքիոյ մէջ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը հաղեցնք հե – տեւեալ տեղեկութիւները ընտրական պայքարի մասին.—

Մայիս մէկին, դեմոկրատ կուսակցութեան թեկնածուներէն Տիկին Նազլը Թլապար յայտա – րարեց.

— Մենք կ'ուզենք հաստատել ազգայնակա – նութիւն մը, որ ընդէ ամէն տեսակ խտրականու – թիւն հայրենակիցներու միջեւ: Դեմոկրատ կու – սակցութիւնը առանց կրօնի եւ ցեղի խտրութեան թուրք կը նկատէ բոլոր հայրենակիցները, եւ թրքութեան բոլոր իրաւունքները կուտայ իրենց: Ամէն հայրենակից որ կը կատարէ իր օրինական պարտականութիւնները, մեր աչքին թուրք է հա – մահաւասար իրաւունքներով :

Կրօնական ոչ մէկ զաղափար կրնայ ազդեցու – թիւն գործել ոեւէ օրէնքի պատրաստութեան եւ գործադրութեան մէջ: Որովհետեւ միւս բոլոր ա – զատութիւններուն նման, կրօնական ազատութիւ – նըն ալ մաս կը կազմէ մարդոց նուիրական իրա – ւունքներուն :

Պետական բոլոր պաշտօններէն պէտք է օգ – տուին բոլոր հայրենակիցները, հաւասար իրա – ւունքներով: Եթէ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը իշխանութեան գլուխ գայ, մեր յոյն, հայ եւ հըր – եայ հայրենակիցները թող գիտնան թէ պիտի տի – րանան տարիներէ ի վեր կատարով անուցած իրենց փափաքներուն: Հազարումէկ մաքառումներէ եւ քրտնաթոր աշխատանքէ մը վերջ երբ հայրենա – կիցը ապագայի մատակարարութեամբ կ'ապրի, այդ կեանքը իսկական տառապանք մը կ'ըլլայ իրեն համար :

Պէտք չէ որ հայրենակիցներու մտքին մէջ հե –

նէն հարուստ նաւթահորերը, (1943ի արտադրու – թիւնը 204 միլիոն թոն էր), կը վախնան քարիւղի սպառումէն: Կը կարծուի թէ անոնց պահեստը պիտի տեւէ դեռ տասնըհինգ տարի: Ուրեմն պէտք է պաշար փնտռել այլուր: Անոնք արդէն իրենց թեւարկութեան տակ առած են Սէուտի Արաբիան: Եւ ահա յայտնի կ'ըլլայ, որ Եգիպտոսի մէջ ալ քարիւղի հանքեր կրնան գտնուիլ :

Բացի քարիւղէն, Եգիպտոսի աշխարհագրա – կան դիրքը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, ինչպէս յի – շեցինք, իրեն կ'ընծայեն մեծ առաւելութիւններ: Օրինակ՝ ազդեցութիւն արաբական աշխարհին վրայ, պայքար համայնավարական թափանցու – մին դէմ :

Այս բոլորին դէմ կայ սակայն ուրիշ մրցակից մը, Անգլիա որ դեռ զօրաւոր է այդ վայրերուն մէջ :

Եւ վերջապէս Թ. Միութիւնը: Եթէ Մ. Նա – հանգներուն համար Մերձաւոր – Արեւելքը տըն – տեսական ապահովութեան հաւանական չրջան մըն է, Թ. Միութեան համար ան կը հանդիսանայ ռազմագիտական ապահովութեան չրջան մը :

Թ. Միութիւնը իր պայքարը սկսած է արդէն եւ առաջին իսկ պատեհութեամբ, պիտի փորձէ թափանցել Միջին Արեւելք:

Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ Լ. ԳԵՂՈՒՆԻԻ Ա.ՃԻՒՆԸ

ԿԱՐՏԱՆ, 29 Ապրիլ.— Հ. Ց. Դ. մարմինը յաւերժացնելու համար նահատակ ընկեր Լեւոն Գեղունիի յիշատակը, յուշարձան մը կանգնած է Կարտանի վերեզմանատան մէջ: Նահատակին ա – ճիւնը հասարակաց գերեզմանէն փոխադրուեցաւ իր զամբարանը, մտերմական չրջանակի մէջ: Շատեր եկած էին իրենց յարգանքը յայտնելու գարշելի եղբայրասպանութեան անմեղ զոհին : (Հրէշները իրենց օճիքը ազատելու օգտուելով ներզաղթէն...): Բարկէն քահանայ Ալանեան կատարեց թաղման արարողութիւնը եւ զամբա – նական մը խօսելով ըսաւ.—

« Դուն անապատի չարգերէն ազատեցաւ, հա – սակ նետերը այս հիւրընկալ հողի վրայ, գրիչդ չարժեցիր ,խօսեցար ու գործեցիր հայ ժողովուրդի բարիքին համար, սիրեցիր հայրենիքը, ոխ չու – նեցար ոեւէ մէկուն դէմ, եւ սիրեցիր Ֆրանսան իբր երկրորդ հայրենիք, այժմ հանդչէ ազատա – տեղ Ֆրանսայի հողին տակ: Զարգործները մար – մինդ սպաննեցին բայց հոգիդ անմահացաւ, դուն պիտի դառնաս նոր սերունդին ներչնչման աղբիւ – րը, ազգապահպանման սուրբ ոգին »:

Ապրիլի վերջին օրն էր, համազգային սուգի օր, ներկաները կուլան նոր նահատակի դագաղին վրայ: 35 տարի առաջ դարաւոր թշնամի Թուրքը կը հարուածէր հայ ժողովուրդի միտքը,անճիտե – լով իր գլխաւոր մտաւորականութիւնը, իսկ այս ազատ երկրին մէջ հայանուն կայէնը կը սպաննէ իր երիտասարդ մտաւորականը:

Ցարդանք յիշատակիդ, սիրելի ընկեր: Մենք չենք մոռնար քեզ :

Ցուշարձանի բացումը տեղի պիտի ունենայ նահատակի սպանութեան 6րդ տարելիցին , 27 Օ – գոստոս : Մանրամասնութիւնները կը հաղորդուին մամուլի միջոցաւ, իր հեռաւոր բարեկամներուն եւ ընկերներուն : Վիրապեան

ԱՊՐԻԼ 11–24Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱ.— Մենք ալ տօնեցինք Ապրիլ 11–24ի տարեդարձը, Ապրիլ 29ին, մասնակցու – թեամբ բոլոր կազմակերպութեանց եւ հովանաւո – րութեամբ Վալանսի Ազգ. Միութեան: Օրուան նախագահը Պ. Տիգրան Փիւրումեան յոտնկայս յարգանքի հրաւիրեց ներկաները: Աչակերտները եւ վարժուհին՝ առաջնորդութեամբ Տիկին Զէ – քէմեանի երգեցին խորապէս յուզելով ներկա – ները: Օր. Անահիտ Օհանեան արտասանեց «Ես երգելով կ'ուզեմ մեռնիլ » (Սիամանթօ), Օր. Սանթիկ Ֆէրէչեան արտասանեց Գ. Կաւաբեն – եան «Որբերը», Օր. Անահիտ Օհանեան երգեց «Բաւ է որ օտարին ծառայեցինք» (Գամառ Գաթիպա) , Տիկին Կրկըզեան՝ «Իմ սիրելի զաւակուհիս» :

Գեղջկական պատկեր մը ներկայացուցին Տէր – ոէրեան, Ցակոբ Թորլիկեան, Օհանեան քոյրերու հետ, արտասանեց Ցակոբ Օհանեան, «Հայը»:

Օրուան բանախօսն էր Պ. Ց. Վարժապետեան (Լիոնէն), որ մանրամասնօրէն նկարագրեց Հա – յկեմնիջ Սարսափները:

Հանդէսը վերջացաւ «Տէր ողորմեա»ով զոր երգեց Պ. Ցարութիւն Խազարեան (Մարսէյլէն) : Ներկայ մը

ՕՏԱՐ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

Օտար Ընկերվարականներու Դաշնակցութիւ – նը կիրակի կէսօրէ վերջ տօնեց »Աշխատանքի Օր»ը երիտասարդներու Միջազգային Տան մէջ : Օրուան տօնին մասին խօսեցան կազմակերպու – թեան նախագահն ու ընդհ. քարտուղարը :

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակ – ցութիւնը բերին սպանիացի, իտալացի եւ հայ արուեստագէտներ եւ արուեստագիտուհիներ: Ցաջողութիւն գտան սպանիական պարերը՝ կի – թառի ընկերակցութեամբ: Նոր Սերունդի ընկե – րուհիներէն Օր. Աստղիկ Քէօսէեան երգեց քանի մը հայերէն երգեր: Հանդէսը վերջացաւ ժամը 6ին, ջերմ մթնոլորտի մը մէջ :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԼԻՈՆ.— Փոքրիկն Շուշանիկ Հայցագործեան վեց տարեկան , մէկ տարիէ ի վեր կը հետե – ւի դաշնակի դասընթացքի: Անցեալ ապրիլ 7ին դաշնակի հետեւող փոքրիկներուն մէջէն, ամէնէն դեռատին ըլլալով, առաջնութիւնը չահեցաւ : Լիոնի Radioի վարչութեան կողմէ, սկաւառակի վրայ առնուեցաւ իր նուագած կտորը՝ Մոցար – թէն: Հինգշաբթի, 11 Մայիս ռատիօ Փարիզէն պի – տի լսենք զինքը:

Լիոնի երեք կարեւոր օրաթերթերը յաջորդ օրը մեծ գովեստով խօսեցան, տպելով փոքրիկին նկարը: Ցաջողութիւն եւ յարատեւութիւն :

Կարօ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (75)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԺԱ.

Եթէ պինդ պահես երդումդ, իմ սիրտը կը տեսնես, թէ չէ՝ երեսս էլ չես տեսնի:

Որքան սիրուն էր սիրտ ցոյց տալու խոստում – մը, այնքան խիստ էր սպառնալիքը: Ջտեսնել նրա երեսը: Բարի գայեակի մէջ տարիների ընթաց – քում մայրական զգացմունք էր հաստատուել դէպի այդ աղջիկը:

Եւ այդ զգացմունքը մանաւանդ այժմ, այս օտարոտի երեկոյին, ցանկանում էր տեսնել նրա սրտինը:

Նա երդուեց բոլոր սուրբերի անունով :

— Հիմա խօսում եմ, Մեհրի: Բայց լինեք հա – մարձակ, թէեւ ինձ չէք թոյլ տուել լինել համար – ձակ: Եւ սակայն, արձակ համարձակ էք իմ մէջ· այս տախտակի տակ մի ամբողջ աշխարհ կայ, ուր ես բոլորովին ազատ եմ :

Նա ձեռքը դրեց իր կրծքի վրայ:

— Ա՜հ, գիտե՞ս այժմ ինչ է ասում իմ այս ա – զատ աշխարհը:

Նա ասում է որ դուք վախկոտներ էք... դու, մայրիկը, մայր Հեղինէն: Որքան վախկոտ: Դուք ինձնից ծածկում էիք... Բայց այժմ դուք է, այժմ ի դուր է, այժմ առանց ձեզ էլ ես գիտեմ, ամէն ինչ գիտեմ ...

Մեհրին լայն բաց արաւ իր աչքերը: Նա ապ – շած էր: Եւ հազիւ կարողացաւ ասել·

— Ի՞նչ գիտես:

— Օ, շատ բան: Ես, օրինակ, գիտեմ որ մեր երկիրը այժմ մի դժոխք է: Գիտեմ որ Վարանդայի աղջիկները մի – մի Նազլուներ են: Ցիշիր Մեհրի, Վարդավառի օրը, այն ժամանակ, երբ մենք բախտ էինք որոնում, երբ մենք ուրախութիւնից տրաք – ւում էինք, նա, խեղճ աղջիկը, ոռնում էր ծառի տակ: Երկրորդ անգամ նրան տեսայ այստեղ, մեր բակում: Նրան վռնտեցին, որովհետեւ նրա լեզ – ուից թոյն էր ծլում: Ամէնդ, դու էլ, խենթ էիք անուանում նրան:

Եթէ անբախտութիւնը խենթութիւն է, նա , ուրեմն ամենամեծ խենթն էր մեր երկրում :

Նրա բերանից խօսքերը չէին թափւում, այլ կրակի կտորներ , բայց այրել չէին կարողանում — եւ ինչպէս չը խենթանար :

Նա տապակւում, գալարւում էր իր ցաւից, մարդիկ ծաղրում էին այդ պարը, երես էին դար – ձնում նրանից — կարո՞ղ էր նա չխենթանալ :

Խենթ էր, որովհետեւ աղաղակում էր... բայց եթէ խելք ունենար, կը լռէր, չէ՞ :Ա՜հ, այդ ինչ, ի՞նչ խելք է... Այսօր լուռ ու մունջ մարդ կը դար, ոչ ոք ոչինչ չէր իմանայ եւ նրա նշանածն էլ չէր սպաննուի: Երջանիկ մարդ կը լինէր... Խենթ Նազլու :

Մի հատ մարդ կայ, որ անպատուութիւնը չէ ուզում տանել, որ կանչում է մարդկանց եւ Ա – ստծուն — եւ նա խենթ է: Այդպէս է մեր երկիրը.. Դու, ի հարկ է, գիտես նրա պատմութիւնը:

Մեհրին յայտնեց որ չգիտէ :

— Բայց ինչո՞ւ ծածկում էիր ինձանից, ին – չո՞ւ դոնէ երկու խօսք չէիր ասում, երբ ես հար – ցնում էի թէ ինչ աղջիկ է...

— Որովհետեւ առհասարակ բոլոր այդպիսի թշուառների մասին դու ոչինչ չպիտի իմանայիր:

— Օ, ի հարկէ... Մելիքի աղջիկ եմ ես... դու կարմիր խնձոր անուանեցիր այդ աղջկան , մայր Հեղինէն — ժամանակաւոր աւանդ , տան մէջ, իսկ իմ մայրը — ծառի սիրտ ունեցող երե – խայ, մի փոքրիկ երեխայ... Ի՞նչպէս Նազլուն չանուանէր ինձ բախտաւոր... Ի՞նչպէս կը լինի որ այդ բախտաւորը խօսէ, մտածէ թշուառների, տկլորների մասին... բախտաւոր ...

Նրա բերանից դուրս թռաւ մի թոյլ ու կարճ ծիծաղ, որ թունալից սլաքներ տարածեց ամէն կողմ: Դրբանից պաշտպանուելու համար էր որ Մեհրին ասաց :

— Ժամանակն է այդպէս, մեզ մի մեղադրիր:

— Ժամանակը, այո: Լսիր այժմ Նազլուի պատմութիւնը, դա ժամանակի պատմութիւնն է..

Եւ լռեց պառաւը: Նրան սարսուռ պատճառո – ղը այդ պատմութիւնը չէր, որ սովորական կա – րելի էր համարել, այլ այն՝ որ այդ պատմութիւ – նը այդքան մանրամասն յայտնի էր Գայիանէին :

— Նազլուները շատ են մեր մէջ, այսպէս վեր – ջացրեց աղջիկը :

— Բայց ինչո՞ւ այդպէս պլչել են աչքերդ , ինչո՞ւ այդքան զարմացած ես: Հասկանում եմ քեզ, Մեհրի... երէկ, անցեալ օրը, չարաճներ , ամիսներ առաջ՝ դու այդպիսի պատմութիւններ էիր լսում, բայց այսքան չէիր սարսափում :

Երեվելուս ժողովը Լոնտոնի մէջ

ՕՐԱԿԱՐԳԻՆ ՎՐԱՑ ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ ՆԱԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԽՆԴԻՐԸ.— ԱՄԵՐԻԿԱ ՄԻԱՑԵԱԼ ՃԱԿԱՏ ԿԱՌԱՒԱՐԿԷ ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ.— ԳԱՀԻՐԷԻ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԴԵՍՊԱՆԻՆ ՊՏՈՒՅԶԸ՝ ԻՐԱՔԻ, ՍՈՒՐԻԱՑԻ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարներուն ժողովը բացուեցաւ Լոնտոնի մէջ: Օրակարգին վրայ կը գտնուին բազմաթիւ ծանրակշիռ խնդիրներ :

Թերթերը կը դժեն թէ խորհրդաժողովէն առաջ, Պ. Էչիսըն մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունենայ Լոյտ Պ. Պեւինի հետ, մասնաւորապէս չէչտեց թէ անհրաժեշտ է միացեալ ճակատ կազմել, պայքարելու համար համայնավարութեան դէմ՝ հարաւային – արեւելեան Ասիոյ մէջ: Մ. Նահանգները կ'ուզեն որ Անգլիան ալ օգնէ Ֆրանսայի, յայտնի կ'ուզեն որ Անգլիան ալ օգնէ Ֆրանսայի, յայտնի զուլթեամբ վերջացնելու համար Հնդկաչինի պատերազմը: Միւս կողմէ Լոնտոն ալ դրամական եւ զինուորական աջակցութիւն կը սպասէ Մ. Նահանգներէն, զսպելու համար Մալայեան կղզիներու խռովութիւնները :

Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարներուն առաջին խօսակցութիւնը տեւեց հինգ ժամ: Երեք նախարարներուն ժողովը պիտի տեւէ երեք օր :

★ Փարիզի մէջ դոհ կ'երեւան Պ. Էչիսընի խոստումներէն՝ (զինուորական եւ դրամական օգնութիւն Հնդկաչինի մէջ), թէեւ կիսապաշտօնական «Լը Մոնտ»ը կանխահաս կը գտնէ լաւատեսութիւնը: Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Փլեվէն, կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ Հանրապետութեան խորհուրդին առջեւ: Գոհունակութիւն յայտնեց Մ. Նահանգներու յանձնառութեան համար, «ինչ որ պիտի նպաստէ հնդկաչինեան բանակ մը կազմելու եւ նօսրացնելու մեր զօրքը: Այս տարի Մ. Նահանգներէն պիտի ստանանք 150 միլիառ ֆրանքի զինամթերք ցամաքային, ծովային եւ օդանաւային ուժերուն համար»:

Նախարարը այս առթիւ ըսաւ թէ Ֆրանսան այժմ դրօշի տակ ունի 300.000 զինուոր, եւ երբ ամերիկեան զինամթերքը հասնի, պիտի կրնան եւս զօրաբաժին եւս զինել: Հնդկաչինի մէջ կը գտնուին 9000 հնթասպաններ :

★ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Մ. Նահանգները լուրջ մտահոգութեամբ կը դիտեն հաղորդակցութեանց գործունէութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ: Վերջին չաբաթներու ընթացքին ծածկաբար հեռագիրներ փոխանակուած են Գահիրէի ամերիկեան դեսպանատան եւ Ուաշինկթընի միջեւ եւ դեսպանը, Պ. Քէֆըրի յանկարծ մեկնած է, քննական պատյտ մը կատարելու համար Իրաքի, Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ: Իր քաղած տեղեկութիւնները անմիջապէս պիտի հեռագրուին Լոնտոն, «Երեք»ներու ժողովին: Դեսպանին կ'ընկերանայ արաբական խնդիրներու խորհրդականը եւ ուրիշ մասնագէտ մը: Հաւանական է որ երեքը միասին Անգարա եւս հանդիպին, քանի որ Խ. Միութիւնը նորէն կը ննշէ Թուրքիոյ վրայ, նեղուցներու հարցին առթիւ:

Կ'ըսուի թէ Խ. Միութեան արբանեակ երկիրները երիտասարդ Հրեաներ կը սողոսկին Իսրայէլի բանակին մէջ: Ուաշինկթըն տհաճութեամբ կը դիտէ, նաեւ, Պէյրութի խորհրդային դեսպանատան պաշտօնէութեան արտակարգ թիւը, Սուրիոյ ներքին կացութիւնը եւն.: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Խ. Միութիւնը խոստացած է ամէն տեսակ զէնք եւ ռազմանիւթ ճարել Սուրիոյ, փոխարէն ստանալով տեղական ապրանքներ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԺՈԼԻՕ – ՔԻՒՐիի պաշտօնանկութեան առթիւ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Ազգ. Ժողովին մէջ: Համայնավար երեսփոխան մը, Կառոտի, ամբաստանեց թէ կառավարութիւնը այդ գործը կատարած է Ամերիկայիներու ճնշումին տակ եւ փոխան դրամական օժանդակութեան: Այս առթիւ անճահ բառեր գործածեց — « Ֆրանսական կոչուած կառավարութիւնը այս պաշտօնանկութեամբ կը խոստովանի թէ կ'ընդունի հիւլէական պատերազմին հեռանկարը»: Նախագահը կարգի հրաւիրեց: Վարչապետը բացատրեց թէ կառավարութիւնը չէր կրնար պաշտօնի վրայ պահել Ժոլիօ Քիւրին, Ապրիլ 5ի ճառէն վերջ (համաձայնաւար ընդհ. ժողովին մէջ), թէ իր պարտքն է ապահովել ազգ. ներիչխանութիւնը եւն.: Պ. Կառոտի պատաց — «Դուք ազգային պոռնկութեան քաղաքականութիւն մը կը վարէք»: Նախագահը սաստեց, իսկ Պ. Պիսօ ձգեց գնաց: Ի վերջոյ ժողովը վաւերացուց պաշտօնանկութիւնը, 179ի դէմ 399 ձայնով :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

VILLEJUIF *ԱՇԽԱՏԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ*

ԼԱՒ ԱՇԽԱՏՈՂ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ ԿՕՇԻԿԻ ՀԱՄԱՐ: Դիմել՝ Bottier Jean Vanleyan, 7 rue Godot de Mauroy, métro Opéra *կամ* Madeleine: Tél. Opé. 01–08:

Ժամը 2էն 7:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Ֆր. կ. Խաչի Մարսէյլի բոլոր չրջաններու ընկերուհիները սիրով կը հրաւիրուին ընկերական հանդիպումի այս ուրբաթ ժամը 3ին, Ազարոնեան ակումբին մէջ: Ներկայ կ'ըլլայ ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ ՄԻՍԱՔԵԱՆ :

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 14ին: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՑԹԸ

կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը 4էն 10, Studio Colibri մէջ, 19a rue Caumartin,métro Havre Caumartin: Կը հրաւիրուին չրջանի բոլոր մասնաճիւղերու ընկերները :

ՑՈՐԵԼԵԱՆ 65ԱՄԵԱՑ ԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ, ՀԱՑ ՄԵԾ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ

ԱՐՇԱԿ ՋՕՊԱՆԵԱՆԻ

Բարձր հովանաւորութեամբ՝ ԱՐՏԱԻԱԶԴ արք. ՍԻՒՐՄԷԼԵԱՆԻ եւ նախկին նախարար Պ. LOUIS MARIN*ի:*

Կը նախագահէ՝ M. RENÉ GROUSSET, *անդամ Ֆրանսական ակադեմիայի:*

Կը մասնակցին հայ եւ Ֆրանսացի ծանօթ արուեստագէտներ:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.15ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ:

Մուտքը ազատ է :

Հրաւիրատոմսի համար դիմել Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ քարտուղարութեան, Բարեզօր – ծականի կեդրոնատեղիին եւ Հայդրատուններուն :

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Տիկին Սաթենիկ Տէր Դաւթեան իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տիկին Իսկուհի Գարմէնի, իր սիրելի զաւակին՝ Վիրգինի մահուան առթիւ :

ՀԱՑ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Օգն. Մարմինը չարմար տեղ մը կը փնտռէ մանուկներու օդափոխութեան համար, Փարիզէն 100—300 քիլոմեթր հեռու :

Ֆր. կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Թէրզիպաչեանէ հազար ֆրանք իր աղջկան՝ ԼՈՒԻԶԻ մահուան չորրորդ տարելիցին առթիւ: Նոյնպէս Պ. Համբարձում Զալլադեանէ 500 ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Տաղաւարեանի մահուան առթիւ :

ՏԻՐՈՒՀԻ ԶԱՌԱՓԵԱՆ

ԴԱՇՆԱԿԻ ԴԱՍԵՐ

Հանրածանօթ Թէօտոր ԼԷՇԵԹԻՄՓԻի մեթոտով: Արագ պատրաստութիւն նուագահանդէսներու եւ դասատուութեան:

Մեկնաբանութիւն հին եւ արդի երաժշտական ստեղծագործութիւններու :

Դաշնաւորումի պատրաստութիւն ձայնամիջոցներու եւ ափոններու ներքին ունկնդրութեամբ:

Ընդունելութիւն՝ ժամադրութեամբ՝ 44 rue St. Placide, Paris VI: métro St. Placide *եւ* Sèvres Babylone:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

Մարսէյլէն «Արծիւ» Մարզականին հետ մեր բարեկամական մրցումին առթիւ փարիզի մէջ, Հ. Մ. Մ.ի Ա. եւ պահեստի խումբերը կը հրաւիրուին Olierի *մեր դաշտին վրայ, կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, նախապատրաստական աշխատանքի համար :*

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesmes - (13)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոն – եան» խումբի ընդհ. անդամական ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ՇԱՎԻԼԻ Արղութեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատեառերով: Բացակաները հսկատի կ'առնուին :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՑ ԼՍԱՐԱՆի հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, Հր. Սանսունի ճաշարանին վերնայարկը, 31 rue d'Alexandrie, մէթրօ Սթրասպուրկ Սէն Տընի : Տիկին Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ կը խօսի Սայաթ Նովայի կեանքի եւ տաղերու մասին: Այս առթիւ երգեր՝ Սայաթ Նովայէ եւ նուագ՝ էէմանչիստ Ցովսէփ Դաւթեանի կողմէ:

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Ց. Դ. Ռոմանի «Անդրանիկ» էնթակոմիտէի, Նոր Սերունդի «Օշական» խումբի եւ Ֆ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, միացեալ դասախօսական ժողովը՝ այս չաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին: կը դասախօսէ ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ, Ուրֆայի հերոսամարտի մասին:

ԻՍԻ.— Հ. Ց. Դ. « Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը՝ այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահի մէջ: Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Հ. Սամուէլ :

ՖՐ. ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՅԻԱԿԱՆ Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Bar du Globe*ի մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ :*

Հ. Ց. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

Այս հինգշաբթի ժամը 9ին Ակնունի ենթակ.:
Այս ուրբաթ ժամը 8.30ին Քրիստափոր ենթ.:
Այս Շաբաթ 13 Մայիս, 8.30ին Վարանդեան :
Կիր. 14 Մայիս 8.30ին Մուրատ խումբը եւ Ընկեր Կարօ ենթակոմիտէն :
Կիր. 14 Մայիս, ժամը 8.30ին Արամ խումբը:
Կիր. 14 Մայիս ժամը 3.30ին Վռամեան ենթ.:
Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՑԵՐԵԿՈՑԹ

Սարսէլի Հայ Կանանց Կրթական Միութեան, եւ բիտասարդ եւ երիտասարդուհիներու կողմէ: կը ներկայացուի Գ. Երէցեանի՝

«ՈՒՐ ԼԻՆԻ, ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ »

(Մի ծաղաչարժ օպէրէթ, 3 արար): Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին:

Salle des Fêtes*ի մէջ,* Place de l'Ecoles–Sarcelles:

Երգ եւ արտասանութիւն դպրոցական աշակերտներու կողմէ:

ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒՆ ԽՆԴՈՑՔԸ

Հ. Ա. Միութեան ՎԱՀԱՆՍի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Հայ երիտասարդներու սրահին մէջ, 10 rue Bayard:

Նուագ Մարենիկի Ուսումն. Միութեան Նոր Սերունդի նուագախումբին կողմէ: Երգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ մենախօսութիւններ :

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը ան – խտիր: Ոչ ճաշուրդ, ոչ ալ հանդանակութիւն : Նոյն օրը պիտի քաշուի Միութեան վիճակախաղը:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄԸ

Ռոմանի մէջ, այս չաբաթ երեկոյ ժամը 9ին :

ՊԱՂՏԱՏԻ ԱՂՋԻԿԸ

Բազմաթիւ երգերով, օպէրէթ 6 գործ.: Հէ – ղինակ Թրագօլի :

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՑԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ 40ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ

կազմակերպուած Շրջ. վարչութեան եւ փարիզի չրջանի իր 9 մասնաճիւղերու կողմէ :

Մայիս 20ին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30 — 11.30 : Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ :

Նախագահութեամբ Mr. EDOUARD DEPREUX*ի (երեսփոխան եւ նախկին նախարար):*

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— ՏԻԿԻՆ Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, Օրիորդներ ԻՐԻՍ ՊԻԼԳԻԻԼԵԱՆ եւ ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ, Պ. ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆ եւ

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆ

Առաջին անգամ ըլլալով Փարիզի մէջ կը նուագուի ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆի Trioն *եւ ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆի* suite Armenienne*ը՝ հեղինակին մասնակցութեամբ :*

Մուտքը ազատ է:

Հրաւիրատոմսերը ապահովել Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղերու եւ հայկական գրատուններու մօտ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս· 800 ֆր·, Տար· 1600, արտ· 2500 ֆր·

Tél. GOB. 15–70 — Գին 7 ֆր· C.C.P.Paris 1678–63

Vendredi 12 MAI 1950 — Ուրբաթ 12 ՄԱՅԻՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6150–Նոր շրջան թիւ 1561

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԻՄՆԱԿԱՆԸ ԼԵԶՈՒՆ Է

Զենք ուզեր դուռ բանալ ակադեմական վիճաբանութեանց, կրկնելով հասարակ ճշմարտու-թիւնները :

Այսպէս, անդարձ կորսուած ենք, եթէ կորսնցնենք մայրենի լեզուն : Ո՛ւր որ ալ գտնուինք :

Տարիներ եւ տարիներ առաջ, երբ ազգովին հայրենի հողերուն վրայ կամ հարեւան երկիրներու մէջ հաստատուած էինք, Միքայէլ Նալբանտեանն էր որ կ'ազդարարէր ·

— « ... Ազգային չեմք համարում այն դպրոցը, ուր հրամայւում է խօսիլ ռուսերէն, փրանսերէն, *սակաւ երբեմն հայերէն* :

« Դպրոցի ազգայնականութիւնը կախուած չէ աշակերտների եւ վարժապետների լոկ հայութիւնից· նից· լեզուն է որ մի միայն կարող է այդ վերնագիրը դնել դպրոցի ճակատին :

Դեռ աւելի վճռական յայտարարութիւն մը·

... « Ազգի հոգին եւ ազգի սիրտը կարող են իւրեանց յատկութիւնը եւ որակութիւնը մաքուր պահել միմիայն կերպարանագործուելով ազգային լեզուի ազդեցութեան տակ· այս ճշմարտութիւնը ուրացողը ուրացող է ազգութեան» :

Զարհուրելի կը սխալին անոնք որ կը կարծեն թէ « Հայ մը, ըլլայ իսկ արաբախօս, փրանսախօս, սպանախօս կամ անգլիախօս», կապուած կը մնայ հայութեան, եթէ «բարոյական օժանդակ մը տեսնէ եւ գտնէ, լեզուով բոլորովին տարբեր Հայու մը մէջ » :

Երբեմնի Թրքախօս Հայերուն օրինակը չի կրնար իրրեւ փաստ ծառայել այս տեսակէտին :

Նախ որ անոնք հայրենի հողերու վրայ կը գտնուէին : Երկրորդ՝ լեզուն մոռնալու եւ թուրքերէն խօսելու դատապարտուած էին բռնութեան տակ : (Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ Թուրքերը յաճախ կը կորչէին հայախօսներու լեզուն) :

Եւ վերջապէս, այն ատեն եկեղեցին կրնար որոշ դեր կատարել, զուգընթաց՝ սերունդէ սերունդ փոխանցուած աւանդութեանց հետ :

Ո՞ւր ենք այսօր : Աւելի ճիշդ, կա՞յ ցամաք մը ուր ինկած չըլլանք, իրրեւ յարդ կամ տաշեղ կամ հում նիւթ :

Ամէնէն յետամնաց երկրին մէջ իսկ, մեր ցիւղացին բազմութիւնները հարկադրուած են դիմանալ այլազան փորձութեանց :

Մասնաւորապէս նորահասները, մանչ թէ աղջիկ, չուտ կ'աղդուին որեւէ միջավայրի հրապոյրներէն :

Միայն արեւելեան երկիրներուն մէջ է որ բռնապետ բազմութիւնները կը լեցնեն եկեղեցիները : Կը պահեն սերտ կապ՝ այդ բազմադարեան հաստատութեան մէջ :

Իսկ այստե՞ղ : Կամ ամերիկեան ցամաքին վրա՞յ, հիւսիսէն հարաւ :

Բացի Զատկէ, Ծնունդի եւ ուրիշ քանի մը աւանդական տօներու բազմութիւններէն, ի՞նչ կը տեսնէք եկեղեցիներու մէջ :

Տարիքն առած այրեր եւ կիներ, պատահաբար ալ՝ միջին տարիքով հաւատացեալներ :

Սովորական կիրակի մը, ոչ Փարիզի եկեղեցին կը լեցուի, ոչ ալ Մարսէյլի փառաւոր տաճարը :

Քարող մը աւելի կամ պակաս, քարոզիչ մը տարէց կամ երիտասարդ՝ շատ բան չեն կրնար փոխել այս մռայլ կացութենէն :

Կրօնական կապը կամ «եան»ը բաւական չեն, « հայկականութիւն»ը հիմնաւորելու համար նոր սերունդին մէջ :

Անհրաժեշտ է լեցնել անոր միտքն ու սիրտը, կենդանի, տոկուն դիտելիքներով : Արծարծել հայրենիքի սէրը, առանց նախապաշարուելու օրուան կարդուսարքէն :

Անհրաժեշտ է համոզել, զայն — նոր սերունդը — թէ ինք որեւէ բանով պակաս չէ այս կամ այն ժողովուրդի զաւակներէն, հոգ չէ թէ ցրուած ըլլայ ի սփիւռս աշխարհի :

Անհրաժեշտ է վարժեցնել զայն իրերը դիտելու ճակատը բարձր եւ աչքերը համարձակ : Միշտ հաւատք ներշնչելով անհատական թէ հաւաքական ապագայի մասին :

Այս տարրական պարտականութեանց ճամբան հարթած կ'ըլլանք անվհատ կառչելով հիմնականին,—մայրենի լեզու : Ցանձն առնելով ամէն զոհողութիւն անոր ուսուցման համար :

Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԱՏՈՒՆ ՄԵԿԵՆԱՍ ՄԱՄՈՒԼԻ

Վաղը չաթաթ կատուներու միջազգային ցուցահանդէս մը կը բացուի Փարիզ, Օթէլ Քոնթինանթալի մէջ : Կը տեւէ մինչեւ երկուշաբթի :

Տեղական թերթերէն կ'իմանամ թէ ցուցահանդէսը հիմնուած է աւելի քան երեսուն տարի առաջ, եւ մեծ դէպք մը կը կազմէր բոլոր «կատուասէր»ներուն համար :

Իսկ հիմա որ օդանաւի դարուն մէջ կ'ապրինք, եւ կարելի է այլազան կատուներ Փարիզ փոխադրել աշխարհի բոլոր ծայրերէն, ցուցահանդէսը շատ աւելի հնդալից հանդամանք ունի : Իսկապէս միջազգային դէպք մը...

Այս տարի ցուցադրուած պիտի ըլլան մօտ 300 կատուներ, տունի սովորական «փիսիկ»ներէն մինչեւ ամէնէն հազուագիւտ տեսակները :

Չեմ գիտեր թէ կրցա՞ծ են վանի բրդոտ կատու մըն ալ ճարել :

Բոլորն ալ տեղաւորուած են մասնաւոր վանդակներու մէջ, ընդ հովանեաւ մասնագէտներու յանձնախումբի մը :

Անշուշտ մրցանակներ ալ պիտի բաժնուին :

Ցուցահանդէսին ամէնէն «զգայացունց » պարագան այն է որ, հասոյթը պիտի յատկացուի հանգստեան կոչուած Ֆրանսացի լրաբերներու տնտուկին :

Անշուշտ այս կարգադրութիւնն ալ մասնաւոր իմաստ մը ունի :

Կատուն թշնամի է մուկին :

Մուկը թշնամի է թերթին եւ գրքին :

Ուրեմն, կատուն մարդասիրական գործ մը կը կատարէ այս ցուցահանդէսով ալ, քանի մը հարիւր Ֆրանք ճարելու համար անկար լրաբերներու :

Ամէն պարագայի մէջ, Ֆրանսացիները եւ առհասարակ Եւրոպացիները երախտապարտ են կատուներուն :

Չէ՞ որ անոնք անձնուիրաբար կը ծառայեն... մամուլին եւ գրականութեան, ոչնչացնելով թուղթ կրծող մուկերը :

Մենք այս ճակատին վրայ եւս բացառութիւն կը կազմենք :

Մեր մէջ թերթերը ձեռքէ ձեռք անցնելով, ընդհանրապէս կը խուսափին մուկերու արշաւէն :

Գալով գիրքերուն, մեր գրասէրները վարժուած են ապակեպատ մատենադարաններու մէջ պահելու եւրոպական հրատարակութիւնները, կաշեպատ, փառակազմ կողքերով :

Իսկ հայերէն գիրքերը մատի վրայ կը համրուին շատ մը տուներու մէջ :

Այնպէս որ·· Մնացեալը դուք լրացուցէք :

Վ.Ա.Հէ

ԵՐԵՔ ԱԻԱԶԱԿՆԵՐ ԿԸ ՍՊԱՆՆԵՆ ԸՆԿԵՐ Կ· ԽԸՅՄԼԷԹԵԱՆԸ

« Հայրենիք»էն ցաւով կ'իմանանք հետեւեալ դէպքը (22 Ապրիլ) ·—

Փրովիտէնսի մեր ծանօթ ընկերներէն ընկեր կարապետ Խըյմլէթեան ենթարկուած է երեք աւազակներու յարձակման, ծանրապէս վիրաւորուած է, փոխադրուած է հիւանդանոց, ուր հակառակ տարուած խնամքներու, մեռած է : »Պոսթըն Իվնինկ Ամերիքըն» մեր ընկերոջ վրայ եղած յարձակումը այսպէս կը ներկայացնէ իր Ապրիլ 20 թիւին մէջ·—

« Այսօր երկու նահանգներու ոստիկանները խստութեամբ հետապնդեցին գիշեռայ գողեր եւ ձերբակալեցին երեք աւազակներ, որոնք ամբաստանուած են թէ ծանր կերպով վիրաւորած են Խըմլէքի խանութի մը սեփականատէրը (կարապետ Խըյմլէթեան)՝ զինքն սպառնալիքով, գինքը կողոպտելու համար : Աւազակները քանի անգամ կըրակ բացած են սեփականատիրոջ աղջկան եւ օգնութեան փութացող անոր ամուսնոյն վրայ :

Աւազակներէն մին բռնուած է Փրավիտէնսի մէջ՝ իսկ միւսները՝ Հարթֆըրտի մէջ, երբ կը փորձէին Նիւ Եորք փախչիլ» :

Ցանձին ընկեր Խըյմլէթեանի կը կորսնցնենք սիրելի ու վաստակաւոր ընկեր մը :

ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ , ՎՐԱՍՏԱՆԻ, Մոլտավիոյ եւ Կեղբ· Ասիոյ քոնեակի եւ գինիներու արտադրութիւնը աւելցնելու համար, խաղողի նոր տեսակներ կ'ուսումնասիրուին միջուրինեան դրութեամբ, ինչպէս յայտարարեց պրոֆ· Յերբի, Մոսկուայի մէջ : Իր հաւաստիքներուն համաձայն, այսուհետեւ սովետական փրփրուն գինիները պիտի դերազանցեն իտալականը եւ ուրիշ եւրոպական արտադրութիւնները :

Եւրեւեւու ժողովը եւ Շումանի ծրագիրը

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Միջազգային մամուլը կը չարունակէ չունդա-լիճ տեղեկութիւններ հաղորդել, Պ· Շումանի ծրագրին առթիւ, որուն ամփոփումը հաղորդած էինք երէկ :

Ինչպէս կ'երեւայ, թէեւ Ֆրանսական կառավարութիւնն է ծրագրին հեղինակը, բայց Փարիզի մէջ ալ կարծիքները մեծապէս կը տարբերին : Ազգ· ժողովին արտաքին գործերու յանձնախումբը առջի օր քուէարկութիւն մը կատարեց այս ծրագրի մասին, եւ հաւանութիւն յայտնեց հազիւ մէկ ձայնի առաւելութեամբ — 17ի դէմ 18 — երբ նախագահն ալ քուէ մը ձգեց : (Նախագահները ընդհանրապէս չեն մասնակցիր քուէարկութեան) :

Այս քուէարկութիւնը պահանջած էր զօր· Անտրլի Օմրոան, աջակողմեան երեսփոխան մը, առաջարկելով որ վերջնական որոշում չտրուի առանց խորհրդարանին հաւանութեան : (Ծրագիրը կը տրամադրէ միացնել Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ հանքածուխի եւ պողպատի ճարտարագործու-թիւնները, միջազգային վարչութեան մը տակ) :

Կառավարութիւնը հակառակ էր այս քուէարկութեան, այն առարկութեամբ թէ ծրագիրը պիտի կցուի Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագրին, որ խորհրդարանին վաւերացման պիտի ենթարկուի :

Ինչպէս քաղաքական, նոյնպէս ճարտարագործական շրջանակներու մէջ չատեր կը սպասեն լրացուցիչ մանրամասնութեանց, վերջնական կարծիք յայտնելու համար : Հանքածուխի եւ պողպատի ճարտարագործութեանց վարիչները դիտել կուտան թէ ոչ լրիւնց կարծիք արդիւնած են, ոչ ալ նախապէս լուր տուած :

Մամուլն ալ հակասական կարծիքներ կը յայտնէ ծրագրուած միութեան մասին : Համայնավար կուսակցութիւնը վճռական դիրք բռնած է արդէն, իր ներկայացուցիչներով եւ թերթերով : « Իմանիթէ» ծաղրելով եւ ծաղրանկարներ հրապարակելով, կ'ըսէ թէ «Ուռչինկթընի մէջ չատ դոհ են Շումանի ծրագրէն եւ իրաւամբ», թէ « Թնդանօթի վաճառականները խանդավառուած են » եւն· : Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը այս առթիւ ալ կոչ մը ուղղելով իր անդամներուն, ազգային չահերուն դէմ կը նկատէ Շումանի ծրագիրը, հետեւեալ պատճառաբանութեամբ· — 1. Այս ծրագրին հետեւանքով Ֆրանսա ա՛լ աւելի պիտի կորսնցնէ իր ազդ· անկախութիւնը· —2. Պիտի ծաւալի գործազրկութիւնը եւ պիտի վատթարանայ բանուորներու կացութիւնը·— 3. Այս ծրագիրը ալ նախայարձակ պատերազմի պատրաստութիւն մըն է ընդդէմ Ա· Միութեան :

★ Պ· Էչիսըն, Մ· Նահանգներու արտաքին նախարարը, հազիւ Լոնտոն հասած, իր գոհունակութիւնը յայտնեց, հետեւեալ յայտարարութեամբ ·

— « Ֆրանսական կառավարութեան նախաձեռնութիւնը նոր իրողութիւն մըն է, ծայր աստիճան կարեւոր : Այս ծրագրին հիմնական դաղափարն է դիւրացնել Ֆրանքֆուրթ-Գերմանական մերձեցումը եւ մղում տալ արեւմտեան Եւրոպայի տնտեսական միացման : Երկար առենէ ի վեր Մ· Նահանգներու կառավարութիւնը իր հաւանութիւնը յայտնած է այս նպատակներուն : Նոր վերլուծում մը կատարելէ եւ վերջնական կարծիք մը յայտնելէ առաջ, հարկ է լրիւ տեղեկութիւններ ունենալ ծրագրի մասին· բայց այժմէն իմ գոհունակութիւնս եւ հաւանութիւնս կը յայտնեմ Ֆրանսայի նախաձեռնութեան իմաստին եւ տարողութեան մասին» :

★ Անգլիոյ մէջ վերապահ են տակաւին, թէ քաղաքական եւ թէ տնտեսական պատճառներով : Արեւմտեան Գերմանիոյ ընկերվարական առաջնորդը, Տոքթ· Շումախըր խօսելով լրագրական ասուլիսի մը մէջ, կրկնեց թէ իր կուսակցութիւնը համաձայն չէ որ Գերմանիան միանայ Եւրոպայի Որհուրդին, իրրեւ ընկերակից անդամ : Կը մերժէ նաեւ Շումանի ծրագիրը, ըսելով թէ «չորս-նակը պատրաստ է, բայց պատկերը չկայ» : Ուրիշ խօսքով, կը սպասէ լրացուցիչ լուսաբանութեանց : Մ· Նահանգները չեն ծածկեր իրենց գոհունակութիւնը : Շատ գոհ կ'երեւան նաեւ Պելժիան եւ միւս ղրացի փոքր պետութիւնները :

★ Երեքներու ժողովը բացուեցաւ Դ·. օր : Օրակարգին վրայ կը գտնուի նաեւ Ֆրանսական ծրագիրը : Միւս նիւթերն են· —1. Գերմանական խնդիրը : 2.— Ծայր· Արեւելք : 3.— Ատլանտեանի դաշինքը : 4.— Ցարաբերութիւնները Ա· Միութեան հետ : 5.— Եւրոպայի տնտեսական կացութիւնը եւ տոլարի բացը : 6.— Միացեալ Եւրոպա :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

ՍՓՐԻՌՔԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐԸ

ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Ուրեմն, առնելով բանաստեղծութիւնը իբրեւ գեղարուեստ, բանաստեղծը առանց ինքզինքը կեանքէն կղզիացնելու, անկարող է յաճախ մէջ – տեղ բերել արուեստի գործ մը, պարզապէս անոր համար որ, ան պիտի չգտնէ կեանքին մէջ խտէալ իրականութիւններ :

Ահա, այս խտէալ իրականութիւններու պատ – ճառաւ, երկար կեանք ունի արուեստը, մինչդեռ կարճ է տեւողութիւնը կեանքին ընթացիկ դէպ – ուաքներուն, որովհետեւ անոնց կը պակսի յաւի – տենական ճշմարտութեան բարձրութիւն ու խոր – քը :

Բանաստեղծի մը կեանքը մեզ չի հետաքր – քրեր, որովհետեւ անիկա մարդկային է ամէն ուղ – ղութեամբ : Բայց իր գործը կ'ապրի, որովհետեւ ան ծնունդ տուած է խտէալ կեանքին եւ անոր յա – ւիտենական ճշմարտութիւններուն որոնց ծարա – ւը ունեցան դարերու մէջէն բոլոր ժողովուրդները եւ այսօր ալ տակաւին ունին ու յաղուրդի կարօտ են սպասողօրէն :

Իսկական արուեստի յատկանշական ուրիշ մէկ ապացոյցը վերլուծենք հիմա տարբեր մէկ ան – կինէ մը : Անկինէ մը ուր հասարակ բայց մարմ – նապէս եւ մաքով առողջ ընդունուած անձ մը կը գտնուի ստեղծագործութեան մը առջեւ : Ասիկա հաղորդականութեան երեւոյթն է : Երեւոյթ մը որ պիտի բնորոշուի վերստին ինքնախոյզ յուզակա – նութեան միջամտութեամբ :

Առնենք քերթուած մը Վ. Թէքէեանէն : Թէ – քէեան մեծ տաղանդ մըն է եւ թէ կատարեալ ար – ուեստագէտ : Ընթերցողին վրայ անոր արուեստը ինչպէ՞ս պիտի յայտնուի : Այդ բանաստեղծու – թեան հաղորդականութիւնը ի՞նչ ցուցանիշներ – րով կարելի պիտի ըլլայ փաստել :

Եթէ այդ քերթուածը ընթերցողին պիտի խո – սի թելադրիչ եւ ներգործիչ մղումով մը, կրնանք ըսել առանց սխալած ըլլալու թէ անիկա գուրկ է արուեստի չնորհէն : Սակայն ընդհակառակն, եթէ ընթերցողը զայն կարդալով, որոշ ժամանակի մը համար, ինքնամոռացութեան կ'ենթարկուի, ա – ռանց որոշ թելադրիչ դաղափարի կամ առանց որ եւ է զրգիռի, ու անզգալաբար ինքզինքէն կը հե – ռանայ նոյնանալու համար արուեստագէտի ապ – րումին — ուժի ու չափի անհատական խառնուած – քի աստիճանով —, ու այսպէս կը մոռնայ իր ան – հատականութիւնը եւ անհատական գործօն պէտ – քերը եւ կը կապուի տիեզերականին, այդ բանաս – տեղծութիւնը իսկական է, հետեւաբար նաեւ, արուեստի արդիւնք :

Արդ, սխալած չեմ ըլլար եղրակացնելով թէ բոլոր գեղարուեստները, առանց թելադրիչ զրգիռ մը դառնալու մեր անհատականութեան հանդէպ, կը տաքցնեն մեր հոգին, սիրտը կամ միտքը են – թադիտակից թրթռականութեամբ մը : Այդ թըր – թռականութեան զգեստը ու կարեւոր բարեմաս – նութիւնները կը բաղկանան, գեղեցկութեան, կշ – ռոյթի ու ճշմարտութեան տարրերէն, բաղադրօ – րէն կամ անջատ վիճակի մէջ, եւ կը ծորէն ար – ուեստին ուժը որ մեզ կը զրգռէ ենթադիտակից թրթռականութեամբ, ուրիշ խօսքով ինքնախոյզ յուզականութեամբ :

Ներքին ճիշդ այս ուժին պատճառաւ է որ ար – ուեստը կը դառնայ համամարդկային վայելքի աղբիւր մը, որ ամէն բանէ աւելի հաստատօրէն կը կապէ մարդը մարդու հետ, կը քանդէ նոյնքան ուժգնութեամբ ու յարատեւութեամբ իրարու մէջ դտնուող արգելքներն ու պատնէշները : Կը դառ – նայ զարերու անքակտելի շաղախը՝ բնութեան ու մարդկային կեանքին : Բնութեան նման ինքզինք կը պահէ մշտնջենապէս բարեշրջուող ու միշտ վերապրող :

Արուեստը հեռու է դաւանանք մը կամ վար – դապետութիւն մը ըլլալէ, բայց յաւիտենական ոգի մըն է որ կը սաւառնի մեր էութիւններէն վեր, կ'օծէ մեզ իր ջերմ շնորհովը, այնքան ան – ճառելի որքան կեանքը ու բնութիւնը :

Ան իր էութեան մէջ կը պահէ եւ կը խնկարկէ ստեղծագործութեան զգտնիքն իսկ :

Անգամ մըն ալ դիմենք Թոլսթոյի Ի՞նչ է ար – ուեստը դրքի էջերուն, ուր պիտի դտնենք հետե – եալ թիւրըմբռնումը արուեստի մասին, որուն առթած նախճիրները մինչեւ մեր օրերը կը հաս – նին աւելի աւերիչ թափով :

Թոլսթոյ կ'ըսէ՝ — « Ամէնէն մեծ արուեստը այն է որ կ'ազէ կ'ընէ ապրող ամէնէն շատ անձե – րու ...» :

Ան այսպէս, ամբոխը կը հաստատէ արուես – տի գլխուն, իբրեւ դատաւոր եւ քննադատ, զայն դնահատելու եւ անոր ուղղութիւն տալու համար : Ան կ'ուզէ որ արուեստագէտը իջնէ, ապրի առօր – եայ կեանքին մէջ : Հետաքրքրուի անոր անցքե –

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ԶՈՀԵՐԷՆ

Սարգիս Բարսեղեան

Վաստակաւոր եւ մահացած ընկերներ ունինք որոնց մասին շատ բան չէ զրուած մամուլում : Անոնց անունով կուսակցական կամ երիտասարդ – զական միաւորներ ալ զրեթէ չունինք :

Այս չարքին են պատկանում, օրինակ ընկեր – ները Եղիշէ Թոփչեան, Աւետիք Շահխաթունեան, Վանի Իշխան, Կոլոտ Սարգիս, եւն. :

Այսօր կ'ուզեմ ներկայացնել վերջինը, օգ – տուելով ընկեր Գ. Լազեանի զրքէն, «Իմ քեր Հայ Ազատագրական Շարժումէն» :

Կոլոտ Սարգիս, Սարգիս Բարսեղեան, Շամիլ եւ Գրիգոր Վարդանեան ծածկանուններով յայտ – նի է բնիկ Գանձակեցի ընկեր Պօղոս Օզաբաչե – նը, որ ծնած է Գանձակի գաւառի Գետաբեկ գիւ – ղում, 1881 թ. : Նոյն գիւղումն է ծնած նաեւ յայտնի երաժշտագէտ Գրիգոր Սիւնին (Միրզայ – եանը) :

Սարգիս Բարսեղեանը իր նախնական ուսումը ստացել է Գանձակի հայկ. դպրոցում 1886—1891, ապա մէկ տարի պատրաստուելուց յետոյ, յաջող քննութիւն տալով, կը մտնի Թիֆլիսի Ներսէսեան դպրոցի Ե. դասարանը : Դիչերօթիկ ընկերը, Ցարութիւն Պետրոսեանը ատրճանակով վիրաւո – րած լինելով, կը ստիպուի դեռ դպրոցը չաւար – տած, Գրիգոր Վարդանեան անունով պարսկա – կան անցագիր ճարել եւ անցնիլ Զուիցերիա, ու – սանելու :

1901ին Սարգիս համալսարանական ուսումը կիսատ թողնելով, կը մտնէ Հ. Ց. Դ. «Փոթորիկ» կոմիտէի մէջ, որ Քրիստափոր Միքայէլեանի ղե – կավարութեամբ ընտրուած էր «Դաշնակցութեան կամքը ներկայացնող մարմին»ից, եւ Քրիստափո – րի հետ միասին կը մեկնի Կովկաս :

1902ի ամառը «Փոթորիկ» խմբի ընկերները կ'երթան Շուշի, ուր տեսակցութիւն կ'ունենան Ղարաբաղցի մեծահարուստ Ժամհարեանի հետ, ազատագրական պայքարի մասին, յիչեցնելով իր պարտականութիւնը, իբրեւ հայրենասէր : Ցա – ջորդ օրը ոստիկանութիւնը կը ձերբակալէ Սար – գիսը եւ Սմբատ Ամիրեանը : Իսկ Ժամհարեանը դիսը եւ Սմբատ Ամիրեանը : Իսկ Ժամհարեանը անմիջապէս կը մեկնի Մոսկուա, ուր մի քանի ա – միս վերջը կը պատժուի ահաբեկիչ ընկեր Մատ – թէոսի ձեռքով :

Շուշւոյ բանտից Սարգսին կը տեղափոխեն Գանձակի բանտը, ուր կը հանդիպի Ցարութիւն Պետրոսեանի, որին անցեալում ատրճանակով վի – րաւորել էր : Սարգիսն ու Ցարութիւնը կը մոռա – նան անցեալի այդ դէպքը, երբ այժմ նոյն գաղա – փարի մարտիկներ գարձած են : Ցարութիւնը չու – տով բանտից պիտի ազատուէր, իսկ Սարգսին պի – տի տեղափոխէին նորից Շուշւոյ բանտը : Բան – տում միասին կ'որոշեն Սարգիսը փախցնելու ծրա – գիրը :

Երբ Սարգսին զինուորական պահակախմբի հսկողութեան տակ Գանձակից գնացքով տեղա – փոխում են Ելիսաւ, որտեղից ոտքով պիտի տա – նէին Շուշւոյ բանտը, հարիւր քիլոմեթր տարա – ծութիւնը անցնելով, Ցարութիւն Պետրոսեան, մի քանի ընկերներով յաղողում է Սարգսին անվնաս փախցնել եւ տեղափոխել Գանձակ : Ելիսախից Սարգսին փախուստը կազմակերպելու համար, Քրիստափորը բաղուից ուղարկած էր Դաշնակցա – կան Խեչոյին, որ ճիշդ ատենին Ելիսախ կը հասնի, բայց Սարգիսը արդէն փախած էր :

Գանձակում մի առ ժամանակ պահելուց յե – տոյ, Սարգիս Բարսեղեան անունով կ'անցնի Պարսկաստան եւ ապա Սոֆիա, ուր Քրիստափորը Երլտրզի մահափորձի պատրաստութիւնով կը զբաղէր : Սարգիսն էլ կը մասնակցի ռումբերի փորձերին : Քրիստափորի մահուան հետեւանքով, Սուլթանի մահափորձի ծրագիրը կը յետաձգուի, եւ Սարգիսը կրկին կ'երթայ Կովկաս :

1904ին Նիկոլ – Դումանի հայդուկային խմբ – բին միանալով, Սասունի օգնութեան հասնելու համար, պարսկա – թուրք սահմանագլխին կռուի բռնուելով թրքական կանոնաւոր զօրքի եւ քրտա – կան աշիրաթների հետ, ստիպուած կը վերադառ – նան Պարսկաստան :

1905ին Սարգիս կը մասնակցի Երեւանի եւ Հին – Նախիջեւանի հայ – թաթարական կռիւնե – րին : 1906ին կը յաջողի անցնիլ Վան, ուր Կ. Կո – միտէի անդամ է, Կողբեցի Տիգրանի, Համազասպ Բաղեշցեանի, Արամի եւ Իշխանի հետ միասին : Իր կատակասէր, ջերմ բնաւորութեամբ չուտով մտերմութիւն կը ստեղծէ իր շուրջը : Նաեւ յան – դուգն է, ամէն տեղ՝ ուր կռիւ կայ :

Օսմանեան սահմանադրութեան հռչակումով, յարաբերաբար ազատ պայմաններ կը ստեղծուին նաեւ Վասպուրականի մէջ, եւ կը սկսուի ազգա – յին մշակութային եռուն մի կեանք : Սարգիսը այս մարզում նոյնքան համբաւ կը ստանայ, այս ան – գամ իբրեւ հռետոր եւ կազմակերպիչ : Հիմնադիր – ներէն է Վանի «Աչխատանք» թերթի :

1909ին ամուսնացաւ Պերճուհի Պարտիզպան – սակարգային նման տեսութեան մը վրայ հիմ – նուած հոգեբանութեան ու կեղծ փիլիսոփայու – թեան պատճառաւ :

Արուեստը՝ նիւթի ու արտայայտութեան խն – դիրներէն զատ, ունի քանի մը չատ կարեւոր մաս – րամասնութիւններ, որոնք կը սպրդին յաճախ չա – տերու ուշադրութենէն, հակառակ անոր որ ար – ուեստի այդ դիծերը լաւագոյն ցուցանիշներն են, անոր, այսինքն արուեստին մեծութեան ու խո – րութեան :

Ստեղծագործութեան մը յօրինուածքին ու հիւսուածքին մէջ, փափաքելի է որ արուեստը դաղտնիք մը մնայ, այսինքն աննշմարելի դաս – նայ անոր դերը : Կատարեալ արուեստը անիկա է որ ինքզինք անգտանելի կը դարձնէ անոր էու – թեան մէջ : Երբ արուեստը պէտք եղածէն աւելի ուշադրութիւն կը գրաւէ գործի մը հաղորդակա – նութեան մէջ, կասկածելի կը մնայ անոր արժէքը :

Անտեսուած ուրիշ ցուցանիչ մըն է, զանա – զանութիւնը, որ կայ մէկ կողմէն նիւթին մէջ եւ միւս կողմէն ձեւի ու հոն տիրող ոգիին մէջ : Այս զանազանութիւնը այնպէս մը պէտք է ազուցուած ըլլայ իրարու հետ որ, ոչ թէ միայն անիկա ամ – բողջութիւն մը կազմէ, այլ զանազանութենէն որ եւ է բան յայտաւելով, գործը փճանալու վտանգի մէջ դտնուի : Որովհետեւ արուեստի ամբողջակա – նութիւնը կը պարունակէ իր մէջ նոյն բաղմակող – մանի տարրերը ինչպէս է տիեզերքը եւ հպատակ է անոր պէս ստեղծագործութեան նոյն օրէնքնե – րուն : Միասնականութենէ զրկուած արուեստը զուրկ է նաեւ նշանակութենէ :

Ուրիշ ցուցանիչ մըն ալ՝ գեղեցկութիւնը : Բնութենէն աւելի հարուստ գեղեցկութեան վայր մը չկայ : Գեղեցկութիւնը արդիւնք է բնութեան ստեղծագործական հանճարին : Ան կը մնայ ամ – ենագործական հանճարին : Ան կը մնայ ամ – փոփոխ ամէն ժամանակներու համար : Ճշմարիտ արուեստը կը յագեցնէ իր գեղեցկութեանց ծա – րաւը բնութեան դիմելով եւ անոր աղբիւրներէն խմելով : Որովհետեւ բնութիւնն ու արուեստը կր – նան ստեղծել երեւոյթներ որոնք կը մնան միշտ անփոփոխելի :

Այս խորհրդածութիւնները բաւական կը սե – պեմ արուեստի էութեան մասին ու կ'անցնիմ Ն. Սարաֆեանի գործերէն արտացոլացող տաղանդի ու արուեստի էութեանց :

(3) ՋԱՐԵՀ ԳԱՋԱԶԵԱՆ

եանի հետ, եւ միասին ուսուցչական պաշտօն վարեցին Վանի եւ Կիրասունի մէջ: (Տիկին Պեր – ճուհիճարսեղեան մեզ յանօթ յայտնի գրագիտուհին է, որ իր ժամանակին անդամ էր Հայաստանի Հանրապետութեան Նորհրդարանի: Իսկ իրենց մի հատիկ զաւակը՝ Արմէն, իրաւաբան է Փարիզ եւ մօտ երեք տարի առաջ ամուսնացաւ մէկ Հայու – հու հետ):

1912ի ամառը Պարսկաստանէն Վան անցնե – լով, նախ Աղթամարի վանքում եւ ապա Վանում առիթ ունեցայ մօտիկուց ճանաչել Սարգսին, իր բացառիկ ղրական կարողութիւններով: Մանա – ւանդ իր «տասնըվեց վանականի» բնական ծիծաղը, երբեք պիտի չմոռանամ ...

Ուսուցչական պաշտօնով, այդ տարուայ Սեպ– տեմբերին Բարսեղեանները մեկնեցան Կիրասուն: Իրենց ընկերացաւ Նիկոլ Դումանը, որ կ'երթար Պոլիս: Վանից բազմաթիւ ընկերներ կառքով, ձիով կամ հեծանիւով, իրենց ուղեկցեցինք մինչեւ Աւանց գիւղը:

1914ի ամառը կարնոյ մէջ գումարուած Հ.Ց. Դ. 8րդ ընդհ. ժողովը Սարգսին ընտրեց Հայաս – տանի Բիւրոյի անդամ, անոր յանձնելով Պոլսոյ հատուածի գործավարութիւնը:

Տասնեւհինգ տարիների արկածալի բեղնաւոր գործունէութիւնից վերջ, Սարգիսին էլ վիճակ – ուեց զոհ դնալ 1915ի Ապրիլեան Եղեռնին:

Առանձնապէս հետաքրքրական լինելով Ռու– բէնի կարծիքը Սարգսի մասին, ահաւասիկ մէկ քաղուածք իր «Հայ Յեղափոխականի մը յիշա – տակները» չատ արժէքաւոր յուշագրութիւնից:

— ... Պէտք է ըսել, որ մեր մէջ ամէնէն լայն հոգին, ամէնէն լայն հորիզոններ ընդգրկողը մը– նացեր էր մեր «Կոլոտ Սարգիսը»: Ան հասարակ չատ բան չէն դիտեր մեր չարքերը այն մեծ մար– դու մասին: Ան մէկէն էր այն տէրվիշներէն, որ ոչ մէկ փայլ չունէր, որ ըստ երեւոյթին հասարակ ուժ կը թուէր, բայց ըստ էութեան ամէն ինչ ան էր: Ով ծանօթ է Ռոստոմին, նոյն երեւոյթը դի – տած պիտի լինի: Պիտի ըսեմ որ Սարգիսը Ռոս – տոմ մըն էր, թերեւս աւելի տուեալներով ու ձիր– քերով օժտուած: Ան մեզ հասակակից ընկեր էր, նոյնքան պատրաստուած որքան մենք, քիչ մը ա– ւելի քիչ մը պակաս, բայց անոր մէջ կար անբա – ցատրելի ուժ մը, որ կ'ազդէր բոլորիս վրայ, կ'ենթարկէր իրեն ոչ թէ ուժով, խօսքով կամ մտքով, այլ անանուն բանով մը, որը չեմ կրնար բացատրել: Ան ներշնչող էր մեզ համբերութեան, գործի ու խանդի, բայց այն ներշնչումը կը կա– տարէր այնքան անզգալի կերպով, որ մենք ինք– ներս ալ չէինք կարող հասկնալ եւ կարծեմ Սար – գիսը ինքն ալ չէր հասկնար: Ան գարճած էր ան– հրաժեշտ տարր մը մեր մէջ, թէեւ անոր անհրա– ժեշտութիւնը անչօշափելի էր:

Արամը Վանի կուռքն էր, անոր ուժի, կամքի մարմնացումը, բայց գարճած էր Վանեցի միայն: Իշխանը Լեռնապարի հերոսն էր, անոր դիւցազն ու երգերու նիւթը, բայց գարճած էր Լեռնապար– ցի միայն: Զիս կ'անուանէին «փաշա» եւ կ'երդէին ըրած ու չըրած գործերս: Հակառակ այս բոլո – րին՝ ըստ էութեան մենք նուաստ էինք, անփառք, անանուն Սարգսի մօտ: Գիտեմ որ Արամը եւ Իշ– խանը համամիտ են բացածներիս, իրենց գերեզ – մաններուն մէջ, որ Սարգիսը թէեւ իրենց գինուորն էր կռուի դաշտին մէջ, բայց այդ գինուորի ոգին էր կամք ու որոշում ձեւակերպողը, որ թէեւ ժո–

ՁԱՅՆԵՐ ԿԱՐԱՒԱՏԷՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Վիեն, 7 Մայիս.— Այս տարի աւելի մեծ շուքով տօնուեցաւ Վասպուրականի հերոսամար – տին 35րդ տարեդարձը: Այս անգամ ալ նախա – ձեռնութիւնը ստանձնած էին խումբ մը վիեննա – բնակ Վասպուրականցիներ:

Շաբաթ իրիկուն կարեւոր բազմութիւն մը լեցուած էր Սէրքըլը Կաթոլիկի սրահը: Բեմին ճա– կատը կարմիր պատառի մը վրայ գրուած էր «մահ կամ ազատութիւն»: Ուրիշ տեղ մը.— « Փա՞ռք Վասպուրկանի հերոսամարտը կերտող նահատակ հերոսներուն»: Բեմին վրայ զետեղ – ուած էին Արամի, Իշխանի, Վազգէնի եւ ուրիշ բազմաթիւ հերոսներու նկարները:

Պ. Անդրանիկ Ալոյեան իրրեւ օրուան նախա – գահ, քանի մը խօսքով բացաւ հանդէսը եւ հրա – ւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յար– գել յիշատակը բոլոր անոնց որ զէն ի ձեռին ինկան կռիւի դաշտին վրայ: Ցետոյ Կապոյտ Աչի դպրո– ցին աշակերտները երգեցին «Կռուեցէք տղեր – ք»ը, Օր. Ս. Կարապետեան Տարօնի Հայր. Մի– թեան կողմէ արտասանեց «Հայաստանին», մէ – ներդեց փոքրիկն Վանուհի Մուրատեան: Օր. կա– պապետեան արտասանեց «Ես իմ անուշ Հայաստա– նին»: Անդամ մը եւս հաճոյքն ունեցանք լսելու Տիկին Վարդուհի Ռստիկեան որ երգեց «Կռունկ»ը եւ «Մխրանի ծառը»: Դաշնակով կ'ընկերանար Օր. Սանճեան: Գաղութիս միակ ջութակահարը՝ Կ. Պէպիրեան յաջորդաբար նուագեց չորս լաւագոյն կտորներ: Առաջին անգամ ըլլալով հրապարակի վրայ լսեցինք նաեւ հազիւ 12 տարեկան Վազգէն Մուրատեան որ յաջողապէս ջութակի վրայ նը– ւագեց գեղեցիկ կտոր մը: Բազմաթիւ խմբերգներ երգեցին Կապոյտ Աչի դպրոցի աշակերտները, իրենց ուսուցչին առաջնորդութեամբ:

Հայ կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միու – թեան կողմէ ուղերձ մը կարդաց ընկեր Ց. Ու – ղունեան: Հ. Պետական Կարմիր Աչի կողմէ օր– ուան պատշաճ ուղերձ մը կարդաց Պ. Ցակոբ Պաղտասարեան: Հ. Ց. Դաշնակցութեան կոմի – տէի կողմէն ընկեր Ս. Գալուստեան քանի մը խօսքով ողեկոչեց Վասպուրական աշխարհի մէջ ապրող Հայերու հերոսական ոգին հնուց ի վեր: Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէն դեղեցիկ արտասանութիւն մը ըրաւ Ս. Անդրեան: Մենեղբեց նաեւ Օր. Ան– ժէլ Ուզունեան:

Առաջին բանախօսն էր ընկեր Ազգին Մարտի– րոսեան.— « Մենք կը տօնենք այս հերոսամարտը ցոյց տալու մեր նոր սերունդին թէ մեռած ազ– եւ հերոսամարտներ, տասնի դէմ մէկով եւ յաղ– թած ենք: Առաջին անգամ ըլլալով եօթը հարիւր տարի վերջը Շամիրամի բերդին վրայ դարձեալ ծածանեցաւ ազատութեան դրօշը: Անոնք որ յաղ– թեցին երկիկ, պիտի յաղթեն նաեւ վաղը»:

Երիտասարդ ղրագէտ Պ. Կ. Փոլատեան, որ հրաւիրուած էր Մարսէյլէն, գրաւոր բանախօ – սութեամբ մը ներկայացուց Վասպուրականը իր աշխարհագրական դիրքով, իր կրօնական եւ ժե – ղափոխական գործիչներով եւ ըսաւ.— «Իմ կար– դացած պատմութիւններէն եւ բերանացի ըսուած– ներէն հկած եմ այն եզրակացութեան Վասպու– րականի հերոսամարտը մեր օրերու պատմութեան ամէնէն փառաւորներէն մէկն է: Առանց այդ հե– րոսամարտին դժուար թէ պիտի ունենայինք միւս հերոսամարտերը որոնք մեզի տուին Մայիս 28ը»: Կ'արժէ առանձին հրատարակել իր ճառը: Ինչպէս ուրիշ շատեր այս անգամ ալ հանդէսին դեղար – ուեստական բաժինը միօրինակ էր եւ խճողուած:

Հանդէսը փակուեցաւ «Մ'Ա, Վասպուրական» երգով:

ԾՈՓԵՑԻ

« ԱՊՐԻԼ 11 – 24 »

Սէնթ Էթիէն, 8 Մայիս.— Շաբաթ իրիկուն, Սէնթ Էնըմօնի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ 1915ի Մեծ Եղեռնի զոհերուն ոգեհանդէսը, նախաձե– նութեամբ Ազգ. Միութեան եւ մասնակ – ցութեան բոլոր կազմակերպութիւններուն:

Օրուան նախագահը Պ. Թ. Թորոսեան քանի մը խօսքով կատարեց հանդէսին բացումը: Բեմին վրայ սեւով ծածկուած դագաղին ծայրը կը վա– ռէր յիշատակի բոցը, որուն չուրջը բոլորուած դպրոցի աշակերտները, երգեցին « Մեր արիւնը »: Ցետոյ Օր. Աբշ. Սեդրակեան (Կապոյտ Աչ) եր– գեց «Տէր ողորմեա»ն եւ «Գարահիսար»ը, խորա– պէս յուզելով ներկաները: Օր. Ա. Ստեփանեան անթերի առոգանութեամբ արտասանեց Սիաման– թոյի « Խեղդամահ»ը, իսկ պատանի Ց. Շահրիկ – եան, Ց. Թումանեանի «Լուսաւորչի կանթեղը»:

Ուղերձներով իրենց յարգանքի բաժինը բերին Տիկին Ցարչէթեան (Պետ. Կ. Խաչ), Պ. Ս. Փէ – լիկեան (Ազգ. Միութիւն): Պ. Ց. Ցովսէփեան (Բարեգործական), իսկ Հ.Ց.Դ. «Անտօք» ենթա– կոմիտէի կողմէ այս տողերը գրողը:

Օրուան բանախօսը, ընկեր Հրաչ Տասնապետ– եան փաստացի ճառով մը պարզեց Թուրքիոյ սարքած ղաւին ծալքերը: Խօսեցաւ նաեւ Բժ. Ցար. Սարաֆեան: Հանդէսը փակուեցաւ Թորգոմ քա – հանայի «Պահպանիչ»ով: — Մ. Մանուկեան

★

Լիոն, 4 Մայիս.— Ժողովրդային Թատերա– սիրաց Միութիւնը անցեալ չաբթու խնամեալ պատրաստութեամբ ներկայացուց «Մաշդի ի բաղ» դուարթ օփէրէթը, ներդաշնակնուագածութեամբ: Մայիս մէկի առթիւ, հակառակ փոխադրութեան միջոցներու չգոյութեան, սրահը լեցուն էր գրե– թէ: Դերակատարները, որոնք ժրաջան պայմաններու մէջ կրցեր էին հետեւիլ փորձե – րուն, գնահատելի ձիրքեր ցոյց տուին:

Գլխաւոր դերակատարները Պ. Պ. Ցակոբ Թո– րոսեան (Մաշդի), Տէր եւ Տիկին Գայթանճեան (բեռնակիր եւ Կիւլնազ), Լեւոն Ալէմեան (Ռոս– տոմ բէկ), Ս. Հացագործեան (Սարվար), Օր.Ա. Կիւրեղեան (Սանամ արժանի էինճափահարուհու,

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԺԱ.

Թող, ասում էիր դու, ինչ ուզում է լինի, մի– այն թէ իմ Գայիանէն չխմանայ: Եւ դու երջանիկ էիր, որ քո կարմիր խնձորը միամիտ է, անտեղ – եակ ... Այժմ տեսնում ես որ մեր երկաթէ սըն – տուկն էլ չկարողացաւ դիմանալ դրսի ձայներին, հառաչանքները ծածկեցին եւ նրա պատերն ու ներս մտան ...

— Մի խմանամ թէ ով պատմեց քեզ այդ բո– լորը, լացախառն ձայնով արտասանեց Մեհրին:

— Գաղտնիք չկայ, Փէրին ...

— Լալկո՞նը: Պապանձուի նրա լեզուն: Դրա համա՞ր էր որ մտաւ այստեղ: Ես նրան ...

— Դու ոչինչ չես անի նրան, հրամայողական ձայնով ընդհատեց Գայիանէն: Նա իր ողբերով միխիթարում է բոլոր Նազլուներին: Եւկու օր է, չեմ տեսնում խեղճին: Երեւի գործ չատ ունի ... Եթէ կարողանում ես, Մեհրի գտիր մի քանի փէ– րիներ էլ, որ գնան մանդան ամէն տեղ: Օ, քանի փէրիներ են հարկաւոր Վարանդային ...

Նրա ձայնը դողաց: Որքան վիշտ, որքան տը– խուր ելեւէջներ կային այդ քնքուշ, բարակ ձայ – նի մէջ:

Ցաղթելով այն խոչընդոտը, որ յանկարծ կանգնեցրեց լեզուն, աղջիկը չարունակեց.

— Բայց ոչ, դու այդ էլ չես անի... Ես քեզ չեմ մեղադրում, գիտեմ որ ոչ ոք չի անի: Մի բուռը ջուր ամէն մէկը կարող է վերցնել ու տալ տապկուողներին, բայց քանի՞ն են վերցնում: Մնում է որ այրուողը ինքը որոնէ ու գտնէ: Ես մի պատկեր էի ուզում նկարել: Վերեւից մէկը իմ սրտի մէջ կաթեցրել էր մի այդպիսի տենչանք:

Եւ նա ինձ ցոյց էր տալիս Վարդավառի օրը տեսած աղջիկն: Այն ժամանակ աղջիկը ինձ հա – մար մի խեղճ էր, որ քանդել էր իմ սիրտը, այն ժամանակ նա դեռ Նազլու չէր: Որպիսի սիրով, որպիսի յոյսերով սկսեցի այդ գործը: Նա ինձ հան– դգոտութիւն էր տալիս, նա ասում էր իմ ականջին.

—« Մի վախիր, այլեւս այն աղջիկը չէ կարող քո դէմքին չպրտել «բախտաւոր» անունը»: Եւ երբ ես տեսայ, որ չեմ կարողանում իմ ուզածի պէս կատարել այդ գործը, երբ տեսայ որ մենակ եմ եւ չատ խակ, գնացի օգնութեան ,խորհուրդ որո– նելու: Ոչ ոք մի հատ քաղցր խօսք չունէր ինձ համար: Վերջին յոյսս դու էիր, բայց դու էլ կրկ– նեցիր միեւնոյն խօսքերը՝ թէ ես երեխայ եմ, թէ աղջիկը չպիտի այդպիսի բաներ իմանայ, որովհե– տեւ նա կարմիր խնձոր է միայն եւ ուրիշ ոչինչ. դու մինչեւ անգամ սատանաների անունով վա – խեցրիր ինձ:

Զգիտեմ ինչու այդ օրը չատացի քեզ. «բաւա– կան է, վերջապէս, քիչ էլ ուրիշ խօսքեր սուր – բեցէք»: Չատացի, երեւի, այն պատճառով, որ չէի կարող խօսել առանց արտասուքների, իսկ ձեզ մօտ լաց լինել, կը նշանակէր ձեզանից էլ վախ – կոտ լինել, կը նշանակէր հատատել, որ ես ճըշ– մարիտ որ երեխայ եմ... Նոյն օրը, երբ դու ասա– ցիր ինձ այդ խօսքերը, Վարդավառի դղզղուած աղջիկը դարձաւ Նազլու:

Ես իմ գործը սկսեցի. մենակութեանս մէջ ինձ օգնում էին իմ արտասուքները, դրանք հրա– շագործ էին, դրանց միջոցով մի ներքին ձայն սկսեց խօսել ինձ հետ, դարձաւ իմ ուսուցիչը, իմ դէկավարը: Հասկացայ. իմ նկարած պատկերը ձեզ համար չէր. դուք նրան չէք տեսնի այլ ...

Նորից մի ինչ որ ծանր բան արգիլեց նրան ա– ռաջ տանել իր խօսքը:

Նա նստեց անկողնի մէջ, նրա հաստ ծամը ուսի վրայով ընկաւ կրծքի վրայ, ծալուեց գոգի մէջ: Ձեռքը դնելով դայեակի թեւի վրայ, նա մի թեթեւ հոգոց հանեց, կարծես դրա հետ կուլ տը– ւեց այն ծանրութիւնը, որ արգիլում էր խօսել, եւ ապա ասաց.

— Ես խմացայ թէ ում համար է պատկերը...

Այդպէս վերջացաւ այդ գործը, Մեհրի:

Իր անունը լսելուն պէս պառաւը կարծես սթափուեց մի չշմեցնող տպաւորութիւնից եւ պա– տասխանեց.

— Ես չգիտեմ թէ ինչ ասեմ քեզ, Գայիանէ, ես չուարած եմ, իմ խելքը կարծես գնում է ...

— Ճշմարիտ, դու խօսել չես կարող, բայց դուր ես կարծում թէ քո խելքն է այդտեղ մեղա – ւոր: Ոչ, դու խօսքեր չունես, Մեհրի: Ի՞նչ պի– տի ասես. չէ՞ որ ես գիտեմ քո բոլոր խօսքերը, տարիների ընթացքում դու միեւնոյն բառերն էիր կրկնում. բայց այժմ, այսուհետեւ, չես կարող նոյնը ասել, դու ինքդ կ'ամաչես քո խմացածից:

Կ.Ո

իրենց նրբին խաղարկութեամբ, իսկ օժանդակ դերասանուհիները Պ. Պ. Լ. եւ Ս. Պօյաճեաններ, Մ. Փափազեան, Ս. Խաչիկեան, Պետրոսեան, որ – պէս նորահաս երիտասարդները չնորհաւորելի էին իրենց յաջողութեամբ: Անշուշտ հետզհետէ պիտի նուիրուին ինքնամշակումի:

Կ'արժէ քաջալերել սոյն անկախ կազմակերպութիւնը, որպէսզի շարունակեն ծառայել հայկ. թատրոնին եւ ազգապահպանման:— Ց.Վ.

«Ֆրանսա կրնայ պաշտպանել ինքզինք»

Ազգ. ժողովին Դշ. օրուան նիստին մէջ, ազգ. պաշտպանութեան վարկերուն քուէարկութեան առթիւ, նախարարը՝ Պ. Ռընէ Փլեվէն ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ պատճառ չկայ կարծելու թէ Ֆրանսան ի վիճակի չէ ինքզինքը պաշտպանելու: «Մեր ապահովութեան խնդիրը կրնայ լուծուիլ միայն մեր ուժերով: Բայց աչ – խարհի ապահովութիւնը կապուած չէ միայն մեր ապահովութեան հետ, եւ երբ պաշտպանութեան բեռը կը բաժնուի չատ մը ազգերու վրայ, աւելի կը թեթեւնայ: Ֆրանսան երբեք ենթարկուած չէ օտարին պատուէրներուն: Ֆրանսայի համար էական խնդիրն է իր ճիգը միացնել դաշնակիցներուն ճիգերուն: Գործնական տեսակէտով խնդիրը չափազանց բարդ է: Ահա թէ ինչու Ազանեանի զինակիցները յաճախ ժողովներ կը գումարեն: Կառավարութիւնը այդ ժողովներուն մէջ Ֆրանսայի տեսակէտները կը պաշտպանէ կատարեալ անկախութեամբ: Իր մէկ նպատակն է միջոցներ ճարել, զիմադրելու համար որեւէ նախայարձակման: Մեր բոլոր ճիգը նուիրուած է ինքնապաշտպանութեան: Տրամադրուած վարկերը չեն մըսխուիր»:

Գիշերային նիստին մէջ, համամասնավար խմբակցութիւնը առաջարկեց 200 միլիառ ֆրանք զեղչել զինուորական վարկերէն: Այս առթիւ ալ բուռն մեղադրանքներ ուղղուեցան կառավարութեան դէմ: Ժողովը համամասնավարներուն առաջարկը մերժեց 179ի դէմ 418 ձայնով:

ՓԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Թուրքիոյ երեսփ. ընտրութեանց առթիւ, որ պիտի կատարուին կիրակի օր, Դշ. օր առաջին ճառը խօսեցաւ նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւ, Պոլսոյ մէջ, ի ներկայութեան քանի հազար ունկնդիրներու, յայտարարելով թէ պիտի չմրունա – կեն օրէնքէ դուրս համարել համանավարութիւնը: Ճետոյ, ըսաւ թէ Թոյլ պիտի չտան որ կրօնը խառնուի քաղաքականութեան:— Պիտի ընտրուին 487 երեսփոխաններ: «Հալէ»ը, որ 405 աթոռ ունի 467ի վրայ, կը յուսայ նորէն մեծամասնութիւն չահիլ:

Տուրքերուի Բ. կանխիկ մասնավճարին համար պայմանաժամ սահմանուած էր մինչեւ Մայիս 15: Ելմտական յանձնաժողովը որոշեց բացառաբար պայմանաժամը յետաձգել Յունիս 15ին:

Պարսկաստանի Շահին փեսան, (քրոջ ամուսինը) ամերիկացի ուսանող Վինսընթ Հիւսըը, խլամանալով, կոչուեցաւ Ալի: Այս դաւանափոխութեամբ յանձն կ'առնէ.— 1. Ճանչնալ թէ միայն մէկ Աստուած կայ եւ Մուհամմէտ անոր մարգարէն է.—2. Օրը հինգ անգամ նամազ ընել, երեսը դէպի Արեւելք դարձնելով.—3. Ողորմել աղքատներուն, համաձայն իր կարողութեան.— 4. Պահել Ramazanի ամսոը.— 5. Գոնէ մէկ անգամ Մէքքէ երթալ: Իսլամական պահպանութեան առթիւ, Ֆաթիմէ իշխանուհին 2000 աթերլինի օժիտ մը առացաւ: Փարիզի մզկիթին մեծաւորը, պէյ կապրիթ, ժխտական դիրք բռնած ըլլալով, «նիքեահ»ը կատարեց իմամ Շերպաքի, ի ներկայութեան Ալա Խանի:

Ամերիկեան զինամթերքի երրորդ բեռ մը Նափոլի հասաւ առջի օր: Համայնավարները ցոյց մը սարքած էին, բայց ոստիկանութիւնը արգիլեց, քանի հոգի ձերբակալելով: Հինգ զինաբարձ նաւեր կը սպասուին յառաջիկայ չաբթու, զանազան երկիրներու համար:

Անգլ. Զհնորսանաւ մը խորհրդային ջուրերը մտած ըլլալով Մուրմանսքի մէջ, գրաւուած էր ռուսական իշխանութեանց կողմէ: Մոսկուայի անգլիական դեսպանին հրահանգուեցաւ վճարել պահանջուած տուգանքը, 300 րուբլի (30 աթերլին):

Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, Թրիկվը Լի, Մոսկուա մեկնեցաւ երէկ: Փրակայի մէջ, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ, Պ. Լի դաս մը տուաւ կարդ մը թղթակիցներու, սպառնալով ձգել – հեռանալ, եթէ չարունակեն անտեղի հարցումներ ուղղել: Պիտի չանայ տեսակցիլ Սթալինի հետ, ի խնդիր խաղաղութեան:

Ընդհ. Ներման օրինագիծ մը պատրաստուած է, չատ սահմանափակ տրամադրութիւններով:

Թուրք բանաստեղծ Նազըմ Հիքմէթ, որ բանտէ բանտ կը քաշքշուի 13 տարիէ ի վեր, իբրեւ համամայնավար, նորէն ծոմ պահել սկսաւ, օր առաջ մեռնելու համար:

Վաստուրականի հերոսամարտը Մարաղայի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան:

14 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր Salle Mazenod, 88 rue d'Aubagne:

Տօնակատարութեան հրաւիրուած են Մարսիլիոյ հայաբնակ կուսակցութիւններու, կղերական դասու եւ բոլոր միութիւններու ներկայացուցիչները:

Կը նախագահէ Միութեան ատենապետ
Պ. Վ. ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ
Կը բանախօսէ երիտասարդ – դրագէտ
Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Խօսք կը տրուի նաեւ կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ «ՍԻՓԱՆ» երգչախումբի, ղեկավարութեամբ Պ. Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆի:

Կը նուագէ տաղանդաւոր Ջութակահար Պ. ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ, ընկերակցութեամբ Օր. ԱՆՆԷԹ ԺԻՒԼԻԷՆի:

Ընտիր նուագախումբ, Orchestre Francis Scotte ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Պարեր ժամը 20էն մինչեւ կէս գիշեր:

Հ. Ց. Դ. ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

Այս Շաբաթ 13 Մայիս, 8.30ին Վարանդեան:

Կիր. 14 Մայիս 8.30ին Մուրատ խումբը եւ Ընկեր Կարօ ենթակոմիտէն:

Կիր. 14 Մայիս, ժամը 8.30ին Արամ խումբը:

Կիր. 14 Մայիս ժամը 3.30ին Վռամեան ենթ.:

Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ, ՄԱՐՍԷՑԼ

Ֆր. Կ. Խաչի Մարսէյլի բոլոր չրջաններու ընկերուհիները սիրով կը հրաւիրուին ընկերական հանդիպումի այս ուրբաթ ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ: Ներկայ կ'ըլլայ ՏԻԿԻՆ ՏԻՐՈՒՀԻ ՄԻՍԱՔԵԱՆ:

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ԿԱՐՏԱՆի ՄԷՋ

Մայիս 14ին: Մանրամասնութիւնները տեղն վրայ:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը 4էն 10, Studio Colibri մէջ, 19a rue Caumartin, métro Havre Caumartin: Կը հրաւիրուին չրջանի բոլոր մասնաճիւղերու ընկերները:

ՄԱՐՋԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

Մարսէյլէն «Արծիւ» Մարզականին հետ մեր բարեկամական մրցումին առթիւ Փարիզի մէջ, Հ. Մ. Մ.ի Ա. եւ պահեստի խումբերը կը հրաւիրուին Olier մեր դաշտին վրայ, կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, նախապատրաստական աշխատանքի համար:

ՃԱՇԱՐԱՆ ԱՐԱՐԱՏ
LE DOME ARARAT
Տէր եւ Տնօրէն՝ Ս. ԳԱՐԱԽԱՆԵԱՆ
Նիս այցելող հայրենակիցներուն կ'ապահովէ պանդոկի եւ այլ դիւրութիւններ:
ԱՐԻԵԼԵԱՆ եւ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՀԱՄԵՂ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ եւ ԽՄՈՐԵՂԷՆՆԵՐ, մատչելի գիներով:
1 Avenue Thiers· Կայարանի դիմաց
Բաց է առաւտուն ժամը մինչեւ 2
Հեռաձայն 890–38

Ծախու ռուն մը գործով միասին

Մեկնումի պատճառով ծախու է Surplus Américains-ի խիստ չահաւէտ գործ մը: Porte de Champerret-էն հինգ վայրկեան հեռու: Cave-ի վրայ 4 փիէսով, գեղեցիկ եւ արդիական ամէն պայման լրացնող տուն մը: Հինգ հարիւր մեթր հող, ինչպէս նաեւ չատ մը ուրիշ առաւելութիւններ:
Դիմել 74, Bld. St. Denis, Courbevoie: Հեռաձայն Déf. 09–38:

Պ. Թորգոմի
Հայկ. եւ ֆրանսական նուագախումբին հասցէն՝ 524 Ch. de Mazargue, Ste. Anne, Marseille:
Tél. DR. 93–24:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ
կարուհիներ իրենց տան մէջ աշխատելու պայմանով:
Դիմել ՄԻՆԱՍԵԱՆի, 32 rue des Annelets, Paris (19): Tél. Bot. 48–19:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Շ.Վ.Իլի Արղութեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատեւերով: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆի հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, Հր. Սասունեի ճաշարանին վերնայարկը, 31 rue d'Alexandrie, մէթրօ Սթրասպուրկ Սէն Տընի: Տիկին Ա. ՅՈՆԴԿԱՐԵԱՆ կը խօսի Սայաթ Նովայի կեանքի եւ տաղերու մասին: Այս առթիւ երգեր՝ Սայաթ Նովայէ եւ նուագ՝ էֆմաճչիսո Ցովսէփ Դաւթեանի կողմէ:

Ռոմանի.— Հ. Ց. Դ. Ռոմանի «Անդրանիկ» ենթակոմիտէի, Նոր Սերունդի «Օշական» խումբի եւ Ֆ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, միացեալ դասախօսական ժողովը՝ այս չաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին: Կը դասախօսէ ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ, Ուրֆայի հերոսամարտի մասին:

Իսի.— Հ. Ց. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը՝ այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահի մէջ: Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Հ. Սամուէլ:

Ֆր. ԿԱՊՈՑ ԽԱՉի Իսիի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը:

ՀԱՄԱԽՍՐԲԵՐԴՅԱԿԱՆ Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի առաւտ ժամը 9ին, Bar du Globe-ի մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

Ֆր. Կ. ԽԱՉի ՓԱՐԻԶի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուչաբթի ժամը 4ին Տիկին Գաղեանի բնակարանը (6 rue St. Sulpice): Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Բացառիկ օրակարգ:

Լիոն.— Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, այս երկուչաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉի 40ԱՄԵԱԿԸ ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ
Այս չաբաթ դիշեր ժամը 8.30ին:

Պ. ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵՐԿԱՆԵԱՆէ կը խնդրուի ներկայանալ Դպրոցասէր Տիկնոջ վարժարանը, 1 Bld. du Nord, Le Raincy, եւ կամ Տեսչութեան հաղորդել իր հասցէն:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄԸ
Ռոմանի մէջ, այս չաբաթ երեկոյ ժամը 9ին:
ՊԱՂՏԱՏԻ ԱՂՋԻԿԸ
Բազմաթիւ երգերով, օփերքէթ 6 գործ.: Հէգինակ Թրագօշի:

Կը փնտռուի.— Հայֆայէն Պէյրութ գաղթած Աբթին Թիքիրճեան կը փնտռէ իր քոյրը՝ Տիկին Արմենիա Գօլանճեանը, եւ քեռորդին Ա. Բամ Գօլանճեանը, կօչկակար Մարսէյլի կամ Փարիզի չրջանին մէջ: Տեղեկացնել Բարեգործականի գրասենեակը, 11 Square Alboni, Paris (16):

ԹԷՆՔԵՐՈՒ ՆԵՐԿԱՐԱՔ
ԿԱՐԱՊԵՏ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
24 rue Gallieni, Boulogne s/Seine
Կը ստանձնէ ամէն տեսակ աշխատանքներ մատչելի գիներով:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ
VILLEJUIF ԱՇԽԱՏԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԼԱԻ ԱՇԽԱՏՈՂ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ ԿՕՇԻԿԻ ՀԱՄԱՐ: Դիմել՝ Bottier Jean Vanleyan, 7 rue Godot de Mauroy, métro Opéra կամ Madeleine: Tél. Opé. 01–08:
Ժամը 2էն 7:

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԸ
PARFUMERIE – MAROQUINERIE
Au SAC PARFUMÉ
Տէր եւ Տնօրէն ԳԵՂԱՄ ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Վերջին նորաձեւութեամբ նամբորդական առարկաներ, fantaisie գոհարեղէններ, կիներու պայուսակներ փարիզեան նաշակով եւ ընտիր serviette-ներ այրերու համար:
ՄԵԾ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԾԱՆՕԹ ՎԱՃԱՌԱՆԻՇԵՐՈՎ
ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ, ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ
ARTICLES DE PARIS
Gare du Nord-ի մօտ:
106 Bld. Magenta, Paris (10) Tél.: Nord 05–78

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս· 800 ֆր·, Տար· 1600, արտ· 2500 ֆր·

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր· C.C.P.Paris 1678–63

Samedi 13 MAI 1950 Շաբաթ 13 ՄԱՅԻՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6151–Նոր շրջան թիւ 1562

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

1915 ԱՊՐԻԼ 7 — ՅՈՒԼԻՍ 18

Քանի կ'երկարաձգուին պանդխտութեան տարիները, այնքան կը տկարանայ մարդոց յիշողութիւնը, երէկուան անցուդարձի մասին։

Յիշողութեան հետ, չատերուն պայծառա – տեսութիւնն ալ կը պղտորի ։

Եւ դէզ մը անճոռնի վէճեր կը ծագին ։ Կամ կը սարքուին արհեստականօրէն ։

Այսպէս է որ, ամէնէն անվիճելի եւ անվիճաբանելի, պատմական եւ նուիրական դէպքերն անգամ կը դառնան կռուախնճոր։ Կամ բերնի ծամոց։

Ուրիշ ի՞նչպէս բացատրել, օրինակ, Վասպուրականի Հերոսամարտին անտեսումը՝ Փարիզի մէջ, 1945էն ի վեր ։

Ի՞նչպէս կ'արդարանան սա տարէց, հասուն, «չնորհքով մարդիկը», երբ ջոջ – աղայի մը հոգեհանգստին —կամ հարսնիքին — չափ անգամ արժէք չեն տար իրենց հայրենիքին ազատագրական խոյանքին։ Հոգ չէ թէ կարճ տեւած ըլլայ ։

Ի՞նչպէս կ'արդարանան եթէ ոչ պատմութեան, գոնէ Մարսէյլի, Տէսինի, Վիէնի եւ ուրիշ գաղութներու իրենց հարազատ հայրենակիցներուն առջեւ ։

Գիտենք որ անօգուտ են այս հարցումները, երբ կանխակալ կարծիքները տուն – տեղ են եղած Վասպուրականի փարիզապատիւ ջոջերու սրտին ու մտքին մէջ ։

Ոչինչ։ Մենք տարրական պարտականութիւն մը կը կատարենք, զգաստութեան, լրջութեան հրաւիրելով այս աններելի դասալքութեան պատասխանատուները ։

Ինչ որ Վասպուրականի Հերոսամարտ կը կոչենք, եթէ նոյնիսկ տեղական հանդամանք ուներ – նար, պիտի վառէր Վանեցիներու հոգին։

Իրականին մէջ, չատ աւելի խոր է եւ մեծ՝ 1915 Ապրիլ 7ի ժողովրդական ապստամբութեան իմաստը։ Հոյակապ էջ մը՝ մեր ազատագրական պայքարին մէջ ։

Երեւակայեցէք ամբողջ նահանգի մը ժողո – վուրդը ոտքի կանգնած՝ մէկ մարդու պէս, յա – նուն ինքնապաշտպանութեան եւ ազատութեան ։ Առանց դաւանանքի, դասակարգի, տարիքի կամ սեռի տարբերութեան ։

Եւ ի՛նչ նախնական զէնքերով ։

Սպառազէն բանակ մը կանգնած էր իրենց դիմացը, սանձակոտոր խուժանի մը հետ։ Արիւ – նածարաւ ծրագիրներու հետ, թշնամին տմարդի դաւեր ալ կը լարէր, «բարեկամաբար» ծուղակը ձգելով պատասխանատու դէմքեր ։

Օրուան հրէշը, կուսակալ ձէվտէթ խռովեալ ջրջան մը կ'ուղարկէր ողբացեալ Իշխանը, իբրեւ հաչառաբար, գիշերանց մորթել տալու համար իր երեք հետեւորդներուն հետ (1915 Ապրիլ 5)։

Ցետոյ, միշտ նոյն օձային գալարումներով, իր մօտ կը հրաւիրէր Վռամեանը, որ արիաբար կը պատասխանէր հրաւէրին, այն վստահութեամբ թէ պիտի կրնայ չարը խափանել, իբրեւ անդամ Օսմ· Խորհրդարանի ։

Գնաց ու չեկաւ։ Ինչպէս հազարաւոր առաջնորդներ իրեն պէս ։

Ցաջորդ ականաւոր զոհը պիտի դառնար Ա – բամը, որ կրցաւ խուսափիլ, ի վերջոյ ապստամբութեան ազդանշանը տալու համար, Ապրիլ 7ին։

Այնուհետեւ օրհասական կռիւ, տրամադրելի բոլոր միջոցներով։ Մինչեւ Մայիս 3, «յաղթական օրը եւ Թրքական կառաւարութեան վերջին օրը » ։

Ամբողջ երեք օր հրդեհ եւ կողոպուտ ։ Ցետոյ կամաւորներու մուտքը Մայիս 5ի առաւօտն։ Եւ վերջապէս անդրանիկ իշխանութեան հաստատու – մը Մայիս 8ի հրամանագրով, նահանգապետու – թեամբ Արամի ։

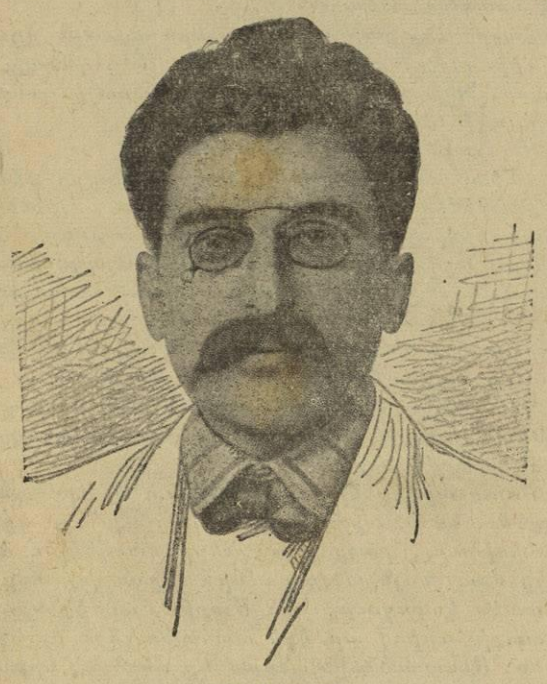
Հազիւ չնչել սկսած էր նորազատ, հայազատ Վասպուրականը, երբ երեւան կ'ելլէր այլապէս հրէշային դէմ մը,— բռնագ՛ղթ։ Այս անգամ՝ ռուսական հրամանատարութեան հրամանով ։ (1915 Յուլիս 18) ։

Խաչը կը լրացնէր Մահիկին պակասը, արիւ – նազանդ դիմակցութեամբ ...

Յարական կառավարութեան առաջին դաւը չէր այս, հալածական ժողովուրդի մը դէմ։ Բայց կը գերազանցէր նախորդները, իր դիւային ծածկամտութեամբ։

Նոր վիհ մը բացուած էր մեր ազատագրութեան ճամբուն վրայ ...

Շ·

Ա Ր Ա Մ

Գլխաւոր կազմակերպիչը Վասպուրականի հերոսամարտին որուն 35րդ տարեդարձը կը տօնուի վաղը, կիրակի, Մարսէյլի մէջ։ (Տես Բ· եւ Գ· էջ երկու յօդուածներ եւ ուրիշ նկարներ)։

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԵՐԵՒԱՆԻ քիմիական – դեղագործական գործարանը, այս տարի պիտի կառուցանէ երկու նոր ճիւղեր ։ Շինարարութեան համար յատկացուած է 800 հազար րուբլի։ Նորահաստատ բաժինները պիտի արտադրեն քանի մը անհրաժեշտ դեղեր ։

ՏԵՂԱԿԱՆ արդիւնաբերութեան նախարարութիւնը կոչ մը ուղղեց ռեսպուբլիկայի բանուոր – ներուն, արդիւնաբերութեան արտադրութիւնը բարձրացնելու համար։ Առաջին արձագանգողը եղաւ Կիրովականի քիմիական «կոմբինատ»ը ։

ԱԽՈՒՐԵԱՆԻ չրջանի կոլխոզները, դաշտա – պահպան անտառաչերտերու տնկման գործին մէջ կանգնած են առաջաւորներու շարքը։ Աւար – տելով 130 հեկտար անտառաչերտերու տնկումը ։

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ գիտական ընկե – րութիւնը պատրաստուած է դումարել իր 12րդ գիտական սեսիան (նստաշրջան) որուն պիտի մաս – նակցին քսան համալսարաններու ներկայացու – ցիչները, եղբայրական «ռեսպուբլիկաներից» ։

Սղագրեց՝ Գ· ԾԻԾԵՒՆԱԿ

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Պատահաբար կ'իմանանք թէ Մայիս 8ին Մարսէյլի մէջ մեռած է Պ· Գարեգին Թուրիկեան, 72 տարեկան։ Հանգուցեալը, երկար տարի Դաշնակցական, Ա· մեծ պատերազմին ա – տեն եղած է կամաւոր , միեւնոյն տարի ուսում – նասիրելով արեւելեան նահանգները։ Ունի շարք մը ձեռագիրներ, որոնցմէ հրատարակուեցաւ մի – այն «Եփրատեան Հայաստանը»։ Մեր ցաւակցութիւնները իր պարագաներուն ։

ՄՈՍԿՈՒԱ. հասաւ, Եչ· օր, Ազգաժողովին ընդհ· քարտուղարը, Պ· Թրիկվը Լի։ Դիմաւորելու համար օդակայան գացած էր արտաքին նախարարին օգնականը, Պ· Կրոմիքօ ։ Որոշած է որ եւ է յայտարարութիւն չընել մամուլին, մինչեւ երկու երեք օր ։

ՁԵԽՈՍԼՈՎԱԿԻՈՑ ամերիկեան դեսպանա – տան պաշտօնէութիւնը կրճատուեցաւ 2/3 համե – մատութեամբ, համաձայն դրուած պահանջին ։ Չեխական կառավարութիւնը առաջին ծանուցա – գրով պայմանաժամ տուած էր մինչեւ ապրիլ 28, յետոյ երկարեց։ Դեսպանատան մէջ պիտի մնան միայն քսան հոգի։ Կ'ըսուի թէ Անգլիա եւ Ֆրան – սա եւս կրճատումներ պիտի կատարեն, միեւնոյն պատճառներով ։

ՄՕՏ ՀԱՐԻՒՐ ԳԵՐՄԱՆ բանտարկեալներ կամաւոր ծոմ կը պահեն Մայիս 8էն ի վեր, Ֆոէնի բանտին մէջ, իբրեւ բողոքի ցոյց ։ Մէկը զօր· օպէրկն է ։

Երեւանու ժողովը Լոնտոնի մէջ

Կ'ՈՒԶԵՆ ՁՕՐԱՑՆԵԼ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Լոնտոնէն կը հեռագրեն.— Երեք արտաքին նախարարները իրենց առաջին ժողովին իսկ չեշտեցին թէ անհրաժեշտ է որ արեւմտեան պետութիւնները կրկնապատկեն իրենց գործակցութիւնը, մասնաւորապէս զօրացնելու համար հաւաքական պաշտպանութիւնը ։

Ժողովը տեւեց հունկէս ժամ։ Ցետոյ զեկոյց մը հրատարակուեցաւ, որ կ'ըսէ.— Երեք նախարարները քննեցին երկու տարուան ընթացքին կատարուած յառաջդիմութիւնը՝ տնտեսական ճակատի վրայ, ինչպէս եւ հաւաքական պաշտպանութեան համար ։

Զեկոյցին համաձայն, երեք նախարարները անհրաժեշտ կը դտնեն զօրացնել արեւմտեան Եւրոպայի ոչ միայն զինուորական պաշտպանութիւնը, այլեւ տնտեսական հիմերը, ի խնդիր խաղաղութեան ։

Իրազեկներ կ'ըսեն թէ այս առթիւ անչուշտ պիտի քննեն նաեւ Շումանի ծրագիրը (ձուլում Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ պողպատի եւ հանքածուխի ճարտարագործութեանց), որ լայնօրէն կը զբաղեցնէ քաղաքական չրջանակները ։

Անգլիոյ վարչապետը, Պ· Էթլի, Եչ· օր մասնաւոր խորհրդակցութեան մը հրաւիրեց իր նախարարները, խորհրդակցելու համար այս ծրագրի մասին։ Միեւնոյն առեն յայտարարեց երեսփ· ժողովին մէջ թէ կառավարութիւնը համակրութեամբ պիտի քննէ ծրագիրը, որ կը ձգտի դադրեցնել Ֆրանքֆուրտեան դարաւոր թշնամութիւնը։ Բայց դիտել տուաւ թէ ծրագրին ամբողջութիւնը մասնաւոր քննութեան կը կարօտի ։

Կարդ մը թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, երեքներու ժողովը երկկ պիտի քննէր կնճռոտ խնդիր մը.— Պէ՞տք է Գերմանիան ալ ընդունել Ատլանտեանի դաշինքին մէջ։ Ֆրանսական կառավարութիւնը կը սպասէ որ Անգլիան իր վերջնական կարծիքը յայտնէ Շումանի ծրագրի մասին։ Աւելորդ է ըսել թէ չատ բան կախում ունի անոր բռնելիք դիրքէն ։

« ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ »

Ֆրանսայի համաչխարհային կուսակցութեան քաղաքական Բիւրօն երէկ զեկոյց մը հրատարակեց, որով կը յայտարարէ թէ Շումանի ծրագիրը « կը ծանրացնէ պատերազմի վտանգները, հետեւաբար անհրաժեշտ է սաստկացնել խաղաղութեան պայքարը»։ Իր յայտարարութեան համաձայն , այդ ծրագիրը «ուղղակի ներչնչուած է ամերիկայի աչխարհակալներուն կողմէ, իբրեւ զանգուածնութիւն Ֆրանսական չահերուն դէմ եւ իբրեւ պատերազմի ծրագիր մը։ Առաջարկելով ձուլել գերմանական եւ Ֆրանսական պողպատի եւ հանքածուխի ճարտարագործութիւնները, Ատլանտեան զինակիցները կը դառնան մեղսակիցները Գերմանիոյ վերազինման», թէ «ընկերվարական վարիչներն այ ուժ կուտան օրուան դահլիճին հակաֆրանսական քաղաքականութեան, մեծապէս ծանրացնելով պատերազմի վտանգները» եւն· :

«ՆՈՐԷՆ ՊԻՏԻ ԳՈՐԾԱԾԵՄ, ԵԹԷ ՊԷՏՔ ԸԼԼԱՑ»

Նախագահ Թրումըն չարունակելով իր քարոզչական պտոյտը, Եչ· օր խօսեցաւ Հիւլէական ռումբի մասին։ Այս առթիւ բացատրեց թէ առաջին անգամ այդ զէնքը գործածելով Ճափոնի դէմ, այլեւս պէտք չունեցան զինուոր ցամաք հանելու եւ հարիւր հազարաւոր կեանքեր փրկուեցան ։ «Ես այն համոզման եկած էի թէ մեր երիտասարդնե – րուն եւ ճափոնցի զինուորներու կեանքին փրկութեան լաւագոյն միջոցն է արձակել այդ ռումբը, դադրեցնելու համար պատերազմը։ Եւ արձակել տուի։ Նորէն պիտի ընեմ, եթէ պէտք ըլլայ» ։

★ *Նախագահը ստիպողական կոչեր ուղղեց երեսփ· ժողովի կուսակցապետներուն, որպէսզի փութացնեն արտասահմանի օգնութեան վարկե – րուն քուէարկութիւնը, «ինչ որ պիտի զօրացնէ Պ· Էչիսընի դիրքը Լոնտոնի ժողովին մէջ եւ աչխարհի վստահութիւնը Մ· Նահանգներուն վրայ» ։*

Նախագահը միեւնոյն առեն կը պահանջէ 45 միլիոն տոլար քուէարկել, օգնելու համար յե – տամնեայ երկիրներու։ Երեսփ· ժողովը եւ ծերակոյտը այս միջոցին կը քննեն Եւրոպայի սահմանուած վարկերուն խնդիրը ։

★ *Մինչեւ հիմա գաղտնի պահուած խնդիր մը եւս կը յուզուի այս միջոցին։ Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Մ· Նահանգները տրամադիր են հիւլէական ռումբեր յանձնելու Ատլանտեանի զինակիցներուն, մանաւանդ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի, մասնաւոր կայաններ հաստատելով ։*

★ *Մ· Նահանգներու արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ 130 մի –*

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՁԱՅՆ ՏՈՒՐ, Ո՛Վ ԾՈՎԱԿ

Սթալինկրատի կուսներու հերոսական օրերն էին ...

— Ահա մեր Սթալինկրատը, *ըսաւ տողաչարը, ու տուաւ տպագրուած թուղթ մը.*— Հերոսա — մարտին ֆաղաֆամէչի կուսներուն մէկ տեսարանը է, *սրբագրութեան համար :*

★

Զորս տարի ամբողջ, յեղափոխութեան վա — ռարան ազատ Ֆրանսան գլուխ ծռեց տիրողի քմա — հաճոյքին ժպիտը երեսին, մինչեւ որ արտաքին ուժը ծովերէն դուրս եկող վիշապի մը պէս լափել սկսաւ ինչ որ իր առջեւը կը գտնուէր : Երկինքէն իջնող կայծակի մը ուժով չանթահարել սկսաւ իր դիրքերուն կառչած ինքնավստահ տիրակալը :

Եւ ահա մաֆիզարները դուրս ելան իրենց թա — քստոցներէն : Տիրակալը կը նահանջէր :

Եւ որ կողը կը պատռտմէր.

— *Մենք ազատեցինք մեր Ֆրանսան : Ցեսոյ միայն կ'աւելցնէր — ուրիշներու օգնութեամբ :*

Ու ամէն տարի ամբողջ Ֆրանսան մեծածախս հանդէսներով, թատրոններով , շարժանկարնե — րով, թերթերու յօդուածներով, ձայնասփիւռով, երգերով ու ճառերով կը տօնէ ու կը պանծացնէ իր պայքարն ու յաղթանակը :

Իսկ մե՞նք, հազիւ քանի մը երկչոտ հանդէս — ներ, թէեւ փոքր, բայց երբեմն աւելի հերոսական պայքարները տօնելու համար :

Ի՞նչ, իրո՞ք արհամարհելի, որովհետեւ փոքր ժողովուրդ մըն ենք :

Բայց մեր կրած հարուածին, ուրիշ աւելի մեծ ժողովուրդ մը դժուար պիտի կրնար դիմա — նալ : Ի՞նչն է նշանը իրական մեծութեան, թի՞ւը արդեօք :

Երկու քաղաքակրթութիւններ, որոնք իրենց թեւերուն մէջ են սեղմեր ամբողջ քաղաքակրթ համարուած մարդկութիւնը — հրէականն ու յու — նականը, թիւով իրենց ժամանակի ամենափոքր ժողովուրդներն էին : Առաջինը մանաւանդ ցըր — ուած Հայերուս պէս եւ հալածական Հայերուն չափ եւ երբեմն Հայէն աւելի : Երկրորդը, այն որ հսկայ հանճարներ տուաւ Պերիկլէսի չրջանին, կը կազմէր քաղաք մը, հազիւ 25.000 բնակչութեամբ :

Իսաներորդ դարու սեմին, յեղասպանութեան ամենամեծ զոհը Հայը տուաւ, ինչպէս եւ անհա — ւասար ու անակնկալ կուսներու մէջ հերոսական դրուագներ Հայը կերտեց :

Աւելի ուշ, Պուխրնվալտ մը դարձաւ միջազ — գային արժէք հրէական հանճարի քարոզութեան չնորհիւ :

Ֆրանսական Օրատուր փոքրիկ դիւղին մար — տիրոսութիւնը դարձաւ հռչակաւոր, խորհրդանիշ ժողովուրդի դիմադրական ոգիին :

Իսկ հայ ժողովուրդին տուած զո՞հը : Ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհին մէջ ան արդէն մոռցուե — լու վրայ է ...

Ֆրանսացին կամ ուրիշ ոեւէ ժողովուրդ ոչ միայն չի տօներ իր պարտութեան թուականները, այլեւ յաճախ հրապարակով յիշել անդամ չուզեր : 1940ը, երբ ետ քաշուեցաւ ամբողջ բանակը եւ մի — լիոնաւոր ժողովուրդ ցիր ու ցան եղաւ Ֆրանսայի հարաւային ճամբաներու վրայ, անպաշտպան՝ օդանաւային զնդացիրներու կրակին տակ, մինչեւ այսօր ամօթի խարանով կը ծածկէ իւրաքանչիւր Ֆրանսացիի ճակատը ...

Ի հարկէ, յարգանքի արժանի տուրք զոհե — րուն : Մենք դեռ քիչ մը կառչած ենք մեր սգա — տօներուն : Իսկ մեր հերոսական պայքարնե՞րը ...

Ամէն անգամ մեր սգատօներէն միեւնոյն տպաւորութիւնն եմ կրեր :— Տեսակ մը նուաս — տութեան չունչ կը փչէ ներկայ հասարակութեան վրայ եւ տխրութեան քօղ մը կուգայ ծածկել չա — տերուն դէմքը ...

Երկու տարի առաջ, Վասպուրականի Հայր. Միւթեան Մարտիյլի մասնաճիւղը երբ կը տօնէր հերոսամարտը, ինչպէս ամէն տարի, բոլորովին այլ էր տպաւորութիւնը :

Հերոսամարտի երեք տեսարաններուն ներ — կայացումը միայն կը բաւէր, որ ամբողջ սրահը բռնկէր խանդավառ ոգեւորութեամբ ...

Այս ժողովուրդին սրտին մէջ, մանաւանդ ե — րիտասարդներուն, պէտք է փչրել ստորադասու — թեան զգացումը : Իսկ ատոր համար պէտք է ըս — տեղծել, երեւան հանել արժէքներ :

Զկայ աւելի զօրաւոր ուժ քան ստեղծագոր — ծութիւնը :

Ոչ մէկ առեն, ազգային զգացումը այնքան չէր մշակուած տիրող դասակարգին մէջ , որքան մեր օրերուն : Ճիշդ է, ազգայնութիւնը կը չփոթ — ուի յաճախ մտաւորականութեան հետ : Զարմա — նալի համաղրութեամբ մը, բոլոր ժողովուրդնե — րու զով ազգայնութիւնը կը խառնուի միջազգայ — նութեան, պահելով միշտ ազգային դրոշմը : Եւ ահա նոյնիսկ փոքր ժողովուրդներու ընկերային ուժականութիւնը :

Հազիւ 12 միլիոն տեւամօրթներ, 150 միլիոն ամերիկացի ճերմակներուն մէջ, իրենց երաժշ — տութեամբ յեղաշրջելու վրայ են մեր դարուն երաժշտութիւնը : Եւ այդ արհամարհուած ցեղը իր կնիքը դրեր է արդէն նորագոյն սերունդնե — րուն վրայ :

Քսաներորդ դարուն, Հայը որ դարեր շարու — նակ վարժուած էր Աբեւելքի կայուն քաղաքակր — թութեան՝ ահեղ փոթորիկի մը ենթակայ, ստիպ — ուեցաւ ցրուիլ յանկարծ շարժուն քաղաքակրթու — թեան հնոցներուն մէջ : Որով եւ իր կացութեան ազդակներն ալ շարժուն քաղաքակրթութեան պա — հանջներուն պիտի համապատասխանեն : Որպէս անհատ, որպէս հասարակութիւն ան պարտաւոր է շարժիլ, իսկ շարժելու համար պէտք է ստեղ — ծել : Կենալ՝ կը նշանակէ մեռնիլ ...

Թուական մեծութիւնը չէ որ կը պայմանա — ւորէ ստեղծագործական ուժը :

Հայը ունի բոլոր տուեալները առաջին ըլա — լու միջազգային կրկէսին վրայ : Բայց դժբախ — տաբար, նախ ընտրեր է փակուիլ կրնայի պատ — ետնին մէջ :

Ստորադասութեան զգացում :

Փոխանակ համարձակօրէն, հայեացքը դէպի վեր, երկինքը ուղղելու եւ իր թափած արիւնով հպարտ, լարելու ստեղծագործութեան ճիգը, հո — սեցնելու այդ արիւնը տառապող մարդկութեան աւազանին մէջ, բարձրանալու մինչեւ աստուա — ծայինը, միացնելու իր արիւնոտ վիշտը, ուրիշ բոլոր դժբախտներու վիշտին՝ հաղորդուելու հա — մար մարդկօրէն հրաշափառ գեղեցկութեան ...

Պէտք է փշրել Հայու մտքին մէջ ստորադա — սութեան զգացումը, իսկ ատոր համար պէտք է ստեղծել արժէքներ :

Բոլոր արժէքները սրբազան են : Արժէքներ ստեղծել, նաեւ արժէքներ պահել : Արժէքը կըր — նայ փոխուիլ, բայց արժէքները ստեղծելու ու — ժը կը մնայ նոյնքան զօրաւոր, որքան զօրաւոր է անհատին կարողութիւնը : Մտքի արժէքները , հաւատքի ուղիով արժէքի պահպանումին կը ծա — ռայեն : Աստուածներն անդամ կը մեռնին, երբ կը պակսի անունդը հոգեկան պահանջի, ալ ո՞ւր կը մնան ժողովուրդները ...

Քսաներորդ դարը հանգստի դար չէ, այլ ե — ռանդի, եւ ո՞վ եռանդի աւելի պէտք ունի, քան Հայը : Ան իր անցեալի ներհայեցողութեան դրդումով պիտի կրնա՞յ ստեղծել ներուժ մշակոյ — թի ձեւ մը՝ համաձայն չարժուն քաղաքակրթու — թեան պահանջներուն, ի սպառ անհետացնելով ստորադասութեան զգացումը, չնորհիւ նորանոր ստեղծագործութեանց :

— Ահա մեր Սթալինկրատը, կ'ըսէր տողա — չարը :

Սթալինկրատը դիմադրեց, յաղթեց ու ազա — տեցաւ յիսունէ աւելի ազգերու թափած արիւ — նով :

Հայկ. Սթալինկրատը դիմադրեց, յաղթեց ու ազատեցաւ ... պայքարող ուժերու ինչ համեմա — տութեամբ ...

Զայն տուր, ով ծովակ,

Թերեւս մինչեւ այսօր ալ քու ալիքներէն փը — չող հովերը չարունակէին ծածանել Շամիրամի բերդին վրայ այն օրերու յաղթական դրօշը, եթէ « Հայաստան առանց Հայերու » լոբանովիան նշանախօսքը չգար հիմնապէս խորտակել զեր — մարդկային պայքարներով ձեռք բերուած յաղ — թանակը :

1915 Յուլիս 18ի իրիկունը, մինչ արեւի սկա — ւառակը կ'իջնէր Նեմրութ եւ Գրգուռ լեռներու ե — տեւ, ոսկի փոշի ցանելով կապուտակ լճի տարա — ծութեան վրայ, Այգեստանի ծառերուն չուքերը կ'երկարէին ... եւ Հայերու սիրտը կ'արիւնէր ա — նակնկալ իրականութեան առջեւ : Գաղթը կը սկսէր վերին հրամանով :

Եւ խաւարը կ'իջնէր Վասպուրական աշխար — հի վրայ ...

Աղեխարշ յուսահատութեան դալարումներու մէջ, հարիւր հազարաւոր ժողովուրդ կը լքէր իր դարերու պապենական բոյնը ու կը քալէր դէպի անյայտը, դէպի տառապանքը ... Յուլիս 18—19ի դիշերը առաջին անդամ կ'ողբար ան իր ճակատա — գիրը բաց երկնքի տակ, աստղերուն ուղղելով իր անէծքի մրմունջը ...

Ով Նեմեսիս, որքան սարսափելի է քու վճի — ռը : Ով հայ մամիկի անէծք սրտի խորերէն ար — ձակուած, որքան զօրաւոր է կարկառուն խօսքդ :

Ու թէեւ կ'ատնէր այդ անէծքը, կ'երթար էր — րեւ վրիժառու հրեշտակ, կ'անցնէր լեռներ ու ձո — րեր , կը փնտռէր ... կը փնտռէր երկար :

Եւ ճիշդ երեք տարի ետքը, 1918 Յուլիս 18— 19ի դիշերը, գաղթի երրորդ տարելիցին, ան կը գտնէր Եկատերինոսլուկի մէկ փոսին մէջ, պա — տսխանատու թագակիր գլուխը, եւ գինելով վրիժառու ձեռքը, կը փչէր ոճրածին գանկը ու կը նետէր հարազատներու արիւնլուայ դիակնե — րուն վրայ ...

Քանի տարիները սահին, ան, զոհը աւելի ու աւելի պայծառօրէն պիտի տեսնէ կեղծ բարեկա — մի լարած որագայթը, ուր ձգեցին գինքը, սուրը դնելով խելագար գահիճին ձեռքը եւ քալելերե — լով որ որքան կարելի է խորը մխէ զոհին կուրծ — քին մէջ :

Ինչո՞ւ եւ ինչո՞ւ : Եղերական ապրումը, երբ բարեկամ համարուածը, կռնակէն կը զարնէդաւա — ճանօրէն ...

Զայն տուր, ո՛վ ծովակ ...

Քու ալիքներդ կը չարունակեն զարնել Շա — միրամակերտի հողերուն, բայց քու զեփիւռներդ ալ չեն կրնար ծածանել Շամիրամի բերդին վրայ այն օրուան յաղթական դրօշը :

Ով օտարութեան մէջ սփռուած հայրենակից — ներ, երեւակայութեան ուժով, երթանք պահ մը անոր ծփուն ալիքներու մրմունջներուն մէջ, իր — րեւ տեսիլք, լուսաւոր ու խաւար գեղեցկութիւն — ներէն փնտռենք յաղթանակը, ապագայ յոյսերու.

«Եւ ամէն կողմից պանդուխտ հայորդիք,
Դիմեն դէպ իւրեանց սիրուն հայրենիք :

ՂԵՒՈՆԴ ՄԵԼՈՒԵԱՆ

Վասպուրականի հերոսամարտը

Թուակա՞ններ կան պատմութեան մէջ՝ որոնց վրայ քօղ քաշել պէտք է :

Թուականնե՞ր կան ազգերու անցեալին մէջ, կը մնան , ու կը փառաբանուի՞ն յաւէտ :

Թուականնե՞ր կան մեր փոքրիկ բայց մեծա — գործ ազգին մէջ,— պէտք է միշտ տօնենք ու ա — նդրէն անդրէն որդիէ որդի :

Բայց կայ թուական մը՝ մեր ամբողջ բազմա — դարեան կեանքի ընթացքին,— եղերական ու դարեան կեանքի ընթացքին,— եղերական ու սգալի, այլեւ փառահեղ, անմահներու պսակովը չողուն, ոսկի տառերով քանդակուած.— 1915ի Մայիսն է ան :

14ի սեւ թուականին, համազգային անլուր սպանդին արիւնը՝ սրբուեցաւ 15ի հերոսական գործերովը :

Ուրֆայի , Շապին Գարահիսարի, Արաբայի , Մուսա Տաղի եւ ուրիշ մանր ու մուխ մնացած անհամար, խմբական ու անհատական մարտն — չումներուն թաղն ու պսակը եղաւ Վասպուրակա — նի Հերոսամարտը :

Ան չողաց ու մնաց, միւս բոլոր աստղերուն մէջ, արտասովո՛ր փայլով :

Ան բերաւ մեզի՝ եօթնդարեան ստրկութեան հատ չղթաներուն խզումն ու ցրուումը :

Ան տուաւ մեզի նոր ազատութիւն, նոր ան — կախութիւն, նոր պետական կազմ :

Հայը նորէն ազդ դարձաւ : Հայը կրկին ազգե — րու ընտանիքին մէջ իր տեղը գրաւեց : Հայը դարձեալ ձեռք առաւ՝ կենսունակ ցեղի իր բազ — մադարեան առաքելութիւնը :

Վասպուրականի Հերոսամարտը՝ մեր հին ու մօտիկ անցեալի այն չքեղ թուականն է, որ դա — րաշրջուխ բացաւ :

Հայկազեանք, Արշակունիք, Բագրատունիք , Արծրունիք եւ Ռուբինեանք՝ անժառանգ չմնացին : 1915 Մայիսին՝ ծնաւ նոր Համազգային Հարս — տութիւնը :

Վասպուրականի Հերոսամարտը, մղուած բո — լոր Հայերու,— փոքր ու մեծ Հայերու, կնիկ թէ մարդ Հայերու, տղայ թէ աղջիկ Հայերու, կու — սակցական թէ ոչ-կուսակցական Հայերու, կղեր թէ աշխարհական Հայերու, Վանեցի թէ Կովկաս — ցի Հայերու, Պուլկարացի թէ Պոլսեցի Հայերու , նոյնիսկ Հայ դարձած Ամերիկացիներու, — բո — լորի, բոլորի կողմէ մղուած ու չահուած, փա — ռապսակն է Հայ Ազատագրութեան բոլոր ոգո — րումներուն :

Ան՝ յաղթեց դարաւոր թշնամիին, վանեց, քշեց զայն իր հողէն :

Ան՝ տնկեց ազատութեան անդրանիկ դրօշը՝ Վանայ Բերդաժայռին կատարին վրայ :

Ան՝ կազմեց զինուորական ու քաղաքային ա — ռաջին կառավարութիւնը, դեկավարելով ամբողջ երեք ամիս, ոչ միայն Վանեցիներով, այլ ամէն կողմէ Վան խմբուած եւ մէկ — չունչ մէկ — հոգի կռուած բոլոր Հայերով :

Ան՝ դարձաւ կորիզը, վէմ-քարը՝ երկկուան արդի երիտասարդ նոր Հայաստանի պետական չէնքին :

Վասպուրականի Հերոսամարտը, այսօր, ե — ՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ՀԻՆԳԱՄԵԱԿԸ կը բոլորէ մեզ ամէ — նուս հետ :

Երեսունեւհինգ տարի առաջ, դարնան այս ամիսին էր,— Մայիսին —, որ կը կատարուէր այդ աքանչելի խոյանքը, Վարագայ Լերան, Բզնունեաց Ծովին ու Վանայ Բերդին հայեցի հողերուն վրայ :

Երեսունեւհինգ տարի առաջ, օրհասական կը — ռիւ մղեցին մեր «Նորահրաչ» անբռնակ քաջերը : Այո ,— անլուր եւ հրաշափառ—, առանց բանակի՝ կռուեցան բանակներու դէմ, ու յաղթանակ տա — րին մեր բուռ մը քաջերը :

Այս մեծակառոյց չքեղ թուականը պէտք չէ բնաւ մոռնալ,— 1915 Մայիս·— տօն՝ Վասպու — րականի Յաղթական Հերոսամարտին :

Պէտք է տօնել զայն տարուէ տարի, ամէն տարի, եւ առաւել չքեղութեամբ :

Ան՝ տօնն է մեր Նո՛ր Ազատութեան :

Ան՝ տօնն է մեր Նո՛ր Պետականութեան :

Ան՝ տօնն է Համազգային Հայ Հանրապետու — թեան :

— Վասպուրակա՛ն, Աշխարհն ու Օրրանը Հայ Ցեղին : Հազա՛ր փառք ու հազա՛ր մաղթանք քո պանծալի Հերոսամարտին :

Փարիզ, 5 Մայիս 1950 ԶԻԹՈՒՆԻ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՑԹ ՄԸ Ա. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԻ ԴՈՐԾԵՐՈՎ

Ալժիր (Ցառաջ).— *Մայիս 8ին, Ալժէրի անգլ. մատենադարանի սրահներուն մէջ, Ժիլ Թոպէռ «Վերջին ժամ» իրիկնային օրաթերթի երաժշտական քննադատը, դասախօսութիւն մը կարդաց, մեր մեծանուն երգահան Արամ Խաչատրեանի մասին, նուագի ընկերակցութեամբ: Կը հովանաւորէր Ալժերիոյ ընդհ. կառավարիչ Պ. Նէժըլէն:*

Երիտասարդ դասախօսը, Ա. Խաչատրեանի կենսագրութենէն վերջ, ներկայացուց «Հայ ժողովրդի այս հանճարեղ զաւկին», երաժշտական քէֆնիէր եւ զայն դասեց ժամանակակից աչխար-հահռչակ երգահաններու առաջին գծին վրայ: «Կարելի է նոյն բանը տեսնել, բայց միեւնոյն ձեւով չհասկնալ», կ'ըսէր Փասթէօր: Արամ Խաչատրեանը ահա այն երգահաններէն է, որ ամէնուն պէս «միեւնոյն ձեւով չի հասկնար»: Դասախօսը կանգ առաւ, մասնաւորապէս, Գայիանէ օփերայի, Թրխոյի, Թոհաթայի եւ Քօնսէրթոյի վրայ: Նուագով կ'ընկերանային Տիկին Սէռա Մոռօ, Պ. Պ. Ռէչթ եւ Մարշի: Երեքն ալ հիանալի նուագողներ: Ի վերջոյ դասախօսը ինքն ալ նուագեց դաշնակի վրայ Թոհաթան, խորունկ ներշնչումով ու խանդավառութեամբ:

Սրահի ընտիր բազմութիւնը հիացումով կը լսէր հայ մեծ երգահանին գործերը: Մոլորած կռունկի նման, քանի մը Հայերս քով քովի զալով մեր յուզումն ու սքանչացումը կը փոխանցէինք իրարու, որովհետեւ Խաչատրեանի երաժշտութիւնը, ամէնէն չատ, մեր խռովայոյզ հոգինե-րուն կը խօսէր: Մեր լեռները, մեր ձորերը, մեր գետերը, մեր ժողովրդական երգերու հոգեթով խազերը, մերթ կարկաչուն, մերթ փոթորկոտ, մերթ տրտում, կը հեկեկային, կը խօսէին, կ'երգէին եւ կ'արձագանգէին մեր հոգիներուն մէջ:

Հայութեան հրաչք զաւակներէն է Ա. Խաչատրեան: Ան մեր Շոփէնն է:

Լսեցէք իր Գայիանէն: Հայկական, վրացական, թաթարական, քրտական ամբողջ փոխորը, արեւելեան զոյնզգոյն երանգներով, արեւմտեան չղարչ նետած իրենց ուսերուն, կը ներկայանան մեզի: Խաչատրեանը արեւելքի եւ արեւմուտքի պատուասան է, Թրթռուն քնարը: Ամերիկայի մէջ ճայնապնակներու վերածուած են «Գայիանէ»ի զանազան մասերը,— Լիւլապին, Այշան, Շալա-կօն, Քրտական պարը, Սպր տանսը եւայլն, ո-րոնք արեւելեան ժողովուրդներու հոգեկան հարստութիւնը կը պատկերացնեն այնքան սրտայոյզ գեղեցկութեամբ:

Պ. Պ. Թոպէռ եւ Ռէչթ, չուտով պիտի կազմակերպեն երեկոյթ մը, Ալժէրի եւրոպական հասարակութեան ծանօթացնելու համար հայ ժողովրդական երգերը:

ՎԱՀԱՆ

ԱՂՄՈՒԿԸ ԴԱԴՐԵՑՆԵԼՈՒ համար, ոստիկանութեան վերատեսուչը խիստ կանոններ սահմանեց, աւելի քան քանի տեսակ արգելքներով: Այսպէս, արգիլուած է դորգեր թօթվել առտուն ժամը 7էն առաջ, ծանր բեռնակառքեր քշել, ինքնաշարժներու չչակները հնչեցնել բարձրաձայն, երգել կամ սուլել փողոցներու մէջ, թմբուկներ դրծածել տօնավաճառներու մէջ եւն.:

Ի ՇԽԱՆ (Հ. Ց. Դ.)
Դաւադրութեամբ սպանուած՝ ապստամբութեան բռնկման մը օր առաջ:

Ա. ԵԿԱՐԵԱՆ (Ռամկավար)
անդամ Զինուորական Մարմնի

Լ[illegible] Գաղութէ գաղութ

ԼԻԲԱՆԱՆի Պուրճ Համուտ Նոր Ատանա թաղամասին մէջ ամէն ամիս հայ ժրաջան բազուկը կը բարձրացնէ 50—60 տուննոց նոր բոյներ, մկրտելով հայբենանուէր անուններով: Բնակչութեան մեծ մասը Կիլիկեցիներ, ամէնէն աւելի Ատանացիներ են: Թաղեր կան որ կը կոչուին Նոր Եոզկատ, Նոր Թոմարզա, Նոր Ամանոս, Կիլիկիա, Հայաստան: Ներկայիս Թաղականութիւնը կ'աշխատի վերանորոգել եկեղեցին եւ դպրոցը: Եկեղեցիի առջեւի ճամբան բացուեցաւ եւ սալար-կուեցաւ շնորհիւ Պ. Լուքֆիկ Պուլտուգեանի՝ ատենապետ Թաղ. խորհուրդի:

Թաղ. խորհուրդը վարժարանին տնօրէնին հետ համախորհուրդ որոշեց տարուան սկիզբը դպրոցը բարձրացնել բաձրագոյն նախկիթարանի աստիճանին, կազմելով 7րդ դասարանը: Կիլիկեան վարժարանը որ տախտակէ է, Թաղականութիւնը որոշած է հողը սեփականութիւն դարձնել եւ վրան բարձրացնել քարակերտ դասարաններ: Նաեւ ընդարձակել Աբգարեան նախակրթարանի բակը ուր 606 աշակերտներ հաղիւ ոտքի կենալու տեղ ունին: Գործը կը կարօտի դրամի:

Ծաղկազարդին Թաղ. խորհուրդը եւ Ատանայի Հայր. Միութեան վարչութիւնը ի յիշատակ Ատանայի Ջարդին 41րդ տարեդարձին կազմակերպած են սգատօն մը:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Գորտոպոյի մէջ (Արժանթին) յանկարծամահ եղած է Տօքթ. Յարութիւն Ատուրեան: Պետական վարժարանի լատիներէնի ուսուցիչներէն էր: Ուսած է Վենետիկ, ապա Գերմանիա: Երեք տարի առաջ հրատարակեց «Հայոց պատմութիւնը» որու մէջ յայտնօրէն խեղաթիւրուած են մասնաւորապէս 1918—20 շրջանի վերաբերեալ չատ մը իրողութիւններ:

ՀԱԼԷՊի մէջ տասնըհինգ հազար հոգիի ներկայութեան Հ. Մ. Ը. Մ.ը յաղթած է «Վասպուրականին» եւ տիրացած «Ազատագրութեան վահանին»:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Կիրակի օր հրաւիրած էինք մեր զբօսավայրին վրայ, PTTի սկաուտ եւ կրտսեր (cadet) խումբերը, դնդակախաղի մրցումի համար: Առաջին անգամ սկաուտները ներկայացան զաւակին վրայ: Միջախաղին երկու խումբերը պայքարելով մէկով մէկ էին:

Կարճ դադարէ մը վերջ, մեր սկաուտները, յաջողեցան չորս կէտ նշանակել: Շնորհիւ իրենց եռանդուն խաղարկութեան մեր խումբը յաղթեց 5—1ով:

Ժողովուրդին ուշադրութիւնը դրաւեց կրտսեր խումբին ներկայութիւնը: Բուռն էր պայքարը երկու խումբերուն, բայց մեր տղոց արագաշարժ խաղարկութեան շնորհիւ, Կ. Ագաչեան չորս կէտ նշանակեց առաջին կիսախաղին: Երկրորդ կիսախաղին հակառակորդը փորձեց տիրապետել դաշտին, Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ. կը պատասխանէր P.T.T.ի ուժգին հարուածներուն:

Այս միջոցին մեր խումբէն Ֆէրնանտէզ կրցաւ կէտ մը աւելցնել, դարձեալ խաղին վերջաւո-

---

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (77)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԺԱ.

Ուրեմն կը մնայ որ դուն լսես ինձ: Օ, հասատացիր, ոչ ոք ինձ չէ սովորեցուցել, ոչ ոք չէ ցոյց տուել այն տեղը ուր այժմ գտնուում եմ ես: Խոստովանում եմ կար մի բան, որ օգնում էր ինձ, մի բան որ այն էր միայն ասում թէ ես մենակչեմ, առանց նեցուկի չեմ:

Ի՞նչ էր դա: Անունը չգիտեմ, բայց եթէ երազներ ասեմ, չեմ սխալուի: Երազներ: Դուն երբ եւ իցէ բաց աչքերով տեսե՞լ ես երազ. երբ եւ իցէ պատահե՞լ է քեզ լինել մենակ, բոլորովին մենակ եւ զգալ, որ մէկը քեզ հետ է, ման է զալիս քեզ հետ, տեսնում է քեզ ամբողջովին, խօսում է, բայց ինքը մարմին չէ, երեւոյթ էլ չէ: Հապա՞ նէ է, կը հարցնես դուն: Զը գիտեմ, երեւի մի չունչ, դուցէ մի թեթեւ զղոց: Զը գիտեմ նաեւ թէ ինչպէս էր նա գալիս: Կարո՞ղ ես իմանալ թէ ամառնային առաւօտի չունչը ի՞նչ ճանապարհով է գալիս եւ ուր է գտնւում:

— Նա էր, որ սովորեցրեց ինձ մի քանի հրաշալի բաներ, չարունակեց Գայիանէն մի վայրկեան լռելուց յետոյ.— սովորեցրեց թէ ատելի է այս վախկոտութիւնը, վատ ու անարժան բաներ են այս հաստ պատերը, երկաթի անտուկները: Որքան անուշ, որքան արբեցնող էին նրա մեղմ թեւադրութիւնները: Բայց մի կարծիր թէ նա միայն չոյել, գուրգուրալ գիտէ: Նա ինձ ծաղրում, տանջում էր այսօր, այս երեկոյ: «Տես, տես», ասում էր նա եւ ինձ ամաչեցնում, երբ մայրիկը դատապարտում էր Մանասին, իսկ մայր Հեղինէն թագցնում էր իր կոյսերին այն պատճառով, որ վանքի պատերի մի քանի քարերը խախտուած են երեւում:

« Տես, ասում էր, մեծերը, ուժեղները պինդ տեղեր են որոնում, ուրեմն մօտ է սարսափելի փոթորիկը, դրանք անհատներ են, հինգ թէ տասը հոգի, եւ կը գտնեն»: Եւ ապա հարցնում էր. «իսկ ի՞նչ անեն հարիւրները, հազարները, ի՞նչ անեն նրանք դրսում, բաց ու արձակ դաշտի մէջ»...

Նա ինձ տանջում էր, երբ դու պատմում էիր ստորերկրեայ սենեակի մասին:

Սենեակը զեղեցիկ միջոց էր զազանները սպասուելու համար: Եւ ես ասում էի ինձ տանջողը ծիծաղեց ճրագի եռեւից: Հասկացայ թէ ինչ է ասում նրա դառն ծիծաղը, բոլոր աղջիկները չեն տեղաւորուի... իմ պապը, որքան էլ իմաստուն լինէր, երբեք չէր էլ մտածի այնքան լայնարձակ տեղ պատրաստել, որ իր երկրի բոլոր աղջիկները թագցնէ այնտեղ:

Խեղճ պապ: Եթէ նա այսօր կենդանի լինէր, Մեհրիի նման կ'ասէր.

« Ինչո՞ւ ես վախենում, կարմիր խնձոր, տես քեզ համար ինչ տեղ եմ պատրաստել»: Եւ նա նոյնպէս կը զայրանար, եթէ ես ասէի. «Տես, պապիկ, ինձ պէս կարմիր խնձորներ չատ կան, ահ, որքան չատ. չես խղճում նրանց»: Ահա, Մեհրի, այսքան զարմանալի է այն չունչը, իմ երազների այն աներեւոյթ հոգին: Ի՞նչ է ուզում նա: Արդեօք այն, որ ես թողնեմ այս երկաթի անտուկները ու գնամ եմ քոյրերի մօ՞տ ...

— Գայիանէ... Գայիանէ... ինչե՞ր ես ասում ...

Մեհրին լաց էր լինում. նրա թեւը դողում էր Գայիանէի ձեռքի տակ:

Բայց որքան փոխուել էր Մելիքի աղջիկը: Նա այլեւս չխղճահարուեց, նրա խօսքը հոսում էր աղբիւրի նման, դարձեալ դառն էր ու անողորմ հեգնութեամբ:

— Սպասիր, ասաց նա. դեռ այստեղ եմ ես: կարծում ես թէ այնքան հե՞շտ է այս պատերից դուրս գալը: Ո՞ւր էր, եթէ ես ամէն ինչ հասկացած լինէի: Դա կը լինէր իմ տանջանքների վերջը: Մինչդեռ այժմ միայն սկիզբն է. դեռ ամենադժուարը կանգնած առջեւս: Իմանալ որ մենակ փակուելը վատ է — դեռ չատ քիչ է: Ցաւոյ: Այ, «յատն է» մութ, դժուար ...

— Դու կը քանդես այս տունը, հարիւր տարուայ տունը, բացականչեց պառաւը հեծեծանքների մէջ:

— Կամաց, Մեհրի, մի՞թէ դու ուզում ես աղմուկ բարձրացնել ...

— Ի՞նչ անեմ... սարսափում եմ քո լեզուից:

բութենէն առաջ կը նշանակուի երկու կէտ եւս Ագաշեանի եւ Մխոնեանի կողմէ :

Խաղը վերջացաւ մեր յաղթութեամբ, 7—0 :

Շնորհիւ իրենց առաջնորդին , պարոն Վ. Քոստիկեանի մեր կրտսեր խումբը միշտ յառաջ կ'երթայ զնդախաղին : Ս.

լիոն տոլարի զինուորական եւ տնտեսական օգ – նութիւն պիտի հասցնեն հարաւ – արեւելեան Ա – սիոյ, անմիջապէս : Զէնք եւ ռազմանիւթ պիտի գնուի Հնդկաչինի եւ Մալայեան կղզիներուն հա – մար, Խաղաղականի ամերիկեան խարիսխներէն : Օգնութեան ընդհ· գումարը պիտի ըլլայ 60 մի – լիոն տոլար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՑ երեսփ· ընտրութիւնները կը կա – տարուին վաղը, կիրակի : Ընտրական պայքարը փակեցին Մայիս 10ին, արգիլելով բոլոր քարո – զութիւնները եւ յօդուածներ՝ լրագիրներու մէջ : Պիտի ընտրուին 487 երեսփոխաններ : Ընտրողնե – րու ընդհ· թիւն է մօտ 8.900.000 : Իւրաքանչիւր ե – րեսփոխան կը ներկայացնէ 40 հազար ընտրող :

41 ՀՈԳԻ ՄԸ ԱՒԱՆ, երեք հոգի ծանրապէս վի – րաւորուեցան պելճիական ածխահանքի մը մէջ, կրկին պայթումէն հետեւանքով : Ամէնէն ծանր արկածն է այս, քանի տարուան ընթացքին :

ԵՒՐՊՏՈՍ մայր – թագուհին որ Սան Ֆրան – չիսկօ կը գտնուի, հեռաձայնով եւ թախանձագին խնդրեց Ֆարուք թագաւորէն՝ վաւերացնել իր կրտսեր աղջկան՝ իշխանուհի Ֆէթհիէի ամուս – նութիւնը իր քարտուղարին՝ Ռիւատ Ալիի հետ : Այս ամուսնութիւնը տեղի ունեցած էր քանի մը ժամ առաջ, բայց օրինաւոր չի համարուիր, առանց իսլամական պսակի : Իշխանուհին 19 տարեկան է :

ԻՏԱԼԻՈՑ մէջ 116 համայնավարներ դատա – պարտուեցան չորս ամիսէն մինչեւ 28 տարի բան – տարկութեան, այն ամբաստանութեամբ թէ բըռ – նութիւններ կատարած են, Թոյլիաթթիի դէմ կա – տարուած մահափորձին առթիւ ծագած խռովու – թեանց ընթացքին : Վճիռը արձակուեցաւ 21 ժամ – ուան խորհրդակցութենէ մը վերջ : Ամբաստան – եալներուն ընդհ· թիւն էր 127 : Ամէնէն ծանր պա – տիժը, 28 տարի, պիտի կրէ ան որ պատճառ է – ղած էր ոստիկանի մը սպանութեան :

ՊՈԼՍՈՑ թերթերը կը գրեն թէ 30 տարուան անջատումէ մը վերջ, Ծունաց պատրիարքարանին վերադարձուած է սխրահռչակ Փափա Էֆթիմի բռնագրաւած եկեղեցին, յարակից կալուած – ներով :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԶԷՆՔԵՐՈՒ գործածութեան վար – ժուելու համար, 432 սպաներ հրաւիրուած են ա – րեւմտեան Գերմանիա, Ֆրանսայէն , Իտալիայէն, Պելժիայէն, Տանըմարքայէն, Հոլանտայէն, Լիւք – սէնպուրկէն, Նորվեկիայէն : Առաջին խումբը, 13 հոգի, հասած է արդէն : Դասընթացքը պիտի տե – ւէ վեց շաբաթ :

ԼԻԲԱՆԱՆի ներկայացուցիչը, Մալիք պէյ, յայտարարեց Ազգաժողովին առջեւ թէ «համայ – նավարութիւնը գետին կը շահի Միջին Արեւելքի մէջ եւ թէ հաւանական է որ կարեւոր ձեռնարկ մը կատարէ մօտերս» : Պատուիրակը այս կացու – թեան պատասխանատու կը նկատէ արեւմտեան աշխարհը, «որ քաղաքական ծանր վէրք մը պատ – ճառեց Արաբներուն, Պաղեստինի հարցին մէջ եւ դրեթէ ոչինչ ըրաւ անոնց համար, տնտեսական եւ ընկերային տեսակէտով » :

ԿԱՐԱԳԻՆ ԳԻՆԸ 400 ֆրանքի իջած է կարգ մը շրջաններու մէջ :

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ցոյց մը կատարեցին Սէն Պոլէոյի մէջ, խափանելու համար զինաթափ կառախումբի մը մեկնումը : Շատեր պառկեցան շոգեկառքի դիմերուն վրայ : Ոստիկանութիւնը միջամտելով ետքը հոգի ձերբակալեց :

50 ՖՐ· ՏՈՒԳԱՆԹի եւ 200.000 ֆր· վնասուց հատուցման դատապարտուեցաւ Փարիզի լեհա – կան թերթը, «Կաղէթթա Փոլսքա», որ իբրեւ դա – տաճան ամբաստանուած էր լեհ հրամանատար Զթրեվսքին :

ՑՈՒԲԵԼԵԱՆ 65ԱՄԵԱՑ ԳՐԱԿԱՆ ԴՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ, ՀԱՑ ՄԵԾ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ

Բարձր հովանաւորութեամբ՝ ԱՐՏԱԻԱԶԴ արք· ՍԻՒՐՄԻԷԱՆի եւ նախկին նախարար Պ. LOUIS MARINի :

Կը նախագահէ՝ M. RENÉ GROUSSET, անդամ Ֆրանսական ակադեմիայի :

Կը մասնակցին հայ եւ Ֆրանսացի ծանօթ արուեստագէտներ :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.15ին, Սար – պոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ :

Մուտքը ազատ է :

Հրաւիրատոմսի համար դիմել Փարիզի Հա – յոց եկեղեցւոյ քարտուղարութեան, Բարեգոր – ծականի կեդրոնատեղիին եւ հայդրատուններուն :

Le Gérant : A· NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)

Հայ պատուրականի հետապտարտը Մարսէյի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր· Միութեան :

14 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր Salle Mazenod, 88 rue d'Aubagne :

Տօնակատարութեան հրաւիրուած են Մարսի – լիահայ բազմաթիւ կուսակցութիւններու, կղերա – կան դասու եւ բոլոր միութիւններու ներկայացու – ցիչները :

Կը նախագահէ Միութեան առենապետ
Պ· Վ· ՊԱՆՏԻԿԵԱՆ
Կը բանախօսէ երիտասարդ – գրագէտ
Պ· Կ· ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Խօսք կը տրուի նաեւ կուսակցութեանց ներ – կայացուցիչներուն :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցու – թեամբ «ՍԻՓԱՆ» երգչախումբի, ղեկավարու – թեամբ Պ· Հ· ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆի :

Կը նուագէ տաղանդաւոր ջութակահար Պ. ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ, ընկերակցութեամբ Օր. ԱՆՆԷԹ ԺԻՒԼԻԷՆի :

Ընտիր նուագախումբ, Orchestre Francis Scotte ճոխ պիւֆէ մատչելի դիներով :

Պարերը ժամը 20էն մինչեւ կէս գիշեր :

Հ· Ց· Դ· ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՇՐՋ· ԿՈՄԻՏԷՆ ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ·—

Այս Շաբաթ 13 Մայիս, 8.30ին Վարանդեան :

Կիր· 14 Մայիս 8.30ին Մուրատ խումբը եւ Ընկեր Կարօ ենթակոմիտէն :

Կիր· 14 Մայիս, ժամը 8.30ին Արամ խումբը :

Կիր· 14 Մայիս ժամը 3.30ին Վռամեան ենթ· :

Ներկայ կ'ըլլան Շրջ· կոմիտէի ներկայացու – ցիչները :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կազմակերպուած Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը 6—10, Studio Colibri մէջ, 19a rue Caumartin, métro Havre Caumartin : Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր մասնաճիւղերու ընկերները :

Ի յարգանս Պ· Ա· Զօպանեանի յոբելեանին խնջոյքը կը սկսի ժամը 6ին, փոխանակ 4ի :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

Մարսէյլէն «Արծիւ» Մարզականին հետ մեր բարեկամական մրցումին առթիւ Փարիզի մէջ, Հ· Մ· Մ·ի Ա· եւ պահեստի խումբերը կը հրա – ւիրուին Olierի մեր դաշտին վրայ, կիրակի առա – ւօտ ժամը 9ին, նախապատրաստական աշխատան – քի համար :

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՏՕՆԸ (18 Մայիս) պզտիկնե – րու հաղորդութեան օրն է : Փարիզի եւ շրջանի հայ դպրոցներու բոլոր աշակերտները կը հրաւիր – ուին ներկայ ըլլալ Ս· Ցոլհ· Մկրտիչ եկեղեցի , հանդիսաւոր, քառաձայն պատարագին : Պիտի քա – րոզէ Արտաւազդ արք· :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ·— Ֆր· Կ· Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստա – ցած է Տէր եւ Տիկին Ալէքսանեանէ 500 ֆրանք , իրենց մօրաքրոջ՝ այրի տիկին Արուս Գարագաշ – եանի մահուան քառասունքին առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ·— Մարսէյլէն Այրի Տիկին Ովաննա Թուրիկեան, իր զաւակները եւ բոլոր ազգականները չնորհակալութիւն կը յայտնեն ա – մէն անոնց, որոնք ծաղկեպսակով, հեռագրով , դրութեամբ կամ անձամբ իրենց ցաւակցութիւն – ները յայտնեցին Պ· ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԹՈՒՐԻԿԵԱՆի (Արաբկիրցի) , մահուան առթիւ որ տեղի ունեցաւ 23 ապրիլ 1950ին :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՎԻԼԻ Արդութեան խումբի ընդհ· ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հա – ւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայանալ անդամատեւորերով : Բացակաները նկատի կ'առ – նուին :

ԻՍԻ·— Հ· Ց· Դ· « Զաւարեան» կոմի – տէի ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահի մէջ : Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Հ· Սամուէլ :

ՖՐ· ԿԱՊՈՑ ԽԱՉի Իսիի մասնաճիւղը ժողո – վի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը :

ՀԱՄԱԽԱԲԵՐԴՅԱԿԱՆ Միութեան Մար – սէյլի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը՝ այս կիրակի առաւտ ժամը 9ին, Bar du Globeի մէջ : Խիստ կա – րեւոր օրակարգ :

ՖՐ· Կ· ԽԱՉի ՓԱՐԻԶի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 4ին Տիկին Գա – զազեանի բնակարանը (6 rue St. Sulpice) : Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ : Բացառիկ օրակարգ :

ԼԻՈՆ·— Ֆր· Կապ· Խաչի մասնաճիւղը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, այս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ : Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ յաջորդ հաւաքոյթը այս երկուշաբթի ժամը 8.30ին, Café Régent : Կը խօսի ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ : Նիւթը՝ «Հայ Թա – թարական յարաբերութիւնները» :

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉի 40ԱՄԵԱԿԸ ՎԻՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին :

Քաղաքապետարանի չքեղ սրահին մէջ : Գե – ղարուեստական ճոխ բաժին :

Մուտքը ազատ է :

ԱՅՍՔԱՀՆ ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԻՒՆ ...
ԱՅՍՔԱՀՆ ՎԱՅԵԼԶՈՒԹԻՒՆ ...
Բայց··· ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ ···
Զէ՞ս գիտեր ···
MINERVAի յաճախորդ է
(COUTURE DE PARIS)
Հագուստ, վերարկու, վեստ, քղանցք, peignoirs, գիշերանոց, գոգնոցներ, կնոջ եւ այրերու ճեր – մակեղէն :
ՎԱՐԱԳՈՑՐՆԵՐ
19 Fbg. St. Jacques, Valence Հեռաձայն 15-91

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Ռոմանի մէջ, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին :

ՊԱՂՏԱՏԻ ԱՂՋԻԿԸ

Բազմաթիւ երգերով, օփէրէթ 6 գործ· : Հե – ղինակ Թրագօշի :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

VILLEJUIF ԱՇԽԱՏԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԼԱՒ ԱՇԽԱՏՈՂ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ ԿՕՇԻԿԻ ՀԱՄԱՐ : Դիմել՝ Bottier Jean Vanleyan, 7 rue Godot de Mau – roy, métro Opéra կամ Madeleine : Tél. Opé. 01–08:

Ժամը 2էն 7:

ՇԱՏ ԿԱՐԵՒՈՐ

Տրամադրելի local մը 70 m2 , կայարանին մօտ, խոհանոց, force motrice, գրասենեակ, հե – ռախօս :

Դիմել՝ Գ· ՇԵՐԻԿԵԱՆի, 13 rue des Domini – caines, Մարսէյլ :

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉի ՕԱՄԵԱԿի ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Շրջ· վարչութեան եւ Փարիզի շրջանի իր 9 մասնաճիւղերու կողմէ :

Մայիս 20ին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30 – 11.30 : Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ :

Նախագահութեամբ Mr. EDOUARD DEPREUXի (երեսփոխան եւ նախկին նախարար) :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին — ՏԻԿԻՆ Ա· ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, Օրիորդներ ԻՐԻՍ ՊԻԼՊԻԼԵԱՆ եւ ՄԱՒՒԻ ԿԱՒՎԱՐԵՆՑ, Պ· ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆ եւ

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆ

Առաջին անգամ ըլլալով Փարիզի մէջ կը նուագուի ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆի Trioն եւ ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆի suite Armenienneը՝ հեղինակին մասնակցութեամբ :

Մուտքը ազատ է :

Հրաւիրատոմսերը ապահովել Ֆր· Կ· Խաչի մասնաճիւղերու եւ հայկական դրատուներու մօտ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս· 800 փր·, Տար· 1600, արտ· 2500 փր·
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 փր· C.C.P.Paris 1678–63

Dimanche 14 MAI 1950 Կիրակի 14 ՄԱՅԻՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6152–Նոր շրջան թիւ 1563

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գերմանական խնդիրը օրակարգի վրայ

ՆՈՐ ԿՈՉ ՄԸ Խ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ·— ԵՐԵՔ ԴԱՇՆԱ – ԿԻՑՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՄՆԱՆ ՊԵՐԼԻՆ·— ԿԸ ԲՈՂՈ – ՔԵՆ ԳԵՐՄԱՆ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑԻՆ ԱՌԹԻՒ· — ՖՐԱՆՔԵԻԳԵՐՄԱՆ ՁԱՐՏԱՐԱԳՈՐԾՈՒԹԱՆՑ ՄԻԱՑՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Արեւմտեան երեք պետութեանց արտաքին նախարարները իրենց խորհրդաժողովին երկրորդ օրը ամբողջովին յատկացուցած էին Գերմանիոյ: Ժողովէն վերջ, երկու զեկոյցներ հրատարակուե – ցան որոնք որոշ գաղափար կուտան կատարուած խորհրդակցութեանց մասին:

Առաջինը կը վերաբերի Պերլինի կացութեան եւ անդամ մը եւս կը յայտարարէ թէ արեւմտեան Դաշնակիցները վճռած են պահպանել իրենց իրա – ւունքները Գերմանիոյ նախկին մայրաքաղաքին մէջ: Յայտարարութիւնը բացորոշապէս կը հաս – կըցնէ թէ երեքն ալ ծանրակշիռ ձեռնարկ մը պի – տի նկատեն, եթէ որեւէ փորձ կատարուի, ուղ – ղակի կամ անուղղակի, վտիճելի դարձնելու համար Պերլինի արեւմտեան շրջանին դրաւումը, Հոգե – գալուստի առթիւ ծրագրուած բոլշեւիկեան ցոյ – ցին առթիւ:

Երկրորդ զեկոյցը, որ հրատարակուած է քիչ անդին, լուսաբանութիւններ կը պահանջէ Խ· Մի – ութեան մէջ մնացած բազմաթիւ գերման գերինե – րու մասին:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, երեք նախարարները երկարօրէն քննած են նաեւ արեւմտեան Գերմանիոյ գրաւման խնդիրը: Ի վերջոյ համաձայնած են որ գրաւման կարգու – սարքը պահպանուի, բայց որոշ մեղմացումներ կատարուին: Կ'ըսուի թէ մասնաւորապէս Պ· Է – չիսըն ընդդիմացած է պատերազմական վիճակը վերջացած համարելու որեւէ առաջարկի: Ուրեմն հսկողութեան կարգ մը պայմաններ պիտի թեթեւ – ցնեն, մինչեւ որ լրանայ գրաւման կանոնագրին 18 ամսուան պայմանաժամը, (յառաջիկայ հոկ – տեմբերին):

Այս առթիւ դիտել կուտան թէ Գերմանները իրենք ալ չեն ուզեր որ զինուորական գրաւումը դադրի, վասնզի բանակ չունենալով, արեւմտա – եան պետութեանց զօրքը իրենց միակ ապաւէնն է արեւելեան Գերմանիայէն կատարուելիք որեւէ բռնութեան դէմ:

Ժողովը քննեց նաեւ Շումանի ծրագիրը: Այս առթիւ կը հաստատուի թէ անոր բուն հեղինակը Ֆրանսայի քառամեայ ծրագրին վերատեսուչն է, Պ· Մոնէ: Ֆրանսայի արտաքին նախարարը կարգ մը լուսաբանութիւններ հաղորդեց: Մ· Նա – հանգներու եւ Անգլիոյ ներկայացուցիչները ջերմ հաւանութիւն յայտնեցին, բայց երկուքն ալ որեւէ յանձնառութիւն չեն ստանձնած, սպասելով լրա – ցուցիչ տեղեկութեանց:

Երէկ, չաբաթ, երեք նախարարները պիտի քննէին հետեւեալ խնդիրները,— 1. Զօրացնել Ա – տլանտեանի դաշինքը: 2.— Հարաւ–արեւելեան Ա – սիոյ կացութիւնը: 3.— Աւելցնել Եւրոպայի սահ – մանուած տնտեսական աջակցութիւնը:

Ատլանտեանի դաշինքին քննութեան առթիւ, Լոնտոն հրաւիրուեցաւ Ֆրանսայի ազգ· պաշտ – պանութեան նախարարը, Պ· Փլեվէն: Լոնտոն կը գտնուին նաեւ արեւմտեան Գերմանիոյ երեք դաշ – նակից մարզպանները եւ շատ մը զինուորական մասնագէտներ: Հրաւիրուած են նաեւ Հոլանտա – յի, Պելժիոյ եւ Լիւքսէնպուրկի ներկայացուցիչ – ները:

Ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, երեք նախա – րարները չօշափեցին նաեւ Աւստրիոյ հաշտութեան խնդիրը եւ որոշեցին լայնօրէն քննել զայն, այս չաբթու·

★ *Գերման գերիներու մասին հրատարակ – ուած զեկոյցը կ'ըսէ թէ «երեք նախարարները զարմանքով եւ խոր մտահոգութեամբ արձանա – գրեցին Խ· Միութեան Մայիս 4 թուակիր յայտա – րարութիւնը, որ կը յայտնէր թէ վերջացած է գերման գերիներու հայրենադարձը»: Ցիշելէ վերջ երեք արեւմտեան պետութեանց բազմիցս կատարուած փորձերը՝ բոլոր գերման գերիները արձակել տալու համար մինչեւ 1948 Դեկտ· 31, զեկոյցը կը շարունակէ ·— «Խ· Միութեան յայտարարութիւնը յայտնապէս կը հակասէ սա իրողութեան որ խիստ բազմաթիւ գերման ընտա – նիքներ իրենց գերի ազգականներուն վերաղարձին կը սպասեն: Ասկէ զատ, երեք նախարարները հա – կասական կը գտնեն խորհրդային կառավարութեան կողմէ զանազան առթիւներով հաղորդուած ցնցող տեղեկութիւնները՝ գերման ռազմագերիներու եւ քաղաքական աքսորականներու թիւի, բնակու – թեան վայրի եւ ճակատագրի մասին: Այս կացու – թիւնը կը մատնէ ծանրակշիռ անտեսում մարդ – կային իրաւունքներու: Կը թուի թէ սոսկական դէպք մը չէ այս, քանի որ խորհրդային կառավա – րութիւնը չէ վերադարձուցած նաեւ Գերմանիոյ կողմէ գրաւուած երկիրներու բազմաթիւ քաղա – քացիները, որոնք դերի բռնուեցան պատերազմի*

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՉԻՆՈՒՈՐԵԱԼ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ

Անյրպետ մը կը բաժնէ մեզ, սերունդի եւ դա – ւանանքի տեսակէտով: Շատ մը աղէ – լեղի, տաք ու պաղ բանավէճեր ալ փոխանակուած են, տարի – ներու ընթացքին:

Եւ սակայն, ոչ մէկ վարանում, երբ յար – գանքի մեր բաժինը կը բերենք Արշակ Զօպանեանի գրական գործունէութեան 65ամեայ յոբելեանին առթիւ, որ կը տօնուի այսօր:

Երրորդ յոբելեանն է այս: Առաջինը կատար – ուեցաւ 1925ին: Երկրորդը՝ 1938 Մայիս 14ին, ինչպէս այսօր:

Հրատարակուած կոչը կ'ըսէ թէ յարգանքի այս նոր ցոյցին գլխաւոր նպատակն է ապահովել յոբելեարին ձեռագիր կամ սպառած գործերուն հրատարակութիւնը:

Անշուշտ աւելի գործնական միջոցներ չէին պակսեր, այդ նպատակին իրականացման համար: Ո՞ր օրուան համար են Բարեգործականի Մելքոն – եան Ֆոնտը, Ամերիկայի Կրթական Ֆոնտը, ե – գիպտոսի Ազգ· Հիմնադրամը եւն·:

Բայց չվիճինք: Տօնակատարութիւնը սկսած է արդէն եւ պիտի չարունակուի ամէն տեղ, հա – մաձայն կանխորոշ ծրագրի մը:

Կ'ուզէինք որ բարոյական եւ նիւթական ար – դիւնքն ալ համապատասխաներ կարգադիր ցանճ – նախումբին ակնկալութեանց, դառնալով իրական սփոփանք մը՝ ալեփառ վաստակաւորին համար:

Այլապէս, այս հանդիսաւոր ցոյցն ալ պի – տի դառնար սնամէջ արարողութիւն մը: Ճիշդ այն պահուն երբ տարիքի բեռը եւ ուրիշ հոգեր կը ճնշեն իր վրայ: Երբ ճարպիկ «երախտաւորեալ – ներ» իրենց վերջալոյսը կ'երգեն արշալոյսի մը երանաւէտ վայելքներով, գեղածիծաղ ափերու վրայ ...

Զօպանեանի գրական – գեղարուեստական եր – կարամեայ գործունէութեան մէջ, ինչ որ ամէնէն աւելի յարգանքի կը հրաւիրէ մեզ, իր անսահման խանդավառութիւնն է՝ Հայկական Մշակոյթին հանդէպ:

Խանդավառութիւն եւ հաւատք: Տքնջան եւ յարատեւ աշխատանք: Պրպտում գեղնած, փոշո – տած թուղթերու վրայ, թաքուն գանձեր, գոհար – ներ գտնելու եւ մշակելու համար:

Նոյնքան խանդավառ նախանձախնդրութիւն՝ օտարին ծանօթացնելու համար մեր մտաւոր հա – րստութիւնները:

Այս գետնին վրայ, ամբողջ մատենադարան մը կ'արժէն իր ֆրանսերէն թարգմանութիւնները: Ժողովրդական բանահիւսութենէն մինչեւ ժամա – նակակից գրական ստեղծագործութիւնները: Մի – այն « Վարդենիք »ը (երեք հատոր, ֆրանսերէն), որ սպառած է, կրնար փառապսակ մը կազմել, հակառակ պարբերաբար մատնանշուած թերու – թեանց:

Մինչ իր տաղանդաւոր վարպետներն ու տա – ղեկիցները կէս ճամբան մնացին, կամ նախընտրե – ցին ճամբայ փոխել, փնտռելով աւելի չահա – բեր ասպարէզներ, Զօպանեան մնաց հաւատաւոր եւ անձնուէր զինուորեալը գեղեցիկ Դպրութեանց:

Եթէ, տարիներու ընթացքին, դեղնեցան իր գրական ստեղծագործութիւնները եւ երբեմնի պայծառ ու ճաչակաւոր լեզուն, անշուշտ մէկ պատճառն ալ այն է որ Զօպանեան չափազանց լայն բացաւ իր թեւերը:

Իր հիմնական մեղքը,— ճախրել ամէն ուղղու – թեամբ: Գրականէն քաղաքականը: Գեղարուես – տականէն կուսակցականը: Դրականէն, տեւա – կանէն բացասականը, ժամանակաւորը:

Իբրեւ գրական դէմք, ապահովաբար աւելի խոր հետքեր ձգած պիտի ըլլար իր ճամբուն վրայ, եթէ կարենար սանձել իր տարապայման եռանդը:

Այդ մեղքին հետեւանքով չէ՞ր որ տուժեց իր քննական միտքն ալ, դիտական վերլուծումի եւ խորութեան տեսակէտէն:

Թերեւս անճահ թուին այս խորհրդածութիւն – ները, տօնական օրուան մը առթիւ:

Կը կարծենք թէ այս դիտողութիւններն անդամ համազօր են գնահատանքի: Կեղծիքը եւ չոայլ – բանութիւնը չեն որ պիտի բարձրացնեն իր վարկն ու վաստակը:

Ողջոյն մշակոյթի հաւատարիմ եւ բազմար – դիւն զինուորեալին, որ իր հետին կը ձգէ թանկա – գին ժառանգութիւն մը:

Շ·

Ց. Օշականի ձեռագիրները

« *Ցուսաբեր* »ի խմբագիրը, Բ· Թ·, որ վեր – ջերս տեսակցութիւն մը ունեցած էր Երուսաղէմի պատր· տեղապահ եղիշէ վրդ· Տէրտէրեանի հետ (բանաստեղծ եղիվարդ), կը պատմէ·—

... Լսած էի, որ Եղիազար Մուրատեանի «Հոմանիշներու բառարան»ին ձեռագիրները ի պահ կը մնան վանքին մէջ: Առիթէն օգտուելով կը խնդրեմ եղիշէ վրդ·էն, որ ճշդէ այս կէտը եւ տեղեկութիւններ տայ գործի ծաւալին եւ արժէ – քին մասին:

« Հոմանիշներու բառարան»ը, կ'ըսէ Տեղա – պահ վարդապետը, — խնամով պահուած է վան – քի դանձատան մէջ: Առիթ չեմ ունեցած աչքէ ան – ցընելու այս գործը, որ անշուշտ արժէքաւոր պէտք է եղած ըլլայ, նկատի ունենալով հեղինակին բազմակողմանի հմտութիւնը: Համբերատար աշ – խատանքով եւ երկար ու մանրախոյզ պրպտում – ներով գլուխ հանուած այս գործը կ'արժէ, որ հրատարակուի օր մը »:

... Կը մնայ վերջին եւ ոչ նուազ կարեւոր խնդիրը,— Օշականի ձեռագիրներուն ճակատագրի – րը:

Կը յիշեմ հիմա, որ ալեւոր գրագէտը, իր ող – ջութեան, դառնութեամբ կ'ըսէր, թէ անոնք դա – տապարտուած են այրուելու: Իսկ ես հարկ կը զգամ աւելցնելու, թէ զանոնք պէտք է փրկել այ – րուելու իրենց դաժան ճակատագրէն:

Եղիշէ վրդ· համաձայն է ինծի այս կէտին մէջ, մանաւանդ այս կէտին մէջ: Ալեւոր գրագէ – տը եթէ իմ բարեկամս է, իր ալ ուսուցիչն է: Երկուքս ալ չենք ուրանար եւ չենք անտեսեր պարտականութիւնները:

« Իմ խղճի պարտքս է,— կ'աւելցնէ թիւ 2էն թիւ մէկի բարձրացած «մեծ մարդը», — իմ խղճի պարտքս է հրատարակել կամ հրատարակել տալ գոնէ «Համապատկեր»ի չարքը: Առաջին հատորը արդէն լոյս տեսաւ իր ողջութեան, երկրորդ հա – տորը տպագրութեան յանձնուած է, եւ յոյս ու – նիմ, որ այս տարուան ընթացքին պիտի կարե – նանք հրապարակ հանել »:

Այս հաւաստումը կ'ուրախացնէ զիս: Տեղա – պահ Վարդապետին խոստումը իբրեւ մուրհակ կ'արձանագրեմ նոթատետրիս մէջ, որպէսզի չմոռնամ: Ապա կը հարցնեմ կրկին ·

— Ի՞նչ եղան Օշականի միւս ձեռագիրները:

— Բոլորն ալ ցուցակագրուած եւ պահուած են խնամով: Վախ չկայ, որ կորսուին, կրնաք վստահ ըլլալ:

C. VIRGIL GHÉORGHIU ԿԱՇԽԱՏԱԿՑԻ ՅԱՌԱՋԻ

Ռումանացի հռչակաւոր գրագէտը, որու « Vingt–Cinquième Heure » վէպի մասին ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մը հրատարակեր էինք վեր – ջերս, տեսած ըլլալով զայն, յօդուած մը դրկեր է, շնորհակալութեան նամակի մը հետ:

Պիտի հրատարակենք չաբթուան ընթացքին:

Այս առթիւ ըսենք որ իր գիրքը հայերէնի թարգմանուած է Վազգէն Վանանդեանի կողմէ եւ իբրեւ թերթօն պիտի հրատարակուի «Հայրենիք»ի մէջ:

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ԱԲԲԱՀԱՅՐԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան աբ – բահայրը, Ուլուհոճեան վարդապետ, Եգիպտոս գացած է, նախագահելու համար Մխիթար աբ – բայի մահուան 200ամեակի հանդիսութեանց: Պի – տի այցելէ նաեւ Լիբանան եւ Հալէպ:

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ Բ· մասնավճարի պայմանաժա – մը կը մնայ անփոփոխ —15 Մայիս— համաձայն նոր յայտարարութեան մը: Ուշ մնացողները 10 առ հարիւր աւելի պիտի վճարեն:

ՋՈՒՐԻ ԽՈՂՈՎԱԿ մը պայթած ըլլալով, 24 տուներ ողողուեցան փարիզի կարեւոր մէկ թա – ղամասին՝ Միւէթի մէջ: Այսպիսի դէպք չէր պա – տահած 1910էն ի վեր: Հարկ եղաւ պարպել շատ մը տուներ:

ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆ ՏԱԳԱՆ է Քոնսթանցայի նաւահանգստին մէջ, համաձայն Լոզան հասած լուրերու: Քաղաքապահ զօրքը օգնութեան հաս – նելով, կրակ բացած է բռնաւորներուն վրայ:

Պոլսահայ առաջին Մշակութային միութիւնը

Հայ Մշակութային Միութիւններու կամ ընկերութիւններու պատմութիւնը առանձին ուսումնասիրութեան նիւթ կը կազմէ : Յունինք տակաւին համապարփակ երկ մը՝ նուիրուած մեր հին ու նոր Մշակութային Միութիւններու ծագումին , գործունէութեան ու վախճանի : Շատ մը Միութիւններու անունն անգամ անծանօթ մնացած է, թող թէ պատմութիւնը : Պատճա՞ռ : — կամ հարկ եղած ծանօթութիւնը իրենց մասին չեն տուած , կամ շատ կարճատեւ գոյութիւն են ունեցած եւ կամ իրենց յաջորդող ուրիշ միութիւններ ու ա – նուններ մոռացութեան մատնած են նախկինները :

Ո՞րն եղած է առաջին պոլսահայ Մշակութային Միութիւնը :

Բազմաթիւ ու բազմանուն միութիւններ գո – յութիւն ունեցած են Պոլսոյ հայութեան մէջ , յատկապէս ԺԹ· դարու կէսէն ասդին : Բայց ա – նոնց հնագոյնը եւ առաջինը կը բարձրանայ մինչեւ նոյն դարու առաջին տասնամեայ շրջանը : 1812ի առաջին ամիսներուն տեղի ունեցած է հիմնադրութիւնը Պոլսոյ հայութեան անդրանիկ մշակութային միութեան, որ կոչուած է — Արշակունեաց Ընկերութիւն : Հիմնադիրն է նոյն ժա – մանակին հանրածանօթ հայ կաթողիկէ մեծանուն գերդաստանի մը նահապետը — Յովհաննէս Զէ – լէպի Տիւզեան (ծնած 1749ին , մեռած՝ 1812 Ապրիլին) , որուն կենսագրին համեմատ՝ «ճշմարիտ գիտութեան փափաքող» անձ մը եղած է եւ «բազմակողմանի ուսմանց եւ երաժշտութեան մէջ ինքն արդէն կրթուած՝ փոյթ տարած է նաեւ իւր ազգայնոց յառաջադիմութեան» (Հ· Գ· Մէնէվիշեան , Ազգաբանութիւն ազնուական զարմին Տիւզեանց , Վիէննա 1890 , էջ 29) :

Յով· Տիւզեան եղած է ազգային մեծ բարեբար մը : Ոչ միայն նորոգած է Սկիւտարի եւ ուրիշ թաղային դպրոցներ՝ այլեւ իր անձնական ծախքով հիմնած է երկու դպրոց , մին կալաթիայի մէջ, միւսը Գարթալ : Իրբեւ ուսումնասէր մարդ՝ ան հոգ տարած է օգտակար եւ ուսումնական գրքերու տարածման : Իր ծախքով տպագրել տուած է մեծահատոր գրքեր՝ առանց ուզելու որ իր անունը յայտնուի իրբեւ մեկենաս :

Ահա այս մեծանձն անձնաւորութիւնն է , որ գրքեր տարածելով ազգին յառաջդիմութիւնը դիւրացնելու նպատակով 1812ին Պոլսոյ մէջ կը հիմնէ Արշարունեաց Ընկերութիւնը (Մկրտիչ Ի – ւեան , անդ՝ էջ 21) : Այս մասին կ'ակնարկէ Բանասէր (Կ· Պ· 1851 թ· 4, էջ 161) , գրելով· « ···Հոս կը դնենք պզտիկ , բայց սքանչելի հատուած մը, որն որ fառասուն տարի ասկէ առաջ ճշմարիտ ազգասէրի մը գրածն է , երբ օգտակար գրքեր տպելու ընկերութիւն մը կը հաստատէր ազգերնուս մէջ··· ազնիւ յիշատակ մը ան ազգասէրը եւ ուսումնասէրը մարդուն , որուն անունը ամէնուն ծանօթ է եւ ամէն յարգութիւն կ'արժէ » :

Բանասէր ինքն ալ կը հաստատէ «Արշարունեաց Ընկերութեան» առաջին ըլլալը , երբ կը գրէ· — « Հիմակ դանք ընկերական մտաց հետքն մեր մէջը քննելու : Ընդհանրապէս աս վերջին դարուս առեւն է որ սկսաւ ուսումնական ընկերութեանց ճաշակը ազգերնուս մէջ մտնել , թէպէտ գործադրութիւնը միշտ չամբ եւ չատ անգամ անարդիւն մնաց : Առջի ուսումնական ընկերութիւնը կը սեպենք անիկայ որ հաստատուեցաւ ի Կոստանդնուպոլիս չամին 1812 եւ որուն նպատակն էր օգտակար գրեանք հրատարակել» (անդ՝ թ· 12, էջ 547—8) :

Նոյն ընկերութեան մէկ ճառախօսը , որ Ց· Տ· (Թերեւս Յակոբ Տիւզեան) կը ստորագրէ՝ կ'ընդգծէ նոյնպէս թէ· «Ընկերութիւն այսպիսի կարծեմ թէ ո՛չ երբեք եղեր էր մեր ազգին մէջը» (Դիտակ Բիւզանդեան , Վիէննա 1813 Յունուար , թ· 1 , էջ 8) :

« Արշարունեաց ընկերութեան» հիմնադրութեան մէջ գործօն դեր ունեցած են 2 երիտասարդ Տիւզեաններ եւս , Յակոբ Զէլէպի եւ Մկրտիչ Զէ – լէպի (Ազգասէր , Վիէննա 1815 , էջ 4) : Առնոց մասին տես Տիւզեանց վերոյիշեալ գիրքը (էջ 31 եւ 35 — 39) :

Ժամանակակից հայ թերթը՝ Դիտակ Բիւզանդեան (1813 թ· 1 , էջ 6) հետեւեալ կերպով կը ներկայացնէ ընկերութեան հիմնադրութիւնը· —

« Մեր ազգին մէջ հոգեւոր գովելի եղբայրութիւններ եղաւ , բայց ընկերութիւն մը չի կար· աս ԺԹ· դարուն սկիզբը, տեսնուեցաւ Սոսանպօլի մէջ մէկ նախանձելի ընկերութիւն մը՝ որ մէկ – տեղ խօսք դրած են , որ ձեռնէրնէն եկածին չափ ջահդ ընես , ստակ՝ խարճ չինայիս , որչափ պէտք ըլլայ տան , որ եղած ուսումնական գրքերուն վրայ , տահա այլ նորանոր գրքեր չինել տան գիտնոց , ու տպել տան , որով որ ազգը պարկ ան չափն քիչը կարդայ սորվի , իմաստութեան անուշ համը առնէ » :

Առաջին տարին ընկերութիւնը կ'ունենայ 40 —45 անդամ : «Դիտակ Բիւզանդեան» (անդ՝ էջ 6) կ'ըսէ որ օրէ օր կ'աճէր այդ թիւը եւ մեծ յոյս կար որ հաստատ մնայ եւ տեւէ :

Ընկերութիւնը չափազանց օգտակար եղած է հայութեան համար : Ան ստանձնած է «Դիտակ Բիւզանդեան» երկշաբաթաթերթի ամբողջ ծախքը՝ խմբագրութիւնը յանձնելով Վենետիկի Մխիթարեանց (Հ· Գ· Գալէմքեարեան , Պատմութիւն հայ լրագրութեան , Վիէննա 1893 , էջ 30—31) : Ցետոյ տպագրել տուած է Ազգասէրը եւ ուրիշ գրքեր (Բանասէր , անդ՝ էջ 548) : 1815էն վերջ իր վրայ առած է նաեւ Վենետիկի Մխիթարեանց եղանակ Բիւզանդեան տառերթերթին ծախքը (Գալէմքեարեան , անդ՝ էջ 28) :

« Արշարունեաց ընկերութիւնը » , հակառակ իր կարճատեւ գոյութեան , մեծ ծառայութիւն մատուցած է հայկ· մշակոյթին՝ ոչ միայն գրքերու եւ թերթերու տպագրութեամբ , այլեւ օրինակ հանդիսանալով հայութեան՝ մշակութային գետնի վրայ հաւաքական աշխատանքի ու միութենական գործունէութեան : Իր օրինակը վարակիչ եղած է յաջորդ սերունդներու համար ու եռեւէ եռեւ ծիլ արձակած են զանազան տեղեր , այլեւայլ Միութիւններ :

« Արշարունեաց Ընկերութեան » գոյութիւնը տեւած է , հաւանօրէն , մինչեւ 1819 : Բանասէր կը գոհանայ գրելով .— «Շատ չիքչեց սակայն աս ընկերութիւնը» : (Անդ՝ էջ 548) :

Հ· Ե· ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ԱՐԹԱԿ ՃՕՊԱՆԵԱՆ

ՄՄԲ·— Այսօր , կիրակի , Սոպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ , տեղի կ'ունենայ Արշակ Ճօպանեանի գրական գործունէութեան 65ամեայ յոբելեանը : Այսօր կուտանք իր կեանքն ու գործը , յետոյ հանդէսին ներկայագրութեան հետ՝ Ե· Նարդունիի ճառը :

ԿԵԱՆՔԸ

Ճօպանեան ծնած է 15 Յուլիս 1872ին Պէշիք – թաշի մէջ : Հայրը , Յովհաննէս , ճարտար ոսկերիչ մը, Ակնցի : Մայրը , Մարիամ Քէմհաճեան , Սա – մաթիացի : :

Արշակ մէկ ամսու էր՝ երբ մայրը մեռաւ : Հայրը կրկին ամուսնացաւ : Խորթ մայրը , Ագապի , հարազատ մօր մը դուրգուրանքով մեծցուց Արշակը , որ եօթը տարեկանին մտաւ Մաքրուհեան վարժարան : 1887ին գնաց կեդր· վարժարան , որ հիմնուած էր տարի մը առաջ : Մինաս Ձերազ տնօրէն էր : Տեսնելով Ճօպանեանի բանաստեղծութեանց երկու տետրակները , քաջալերեց պատանի քերթողը ,— Ճօպանեան , արդէն , կ'երեւէր Բուրսայտան Մանկացի մէջ 1885ին իր առաջին ոտանաւորներով : Առաջին խրախոյսը կուտար Ս· Թղլեան՝ Մաքրուհեան վարժարանին մէջ : Իր հօրեղբօր՝ Ցարութիւն Ճօպանեանի մատենադարանը աւելի եւս հրահրեց քերթողական կայծը , իսկ կեդրոնական վարժարանը , իր մեծ ուսուցիչներով (Թ· Թէրզեան , Ե· Տէմիրճիպաշեան , Մ· Գարա – գաշեան , Օրմանեան , Սրուանձտեանց) բոց տուաւ այդ կրակին :

Աչակերտ կեդրոնականի , սկսաւ ֆրանսերէնէ թարգմանութիւններ ընել եւ հրատարակել Արեւելքի մէջ : 1889ին Արփիարեանի եւ Բաշալեանի թերթին մէջ ծանօթ անուն մըն էր այլեւս ոչ միայն իր թարգմանութիւններով , այլեւ իր նորա – վէպերով , հէքեաթներով ու «Ֆանթէզի»ներով (Զորբոտանուոյ մը օրագիրը) :

Կեդրոնականէն չրջանաւարտ , Ճօպանեան ե – րեւան եկաւ նաեւ իրբեւ քննադատ : Հայրենիքի մէջ կը հրատարակէ ուսումնասիրութիւններ Մօ – փասանի , Թէնի , Լօթիի վրայ , միաժամանակ արձակ եւ չափածոյ բանաստեղծութիւններ , ինչպէս եւ հէքեաթներ , որոնք ժողովրդական ասանդութիւններ չէին , այլ իր յղացումները :

Քննադատի իր նկարագիրը համեմատաբար զարգացաւ Արփիարեանի Հայրենիքին գրական վարդապետութեան հետ ,— հաւատարիմ մնալ կեանքին եւ իրականութեան : Այնպէս որ պայքար բացաւ հեւետրական գրականութեան դէմ , պաշտպանեց աշխարհաբարը եւ արթնցուց վերաքննութեան ոգին՝ աշխատելով թափանցել իր ուսումնասիրութեան առարկաներուն մէջ :

Հայրենիքի , Արեւելքի , Մասիսի իր աշխատակցութեանց համընթաց՝ իրբեւ յառաջապահ եւ նորաշունչ գրականութեան տեսաբան , գործեց նաեւ իրբեւ ուսուցիչ՝ դասախօսելով Կեդրոնական , Գատըղիւղի եւ Սամաթիոյ ազգ· վարժարաններուն մէջ :

1891ին լոյս տեսաւ իր առաջին գիրքը , Արշալոյսի Ձայներ , ուր ամփոփուած էին իր արձակ եւ ոտանաւոր ստեղծագործութիւնները : Նոյն տարին հրատարակեց նաեւ Թուղթի Փառը , փոքր վէպ մը , իսկ յաջորդ տարին՝ Թրքոռումներ , բանաստեղծութեանց նոր փունջ մը : 1893ին գրեց Թատերախաղ մը , Մուր Խաւեր , Պոլսոյ Հայոց կեանքէն , որ ներկայացուեցաւ Պոլսոյ արուար – ճաններուն մէջ եւ հասոյթովը , 100 ոսկի , որու վրայ հայրը եւ բարեկամները փոքրիկ յաւելում – ներ ըրին , Ճօպանեան իրագործեց իր երազը ,— տեսնել Փարիզը : 1893ի ամառը՝ կը հասնի Փարիզ , յետոյ կ'անցնի Լոնտոն , Պրիւսէլ եւ Անվէրս : Կը հետեւի գրական չարժումներուն , կը ծանօթանայ հռչակաւոր գրողներու հետ (Զօլա , Տօտէ , Քո – փէ) : Այդ չրջանին կը չարունակէ աշխատակցիլ «Հայրենիք»ի , ու միաժամանակ կը պատրաստէ Պետրոս Դուրեանի կենսագրութիւնը , զոր Թիֆ – լիզի Հրատարակչականը տպագրեց 1894ին :

1894ի աշնան , Ճօպանեան վերադարձաւ Պո – լիս , ուր նուիրուեցաւ զարձեալ գրական եւ ուսուցչական գործունէութեան : Կեդրոնականի մէջ կ'աւանդէր գրականութեան պատմութիւն : Այդ չրջանին էր , որ հիմնեց Ծաղիկ կիսամսեայ հանդէսը , ուր երեւցան Զ· Եսայեան , Վ· Թէքէեան , Ռ· Զարդարեան , Ց· Մրմրեան իրենց նախափորձերով : Այդ հանդէսն էր զարձեալ որ ժամադրավայր մը զարձաւ բոլոր ծանօթ գրողներուն , — Հրանդ , Թլկատինցին , Ադ· Շաքլեան , Որբերեան , Զրաքեան , Տօքթ· Քօլօլեան : Այդ հանդէսին մէջ էր , որ լոյս տեսան Ճօպանեանի ամէնէն կարեւոր ուսումնասիրութիւնները Նարեկացիի , Պարոնեանի , Կոնքուրներու , միստիքականութեան , Հիւ – սիսի գրականութեանց , Փիէր Քիյառի բանաստեղծութեանց մասին :

Մեծ ընդունելութիւն գտաւ Ծաղիկը , որուն ծրագիրն էր մշակել հայ ֆոլկլորին վերաբերեալ նիւթեր , հաւաքել աւանդութիւններ , հէքեաթներ , բարբառային պատառիկներ , եւ առիթ տալ գաւառացի նոր գրողներու երեւման : Երկար չչարունակուեցաւ սակայն այս գործը ,— 1895ի կոտորածները սկսած էին , միւս կողմէ եւրոպական թերթերու իր աշխատակցութիւնը կասկածելի կը դարձնէին զինքն ալ : 1895ի Դեկտեմբերին հեռացաւ Պոլիսէն եւ հաստատուեցաւ Փարիզի մէջ , ուր հիմնեց Անահիտը (1898 Նոյեմբեր) , նոյնքան փառաւոր հանդէս մը, կապ հաստատեց Կովկասի եւ այլ գաղութներու հայ թերթերուն հետ , դարձաւ եւրոպացի մտաւորականներու հետ՝ միշտ արծարծելով ազգային փրովինականը :

ԳՈՐԾԸ : Ա·— Հայերէն :

Հատորով հրատարակած է հետեւեալ գիրքերը , (կը յիշատակենք միայն գլխաւորները) ·—

1·— Նահապետ Քուչակի Դիւանը , ծանօթութիւններով եւ ներածութեամբ մը (1902) :

2·— Քերթուածներ եւ ճառեր Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի , ծանօթութիւններով եւ քննական ուսումնասիրութեամբ մը (1904) :

3·— Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի կեանքն ու գործը , կենսագրութիւն եւ գրական վերլուծում (1907) :

4·— Քերթուածներ , փունջ մը 123 բանաստեղծութեանց (1908) :

5·— Նաղաշ Յովնաթան աշուղը եւ Յովնա – թանեան նկարիչը , պատկերազարդ , ծանօթութիւններով եւ ուսումնասիրութեամբ մը (1910) :

6·— Հայ էջեր , հաւաքածոյ հայերէն հին տաղերու , պատկերազարդ (1912) :

7·— Տղու հոգիներ , պատմուածքներ (1923) :

8.— Դէմքեր , ուր կ'երեւին Նարեկացի , Մխիթար Աբբայ , Աբովեան , Ալիշան , Այտընեան , Ղրիմեան , Կոմիտաս , Թէրզեան , Սունդուկեան (1924) : Երկրորդ հատոր մը 1929ին :

9·— Հայրենի Քնար , արձակ եւ ոտանաւոր (1925) :

10·— Մեր գրականութիւնը , դրքոյկ մը , որով ընդհանուր ակնարկ մը կը նետէ մեր արդի գրական կեանքին վրայ (1926) :

11·—Հայ ազգը մեղաւոր չէ , դրքոյկ մը որ պատասխանն է Փարիզի հայ համայնավարներու օրկանին չարք մը յօդուածներուն (1926) :

12·— Հատընտիր էջեր Քուչակեան տաղաշարէն , ներածութեամբ եւ տաղիկներու արդի աշխարհաբար թարգմանութեամբ (1926) :

13·— Երկրաշարժը արտասահմանի մէջ , դրքոյկ մը որ կը բովանդակէ Պայֆար թերթով հրատարակած իր յօդուածները , Ամերիկա այցելութեան ժամանակ գրուած (1926) :

14·— Հայրենիքներու Բուրաստան , ստուար հատոր մը , որ կը բովանդակէ Քուչակեան տաղաշարքը ամբողջութեամբ , սկիզբը՝ ներածութեամբ , մը (1940) :

15·— Կեանք եւ երազ , պատմուածքներ (1942) :

Բ·— ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ·—

1.— Les Massacres d'Arménie , ժորժ Քլէմանսոյի յառաջաբանով (1896) :

2.— L'Assasinat du Père Salvatore , Զէյթունի մօտ սպաննուած իտալացի կրօնաւորի մը ողբերգական վախճանը , Աղասիի յուշերէն առնուած , Փիէր Քիյարի յառաջաբանով :

3.— L'Histoire de Zeïtoun , Աղասիի յուշերուն թարգմանութիւնը , Վիքթոր Պէռարի յառաջաբանով (1897) :

4.— Poètes Arméniens Anciens et Modernes , կապ-

ՊՈՒՏՄ ԾԻԾԱՂ

ՏՕՆԵԼԷՆ Ի՞ՆՉ ՕԳՈՒՏ ...

Ցօրեվեան՝ Արշակ Զօպանեանի :

Իր 65 տարի գրիչ չարժելուն, թուղթ եւ մելան սպառելուն ի պատիւ...

Չարզարդարեալ արարողութիւն մը եւ ուրիշ ոչինչ :

Արշակ Զօպանեան — առանց «պարոնի» ինչպէս չենք ըսեր Պ. Վիքթոր Հիւկօ — պէտք ունի՞ տակաւին այդ զարդեղինաց բաներու : Կարծեմ կշտացած պէտք է ըլլայ ծափողջոյններէն եւ բեմի վրայ բազմելէ, երկու կողմէն պաշարուած՝ պատանի մեղադրեալի մը պէս :

Ան, պէտք ունի իր ամբողջական երկերուն կազմուած հատորները ողջունելու՝ գոցելէ առայ իր աչքերը՝ որոնք վաթսունեւհինգ տարիներ, անընդհատ լոյս վառնեցին, հայ գրականութեան եւ աչուղերդութեան ամբարանոցին մէջէն գոհարներ ստեղծելով հրապարակ բերելու :

Իր գործերը, ապրեցուցին տպարանատէրեր, գրաշարներ, թղթավաճառներ եւ գրավաճառներ :

Պանծացուցին, բեմի վրայ արտասանող մանչուկներ եւ աղջնակներ ...

Եւ ինք, մնաց վանականի մը պէս մեն-մենակ՝ պանիր – հացի ընկերակից :

« Անուշիկ կնիկս Անահիտ, սա փողկապս արդուկէ, վաղը բանախօսութիւն ունիմ» ըսելու իսկ կարօտ ...

Զօպանեան, եթէ չունեցաւ չնչաւոր Անահիտ մը՝ միմիայն իրեն պատկանող՝ բայց հրապարակ նետեց պարբերական «Անահիտ»ը որպէսզի բոլորին պատկանի ան :

Վերջին ժամանակներ, սկզբունք ընտրեց «Անձնական Հայոց»ութիւնը եւ սակայն իր նախկին Համակավար ընկերները չներեցին իրեն այդ ազատագրումը, եթէ ոչ Բարեգործականի իր ջոջ բարեկամներէն քանի մը հոգի միայն, կրնային անոր ամբողջական գործերը, չքեղ տպագրութիւնով մը նուիրել իրեն : Ոչ միայն այս, այլեւ Ցըրանսայի կապոյտ ծովեզերքներուն վրայ, փոքրիկ հովոցով մը (վիլլա) օժտել զինքն ալ, ուր քաշուած խաղաղիկ մը, իր յոգնած գլուխը կը հանգչեցնէր :

Պէտք չէր ըլլար, յոբելենական յոգնութիւններու եւ բեմին վրայ ժամերով ովսաննաներ մտիկ ընելու :

Բայց, Զօպանեան, յոգնութեան մասին գաղափար չունի կարծես : Մշտառոյգ՝ կը վազէ սրահէ սրահ՝ դասախօսելու, հեռատրելու, դամբանախօսելու, նախագահելու : Ոչ «ձախ»ին կը նայի, ոչ «աջ»ին, կը բաւէ որ հայկական ըլլան անոնք :

Այսչա՞փ միայն : Ան յաճախ, իր ազգակիցներուն անհատական – վարչական դժուարութիւն – ներն ալ կը վերցնէ իր ուսերուն վրայ՝ առանց դժգոհանքի եւ անձնուիրաբար :

Սակայն այս յոգնութիւններուն վա՞րձքը...

Օր մը, հաւանաբար, պիտի հասցէագրենքմեր նամակին վրայ. —

«Պ. Հայկ Աբմէնեան, 85 թիւ, Արշակ Զօպանեան փողոց, Երեւան (Հայաստան) :

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Ես ի՞նչ ըսեմ հոգիով

ԽՄԲ.— Երկու ևմոյշներ Ա. Զօպանեանի առաջին շրջանի գրականութենէն.—

Ջմեռուան խաղաղ կիրակիներէն մէկն էր, չոր ու ցուրտ օդով մը որ աւելի քաղցր կ'ընէ տունը մնալու եսական հաճոյքը : Վարի պզտիկ սեն – եակին մէջ, ուր վառարանին տաքութեամբը թուլցած մթնոլորտը ապրիլը կրկնապէս ախորժելի կը դարձնէր դուրսի կծու հովէն պատսպարուած այդ մտերիմ ու ապահով եղկութեան մէջ, երկու եղբայր մինակ մնացեր էին : Չարմայր, սեղանին առջև անցած, պատմութիւններու դիրք մը կը կարդար, առանսպելի աչխարհին կապոյտ ոլորտներուն մէջ մոլորած : Պատուհանին առջեւ, փոքրիկ Տրդատը, իր խաղալիքներն առած, լուրջ բան մը ընելու խորունկ ձեւով մը՝ անոնցմով կը զբաղէր :

Տրտում երգ մը երկնցաւ փողոցին ծայրէն. թաւ ձայնի կտորներ լայն ողբ մը կը բարձրացնէին որ հովուն մէջ կը տարտղնէր : Տրդատ առկանչ դրաւ : Չայները մօտեցան, խունկի հոտ մը մինչեւ սենեակին ներսը մտաւ, եկեղեցիի խոր – հրդեհուր քաղցրութիւն մը բերաւ հոն. ու պատուհանին առջևը, թափօր մը երեւցաւ՝ խաչերով, մոմերով, սեւազգեստ մարդերով : Ծուլարկաւորութիւն մըն էր :

Տրդատ, զարմացած, նայեցաւ : Առաջին անգամ էր որ կեանքին մէջ կը հանդիպէր այս տեսարանին : Չհասկցաւ զայն : Եւ բնազդաբար, տղոց անյապ ու բռնաւոր հետաքրքրութեամբը ,

— Չարմայր, պոռաց, ի՞նչ է աս :

Չարմայր, դժգոհ իր ընթերցումին դինովութեանը մէջ խանգարուելուն, գլուխը վեր առաւ , վայրկեան մը նայեցաւ, ու

— Մեռե՛լ է, մրմնջեց :

ԵՐԶԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ

Քաղաքներու ժըխորին մէջ տենդագին
Երջանկութի՛ւնը գտնելէ վըհատած ,
Դուրս նետուեցայ խաժամուժէն մարդկային
Ու մեր գեղուն կեանքին բաւէն մըբամած :

Վեր սըլացայ տափակ ռամիկ դաշտերէն,
Եւ ըսի՝ «Լեռն անշուշտ գիտէ բոյնն անոր»,
Բայց ինձ ճաղատ տիտանն ըսաւ տըրտմօրէն՝
Ես լոկ ձանձրոյթս կը ճանչնամ դարաւոր» :

Թողուցի լեռն ու հովերուն մօտեցայ ,
Այդ խրոխտ ազատ ոգիներուն անսահման :
Բայց ինձ ըսին. «Մենք հառաչներն ենք հսկայ
Ցաւերու որ ձեզ միշտ գաղտնիք պիտի մնան» :

Հովերէն վեր ելայ ու վեր ամպերէն,
Գացի երկինքին ու աստղերուն հարցուցի,
«Մեր նշոյլներն արցունքի մեծ շիթեր են»,
Ըսին Մութին այդ աչուըներն ալ ինծի :

Աստղերէն վեր, անհունին մէջ ամայի,
Տեսայ Աստուած որ թաղծագին կը խորհէր .
«Երջանկութիւնն ո՞ւր է, ո՛վ Հայր, գոչեցի».
Եւ Տէրն ըսաւ ինծի. «Ե՛ս ալ չեմ գիտեր...»

Ա. Չ.

Ցետոյ գլուխը գրքին վրայ կախեց նորէն : Տրդատ, ապշած, դուրս կը նայէր, փողոցի վարի ծայրը, դեռ կ'երեւային սեւ մարդերը, ու խաչը որ անոնց վերեւ օդին մէջ կը ցցուէր. ու ձայները, լալագին, կ'երկննային փողոցին մէջ :

Մեռե՛լ...

Վախ մը չէր զգացածը, բայց անհանգստութիւն մը չհասկցուած բանէն, անծանօթին առջեւ վրդովումը :

— Ի՛նչ ըսել է մեռել :

Չարմայր գիրքը ձգեց : Պզտիկին հարցումը իր ծիծաղը չարժած էր :

Բզէ՛զ. դեռ չէր գիտեր :

Ու բացատրեց անոր.

— Այդ մարդիկը հիմա պերեզման կը տանին կոր մարդ մը որուն կեանքը վերջացած է : Այդ մարդը ա՛լ աչխարհի վրայ չպիտի պատրի, ա՛լ պիտի չուտէ, պիտի չխօսի, պիտի չտեսնէ ...

Տրդատ, աչուըները բացած, մտիկ կ'ընէր : Խաղալիկ մը զոր ձեռքը բռներ էր. վար ինկաւ :

— Ի՛նչ, հիմակ ատ մարդը ա՛լ պիտի չքալէ՞ :

— Չէ՛. հողին մէջ պիտի դնեն զայն, վրան ալ քար մը : Եւ հողին մէջ որդերը պիտի ուտեն անոր մարմինը : Աչքերը, թեւերը, ոտքերը պիտի փրթին հալին, եւ մինակ ոսկորները պիտի մնան :

— Ամէն մարդ ասա՞նկ պիտի ըլլայ, ե՞ս ալ ասանկ պիտի ըլլամ :

— Դուն ալ, ես ալ, հայրիկն ալ, մայրիկն ալ : Ահագին սարսափ մը ցցուեցաւ Տրդատին փոքրիկ հոգիին մէջ, եւ այդ թարմ իմացականութիւնը, առաջին անգամ բաղխելով անէացման գաղափարին, կը ճզմուէր անկից : Չկրցաւ դիմանալ, ու վախուն՝ սկսաւ լալ :

Չարմայր քովը եկաւ, անոր վախէն դուրս ճանալով :

— Ինչո՞ւթ ես, Տրդա՛տ, վախնալու բան չկայ. դեռ չատ ատեն ունինք մեռնելու :

Տրդատ կուլար, սիրտը այնքան կոտրած որքան եթէ իր ամէնէն սիրական խաղալիկը կորսուած ըլլար :

Լացին ձայնէն, մայրը վար վազեց :

Տրդատ, զայն տեսնելով լացը չատցուց, թեւերը անոր վզին անցուց, ու գլուխը անոր երեսին դնելով .

— Մայրի՛կ, կը հեծկլտար, ես պիտի մեռնիմ եղեր, դուն պիտի մեռնիս եղեր, ա՛լ պիտի չքալենք եղեր, ա՛լ պիտի չխօսինք եղեր... իրա՞ւ է..

Չարմայր բացատրեց, ու մայրիկը, յուզուած, պզտիկը կուրծքին վրայ սեղմեց, եւ ըսաւ անոր համբոյրներու մէջ.

— Մի՛ վախնար, տղա՛ս, մեռնելէ ետքը, նորէն պիտի ապրինք : Այս աչխարհէն ետքը, ուրիշ աչխարհ մը պիտի երթանք : Մեր մարմինը պիտի մեռնի, բայց մեր հոգին անդին պիտի երթայ :

Տրդատ լացը դադրեցուց.

— Հոգի՛ն ...

Պահ մը խորհեցաւ, եւ հարցուց .

— Մինակ հոգի՞ս պիտի երթայ անդին. հապա ղլուխս, հապա թեւե՞րս, հապա ոտքերս :

— Անոնք հողին մէջ պիտի մնան : Հոգին պիտի երթայ մինակ :

— Ինչ ... բաել է ա՛լ պիտի մայրիկը չտեսնե՞մ, ա՛լ հայրիկիս ձեռքը պիտի չբռնեմ, ա՛լ պիտի չքալե՞մ, ա՛լ կերակուր պիտի չուտե՞մ... է՛, ինչ ընեմ, հոգիով ի՞նչ ընեմ ես :

Ու լացը նորէն սկսաւ, կատաղի, խորունկ, անյոյս լաց մը այս անգամ : Եւ մայրիկը, որ պատասխան չէր գտներ, դադց որ իր աչքերն ալ կը թրջէին :

Ա. Չ.

ռիէլ Մուռէի ներածականով (1902) :

5.— Chants populaires arméniens, *ներածակա – նով մը (Ցրանս. Ակադեմիային կողմէ մրցանակի արժանացած) :*

6.— Les Trouvères arméniens, (1906 :

7.— Poèmes, *իր քերթուածներուն թարգմա – նութիւնը Փիէր Ռիյեարի յառաջաբանով (1908) :*

6.— Les Trouvères arméniens, (1906) : *րին թարգմանութիւնն է (1910) :*

9.— La Vie et le Rêve, *Էմիլ Վէրհառնի յառաջաբանով (1914) :*

10.— Offrande poétique à la France (1917) :

11.— La Soeurette lointaine et autres histoires d'enfants, *Թարգմանութիւն Տղու Հոգիներ իր պատմուածքներուն (1926) :*

12.— Les plus belles pages de Djivani, *Թարգ – մանութիւնը Զհւանիի հատընտիր տաղերուն :*

13.— La Roseraie d'Arménie, *երեք հատոր (1918, 1923 եւ 1929) :*

14.— Hugo, Chateaubriand et Lamartine dans la Littérature Arménienne, *Ֆ. Կրէկի յառաջաբանով (1935) :*

15.— La Question Arménienne:

Եւ տակաւին բազմաթիւ ուսումնասիրու – թիւններ ֆրանսական հանդէսներու մէջ ցանու – ցրիւ :

Հ.

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԺԱ.

— Սարսափո՞ւմ ես ...

Նա ծիծաղեց, եւ ղէն հրելով նրա թեւը, երեսը դարձրեց, ասելով.

— Աւելորդ է, ուրեմն, չարունակելը : Մոռացիր լսածդ, քնիր, արտասուներդ կը սրբէ բարձը : Վերջացաւ, այսուհետեւ հանդիստ կը լինես :

Ծերութիւնը երկրորդ երեխայութիւն է : Որքան էլ ծանր լինէր սպառնալիքը, սակայն Մեհրիի համար չատ էլ հեշտ չէր կանդնեցնել իր արտասուները :

Նա միայն այն ժամանակ լռեց, երբ տեսաւ որ Գայիանէն զարձեալ պառկել է իր տեղը :

— Ձե՞ս խնայում մեզ, Գայիանէ, հարցրեց նա :

— Դուք էլ ինձ չէք խնայել :

— Բայց ո՞րն է մեր յանցանքը : Մի՞թէ այն, որ քո երջանկութիւնը, քո բախտն ենք պաչտել, թէ՞ այն, որ պատրաստ ենք քո բոլոր ցաւերը մեզ վրայ առնել : Ո՞րն է, ասա, աղաչում եմ : Վատ ենք մենք... Բայց ո՞րն է լաւը :...

— Ամէնից լաւը աղմուկ չբարձրացնելն է : Իմացիր, դրանով ինձ չես վախեցնի : Ոչ ոք ինձ չէ կարող այժմ հարկադրել կամ խրատել այնպէս, ինչպէս մինչեւ այժմ էր խրատում : Հօ պիտես, որ մի բարձր ժայռ է մեր տան հիմքը : Ամէն ժամանակ այդ ժայռը մահ ունի պատրաստած ամէն մէկի համար, ով կը կամենայ ցած գլորվել : Նա ինձ կ'օգնէ որ ցոյց տամ ձեզ թէ անցածը անցել է, այլեւս չի վերաբառնայ : Իմ մէջ մի՛շտ կը դըտնուի այնտեղից ընկնելու քաջութիւնը : Հասկանո՞ւմ ես :

— Դեռ ոչ բոլորովին : Դու ինքնագլուխ ես համարում քեզ : Բայց մոռանում ես, որ վաղը կը գայ քո տէրը եւ ձեռքիդ բռնած կը տանէ քեզ : Մի կարճ, չատ կարճ լռութիւն տիրեց :

Գայիանէն նորից նստած էր, եւ այս անգամ նրա աչքերի մէջ մարեց հեգնութեան կծու կրակը : Պառաւը չէր հաւատում իր աչքերին, զարմացել երեւան եկաւ չնորհալի Գայիանէն, զարձեալ այդ թարմ մարմնից, որ իր սքանչելի դծագրութիւնները այժմ մի հատ չապիկով էր վարագուրել, տարածուեց մեղմութեան, վայելչութեան բուրմունքը :

Այո, նա կարող է դալ, ասաց նա ղուարթ ձայնով :— Եւ չատ լաւ. ես սպասում եմ նրան :

Առաջին անգամ էր արտասանում մի այդպիսի խօսք : Սպասում է :

Դա համարձակութիւն էր, վայել չէր մի նշանած աղջկան, որին օրէնքը հրամայում էր ծածկել կրծքի տակ իր բոլոր տենչանքները :

Այժմ Մեհրին չէր հաւատում իր ականջներին էլ :

ընթացքին, ինչպէս նաեւ աւելի քան 300.000 ճափոնցի դերիներ որոնք դեռ կը մնան խորհրդային երկրի մէջ։ Երեք նախարարները որոշեցին ամէն միջոց ձեռք առնել,տեղեկութիւններստանալու համար տակաւին չվերադարձուած ռազմագերիներ – րու եւ քաղաքական աքսորականներու մասին, ապահովելով կարելի եղածին չափ շատ անհատներու վերադարձը»։

★ Նոյնքան վճռական է Պերլինի մասին եղած յայտարարութիւնը, որ կ'ըսէ.— «Արեւմտեան երեք պետութիւնները պիտի շարունակեն պահել իրենց իրաւունքները։ Անոնք վճռած են այժմ, ինչպէս անցեալին մէջ, պաշտպանել բնակիչնե – րուն ժողովրդապետական իրաւունքները եւ պիտի գործակցին գերման իշխանութեանց հետ, ա – ռաւելագոյն չափով բարւոքելու համար արեւմտեան երեք շրջաններուն տնտեսական կացութիւնը։ Միեւնոյն ատեն երեք կառավարութիւնները պիտի ջանան վերահաստատել քաղաքին միաւորումը ադատ ընտրութիւններով, որպէսզի Պերլինը կարենայ իր արժանի դիրքը գրաւել ազատ եւ միացեալ Գերմանիայի մը մէջ»։

Մ'ԸՐ պիտի յանգի գիւտարշաւը...

Մ. Նահանգներու ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Ճոնսըն, ուրբաթ օր ղեկուցում տալով յրագրական ասուլիսի մը առթիւ, յայտարարեց թէ իրենք «պիտի չփորձեն հաւասարէ հաւասար երթալ միւս ազգերուն հետ, հրասայլին դէմ հրասայլ մը չինելով»։ Ցետոյ, ի պատասխան զանազան հարցումներու, հաստատեց թէ «նոր զէնքեր պատրաստած են»։

Այս յայտարարութեան առթիւ, միջազգային մամուլը կ'արտատպէ ամերիկեան չաբաթաթերթ – թի մը, «U. S. News»ի մէջ հրատարակուած գրութիւն մը, որուն համաձայն հետեւեալ զաղտնի զէնքերը կր պատրաստուին կամ կը մթերուին Մ. Նահանգներուն մէջ (կը հրատարակենք վերապահութեամբ)։ —

1. Հիւլէական նոր զէնքեր որոնք յատուկ են բանակի եւ նաւատորմի, մասնաւոր նպատակներու համար (յարձակում կարգ մը ամրութեանց դէմ եւն.)։

2. Հիւլէական սուզանաւեր, որոնք պատրաստ պիտի ըլլան երեք տարիէն եւ կրնան գործել անսահման տարածութեան մը վրայ։

3. Մասնաւոր կազ մը, որ սահմանուած է քայքայելու ջրային կեդրոնները եւ որոնք իբրեւ թէ պատրաստ են արդէն։

4. Ուրիշ կազ մը որ բաղդատաբար աժան կ'արտադրուի, իբրեւ մէկ արդիւնքը հիւլէական ռումբերու չինութեան։

5. «Գրպանի», մանրանկար սուզանաւեր, որոնք կրնան փոխադրուիլ սովորական ընդծովեաներով։

6. Հակօդային հրթիռներ որոնք գետնէն կ'արձակուին ռատարի միջոցաւ եւ սահմանուած են ընդհարելու թշնամի մեծ ռմբաձիգներու հետ, 20.000 մեթր բարձրութեան վրայ։

7. Հակօդային հրթիռներ որոնք օդանաւերէ պիտի արձակուին օդակայաններու մօտ, թշնամի ռմբաձիգները ոչնչացնելու համար, անոնց թռիչքէն քիչ վերջը։

8. Նոր տեսակ թնդանօթ մը որ կը ծակէ հրասայլերուն զրահը։

9. Մանրէական բաղադրութիւններ, իբրեւ փոխվրէժ։

10. Նոր դրութեամբ ենթակարմիր խողովակներ որոնք կը յարմարին զանազան զէնքերու, դիչերային կռիւներու համար։

11. Նոր ռատարներ որոնց չնորհիւ կարելի է դիտել եւ ճշդրտօրէն կատարել օդանաւային ոմբակոծութիւնը։

12. Թեթեւ հրասայլեր զորս կարելի է վար իջեցնել ծանր ռմբաձիգներու միջոցաւ, օդազօրքի համար։

★ Մ. Նահանդներու խորհրդարանին իրազեկ անդամները կը հաւաստեն թէ հաւանական չէ որ ընդունուի հիւլէական ռումբերը Եւրոպա եւս ղրկելու ծրագիրը։ Այս առթիւ կը մեղադրեն զինուորական իշխանութիւնները։ Իսկ ուրիշներ ան – հրաժեշտ կը դանեն որ Եւրոպայի զինակիցներն ալ ազդու զէնքեր ունենան։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆՈՑ երեք մարզպանները արտօնեցին որ Գերմանները եօթը տեսակ առևտրական նաւեր չինեն, ձեւափոխեն, վերաչինեն, նորոգեն առանց նախապէս արտօնութիւն խնդրելու։

ՓԱՐԻԶԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ բացուեցաւ երէկ, չաբաթ։ Ցուցադրուած ապրանքներուն գինը կը հաչուեն հինգ միլիառ ֆրանք։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 rue Damesme - (13)

Մայիս 28ը Մարսէյլի մէջ

Կը տօնուի Մայիս 27ին, Casa d'Italia։
Կը նախագահէ ընկ. Բժ. Ց. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Վասպուրականի հերոսամարտը Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան։

14 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիչեր Salle Mazenod, 88 rue d'Aubagne։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՑԹ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի ժամը 6—10, Studio Colibri մէջ, 19a rue Caumartin, métro Havre Caumartin։ Կը հրաւիրուին չրջանի բոլոր մասնաճիւղերու ընկերները։

Ի յարգանս Պ. Ա. Զօպանեանի յոբելեանին խնջոյքը կը սկսի ժամը 6ին, փոխանակ 4ի։

ՑՈՒԲԵԼԵԱՆ 65ԱՄԵԱՑ ԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ, ՀԱՑ ՄԵԾ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԱՐՇԱԿ ՋՕՊԱՆԵԱՆԻ

Բարձր հովանաւորութեամբ՝ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԼԵԱՆԻ եւ նախկին նախարար Պ. LOUIS MARINի։

Կը նախագահէ՝ M. RENÉ GROUSSET, անդամ Ֆրանսական ակադեմիայի։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.15ին, Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ։

Մուտքը ազատ է։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՑԹ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ՏՕՔԹ. ՃԻՆՃԵԱՆԻ

կազմակերպուած Հայ Կարմիր Խաչի Raincy Gagny Rosnyի կանանց նորակազմ մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 21 Մայիս, ժամը 4—12, Salon de Casino du Raincy (face de la gare)։ Ի նպաստ երախաներուն օդափոխութեան Ֆոնտին։

ՇԱՎԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑ. ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆԸ կը հրաւիրէ ժողովուրդը այս հինգչաբթի, Համբարձման արարողութեանց եւ պատարագին։ Նաեւ Մայիս 28ի կիրակին, հոգեգալստեան հանդիսաւոր արարողութեան եւ պատարագի։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՑ ԹԱՏՐՈՆ (27ՐԴ ՏԱՐԻ)

Մայիս 17ին, չորեքչաբթի իրիկուն ժամը 20·45–ին Théâtre d'Iéna, 10 Ave. d'Iéna։
ՏՔՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Տ. ՆՇԱՆԵԱՆ, մասնակցութեամբ Փարիզահայ դերասաններու Ա. անդամ ըլլալով կը ներկայացնեն Ճիպոմեթթիի գլուխ գործոցը։

«ՔՕՐԱՍՕ»Ն

Տոմս 4 արար։ Բեմադրութիւն Տրդատ Նշանեանի։ (Զուտ հասոյթին տասը առ հարիւրը կը յատկացուի կրթական Ֆոնտին)։

Տոմսերը ապահովել գրատուներէն կամ Տ. Նշանեանէ, 24 rue Pixerecourt։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Կարուհիներ իրենց տան մէջ աշխատելու պայմանով։

Դիմել ՄԻՆԱՍԵԱՆի, 32 rue des Annelets, Paris (19)։ Tél. Bot. 48–19։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուչաբթի ժամը 4ին Տիկին Գազանչեանի բնակարանը (6 rue St. Sulpice)։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։
Բացառիկ օրակարգ։

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, այս երկուչաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ յայտնրդ հաւաքոյթը այս երկուչաբթի ժամը 8.30ին, Café Régent։ Կը խօսի ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Հայ թատրական յարաբերութիւնները»։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի տարեկան ընդհ. ժողովը չաբաթ իրիկուն (20 Մայիս) ժամը 20ին, Bar du Globe։ Օրակարգ.— Բարոյական ու նիւթական զեկուցում։ Նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Այն անդամները որ չեն վճարած 1949—1950 տարեվճարները, կը զրկուին ընտրութեանց մասնակցելու իրաւունքէն։ Կը խնդրուի ներկայանալ հրաւիրագրով։

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի այն մեքենագիր օրիորդը (Զ.) որ գործ կը փնտռէր։

Envoi sur L'ARMENIE

ՄԻՆԱԿ MORY et CIE. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ Է ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԾՐԱՐՆԵՐ ՂՐԿԵԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆ, ՈՒՏԵՍՏԵՂԷՆԻ, ՀԱԳՈՒՍՏԻ, ԿԵՐՊԱՍԻ ԵՒ ԱՅԼՆ, ԻԲՐԵՒ ՆՈՒԷՐ։

Բոլոր ծախքերը կը վճարուին ծրարները ղրկուած ատեն, ՈՉ ՄԷԿ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ, ՈՉ ՄԷԿ ԾԱԽՔ ՍՏԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ։

ԴԻՄԵԼ **MORY et CIE.** (Service VAUQUELIN)
3 rue St. Vincent de Paul, **Paris** (10)
Tél. TRU. 72–60

Գրասենեակը բաց է ամէն օր ժամը 9էն 11, եւ 14էն 16.30, բացի Շաբաթ եւ կիրակի։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

VILLEJUIF ԱՇԽԱՏԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԼԱՒ ԱՇԽԱՏՈՂ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ ԿՕՇԻԿԻ ՀԱՄԱՐ։ Դիմել՝ Bottier Jean Vanleyan, 7 rue Godot de Mauroy, métro Opéra կամ Madeleine։ Tél. Opé. 01–08։
Ժամը 2էն 7։

ՇԱՏ ԿԱՐԵՒՈՐ

Տրամադրելի local մը 70 m2, կայարանին մօտ, խոհանոց, force motrice, գրասենեակ, հեռախօս։

Դիմել՝ Գ. ՇԵՐԻԿԵԱՆի, 13 rue des Dominicaines, Մարսէյլ։

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԸ
PARFUMERIE – MAROQUINERIE
Au SAC PARFUMÉ
ՏՔՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ԳԵՂԱՄ ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Վերջին նորաձեւութեամբ ճամբորդական առարկաներ, **fantaisie** գոհարեղէններ, կիներու պայուսակներ փարիզեան ճաշակով եւ ընտիր **serviette**ներ այրերու համար։
ՄԵՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ՏԱՆՕՔ ՎԱՃԱՌԱՆԻՇԵՐՈՎ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ, ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ
ARTICLES DE PARIS
Gare du Nordի մօտ։
106 Bld. Magenta, Paris (10) **Tél.: Nord 05–78**

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ 40ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ

Կազմակերպուած Շրջ. վարչութեան եւ Փարիզի չրջանի իր 9 մասնաճիւղերու կողմէ։

Մայիս 20ին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30 — 11.30։ Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ։

Նախագահութեամբ Mr. EDOUARD DEPREUXի (երեսփոխան եւ նախկին նախարար)։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— ՏԻԿԻՆ Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, Օրիորդներ ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ եւ ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ, Պ. ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆ եւ

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆ

Առաջին անդամ ըլլալով Փարիզի մէջ կը նուագուի ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆի Trioն եւ ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆի suite Armenienneը՝ հեղինակին մասնակցութեամբ։

Մուտքը ազատ է։

Հրաւիրատոմսերը ապահովել Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղերու եւ հայկական դրատուներու մօտ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս · 800 փր·, Տար· 1600, արտ· 2500 փր·

Tél. GOB. 15–70 — Գին 7 փր· C.C.P.Paris 1678–63

Mardi 16 MAI 1950 երեքշաբթի 16 ՄԱՅԻՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6153–Նոր շրջան թիւ 1564

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Կարեւոր որոշումներ տրուած են Լոնտոնի մէջ

Կ'ՈՒԶԵՆ ԶՕՐԱՑՆԵԼ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ԻԲՐԵՒ ՊԱՏՈՒԱՐ ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Շաբաթ օր վերջացաւ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ· Նահանգներու արտաքին նախարարներուն խորհրդաժողովը, երեք օր տեւելէ վերջ: Այս առթիւ հրատարակուեցան երեք պաշտօնական զեկոյցներ, որոնք լայնօրէն կը պարզեն արեւմտեան պետութեանց տեսակէտները եւ առաջադրութիւնները՝ միջազգային կացութեան հանդէպ :

ՀԱՒԱՍՏԻՔՆԵՐ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Առաջին յայտարարութիւնը կ'ըսէ ·—

Երեք պետութեանց գլխաւոր եւ հասարակաց նպատակն եղած է նուազեցնել պատերազմի վտանգները եւ տեւական խաղաղութեան մը պայմանները հաստատել, համաձայն բոլոր ժողովուրդներու բաղձանքին: Եթէ նախարարներուն տեսակէտով, այս քաղաքականութիւնը կը պահանջէ աւելի սերտ ներդաշնակում իրենց երկիր – ներու հասարակաց աղբիւրներուն, զօրացնելու համար անոնց տնտեսութիւնը, որպէսզի կարենան լիովին պահպանել իրենց նիւթական եւ ընկերային կենցաղի մակարդակը, միեւնոյն ատեն զօրացնելով պաշտպանութեան անհրաժեշտ միջոցները :

Երեք նախարարները համոզուած են թէ ազատ աշխարհին ժողովուրդները որոնք իրենց տրամադրութեան տակ ունին մարդկութեան ճարտարագործական եւ արհեստագիտական աղբիւրներուն մեծագոյն մասը, կրնան միանգամայն հասնիլ այս նպատակներուն :

Ազատ աշխարհի մը ուժը երբեք պիտի չօգտագործուի յարձակողական նպատակներու համար: Երեք նախարարները անհրաժեշտ կը գտնեն կրկին յայտարարել այս հիմնական ճշմարտութիւնը, աչքի առջեւ ունենալով մեր նպատակները եւ մեր քաղաքականութիւնը խեղաթիւրելու այն կանխամտածեալ պայքարը որ կը մղուի աշխարհի միայն ռազմապաշտ եւ յարձակողական պետութեան կողմէ :

Ազատութեան ապագան պէտք չէ ապահովեալ համարուի ամէն կերպով· բայց այդ ապագայի մասին մեր ունեցած վստահութիւնը պիտի հաստատուի ուժեղ եւ չինարար ձիգով մը եւ միջոցներ պէտք է ձեռք առնուին, որպէսզի հանրային կարծիքը աւելի լաւ ըմբռնէ այն սպառնալիքները եւ մեթոտները որոնք կը վտանգեն ազատութեան դոյութիւնն իսկ :

Երեք նախարարները համախորհուրդ մշակեցին իրենց քաղաքականութեան գլխաւոր գիծերը, աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ: Անոնք մանաւանդ պատրաստ ճշդեցին իրենց քաղաքականութիւնը Գերմանիոյ հանդէպ եւ որոշեցին հաւաքական յայտարարութիւն մը հրատարակել այս մասին: Այդ յայտարարութիւնը անմիջապէս պիտի հաղորդուի արեւմտեան Գերմանիոյ դաշնակցային կառավարութեան եւ պիտի հրատարակուի երկուշաբթի, 15 Մայիս (ՀՄԲ·— Հրատարակուած է արդէն):

Երեք նախարարները կրկին յայտնեցին թէ կ'ուզեն օր առաջ ստորագրուած տեսնել Աւստրիոյ դաշնադիրը: Այս առաջադրութեամբ, կը յուսան նոր խորհրդակցութիւն մը կատարել յառաջիկայ օրերու ընթացքին :

Նախարարները աչքէ անցուցին հարաւային արեւելեան Ասիոյ կացութիւնը, նկատի առնելով կարգ մը երկիրներու երեւումը իբրեւ անկախ ազգեր, ինչպէս եւ համամնաւար, աշխարհակալութեան յառաջխաղացութիւնը այդ շրջանին սահմանադրութիւններուն վրայ :

Երեք նախարարները վճռապէս որոշած են խրախուսել այդ նոր կառավարութիւնները եւ օգնել անոնց: Աշխարհի այդ մասը առ հասարակ բաւարար չափով զարգացած չէ, հետեւաբար ցանկալի է որ այդ շրջանին բոլոր կառավարութիւնները գործակցին, բարելաւելու համար իրենց բնակիչներուն կենցաղի մակարդակը: Երեք նախարարները միաձայնութեամբ հաստատելով կացութեան ծանրութիւնը, տեղեկութիւններ պիտի փոխանակեն, իրենց կառավարութեանց ձեռք առած միջոցներու մասին:

Ուրիշ անօրինութեանց կարգին, երեք նախարարները որոշեցին ներդաշնակել իրենց ջանքերը, խափանելու համար զէնքի մաքսանենգութիւնը այդ շրջանին մէջ: Միեւնոյն ատեն պիտի օգտուին բոլոր առիթներէն, մերկացնելու համար համայնավար աշխարհակալութեան նպատակները եւ մեթոտները, որոնք ազգայնական շարժումները խրախուսել յաւակնելով հանդերձ, իրականին մէջ ուրիշ ձգտում չունին եթէ ոչ իրենց տիրապետութեան տակ առնել զանոնք եւ չհագործել ծաւալման նպատակներով »:

Ափրիկէի, դաշնակից ազգերու յարաբերութեանց եւ ուրիշ խնդիրներու մասին ալ խօսելէ վերջ, զեկոյցը կ'ըսէ թէ որոշուած է աւելի յաճախակի խորհրդակցութիւններ կատարել երեք պետութեանց միջեւ: Երեք նախարարները նորէն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՈԳԵՇԱՀ ՔԱՐՈԶ...

— Դուք աւելի գործնական միջոց մը գիտէ՞ք, նոր սերունդին փրկութեան համար, քանի որ հաւատաք չունիք թէ Հայ· Եկեղեցին կրնայ տիրական դեր կատարել, այդ ուղղութեամբ :

Այս հարցը անգամ մը եւս պիտի քննէինք այսօր, երբ ստացանք Լիբանանի «Երիտասարդ Հայուհի»ն, որ օգնութեան կը հասնի բարեպաշտութեան, բոցավառ խմբագրականով մը (Ապրիլ) :

Ինչպէս կ'երեւայ, ամսագրին խմբագիրը, Տիկին Սեդա, Երուսաղէմ գացած է Զատկին :

Ուխտագնացութիւնը խորապէս ազդած է իր վրայ, ի տես Ս· Ճակոբեանց վանքին դարաւոր հարստութեանց եւ քրիստոնէական աւանդութեանց :

Ինքն է որ կը նկարագրէ ոտքը գետնէն կտրած· « ··· ժայռերու կուրծքը պատռող մեր խաչքարերը, գոհարակուռ եւ ձրքարուեստ մեր ալետրաններ լուսապատկեր, ոսկեհիւս շուրջառները, հայ կոյսերու ձեռարուեստ վարագոյրները եւ սփռոցները, թագաւորազարմ ու փառազգեստ մեր հայրապետներուն նկարները, մեր մանրանկարներ անգերազանցելի նրբութեան հասած» :

Հաւատքի եւ խառնուածքի խնդիր է եւ մենք իրաւունք չունինք միջամտելու, այս տողանցի տրամադրութեանց :

Խնդիրը կը փոխուի, երբ, չարունակելով ընթերցումը, կը հանդիպինք կարգ մը յայտարարութեանց, որոնք սերտ կապ ունին մեր չօշափած հարցին հետ :

Այսպէս, «Երիտասարդ Հայուհի»ն ալ, իր անահմանն խանդավառութեան մէջ, կը յանդի նոյնքան վիճելի եզրակացութեան մը: Կը յուսայ սերունդ փրկել ապաւինելով հին փառքերու, քարացած աւանդութեանց եւ դէղնած յիշատակարաններու: Կը մոռնայ որ օգնաւէրու եւ հիւղէ ներու դարուն մէջ կ'ապրինք :

Անհրաժեշտ է քանի մը հատուածներ եւս արտագրել, ապացուցանելու համար թիւրիմացութեան կամ թիւրատեսութեան խորութիւնը :

« Մեծութեան չափանիշ» համարելով «մեր վանքերը, որպէս նիւթի եւ ոգեղինութեան անպարագնացելի համադրութիւն», Երիտասարդ Հայուհին կը յայտարարէ, սրտառուչ միամտութեամբ·

— « Ի զուր է (գրել՝ «զուր է») մեր պատմութիւնը թարգմանել ֆրանսերէն, անգլերէն եւ այլ լեզուներու որպէսզի մեր նոր սերունդները, որոնք կորսնցուցած են մայրենի լեզուն, կարդան ու վերադառնան մեզի: Պէտք է արծարծել հի՛ն հաւատքը, ուխտագնացութիւններ սարբել եւ ցոյց տալ անո՛նց, միջազգային բրիստոնէութեան փառքի Ս· Քաղաքին մէջ ա՛յն ինչ որ կոթողած են Հեղինէ թագուհիին օրերէն ի վեր Հայոց Տրդատ. Հեթում թագաւորները, կեռան թագուհին, Լեւոն եւ բոլոր իշխանագունները, հայրապետները, ոյնիսկ պարզ սարկաւագներ եւ ժողովուրդ ինք»:

Աւելի խորացնելով իր երկխոսքը հիացումը, մեր պաշտօնակիցը կը չարունակէ, նոյն միամտութեամբ ·

— « Օտար մեծութիւնները եւ օտար լեզուն նախընտրող մեր նոր սերունդները որոնք կ'ապրին ու գուցէ պիտի շարունակեն ապրիլ Հայրենիքէն հեռու, պէտք է կազմակերպուած խումբերովտանիլ Ս· Քաղաք, որպէսզի տեսնեն թէ օտարութեան մէջ իսկ շարունակեցինք մեր ազգային պատմութիւնը: Երբ անոնք տեսնեն Հեթում թագաւորին գաւազանը, որուն շուրջ կ'ըսեն թէ Անգլիոյ գահաժառանգին մատները դողացած են սմանչացումէն, գուցէ (գրել՝ *թերեւս*) հպարտութեան նոր աւիշ մը ժայթքէ անոնց երակներէն մինչեւ սառած սիրտը: Ու երբ հակին կեռան թագուհիին աշխարհահռչակ Աւետարանին վրայ՝ այնճան արուեստով լուսապատկերուած՝ գուցէ (*թերեւս*) սիրեն հայ գիրն ու հայ հոգին » :

Նոյն յորդորը մինչեւ վերջը, պաղեստինի աղէտեալներուն օգնելու կոչի մը հետ :

··· « Պէտք է մեր նոր սերունդները խումբ խումբ տանիլ Սիոնի Լերան սրբավայրերը, ուր ամէն մէկ Հայ կրնայ ներշնչուիլ ազգային պատմութեան մեծութենէն ···»:

Այս հիմնական կէտերը ամփոփելէ վերջ, փորձենք վերլուծել, հաստատել թէ ինչու «Հոգեշահ քարոզ» կը համարինք զանոնք :

Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՍՈՒՊՈՆԸ ԱԶԳ· ՏՈՒՆ ՉԷ

Կիրակի օր տօնուեցաւ Ա· Զօպանեանի 65 տարուան գրական գործունէութեան յոբելեանը, Սոուպոնի մէջ, կոկիկ բազմութեամբ :.

Նկարագրութիւնը՝ քանի մը օրէն :

Ինչպէս ուրիշ առիթներով, այս անգամ ալ չափազանց խճողուած էր յայտագիրը :

Տօնակատարութիւնը, որ նշանակուած էր ժամը 2.30ին, տեւեց մինչեւ 7.30 : Ուրեմն լման հինգ ժամ : Այն ալ բացառապէս տաք օդով մը :

Ժամերը այնքան երկար թուեցան որ, պահ մը կարծեցի թէ կը գտնուինք Պոլիս, Ղալաթիոյ երեմնի խորհրդարանը, եւ ոչ թէ Լոյս – Քաղաքին լոյսի վառարանը :

Իրօրս ալ գիտենք Սոուպոնի մեծ Ամփիթեատրոնը բացառիկ պարագաներու մէջ միայն կը տրամադրուի, հին կամ նոր նախարարի մը կամ բարձրաստիճան պաշտօնատարի մը նախագահութեամբ: Միշտ այն վստահութեամբ թէ հանդէսներու կազմակերպիչները պիտի յարգեն հաստատութեան աւանդութիւնները :

Ձեմ գիտեր ո՛վ պատրաստած էր կիրակի օրուան թխածոյ յայտագիրը: Կազմակերպիչ յանձնախո՞մբը, թէ յոբելեարը ինք :

Ամէն պարագայի մէջ, անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ չատ քիչ բան սորվեր ենք, այսքան տարի Եւրոպա, մանաւանդ Փարիզ ապրելէ վերջ :

Չկրցայ զանազանել, յոբելեանի տօնակատարութի՞ւն էր, թէ ցուցահանդէս հայկական մշակոյթի :

Յայտագրին Ա· մասը կը բաղկանար 11 կտոր, չատերը քանի մը դլուխներու բաժնուած : Առանց հաշուելու այս կամ այն նուագին, երգին, արտասանութեան առթիւ կրկնուած bisերը :

Ինչպէս որ, առաջին մասը վերջացաւ ժամը վեցին :

Կարճ դադարէ մը վերջ, սկսաւ երկրորդ մասը, որ կը բաղկանար եօթը կէտերէ (ուրեմն համագումար 18): Նոյնպէս իւրաքանչիւրը քանի մը մասերու բաժնուած :

Նախագահը, ակադեմական Պ· Կոտսէ, մեկնած էր արդէն: Ունկնդիրներու բազմութիւնն ալ նօսրացած :

Երբ կարգը յոբելեարին եկաւ, իր «Երկու Խօսք»ը արտասանելու, ժամը 7.30 էր արդէն:

Ճարահատ Պ· Զօպանեան հեւ ի հեւ կարդալով իր հայերէն եւ ֆրանսերէն ճառերը, ոչ մէկը կրցաւ լրացնել, ոչ ալ միւսը:

Պիտի չզարմանամ, եթէ օր մը Սոուպոնի Ամփիթեատրոնին դուռները փակեն մեր առջեւ :

Վ.Ա.Էֆ

ԹՈՒՐՔ ՄԵԾ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ, Նպղմ Հիք – մէթ, որ կամաւոր ծոմ կը պահէր Մայիս 3էն ի վեր, չափազանց տկարացած ըլլալով, բանտէն հիւանդանոց փոխադրուեցաւ ուրբաթ օր: Փարիզի մէջ կազմուած յանձնախումբը հեռագիր մը ուղղած է իմիէթ Ինէօնիւի, խնդրելով ազատ արձակել բանաստեղծը, որ բանտն է 13 տարիէ ի վեր :

ԵՐԿՈՒ ՁՕՐԱՎԱՐՆԵՐԸ, Ռըվէտ եւ Մասթ, հարցաքննուեցան զինուորական դերադոյն տեսչին առջեւ, դռնփակ նիստի մը մէջ: Եղրակացութիւնները պիտի հաղորդուին պատերազմական նախարարին :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ընդհ· քարտուղարը, Պ· Թրիկվը Լի, Վիչինսկիի կողմէ ընդունուելէ վերջ, երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ անոր օգնականին՝ Պ· Կրոմիքոյի հետ: Մոսկուա պիտի մնայ մինչեւ Մայիս 17:

ՈՒՏԵՍՏԻ ԳԻՆԵՐԸ զգալապէս ինկած են փռըիզի մէջ: Կարգ մը չրջաններ կարագ կը ծախեն 250—300 ֆրանքի : Ապրանքներու գիները սուղ են տակաւին :

ԺԱՆՆ Տ'ԱՐՔի եւ 1945ի ՑԱՂԹԱՆԱԿի տարեդարձները միասին տօնուեցան կիրակի օր, մեծ հանդիսաւորութեամբ: Այս առթիւ զօրահանդէս մը տեղի ունեցաւ էթուալի յաղթական կամարին տակ, ի ներկայութեան հանրապետութեան նախագահին եւ կառավարութեան անդամներուն :

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ կառավարութիւնը պահանջեց Զեխոսլովաքիայէն փակել երկու հիւպատոսարաններ: (Զեխիանալ կրճատեալ տուած էր փրակայի ամերիկեան դեսպանատան պաշտօնէութիւնը :

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

ՍՓԻՒՌՔԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐԸ

ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Ն. Սարաֆեան ընտրած է բանաստեղծու – թեան ամէնէն դժուար ձեւը՝ վիպողականը, եւ կիրարկած զայն յաջողութեամբ ինչպէս նաեւ մէւս ձեւերը: Նախ ընտրած է այնպիսի նիւթեր որոնք իրենց վեհութեամբը ու խորքովը այդ ձե– ւին կուտան արձուագին թռիչք մը: Իւրաքանչիւր է ան թէ արուեստը լեզու մըն է նաեւ ձեւերու: Հա– ճելի է զինք մտիկ ընել այդ ձեւով :

Դժբախտաբար, դժուար է իր գործերը վեր– լուծել մէջ–բերումներով, իրենց երկարաշունչ ծաւալին համար որ ոչ գրական հանդէսի մը եւ ոչ ալ սահմանափակ օրաթերթի մը էջերը կը թոյ – լատրեն: Ուրեմն պիտի գոհանամ զանոնք միայն խորհրդածութիւններով ներկայացնել, ինչ որ վերլուծելու լաւագոյն եղանակն է:

Ինչպէս ըսինք, Ն. Սարաֆեան օժտուած է բարձր տաղանդի ամէն բարեմասնութիւններով: Տողածք մը որ հանքի պէս անսպառելի է, հա – րուստ եւ ազնիւ երակներու գոյնզգոյն եւ յանկու– ցիչ ծիրերով հիւսուած: Այդ երակներուն մէջ շրջան կատարող արիւնը ոչ միայն յորդ է, այլեւ առողջ եւ ինքնորոշ աւիշով մը միշտ եռուզեռ, որ իր արուեստին տկարագոյն վայրկեաններուն մէջ իսկ կը փրկէ զայն մէջակութենէ: Այդ աւիշը ազ– նիւ է, ու կարող՝ մեծ գործերու ծնունդ տալու եւ զանոնք դիւեցնելու, առանց արտաքին սնունդի մը ներարկման պէտքը ունենալու :

Այս ուղղութեամբ, դժգոհութեան ու նա – խանձի ոչ մէկ պատճառ գոյութիւն կրնայ ունե – նալ անոր համար:

Սակայն իր տաղանդին եւ արուեստին մէջ տակաւին կայ խառնուրդի անհատասարութիւն մը որուն պատճառաւ անոր կարգ մը ստեղծագոր – ծութիւնները կը տառապին չնչասպառութենէ: Անշուշտ այս աննպատակ երեւոյթը մէւյն Ն. Սա – րաֆեանի բանաստեղծութեան յատուկ չէ, շատ մեծ բանաստեղծներու գործերուն մէջ իսկ կը նը– մարուի նոյն պակասը:

Այդ չնչասպառութեան պատճառը պէտք է փնտռել անոր արուեստին զարգացման փուլերուն մէջ: Ն. Սարաֆեան ընդունակ է ինքն իսկ ճանչ– նալու այդ թերացումները եւ կարող ժամանակի ընթացքին զանոնք անհետացնելու: Արդէն Նայի– րիի վերջին թիւերուն մէջ լոյս տեսած իր չորս քերթուածները, լիուլի կ'արդարացնեն դէպի արուեստի կատարելութեան ձգտող անոր ջանքե– րը: Շնչասպառութիւնը միանգամայն անվնաս ախտանշան մըն է, մանաւանդ անոնց համար որ անժխտելի տաղանդով մը չնորհուած են, եւ կ'ա– պացուցանեն արուեստի բարձունքները հասնելու իրենց անզուսպ տենչը եւ պայքարելու տրամա – դրութիւնը, կատարելագործուելու համար :

Ն. Սարաֆեանի արուեստը, այսինքն անոր նուիրումը դէպի տաղանդը խորունկ է, եւ ջերմ դիտակցութեամբ մը զօրացած: Այդ դիտակցու – թեան մէջ կը թրթռան ամբողջութիւնը մարդկա– յին ցաւ ու վիշտերուն, յուսախաբութեանց, կիրք ու չարիքին: Երջանկութեան ու խինդին, տենչե– րուն, բարութեան ու ներողամտութեան: Նաեւ հաւատքին: Այս ամէնքը, արուեստին կատարը հասնելու խոյանքով մը, իր ստեղծագործութիւն– ներուն հիմը կազմող այս նախասիրութիւնը, եր– բեմն մառնուած է չուարումի, ինքզինք առօրեայ կեանքին փաստանքէն չկարենալ ձերբազատելու համար: Ճառնուածքի այս դժբախտութիւնը, եթէ կարելի է այսպէս որակել զայն, իր արուեստը հեռացուցած է խէնթ արուեստի ուխտապնացու– թենէն: Մեղանչած է արուեստի ենթադիտակցա – կան պայմաններուն, իր տեսողութեան լուսարձա– կը խաղցնելով կեանքի երեւոյթներուն վրայ իբրեւ մարդ, փոխանակ իբրեւ քերթող – արուես– տագէտ: Առանց ինքնախոյզ յուզականութեան վայրկեաններուն սպասելու, բանաստեղծութիւն ըրած է, փոխանակ երեւակայութեան, պատկեր– ներու յորդ տողանց մը չարաչարելով: Պատկեր – ներ որոնք խոր ապրումի կամ փորձառութեան դրոշմէն զուրկ, պատկերահանի մը գործիքին նման, ճշգրիտ ցոլացումները կուտան իր տես – ղական տպաւորութիւններուն :

Ն. Սարաֆեանի արուեստին մէջ նշմարած եմ ես, մասնաւորաբար իր նախաքայլերուն մէջ, գը– բական դպրոցներու, նորութիւններու հետեւելու հակում մը: Անցրպետի մը գրաւումը այս հակու– մին ոստայնին մէջ յղացուած գործ մըն է: Հոն կը նշմարենք գերիրապաշտներու ոտուերը , մասնա– տրապէս, պատկերներու կառուցուածքին մէջ : Գերերապաշտ մը իր արուեստին ամբողջ ուժն ու չունչը կը նուիրէ պատկերներու յղացման, բայց այդ պատկերները աւելի զգայախաբութեան ար– դիւնք են քան թէ իրական կեանքի արտացոլա – ցումներ: Մինչդեռ Ն. Սարաֆեանի պատկերնե – րուն մէն ու ոսկորը ծնունդ կ'առնեն յաճախ ի–

ԱԼՊԵԱՆ ԼԵՌՆԵՐՈՒՆ ՄԻՋ

Հայեր կը գտնեն Հայերէն խօսելով շունին հետ

Համայիլ է գարունը մանաւանդ Ալպեաններու մէջ: Անմեղ ծիծեռնակներ եւ սոխակներ քաղցր օ– րէն կը գեղգեղեն աւետելով բնութեան վերա – զարթումը: Կախարդիչ գեղեցկութիւն մը ամէն կողմ: Կանանչազարդ դաշտերու մէջ նորածիլ ծա– ղիկներու քաղցր բոյրը կ'արբեցնէ մարդկային հոգին, իսկ լեռներու գագաթներուն վրայ վերջին ձիւնը կը փայլի ճերմակ ճաճանչներու նման :

Մայիսը , տարուան 12 ամիսներուն գեղա – զարդ թագուհին ,իրթարմութեամբ եւ պերճհմայ– քով կը սկսի ժպտիլ մեր աչքերուն մէջ: Ամէն կողմ երանութիւն :

Երկուշաբթի Մայիսի մէկն է: Արշալոյսին խանդավառ եռուզեռ մը փողոցներուն մէջ: Ամէն տարիքի մարդիկ պայուսակներ շալկած կ'ուզեն նետուիլ բնութեան ծոցին մէջ, ծծել անոր հեչ – տանքներն ու հրապոյրները, դոնէ այդ օրը մոռ – նալու համար առօրեայ հոգերն ու տանջանքին ծանր լուծը :

Ժամ մը վերջ մեր ինքնաշարժն ալ ուժ հո – գիով կը սուրայ դէպի իտալական սահմանը: Այէն ձախէն հրաշագեղ տեսարաններ: Հայրենիքի եր– բեմնի կեանքն է որ երազի մը նման կ'ուրուա – գծուի մեր առջեւ, մեր սրտերուն մէջ արթնցնե – լով քաղցր յուշեր: Անվերջ վրդովումներ եւ զայրոյթներ, որոնց խորքէն սէր, կարօտ եւ վրէժ կը յորդին:

— Որքան սեւ է մեր ճակատագիրը, կը ձայնէ ընկեր մը, յափշտակուած տեսնել մեր հոգերը բարբարոս թշնամիէն եւ այս չարաշուք տարինե – րուն օտարութեան մէջ ապրիլ: Անշուշտ օր մըն ալ մենք պիտի տօնենք Մայիս մէկը մեր դեղեցիկ դրախտավայրին մէջ:

Ուրիշ մը· —Նայեցէք սա լերան, ճիշդ մեր պաշտելի Մասիսին կը նմանի: Հապա սա մեծ գե՞տը որ երկնադոյն ժապաւէնի մը նման օձա – պտոյտ գնացքով Արաքսի պէս տիրօրէն կը հոսի: Բլրակի մը ստորոտը, վերջին ազատագրութեան պայքարին համար ինկած 40է աւելի մարտիկնե – րու յուշարձանին առջեւ տիկիններ եւ օրիորդներ ծաղկեփունջեր կը դնեղեն: Ա՛հա, կ'ըսէ ընկերու– րուհի մը, դոնէ բախտաւոր են անոնք, մենք մեր անհամար զոհերուն յուշատուած ոսկորներն անդամ չկրցանք ժողվել :

Հայրենի երջանիկ ապրումներու եւ տիրապետին վերյիշումներու մէջ երեք ժամ օրօրուելէ ետք , վերջապէս կը հասնինք իտալական սահմանին 25 քիլ· հեռու, Սէն Քրիսթոֆի բարգաւաճ հովի–

տը, որ հիւսիսէն հարաւ երկու նեղ կիրճերով կը տարածուի ձիւնապարդ լեռներու լանջերուն վը – րայ: Հեռու մարդկային կեղծիքներէ եւ ստոր – նութիւններէ , երբեմնի այս ուխտավայրը՝ այժմ լքուած դիւղակ մըն է փոքր լճակիմբեզերքին: Հա– զիւ 20 բնակիչ եւ 4 անչուք տուներ ունի հոս հոն կանգուն մնացած փլատակներու միջեւ : Իսկ հե– ռուն կախուած ժայռերու կողքին Սէն Քրիսթոֆի պատմական վանքէն մնացած են միայն չորս պա– տեր, խաչ մը եւ երկաթեայ դուռով քարայր մը որ կղերական ազդեցութեան շրջանին կասկածելի անհաւատներու եւ ըմբոստներու համար իբրեւ բանտ կը ծառայէ եղեր: Կ'ենթադրուի թէ դա – րեր առաջ այդ բազմամարդ գիւղը իր հովիտով անասնաբուծական կարեւոր կեդրոն մըն է եղեր, բայց լեռներու յորդառատ հեղեղներէն յաճախ ողողուելով հետզհետէ քանդուած է: Իսկ այժմ իր թարմ խոտերով, առատ ջուրով եւ զեղեցիկ անտառակներով այդ ամայի շրջանին մէջ դալա– րաղեղ ովասիսի մը դերը կը կատարէ ոչխարնե – րու հօտերու համար, որոնք հեռուներէն գալով այստեղ կ'անցընեն ամրան եղանակը:

Ինքնաշարժը ճամբուն եզերքը ձգելով, երկու ընկերներ կ'երթանք գիւղ, ուր կը տեսնենք մի – այն երեք ծերունիներ եւ սեւ ու երկար մազերով, կրակոտ աչքերով խոշոր շուն մը որ իսկոյն մեր վրայ կը նետուի: Կը ցանամ չոյել եւ սիրաշահիլ: Բաւական հանդարտեցնելէ վերջ, հայերէն կը խո– սիմ շունին հետ որ ուրախ չարժումներով անդա– դար կը ցատկոտէ: «Հիմա շունին հետ հայերէն խօսելուատենը չէ, ուշադրութիւն ըրէ, որ չխած– նէ մեզ», կը կատակէ ընկերս երկչոտ նայուածքով մը: Լճակին եզերքը գեղկուհի մը կով եւ ոչ – խար կ'արածէ: Կը մօտենանք իրեն·

— Բարի լոյս, տիկին, կը հաճիք մեզի քանի մը լիտր կաթ ծախել :

= Ականջներս ծանր են, քիչ մը բարձր խո – սեցէք:

Կը կրկնենք մեր խօսքը: Ազնիւ տիկինը որ 80ամեայ կ'երեւի, «այո» պատասխանելով կ'ա – ռաջնորդէ մեզ իր տունը: Դոյլ մը թանձր, իւղոտ կաթ եւ կողով մը թարմ հաւկիթ գնելէ վերջ , չնորհակալութիւն կը յայտնենք իրեն, որ մեր խո– սակցութենէն հասկնալով թէ օտարականներ ենք, կը խնդրէ որ մեկնումի պահուն դոյլն ու կողովը իր դրան առջեւ դնենք : Սակայն չունը մեր օձիքը չի ձգեր: Փոքր կողովին կոթը իր բերնին մէջ առնել փորձելով կ'ուզէ տանիլ եւ ընկերանալ մեզի :

— Կը տեսնեմ թէ չատ համակրելի կը թուիք իրեն: Մեղմ կենդանին երբեք չէի տեսած այսքան մտերմութեան մէջ, մանաւանդ օտարներու հան– դէպ: Ներեցէք, պարոններ, դուք Սպանիացիներ էք, դիտեմ թէ Իտալացիներ չէք, որովհետեւ կը հասկնամ անոնց լեզուն :

= Ոչ Սպանիացի, ոչ ալ Իտալացի: Կը պատ–

«ԵՍՐԱՋ»

րական կեանքի սովորական ապրումներէն: Բա – րեբախտաբար այս գործն իսկ միշկէն վեր է չնորհիւ իր տաղանդին ուժգնութեան ու չունչին:

Ինձ համար, գործի մը տեւական արժէքը ար– դիւնք է, զգացումի ու արտայայտութեան ճշդրիտ խառնուրդին եւ ոչ թէ պատկերներու խճողուած ցուցադրութեան :

Սակայն, Ն. Սարաֆեան, իր վերջին գործե – րով բոլորովին ինքզինք կղզիացուցած է այդ հա– կումէն եւ չարժման մէջ դրած իր արուեստը ու զայն բեւեռած դէպի կատարելութեան բար – ձունքները :

Իր արուեստը պարունակն է հիմա մարդկա– յին բարձր իղձերու եւ մաքուր կիրքերու ազնիւ արտայայտութեանց: Բոցը որուն համար այրելու քաջութիւնը ունի ան, վստահ եմ, զայն իր ա – ճիւններէն պիտի վերապրեցնէ եւ կաղապարէ զմայլելի արուեստագէտի անեղծ դիմերով :

Իբրեւ բանաստեղծ, Ն. Սարաֆեանի հոգե – կան խռովքը անչափելի է: Ծուղականութեամբ՝ բարդ: Վայրկենական պոռթկումներով եւ լուսա– բարդեամբ կենդանի: Անոր սիրտն ու միտքը , իրենց հակադրող ներարկումներով յաճախ անկա– րող կը մնան այդ մշտնջենական փոթորիկը սաս– տելու: Աւելցուցէք , այս վիճակին վրայ առօրեայ կեանքի մթար կամ պայծառ պարագաներու տպա– ւորութիւնը, եւ կ'ունենանք անդորմ պայքարի մը լկող եւ յոռետես ընթացքը որ անխուսափելի արդիւնք մը կը գառնայ ինքնախոյզ յուզականու – թեան մթնոլորտը ստեղծելու: Այդ պայքարի մի– ջոցին, զեղեցկութեան, երազի եւ հաւատքի ուժե– րը մէկ կողմէն, ներաշխարհի խռովքը եւ արտա– քին կեանքի բոլոր վրդովեցուցիչ ցուցմունքները միւս կողմէն կը ճակատին անտեղիտալի տրամա– դրութեամբ ու դիմադրութեամբ: Բանաստեղծին ապրումը կը վերածուի երկուութեան: Այս վիճա– կին մէջ, կարելի չէ, իմ մտածումովս, արուես– տի գլուխ գործոց մը արտադրել :

Այս ըմբռնումով, Ն. Սարաֆեան տակաւին տուած չէ, փերթողական գլուխ գործոց մը: Պի– տի կարենա՞յ ապագային այդ բարձրութեան հաս– նիլ, երբեք կասկած չունիմ այդ մասին:

Գլուխ գործոց մը ստեղծագործել ամէն բա – նաստեղծի տրուած չէ :

Գլուխ գործոց մըն է Պ. Դուրեանի Տրտունջ– էը: Դ. Վարուժանին Նեմեսիսը եւ Զարդը կրնան նկատուիլ եւ դասուիլ այդ բացառիկ չարքին մէջ: Արժանի է նկատի առնել Նեմեսիսը ուրիշ կողմե– րուն համար եւս: Արուեստի էութիւնը եւ անոր լինելութեան պայմանները ճշդրտօրէն ոգեկոչող բանաստեղծութիւն մը ես չատ քիչ անգամ վայե – լած եմ: Անիկա ամէն բանաստեղծի համար պէտք է մնայ քերթողութեան եւ անոր արուեստին ան – բաղդատելի մէկ հանգանակը :

Մկրտիչ Պէշիկթաշլեան, Դուրեան արք· Մե– ծարենց, Սիամանթօ, Վ· Թէքէեան, մեծ բանաս– տեղծներ են, բայց անոնցմէ ոչ մէկը տուած է գլուխ գործոց մը:

Սփիւռքի սերունդէն միայն Ն· Սարաֆեան յոյս կը ներշնչէ, իր տաղանդովը եւ իր արուես – տին զարգացումովը ապագային գլուխ գործոց մը կերտելու հաւանականութեան :

Ինքնախոյզ յուզականութեան ըմբռնումին, կատարեալ մէկ ապացոյցը տուած է Դ· Վարու – ժան, տարագրութեան եւ սպանդի հետեւեալ մի – ջադէպին մէջ, զոր ինձ պատմեց տաղանդաւոր դրագէտ Արամ Անտոնեան :

Տարագրութեան ճամբուն վրայ, երբ արդէն վայրկեանները կը մօտենային ահաւոր վերջաւո – րութեան եւ ամէն մտաւորական կը զգար զայն եւ կ'ապրէր ներքնապէս հոգիի անբացատրելի խռով– քըն ու վրդովանքը, եւ տրամադրութիւնը ընկ – ճուած, դիր ու գրչին վրայ խորհելու, չունէր թերեւս սիրտ, Դ· Վարուժան, ծառի մը տակ ա– ռանձնացած, կը ստեղծագործէր, բանաստեղծու– թիւններ որոնց նիւթերը ոչ մէկ կապ ունէին, ա– նողոքօրէն չուրջը թանձրացող ու մահ բուրող կեանքին հետ :

Տարօրինակ չեմ գտած այս երեւոյթը, որով– հետեւ Դ· Վարուժան, հարազատ մեծ բանաս – տեղծ մըն էր թէ տաղանդով եւ թէ արուեստով :

(4· Մնացեալը յաջորդով) Զ· ԴԱՂԱՂԵԱՆ

ՆԿԱՉՈՒ ՎԻՀԱԿԸ

ԱՄ.

Ընդհատ էր որ Գիմիտրն ճիշդ հասցէն լը-նէր իր ասած բլուրը:

Ամառ ասաց. — Գիտե՞ս, իմ հօգնէ Ջուլի հասի ։

Եւ որքան ձեռացաւ նրա ցաւերն, նրբ Գիմիտրն հանգստացաւ ամբ ուրախ ։

— Ա՛մ, ամ, Ջուլի՛ ...

Մինչեւ ուշ գիշեր նստեցին ու խոսեցին ...

Հէնց առաւօտեան, երբ Ամառն արդէն ար-թնացել էր ու ուրախ ծիծաղում էր ամբողջ տան վրայ, Գիմիտրը ոտքի կանգնեց ու ասաց.

— Ես պէտք է գնամ, Ամառ ...

— Ինչո՞ւ ...

— Ես ուզում եմ տեսնել, թէ ինչ է անում Ջուլին ...

Ամառը ոչինչ չասաց, միայն նայեց նրան ու ժպտաց տխուր ժպիտով ։

— Ես գիտեմ, որ դու ինձ չես հաւատում, որ ես կարող եմ ուրիշ կնոջ սիրել, բայց ես ինքս էլ չգիտեմ, թէ ինչ է կատարւում ինձ հետ ։ Ես ինքս էլ չգիտեմ, թէ ինչ է սէրը ։ Ես միայն գիտեմ, որ ես ուզում եմ տեսնել Ջուլին ։ Ես ուզում եմ տեսնել, թէ ինչ է նա անում, ինչ է մտածում, ինչ է զգում ։ Ես ուզում եմ տեսնել, թէ նա ինձ սիրո՞ւմ է, թէ ոչ ։ Ես ուզում եմ տեսնել, թէ նա ինձ կարո՞ղ է ներել

Hin Astwadzner (Ancient Gods, 1912), հեղինակուած Լեւոն Շանթի (Sciant), ինչ որ կը ցուցնէ որ Նիքըլ իր տեղեկութիւնը առած է իտալական աղբիւրէ։ Տեսարանը զետեղուած է միջնադարեան համայնքի մը մէջ որ կը բնակի կղզիի մը վրայ, լճի մը մէջ։ Խաղին նիւթն է վանք մը, չինուած հին մեհեանի մը տեղին վրայ եւ նրբօրէն ի յայտ կը բե– րէ բնազդական հեթանոս կրքերու եւ վերապրուած քրիստոնէական տեսլականներու բախումը։ Շանթի հայերէն այս թատերգութեան (Drama) դու– զընթաց խաղ մըն է Advokat Martian՝ հեղինակուած Ուքքրայնացի դրագիտուհի Լեսեա Ուքքրայնքայէ, ուր կը ներկայացուի յար եւ նման հակապատկեր մը ... » եւայլն

ժողով պիտի գումարեն, հաւանաբար Նիւ Եորքի մէջ, Մայի ընդհ. ժողովին գումարումէն առաջ։

ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ՄԱՍԻՆ

Գերմանիոյ մասին հրատարակուած յայտա– րարութիւնը կ'ըսէ թէ երեք նախարարները հա– մաձայնեցան, դրաման կարգուսարքը վերաքն– նելու համար, համաձայն Ուոշինկթընի մէջ որոշ– ուած պայմանաժամին։ Ցայտարարութիւնը կը հաստատէ նաեւ թէ Դաշնակիցները կ'ուզեն օր ա– ռաջ իրականացած տեսնել Գերմանիոյ միացումը։ Այս առթիւ մեզադրելի կը գտնէ Ա. Միութեան դիրքը, Գերմանիոյ ներկայ կացութեան համար։ Ցայտարարութիւնը կը հրաւիրէ որ Գերմանները իրենք ալ գործակցին, այս միացման համար։

Ցայտարարութենէն կը հետեւի թէ երեք նա– խարարները որոշած են զօրացնել արեւմտեան Գերմանիան, իբրեւ պատուար համայնավար նոր յառաջխաղացութեան դէմ Եւրոպայի մէջ։ Այդ ա– ռաջադրութեամբ, մասնագէտները պիտի նշանակ– ուին անյապաղ, ծրագիր մը մշակելու համար, որ պիտի ներկայացուի երեքներու յառաջիկայ ժո– ղովին։

Զեկոյցը կ'ըսէ թէ երեք նախարարները որո– շած են Գերմանիան աստիճանաբար ընդունիլ եւ– րոպական հասարակութեան մէջ։ Կը նշանակէ թէ հետզհետէ կրճատելով, նուազագոյն աստիճանին պիտի իջեցնեն հսկողութիւնը։ Բայց, իբրեւ կան– խարդել միջոց, դրաման զօրքերը պիտի մնան, քանի որ Գերմանիան բանակ չունի։ Միեւնոյն պատճառով անհրաժեշտ կը համարուի կազմ եւ պատրաստ դնուիլ ամէն կերպով։ Այս կարգուս– արքը պիտի պահպանուի մինչեւ որ Եւրոպայի կացութիւնը բարւոքի։ Ցայտարարութիւնը կ'ըսէ.

— « Վերջին քանի մը ամիսներու ընթացքին միջոցներ ձեռք առնուեցան արեւմտեան պետու– թեանց կողմէ, որպէսզի դերման դաշնակցային հանրապետութիւնը ընդունուի կարգ մը միջազ– գային կազմակերպութեանց մէջ, ինչպէս Եւրո– պայի Տնտեսական գործակցութեան կազմակեր– պութիւնը։ Ան հրաւիրուեցաւ նաեւ Միացեալ Եւ– րոպայի խորհուրդին։ Դաշնակիցները որոշած են չարունակել իրենց առաջադրութիւնը, որպէսզի Գերմանիան վերսին մտնէ Եւրոպայի ազատ ժո– ղովուրդներու հասարակութեան մէջ։ Երբ կացու– թիւնը այդ չրջանին հասնի, Գերմանիան պիտի ա– զատի հաստատուած հակակշիռներէն եւ պիտի ստանայ իր գերիշխանութիւնը առաւելապէս աս– տիճանով, դրաման կարգուսարքի հիման վրայ։ Այս կարգուսարքը Գերմաններուն եւ Դաշնակից– ներուն պարտադրուած է իբրեւ հետեւանք մի– ջազգային կացութեան եւ Գերմանիոյ բաժանման»։

Երեք Դաշնակիցները այս առթիւ ալ կը յի– շեցնեն որ գերման ժողովուրդը եւ կառավարու– թիւնը կրկնապատկեն իրենց չանքերը, «ճշմարիտ ժողովրդապետութիւն մը հաստատելու եւ ան– հատական ազատութիւնները ապահովելու հա– մար»։

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըը գոհունակութիւն յայտնեց երեք նա– խարարներու յայտարարութեան առթիւ, որ կը ճգտի ճամբան հարթել հաչտութեան դաշնագրին համար։

★ Երեք նախարարները քննած են նաեւ Ե– րոպայի բնակչութեան խճողման խնդիրը, որ մեծ դժուարութիւններ կը պատճառէ։ Որոշած են մասնագէտներու ժողով մը կազմել, ուրիշ երկիր– ներու, մասնաւորապէս Գերմանիոյ եւ Իտալիոյ հետ խորհրդակցելու եւ ելք մը գտնելու համար (արտազաղթ եւն.)։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

50.000 ՀՐԵԱՆԵՐ Իրաքէն Իսրայէլ պիտի փո– խադրուին օդանաւերով, իբրեւ հետեւանք նոր օ– րէնքներու։

ԹՈՒՐՔԻՈՑ երեսփ. ընտրութիւնները կա– տարուեցան կիրակի օր։ Հեռագիրը 80 առ հարիւր կը հաշուէ մասնակցողներուն համեմատութիւնը, ինչ որ մեծապէս կը գերազանցէ 1946ի առաջին ա– զատ ընտրութեան արդիւնքը։ Կը կարծուի թէ «Հալք»ը յաղթած է, բայց ոչ իր յուսացած մե– ծամասնութեամբ։

15 ՀՈԳԻ ԽԵՂԴՈՒԵՑԱՆ Գահիրէի հիւսիս– կողմը։ Հանրակառք մը ջրանցքին մէջ գլորած էր 27 ուղեւորներով։

ՄԱՑԻՍ 28ԸՆԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶ.— Ցունիս 4ին։
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ ճիչդ օրին, կիրակի 28 Մայիս
ԻՍԻ ԼԻ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Ցունիս 10ին։
ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Մայիս 28ին, կէսօրէ վերջ։
ՌՈՄԱՆ.— Մայիս 26ին։
ԼԻՈՆ.— Մայիս 27ին։
ՎԱԼԱՆՍ.— Մայիս 27ին։
Ս. ՇԱՄՈՆ.— Մայիս 27ին։
ՄԱՐՍԷՑԼ.— Մայիս 27ին։
ՎԻԶՆ.— Մայիս 28ին։
ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱ.— Մայիս 28ին։
ԱՆԻԷՌ-ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ, Ցունիս 18ին։
ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ Ցունիս 11ին։

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՏՕՆԸ (18 Մայիս) պզտիկնե– րու հաղորդութեան օրն է։ Փարիզի եւ չրջանի հայ դպրոցներու բոլոր աչակերտները կը հրաւիր– ուին ներկայ ըլլալ Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցի, հանդիսաւոր, քառաձայն պատարագին։ Պիտի քա– րոզէ Արտաւազդ արք.։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Salle Familialeի մէջ, 32 rue Danton, Kremlin Bicêtre։

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի թատե– րախումբը կը ներկայացնէ Ս. Պարթեւեանի «ԱՆ– ՄԱՀ ԲՈՑՔ» եռ զաւեշտ մը։

Մուտք 100 ֆրանք։

Իջնել métro Porte d'Italie, իսկ 125 թիւ հանրա– կառքով եկողները՝ Ave. Fontainebleau։

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՄՆԱՄԵԱԿԸ

Փոն տ'Օպնայի մէջ, այս հինգչաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հանդիսասրահը։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՑ ԹԱՏՐՈՆ (27ՐԴ ՏԱՐԻ)

Մայիս 17ին, չորեքչաբթի իրիկուն ժամը 20·45– ին Théâtre d'Iéna, 10 Ave. d'Iéna։

ՏԻՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Տ. ՆՇԱՆԵԱՆ, մասնակցութեամբ Փարիզահայ դերասաններու Ա. անգամ ըլլալով կը ներկայացնեն Ճիպոմեթթիի դլուխ գործոցը։

«ՔՕՐԱՍՕՆ

Տոմս 4 արար։ Բեմադրութիւն Տրդատ Նշան– եանի։ (Զուտ հասոյթին տասը առ հարիւրը կը յատկացուի կրթական Ֆոնտին)։

Տոմսերը ապահովել դրատուներէն կամ Տ. Նշանեանէ, 24 rue Pixerecourt։

Պ. Թորգոմի

Հայկ. եւ ֆրանսական նուագախումբին հասցէն՝ 524 Ch. de Mazargue, Ste. Anne, Marseille։ Tél. DR. 93–24։

ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ Ա. GALAՆ Երեքչաբթի, 16 Մայիս, ժամը 21.30ին մին– չեւ առաւօտ, Palais de Chaillotի մէջ։

Նախագահութեամբ Հանրապետութեան նա– խագահ Պ. VINCENT AURIOLի։

Բարձր հովանաւորութեամբ երեսփ. ժողով– ներու նախագահներուն, վարչապետին եւ դիւա– նագիտական մարմնին։

Տոմսերը 2000 եւ 1000 ֆրանք։ Ապահովել Pa– lais de Chaillotէն կամ օտար մամուլի դրասենեա– կէն, 96 Ave. d'Iéna։

Երեկոյթի ԶԳԵՍՏ ՊԱՐՏԱԻՈՐԻՉ Է։

ԳՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթա– կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ընկեր Մ. Ալթունեանի բնակարանը, 17 rue Ampère, Քայլան։ Ձեղադասի ըլլալ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուր– բաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ա. Ահարոնեան ա– կումբը։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի տարեկան ընդհ. ժո– ղովը չաբաթ իրիկուն (20 Մայիս) ժամը 20ին, Bar du Globe։ Օրակարգ.— Բարոյական ու նիւ– թական զեկուցում։ Նոր վարչութեան ընտրու– թիւն։ Այն անդամները որ չեն վճարած 1949—1950 տարեվճարները, կը զրկուին ընտրութեանց մաս– նակցելու իրաւունքէն։ Կը խնդրուի ներկայանալ հրաւիրագրով։

ՓԱՐԻԶԻ Ուս. Միութեան դասախօսութիւնը այսօր, երեքչաբթի ժամը 21ին, Մարի–Նուպար Ուս. տան մէջ։ Պիտի խօսի Արտաւազդ արք. Նիւթը՝ «Նահապետ Ռուսինեան»։ Մուտքը ա– զատ է։

ԾԱՌԱՉ կը ծուրեւի

Տէր եւ Տիկ. Համբարձումեան Paris (9) մէկ տա– րեկան «Ծառաչ» կը նուիրեն Պ. Երկանեանի, Ն. Եորք։

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄԸ

Փոն տը Շէրիւի մէջ այս կիրակի
ԱՐԶՈՒՈՒ – ՄՈՒՐԱՏ
երաժշտ. տրամ 7 դործ. Հեղ. Թրագօշի

ՇԱՎԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑ. ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆԸ կը հրա– ւիրէ ժողովուրդը այս հինգչաբթի, Համբարձման արարողութեանց եւ պատարագին։ Նաեւ Մայիս 28ի կիրակին, հոգեգալստեան հանդիսաւոր արա– րողութեան եւ պատարագի։

ՄԱՐՍԷՑԼԷՆ ընկեր Աստուր Քէօսէեան փո– խան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի քաղաքի մասնաճիւղին, ողբացեալ Տիկ. Հ. ՏԱՂԱԻԱՐԵԱՆի մահուան առթիւ։

ՎԱՐԶՈՒ Է ՑԱՐԿԱԲԱԺԻՆ ՄԸ

Նախ մէջ, կայարանին մօտ եւ ծովէն տասը վայրկեան, 6րդ յարկ, արեւոտ եւ օդաւէտ, Ցու– նիս, Ցուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն համար։ Երկու սենեակ, խոհանոցն ալ կրնան դործածել։ Կազ, ջուր եւ ելեկտրականութիւն։ Երախայ ունե– ցողի համար կարելի է տեղաւորել Lit pliant մը։ Միասին բերել սաւան, բարձի երես եւ սրբիչ։ Օ– րական 1300 ֆր. (1 ամսուան համար)։ Կանխավը– ճար մը կ'ուզուի։ Դիմել «Ծառաչ»ի, Պ. Սկզբնա– տառով։

Ets. AUSSAGE

52 Ave. Edouard Vaillant
Pantin (Seine)
Tél. Combat 05–72

Համեմ, պղպեղ, բէյ. բրինձ, վանիլլ, թա– պիոֆա, farineux

ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐ.— Մարսէյլ, Պոռտօ, Լը Հավր եւ Փանթէն։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ 40ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Շրջ. վարչութեան եւ Փար իլի չրջանի իր 9 մասնաճիւղերու կողմէ։

Մայիս 20ին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին —11.30։ Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ։

Նախագահութեամբ Mr. EDOUARD DEPREUXի (երեսփոխան եւ նախկին նախարար)։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— ՏԻԿԻՆ Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, Օրխորդներ ԻՐԻՄ ՊԻԼՊԻԼԵԱՆ եւ ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ, Պ. ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆ եւ

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆ

Առաջին անդամ ըլլալով Փարիզի մէջ կը նուագուի ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ Trioն եւ ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ suite Armenienneը՝ հեղինակին մասնակցութեամբ։

Մուտքը ազատ է։

Հրաւիրատոմսերը ապահովել Ֆր. Կ. Խաչի մա անաճիւղերու եւ հայկական գրատուներու մօտ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս 800 փր., Տար. 1600, արտ. 2500 փր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 փր. C.C.P.Paris 1678–63
Mercredi 17 MAI 1950 Չորեքշաբթի 17 ՄԱՅԻՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6154–Նոր շրջան թիւ 1565 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԱՌԸ ՉԻ ՀԱԼԻԲ ԽԱՋՔԱՐԵՐՈՎ

Ինչպէս կարդացիք երէկ, «Երիտասարդ Հայուհի»ն չափազանց խանդավառուած է ի տես Բուսաղէմի մեր դարաւոր ժառանգութեանց եւ փառքերուն :

Այն աստիճան որ, կը յուսայ թէ կարելի է նոր սերունդն ալ ոգեւորել, ուխտաղնացութիւն – ներ սարքելով :

— « Պէտք է մեր նոր սերունդները խումբ խումբ տանիլ Սիոնի Լերան սրբավայրերը, ուր ամէն մէկ Հայ կրնայ ներշնչուիլ ազգային պատմութեան մեծութեանէն» :

Անշուշտ, սերունդի փրկութեան համար, հիմնական պայման է միշտ յիշեցնել մեր անցեալ փառքերը, մարդկային գործունէութեան բոլոր ասպարէզներուն մէջ : Պատմել, ուսուցանել թէ մենք ալ, դարերու ընթացքին, կատարած ենք « բաղում գործս արութեան » :

Մանաւանդ օտարութեան մէջ, անհրաժեշտ է ոչնչացնել ստորադասութեան զգացումը, զարգացնելով առողջ հպարտութիւն մը :

Մեր նորահասները որքան աւելի նկուն երեւան, իբրեւ մնացորդները փոքր եւ հալածական ժողովուրդի մը, այնքան չուտ կը հալին Եւրոպայի եւ Ամերիկայի համայնակուլ յորձանքին մէջ :

Արդ, կարելի՞ է իրագործել այս տարրական պահանջը, դէպի Երուսաղէմ առաջնորդելով մեր երիտասարդներն ու երիտասարդուհիները :

Եթէ անոնց սիրտերը սառած են հայերէն դրին ու լեզուին հանդէպ, սրբատաշ քարե՞րն են որ պիտի հալեցնեն սառերը :

Երբ անոնք հետզհետէ աւելի կը խուսափին հայկականութենէ, «Ժայռերու կուրծքը պատռող մեր խաչքարե՞րն» են որ դարձի պիտի բերեն զանոնք :

Երբ հարիւրաւոր եւ հազարաւոր պատանիներ եւ պարմանուհիներ տհաճութեամբ կը հետեւին հայերէն դասընթացքներու, բանախօսութեանց եւ երգերու, La musique!, La musique! ճուալով, Հեթում Թագաւորին գաւազա՞նն է որ պիտի փերկէ զանոնք, առաջնորդելով... «Դէպի աղբիւրը լոյսին» :

Երիտասարդ – երիտասարդուհիներէն անոնք որ կազմակերպուած չեն, ընդհանրապէս հայկականութենէ կը խուսափին, զայն չփոթելով հնութեան, ծերութեան, յետադիմութեան հետ :

Կարելի՞ է փարատել այդ նախապաշարումը, երբ աւելորդ կը համարուի նոյնիսկ «մեր պատմութիւնը թարգմանել ֆրանսերէն, անգլերէն եւ այլ լեզուներու» :

Երեւակայեցէք խումբ մը երիտասարդ ուխտաւորներ, որոնք ոչ մայրենի լեզուն գիտեն, ոչ ալ Հայոց դրականութիւն, պատմութիւն կամ Հայաստանի աշխարհագրութիւն :

Առաջնորդեցէք զանոնք Սիոն Լերան սրբավայրերը : Ցոյց տուէք մեր «զոհարակուռ աւետարանները, ոսկեհիւս չուրջառները, թագաւոր բազարմ եւ փառազգեստ մեր հայրապետներուն նկարները» եւ մնացեալը : Արդի՞ւնքը :

Եթէ տղաքը բոլորովին այլասերած չեն, թերեւս խաչ մը հանեն եւ բաներ մը փսփսան :

Իսկ եթէ կը պատկանին այն սերունդին որ երբեմն « չարլսթոն » կը կոչուէր, իսկ այսօր «սուինկ», կրնաք եղրակացնել, միայն դէմքերը դիտելով :

« Երիտասարդ Հայուհի»ն ի զուր իր բարեպաշտական կամ ազգասիրական բաղձանքները կը չփոթէ դառն իրականութեան հետ :

Ո՞ր ժողովուրդը կրցած է սերունդ փրկել առանց մայրենիքի եւ հայրենիքի : Մանաւանդ երբ դարձած է արմատախիլ : Ցիրուցան՝ ի սփիւռս աշխարհի :

Ինչո՞ւ պատէ պատ զարնուիլ, փոխանակ աբիւրաբար խոստովանելու թէ կը զանուինք մեր պատմութեան ճակատագրական շրջանին մէջ :

Ինչո՞ւ թարթափիլ ժամանակավրէպ մարզանքներով, երբ գիտենք որ սրբատաշ քարերը ոչ իսկ չափահասներուն, տարէցներուն սառերը կրցած են հալեցնել, օտարութեան մէջ...

Այս թիւրատեսութեան հետեւանքով չէ՞ որ հայրենիքն ալ հեռաւոր տեսիլքի մը տպաւորութիւնը կը դործէ, փոխանակ դառնալու իրական ազգակ մը սերունդի փրկութեան :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԱՐԼ ՄԱՐՔՍ ԵՒ ՇԱՄԻԼ

Հեռագիր մը՝ Մոսկուայէն, Մայիս 14 թուակիր :

— « Սթալինեան մրցանակի կեդր. կոմիտէն այսօր հաղորդեց թէ սխալ մը գործուած է, մըցանակ տալով Ս. Ս. Ադրբէջանի ռեսպուբլիգայի դրադէտներէն Հայտար Հիւսէյնովի : Կեդր. Կոմիտէն խնդրեց Մինիստրների Սովետէն (նախարարական խորհուրդ) չնչել այս պարգեւատրումը, նկատի առնելէ վերջ Ադրբէջանի պրոդրեսիվ (յառաջդիմական) կազմակերպութեանց առաջարկները :

« Կեդր. կոմիտէն կ'ըսէ թէ Հիւսէյնովի գործը, «Պատմութիւն փիլիսոփայական մտքի Ադրբէջանի մէջ, ԺԹ. դարուն», ներշնչուած է քաղաքական կեղծ տեսութիւններէ եւ մանաւանդ պէս կը ձեւափոխէ Շամիլի դերը :

« Կեդր. կոմիտէն վկայութեան կանչելով կարլ Մարքսը, կ'աւելցնէ թէ Շամիլ գործակցած է Թուրքերուն եւ Բրիտանացիներուն հետ, իր ապստամբութեան առեն, եւ պարզապէս արտայայտիչն եղած է այդ երկու պետութեանց որոնք կ'ուզէին իրենց երկիրներուն կցել Կովկասի զանազան մասերը » :

Պատմութիւնը այնքան պերճախօս է որ մեկնութեան չի կարօտիր :

Ո՞վ է Հայտար Հիւսէյնով : «Վաւերիատ»ի չահաբեր տիտղոսին հետ, անշուշտ կորնչցուցած է նաեւ իր ապրուստը եւ ապահովութիւնը : Ինչպէս հաղարաւորներ՝ իրեն պէս, առանց երկրի, ազգի եւ դիրքի խորութեան :

Այժմ իրեն կը մնայ մեղայագիր մը ստորագրել : Խոստովանիլ թէ սխալ մտածեր է, եւ սըրբագրել իր դիրքը : Ինչպէս ուրիշ հազարաւորներ՝ իրեն պէս :

Դեռ վերջերս, ռատիօ – Երեւանը չէ՞ր որ կը հաղորդէր թէ Դ. Դեմիրճեան վերամշակած է իր պատմական վէպը, Վարդանանք, «սրբագրելով բազմաթիւ թերութիւններ» :

Անցեալ տարուան Յուլիսէն ի վեր, մեծ ու փոքր դպիրներ կրակ չէ՞ն տեղար երկու ականաւոր ակադեմականներու՝ Հրաչեայ Աճառեանի եւ Գ. Ղափանցեանի վրայ :

Երկուքն ալ կոպտօրէն չանարգուեցա՞ն, պարզապէս անոր համար որ իրենց լեզուագիտութիւնը չէն յարմարցուցած... Մարքս – Լենինեան վարդապետութեան եւ մանաւանդ Նիկոլա Մառի «ռեվոլիւցիոն» տեսութեան :

Կը հաւատա՞ք թէ Կարլ Մարքսն ալ սեւ ցանկը պիտի չանցնէր, իբրեւ հակամարքսեան, եթէ յանկարծ ողջնար ... ՎԱՀԷ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ վարիչներուն հետ խորհրդակցելու համար, Պոնն գնաց նախկին վարչապետ Փոլ Ռէյնօ : Թերթերը կ'ըսեն թէ այս այցելութիւնը մեծ զոհունակութիւն պատճառած է Գերմաններուն :

ՋԻՆԲի ԿԱՐԵԻՈՐ ՊԱՀԵՍՏ ՄԸ երեւան հանուեցաւ Պուլվար Պոսէժուռի մէջ, քաղաքական – դիւանագիտական փաստաթուղթերու հետ, երբ խուզարկութիւններ կը կատարուէին դաղութեան գործի մը առթիւ : Նախ կարծուեցաւ որ նացիներու կողմէ կազմուած ֆրանսական «միլիս»ի անդամները դաւ մը սարքած են, կառավարութիւնը տապալելու համար : Յետոյ հաստատուեցաւ թէ դաւադիրները հասարակ չարագործներ են, ինչպէս կը դրեն տեղական թերթերը :

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ, իբրեւ փոխադարձութիւն, հրամայեց փակել Փրակայի բրիտանական տեղեկատու գրասենեակը եւ ուրիշ մշակութային հաստատութիւններ : Լոնտոնի չեխական դեսպանատան ալ յանձնարարուեցաւ անմիջապէս դադրեցնել որեւէ տեղեկատու գործունէութիւն եւ փակել չեխական հիմնարկութիւնը :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ մասին ձայնասփիւռ մը խօսելով, Գերմանիոյ ընկերվարական նախարարը, Պ. Շումախըր յայտարարեց թէ «Ռուսերը ծրագրած են 400.000ի բարձրացնել ժողովրդական ոստիկանութիւնը, ճշմարիտ բանակ մը որուն հրամանատարները խորհրդային սպաներ են» : Ճառախօսը հրաւիրեց այդ ոստիկանութիւնը «չդառնալ անարդարութեան եւ բռնութեան գործիքներ » :

Մ. ՔԻԱԼԻի կուսակցութեան ջախջախիչ պարտութիւնը

ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐ ՀՈՍԱՆՔԸ, ԴԵՄՈԿՐԱՏ, ՇԱՀԱԾ Է ԱՒԵԼիի ՔԱՆ 300 ԱԹՈՌ.— ՏԱՍԸ ՆԱԽԱՐԱՐ – ՆԵՐ ՉԵՆ ԸՆՏՐՈՒԱԾ.— ԻՍՄԷԹ ԻՆԷՕՆԻ ՊԻՏԻ ՀՐԱԺԱՐԻ՞.— ՈՉ ՄԷԿ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻԻՆ ՔԱՂԱ. – ՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ :

Անգարայէն կը հեռագրեն.—Մայիս 14ի երեսփոխանական ընտրութիւնները ջախջախիչ պարտութիւն մը եղան Մ. Քէմալի հիմնած կուսակցութեան՝ Հալքի համար, որ տիրաբար կ'իշխէր 27 տարիէ ի վեր : Դեմոկրատ կուսակցութեան նախագահը՝ Ճէլալ Պայար, յայտարարեց թէ ոչ – պաշտօնական տեղեկութեանց համաձայն՝ իրենք չահած են 350 աթոռներ, 487ի վրայ : (Ուրիշ հեռագիր մը ընդդիմադիր երեսփոխաններուն թիւը կը հաշուէ 372) :

«Հալք»ի ներկայացուցիչն ալ կը հաստատէ ընդդիմադիր կուսակցութեան յաղթանակը, աւելցնելով թէ բախտաւոր պիտի ըլլան եթէ հարիւր երեսփոխան ունենան նորընտիր երեսփ. ժողովին մէջ :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Դեմոկրատները յաղթած են մեծ քաղաքներուն, մասնաւորապէս Անգարայի, Պոլսոյ եւ Իզմիրի մէջ : Առ նուազն տասը նախարարներ (հեռագիր մը կ'ըսէ՝ 17ի վրայ 15 նախարարներ) չեն ընտրուած, մէջն ըլլալով արտաքին նախարար Նէճմէտտին Սատակ, վարչապետը՝ Շէմսէտտին Կիւնալթայ եւն. : Նոյնիսկ հանրապետութեան նախագահը, Իսմէթ Ինէօնիւ, որ 12 տարիէ ի վեր կը վարէ այդ պաշտօնը, պարտուած է Անգարայի մէջ, թէեւ յանկին գլուխը կը դնուի իր ծննդավայրին, Մալաթիոյ մէջ : Թուրքիոյ սահմանադրութեամբ, հանրապետութեան նախագահը պէտք է անդամ ըլլայ Ազգ. ժողովին : Կ'ըսուի թէ Իսմէթ Ինէօնիւ պիտի հրաժարի նախագահական պաշտօնէն : Չէ ընտրուած նաեւ Ազգ. ժողովին նախագահը, Սապահէտտին Ազտալ :

Ընտրական պայքարը մասնաւորապէս կեդրոնացած էր տնտեսական խնդիրներու վրայ : Ընդդիմադիրները կ'ամբաստանէին կառավարական կուսակցութիւնը թէ երկիրը, դէպի անանկութիւն կ'առաջնորդէ, թէ անտանելի դարձած են ապրուստի գիները եւայլն : Ոչ մէկ փոփոխութիւն արտաքին քաղաքականութեան մէջ : Ճէլալ Պայար միշտ կը յայտարարէր թէ իրենք ալ նոյն քաղաքականութեան պիտի հետեւին, յանուն երկրին հողային ամբողջութեան եւ անկախութեան :

Ճէլալ Պայար Աթաթիւրքի եւ Իսմէթի զինակիցն էր յեղափոխութենէն ի վեր եւ նախարարական պաշտօններ վարած է : Աթաթիւրքի մահէն վերջ բաժնուեցաւ Իսմէթէն, եւ 1945ին հիմնեց Դեմոկրատ կուսակցութիւնը : Իր առեւտրական ասպարէզը լքելով, նետուեցաւ քաղաքական ասպարէզ : Առաջին ազատ ընտրութեանց առեն հաղիւ 33 աթոռ կրցաւ չահիլ (1946), եւ այդ օրէն ի վեր կը պահանջէր բարեփոխել ընտրական օրէնքը :

★ Ուշադրութեան կը հեռագրեն թէ անփոփոխ պիտի մնայ Թուրքիոյ օգնելու քաղաքականութիւնը, «մանաւանդ որ Թուրքիա վճռական դիրք մը բռնած է Նեղուցներու հարցին մէջ» : Այս առթիւ անգամ մը եւս կը դնահատեն ժողովրդավար կարգուսարքին զարգացումը Թուրքիոյ մէջ ...

Լոնտոնի մէջ ալ վստահութիւն կը յայտնեն թէ՝ անփոփոխ պիտի չարունակուի Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը : Ներքին գործերով չեն հետաքրքրուիր, ինչպէս միշտ :

Նորընտիր Ազգ. ժողովին բացումը պիտի կատարուի Մայիս 22ին :

★ « Իսմանիթէ», Փարիզի համայնավար պաշտօնաթերթը, «ծաղրանկար» կը կոչէ Թուրքիոյ ընտրութիւնները, «սարքուած՝ ամերիկեան կառավարութեան կողմէ» : Եւ նշանակալից կը դտնէ որ «երկու կուսակցութիւններէն ոչ մէկը դիրք չբռնեց ազգային անկախութեան հարցին մէջ, ոչ մէկը չդատապարտեց ժամանակը ամերիկեան զէնքերու եւ մասնագէտներու որոնք հակախորհրդային նախայարձակման ռազմագիտական խարիսխի մը կը վերածեն երկիրը » : Եւ վերջապէս կը դանդատի որ Թուրքիոյ «ճշմարիտ դեմոկրատները ապօրէն են եւ կը հալածուին, վասնզի անխնայ պայքար մը մղեն պատերազմի պատրաստութեան դէմ, յանուն իրենց երկրին անկախութեան » :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ա. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ բողոքագիր մը ուղղեց Պարսկաստանի, դանդատելով թէ օդային լուսանկարներ կը քաշուին սահմանագլուխին վրայ, դինուորական թէ երկրաբանական նպատակներ, Ամերիկացիներու մասնակցութեամբ : Թա նուցագիրը կը բողոքէ նաեւ անգլեւամերիկեան քարիւղի ընկերութեանց հետ կնքուած պայմանագրութեանց դէմ, «որոնք չեն համապատասխաներ բարի դրացնութեան յարաբերութեանց» :

ԽՈՀԱՐԱՐԱԿԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

(Ե. ԵՐԿՐԱԿԱՆ ՏԵՍ)

ՂԱՐԱՔԱՂԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳԻԾ

Ներքոյ տեղեկութիւնները առնուած են Հայաստանի Կեդրոնական Գործադիր Կոմիտէի Նախագահութեան տեղեկագրէն։

Ղարաքաղանի շրջանը կը գտնուի Հայաստանի Հանրապետութեան հարաւ-արեւելեան մասը։ Ունի 1.500 քառ. վերստ տարածութիւն։ Բնակչութիւնը կը հաշուի 150.000 հոգի։ Ղարաքաղանի շրջանը կը բաղկանայ 4 գաւառներէ՝ Ղարաքաղանի, Ղափանի, Մեղրիի եւ Նախիջեւանի։ Գաւառներուն մէջ կան 4 քաղաքներ եւ 4 գիւղական համայնքներ։ Ղարաքաղանի շրջանի կեդրոնը կը գտնուի Ղարաքաղան քաղաքը։

Ղարաքաղանի շրջանը կը գտնուի Զանգեզուրի լեռնաշղթայի հարաւային լանջերուն վրայ։ Ունի լեռնային կլիմա։ Ամառները տաք են, ձմեռները՝ ցուրտ։ Ձմրան ցուրտերը կը հասնին մինչեւ 30 աստիճան։ Ձիւնը կը տեւէ 4 ամիս։ Ձիւնը կը հալի ապրիլ ամսուն։ Ամառները կը տեւեն 4 ամիս։ Ամառները կը հասնին մինչեւ 30 աստիճան։ Ամառները անձրեւ գրեթէ չի գար։ Ամբողջ տարուան մէջ կը գան 300 միլիմեթր անձրեւներ։

Ղարաքաղանի շրջանի հողերը կը պատկանին պետութեան։ Հողերը կը մշակուին գիւղացիներու կողմէ։ Ղարաքաղանի շրջանի հողերուն 1/3-ը կը ծածկուի անտառներով։ Անտառները կը պատկանին պետութեան։ Անտառներուն մէջ կան թանկագին ծառատեսակներ։ Ղարաքաղանի շրջանի հողերուն 1/3-ը կը ծածկուի անտառներով։ Անտառները կը պատկանին պետութեան։ Անտառներուն մէջ կան թանկագին ծառատեսակներ։

Սէրը՝ մարդկային յուզումներու եւ կեանքին արտասովոր փորձառութեանց եւ ապրումներու այդ անչէջ բոցը տեղ չունի Ն. Սարաֆեանի զգացողութեանց մէջ: Առեղծուած մըն ալ այս, փոթորկալից հոգիի տէր եւ աղնիւ սրտով բարախուն բանաստեղծի մը համար :

Բարեբախտաբար, բանաստեղծութեան մէջ նախ, ստիպողաբար մենք կը փնտռենք զգացում – ները եւ զգալափարները զուգակշռող հոգեկան խոր– ութիւն եւ իմացական կենսունակութիւն, որոնք բխած ըլլան բանաստեղծին խոհասէր հայեցուած– քէն : Ն. Սարաֆեան կնքած է իր բոլոր գործերը, առանց բացառութեան, այս խոհասէր հայեց– ուածքի դրոշմով :

Այս է զգաստնագրոշմը (filigrane) արդէն , բարձր տաղանդով եւ արուեստով, բանաստեղծ ճակատներուն :

Գեղեցկութեան ուղղուած հետեւեալ քանի մը տողերը որոնցմով կը վերջանայ Հրաիաւ երկա– բաշունչ քերթուածը, կուտան իր բանաստեղծու– թեան ու արուեստին ըմբռնումն ու խորութիւնը ու ես կ'ընտրեմ զանոնք իբրեւ գեղեցիկ վերջաբան մը, իր գործերուն նուիրուած այս քանի մը ան – կեղծ սիւնակներուն . —

Ուզեցի միշտ որ դուն գաս, գեղեցկութիւն՝ ու – ղեղէս
Ծընունդ առած, հընսկեցի, եւ յուսացի ես ընման
Անոր որ հողն աւետեց ծովերէն վերջ անսահման,
Գաս եւ ինծի բերկրութիւն, անդորրութիւն մը բաշխես :

Գաս մահիճիս fով՝ անճայն, fայլովն այգի մը վընսեմ,
Ձիս հաւատով, բարութեամբ, գեղեցկութեամբ ոտոգես:
Ըզգամ թէ չեմ խաբուած ես ընախընտրելով fեզ կեանքիս,
Բերես շնորհներս իմ որոնց տարիներով կը սպա– սեմ :

Բայց եթէ դուն, սրբութիւն իրագործման , ինծի՝ իմ
Գոհացումիս հետ պիտի տաս ամլացում մը եւ ես,
Նըմման անոր որ հասաւ, պիտի ընդմիշտ զրկըւիմ

Քեզնէ, ինէ, ըլլալու fաղցրութենէս, ծարաւէս,
Բիւրեղացած,խաղաղած՝պիտի փակեմ ապագաս,
Լաւ է որ միշտ ուշանաս, ըսպասեմ, գիս խը – ռովես
Ձըգա՛ս, fանի որ իմ մէջս այդպէս է լոկ որ միշտ կաս··· :

ՁԱՐԵՀ ԴԱՁԱՁԵԱՆ

ՑՈՐԴԱՆԱՆի արտաքին նախարարը սպառ – նաց հեռանալ Արաբական Դաշնակցութենէն , եթէ մերժեն ընդունիլ Պաղեստինի արաբական մասին կցումը: Իրաք եւ Սուրիա միջամտած են, չարը խափանելու համար :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՋԻՆԱՄԹԵՐՔԸ 1500 հրաոայ – լեր պիտի յանձնուին Fրանսայի:— Լա Փալլիսի (Լա Ռոչէլ) նաւահանգստի բանուորներէն անոնք որ մերժած էին պարպել կամ բեռնել զինաբարձ նաւերը, պիտի կորսնցնեն իրենց աշխատանքի տոմսերը: Ուրիշներ պիտի վարձուին, պայմա – նաւ որ յանձն առնեն կատարել իրենց պարտակա– նութիւնը :

Կապոյտ Խաչի

40ԱՄԵԱԿԸ ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՑԼ, 9 Մայիս· — Հակառակ վերջին պահուն սարքուած տմարդի խաչաճեւումի մը, կապոյտ Խաչի քառասնամեակի տօնակատարու – թիւնը պսակուեցաւ աննախընթաց յաջողու – թեամբ:

Մայիս 6ի չաբաթ իրիկունը Ալամպրայի ըն– դարձակ սրահները կր աթոյին հոծ բազմութեան մը չունէին տակ: Մարսէյլի չրջանի կապոյտ Խա– չի անդամուհիները ամէն միջոց ձեռք առած էին պոհ ձգելու ներկայ հասարակութիւնը :

Հանդէսը բացուեցաւ Կ. Խաչի քայլերգով զոր երգեցին Պօմոնի Սանուհիները: Օրուան նախա – գահը, Տիկին Քիպրլիթճեան, խօսեցաւ կարճ եւ ազդու ճառ մը, թուելով այն բոլոր աչխատանք – ները զոր տարած է այս կազմակերպութիւնը իր քառասնամեայ չրջանին: «Պատմութիւնը պիտի չընեմ, պատմութիւնը գրուած է ոսկետառ էջե – րով, բոլոր տառապող հայ սրտերու մէջ: Պատ – մութիւն մը որ պատիւ կը բերէ հայ կնոջ: Հայ կի– նը մարմնացումն է սիրոյ եւ զթութեան: Այս կազմակերպութեան վարիչները աղնուական տի – կիններ չեն, այլ բոլորն ալ խոնարհ դասակարգի հայուհիներ, որոնք նուիրուած են արցունք մը ա– ւելի սրբելու, վչտահար սիրտ մը սփոփելու: Այս քառասնամեակը ուժ կուտայ մեզ աւելի գօտեպն– դուելու եւ աւելի եռանդով չարունակելու մեր գործը, հայ ժողովուրդի փրկութեան գործը »:

Պօմոնի սանուհիներէն Վարդուհի Կարապետ – եան արտասանեց Համաստեղի «Մայր իմ անուշ»ը որ արժանացաւ խանդավառ ծափերու :

Ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս Սէնթ Աննի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկավա – րութեամբ Պ. Համբարձումեանի, երգեց քանի մը ազգային եւ զեղչկական երգեր, խանդավառելով ներկաները :

Պօմոնի Սանուհիներու կողմէ ներկայացուե – ցաւ պատկեր մը, «Մայրենի լեզուն», հեղինակու– թիւն Տիկին Գ. Փափազեանի, արժանանալով ջերմ դնահատութեան: Այս առթիւ կ'արժէ արձանա – գրել քանի մը անուններ,— Յասմիկ Ղազարեան , Վ. Կարապետեան, Վերոնիկ Գարագաչհեան, Յով– նաննեան, Իչխանեան եւ ուրիչներ: Շատ յոյժ էր փոքրիկն Էմմա Գարագաչհեան իր մենապարով :

Յետոյ բեմ եկաւ երիտասարդ չուրթակահա – րը, Պ. Լեւոն Ղեւոնդեան, նուագելով «Ծիրանի ծառը», «Ղայթարման»եւ ժողովուրդի պահանջքին վրայ «Կռունկ», ընկերակցութեամբ Օր· Ժիւլիէնի (դաշնակ), Fրանսուհի մը որ անբաժան մնկ մասնիկն է դարձած հայ բեմերու: Տիկին Մ. Յանճեան կարդաց Շրջ· վարչութեան ուղերձը որ արժանացաւ բուռն ծափահարութեան :

.Խօսքը ընկ· Տիգրան Թադեւոսեանինն է·— « Ցա– նուն Հ· Ց· Դաշնակցութեան Մարսէյլի Շրջ· կո– միտէի ողջոյնի խօսք ունիմ կոմիտէի եւ Մարսէյլի բոլոր մարմիններու կողմէ, մեր քոյր կազմակեր– պութեան: Ես երկարօրէն պիտի չծանրանամ այս կազմակերպութեան աչխատանքներուն վրայ , քանի որ յարդելի բանախօս մը իր բազմակողմանի հմտութեամբ պիտի բաւարարէ ձեզ լիուլի: Կա – պոյտ Խաչը (Հ· Օ· Մ·) ըլլալով ծաւալուն կազ– մակերպութիւն մը, բոլոր երկիրներու մէջ ծանօթ է իր գործունէութեամբ,—օգտակար դառնալ բո– լորին անխտիր: Իր մարդասիրական գործին մի– ացուցած է հայասպանման մեծ աչխատանքը, հայերէնի իր դասընթացքներով: Օտար կ· Խա – չերը ունին իրենց մասնայատուկ գործերը: Իսկ մեր պայմանները կը ստիպեն հասնիլ ամէն ճակա– տի: Քանի կ· Խաչը մնայ հաւատարիմ իր կոչու– մին, Դաչնակցութիւնը զօրավիգ պիտի ըլլայ ա – նոր »:

Օրուան երգչուհին, Տիկին Սիւզան Սիմոնէ Քիպրլիթճեան, որուն անհամբեր կը սպասուէր, ընկերակցութեամբ Օր· Ճեմա Աչրաֆեանի (դաչ– նակ), երգեց «Հայաստանը» եւ երկու ժողովրդա– կան երգեր: Երկրորդ անդամ բեմ գալով երգեց Սայեաթ Նովայի հանրածանօթ երգերէն, բուռն ծափերու մէջ:

Օրուան գլխաւոր բանախօսն էր Տիկին Տիրու– հի Մխաքեան, յատկապէս հրաւիրուած Փարիզ – դէն : Ցարդելի ընկերուհին երկարօրէն անդրա – դառնալէ վերջ կապոյտ Խաչի գործունէութեան այս չրջանին մէջ, յայտարարեց .

— Ահա քառասնամեայ տօնակատարութիւն մը, Սփիւռքի ամենաբեղնաւոր եւ ամէնէն ժողո– վրդական կազմակերպութեան : Քառասուն տար– ուան անխոնջ եւ յարատեւ աչխատանք մը որ յար– դանք կը ներչնչէ բոլորին: Ամիսներէ ի վեր մենք կը լսենք ձայներ աչխարհի ամէն բոլոր կողմերէն, այս տօնակատարութեան առթիւ: Այսօր հոս հոծ բազմութեամբ, երկու չաբաթ վերջը Փարիզ, Սորպոնի մէջ, անուշ նոյն հոծ բազմութեամբ , մենք եւս մեր յարգանքի տուրքը կուտանք: Պէտք է ետ երթալ հաչիւ մը տալու թէ ի՞նչ է ըրած այս կազմակերպութիւնը : Կ'ըսեն ,— յիչատակներով ապրող ժողովուրդները ներկայ չունին: Սխալ· մեզմէ աւելի մեծ պետութիւններ յաճախ իրենց անցեալով է որ կը խանդավառեն իրենց նոր սե – րունդը: Ցունաստան իր հելլէնական քաղաքակր – թութեամբ,Իտալիա իր հռովմէական մչակոյթով: Հայ ժողովուրդի անցեալին դրուագները, դժբախ– տաբար միչտ մխիթարական չեն, ինչպէս մօտիկ անցեալի մեծ եղեռնը: Կոտորակուած ներս մտաք զանազան տեղեր եւ ձեր ձեռներեցութեամբ տեղ մը հաստաք: Բայց պէտք էր ձեզ արթուն պահել իր– բեւ Հայ, այդ եւս կատարուեցաւ չնորհիւ Հ· Ց· Դաչնակցութեան, իրեն ենթակայ զանազան կազ– մակերպութիւններով: Մեր Մխիթիւնը ծնաւ Ա – մերիկայի մէջ, նախաձեռնութեամբ Ակնու – նեցի եւ չետոյ տարածուեցաւ ամէն անկիւն: Դիւ – րին չէ եղած աչխատանքը մեր քոյրերուն համար, երբ գիտէք թէ ի՞նչ բսել է հայութեան մէջ զոր– ծել: Ունի 12000 անդամուհիներ: Ունեցեր ենք կանացի ուրիչ կազմակերպութիւններ , բայց երբեք այս ձեւի կազմակերպութիւն որ խանդավառէ բո– լորը » :

Տիկին Մխաքեան չիչեց նիթական օժան – դակութիւնները, առանձին Թիւերով, հայրենիքի թէ Սփիւռքի մէջ, որոնց գումարը կը հասնի 575 հազար տոլարի, այսինքն 225 միլիոն Fրանքի : «Մեղի կ'ըսեն թէ ապագայ չունինք, կ'ըսեն թէ ի· րենք կրթնած են Հայաստանի: Սխալ, մենք է որ կրթնած ենք Հայաստանին, հայ ժողովուրդին, ձեզի: Ուրեմն կեցցէ հայ ժողովուրդը եւ կեցցէ հայ Կ· Խաչը:»

Ճառը կ'ընդմիջուէր երկարատեւ ծափերով : Աւարտասանեց Օր· Կօչկարեան Սէն Լուէն «Կապոյտ

«ՑԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (80)

Մելիքի աղջիկը

ԺԱ·

Մեռնիմ նրա մեծութեան··· Բայց գիտե՞ս , Գայիանէ, նա էլ դէպի մեր կողմերն է գալիս, նա էլ ուխտաւոր է:

— Ինչպէ՞ս··· Երանի քեզ, Մեհրի, որ գիտես թէ ինձ պէս է :

Ես չգիտեմ, ես այդ չեմ զգում: Մի՞թէ նա էլ չի զգում որ ես գնում եմ ու նայում: Նայում եմ հեռուից: Ի՞նչպէս են քո աչքերը, Մեհրի: Նա ինձ այնքան բարձր, այնքան մեծ է երեւում: Որքան հեռու է նա մեզանից, հասարակ մարդկանցից: Եւ կարելի՞ է նրան հասնել: Ոչ, ինչո՞ւ հասնել, նա լաւ է այդպէս, այդքան բարձր, այդքան անհա – սանելի :

Եթէ հնարաւոր լինէր նրան հաւասարուել, այն ժամանակ կարելի կը լինէր կատարել եւ մի մեծագործութիւն, այսինքն իմանալ թէ ինչ պիտի անել այս երկաթէ անտուկի դռներից դէնը: Ես ինքս, մենակ, լոկ նրա թուած երազների աչակ – ցութեամբ, գնացի մինչեւ այդ դռները, աւել չկարողացայ, որովհետեւ ի՞նչ եմ ես նրա հետ հա– մեմատած: Այժմ կանգնած եմ այդ դռների մօտ, գիտեմ որ վախկոտներ են ապրում այստեղ, դի– տեմ որ հազարաւոր քոյրեր տանջւում, խորովում են եւ կանչում են իրենց մի քրոջը, որ կանգնած է ամբողջ դռների մէջ եւ չէ իմանում թէ ինչ անէ: Ես սպասում եմ նրան, կանչում եմ : Թող գայ, թող չտապէ, բռնէ իմ ձեռքից եւ դուրս հանէ տան – ջուղ աչխարհի մէջ··· Օ, ե՞րբ կը գայ ·· ·

Դարձեալ նոյն խօսքերը··· Նա չէ մոռանում, նա դուրս գալ է ուզում եւ որքան ատում է այս ամրոցը: Բայց այս անգամ սարսափելի չեն նրա խօսքերը: Նա մենակ չէ, նա առանց իր նչանածի քայլ չի փոխի: Եւ փառք Աստուծոյ··· Գուցէ Աննա խաթունը քիչ հակառակուի, ասելով թէ իր դրած պայմանը չէ կատարուած: Բայց ինչ կարելի է անել երբ աղջիկը այլեւս չէ ուզում մնալ: Մեհրին համարձակ, անկեղծ սրտով հաւատացնում էր Գայիանէին, որ նա կարող է ապահով լինել թէ իր բաղձանքը կը կատարուի :

— Նա կը գայ, անպատճառ կը գայ, ասում էր նա :

— Բայց ե՞րբ··· արդեօք նա շատ չի՞ ուշա – նայ: Ախղճ, անբախտ Մարգարիտ: Ցիշո՞ւմ ես նրա վիճակի ժամանակ, համեստ, ծանրաբարոյ, ընկերասէր եւ ամօթխած, Տէր Աստուած, նա ա– մաչում էր ամէն մի երեխայից··· Այժմ գազան – ները խլեցին, տարան նրան, ո՞ւր··· իսկ մայրիկը ասում է թէ ոչինչ չկայ: Մի՞թէ՞ այդքան չնչին է Մարգարիտը: Եւ ի՞նչ լաւ բախտ էր գուչակել վի– ճակը նրա համար: Եթէ իմանայիր, Մեհրի: Այսօր ամէն ինչ սուտ է··· նա ոչինչ է, հա՞, Մեհրի :

— Ոչ, ինչո՞ւ է ոչինչ, նա էլ Աստծու հոգին է :

— Հապա ինչո՞ւ մեկը նրա համար լաց չէ լի– նում, ինչո՞ւ մի հատ ափսոսանք, մի կտոր ցա – ւակցութիւն չկայ ···

Աղջիկը լռեց, իսկ մնացածը չարունակեցին նրա արտասուքները, որոնք դադը գլորուեցին: Մի թուլութիւն գրկեց նրան, կանացի բնութիւնը գերակչռեց եւ նա ընկաւ Մեհրիի ուսին:

Այժմ դայեակը գիտէր թէ ինչով կարելի է նրան սիրտ տալ, մխիթարել, նա չարունակ խօ – սում էր Ջալալիգալու մասին: Ոչինչ դժուարու – թիւն չկայ այդ բանի մէջ: Ինքը Ջալալը պատ– րաստ է այստեղ լինել թէկուզ ամէն ժամ, ամէն րոպէ: Միայն իմաց տալ նրան, բաւական է, եթէ Աննա խաթունը նոյնիսկ մի երեխայ ուղարկէ , միւս օրը նա այստեղ կը լինի :

Ցանկարծ Գայիանէն բարձրացրեց իր գլու – խը, մի հայեացքով չափեց պատաւի բարի դէմքը, կարծես փորձում, վերլուծում էր նրան :

— Դու ինձ սիրում ես, Մեհրի, չէ՞· հար – ցրեց նա: — Նո՞ր ասեմ ···

— Բաւական է այդքանը: Ուզո՞ւմ ես ինձ հետ լինել :

— Մինչեւ գերեզմանս :

— Շատ լաւ: Ինձ համար մի բան արա, իմ Մեհրի, եւ կը լինես իմ մայրը, իմ քոյրը: Դու ինքդ իմաց տուր Ջալալին որ գայ: Իմաց տուր այնպէս, որ ոչ ոք չհասկանայ: Ամէն ինչ իմ մօ– րից ծածուկ պիտի լինի, նա ոչինչ, ոչ մի բան չը պիտի իմանայ, լսո՞ւմ ես:

Մեհրին գլխի չարժմամբ պատասխանեց որ լսում է :

հայրենի» : Կապոյտ Խաչի գործունէութիւնը խորհրդանշող պատկեր մը ներկայացուեցաւ Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ, ուր յայտ եկաւ փոքրիկն Շամիրեանը բնածին ընդունակութիւններով :Ժամը 1ին մօտերը գեղարուեստական բաժինը յայտարարուեցաւ վերջացած : Ցետոյ սկսան եւրոպական պարերը եւ խնջոյքը, տեւելով մինչեւ առաւօտ :

Ցովհ. Տէօմէճեան

Նոր ծրագիրներ Արեւմուտքի պաշտպանութեան համար

Երեք Մեծերու ժողովէն անմիջապէս վերջ, Լոնտոնի մէջ նիստ դումարեցին Ատլանտեանի 12 զինակից պետութեանց արտաքին նախարարները, կատարելագործ վերակազմելու համար Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Մ. Նահանգներու, եւ միւս զինակիցներուն պաշտպանութեան ծրագիրները: Ժողովը չարունակուեցաւ երկկ:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, 12 զինակից երկիրները երեք խումբերու պիտի բաժնուին, եւ իւրաքանչիւրին պիտի յատկացուի պաշտպանութեան հիմնական գործ մը: Այսպէս, Մեծն Իրիտանիա պիտի համախմբէ իր նաւատորմը, ճակատ յարդարելով մասնաւորապէս ընդ-ծովեանները դէմ եւ կազմակերպելով նորաձեւ օդանաւերու ամենամեծ ուժը: Ֆրանսա եւ ցամաքային Եւրոպայի միւս պետութիւնները պիտի պատրաստեն բանակները, սպառազինուած՝ ամերիկեան հրասայլերով, թնդանօթներով եւ զրահապատ կառքերով: Մ. Նահանգները պիտի ճարեն բազմաթիւ ռմբաձիգ օդանաւեր, գլխաւորաբար B36 տեսակէն, հիւլէական ռումբեր փոխադրելու համար, եւ ամենամեծ թիւով սաւառնակներ: Պիտի տրամադրեն նաեւ զրահաւորներ եւ օդանաւակիրները :

Իրազեկները դիտել կուտան թէ այս փոփոխութեանց գլխաւոր պատճառը թէ ռազմավարական է եւ թէ տնտեսական: Բոլոր զինակից երկիրները չեն ուզեր որ ազգ. պաշտպանութեան բեռը խանդարէ իրենց տնտեսական գործունէութիւնը : Ռազմավարները ալ կը պատճառաբանեն թէ՝ Քրանական ճակատը պիտի չխորտակուէր 1940 Մայիսին, եթէ իրապէս ուժեղ օդատորմիղ մը ունենային, փոխանակ բրիտանական բանակի մը: Ցետոյ, կ'ըսեն թէ որ եւ է նոր պատերազմ չատ աւելի սրընթաց պիտի ըլլայ քան Հիթլէրի չանթամարտը (Պլիցքրիկ): Այս անգամ կը յուսան 2000 ռազմական օդանաւեր չարժման մէջ դնել քանի մը ժամէն :

★ Առաջին օրուան նիստին մէջ, որ տեղի ունեցաւ Պ. Էչիսընի նախագահութեամբ, նախարարները ճառեր խօսեցան միջազգային կացութեան մասին: Իրենց գլխաւոր մտահոգութիւնն է միջոցներ գտնել, որպէսզի պաղ պատերազմը իրական պատերազմի չվերածուի :

★ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, Պ. Թրիկվը Լի, Մայիս 15ին ունկնդրութեան ընդունուեցաւ Սթալինի կողմէ, ի ներկայութեան Վիշինսկիի եւ Մոլոթովի :

ՓԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԴՐՕՎԵԱՆ (գաղթային) նախարարը, Պ. Լըթուռնօ, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ դիտել տուաւ թէ՝ «քաղաքական ինքնավարութիւն կամ անկախութիւն չնորհել ափրիկեան երկիրներուն՝ կը նշանակէ պալքաններու վիճակին վերածել զանոնք »:

ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏ Փոլ Ռէյնօ, որ 71 տարեկան է, ամուսնացած է իր քարտուղարին՝ Օր. Քրիսթիան Մապիւի հետ (36 տարեկան): Երկուքը միասին միեւնոյն արգելարանը կը գտնուէին, Գերմանիա աքսորուած առեն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կ. Խաչի Տէօնի մասնաճիւղս չնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները ընկերուհի Ռէժին Պուտաքեանի ամուսնութեան առթիւ.— Փեսան՝ Պ. Գուլաքսըզեան, Պ. Սիրական Գարատաղեան, Պ. Ժիրայր Պուտաքեան 500ական Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Ց. Պուտաքեան հազար, Պ. Նուպար Պօտուրեան 300, Պ. Մարզար Ցակոբեան 500, ընդհ. գումար 3.300: Նոյն առթիւ Պ. Գուլաքսըզեան դպրոցին կը նուիրէ 500 Ֆրանք :

ՍԻՆԹ ԱՆՆԻ (Մարսէյլ), Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի վարչութիւնը իր խորին չնորհակալութիւնը կը յայտնէ Տարօն Սալնոյ Զորի Հ. Մ. որ անմահ Սերոբի, Հրայր Դժոխքի եւ Գէորգ Զավուշի 50ամեակի հանդէսին մասնակցութեան առթիւ (7 Մայիս) 4000 Ֆրանք նուիրեց Սիփան երգչախումբին, իրրեւ քաջալերանք, նաեւ Պ. Գաոնիկ Տէրոսեանէ որ իր անձնական կառքով փոխադրեց երգչախումբը :

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ 40ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Շրջ. վարչութեան եւ Փարիզի չրջանի իր 9 մասնաճիւղերու կողմէ :

Մայիս 20ին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 8էն —11.30 : Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ :

Նախագահութեամբ Mr. EDOUARD DEPREUXի (երեսփոխան եւ նախկին նախարար) :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— ՏԻԿԻՆ Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, Օրիորդներ ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ եւ ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ, Պ. ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆ

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆ եւ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Առաջին անգամ ըլլալով Փարիզի մէջ կը նուագուի ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆի Trioն եւ ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆի suite Armenienneը՝ հեղինակին մասնակցութեամբ :

Մուտքը ազատ է:

ՖՐ. ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ

Փարիզի մասնաճիւղի թէյասեղանը 18 Մայիսին, (Համբարձման տօնին) , Հր. Սասունիի ճաշարանը: Նոյն օրը պիտի յայտարարուին իր վիճակախաղէն չահող թիւերը :

Այդ առթիւ պիտի ըլլան Ջան – Կիւլիւմի խաղեր ու երգեր :

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկեր–ընկերուհիները ու համակիր բարեկամները :

Մուտքը ազատ է :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փորթ ա'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Salle Familialeի մէջ, 32 rue Danton, Kremlin Bicêtre:

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի թատերախումբը կը ներկայացնէ Ս. Պարթեւեանի «ԱՆՄԱՀ ԲՈՑՔ» եւ զաւեշտ մը :

Մուտք 100 Ֆրանք :

Իջնել métro Porte d'Italie, իսկ 125 թիւ հանրակառքով եկողները՝ Ave. Fontainebleau:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

Փոն ա'Օշնայի մէջ, այս հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հանդիսասրահը: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ (27ՐԴ ՏԱՐԻ)

Մայիս 17ին, չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 20·45–ին Théâtre d'Iéna, 10 Ave. d'Iéna:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Տ. ՆՇԱՆԵԱՆ , մասնակցութեամբ Փարիզահայ դերասաններու Ա. անգամ ըլլալով կը ներկայացնեն ճիպոմաթիթի գլուխ գործոցը :

«ՔՕՐԱՏՕՆ»

Տուամ 4 արար: Բեմադրութիւն Տրդատ Նշանեանի: (Զուտ հասոյթին տասը առ հարիւրը կը յատկացուի կրթական Ֆոնտին):

Տոմսերը ապահովել գրատուներէն կամ Տ. Նշանեանէ, 24 rue Pixerecourt:

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— ՍԷՆԹ ԷԼԻԷՆԷՆ Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Սեդրակեան եւ զաւակները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն այրի տիկ. Օղիկ եւ Պ. Փաոէն Թուրիկեանի եւ զաւակներուն, իրենց ամուսնոյն, հօր, եւ մեծ հօր, ողբացեալ ԴԱՐԵԳԻՆ ԹՈՒՐԻԿԵԱՆի մահուան առթիւ :

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Համախորհրդարանական Միութեան կարտանի մասնաճիւղը, սրտագին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ, հայրենակից Սարգիս Մանկօեան ընտանիքին եւ ազգականներուն իրենց սիրեցեալ որդւոյն՝ ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԱՆԿՕԵԱՆի մահուան առթիւ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ քնիկ Խանպէկցի (Ատափազար) Նիշար Թաթարեան, ամուսինը՝ Միսաք Թաթարեան, որդիները Մարիամ, Մկրտիչ, Ցովհաննէս, իրար կորսնցուցած Մուսա Լիի կողմերը 1915ին: Իմացնել աղջկան՝ Մարիամ Սէֆէրեանի (Ծնեալ Թաթարեան) 61 rue Gramine, Bois Colombes (Seine), France: Կը խնդրուի «Արեւելք» օրաթերթէն արտատպել :

Ծախու տուն մը գործով միասին

Մեկնումի պատճառով ծախու է Surplus Américainsի խիստ չահաւէտ գործ մը: Porte de Champerretէն հինգ վայրկեան հեռու: Caveի վրայ 4 փիէսով, գեղեցիկ եւ արդիական ամէն պայման լրացնող տուն մը: Հինգ հարիւր մեթր հող, ինչպէս նաեւ չատ մը ուրիչ առաւելութիւններ :

Դիմել 74, Bld. St. Denis, Courbevoie: Հեռաձայն Déf. 09–38:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» հնթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ընկեր Մ. Ալթունեանի բնակարանը, 17 rue Ampère, Քաչան: Ճշդապահ ըլլալ :

ՎԱՂԱՆՍ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ա. Ահարոնեան ակումբը :

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ Հ. Ց. Դ. «Վահան Խորէն»ի խումբի ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8·45ին , դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais: Խիստ կարեւոր օրակարգ եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան :

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Ց. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Հ. Ց. Դ. Տան մէջ :

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի տարեկան ընդհ. ժողովը չաբաթ իրիկուն (20 Մայիս) ժամը 20ին, Bar du Globe: Օրակարգ.— Բարոյական ու նիւթական զեկուցում: Նոր վարչութեան ընտրութիւն: Այն անդամները որ չեն վճարած 1949—1950 տարեվճարները, կը զրկուին ընտրութեանց մասնակցելու իրաւունքէն: Կը խնդրուի ներկայանալ հրաւիրագրով :

ՍԱԿԱՒԱԹԻԻ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ մնացած են Զիթունիի նոր գործերէն . —

1.— **Ascension, la Fête du Sort** (Համբարձման վիճակ) :

2.— **Epopée populaire Arménienne** : Երկուքը մէկտեղ 275 Ֆրանք :

ԲԻՒՐ ԱԿ, ՀԱՋԱՐ ԱԿԻՆ ՀԵՏ՝ 600 Ֆրանք:

ԿԱՆԽԻԿ.— D. Tchitouny, 13 rue Caumartin, Paris (9):

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄԸ

Փոն տը Շէրբուի մէջ այս կիրակի

ԱՐՋՈՒ – ՄՈՒՐԱՏ

Երաժշտ. տրամ 7 գործ. Հեղ. Թրագօշի

Օգտուեցէք առիթէն

Հայ ընտանիք մը պատրաստ է խնամելու 4—5 պզտիկները, ութ – տասը տարեկան: ԼԱՒ ՍՆՈՒՆԴ եւ ԳՈՒՐԳՈՒՐԱՆՔ: ՀՐԱՇԱԼԻ ԲՆՈՒԹԻՒՆ:

Դիմել նամակով եւ երկու նամակադրոշմ ներփակելով.— Mr. Momdjian, Mavarin, Mégève (Hte. Savoie):

ՀԱՍՑԷ ՄԸ ՄԻԱՑՆ
24 rue St. LAZARE
Métro N. D. de Lorette կամ Trinité
Արդէն գիտէք որ ձեր ծանօթ
ԼԻԼԱՆ Է
ձաշարաններու ընտիրը եւ ամէնէն մատչելին
ԱՐՇԻՒԼԵԱՆ ՆՈՒԱԳ Նր. կիր. եւ երկուշաբթի

ՇԷՆՔԵՐՈՒ ՆԵՐԿԱՐԱՐ

ԿԱՐԱՊԵՏ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
24 rue Gallieni, Boulogne s/Seine
կը ստանձնէ ամէն տեսակ աշխատանքներ մատչելի գիներով :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Jeudi 18 MAI 1950 Հինգշաբթի 18 ՄԱՅԻՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6155—Նոր շրջան թիւ 1566

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՒԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԱՂԹԱԿԱՆԸ ԵՒ ՊԱՐՏԵԱԼԸ

Միջազգային մամուլը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ Թուրքիոյ երեսփ. ընտրութեանց, որոնք վերջացան կառավարական կուսակցութեան, « Հալք »ի չախչախիչ պարտութեամբ :

Ընտրական պայքարի սկիզբէն իսկ, ընդդիմադիր կուսակցութիւնը, Դեմոկրատ, իր ճառախօսներուն բերնով կ'աւետէր թէ այս անգամ պիտի յաղթեն :

Հոլորովին անտեղի չէր այս լաւատեսութիւնը : Մանաւանդ որ, յայտնած էին լայնօրէն բա – ցեյիտել տալ ընտրական օրէնքը, 1946ի պարտութենէն վերջ :

Բայց, ապահովաբար իրենք ալ զարմացած են հիմա, երբ 33 աթոռի փոխարէն կ'ունենան աւելի քան 400, համաձայն վերջին տեղեկութեանց :

Ինչո՞վ բացատրել այս բացառիկ յաղթութիւնը կուսակցութեան մը դէմ որ տիրաբար կը վարէր երկիրը, 1923էն ի վեր :

« Հալք » (Ժողովուրդ) Մ. Քէմալի ձեռակերտն է, եւ անոր հմայքին կը պարտէր իր ուժն ու ծաւալումը : Եւ եթէ 1946ին արտօնուած չըլլար ընդդիմադիր կուսակցութեանց գոյութիւնը, կրնար դեռ երկար տաներ իր թաթին տակ պահել Թուրքիան :

Բայց, ժամանակները փոխուած էին : Իսմէթ Ինէօնիւ չունէր Աթաթիւրքի հմայքը, նոյն համբերութիւնը պարտադրելու համար ժողովուրդին եւ ուրիշ հոսանքներու :

Ճակատը չատոնց ճեղքուած էր : Իր երէկուան գործակիցները, ազգային չարժման զինակիցները անգամ լեզու ելած էին, ազատութիւն, ժողովրդապետութիւն եւ ուրիշ բաներ պահանջելով : Իրեն դէմ կը գործէին, արդէն, նախկին վարչապետ՝ Ճէլալ Պայար, եւ ապարապետը՝ Ֆեվզի Ճաքմաք :

Անջրպետը աւելի խորացաւ 1945էն վերջ, երբ կ'ընդունուէր տարբեր կուսակցութեանց գոյութիւնը :

Առաջին ընտրութեանց (1946) առեն, կառավարութիւնը եւ իր կուսակցութիւնը այնպիսի միջոցներ ձեռք առած էին որ, ընդդիմադիրները փոքրամասնութեան մէջ մնացին : Թէեւ բողոքներ եղան կատարուած բռնութեանց եւ խարդախութեանց դէմ, բայց անօգուտ :

Այս պարագան ալ սաստկացուց պայքարը, եւ նոր խմբակցութիւններ կազմուեցան, հետզհետէ փորելով « Հալք »ին հիմերը :

Այս տարուան ընթացքին, դղրդադին հրաժարումներ ալ տեղի ունեցան, փետրաթափ վիճակի մը վերածելով «մայր – կուսակցութիւնը » :

Հեռանկարը այնքան մռայլ էր որ, Իսմէթ Ինէօնիւն անգամ չըլնուն ճառախօս դարձաւ, պտոյտներ կատարելով քաղաքէ քաղաք, թէ կուսակցութիւնը եւ թէ իր դիրքը փրկելու համար :

Համատարած դժգոհութեան խորութիւնը չափելու համար, կը բաւէ յիշել Ֆէվզի Ճաքմաքի յուղարկաւորութեան առթիւ սարքուած ժողովը – դային ցոյցը, երբ հարիւր հազարաւոր քաղաքացիներ մզկիթէն խլեցին եւ ուսամբարձ դերեզմանատուն փոխադրեցին սպարապետին դիակը :

Բազմազան են դառնութեան, յուսախաբութեան պատճառները : Մեծ մասով՝ տնտեսական եւ ընկերային :

Հասարակ ժողովուրդը, մանաւանդ գիւղացին մատնուած է անտանելի թշուառութեան մը : Մլիոնաւորներ կը հեծեն, կը հիւծին տուրքերու ծանրութեան տակ, մինչ ունեւորներու փոքրամասնութիւն մը կը յղփանայ արեւելեան ճոխութեան եւ չուայտութեանց մէջ :

Երկրին տնտեսութիւնը չարաչար կը տուժէ նաեւ անոր համար որ, Թուրքիա հարկադրուած է զէնքի տակ պահել մօտ մէկ մլիոն զինուոր, 1941էն ի վեր :

Ամերիկեան օգնութիւնը որոշ յոյսեր ներշնչեց երկրին վարիչներուն. բայց գործնական արդիւնքը զգալի չէ տակաւին :

Եւ միշտ նոր հոգեր կը ծնին :

Ի՞նչ կը խոստանայ յաղթական Դեմոկրատը, բարւոքելու համար կացութիւնը :

Կա՞ն հիմնական տարբերութիւններ պարտուած եւ յաղթական կուսակցութեանց աչխարհահայեացքներուն միջեւ :

Փորձենք վերլուծել : Շ.

ՕՐ ԸՍ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ ՉԻՐ ՏԱԼԻՔ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Փարիզի ամկավար չաբաթաթերթը, « Ապագայ », աւելորդ համարելով երկու տող գիր գրել իր վաղեմի ընկերոջ՝ Աբշակ Զօպանեանի յօբել – եանին առթիւ, փութացեր է «զգայացունց» խմբագրական մը թխել, — « Զրպարտութեան մը հերքումը» : (13 Մայիս) :

Երկրորդ էջին մէջ ալ արտատպում մը Գահիրէի «Ար եւ»էն — « Ո՞վ է եղած մատնիչ մեր դժխեմ իրականութեան մէջ» :

Երկու գրութիւնները ալ կը վերաբերին Ֆի – լիպէի ամկավար «չէֆ»երէն Տիգրան Մարտի – րոսեանի, որ «Փարոս» անուն թերթ մը կը հրատարակէր երբեմն :

Անցեալ տարի, իրազեկ մը, Սերոբ Մանտին – եան, «Ցառաջ»ի մէջ հրատարակուած գրութեամբ մը ուղղակի կ'ամբաստանէր « Փարոս»ի նախկին խմբագիրը : Կ'ըսէր թէ հետեւեալ ազդանշանը տըւած էր իր թերթին մէջ, կարմիր բանակին ժամանումէն անմիջապէս վերջը :

— « Ո՞ր օրուան կը սպասենք, Դաշնակցութիւնը պատժելու համար» (1945 Սեպտ.) :

Ամբաստանեալը, որուն նկարագրի մասին լայնօրէն եւ փաստացի կրնան խօսիլ անոնք որ Պուէնոսայիրես կը գտնուին եւ լրութեան դատապարտուած են այսօր, փոխանակ չխոկէ չխոսակ պատասխանելու այս մեղադրանքին, սարէն – ճորէն պատմութիւնները կը պատմէ :

Նախ՝ վիճելի կը գտնէ «Սերոբ Մանտինեան անուն անձի մը գոյութիւնը » :

Երկրորդ՝ զանազան մեղքեր վերագրելով Պուէնոսայիրոյ Դաշնակցականներուն, չըսեր թէ ինչպէս մէկ անգամէն ձերբակալուեցան եւ անյայտ ուղղութեամբ ջնուեցան 20—25 դժբախտներ :

Եւ կը ցաւիկ ... Ռումանիա, ըսելու համար թէ «մատնանշում մը եղած է» հոն, Պահակ Թերթի խմբագրին կողմէ :

Իր պատմութեան համաձայն, այս մարդը, « նախկին դաշնակցական մը, որ յետոյ համայնավար եղած էր եւ թունդ հակառակորդ Դաշնակցութեան», կը մատնուի Գերմանացիներու օրով.

— « Սովետներու գրաւման շրջանին, երբ թերթը վերստին լոյս կը տեսնէ, խմբագիրը ի – րենց անուններով կը հրատարակէ զինքը մատնող Դաշնակցականներու անունները, իբրեւ հիթլէրիստ ցոյց տալով զանոնք » :

Կը հետեւի թէ այս մատնութեան վրայ է որ կը ձերբակալուին եւ նոյնպէս անծանօթ ուղղութեամբ կը ջնուին Ռումանիոյ 20—25 մտաւորականները :

Աղբիւրներ եւ իրազեկ վկաներ չեն պակսիր, այս պարագաները ճշդելու համար :

Առ այժմ երկու հարցում. —

1. Պ. Տիգրան Մարտիրոսեան 1945 Սեպտեմբերին գրա՞ծ է վերոյիշեալ ազդարարութիւնը — « Ո՞ր օրուան կը սպասենք» :

2. Սեպտեմբեր 9էն վերջ (1945), Բենիամին Թիֆէնկճեան անուն ամկավար ուսուցիչ մըն ալ դեր կատարա՞ծ է ծանօթ ձերբակալութեանց մէջ, մանաւանդ իբրեւ խմբագիր «Երեւան»ի :

Պատասխանած առեն, չմոռնալ որ ոչ միայն Սերոբ Մանտինեան, այլեւ ուրիշ իրազեկներ ի վիճակի են այլապէս եղերական դրուագները պատմելու, այդ սեւ օրերէն : Վ.Ա.Էի

ՎԵՑԵՐՈՐԴ ԿԱՍԿԱԾԵԼԻ ՄԸ եւս ձերբակալուեցաւ առջի օր, իբրեւ մեղսակից երեւակայական դաւադրութեան մը : Գլխաւոր ամբաստանեալը 19 տարեկան երիտասարդ մըն է, Ժաք Կոա, որուն հայրը 20տարի բանտարկութեան դատապարտուած է իբրեւ գործակից Գերմանիոյ : Երիտասարդը 140 հոգինոց ցանկ մըկազմած էր, իբրեւ անդամ Ազգ. Զինեալ Ուժերու (FAN) : Թերթերը կը գրեն թէ Հիթլէրի բազմաթիւ լուսանկարները գտնուած են կալանաւորին տան մէջ : Քննութիւնները կը շարունակուին :

ՋՆՋՈՒԵՑԱՒ այն օրէնքը որ աքսորի կը դատապարտէր Ֆրանսայի արքայական ընտանիքը, 1886էն ի վեր : Ազգ. ժողովը ջնջումը քուէարկեց 179ի դէմ 320 ձայնով : Ուրեմն Փարիզի կոմսը կրնայ Ֆրանսա վերադառնալ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ թագաւորին քոյրը, Ֆեթհիէ, ըրկուեցաւ բոլոր իրաւունքներէն, մերժած ըլլալով բաժնուիլ իր ամուսինէն, որ հասարակ մահկանացու մըն է : «Կը նախընտրեմ Տիկին Ղալի կոչուիլ», կ'ըսէ : Մայրն ալ մխասին է :

Թուրքիան «աւելի յառաջդիմական»

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ՑԱՋՈՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՀ ԻՍՄԷԹԻ

Անգարայէն կը հեռագրեն ամերիկեան գործակալութեանց (16 Մայիս) .— Դահլիճը իր հրաժարականը յանձնեց հանրապետութեան նախագահին, իբրեւ հետեւանք «Հալք»ի կրած չախչախիչ պարտութեան : Իսմէթ Ինէօնիւ Դեմոկրատ կուսակցութեան նախագահին՝ Ճէլալ Պայարի առաջարկեց նոր դահլիճին կազմութիւնը, բայց այս վերջինը խնդրեց որ կառավարութիւնը պաշտօնի վրայ մնայ մինչեւ նորընտիր Ազգ. ժողովին բացումը (երկուշաբթի) :

Վերջին պաշտօնական տեղեկութեանց համաձայն, Դեմոկրատ կուսակցութիւնը չահած է 380 աթոռ, « Հալք»ը (կառավարական կուսակցութիւն) 56 : Դեռ չեն ստուգուած 51 ընտրութիւններ : Դեմոկրատները կուսակցական ժողով մը պիտի գումարեն հինգշաբթի կամ ուրբաթ, ի նախապատրաստութիւն Ազգ. ժողովի բացման, երբ նոր նախագահ մը պիտի ընտրուի Իսմէթի տեղ : Նորընտիր նախագահն ալ՝ իր կարգին վարչապետ մը պիտի նշանակէ, դահլիճը կազմելու համար : Մալաթիացին հասած վերջին տեղեկութեանց համաձայն, տակաւին յայտնի չէ թէ Իսմէթ Ինէօնիւ ընտրուա՞ծ է : (Անգարայի մէջ ալ թեկնածուութիւնը դրած էր, բայց պարտուեցաւ) :

Նորընտիր երեսփոխաններուն մէջ կը գտնուի Դեմոկրատ կուսակցութեան Պոլսոյ պաշտօնաթերթին խմբագիրը, Միւմթազ Ֆայիք Ֆենիք, որ վերջերս երեք ամիս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ, այն ամբաստանութեամբ թէ զրպարտած է Հալքի մէկ երեսփոխանը : Ամբաստանութիւնը դրած էր բանտէն, այդ երես – փոխանին դէմ եւ ընտրուեցաւ : Դատական նախարարը այսօր հրամայեց ազատ արձակել բանտարկեալը :

× Ճէլալ Պայար հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ, իբրեն չահած յաղթանակին առթիւ.

— « Անշուշտ հաւատարիմ պիտի մնանք մեր զինակցութեանց եւ բարեկամութեանց : Կը յուսամ թէ աւելի յառաջդիմական պիտի ըլլանք մեր զինակիցներուն եւ բարեկամներուն հետ եղած յարաբերութեանց մէջ, աւելի զոհացուցիչ արդիւնքներ ապահովելով բոլոր կողմերուն համար : Մեր քաղաքական եւ տնտեսական յարաբերութիւնները պիտի չարունակուին աւելի լայն հասկացողութեամբ :

Կուսակցութեան փոխ – նախագահը, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, իր կարգին յայտարարեց.

— « Թուրքիան պէտք ունի օտար դրամագլուխի եւ արհեստագիտութեան : Եթէ զոհանանք մեր սեփական միջոցներով, հարկ պիտի ըլլայ երկար տարիներ սպասել, քիչ – չատ բարձր մակարդակի մը հասնելու համար : Մեր պատմութեան, նոյնիսկ արեւելեան երկրի մը պատմութեան մէջ առաջին անգամ է որ ժողովուրդ մը յատակօրէն կը յայտնէ իր կամքը պարկեշտ ընտրութեանց մէջ, իշխանութեան փոփոխութիւն մը յառաջ բերելով :

× Հեռագրի մը համաձայն, հաւանական չէ որ Իսմէթ Ինէօնիւ վերընտրուի, 12 տարուան նախագահութենէ մը վերջ : Դեմոկրատ կուսակցութեանց խորհրդարանական խմբակցութիւնը այսօր – վաղը պիտի նշանակէ նախագահութեան թեկնածուն : Այս առթիւ կը յիշուի Ճէլալ Պայարը, իբրեւ «Թուրքիոյ ամէնէն ժողովրդական մարդը» : Եթէ Ճէլալ Պայար նախընտրէ վարչապետութիւնը կամ պարզապէս իր կուսակցութեան նախագահութիւնը, այն ատեն հաւանական թեկնածուներ կը համարուին զօր. Ալի Ֆուատ Ճէպսոյ, Ազգ. ժողովին նախորդ նախագահը, եւ Հապիպ Էզիւրէք, վճռաբեկ ատեանին նախագահը :

Վարչապետութեան թեկնածու կը համարուին Մենտերէս, որ մասնագէտ է ելմտական խնդիրներու եւ Ֆուատ Քէօփրիւլիւ, մասնագէտ՝ միջազգային խնդիրներու եւ բանասէր : Հաւանական է որ արտաքին գործերու նախարարութիւնն ալ ստանձնէ :

Ճաղթական կուսակցութիւնը այժմէն կը քննէ պետական պաշտօնեաներու խնդիրը, քանի որ անոնց մեծ մասը անդամ են Հալքի :

× Ֆուատ Քէօփրիւլիւ պարզելով կուսակցութեան ծրագիրը, մասնաւորապէս չեչտեց .

— « Արտաքին քաղաքականութեան մէջ, մասնաւորապէս հաւատարիմ պիտի մնանք Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ հետ կնքուած դինակցութեան եւ Մ. Նահանգներուն հետ հաստատուած սերտ բարեկամութեան դոր պիտի չանանք զօրացնել : Պիտի աշխատինք նաեւ քաղաքական եւ մշակութային միութիւն մը հաստատել, առանց նկատի առնելու ցեղերու, կրօններու եւ աղանդներու տարբերութիւնը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՃԱՌ ԱՌ ՅՈԲԵԼԵԱՐ
ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ

(Արտասանուած Սորպոնի մէջ, կիր·, 14 Մայիս)

Ա·

Այրարատեան լեռներէն իջած այս ժողովուրդը, երբ, այսօր, Մայիսի առաւօտեան ճառա – գայթները իր ուսերուն վրայ՝ իբրեւ արմաւենիի ճիւղ, պսակելու համար Հայ Մշակոյթին մէկ մեծ աշխատաւորը՝ կը խոնուի վեհապանծ Սորպոնի դռներուն առջեւ, ինծի կը թուի թէ Ֆրանսական մշակոյթին այս հոյակապ տաճարը արմանքի զարմանքի կը մատնուի պահ մը ու կը հարցնէ մտովի·

Quid illuc est hominum? Qui genus?

Որ թարգմանի՝ ո՞վ են այս մարդիկը: Ո՞ր ազգէն: Այսինքն թէ՝ ի՞նչ հեռաքրքրութիւն է որ զիրենք բերեր է այստեղ:

Եւ այս հարցումը ինծի կը յիշեցնէ մեր ան – նման եւ քնքոյշ բանաստեղծը, Մխաք Մեծարենց, որ, սիրոյ սարսուռը սրտին մէջ, օր մը, լերան մը ստորոտը, կը խոնարհի հովիւն դողդողացող ան – ծանօթ ծաղիկ մը վրայ ու կ'ըսէ·

Վայրի՛ ծաղիկ, անունդ ի՞նչ է,
.....
Ըսէ՛, ինչ մը գէթ չե՞ս դողար
Հովիկն անոյշ երբ որ փըչէ :

Այն օրը Մեծարենց դիւրը կ'ընէր ու կը հա – մոզուէր, որ լերան ծաղիկներն ալ զգայուն են ու կը դողդողան՝ երբ կ'անցնի գեղուհին՝

Հեզուկ ու սեւ սաթի վէտվէտ
Ցայտոք մը ձգած իր բամակէն :

Կը կարծեմ թէ Մեծն Սորպոն նոյն դիւրը պիտի ընէ այսօր, տեսնելով որ Այրարատեան լեռնե – րու ծաղիկը եւս դիտէ դողալ ի տես դեղեցկու – թեան, ի տես մշակութային խոյանքներու: Բայց արդէն Այրարատեան լեռներու ծաղիկը այսօր չէ՛ որ կը բերէ իր առաջին դողը, մշակութային իր խոր սարսուռը,— անո՛ւնն իսկ, կամ իր պատմու – թիւնը, վկայութիւն մըն է արդարեւ :

Վայրի այս ծաղիկը, զոր նախերդանքով մը՝ պատիւն ունիմ քեզի՛ ներկայացնելու եւ քեզի՛ ճօնելու, ո՛վ Մեծդ Սորպոն, լեռներու այս ծաղի – կը, որ այսօր կը համարձակի մտնել տաճարիդ դռներէն ներս, ուրիշ մէկը չէ՝ բայց եթէ տէ՛րը Թարգմանութեանց Թագուհիին, — իր անունն է Մեծասքանչ լեզու, բարբառ Հայկազանց: Այստեղ խոնուած ժողովուրդն է, որ խօսեր է այդ լեզուն, այդ բարբառով Թարգմաններ Աստուածաշունչը, որպէսզի Piques, Docteur de la Sorbonne, *արդարօ – րէն յայտարարէր թէ* la version arménienne est très — propre à réformer le texte grec, sur lequel a été faite, *կամ նորերէն՝ Սթանիսլաս Լիոնէ զրէր թէ հայ լեզուն օժտուած է յատկութիւններով կամ յաճախ յատկութիւնը զերազանցող ճկունութեամբ մը :*

Գիտե՞մ, ո՛վ հրաշալեայս Սորպոն, գիտեմ թէ դպրութիւն ունին կարգեր՝ խոտակրօն աւանդու – թեանց վրայ հաստատուած, — Վոլթէրներու եւ Հիւկօներու այս դանճատան մէջ, Ֆրանսական հանճարին այս անհատասարելի աստեղատան մէջ՝ արժէքները կը պսակուին ու դափնիները կը չնո – հուին յետ տաժանելի ոգեւորութեանց, ճշնութեանց ու քննութեանց: Արդարեւ, Տոքթէօր տը լա Սոր – պոն տիտղոսն ստանալու համար՝ թեկնածուն պարտաւոր էր անցնիլ բազմատեսակ, երկարատեւ ու յոգնեցուցիչ քննութիւններէ: Այդ քննութիւն – ները կը կոչուէին mineure, majeure, sabatine, ten – tative, petite sorbonique, grande sorbonique, — *այս վերջին քննութիւնը ամէնէն սարսափելին էր· թեկնածուն պարտաւոր էր առաւօտուն ժամը վե – ցէն մինչեւ երեկոյեան ժամը եօթը՝ նստիլ ան – շարժ, եւ առանց երբեք բերանը պուտ մը ջուր կամ պատառ մը հաց դնելու, անընդհատ եւ չա – րունակ պատասխանել հարցումներուն, որոնք ի – րեն կ'ուղղուէին քսան քննիչներու կողմէ: Այդ քննիչները, որոնք կէս ժամը անդամ մը կը փոխ – ուէին՝ մէկը յայորդելու համար միւսին, կը կոչ – ուէին* ergoteur, *որովհետեւ անոնց նպատակն էր չփոթութեան մատնել, սխալի մէջ ձգել, ուրիշ խօսքով՝ չարչարել իրենց ճանկերուն մէջ առած, ըստ բառին ստուգաբանութեան :*

Արդ, ո՛վ հպարտ Սորպոն, այն բարբառը, որ Այրարատեան լեռներէն իջած՝ այսօր պսակաղրու – թեան կուգայ Ֆրանսական մտածման դարպաս – ներուն մէջ, քաղաքակրթութեան եւ մշակոյթի անճառելի սէրով մը՝ ապառաժնե՛ր է ճանկռտեր, տաչեր ու կոփեր, եկեղեցիներ չինելու համար, չալակով քար ու փայտ է կրեր՝ հիմնելու համար Տաթեւի, Ամրոցու եւ Դուինի համալսարանները: Եւ ի՛նչ ergoteurներ *տեսած է մեր այս արդար եւ հանճարեղ բարբառը, — կը վստահեցնեմ քեզ որ իր* ergoteurները *աւելի անգութ, աւելի անողորմ էին քան արեւմտեան* ergoteurները: *Հինգերորդ դարէն մինչեւ մեր օրերը, Եղնիկներուն եւ Եղի – ձներուն, Խորենացիներուն ու Փարպեցիներուն, Շնորհալիներուն եւ Ալիշաններուն, Մեծարենցնե – րուն ու Վարուժաններուն, Տէրեաններուն ու Զա – րենցներուն լեզուն անընդհատ* ergoté *եղած է բար – բարոսներու կողմէ,— թշնամիին նախանձն ու մախանքը չարունակ աշխատած են տկարացնել, թարշամեցնել, փճացնել Այրարատեան լեռներու ծաղիկը, որ կը սիրէ դողալ քաղաքակրթութեան սարսուռներով: Բայց կա՛յ ու կը մնայ հայ լե – զուն՝ հայ հանճարին գոյներով զարդարուն: Կ'ա – ճի՛ եւ հետզհետէ աւելի կը դեղեցկանայ անդին՝ Հայաստանի մէջ, ուր, այսօր, անօրինակ դեղեց – կութեան մը հասած է բանաստեղծական լեզուն, եւ ասդին՝ Հայաստանէն դուրս, ուր Մեծասքանչը սքանչելափառ ծաղիկ մը դարձած է՝ ապշութիւն պատճառելու աստիճան* ergoteurին :

Բայց ինչո՞ւ ապշիլ,— հայ ժողովուրդը կ'ապ – րի միայն ու միայն ստեղծագործելու համար: Որպէսզի իր ցեղային հանքերէն դուրս հանէ ա – մէնէն թանկագին մետաղը: Այդ խէյալո՛վ է որ վանքերուն մէջ մոմի լոյսին տակ Աւետարան կը դրէին իր զաւակները այն պահո՛ւն անդամ՝ երբ թշնամին կը հրկիզէր վանքերը ու կը խորտակէր եկեղեցիին դռները: Այդ խէյալով է որ անապատ – ներու մէջ, վրաններու տակ, հայ մայրերը այրու – բեն կը սորվեցնէին իրենց անօթի երախաներուն՝ երբ քիչ անդին ջարդ ու կոտորած տեղի կ'ունե – նար: Օ՛, մեր անողորմ եւ անսիրտ ergoteurնե՛րը, *եթէ չըլլայի՛ն անոնք՝ ի՛նչ բարբարութիւններ պի – տի ստեղծէր Մեծասքանչը, որ ուրիշ մեզք չէ ու – նեցած, բայց միայն սէ՛ր քաղաքակրթութեան: Անիկա ուղած է համամարդկային մշակոյթին ըն – ծայ տանիլ իր բաժինը: Ու դողացեր է միշտ ար – ուեստից ու դիտութեանց հմայքէն :*

Վայրի՛ ծաղիկ, անունդ ի՞նչ է,
.....
Ըսէ՛, ինչ մը գէթ չե՞ս դողար
Հովիկն անոյշ երբոր փըչէ :

Կը պատասխանեմ· —

Այո՛, հայ ցեղն ալ, լեռներու ծաղիկ, դողա – ցեր է ամէն անգամ որ քաղաքակրթութեան պա – րիկին ձայնն է լսեր: Եւ ի՛նչ երաժշտական դողով, ի՛նչ տաք ու ջերմին սարսուռով, հոգին անուշա – հոտութեամբ լեցնող թրթիռներով :

Գիտեմ թէ, ո՛վ անմահ Սորպոն, դուն այս – տեղ պսակած ես Հայորդիները եւ Հայուհիները՝ մարդկային մշակոյթին մասին իրենց ստացած եւ ամբարած ծանօթութիւններուն ի վարձատրու – թիւն: Բայց մենք այսօր կուգանք, քու բարձրա – թռիչ նայուածքիդ տակ, պսակել եւ Հայաստան – եայց աշխարհին ծաղիկներով զարդարել մեր դպ – րութեանց ալեւոր մշակը, որ թրթռացեր է դա – րերու խորքէն եկած դողով մը, հայ հանճարին ամէնէն քաղցր սարսուռով, եւ այս՝ հակառակ ա – մէն տառապանքի եւ տագնապանքի, հակառակ ամէն նեղութեանց եւ տաժանքներու, հակառակ ծանօթ եւ անծանօթ բոլոր ergoteurներուն: *Եկած ենք «առ ի յօրհնել եւ ի ճանաչել զերախտագոր – ծըն, յամենեցունց պատուեալ բստ արժանւոյն», կ'անուանեմ՝ յորելեար Արշակ Չօպանեան, վար – դապետ դպրութեանց, ազգը իրեն երախտաւոր :*

Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

«Վիճակ»ի տօնը 1914ին

Ամասիացի վերապրող մը, որ մանկութեան օրերուն անձամբ ներկայ եղած է Համբարձման «Վիճակ»ի խաղին՝ բարեհաճեցաւ մեզի հաղորդել հետեւեալ տեղեկութիւնները, որոնք այնքան թանկագին են, (Ամասիոյ ազգագրութիւնը չատ քիչ ծանօթ է) եւ ասով կորուստէ կը փրկուին :

Ամասիա քաղաքը՝ առջին համաշխարհային պատերազմին սկիզբը 13.000 (Հ· Մ· Պոտուրեանի համեմատ՝ Հանրագիտակ, էջ 121 «10.000էն ա – ւելի») հայութիւն կը հաշուէր, որ ունէր իր ազ – գային եռուն կեանքը եւ կը պահէր հնաւանդ տօ – նական սովորութիւնները: Այդ սովորութեանց ա – մէնէն ժողովրդականը Համբարձման «Վիճակ»ն էր, ժողովրդական խաղ մը, որուն ամէն մարդ — ծեր ու երիտասարդ, կին ու էրիկ մարդ — կրնար մասնակցիլ :

Տօնախմբութիւնը նախատօնակին կը սկսէր · — Եօթը աղբիւրէ կամ տունէ ջուր կը կրէին, եօ – թը տեսակ ծաղիկ – խոտ (*) կը հաւաքէին, ո – րոնք «Վիճակ»ի մէջ — խաղէն առնելով այսպէս կոչուած ամանը — կը զրուէին: Ամէն մարդ ա – ռարկայ մը կը ձգէր մէջը: «Վիճակ»ը կարմիր լա – թով մը ծածկելէ վերջ՝ կը դրուէր վարդի թու – փիճ տակ :

Յաջորդ օրը (Համբարձում), առջինեկ զաւակ մը քողով ծածկելէ վերջ՝ կը նստեցնէին «Վիճա – կ»ին քով եւ առարկաները հանել կուտային: Առա – ջին հանուած առարկան՝ փոքրիկ հայելի մը կ'ըլ – լար, զոր դրած կ'ըլլային ամէնուն համար: Առա – ջին արտասանութիւնը, հայելիին նուիրուած, կնոջ մը կողմէ կ'ըլլար, որ կ'ըսէր, թուրքերէն բառերով· —

« Այնա աթթըմ թաուլայա ,
Թաուլա գուշուն փաուլայա, հանէ՛, աղջիկ, հանէ՛» :

Ու կը հանէր հայելին, որուն մէջ կը նայէին ամէնքը իրենց դէմքը:

Ցետոյ կարդալ կ'արտասանէին մէկ մէկ ոտա – նաւոր, իւրաքանչիւրին կից, ըստ բախտի, հանե – լով որեւէ առարկայ մը :

Ամասիոյ «Վիճակի երգեր»էն մաս մը հայե – րէն, մաս մը թուրքերէն է: Զանց ընելով վերջին – ները՝ կուտանք միայն հայերէնները· —

Վիճակ վիճակ, ոսկի կոճակ
Մարն է բերեր մէկ կըտրիճակ, հանէ աղջիկս եւն :
Անդին դառնամ տուր Աստուած ,
Ասդին դառնամ տուր Աստուած ,
Ֆիչին «դանաթ» չեմ ըներ
«Հէյտէ»ներով տուր Աստուած :

Երկինքէն պանիր ինկաւ·— Կղպած դուռներս բացուեցաւ·— Սեղանս խնձորով լեցուեցաւ· — Տունս արեւով :

Բարձր բարձին վրայ·— Բարձրացաւ բարձին վրայ·— Տասնուերկու լոյս ցաթեց·— Ան ալ իմ բախտիս վրայ :

(*) *Աւստրիոյ ժողովուրդին հով մնացած է ցարդ աւանդութիւնը հին սովորոյթի մը, որուն համեմատ Զատկի առթիւ եօթը տեսակ խոտեր, գարնան առաջին բոյսեր կը հաւաքուէին, «Զատ – կի խոտիկներ» կոչուած՝ որոնք նուիրական կը համարուէին եւ որոնց ժողովուրդը բուժական յատկութիւն կը վերագրէր: (**Das Kleine Volksblatt**, Վիէննա 1950, թ· 81) :*

Յարգանքի արժանի նահատակներ

Մարսէյլէն վերջ Տարօն Տուրուբերանի Հայր· Միութեան Վիէնի մասնաճիւղն ալ կը տօնէ Սե – րոբ Աղբիւրի, Հրայրի եւ Գէորգ Զաւուշի նահա – տակութեան յիսնամեակը: Երեք հերոսներ որոնք մոռցան կեանքն ու վայելքը, յանուն տառապած հայ ժողովուրդի եւ զոհուեցան անոր ազատու – թեան փշոտ ճանապարհին :

Անոնք թէեւ ծնան Տարօնի ծոցէն, տեսան անոր խաչուելն ու թրծուեցան անոր տառապան – քի բովին մէջ, սակայն կը պատկանին համայն հա – յութեան: Եւ թող մեր յարդանքն ու մեծարանքը տեղ գտնեն բոլոր հայութեան սրտին մէջ :

Սերոբը, Հրայրը եւ Գէորգ Զաւուշը, ամուր կեցած էին պայքարի դիրքերուն վրայ, իրատես, արթուն եւ աննկուն: Անոնք վճռած էին.— կեդրո – նացնել մտքի ու բազուկի ուժերը, հայ ժողովուր – դի անլուր տառապանքի եւ հալածանքի դէմ: Պատժել բոլոր զանճաններն ու մատնիչները: Եւ այդ հաւատքով Հ·Յ·Դաշնակցութեան ալակցու – թեամբ 1895ին մտան երկիրը: Հրայրն ու Աչոտ Թաթուլը Բասենի շրջանը, Սերոբն ու Աւագը Բիթլիսի շրջանը: Կարճ ժամանակի մէջ Հրայրը կը ձերբակալուի: Կարնոյ բանտին մէջ կը քամէ դառնութեան բաժակը եւ մեծ զոհողութեամբ կ'ազատի, կը դառնայ Մուշ եւ կը մնայ հսկողու – թեան տակ :

Իր աչքին առջեւ կը պարզուէին Դուրանի ըն – դարձակ տարածութեան վրայ փռուած անտէր ու անպաշտպան հայ գիւղերը, ենթակայ Թուրքի եւ Քիւրտի ահռելարսափին: Ո՞վ հաչուեց իր սրտին թռած հառաչանքը: Ո՞վ չափեց իր փշոտ ճամ – բուն վրայ դիզուած վտանգները, զրկանքն ու տա – ռապանքը :

Այդ ցաւերով կը զալարէր անզօր կատաղու – թեամբ, եւ թարգման կը դառնար հայութեան սգաւոր տանջանքին, կը սգար անոր հետ, կը մարմնացնէր անոր նահատակութիւնը իր ռազմի թեւաւոր քարոզներով, ու կ'աւելցնէր· —«Հա – յութեան կեանքի ու պատուոյ փրկութեան միակ միջոց սուրն ու հրացան է »:

Իսկ Գէորգ Զաւուշը, Սասունցիներէն կազ – մուած ֆէտայիներու փոքրիկ խումբով մը, իբրեւ պահապան հրեշտակը, կը մնար Սասնոյ բար – ձունքներու վրայ, ժողովուրդի սրտին մէջ վառ պահելով յեղափոխութեան կրակը, եւ ազատու – թեան տենչը, իր թիկունքն ունենալով հոյա – կապ վեղարաւոր մը, Մշոյ Առաքնորդ Վարդան Վարդապետը, մեր օրերու Ղեւոնդ Երէց :

Սերոբը, երբ ոտքը դրաւ իր գործունէութեան

Երկինքէն պանիր ինկաւ·— Կղպած դուռներս բացուեցաւ·— Ես բախտս խամ է գիտցայ·— Բախտէս ճօհէր բացուեցաւ:

Վազէ՛, տրտօշ (**), վազէ՛·— Հացդ տաշտէն կը վազէ:

Մանեմա դրի *օճախը*·— Անցայ, ետտայ *պուճախը*·— Սատկէր *տէ* ազատէի·— *Քէօր* կեսուր *օլաճախը* :

Հ· Ե· ՊՕՂՈՍԵԱՆ

(**) Թափթփած, միամիտ մարդոց «*տրտօշ*» կ'ըսեն· հարուստ ալ կ'ըլլայ, բախտաւոր ալ:

ՀՐՉՅԱՆԸ, ուսուցիչը, տեղացի հայութիւնը կ'ապրէր մահուան սարսափները: Թրքական կեղեքումը, քրտական սանձարձակ ասպատակութեան պակասը կը լրացնէին հայ դաւաճանները: Օգնութեան կը հասնէր հոն ուր մահը կը թագաւորէր, եւ կողոպուտը կը լողար:

Իր առաջին գործն եղաւ, ձերբակալել բոլոր հայ մտաւորականները, դաւաճանները, եւ բարձրա – ցնելով Նեմրութայ գագաթներուն վրայ, կուտար անոնց արժանի պատիժը: Բիթլիսի մէջ ահաբե – կից սէր – fօմիսէր Ֆէհիմ պէկը, չուարտմի բե – րելով կառավարական շրջանակները: Քիւրտերը սկսան դիւցազնական երգեր յօրինել իրենց լե – զուով:

Հայդուկներ էին անոնք: Իրենց կոչումն էր ար – թնցնել թմրած հոգիները, հարթելով ազատագրա – կան չարժման ճամբան: Խոր էր եւ արդար անոնց դատողութիւնը: Անաղարտ էր անոնց նկարագիրը: Կորովի էին անոնց ոգեմական քարոզները եւ փո – թորկոտ իրենց թուիչքները:

Անոնք իրենց կուսակցական պայծառ ըմբռ – նումով, աւելի քան կէս դար, իրենց թանկագին զոհաբերութեամբ, իրենց պայքարով ու յեղաշր – ջումով, անբաժան մնացին հայ ժողովուրդի տա – ռապանքէն, լացին ու խնդացին անոր հետ, եւ գե – րագոյն ժամուն զոհուեցան անոր դատի սեղանին, բացարձակապէս համոզուած՝ անոր կատարեալ ու ցանկացած ազատութեան:

Փառք անոնց մեծութեան եւ գերագոյն զոհո – ղութեան:

★ Շատեր կը հարցնեն՝ թէ ինչպէս «Աղբիւր Սերոբ» կոչուեցաւ Սերոբը:

Սովորութիւն էր, ամէն տարի հայ կոյր ա – շուղներ գարնան ամխներուն գիւղերը կ'իջնէին իրենց նուագով եւ զանազան սուրբեր գովելով լուղ կը հաւաքէին: 1900ին, Վանեցի աշուղ Համբար – ձում մեր գպրոցի դիմացի տան բակին մէջ կ'եր – գէր: Նուագի ձայնը անուշ կը հնչէր բոլորիս ական – ջին: Ուսուցիչը (Տիգրան Սեթեան, Սորգարցի) գպրոց հրաւիրեց աշուղը որ սկսաւ գովել, Մշոյ, Ս. Կարապետ, Վարագայ Ս. Խաչ եւ զանազան սուրբեր:

Ուսուցչի պահանջի վրայ, երգեց Առաքել Մուշեղի երգը եւ ապա հետեւեալը. —

Ախլաթու գաւառ, Սոխուրդ գիւղ ըսուած,
Իրենց բնակիչէ, Աղբիւր ջան, բարիճով լեցուած:
Պօղոսն ու Գրիգոր, Թուրճին սիրական,
Վերջացնել կ'ուզեն, Աղբիւր ջան, զբոլոր Հա – յաստան:
Պօղոսն ու Գրիգոր խորհուրդ կազմեցին,
Զբուրճ ոստիկաններ, Աղբիւր ջան, գրոլոր կան – չեցին... եւն:

Լրանալէն վերջ, ուսուցիչը հարցուց.— Վար – պետ, ո՞վ է այդ Աղբիւր որ երգով իրեն դանդատ – ներ կ'ըլլան, դաւաճաններու մասին: Վարպետը խնդալով պատասխանեց.— Աղբիւրը ինքը Սերոբն է: Երբ 1895ին ոտքը դրաւ իր հայրենի դիւղը, Սո – խորդ, յաջորդ առաւօտ չրջակայ քիւրտ խուժանը իրենց չէյխերով, աղաներով, սայլերով, էշերու ու ձիերով կարաւանով, արշաւեցին Սոխորդի վրայ, թալան ու կողոպուտ քաղելու, ըստ իրենց սովորութեան: Սերոբ իր 27 քաջերով, ճակատե – ցաւ անոնց դէմ: Քիւրտերը կատաղի դիմադրու – թիւն ցոյց տուին. կռիւը տաքցաւ: Քիւրտերէն եօ – թը հոգի սպաննուեցան, որոնց մէջ կար նշանաւոր Շէյխ մը: Շփոթ ինկաւ Քիւրտերու մէջ: Փոխա – նակ Սոխորտի թալանին, սայլերու վրայ բեռցու – ցին ինկած ղիակներ եւ փախան սարսափով:

Սոխորտի հայութիւնը կ'ապրէր մահ ու սար – սափ, եւ ահա լոյն ու վայնասունը ուրախու – թեան փոխուեցան: Հիացած իրարու կը հարցնէին պատահած հրաշքի մասին.— Սերոբն է հրաշա – գործ, կը կանչէ մէկը: Անոր կը պարտինք մեր այս օրուան փրկութիւնը, եւ ասկէ վերջ մեր ապ – րած օրերը:

Պատին տակ կծկուած ծերունի մայրիկ մը, պայրացած կը կանչէ.

— Բերանդ չորնայ, Սերոբ մի ասէք, Պաղ Աղբիւր ասէք, որ գիտէ ծարաւ սրտերը եւ այրած հոգիները զովացնել: Թող դալար մնան այդպիսի ձեռքեր:

Ահա թէ ինչպէս մեր Սերոբը կոչուեցաւ Աղ – բիւր: Սոխորտի մամիկն էր անոր կնքահայրը: Ու – րիշ տեղ մի փնտռէք:

Պատիւ խմաստուն մամիկին:

ՄԱՐԳԱՐ ԲԱՐԽԵԱՆ

Խաղութէ գաղութ

ԼԵՒՈՆ Զ. ՍԻՒՐՄԷԼԵԱՆ անգլերէն «Կը հար – ցնեմ ձեզի, տիկիններ եւ պարոններ» գրքին երի – տասարդ հեղինակը, որ այլեւս հայերէն չի գրեր, աչնան պիտի հրատարակէ իր բանաստեղծութեանց առաջին եւ վերջին հատորը, «Լոյս Ձուարթ», որ սպասած է փարիզ եւ բոլորովին սպառած: Հատո – րը պիտի պարունակէ իր մէկ անտիպ բանաստեղ – ծութիւնը: «Հայբենիք»ի Թղթակիցը կը գրէ թէ այս գործէն ստացուած գումարով պիտի հաս – տատուի ֆօնտ մը, քաջալերելու համար հայե – րէն գրող գրագէտները: Եթէ ձեռնարկը յաջողի, կրնայ օգտակար ըլլալ Ամերիկայի մէջ հայերէն գրողներու:

ԳԱՄԸՇԼԻ (ՍՈՒՐԻԱ) ԱԶԳ. ԿԵԱՆՔԸ ներ – կայ տարեշրջանին եղած է վերելքի եւ համեմաշխ գործակցութեան տարի մը: Ճեղիրէի առաջն. փո – խանորդը, Տաճատ վրդ. վատահութիւնը կը վա – յելէ ամբողջ բնակչութեան: Ազգ. իշխանութիւնը յաջողած է լրացնել առժամեայ եկեղեցւոյ շինու – թիւնը եւ մանկապարտէզի չորս սենեակներու կառուցումը, որոնց համար ճարուած է քսան հա – զար սուրիական ոսկի: Ս. Օ. Խաչի անդամուհիներ – ու հանդանակութեամբ շինուած են եկեղեցիին 80 նստարանները, ինչպէս եւ խորանի մեծ վարա – դոյրը: Դպրոցը ունի 486 աշակերտ – աշակերտու – հիներ: 13 ուսուցիչ – ուսուցչուհի: Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունի հոս աւելի քան երկու հարիւր անդամներ եւ սեփական ակումբ: Ս. Օգն. Խաչը ունի երկու հարիւր անդամ –անդամուհիներ, իրեն ենթակայ Արծուիկներու միութիւն մը 40ի հասնող անդամ – ներով: Ծոմապահութեան տօնին առթիւ հանդա – նակած է այս տարի 931 ս. ոսկի: Ս. Օգն. Խաչը կը պահէ նաեւ 50 սաներ Ազգ. վարժարանին մէջ:

ՀԱԼԷՊի առաջնորդը, Զարեհ եպիսկ. վեր – ջերս Լաթաքիա այցելելով, հանդանակութիւն մը բացած է, եկեղեցւոյ վերանորոգման առթիւ գո – յացած բացը գոցելու համար: Ինք նուիրած է հարիւր ս. ոսկի: Ընդհ. գումարը եղած է 1545 ս. ոսկի:

25 ՀԱՑ ԼՈՒՍ. ՔՈՑԸՐԵՐ առաջնորդութեամբ քոյր Վերժին Պարոնեանի իրենց 40րդ այցելու – թիւնը տուած են Ազունիէի Ազգ. բուժարանին (Պէյրութ): Անոնք խոհանոց մտած եւ պատրաս – տած են չիյ fէօֆթէն, շիշ fէպապը եւ ապուրը բուժարանի հիւանդներուն: Միասին տարած են 103 քիլօ միս, 29 քիլօ պուլղուր, ութ քիլօ չոր եւ 15 քիլօ կանանչ սոխ, բրինձ, 200 ներկուած հաւկիթ, շաքար, սուրճ, 40 քիլօ անուշեղէն եւ չորս տուփ պիսքիւիթ: Քոյր Վերժին ըրած է պատ – շաճ խօսքեր Զատկի առթիւ, եւ հիւանդներէն Պ. Վահան Կիւլիւզեան գոված է հոգեւոր քոյրերուն վերաբերմամբ:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Ազգ. Կեդր. վարչութիւ – նը (այն որ Դաշնակցական կը կոչուի), կոչ մը հրատարակած է, քսան հազար տոլարի հանգանա – կութիւն մը կատարելուհամար, համաձայներեսփ. ժողովին որոշման: Գումարին մեծ մասը պիտի յատկացուի կրթական գործին եւ քահանաներ պատրաստելու:

ՈՒՐԹ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐ մտան Հ. Ց. Դ. շար – քերը, Մեսինայի մէջ (Մ. Նահանգներ), ուր այ – ցելած էր բնակեր Վարուժան Ազապլար:

ՀԱՑԱԶԳԻ ՆԿԱՐԻԶ Աբչիլ Կորքի մէկ գործը ցուցադրուած է Նիւ Եորքի Արդի Արուեստի թան – գարանին մէջ: Նկարը կը կոչուի «Հոգեվարք»: Ըստ «Նիւ Եորք Թայմզ»ի քննադատին այս գործը նկարիչին վերջին գործերէն մէկն է: Քննադատը գործը «բացառիկ» կը նկատէ:

ՄԱԿի հայ պաշտօնեաներէն Ալեքսանդր Ճօր – ճմի մասին իրրեւ յաջող ջութակահար, գովեստով կը խօսին ամերիկեան թերթերը: Լոնտոնի մէջ տուած է համերգներ, եւ տեղական թերթերը, մանաւանդ «Թայմզ» կը նկատեն տաղանդաւոր ջութակահար:

« ԻՐԱՆ ՐԻՎԻԻ» անգլերէն պարբերաթերթի երկրորդ թիւը (յունուար – փետրուար 1950) լոյս տեսաւ խմբագրութեամբ Վահան Գալէնտէրեանի եւ Ն. Սայխուր Ֆաթէմիի: Գլխաւոր յօդուած մը ունի Վահան Գալէնտէրեան, «Իրանի կարեւորու – թիւնը»: Պատկերազարդ այս պարբերաթերթը բաւական գնահատուած է ամերիկեան շրջանակ – ներու մէջ:

ՆՈՆԱ ՊԱԼԱՓԵԱՆ, հանգուցեալ բժ. Պալաք – եանի աղջիկը, եւ «Նիւ Եորք Թայմզ» թերթի գրա – խօսական բաժնի տաղանդաւոր աշխատակիցը, «Աղգային գերքերու Ոսկի չքանչան մրցանակի» հաւաքոյթին բերած է իր մասնակցութիւնը: Այս հաւաքոյթը տարուան գրական ամենամեծ երե – ւոյթն է:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ՀԱՑ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ Օգ – նութեան եւ տեղաւորման ներկայացուցիչը, զօր. Շէֆքրճեան, որուն գրասենեակը Շթութկարտ կը գտնուի (Անգլա), Միւնիխի գրասենեակին համար իրեն գործակից նշանակած է Պ. Հայկ Օհանեան – ը, որ Ապրիլի կէսէն ի վեր կը գործէ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, Արշակ Զօպան – եանի (Ցառաջարան փիէռ Քիյեառի): Հաւաքա – ծոյ զանազան չրջաններու մէջ հրատարակուած բանաստեղծութեանց: 350 մեծադիր էջ ընտիր տպագրութեամբ: Գին 500 ֆրանք կամ 2ուկէս տոլար: Դիմել հեղինակին, 9 rue Say, Paris (9) կամ Պարսամեան դրատուն:

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԺԱ.

— Որ նա գայ եւ չասէ թէ իրան կանչել են այտեղից: Որ նա պահէ այդ գաղտնիքը:

Մեհրին գարձեալ չարժեց իր գլուխը:

— Այդ դեռ բաւական չէ: Դու պիտի այնպէս անես, որ նա տեսնուի ինձ հետ, խօսէ եւ գարձ – եալ ոչ ոք չիմանայ: Զարմանո՞ւմ ես, օրէնք չէ՞: Բայց մի՞թէ օրէնք է այն գրութիւնը, որի մէջ գանուում ենք: Մենք սրի տակ կը տանենք չատ այդպիսի կարգեր:

Կարո՞ղ ես այս բոլորն անել ինձ համար:

— Կարող եմ, եթէ դու մի նամակ գրես...

Գայլիանէն տարածեց իր թեւերը, պինդ գըր – կեց պառաւին եւ նրա հետ ընկաւ իր անկողնի մէջ...

Ձրագը օրհասական պլպլոցների վրայ էր: Պատրոյգ վերջացել էր:

ԺԲ.

Աղբանոցի տնակը վաղուց էր մերկացել իր ա – մարային գարդերից:

Բարձրահասակ վայրի բանջարները վաղուց էին չորացել եւ այժմ փտում էին հողի վրայ, պա – տահարների կամքին թողնելով հինաւուրց օթեւա – նի երկու կողերը եւ քայքայուած մուտքը: Կա – նանչները գնացել էին: Երկու կաղնիները ջրի ձո – րում օր ու գիշեր թափում էին կանանչ – կարմիր տերեւների կոյտեր չտապում էին մերկացնել ի – րենց հսկայ ճիւղերը: Աչնանային քամին չրջա – պատի մեռելութեան մէջ միայն չոր չիւղեր, թա – փառական տերեւներ էր գտնում իր ցաւալի, ող – բաձայն չրջիւնները տարածելու համար: Երբեմն էլ յարձակւում էր տնակի կտուրի վրայ, դողդղ էր գցում մեռած խոտերի մէջ, կարծես մրսեցը – նում էր ամէնքին:

Այս անգամ փերին սովորականից չատ երկար մնաց իր խղճուկ բնակարանում: Պատճառը միայն այն չէր, որ չոր ու տաք ամառուան յաջորդել էր պայծառ ու մեղմ աշունը, երբ պարզ երկինքը եր – կար հիացնում է ամբողջ աշխարհը իր քաղցրիկ արեւով:

Կար եւ մի այլ պատճառ: Այժմ նա ինքնագը – լուխ չէր, այժմ նա կատարում էր մէկի պատ – ուէրները: Նա յաճախ ճանապարհորդութիւններ էր անում դէպի չրջանի գիւղերը եւ ամէն վերա – դարձին գնում էր Մելիքի տունը:

Վերջին ճանապարհորդութիւնը մի ամբողջ չաբաթ տեւեց: Աւետարանոցից նա դուրս գնաց Մարթայի եւ Նազլուի հետ, ուղեւորուեց դէպի արեւմուտք: Այժմ թէ պառաւը եւ թէ նրա երկու ընկերակիցները անգործ մուրացկանների տեսքը չունէին: Նոյն իսկ Մարթան քալում էր կայտառ, կարծես հասկանում էր, որ գործը այդպէս է պա – հանջում:

Դարձեալ տխուր եւ կատաղի էր Նազլուն: Զարդուած սրտերի ամենալաւ բուժիչը առհասա – րակ ժամանակն է համարւում. բայց այդպէս է նա այն դէպքում, երբ դաժան բախտը ձեռք է վերցնում իր գոհից: Իսկ Նազլուի ճակատին գր – ուած էր միչտ լինել անողոք թշնաւութեան ճան – կերի մէջ:

Երկու չաբաթ առաջ Սիւլէյման Բէկը բանտից մի դիակ հանեցին: Դա ծերունի Ապրէսն էր, Նազ – լուի նշանածի հայրը: Թուրքի արդարադատու – թիւնը պատրաստում էր պատժել այդ մարդուն, որովհետեւ նա չէր արդիլել իր որդուն վազել իր հարսնցուի օգնութեան:

Նա, ինչպէս տեսանք, Նազլուի մօր՝ Մա – րիամի, մեղսակիցն էր: Բանտի տանջանքներից նրան ազատեց մահը:

Իսկ Մարիա՞մը: Դիակի հետ բանտից մի չը – չուկ դուրս եկաւ, որ սկսեց պատել ու պատմել թէ Մարիամը չկայ: Ո՞ւր էր կորել, ի՞նչ էր եղել — Դա բանտի գաղտնիքն էր: Գուցէ նրան էլ ա – զատել էր մահը, գուցէ եւ կենդանի է, բայց հե – ռացրել են այս կողմերից:

Վերջին ենթադրութիւնը անհաւանական չէր, քանի որ Մարիամը դեռ ջահել էր, նոյնիսկ դե – դեգիկ:

Ի զուր Նազլուն ամէն օր գնում էր Բէկի դու – ռը եւ ամէն մի պատահողից պահանջում էր ասել թէ ո՞ւր է իր մայրը: Նրա կատաղութիւնը ոչ ոքի չէր զայրացնում, որովհետեւ ամբողջ գիւղը ան – ուանում էր նրան խենթ աղջիկ: Միայն տատա – պետ Ահմէտը, որ մի առանձին հաճոյութիւն ունէր դէպի խենթը, խօսում էր նրա հետ, մեծ բաւակա – նութեամբ ծիծաղում էր, մինչեւ անգամ մատի ծայրը դիպցնում էր նրա ուսին եւ կրկնում իր սո – վորական խօսքերը:

Ըւրոպայի վերազիներւմը եւ տնտեսական հոգեր

Ատլանտեանի 12 զինակից պետութեանց արտաքին նախարարները Գչ· օրուան նիստին մէջ քննեցին զինուորական եւ տնտեսական տեղեկա – գիրները, առանց վերջնական եզրակացութեան մը յանգելու։ Կ'առաջարկուի գործադիր յանձնա – խումբ մը կազմել, ներշնչնակելու համար 12 զի– նակիցներուն գործակցութիւնը՝ զինուորական թէ տնտեսական խնդիրներու մէջ ։

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Ամերի– կացիները կարգ մը պայմաններ դրած են որոնք մեծ դժուարութիւններ կը պատճառեն ։ Առա – ջադրուած գործադիր յանձնախումբը պիտի ըն– րուի այսօր, հինգշաբթի, երբ կը վերջանայ խոր– հրդաժողովը։ Այս յանձնախումբը պիտի ստանձնէ զինուորական վարիչներուն պահանջները քաղա – քային պահանջներուն հետ հաշտեցնելու պատաս– խանատուութիւնը։ Կը նշանակէ թէ իր աղդեցու – թիւնը աւելի մեծ պիտի ըլլայ քան ուրիշ ոեւէ միջազգային կազմակերպութեան աղդեցութիւնը։ Ան 12 զինակից երկիրներու պաշտպանութեան խնդիրը պիտի նկատէ իբրեւ մէկ միութիւն, եւ ոչ թէ համաձայն իւրաքանչիւր երկրի պա – հանջներուն։ Անշուշտ այս առթիւ դերիչխանու – թեան խնդիրներ պիտի ծագին։ Յանձնախումբին անդամ պիտի ըլլան իւրաքանչիւր պետութեան կողմէ նշանակուած ականաւոր անձեր, եւ չա – րունակ ժողովներ պիտի գումարեն։ Անդրաւասու– թիւն պիտի ունենայ քննելու օրը օրին ծագած խնդիրները, զինուորական թէ տնտեսական, իբրեւ հետեւանք պաղ պատերազմին։ Միեւնոյն առեն զարկ պիտի տայ ամէն տեսակ արտադրու– թեանց ։

× Ազգաժողովին ընդհ· քարտուղարը, պ· Թրիկվը Լի, մեկնեց որեւէ յայտարարութիւն ընել Սթալինի հետ ունեցած տեսակցութեան մասին, որ տեւած է մէկուկէս ժամ։ Երբ թղթակիցները պնդեցին թէ ամբողջ աշխարհ անհամբեր լուրի կը սպասէ, պ· Լի դիտել տուաւ թէ չափազանց ոէֆ– լամ կ'ընեն իր այցելութեան։ Ընդհ· քարտուղարը Մոսկուայէն կը մեկնի վաղը, ուրբաթ։ Հաւանա– կան է որ իր խօսակցութեանց մասին լայն տեղե– կութիւններ հաղորդէ նիւ Եորք վերադառնալէ վերջ։ պ· Լի տեսակցութիւն մը ունեցաւ նաեւ Մոսկուայի չինական դեսպանին հետ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ արտաքին գործերու միայ – եաւ յանձնախումբին առջեւ զեկուցում տալով, ընդհ· քարտուղարը, Վլատիմիր Տէտիճեր, յայ– տարարեց թէ խորհրդային զօրքը նոր չարժումներ կը կատարէ սահմանազլուխին վրայ։ Այս առթիւ յիշեց երեք պարագաներ։— խորհրդային հրասայ– լներու չարժումներ Սոֆիայի մէջ։— Շարժուն կա– մուրջներու հաստատում Դանուբի վրայ, Ռումա– նիոյ եւ Պուլկարիոյ միջեւ։ — Զինուորական օ – դակայաններու չինութիւնը Թմչվարի մօտ, սահ– մանազլուխին վրայ։ Զեկուցաբերը աւելցուց թէ այս չարժումները տեղի կ'ունենան այն ճառերէն վերջ զորս խօսեցան Մ· Մուլէթեան ներկայացու – ցիչները, Փրակայի եւ Վարշաւայի մէջ։

ՓԷՐԼԻՆԻ ԴԱՏԻՆ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹԵԱՆ խնդրա– դիրը դատական նախարարին յանձնեցին իր երկու փաստաբանները, փաստացի յուշագրով մը ։ Եր– կուքն ալ կ'ըսեն թէ վերաքննութեան պահանջը հիմնուած է նոր իրողութեանց վրայ, ուր կարե – ւոր տեղ մը կը բռնեն Վիչիի ամերիկեան դեսպա– նին՝ Ժովակալ Լիհիի, Զըրչիլի եւն· յայտնու – թիւնները։ Դատական նախարարը բարեացակա – մութեամբ ընդունելով խնդրագիրը, խոստացաւ ուրիչ սենեակ մը փոխադրել 94ամեայ բանտար – կեալը որպէսզի չնեղուի ամրան տաքերէն ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վճարելիք հատու– ցումները կէս առ կէս զեղչելով, 15 տարի պայ – մանաժամ չնորհած է Մ· Մուլէթլինը։ Իրազեկներ կը ծաղրեն այս չնորհը, դիտել տալով թէ «վճա– րելիք բան չէ մնացած արդէն»։ Սթալին նամակ մը ուղղելով Արեւելեան Գերմանիոյ վարչապե – տին, կը յայտնէ թէ ամբողջ Գերմանիայէն պա – հանջուած հատուցումը, տասը միլիառ տոլար, դրուած է արեւելեան Գերմանիոյ վրայ, որ ամ – բողջովին մէկ երրորդը կը կազմէ։ Մինչեւ 1950ի վերջը արեւելեան Գերմանիան վճարած պիտի ըլ– լայ 3.658.000.000 տոլար։ Լեհաստանի հետ համա– ձայնելով, մնացեալ 6·342·000·000 տոլարը կիսա– վին կը զեղչեն··· (Ուրիչ մանրամասնութիւններ յաջորդով) ։

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ Զեխոսլովաքիոյ գլխաւոր ներկայացուցիչը, Վլատիմիր Հուսէք, հրաժարե– լով, ապաւէն խնդրեց Մ· Նահանգներէն։ Այս առ– թիւ նամակ մը ղրած է նաեւ Սթալինի, բայց գաղտնի կը պահուի։ Կը դանդաղի թէ իր երկիրը կորսնցուցած է ամէն անկախութիւն, իշնալով Մ· Միութեան թաթին տակ։ 1948ին ալ ուրիչ ներկա– յացուցիչ մը հրաժարած էր, եան Փափանէք, երբ երկիրը բոլշեւիկներուն ձեռքն անցաւ ։

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ 40ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Շրջ· վարչութեան եւ Փարիզի չրջանի իր 9 մասնաճիւղերու կողմէ ։

Մայիս 20ին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 8էն —11.30 ։ Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ ։

Նախագահութեամբ Mr. EDOUARD DEPREUXի (երեսփոխան եւ նախկին նախարար) ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— ՏԻԿԻՆ Ա· ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, Օրխորդներ ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ եւ ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ, Պ· ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆ

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆ եւ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Առաջին անդամ ըլլալով Փարիզի մէջ կը նուագուի ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆի Trioն եւ ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆի suite Armenienneը՝ հեղինակին մասնակցութեամբ ։

Մուտքը ազատ է ։

Մայիս 28ը Մարսէյլի մէջ

Կը տօնուի Մայիս 27ին, Casa d'Italia ։
Կը նախագահէ ընկ· Բժ· Ց· ՍԻՒՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

★

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶ.— Ցունիս 4ին ։

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ ճիշդ օրին, կիրակի 28 Մայիս
Կը խօսի ընկեր ԴԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՑԵԱՆ
ԻՍԻ ԼԻ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Ցունիս 10ին ։
Կը խօսի ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Մայիս 28ին, կէսօրէ վերջ ։
Կը խօսի ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ
ԼԻՈՆ.— Մայիս 27ին ։
Կը խօսի ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՎԱԼԱՆՍ.— Մայիս 27ին ։
Ս· ՇԱՄՈՆ.— Մայիս 27ին ։
Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ
ՎԻԷՆ.— Մայիս 28ին ։
Կը խօսի ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՓՈՆ ՏՕՊՆԱ.— Մայիս 28ին ։
Կը խօսի ընկեր Գ· ՔԻՐԼԷՃԵԱՆ
ԱՆԻԷՌ–ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ, Ցունին 18ին ։
ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆի մէջ Ցունիս 11ին ։
Կը խօսի ընկեր ՀՐ· ՍԱՄՈՒԷԼ
ՌՈՄԱՆի ՄԷՋ.— Մայիս 26ին, St. Bernardի սրահին մէջ ։ Կը խօսի ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ ։ Պիտի ներկայացուի «Զուլումի աչ – խարհ»էն պատկեր մը ։
Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ· Խաչիկ Պզտիկեան կը ծանուցանէ թէ հոգե– հանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ (15 rue Jean Goujon) իր մօր

ՏԻԿԻՆ ԶԱՐՈՒՀԻ ՊԶՏԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին անոր յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարե – կամները ։

× Պ· Խաչիկ Պզտիկեան իր մօր մահուան առ– թիւ կը նուիրէ հազար ֆրանք Ֆր· Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին (ստանալ «Ցառաջ»էն), հա– զար ֆրանք «Ցառաջ»ի տարածման ֆոնտին եւ հազար ֆրանք Էսկիւտհիրի Հայր· միութեան։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Պ· Լեւոն եւ Օր· Անահիտ Արզումանեան Պօմոն, Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Արզումանեան Պուլվար Օսման, կը ծանուցանեն թէ իրենց մօր, կեսուր մօր, Տիկ· ԵՂՍԱ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ հո – գեհանգիստեան պաշտօն պիտի կատարուի Պօմո– նի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, այս կիրակի առաւօտ։ Կը խնդրուի իր յիշատակը յար– գողներէն ներկայ ըլլալ ։

ՑԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԻՍ

Ազբիւր Սերոբի, Հրայրի եւ Գէորգ Զավուշի նահատակութեան 50ամեակի առթիւ։

Նախաձեռնութեամբ Վիչիի Տարօն Տուրու – բերանի Հայր· Միութեան ։

Կը նախագահէ Հ· Կ· ՏԷՐՄՈՑԵԱՆ
Կը խօսի Պ· Մ· ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ
Ինչպէս եւ ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ
(Ցանուն Նախկին Կամաւորներու եւ Մար – տիկներու կեդր· վարչութեան)։
Գեղարուեստական խնամուած բաժին լաւա – գոյն ուժերով ։ Այս կիրակի ժամը 2.30ին, Սէրքելը Կաթոլիկ սրահը ։

Le Gérant : A· NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 rue Damesme - (13)

Օր· ՄԱՐԻ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
Պ· ՎՐԷԺ ԹՈՒԴՈՐԵԱՆ
Նշանուած
Փարիզ 14 Մայիս 1950 Ալֆորվիլ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ· Ց· Դ· ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆի «Արծիւ» ենթա – կոմիտէի ընդհ· ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ընկեր Մ· Ալթունեանի բնակարանը, 17 rue Ampère, Քաշան։ Ճշդապահ ըլլալ ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ· Ց· Դ· Շրջ· կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուր– բաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ա· Ահարոնեան ա – կումբը ։

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻի Հ· Ց· Դ· «Վահան Խորէն»ի խումբի ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օ – րակարգ ։

ԼԻՈՆ.— Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի «Սիաման– թօ» խումբի ընդհ· ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ– եան ժամը 8·45ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Ra – belais։ Խիստ կարեւոր օրակարգ եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան ։

ՏԷՍԻՆ.— Հ· Ց· Դ· Կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս չաբաթ իր– իրիկուն ժամը 8.30ին Հ· Ց· Դ· Տան մէջ ։

Հ· Մ· Ը· Մ·ի Մարսէյլի տարեկան ընդհ· ժո– ղովը չաբաթ իրիկուն (20 Մայիս) ժամը 20ին, Bar du Globe։ Օրակարգ.— Բարոյական ու նիւ – թական զեկուցում։ Նոր վարչութեան ընտրու – թիւն։ Այն անդամները որ չեն վճարած 1949—1950 տարեվճարները, կը զրկուին ընտրութեանց մաս– նակցելու իրաւունքէն։ Կը խնդրուի ներկայանալ հրաւիրագրով ։

ՌՈՄԱՆ.— Կպ· Խաչի 40ամեակի առթիւ ներկա– յացման Թմբկաթերդին փորձերը՝ ուրբաթ օրե – րը, Մայիս 19էն սկսեալ, ընկեր Պիլալիի բնա – կարանը ։

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Բրխտալոր ենթակոմիտէի ընդհ· ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին, Ահարոնեանի ակումբին մէջ։ Խիստ կարեւոր օ – րակարգ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին ։

ՖՐ· ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ

Փարիզի մասնաճիւղի Թէյասեղանը 18 Մայիսին, (Համբարձման տօնին), Հր· Սասունիի ճաշարա– նը։ Նոյն օրը պիտի յայտարարուին իր վիճակա – խաղէն չահող թիւերը ։

Այդ առթիւ պիտի ըլլան Ջան – կիւլիմի խա– ղեր ու երգեր ։

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկեր–ընկերուհիները ու համակիր բարեկամները ։

Մուտքը ազատ է ։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

ՀՈՎՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ՏՕՔԹ· ՃԻՆՃԵԱՆի կազմակերպուած Հայ կարմիր Խաչի Raincy Gagny Rosnyի կանանց նորակազմ մասնաճիւղին կողմէ, կիրակի 21 Մայիս, ժամը 4—12, Salon de Casino du Raincy (face de la gare) ։ Ի նպաստ երախաներուն օդափոխութեան ֆոնտին ։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՑԹ

Կազմակերպուած Մարսէյլի եւ չրջաններու Հայ Արեւուշներու կողմէ։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Théâtre rue d'Algerի հանդիսա – նօթ սրահին մէջ։

Կը նախագահէ Հայ Արիներու ընդհ· պետ՝
ՏՕՔԹ· Գ· ՄԵՍՏՈՒՐԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։ Երգ, պար, մարզանք, արտասանութիւն, պիտի ներկա– յացուին «Համբարձման Վիճակը» (Ցովհ· Թու – մանեանի «Անուշէն») եւ «Գող սիրտը դող» զա– ւեշտ (գայլիկներու կողմէ)։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս· 800 փր·, Տար· 1600, արտ· 2500 փր·
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 փր· C.C.P.Paris 1678–63
Vendredi 19 MAI 1950 Ուրբաթ 19 ՄԱՅԻՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6156–Նոր շրջան թիւ 1567 Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆԸ

Համաձայն վերջնական տեղեկագրին, Թուրքիոյ երեսփ· ընտրութեանց մէջ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը չահած է 434 աթոռ, երբեմնի ամենազօր Հալքը՝ 52, իսկ Թունդ ազգայնական եւ կրօնամոլ «Միլլէթ»ը՝ միայն մէկ աթոռ :

Կը նշանակէ թէ ընդդիմադիր կուսակցութեան յաղթանակը չատ աւելի ջախջախիչ եղած է, քան կ'ենթադրուէր :

Մէկ խօսքով, դերքերը շրջուած են Ազգ· ժողովին մէջ :

Երէկ՝ Մ· Քէմալի հիմնած կազմակերպութիւնը, «Հալք»ն էր որ կ'իշխէր տիրաբար : Այսուհետեւ այդ հոսանքէն բաժնուած թեւ մը, Դեմոկրատը պիտի վարէ Թուրքիոյ ճակատագիրը, նախագահութեամբ կամ վարչապետութեան ձեւլով Պայարի :

Մօտաւորապէս այսպիսի կացութեան մը առջեւ կը գտնուէր նախկին Օսմ· կայսրութիւնը, 1912ին, երբ Իթթիհատը կը խորտակուէր Պալքանեան պատերազմին հետեւանքով, իշխանութիւնը ձգելով Ծերունի մեծ – եպարքոսի մը, Քեամիլ փաշայի :

Կացութիւնը այնքան փոխուած էր որ, Իթթիհատականները, մանաւանդ սպաները ալ ու ձախ կ'ապաստանէին, ձերբակալութենէ խուսափելու համար :

Երկար չտեւեց այս միջանկեալ շրջանը :

Դաւադիր Իթթիհատը ի վերջոյ յաջողեցաւ վերահաստատել իր բռնատիրութիւնը, գրոհ տալով դէպի Պապը Ալի, սպաննելով պատերազմական նախարարը՝ Նազըմ փաշա եւ ուրիշներ :

Մնացեալը երկուան պատմութիւն է :

Այսպիսի դէպքեր միշտ ալ կրնան պատահիլ Թուրքիոյ մէջ, կուսակցական քինախնդրութեամբ :

Իթթիհատին ձեռնասունները մեծամասնու – թիւն կը կազմեն Հալքի թէ Դեմոկրատի շարքե – րուն մէջ : Շատ աւելի զօրաւոր է անոր ազդեցութիւնը՝ զինուորական տարրին վրայ, որ միշտ վճռական դեր կը կատարէ, ներքին խլրտումնե – րու առեն :

Անցնելով օրուան դէպքին, ի՞նչ կը խոստանայ Դեմոկրատը, իբրեւ նորութիւն, այսքան ջախջախիչ յաղթանակէ մը վերջ :

Ուշագրաւ է որ Ճէլալ Պայար վերջին պահուն միայն հրատարակեց իր յայտարարութիւնը, մինչ ընտրական ժխորը կը շարունակուէր յարաճուն սաստկութեամբ :

Եւրոպական իմաստով ծրագիր – ուղեգիծ մը չէր այդ յայտարարութիւնը, այլ կրկնութիւնը՝ խօսուած ճառերուն : Ընդհանուր խօսքեր·

— « Մենք հրապարակ կ'իջնենք գործնական եւ իրագործելի առաջադրութիւններով : Մեր երկիրը դարերով ետ մնաց··· Սխալ է անհաշիւ խոս – տումներով օրօրել ժողովուրդը··· Հալէի ծրագիրը լեցուն է այսպիսի խոստումներով, որոնք անբովանդակ են եւ տարտամ » :

Ցաղթական կուսակցութեան վարիչը սկիզբէն ի վեր մասնաւորապէս կը ծանրանայ տնտեսական տագնապին վրայ, որ տնտեսութեան դուռը հասցուցած է երկիրը : Այս յայտարարութեան մէջ ալ կը չեշտէր·— « Մեր տնտեսական մակարդակը ինկած է իր բնականոն սահմանէն ալ վար : 1950 աւելի դէշ է քան 1946ը » :

Ի՞նչ կ'առաջարկէ, իրրեւ դարման այս ողբալի կացութեան, որ կը չարունակուի տարիներէ ի վեր :

— « Զնջել պետական առանձնաշնորհներու դրութիւնը : Հալէը միշտ կիրարկած է միջամտող, դրամատիրական, մենաշնորհեալ եւ դիւանային բաղաբականութիւն մը մեր տնտեսութեան վրայ, զայն պահելով ամենածանր ճնշումի տակ : Զարկ չէ տուած անհատական նախաձեռնութեան եւ այս ճնշումին հետեւանքով սահմանափակ մնացած են գիւղատնտեսութիւնը եւ հողագործութիւնը » :

Ուրեմն, իրենք պիտի քաջալերեն անհատական ձեռնարկութիւնը : Պիտի չանան ելեւմուտքը ներդաշնակել երկրին տնտեսական կարողութեան հետ : «Ուժ պիտի տանք դիւղական զանգուածին, որ բնակչութեան 80 առ հարիւրը կը կազմէ » :

Արտաքին քաղաքականութեան եւ ազգ· պաշտպանութեան տեսակէտով, «ոչ մէկ տարակարծութիւն Հալքի հետ», կ'ըսէ յայտարարութիւնը : Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԲ ԱԶ – ՋԱԽ ՉԵՆՔ ՆԱՅԻՐ

Թէհրանի « Ալիք »ը դառնօրէն կը գանգատի թէ ծերակոյտի անդամներէն Թաղայոն «արել է մի շարք անթոյլատրելի եւ անհիմն արտայայտութիւններ՝ Իրանահայերի մասին» : (30 Ապրիլ) :

Այսպէս, ծերակուտականը պարզելով Շահլըվարեան ապստամբութեան ծալքերը, փորձեր է ծանր մեղքեր բարդել Հայերու վրայ :

Ահաւասիկ իր յայտարարութեան այդ մասը որ խորապէս յուզած է իրանահայ զաղութը :

— « Դժբախտաբար այն օրերին, սահմաններ – րում պատերազմող եւ զոհաբերութիւն ցուցաբերող մեր զինուորներուն կարգադրուեց զաղարեցնել պատերազմը, իսկ Թէհրանում գտնուող զինուորական պետերին ոչ մի կարգադրութիւն չտրուեց : Այն օրերին քառասուն հազար զինուորների զգեստները հանեցին եւ հին ու պատառոտուած հագուստներով թափեցին քաղաք :

« Որոշ թուով խռովարար Հայեր ու Ասորիներ եւս այդ նոյն օրերին պատրաստուեցին կողոպուտ եւ մինչեւ իսկ սպանութիւններ կատարելու :

« Բացի դրանից, կողոպտուեց որոշ քանակութեամբ ռազմամթերք եւ հարիւրաւոր խայտառակութիւններ սարքուեցին, իսկ եթէ խռովարար եւ սուված Հայերի կողմից սկսուէր ապստամբութիւնը, անկասկած կացութիւնը չատ վտանգաւոր պիտի դառնար եւ երկիրը պիտի դնար դէպի փլուզում » :

Մեր պաշտօնակիցը կը խոստանայ անդրադառնալ, խնդիրը լուսաբանելու եւ թիւրիմացութիւնը հարթելու համար :

Դժբախտաբար առաջին անգամ չէ որ աս ու ան միտք եւ արիւն կը պղտորեն, խառնուելով զանազան մարզանքներու : Ոչ ալ միայն Պարսկաստանի մէջ :

Որ եւ է իրական արժէք չունին այդ ելոյթները : Բայց կը չահագործուին տեղի – անտեղի :

Երբ խնդիրը ներքին ապահովութեան եւ բարեկարգութեան կը վերաբերի, ոչ մէկ պետութիւն կը հանդուրժէ օտարին միջամտութեան : Սկսելով «աշխարհի ամէնէն ժողովրդավար երկրէն» :

Մասնաւորապէս արեւելեան երկիրներուն մէջ, տարրական իմաստութիւնը կը պահանջէ ձայն չբռնել ամէն թմբուկի : Վ.Ա.Էի

«ՑԱՌԱՋ»Ի ՎԱՂՈՒԱՆ ԹԻՒ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ Է ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՄՆԱՄԵԱԿԻՆ

որ հանդիսաւորապէս կը տօնուի շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Սորպոնի Ամփիթատրոնին մէջ

★

« ՀԱՑ – ԲՈՑԺ »Ի ՄԱՑԻՍԻ ԹԻՒՆ Ա՛Լ, 40 Է՛Լ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ, ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ ՑԱՏԿԱՑՈՒԱԾ Է ՔԱՌԱՄՆԱՄԵԱԿԻՆ :

Լոյս կը տեսնէ վաղը, շաբաթ :

ԹՈՒՐՔԻՈՑ երեսփ· ընտրութեանց վերջնական արդիւնքը·— Դեմոկրատ կուսակցութիւնը չահած է 434 աթոռ, Հալքը՝ 52, «Միլլէթ»ը մէկ, համագումար 487 : Կը նշանակէ թէ ընդդիմադիր ճակատը չատ աւելի տակաւ է քան նախորդ Ազգ· ժողովին մէջ, ուր 63 աթոռ ունէր : Այսպէս Դեմոկրատները չահած են 85 առ հարիւր : Իրենց նախագահը , Ճէլալ Պայար, ծնած է 1885ին, Պրուսա : Ա՛լ բազուկն էր Աթաթիւրքի : Վարած է զանազան նախարարութիւններ : Վարչապետ էր 1937ին : Ծագումով դիւղացի է եւ քալ տնտեսագէտ :

ՌՈՒՄԱՆԻԱՆ ալ պահանջեց կրճատել Պուքրէշի ամերիկեան դեսպանատան պաշտօնէութիւնը , տանի իջնելով թիւը, իրրեւ հետեւանք «Մ· Նահանդներու թշնամական դիրքին եւ կարդ մը ամերիկացի քաղաքագէտներու լրտեսական գործունէութեան » : Ծանուցագիրը կ'ըսէ թէ մինչ 1936 — 37ին Պուքրէշի ամերիկեան դեսպանատան պաշտօնեաներու թիւն էր վեց , մէկէն ըլլալով զինուորական կցորդը, պատերազմէն վերջ բարձրացած էր 56ի :

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ պատերազմական նախարարը ձախին պիտի երթայ , հաշտութեան կընքումը փութացնելու համար : Կ'ըսուի թէ պիտի արտօնեն ճափոնական բանակ մը կազմել :

Մոսկուան խաւի հսկայ խորհրդային հպատակներ կը պահանջէ Ֆրանսայէն

ՀԱՑԵՐՈՒ ԱՆՈՒՆՆ ԱԼ ԿԸ ՑԻՇՈՒԻ, ԱՅՍ ԿՆՃՈՒՈՑ ՀԱՐՑԻՆ ԱՌԹԻԻ

Ի· Միութեան արտաքին նախարարի փոխադնորդը, Պ· Ալէքսանդը Պոկոմոլով (Փարիզի նախկին դեսպանը) Մայիս 17ին Մոսկուայի Ֆրանսական դեսպանին յանձնեց ծանուցագիր մը, որով կը մեղադրէ Ֆրանսական կառավարութիւնը թէ «ապօրէն արարքներով կ'ընդդիմանայ Ֆրանսայի կամ Դերմանիոյ եւ Աւստրիոյ Ֆրանսական զօրքերուն մէջ գտնուած խորհրդային քաղաքացիներու հայրենադարձին » :

Մոսկուա 1949 Նոյեմբեր 28ին ալ յուշագիր մը ուղղած էր, որուն պատասխանեց Ֆրանսական կառավարութիւնը : Ծանուցագիրը անբաւական գտնելով տրուած պատասխանը, կ'ըսէ թէ տակաւին մօտ քսան հազար խորհրդային քաղաքացիներ կան Ֆրանսայի մէջ, ենթակայ՝ հայրենադարձի , մինչդեռ Ի· Միութեան մէջ գտնուած բոլոր Ֆրանսական հպատակները վերադարձած են : «Հետեւաբար Ի· Միութիւնը անհրաժեշտ կը գտնէ վերահաստատել հայրենադարձի յանձնախումբը Փարիզի մէջ » :

Այս յանձնախումբը լուծուեցաւ 1947 Դեկտ· 9ին, եւ անոր 12 անդամները երկրէն դուրս հանուեցան, իբրեւ խռովարարներ :

Ծանուցագիրը զանազան պարագաներ յիշելով, կ'ըսէ թէ «Ֆրանսական իշխանութիւնները կը զրկեն խորհրդային քաղաքացիները հայրենիք վերադառնալու հնարաւորութենէն» : Ուստի կը սպասէ որ ազգու միջոցներ ձեռք առնեն, Նոյեմ – բեր 28ի յուշագրով առաջարկուած խնդիրներու մասին :

Ֆրանսական կառավարութիւնը իր պատասխանին մէջ կ'ըսէր թէ անհրաժեշտ միջոցները ստեղծած է, խորհրդային քաղաքացիներու վերադարձին համար : Մոսկուայի ծանուցագիրը հետեւեալ ամբաստանութիւնները կ'ընէ· —

1. Շատ մը խորհրդային տարագիրներու տրուած վաւերագիրները զանոնք տարբեր երկիրներու հպատակներ կը ցուցնեն, հակառակ իրենց կամքին :

2. Շատ մը այդպիսի քաղաքացիներ որոնք արեւմտեան Դերմանիայէն եւ ուրիշ վայրերէ Ֆրանսա հասած են հայրենադարձի համար, արտօնութիւն չեն ստացած իրենց հայրենիքը վերադառնալու :

3. Կեդրոնացման կայանի մը մէջ Ֆրանսացիները փորձած են զինուորագրել խորհրդային քաղաքացիները, զործածելու համար Հնդկաչինի մէջ, Օտար Լեգէոնի միջոցաւ :

4. Ֆրանսացիները «զսպողական միջոցներ կը զործածեն եւ կը հալածեն» կեդրոնացման կայաններու այն խորհրդային քաղաքացիները որոնք կ'ուզեն իրենց հայրենիքը վերադառնալ, եւ թոյլ չեն տար որ խորհրդային ներկայացուցիչները խօսին անոնց հետ :

5. Ֆրանսացիները կը ցրուեն Դերմանիոյ եւ Աւստրիոյ դաղթականները եւ մէկ ճամբարէն միւսը կը փոխադրեն, հակառակ Ի· Միութեան հետ կնքուած պայմանագրին :

6. Ֆրանսական իշխանութիւնները « խմբովին կը զինուորագրեն խորհրդային տարագիրները , մասնաւոր զօրամասեր կազմելու համար» Ֆէլզբերխի մէջ (Աւստրիա) եւ այլուր : Մինչեւ ան – դամ կը զինեն եւ զինուորական մարզանքներ կատարել կուտան :

7. Ֆրանսացիները թոյլ կուտան որ «Ի· Միութեան թշնամի կազմակերպութիւններ», ինչպէս Ուկրայնական Ընկերակցութիւնը եւ Անդրեյեւի Դօրչի Միութիւնը զործեն Դերմանիոյ խորհրդային տարագիրներուն (DP) մէջ :

«ՄՈՍԿՈՒԱ ՉԻ ՀԵՏԱՔՐՔՐՈՒԻՐ ՀԱՑԵՐՈՎ»

Մոսկուայի ծանուցագրին հրատարակութենէն անմիջապէս վերջը, Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան մէկ ներկայացուցիչը եւ տեղական թերթերը խոր զարմանք յայտնեցին : Այս առթիւ, մասնաւորապէս դիտել կուտային թէ՝ Ի·Միութիւնը ամիսներ առաջ խնդրած էր համախմբել Ռուսահայերը, թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը իսկապէս ձեռնարկեց այդ զործին եւ արդիւնքը հաղորդեց խորհրդային դեսպանատան, բայց այս վերջինը ընթացք չտուաւ : Արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչը կ'ըսէր·— « Խորհրդային կառավարութիւնը երբեք չպատասխանեց, երբ կը յիշեցնէինք թէ համախմբուած քանի մը հազար Հայերը պատրաստ են վերադառնալու եւ չոգենաւի կը սպասեն ամիսներէ ի վեր» :

Նախարարութեան ներկայացուցիչը վիճելի կը գտնէ նաեւ խորհրդային քաղաքացիներու թիւը , քսան հազար, դիտել տալով թէ Ի· Միութիւնը կը յամառի հպատակներ նկատել Պալթեան երկիրներուն այն քաղաքացիները որոնք փախած էին, երբ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՃԱՌ ԱՌ ՅՈՒԲԵԼԵԱՐ

ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ

Բ.

Սրբազան Հայր, պատուիրակ Հայրապետին Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ·

Մեծանուն պարոններ, ներկայացուցիչ Ֆրանսական մշակոյթին ·

Սիրելի հայրենակիցներ · —

Երբ խօսք կ'առնեմ յանուն յոբելենական Մարմինին, դիտեմ որ ծանրաբեռնուած է յայտարիւը եւ լինի կը պակսի ժամանակը՝ ներկայացնելու համար Ցոբելեարը իր բազմապիսի բեղուն դործունէութեամբ եւ արժանիքներով : Աբդարեւ, Չօպանեան ծանօթ է իբրեւ բանաստեղծ, թատերագիր, վիպասան, քննադատ, թարգմանիչ, բանասէր, դասախօս, հրապարակագիր, հանրային դործիչ, «Մնացեալը յաջորդ թիւով» պիտի ըսէր Յակոբ Պարոնեան (սրամտութիւնը կը պատկանի Կամսարական Տիգրանի) : Եւ դեռ, ու թէ բեւ ամէնէն առաջ, պէտք է ներկայացնել մարդը յոբելեարին մէջ :

Ես ձեզի հարցում պիտի չուղղեմ, ստուգելու համար թէ կո՞յ մինչ Հայ մը, որ այս կամ այն ձեւով օգտուած չըլլայ այս դթասիրտ եւ անձնուէր մտաւորականէն : Առաջին հայ մտաւորականն է ան, դէթ լինի ծանօթ, որ կը մերժէ խօսիլ մեր կարգ մը անապարձ մտաւորականներուն ձեւով,— երբեք իր բերնէն լսուած չէ «ժամանակ չունիմ» կամ «չատ զբաղած եմ» այլեւս չատ սովորական զարճած այս խօսքերը՝ երբ հայ որբ մը կամ դպրական մը կը դիմէ իրեն, իր ազդեցութիւնը ի դործ դնելու համար ֆրանսական պետական մարմիններու մօտ : Ո՛րքան ալ զբաղած ըլլայ, կը ձդէ դործը, կը բռնէ որբին ձեռքէն, կը վազէ կառավարութեան դուռը :

Այս իրողութիւնը յիշեցի՝ տալու համար իր նկարագիրը,— ևուիիրում : Ոչ ոք այնքան անչահախնդիր եղած է, այնքան բոլորանուէր, որքան յոբելեարը,— անիկա իր զրագէտի ոչ միայն հեղինակութիւնը, այլեւ ժամանակը, այլեւ նիւթական միջոցները նեւած է ազդային ծառայութեան այն ձեւին մէջ, զոր կարելի է կոչել իսկական անձնազոհութիւն : Ոմանք փառամոլութիւն կը տեսնեն հանրային ձեռնարկներու իր սիրայօժար մասնակցութեան մէջ, բայց փառամոլը այն է որ փղոսկրեայ աշտարակ կը բարձրանայ՝ իր անձնասիրութենէն ոչինչ զոհելով ժողովուրդին : Դուք դիտէք թէ յոբելեարը ոչ միայն իր կօշիկները մաշեցուցած է Préfecture վազելով, այլեւ բանաս – տեղծի իր հոդին, մտաւորականի իր հանդիստը, նոյնիսկ իր դրամապանակը՝ աղքատ ուսանողին համար : Անոնք որ չատ կը դանեն իր անձնուէր նախադահութիւնները զանազան կազմակերպութեանց մէջ, թող իրենց աչքը ուղղեն մեր որբանոց, աղքատախնամ, ազդախնամ, եկեղեցական խնամ մարմիններէն ներս, ուր մարդիկ աթոռ դրաւած են իրենց առուտուրը քալեցնելու համար միայն : Ցոբելեարին անչահախնդրութեան, ազդասիրութեան եւ հոդեկան մեծութեան մասին վկայութիւն մը եւս տալու համար, կը յիշեցնեմ որ տարիներ առաջ, դժբախտ անհասկացողութիւն – ներու հետեւանքով, հանդէսի մը պահուն տեղի կ'ունենայ խառնակութիւն մը, որուն իմ անունս ալ կապեցին անարդարօրէն : Այդ խառնակութեան մէջ՝ Չօպանեան եւս կը կրէ յարձակում մը եւ երբ ոստիկանները կը հասնին ու կը ձերբակալեն քանի մը երիտասարդներ, Չօպանեան կը միջամտէ, ոստիկանութեան ձեռքէն կ'առնէ եւ ազատ կ'արձակէ զանոնք,— « Ես չեմ կրնար Հայ մը ոստիկանութեան յանձնել» , կ'ըսէ : Այս պարագան ինծի կը յիշեցնէ խմաստուն Սողոնը, որ ծերութեան օրերուն՝ իր դէմ ելած, դատի դիմած զաւակներուն համար արդարութիւն կը խնդրէ դատարանէն՝ ի նպաստ զաւակներուն :

Ահա մարդը : Սիրելի հայրենակիցներ, որքան ալ ժլատ ըլլաք ձեր դնահատութեանց մէջ՝ զանազան պատճառաբանութիւններով , ընդունեցէք որ այս այն Հայն է, որուն առջեւ պարտաւոր են դլխարկները վար առնել բարեկամներն ալ, հակառակորդներն ալ :

Նկարագրի այս դիծը տալէ ետք, ժամանակի խնայողութեան համար՝ բանախօսներուն կը թողում ներկայացնել յոբելեարին նպաստը մեր բանաստեղծութեան, վէպին, թատերագրութեան , քննադատութեան : Այնուհետ անոնք ձեզի պիտի բացատրեն դրական այն վարդապետութիւնը, որով Չօպանեան կ'արժեւորէր Արփիարեաններու « կեանք եւ իրականութիւն տեսութիւնը »,— եթէ Արփիարեան, դեղագիտականէն առաջ եւ աւելի, մտահոգութիւնն ունէր ընկերային ներքին յեղափոխութեան մը, իր համակրանքով՝ հանդէպ խնարհներուն, իր արհամարհանքով՝ հանդէպ ամբարտաւան ազնուութեանց վերջալոյսին, Չօպանեան կ'անցնի յաջորդական պրպտումներու , մասնակի իրականացումներու երեւակայական չարքէ մը անդին :

Ցիսուն տարիէ ի վեր վարդապետին աչակերտները եւ հետեւողները կը մշակեն ազդային երաժշտութիւն մը, որ երբեմն դժբախտաբար չատ մօտէն կը կաղապարէ անոր դիւտերը, փոխանակ՝ անկէ ներշնչուած՝ ժողովրդական արուեստի մը նոր կարելիութիւնները փնտռելու : Ոմանք բոլորովին կը հեռանան ազդային դիծէն : Իսկ ուրիշներ կը ջանան ցեղին վերագտնուած դեղագիտական ոգին նոր խոյանքով մը հասցնել ներկայ համանուագային երաժշտութեան բարձրութեան , բանալով այսպէս նոր դարաշրջանի մը դուռները :

Երկու տեսակէտներ, արտայայտուած այս դեկուցման ընթացքին, արժանի են մասնաւոր ուշադրութեան :

Նախ, Պ· Օ· Պէրպէրեան կը դնէ հետեւեալ հարցը·— Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ 19րդ դարուն հայ երդը, արեւելեան ազդեցութեան երկար շրջանէ մը վերջ, իր կառուցուածքով եւ մօտերով սերտօրէն նման է հին յունական երդերուն, երբ այս վերջինները չատոնց մոռցուած էին արդէն դիրենք ծնցնող երկրին մէջ իսկ : Կարելի է ենթադրել թէ հին Հայերը իրենց առեւտրական կամ մտաւորական չփումներով Հայաստան փոխադրած են յունական արուեստին տեսական հիմերը, որոնց վրայ ծաղկած է ազդային երաժշտութիւն մը : Այդ շրջանէն բխած մեղեդիներն են թերեւս որոնք հոդիէ հոդի, սերունդէ սերունդ փոխանցուած են մինչեւ մեզի, իրեւ մեր բուն էութեան աւելի մօտիկ արտայայտութիւններ :

Ցետոյ, երկրորդ շրջանի նկարադրութեան առիթով, դասախօսը կը փորձէ բնորոշել արեւելեան եւ յոյն – եւրոպական երաժշտութեանց էական տարբերութիւնը : Իր կարծիքով , արեւելեանին մէջ ժամանակի միութիւնը դանդուածային հանդամանք մը ունի : Բաղկացուցիչ մասերը պարզ տարրեր չեն, այլ կը կազմեն հաւաքական կուռ տակումներ, կը չարուին քովէ քով, ծաւալական չարայարութեան մը մէջ : Բոլորովին հակառակն է հին յունական արուեստին համար : Կանոն մը , բանաւոր տեսութիւն մը կը հիմնէ եւ կը լուսաւորէ ամբողջութիւնը : Սոորաբաժանումները կարելի է դատորոշել մինչեւ ամենայետին տարրերը, որոնք պարզ միութիւններ են : Այս տարբերութիւնը համարժէք է երկու ճարտարապետութեանց նոյնքան հակոտնեայ նկարագիրներուն :

Անհրաժեշտ չէ ընդդծել չահեկանութիւնը այս երկու դաղափարներուն : Անոնք մեկնակէտ կը նան ըլլալ նորանոր ընդլայնումներու : Առաջին ապատուրութեան մը տակ, թերեւս կարելի է դիտել տալ թէ ծաղումի, փոխադարձ ազդեցութիւններու հարցերը միշտ կնճռոտ եւ հաւանաբար վերջնական լուծումի մը անատակ են : Միւս կողմէ դժուար չէ դանել դարմանալի նմանութիւններ նաեւ եւրոպական ուրիշ ազդերու փոքլորին եւ մերին միջեւ : Այս ուղղութեամբ անկարելի չէ սահմանել բնական երաժշտութիւն մը որ նոյն ոգին կրող ժողովուրդներէն կը բխի նոյն ընդհանուր նկարագրով, արտայայտութեան նմանօրինակ միջոցներով :

Գալով երկրորդ տեսակէտին, կրնայ առարկուիլ թէ «արեւածագիկ» կոչուած մարդիկ կան, որոնք օրուան արեւին նայելու համար՝ առտուն այս կողմ կը դառնան, ցերեկին՝ այդ կողմ, իրիկունը՝ այն կողմ,— այդ «արեւածագիկները» հիմակ չատ կը քննադատեն Հայոց արեւմտահայութիւնը, մասնաւորաբար մեր դարաւոր բարեկամութիւնը Ֆրանսայի հետ : Հարկ է դիտել տալ թէ ըստ մեր պատմափիլիսոփայութեան՝ մենք կը պատկանինք Միջերկրականեան խմացականութեան, ուստի հպարտութիւն կը համարինք հաւատարիմ մնալ այն tropismeին, որ մեզ կը մօտեցնէ Ֆրանսայի : Անոնք որ յուսահատած են Ֆրանսայի ներկայ ուժաթափութենէն, թող յուսահատին , մենք չենք պատկանիր յուսահատներու այդ խումբին, ու նոյնիսկ փարիսեցի Ամերիկայի բարեկամները եւս թող չզարմանան որ մենք տակաւին կը հաւատանք Ֆրանսայի մեծութեան եւ առաքելութեան : Չկա՛յ աւելի մեծ ժողովուրդ մը, որ այնքան արիւն թափած ըլլայ խոհալի համար, որքան Ֆրանսան,— ամէն ժողովուրդ բա՛ն մը պարտական է այս ասպետական ազդին, եւ պէտք չէ մոռնալ որ ամբողջ դարեր լեցուած են Ֆրանսական մշակոյթին prépondéranceով, Ֆրանսական հանճարին դերակայութեամբ, Ֆրանսական քաղաքակրթութեան ճառագայթարձակումով : Վերջացած չէ սակայն Ֆրանսայի առաքելութիւնը,— Ֆրանսան վերստին պիտի երեւի պատմութեան մէջ իրրեւ արեւ – արքայ : Ամէն ազդ ունի իր տկարութիւնները, ամէն ժողովուրդ ունի իր պզտիկութիւնները եւ ամէն պետութիւն ունի իր պզտիկ մարդիկը,— կրնան մեզ արհամարհած ըլլալ, կրնան մեզ լքած ըլլալ այդ պզտիկ մարդիկը, ի՞նչ փոյթ, մենք ալ չունի՞նք մեր պզտիկ մարդիկը : Բայց հակառակ այդ պզտիկ մարդոց, պատմութիւնը մեզի կ'ուսուցանէ թէ քալել Ֆրանսայի հետ՝ կը նշանակէ քալել քաղաքակրթութեան հետ : Ու պատի՛ր ձեզի, սիրելի յոբելեար, որ մեզ դրած էք այդ ճամբուն վրայ, մեր ձեռքը դրած էք Անաթոլ Ֆրանսներու, Փիէր Քիյարներու, Ռընէ Կռուսէ – ներու ձեռքին մէջ : «Վաստակ ծնանին զփառս , վաստակ պատրաստեն զպատկս»,— Ձեր այս կատարած աշխատանքը բաւական է յայտարարելու համար որ ազդը երախտապարտ է ձեզի, ահա՛ մեծագոյն պսակը որ կը տրուի ձեզի :

(Մնացեալը յաջորդով) Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ֆրանսահեն ասուլիս մը

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ինչպէս նախատեսելի էր արդէն, Մայիս 4ին, Պ· Օ· Պէրպէրեանի դասախօսութիւնը մեր երաժշտական պատմութեան համար բերաւ տեսակէտներ եւ վարկածներ, որոնք մեծապէս հետաքրքրեցին Ֆրանսացի մասնագէտները եւ անոնց՝ ինչպէս նաեւ հայ ունկնդիրներուն տուին նոր պրպտումներու, նոր ուսումնասիրութիւններու ջերմ բաղձանքը :

Օր· Ճինճեան եւ Պ· Լիչքէ յաջողապէս նուագեցին դեպի բանախօսին վերջին concertoէն մաս մը, որուն նուագախումբի բաժինը տրուած էր երկրորդ դաշնակին : *Օր· Իշխալացեան, որուն յուզիչ ձայնը կը տոգորուի հետզհետէ աւելի նուրբ արուեստով մը, երգեց հայկական մեղեդիներ՝ ընտրուած իրրեւ նմոյշ յաջորդական շրջաններէ :*

Անտեղի է մասնագէտներու համար պատրաստուած այս դեկուցումը տալ հոս իր բոլոր մանրամասնութիւններով : Թէքնիք տարաղներէն եւ յիշատակուած անուններէն զատ ամփոփում մը — որքան ալ հեռանայ տառական հաւատարմութենէ մը — կրնայ սակայն ճշդել, կը յուսամ , անոր ընդհանուր դիծը, ցոյց տալ էական կէտերը :

Պ· Օ· Պէրպէրեան մեր երաժշտական պատմութիւնը կը բաժնէ չորս շրջաններու :

Առաջինը ամենահին ժամանակաշրջանն է, որուն մասին անուղղակի , դրական ծանօթութիւններ միայն հասած են մեզի : Օրինակ, Խորենացին կը յիշատակէ աշխատանքի, սիրոյ խրախճանքի հին երդեր, եւ կը թուէ այլազան դործիքներ, ինչպէս ծնծղան, տաւիղը, քնարը, թմբուկը եւն· : Այս տուեալները կը վերաբերին դոյութիւնը այդ ժամանակներուն համար արդէն յառաջացած արուեստի մը, որուն վաւերական նմոյշները կամ տեսական հիմերը ցարդ անծանօթ կը մնան :

Եօթներորդ դարու արաբական արշաւանքներով կը սկսի երկրորդ դարաշրջան մը, յատկանշուած արեւելեան երաժշտութեան տիրապետութեամբ : Այս ճնշումը կը միանայ եկեղեցւոյ պայքարին ընդդէմ հին արուեստին, որուն մէջ նոր կրօնքը կը տեսնէր հեթանոս բարքերու վերապրումին վտանգը : Այսպէս ծնած է մեր աշուղական երաժշտութիւնը, օրինակ՝ Սայաթ Նովայի երգերը :

ԺԹ· դարուն վերջերը Կոմիտաս վարդապետ մեզ կ'առաջնորդէ երրորդ շրջանի մը : Ան կը հաւաքէ, կը դտէ բեկորները ժողովրդական ինքնատիպ երգի մը, կերտուած արեւելեան երաժշտութեան յատկանիշներէն բոլորովին տարբեր հիմերու վրայ : Այդ երգին մէջ կ'արտացոլան հին յունական մօտերը եւ չափագիտութիւնը :

Կոմիտաս վարդապետ մեր երաժշտութեան կուտայ նաեւ բազմաձայնութեան չքեղանքը : Կարելի՞ է դեղջուկ երգերու թարմութիւնն ու բոյրը պահել, անոնց տալով դաշնաւորման հանդերձանքը : Այդ դժուարին աշխատանքին կը ձեռնարկէ ան յաջողութեամբ : Գիտէ ընտրել իր աfonները եւ օդտադործել համընթաց մասերու չարժումները : Իրմով՝ բազմաձայնութիւնը մեծ ոստումով մը կ'անցնի յաջորդական պրպտումներու , մասնակի իրականացումներու երեւակայական չարքէ մը անդին :

Ցիսուն տարիէ ի վեր վարդապետին աչակերտները եւ հետեւողները կը մշակեն ազդային երաժշտութիւն մը, որ երբեմն դժբախտաբար չատ մօտէն կը կաղապարէ անոր դիւտերը, փոխանակ՝ անկէ ներշնչուած՝ ժողովրդական արուեստի մը նոր կարելիութիւնները փնտռելու : Ոմանք բոլորովին կը հեռանան ազդային դիծէն : Իսկ ուրիշներ կը ջանան ցեղին վերագտնուած դեղագիտական ոգին նոր խոյանքով մը հասցնել ներկայ համանուագային երաժշտութեան բարձրութեան , բանալով այսպէս նոր դարաշրջանի մը դուռները :

Երկու տեսակէտներ, արտայայտուած այս դեկուցման ընթացքին, արժանի են մասնաւոր ուշադրութեան :

Նախ, Պ· Օ· Պէրպէրեան կը դնէ հետեւեալ հարցը·— Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ 19րդ դարուն հայ երդը, արեւելեան ազդեցութեան երկար շրջանէ մը վերջ, իր կառուցուածքով եւ մօտերով սերտօրէն նման է հին յունական երդերուն, երբ այս վերջինները չատոնց մոռցուած էին արդէն դիրենք ծնցնող երկրին մէջ իսկ : Կարելի է ենթադրել թէ հին Հայերը իրենց առեւտրական կամ մտաւորական չփումներով Հայաստան փոխադրած են յունական արուեստին տեսական հիմերը, որոնց վրայ ծաղկած է ազդային երաժշտութիւն մը : Այդ շրջանէն բխած մեղեդիներն են թերեւս որոնք հոդիէ հոդի, սերունդէ սերունդ փոխանցուած են մինչեւ մեզի, իրեւ մեր բուն էութեան աւելի մօտիկ արտայայտութիւններ :

Ցետոյ, երկրորդ շրջանի նկարադրութեան առիթով, դասախօսը կը փորձէ բնորոշել արեւելեան եւ յոյն – եւրոպական երաժշտութեանց էական տարբերութիւնը : Իր կարծիքով , արեւելեանին մէջ ժամանակի միութիւնը դանդուածային հանդամանք մը ունի : Բաղկացուցիչ մասերը պարզ տարրեր չեն, այլ կը կազմեն հաւաքական կուռ տակումներ, կը չարուին քովէ քով, ծաւալական չարայարութեան մը մէջ : Բոլորովին հակառակն է հին յունական արուեստին համար : Կանոն մը , բանաւոր տեսութիւն մը կը հիմնէ եւ կը լուսաւորէ ամբողջութիւնը : Սոորաբաժանումները կրնայ մինչեւ ամենայետին տարրերը, որոնք պարզ միութիւններ են : Այս տարբերութիւնը համարժէք է երկու ճարտարապետութեանց նոյնքան հակոտնեայ նկարագիրներուն :

Անհրաժեշտ չէ ընդդծել չահեկանութիւնը այս երկու դաղափարներուն : Անոնք մեկնակէտ կրնան ըլլալ նորանոր ընդլայնումներու : Առաջին ապատուրութեան մը տակ, թերեւս կարելի է դիտել տալ թէ ծաղումի, փոխադարձ ազդեցութիւններու հարցերը միշտ կնճռոտ եւ հաւանաբար վերջնական լուծումի մը անատակ են : Միւս կողմէ դժուար չէ դանել դարմանալի նմանութիւններ նաեւ եւրոպական ուրիշ ազդերու փոքլորին եւ մերին միջեւ : Այս ուղղութեամբ անկարելի չէ սահմանել բնական երաժշտութիւն մը որ նոյն ոգին կրող ժողովուրդներէն կը բխի նոյն ընդհանուր նկարագրով, արտայայտութեան նմանօրինակ միջոցներով :

Գալով երկրորդ տեսակէտին, կրնայ առարկուիլ թէ «արեւածագիկ» կոչուած մարդիկ կան, որոնք օրուան արեւին նայելու համար՝ առտուն այս կողմ կը դառնան, ցերեկին՝ այդ կողմ, իրիկունը՝ այն կողմ,— այդ «արեւածագիկները» հիմակ չատ կը քննադատեն Հայոց արեւմտահայութիւնը, մասնաւորաբար մեր դարաւոր բարեկամութիւնը Ֆրանսայի հետ : Հարկ է դիտել տալ թէ ըստ մեր պատմափիլիսոփայութեան՝ մենք կը պատկանինք Միջերկրականեան խմացականութեան, ուստի հպարտութիւն կը համարինք հաւատարիմ մնալ այն tropismeին, որ մեզ կը մօտեցնէ Ֆրանսայի : Անոնք որ յուսահատած են Ֆրանսայի ներկայ ուժաթափութենէն, թող յուսահատին , մենք չենք պատկանիր յուսահատներու այդ խումբին, ու նոյնիսկ փարիսեցի Ամերիկայի բարեկամները եւս թող չզարմանան որ մենք տակաւին կը հաւատանք Ֆրանսայի մեծութեան եւ առաքելութեան : Չկա՛յ աւելի մեծ ժողովուրդ մը, որ այնքան արիւն թափած ըլլայ խոհալի համար, որքան Ֆրանսան,— ամէն ժողովուրդ բա՛ն մը պարտական է այս ասպետական ազդին, եւ պէտք չէ մոռնալ որ ամբողջ դարեր լեցուած են Ֆրանսական մշակոյթին prépondérance-ով, Ֆրանսական հանճարին դերակայութեամբ, Ֆրանսական քաղաքակրթութեան ճառագայթարձակումով : Վերջացած չէ սակայն Ֆրանսայի առաքելութիւնը,— Ֆրանսան վերստին պիտի երեւի պատմութեան մէջ իրրեւ արեւ – արքայ : Ամէն ազդ ունի իր տկարութիւնները, ամէն ժողովուրդ ունի իր պզտիկութիւնները եւ ամէն պետութիւն ունի իր պզտիկ մարդիկը,— կրնան մեզ արհամարհած ըլլալ, կրնան մեզ լքած ըլլալ այդ պզտիկ մարդիկը, ի՞նչ փոյթ, մենք ալ չունի՞նք մեր պզտիկ մարդիկը : Բայց հակառակ այդ պզտիկ մարդոց, պատմութիւնը մեզի կ'ուսուցանէ թէ քալել Ֆրանսայի հետ՝ կը նշանակէ քալել քաղաքակրթութեան հետ : Ու պատի՛ր ձեզի, սիրելի յոբելեար, որ մեզ դրած էք այդ ճամբուն վրայ, մեր ձեռքը դրած էք Անաթոլ Ֆրանսներու, Փիէր Քիյարներու, Ռընէ Կռուսէ – ներու ձեռքին մէջ : «Վաստակ ծնանին զփառս , վաստակ պատրաստեն զպատկս»,— Ձեր այս կատարած աշխատանքը բաւական է յայտարարելու համար որ ազդը երախտապարտ է ձեզի, ահա՛ մեծագոյն պսակը որ կը տրուի ձեզի :

(Մնացեալը յաջորդով) Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Տարօնցիներու ձեռնարկը

ՄԱՐՍԷԼ (Յառաջ).— Բարեհաճեցէք երեւոյթ մը, — Տարիներու խարխափումներէն վերջ, մեր Հայր· Մխիթարեանները հետզհետէ կը վերադառնան իրենց կոչումին :

Վասպուրականցիներէն վերջ, որոնք անչեղ կը շարունակեն իրենց ուղղութիւնը, Տարօն – Սալ – Նռաձորի Հայր· Մխիթեան Մարսէյլի մասնաճիւղը եւս նախանձախնդրութեամբ լծուած է աշխատանքի : Այսպէս, իր երեք անմահներու՝ Ագբիւր Սերոբի, Հրայրի եւ Գէորգ Զավուշի նահատակութեան 50ամեակին առթիւ, կազմակերպած էր ցերեկոյթ մը որ տեղի ունեցաւ Մայիս 7ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալոն Լօնշանի մէջ: Օրուան նախագահը, Պ. Քերովբէ Կարապետեան, բացուած յայտարարելով հանդէսը, բեմ հրաւիրեց Հ· Ց· Դ· Սէնթ Աննի Նոր Սերունդի երգչախումբը, որ ղեկավարութեամբ Պ. Համբարձումեանի, երգեց «Մարսէյեզ»ը եւ «Ծաղկիր ազատ իմ հայրենիք»ը: Ցոնկայա յարգանքի հրաւիրելով ժողովուրդը, Պ. նախագահը պարզեց հանդէսին խորհուրդը: Կարգ մը պատմական դրուագներէ վերջ՝ ըսաւ· «Սերոբ Ագբիւր, Տարօնի այս հսկան, հակառակ հարուստ ընտանիքի մը մէկ զաւակն ըլլալուն, արհամարհեց ամէն ինչ եւ նուիրուեցաւ իր ժողովուրդին ինքնքաւաչատանութեան նուիրական գործին: Պարզեց յեղափոխութեան դրօշը, «մահ կամ ազատութիւն»: Եւ Սէրոբ Ագբիւրի «Ով որ քալ է ի՞նչ կը սպասէ» կոչին պատասխանեցին Շապին Գարահիսարէն Անդրանիկ, Բաբերդէն Սեդուհ, Սեբաստիայէն Մուրատ, եւ ուրիշներ: Հրայր մեծ մարգարէն, որ աչխատեցաւ այդ դրօշին տակ միացնել բոլոր ուժերը, կուիլ թէ երկու երաժշտութիւնները իրականին մէջ այդքան որոշ կերպով իրարմէ չեն բաժնուիր: Թրքական ուզուն հավանները քով կան շարքինեը՝ քառակուսի յօրինուածքով եւ պարզ ռիթմերով, իսկ արեւմտեան արուեստին մէջ — մինչեւ ձեւապաշտ եւ դասական Պախի մօտ — կը գտնուին récitatifներ կամ նման մասեր՝ զանգուածային, երկար périodeներով :

Բայց մասնաւորած յատկանիշը կը մնայ զուխաւոր քնոյթը արեւելականութեան մը՝ ըմբռնուած իբր մտայնութիւն մը, ըլլալու կերպ մը, ուր ձգտումը կը թուլնայ եւ կը վերածուի տարածութեան, ուր քանակութիւնը, ժամն ճոխութիւնը կը ճգնի լեցնել պակասը ներդաշնակութեան , ուր ժամանակը կը թաւալի ներքին տեւողութեան ախտաբանական կամ առ առաւելն հոգեբանական գնացքովը :

Ինչ որ ալ ըլլայ ծագման հարցերու տրուած պատասխանը, կոմիտասեան երգերը կ'ապացուցանեն թէ մեր արուեստին արմատներուն մէջ ուներնք ոգի մը, նման այն ոգիին, որ օր մը հրաչալի փայլով մը ճառագայթեց Միջերկրականի ափերէն, նման այն ոգիին՝ որ ներդաշնակութիւնը կը նախընտրէ մեծութենէն եւ կեղծ հարստութենէն, որ համաղրութիւնը կը կերտէ լոյսով, քննադատական վերլուծութեան հետ զուգընթաց, եւ որ հոգեկան տեւողութիւնը կը կերպաւորէ ստեղծող կամքին վաւերական գործունէութեամբը :

ԱՐՄԵՆԱԿ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Գէորգ Զավուշ, այդ անխոնջ աշխատաւորը, խօսքը զործի վերածեց: Չկան անոնք, բայց վստահ եմ որ իրենց հոգիները կը սաւառնին հայրենիքին մինչեւ Սփիւռք որոնելու իրենց ազգակիցները, եւ իրենց աչքերը յառած նոր սերունդին, կը սպասեն որ անոնք գտնան իրենց արժանաւոր ժառանգորդները, իսկական Տարօնցիները : Մեր հայրենիքը, հաշմանդամ է, իր գլուխէն բաժնուած են մասնիկները, Վասպուրական, Տարօն: Երբ իրագործուի ամբողջացումը մեր անմահներու հոգին պիտի հանգստանան :

Աւուր պատշաճի մէկ քանի երգերէն վերջ, Պ. Համբարձումեան երգեց «Դարձեալ վայլեց»ը: Փոքրիկն Տարօն Պօղոսեան արտասանեց « Ես հայ տղայ մըն եմ» կտորը, անթերի առոգանութեամբ: Երկու արտասանութիւններ ըրաւ ընկեր Մուրթաֆեան:

Հայ կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան կողմէ կրակոտ ճառ մը խօսեցաւ Պ. Յով – հաննէս Հացագործեան, բացականչելով — «Մը – րմեաններ, Ռաֆֆիներ իրենց զրահանութեամբ եւ ուրիշներ իրենց քաղաքացութեամբ պատրաստեցին Սերոբները, Հրայրները եւ Գէորգ Զավուշները, որոնք նահատակուեցան այս ժողովուրդի ազատագրութեան արիւնոտ ճանապարհին: Պիտի գայ օր մը որ հաւաքելով անոնց ոսկորները, պիտի տանինք Անտոք եւ Սասուն, ըսելու համար.— Քնացէք անխռով:

Ս· Դ· Հնչակեաններու կողմէ խօսեցաւ ընկեր Արամ : « Հայ լեռներու հուսաւէտ ծաղիկներէն իսկ գրկուած էր հայ չինականը: Փառք յեղափոխութեան, որ եկաւ մեր սիրասուն աղջիկներուն կուրծքը զարդարելու վարդ – մեխակ , չուշաններով»: Այս առթիւ յիշեց կարգ մը մոռցուած խնարհ հերոսներու դերը հայ յեղափոխութեան մէջ: «Օրհնեալ ըլլաք որ չէք մոռցած ձեր հերոսները, եւ ամէն տարի տօնեցէք այս օրը ի պար – ծանս մեր նորահաս սերունդին »:

Կարդացուեցաւ ուղերձ մը Վասպուրականի Հայր· Մխիթեան կողմէ, իմաստալից բովանդակութեամբ մը որ ծափահարուեցաւ ջերմապէս : Հայարտութեամբ եւ մեծ յուզումով արտասանեց Պ· Ֆրանգեան, Վարանդեանի «Հայ Հերոսները»:

Յանուն Հ· Ց· Դ· Մարսէյլի Շրջ· կոմիտէի , բովանդակալից ճառ մը խօսեցաւ ընկ· Ա· Քէօսեեան: «Հերոսները իրենց ողջութեան կ'առաջնոր – դեն մարտական ուժերը, իրենց մեռնելէն վերջ կը խանդավառեն ամէնքը: Բոլոր մեծ ու պզտիկ ազգերը իրենց նոր սերունդը խանդավառելու համար կը պանծացնեն իրենց անցեալը, չեչտելով իրենց ցեղային առաւելութիւնները: Ամէնէն աւելի մենք պէտք ունինք այդ բոլորին, փրկելու համար մեր նոր սերունդը ճերմակ ջարդէն»: Բանի մը երգեր Օր· Տէր Աբսէնեանէ :

Կարգը եկած էր օրուան գլխաւոր բանախօսին, Հայր Տէրմոյեանի, հրաւիրուած Վիէնէն : Պանծացնելէ վերջ Սերոբներու ու Հրայրներու, Գէորգ Զավուշներու եւ առ հասարակ բոլոր անձնազոհ մեր յեղափոխականներու քաջագործութիւնները, թելադրեց միանալ: «Ինչ առաջ խօսող զանազան կազմակերպութեանց անդամներուն ներկայութիւնը փաստ մըն է որ կարելի է միանալ որ եւ է նուիրական ոճի առթիւ: Միացէք, Հայեր, դատ ունինք, պահանջք ունինք: Գնուած հող չէ որ կը պահանջենք, այլ մեր պապենական սեպհականութիւնը: Մեր հերոսները մեռան մեզի համար: Թող չըսեն թէ մենք խաղաղ կ'ապրէինք, եթէ չըլլար յեղափոխութիւնը: Բռնակալութիւնները կը ստիպեն ընդվզում : Այսօր եթէ ունինք հայրենիք մը, կը պարտինք յեղափոխութեան: Եւ ես թոյլ չեմ տար ոեւէ հայու որ ըսէ ինք Հայաստանի հետ է, ես Հայաստանի դէմ: Բոլորս Հայ ենք եւ կ'ապրինք հայրենիքին համար » :

Իր իմաստուն խօսքերով յարգելի բանախօսը մատնանշեց չատ մը ճշմարտութիւններ որոնք թղթակցութեան մը սահմաններէն դուրս կը մնան: Առանց տոր ալ չատ երկարելէ, չարաչար գործածելով ընկեր իմբագրին անսահման համբերութիւնը: Ընկեր Ս· Պօղոսեան երգեց Սերոբ Ագբիւրին նուիրուած երգ մը, ընկեր Քէնտէրեան արտասանեց ձօն մը նուիրուած հերոսներուն: Երգեց «Արմենիա» երգչախումբի անդամներէն Պ· Ստեփանեան ընկերակցութեամբ իր տիկնոջ (դաշնակ), «Հայաստան»ը եւ «Կռունկ»ը: Վերջին բանախօսն էր Պ· Գասպար Շէխիկեան որ իր կարգին պատմական ակնարկ մը նետելով Տարօնի անցեալին եւ անոր հերոսներու զոհաբերութեանց վրայ, երկարօրէն բացատրեց Հայրենակցականներու դերը եւ թելադրեց նոր սերունդին չմոռնալ իրենց պապերուն յիշատակը: Հանդէսը փակուեցաւ Պ. Համբարձումեանի «Կանչէ կռունկ»ով:

ԳՈՎՀ· ՏԻՕՔՄԻՃԵԱՆ

ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ԽՈՐՀՐԴԱԾԻՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Մոսկուայէ Ռատիոն կը հաղորդէ (9 Մայիս)· — Այս ապրիլէն սկսեալ Մ· Մխիթեան 16 հանրապետութիւններուն մէջ զանազան դասաւանդութիւններ, ինչպէս՝ օտար լեզուներու, համաշխարհային պատմութեան, օտար ազգերու գրականութեան եւ արուեստի պատմութեան դասերը «կարելի նուազագոյն» ատիճանին իջած են : Սոյն յայտարարութիւնն ըրաւ Մ· Մխիթեան բարձրադոյն վարժարաններու վերատեսուչ Սէրկէյ Վասիլիէվիչ Քաֆթանով, հետեւեալ բացատրութեամբ.— Կեդր· Կոմիտէին որոշման նպատակն է վերցնել «որոշ գիտական ճիւղեր , որոնք վնասակար են յառաջդիմական խորհրդային դաստիարակութեան համար եւ ստեղծուած են գրամատերական ազդեցութեան տակ»:

Քաֆթանով հաղորդեց նաեւ որ 1950էն սկսեալ հասունութեան վկայական (ռուսերէն՝ ատեստատ սրէլոստի (Պաֆալորէա) ստանալու համար, որ նախապայման է Մ· Մխիթեան եւ արբանեակ երկիրներու համալսարանները մտնելու, պէտք պիտի չըլլայ օտար լեզուներու, համաշխարհային պատմութեան եւ արտասահմանի մշակոյթի պատմութեան քննութիւններ տալ: Ասոր փոխարէն — «ընդհանուր երթալով աչակերտներու եւ ծնողներու փափաքին» — պիտի պահանջուի որ, համալսարան մտնել ուզողը, դպրոցական մարզական–նախպինուորական ճիւղը յաջողութեամբ վերջացուցած եւ առնուազն «Աչխատանքի եւ Պաշտպանութեան պատրաստ»ի (GTO)ի նչանը ստացած ըլլայ :

Մ· Մխիթեան բոլոր կողմերէն կը հաղորդեն թէ «բոլչեւիկեան խստութեամբ» կը գործադրուին այս պահանջները: Ֆրանսերէնի, անգլիերէնի եւ գերմաներէնի դասերը դադրեցուցած են եւ ուսուցիչները «աւելի օգտակար» աչխատանքի նուիր – ուած :

Տ·

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԺԲ·

— Ինձ օնբաչի Ահմէտ կ'ասեն ...

Մի – մի անգամ բարեհոգի Թուրքը մեկնում էր իր ձեռքը դէպի հիւսիս, խաղացնում էր մատները, հասկացնելով թէ չատ հեռու տեղ է իր ցոյց տուածը եւ աւելացնում էր·

— Այնտեղ է... նրան չես տեսնի :

Նաղլուն չէր հաւատում եւ յուսահատութիւնից կատաղած՝ բարձրացնում էր իր բռունցքը, ատում էր սպառնալով Ահմէտին ·

— Ես քո հոգին կը հանեմ ...

Տանտպետը աւելի մեծ ախորժակով էր ծիծաղում, աւելի լայն էր բաց անում իր բերանը, այնպէս որ պսպղում էին նրա բոլոր ճիւնափայլ ատամները :

Այս տեսարանը ճշդութեամբ կրկնուեց եւ այժմ, երբ փերին ու Նաղլուն հասան աղբիւրին : Ահմէտը, որ նստած էր քարի վրայ, կանչեց նրանց: Տանտպետը այժմ մենակ չէր, նրա կողքին կանգնած էր Թէօսա Մուխտարը :

— Արի, արի, ասաց Ահմէտը՝ նոյն երջանիկ ժպիտը բերանին, չէ՞ս ուղում քո մօր մօտ դնալ:

Աղջիկը կանգ առաւ, իսկ տանտպետը, ցոյց տալով իր ընկերին, աւելացրեց ·

— Սա է տարել քո մօրը, սա քեզ էլ կը տանէ·

Եւ էլի ծիծաղեց: Այդ ծիծաղը սաստիկ խառնում էր Նաղլուին, թոյլ չտալով հասկանալ թէ որն է կատակը, որն է իրողութիւնը: Այս անգամ նրա մէջ կասկած չմնաց, որ Ահմէտը կատակ է անում: Անկարելի էր, որ նրա մօտ կանգնած այլանդակ մարդը լինէր իր մօր տանողը :

Եւ նա չարունակեց իր ճանապարհը, ուշադրութիւն չդարձնելով Թէօսա Մուխտարի վրայ , որ նոյնպէս չարժանացրեց նրան իր ուշադրութեանը :

Բայց այդպէս չէր Նաղլուն մի չաբաթից յետոյ, վերադարձի ժամանակ :

Նա եւ փերին չրջապատուած էին մի տարօրինակ, մի սարսափելի բազմութեամբ: Եւ այժմ նա հասկանում էր տատնապած Ահմէտի խօսքերը , դիտէր որ դրանց մէջ կատակ չատ քիչ կար, հասկանում էր մանաւանդ թէ ինչ է եղել տատնապեցի այլանդակ ընկերը: Եթէ երկուսը, Ահմէտը եւ այն չորացած դեւը, այժմ էլ նստած լինէին ազաբիւրի մօտ, Նաղլուն ուրիշ կերպ կը խօսէր: Բայց ոչ ոք չէր երեւում այդտեղ, ոչ ոքին նա բան չասաց եւ ուղիղ դնաց դէպի աղբանոցի ձորը: Այդ օրը հինաւուրց տունը օթեւան տուեց չատ դժբախտների :

Դա աչնանային մռայլ օրերից մէկն էր: Առաւօտեանից երկինքը պատած էր դորչ ամպերով , սարերի վրայ ձգուել էր մշուշի մի անհուն ծով : Մառախլապատ, անլոյս օրուայ խոնաւութիւնը նստել էր ամէն տեղ, իսկ ցուրտ քամին թէեւ չատ մեղմ էր, բայց սառցրել էր այդ խոնաւութիւնը եւ փայտացնում էր մարդու քիթ ու պռունգը :

Չնայած այդպիսի եղանակին, Աւետարանոցը մի առանձին կենդանութիւն էր ստացել: Նա դուրս էր թափուել եւ տեղաւորուել էր կտուրների վրայ, ցանկապատերի եռեւում: Շրջակայ դիւղերից գալիս էին, խտանում էին մանաւանդ բէկի տան մօտ, իսկ Մելիքի խումբ – խումբ դիւղացիները , դէպ – րանց քչում բերում էին Սիւլէյման Բէկի ձիաւորները: Տան հիւսիսային կողմում բարձր թումբի լանջերը սեւացել էին մարդկանց բազմութիւնից :

Ամէնքը սպասում էին· ամէնքի աչքերը ուղղած էին դէպի Բէկի տան մօտ եղած լայնարձակ հրապարակը, որի մէջտեղում անկուած էրմի բարձր, սրածայր եւ հաստ ձող :

Մարդակերը բարբարոսութեան այն ժամանակներում երեխան էլ դիտէր, որ չուտով հրապարակի մէջ մի մարդ ձը հանուիլիցի վրայ :Դա ամենազարհուրելին էր սպանութեան բոլոր եղանակներ – րի մէջ, որ մարդը հնարել է մարդու համար, եւ չատ յաճախ չէր գործադրւում :

Ամէնքը հասկանում էին, պատժուղը մի չատ նչանաւոր ոճրագործ պիտի լինէր :

Ասում էին որ Բէկին, վերջապէս, յաջողուել էր ձեռք դցել Մանասի մարդկանցից մէկին եւ այժմ նրա վրայ պիտի թափէր իր ամբողջ կատաղութիւնը: Նա հաւաքել էր այսքան բազմութիւն, որ ցոյց տայ թէ ինչպէս ինքը դիտէ պատժել: Մինչեւ անգամ հրաւէրներ էր ուղարկել Մելիք – Աւանին, մի քանի թուրք ու քիւրտ բէկերի: Մի – այն Ռայ Մելիքն էր անտես արել իրան հասած հրաւէրը :

իրենց երկիրները տակաւին չէին կորսնցուցած իրենց անկախութիւնը։ Այդ քաղաքացիները կը մերժեն վերադառնալ, իրենք զիրենք համարելով քաղաքական ապաստանեալներ, նախընտրելով հայրենազուրկ տարագիրի հանգամանքը։ Ֆրանսական կառավարութիւնը կրնայ վերադարձնել պատերազմի ոճրագործները եւ պատրաստ է դործակցելու, երբ մանրամասնութիւններ հաղորդուին։

Ամէն պարագայի մէջ, դժուար է ճշդել ճշդրանսա բնակող սովետ քաղաքացիներուն թիւը, ինչպէս դիտել կուտան տեղական թերթերը։

Երկրորդ աշխարհամարտէն վերջ, Ֆրանսա ապաստանած չատ մը ռուս տարագիրներ, Ա. Միութեան տուած հաւաստիքներուն վրայ եւ մըզուած՝ հայրենասիրութենէ, խորհրդային անցագիր ուզեցին, բայց չատերը չվերադարձան, պատճառելով ճշդրանսա բնակելու արտօնագիրը։ Ինչո՞ւ է թէ այսօր կ'ուզե՞ն վերադառնալ։

Գերագոյն յանձնախումբ մը
ԱՏԼԱՆՏեԱՆի ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տասներկու զինակից պետութեանց արտաքին նախարարները որոշեցին մնայուն յանձնախումբ մը կազմել, վարելու համար թէ քաղաքական եւ թէ զինուորական գործերը։ Այս նոր կազմակերպութիւնը պիտի բաղկանայ իւրաքանչիւր երկրի արտաքին նախարարներէն եւ չարունակ նիստ պիտի գումարէ Փարիզի կամ Լոնտոնի մէջ։ Երէկ զեկոյց մը հրատարակուեցաւ այս մասին, բայց բուն մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին։

Այս նոր յանձնախումբին նախագահը պիտի ըլլայ Ամերիկացի մը, զօր. Այզընհաուըը կամ Պ. Հէրիմէն, Մարշըլի ծրագրին չրջուն դեսպանը, արտակարգ իրաւասութիւններով։ Իրազեկները կ'ըսեն թէ կարգ մը փոքր պետութեանց ներկայացուցիչները ընդդիմացած են այս իրաւասութեանց։

«ԵՐԵՔ ԱՄԻՍ ՍՊԱՍԵՑԷՔ»

Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, Պ. Թրիկվը Լի, որ այսօր կը վերադառնայ Մոսկուայէն, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ. — «Երեք ամիս սպասեցէք, վճիռ մը արձակելու համար կատարուած առաքելութեանս յաջողութեան կամ ձախողման մասին։ Դժդոհ մնալու պատճառներ չունիմ»։

Այս յայտարարութիւնը հրատարակուեցաւ Նիւ Եորքի մէջ։ Սթալինի հետ եղած խօսակցութիւնը գաղտնի պիտի պահուի առ այժմ, չխանգարելու համար արդիւնքը։

Պ. Լի նորէն պիտի տեսակցի նախագահ Թրումընի, ինչպէս եւ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի վարչապետներուն հետ։ Փարիզ պիտի դայ Փրակայի ճամբով, յետոյ պիտի երթայ Լոնտոն եւ Նիւրեոք։

× Արեւմտեան Գերմանիոյ մարզպանները արտօնեցին որ գերման կառավարութիւնը իրաւունք ունենայ վճռելու Ռուրի պողպատի եւ հանքածուխի ճարտարագործութեանց սեփականութիւնը։ Ուրեմն մօտերս պիտի որոշուի թէ այդ ճարտարագործութիւնները անհատական սեփականութի՞ւն պիտի մնան թէ պետական։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂՈՎ

ՄԱՄՈՒԼի ԳԵՐԱԳՈՑՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՄԸ պիտի հաստատուի, համաձայն մասնաւորապէս մըշակուած օրինագծի մը, որ վաւերացուեցաւ նախարարական խորհուրդին կողմէ։ Խորհուրդը պիտի բաղկանայ քսան անդամներէ, ընտրուած երկու տարուան համար, հսկելու համար մամուլի վարկին եւ անկախութեան վրայ։

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ Բ. կանխավճարին պայմանաժամը երկարաձգուեցաւ մինչեւ Մայիս 22, Ազգ. ժողովին կողմէ, մեծ դժուարութեամբ։ Ուրեմն տասը առ հարիւր աւելի պիտի վճարեն անոնք որ կը թերանան։ — կ'ըսուի թէ նոր փոխառութիւն մը պիտի կնքուի։

ՊԱՂՏԱՏԻՆ կը հեռագրեն թէ Տիգրիս գետը յորդած է, մեծ վտանգ սպառնալով։ Զինուորները, ոստիկանները եւ անպատասպար քաղաքացիները կ'աշխատին վերահաստատել ձախ ափին ճեղքուած թումբը։ Հեղեղները խուժելով 1810 արտաւար տարածութեան վրայ, ջրած տարած են 2000 ցեխէ խրճիթներ եւ ողողած՝ 1500 չէնքեր, Պաղտատի հարաւակողմը։

ՎԱՐՁՈՒ Է ՑԱՐԿԱԲԱԺԻՆ ՄԸ

Նիսի մէջ, կայարանին մօտ եւ ծովէն տասը վայրկեան, 6րդ յարկ, արեւոտ եւ օդաւէտ, Ցունիս, Ցուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն համար։ Երկու սենեակ, խոհանոցն ալ կրնան գործածել։ Կազ, ջուր եւ էլեկտրականութիւն։ Երախայ ունեցողի համար կարելի է տեղաւորել Lit pliant մը։ Միասին բերել սաւան, բարձի երես եւ սրբիչ։ Օրական 1300 ֆր. (1 ամսուան համար)։ Կանխավճար մը կ'ուզուի։ Դիմել «Ցառաջ»ի, Պ. Սկզբնատառով։

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻԻՆ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉի 40ԱՄԵԱԿի ԱՌԹԻՒ

կազմակերպուած Շրջ. վարչութեան եւ Փարիզի չրջանի իր 9 մասնաճիւղերու կողմէ։

Մայիս 20ին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին —11.30։ Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնին մէջ։ Նախագահութեամբ Mr. EDOUARD DEPREUXի (երեսփոխան եւ նախկին նախարար)։ Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— ՏԻԿԻՆ Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, Օրխորդներ ԻՐԻՍ ՊԻԼՊԻԼԵԱՆ եւ ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ, Պ. ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆ։

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆ եւ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Առաջին անգամ ըլլալով Փարիզի մէջ կը նուագուի ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆի Trioն եւ ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆի suite Armenienneը՝ հեղինակին մասնակցութեամբ։

Կը խօսին.— ՀԱՑՐ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ, ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ, ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ։

Մուտքը ազատ է։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Salle Familialeի մէջ, 32 rue Danton, Kremlin Bicêtre։

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի թատերախումբը կը ներկայացնէ Ս. Պարթեւեանի «ԱՆՄԱՀ ԲՈՑԸ» եւ զաւեշտ մը։

Մուտք 100 ֆրանք։

Իջնել métro Porte d'Italie, իսկ 125 թիւ հանրակառքով եկողները՝ Ave. Fontainebleau։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Օր. Թագուհի Ժաղլին Ց. Հայցաղոցեանի մահուան առթիւ (Մարսէյլ), փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն ընկեր Եաղճեան հազար ֆր. ընկեր Գասպարեան 500 ֆրանք («Ցառաջ»ի տարածման ֆոնտին)։ Պ. Պ. Ցակոբեան 500, Մ. Ալեքսանդեան 1000, Մ. Գուրյումճեան 500, Տէր եւ Տիկին Գարագէզեան 500, ընկեր Թիւթիւնեան 200, ընկեր Պետիկեան 500, (Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին), Կարանէն Ցովհ. Մանուկեան 500, Տիկ. Մարի Պետրոսեան 500, (Կապոյտ Խաչի Կարտանի մասնաճիւղին)։

Ստանալ Արամ Պետիկեանէ, 7 rue Berlioz։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻԻՆ.— Հ. Ց. Դ. Մարսէյլի Քրիստափոր Ենթակոմիտէին ընկերները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր Ցակոբ Հայցաղոցեանի եւ իր պարագաներուն, իրենց սիրեցեալ զաւկին՝ Օր. ԺԱԳԼԻՆԻ դառնակսկիծ մահուան առթիւ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Խաչիկ Պզտիկեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ (15 rue Jean Goujon) իր մօր

ՏԻԿԻՆ ՁԱՐՈՒՀԻ ՊԶՏԻԿԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին անոր յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարեկամները։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Պ. Լեւոն եւ Օր. Անահիտ Արզումանեան Պօմոն, Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Արզումանեան Պուլվար Օսման, կը ծանուցանեն թէ իրենց մօր, կեսուր մօր, Տիկ. ԵՂՍԱ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ հոգեհանգիստ պաշտօն պիտի կատարուի Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, այս կիրակի առաւօտ։ Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ։

ՑԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԻՍ

Աղբիւր Սերոբի, Հրայրի եւ Գէորգ Զավուշի նահատակութեան 50ամեակի առթիւ։

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան։

Կը նախագահէ Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՑԵԱՆ

Կը խօսի Պ. Մ. ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ

Ինչպէս եւ ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

(Ցանուն Նախկին Կամաւորներու եւ Մարտիկներու կեդր. վարչութեան)։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին լաւագոյն ուժերով։ Այս կիրակի ժամը 2.30ին, Սէրքըլը Կաթոլիկ սրահը։

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՈՇԻ ՆԵՐԿԱՑՑՈՒՄՐԻ

Փոն տը Շէրիւի մէջ այս կիրակի

ԱՐՁՈՒ — ՄՈՒՐԱՏ

երաժշտ. տրամ 7 գործ. Հեղ. Թրագօշի

Պ. Ծոցոսի

Հայկ. եւ ֆրանսական նուագախումբին հասցէն՝
524 Ch. de Mazargue, Ste. Anne, Marseille։
Tél. DR. 93–24։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆի «Արծիւ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ընկեր Մ. Ալթունեանի բնակարանը, 17 rue Ampère, Քաշան։ Ճշդապահ ըլլալ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8·45ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais։ Խիստ կարեւոր օրակարգ եւ ընտրութիւն նոր վարչութեան։

ՏԻՍԻՆ.— Հ. Ց. Դ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Հ. Ց. Դ. Տան մէջ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի տարեկան ընդհ. ժողովը շաբաթ իրիկուն (20 Մայիս) ժամը 20ին, Bar du Globe։ Օրակարգ.— Բարոյական ու նիւթական զեկուցում։ Նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Այն անդամները որ չեն վճարած 1949—1950 տարեվճարները, կը զրկուին ընտրութեանց մասնակցելու իրաւունքէն։ Կը խնդրուի ներկայանալ հրաւիրագրով։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին, Ազարեանի սրահին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

Պ. ՁՕՊԱՆԵԱՆի յառաջիկայ երկու դասախոսութիւնները Հայ Ուս. Տան մէջ (57 Պուլվառ Ժուռուման), Մայիս 20ի եւ Ցունիս 3ի շաբաթ օրերը, ժամը 5ին, Նիւթը՝ «ՆԱՀԱՊԵՏ ՔՈՒՉԱԿ մէջնադարեան հայ մեծ աշուղին վերագրուած տաղաշարքը»։ Մուտքը ազատ է։

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՑԹ

Կազմակերպուած Մարսէյլի եւ չրջաններու Հայ Արենուշներու կողմէ։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Théâtre rue d'Algerի հանրածանօթ սրահին մէջ։

Կը նախագահէ Հայ Աբիներու ընդհ. պետ՝
ՏՈՒՔԹ. Գ. ՄԵՆԱՏՈՒՐԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։ Երգ, պար, մարզանք, արտասանութիւն, պիտի ներկայացուին «Համբարձման վիճակը» (Ցովհ. Թումանեանի «Անուշէն») եւ «Գող սիրտը դող» զաւեշտ (գայլիկներու կողմէ)։

ՁԱՇԱՐԱՆ ԱՐԱՐԱՏ

LE DOME ARARAT

ՏՀՐ ԵՒ ՏՆՕՐՀՆ՝ Ս. ԳԱՐԱԽԱՆԵԱՆ

Նիս այցելող հայրենակիցներուն կ'ապահովէ պանդոկի եւ այլ դիւրութիւններ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ եւ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՀԱՄԵՂ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ եւ ԽՄՈՐԵՂԷՆՆԵՐ, մատչելի գիներով։

1 Avenue Thiers · Կայարանի դիմաց

Բաց է առաւօտեան ժամը մինչեւ 2

Հեռաձայն 890–38

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵՆԴՐՈՆԸ

PARFUMERIE – MAROQUINERIE

Au SAC PARFUMÉ

ՏՀՐ ԵՒ ՏՆՕՐՀՆ ԳԵՂԱՄ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Վերջին նորաձեւութեամբ ճամբորդական առարկաներ, **fantaisie** գոհարեղէններ, կիներու պայուսակներ փարիզեան ճաշակով եւ ընտիր **service**ներ այրերու համար։

ՄԵՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԾԱՆՕԹ ՎԱՃԱՌԱՆԻՇԵՐՈՎ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ, ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ

ARTICLES DE PARIS

Gare du Nord*ի մօտ*։

106 Bld. Magenta, Paris (10) **Tél.: Nord 05–78**

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս· 800 փր·, Տար· 1600, արտ· 2500 փր·
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 փր· C.C.P.Paris 1678–63
Samedi 20 MAI 1950 Շաբաթ 20 ՄԱՅԻՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6157–Նոր շրջան թիւ 1568 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԱՒԱՐ ՄՆԱՆ, ՁԵՐ ՁԵՌՔԵՐԸ

Ահաւասիկ փարիզն ալ կը տօնէ ազգանուէր կիներու ամէնէն ժողովրդական կազմակերպութեան քառասնամեակը :

Պետութեան մը հետ կապուած չէ այս Միութիւնը : Զուտի չոլշոլուն տիտղոսներ կամ դիւանագիտական յարաբերութիւններ : Անոնն ալ կը տարբերի զաղութէ զաղութ, յարմարելու համար իւրաքանչիւր երկրի օրէնքներուն :

Եւ սակայն, Կ. Խաչ մըն է, բառին բովանդակ իմաստով : Ե՛ւ կոչումով, Ե՛ւ գործունէութեամբ :

Հիմնուած՝ 1910ին, բոլորովին տարբեր պայմաններու մէջ, ան հետզհետէ ընդլայնելով իր աշխատանքի ասպարէզը, դարձաւ կենդանի կազմակերպութիւն մը, բազմաճիւղ եւ ծաւալուն :

Կրնայինք ըսել թէ չկայ հանրօգուտ գործունէութեան ճակատ մը, ուր չերեւայ այս Միութիւնը, ՀՕՄ, Կապոյտ կամ Կարմիր Խաչ, Գթութեան կամ Օգնութեան Խաչ :

Ըլլալով հանդերձ մարդասիրական, իր կոչումովն իսկ, ան չէ կառչած տառին :

Ուր որ ալ գործէ, ան ամէն բանէ առաջ պարտականութիւն սեպած է ընդառաջել երթալ օրուան պահանջներուն : Հետեւիլ, ունկնդրել, ուսումնասիրել : Այս ձեւով գտած է իր ճամբան :

Իր գլխաւոր արժանիքը սկիզբ կազմէ այս բազմակողմանի գործունէութիւնը : Մանաւանդ երբ նկատի առնենք թէ՝ ստիպուած է գործել արմատախիլ, տարադիր բազմութեանց մէջ : Անոր բարիքին համար : Ի սիրուս աշխարհի :

Տարիներէ ի վեր ունինք բազմաթիւ կազմակերպութիւններ, հոգալու համար չքաւորը, հիւանդը, անտէրը կամ անճարը :

Բայց, ե՞րբ ենք ունեցեր, օրինակ, սերունդի վրկութեան հոգ : Եւ Միութիւն մը որ հիմնական գործ համարէր աշխատիլ այդ ճակատին վրայ :

Դժուար թէ քառասուն բազմարդիւն տարիներ կարենար բոլորել այս բազմանուն կազմակերպութիւնը , առանց սրատես դիտակցութեան եւ անսահման անձնուիրութեան :

Ոչ չուք, ոչ ալ մեծամտութիւն, այլ եռանդուն եւ յարատեւ աշխատանք :

Տակաւին չբնի՞նք թէ աշխատաւորներն են իր անդամուհիները, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ : Մայրեր եւ քոյրեր, որոնք բաւական չսեպելով իրենց անհատական, ընտանեկան ամենօրեայ հոգերը, կը ծառայեն նաեւ հանրութեան :

Անձնապէս ճաշակած ըլլալով բազմազան տառապանքներու լեղին, անոնք գիտեն թէ ի՛նչ կը նշանակէ սփոփել թշուառը եւ հիւանդը, կամ պուտ մը կաթ ճարել անտէր երախայի մը : Եւ կամ — օ՛ գերագոյն երանութիւն — մայրենի լեզուն թոթովել տալ օտարութեան մէջ ծնած զաւակներուն :

Եօթանասուն — ութսունական թուականնե՛րուն, ափ մը կիներ էին որ հիմը դրին Պոլսոյ «Ազգանուէր»ին եւ «Դալրոցասէր»ին (ինչպէս այրերը՝ Միացեալ Ընկերութեանց) :

Նոյն ոգին էր որ կանանց Միութիւնները կազմել կուտար Կովկասի եւ Իրանի մէջ, բարեզօրծական առաջադրութիւններով :

Շարժումը փոխանցուեցաւ սերունդէ սերունդ, աստիճանաբար ընդլայնելով կանացի գործունէութեան հորիզոնը : Աւելի բիւրեղացաւ, հետեւելով արդիական պահանջներու :

Մեծ մայրերը կայծեր ցաներ էին իրենց ճամբուն վրայ : Այնպէս որ, երբ ցամաքէ ցամաք նետուեցանք, զաւակներուն ամէնէն վեհերոտն անգամ չանճրկեցաւ :

Ցեղին համրանքին մէջ, խմբովին ձեռք առին ջահը, դոհացնելու համար այլապէս հանրօգուտ , ստիպողական պահանջներ :

Գառասուն տարի առաջ, երազատես մը պիտի համարուէր ան որ կը համարձակէր երեւակայել կանացի կազմակերպութիւն մը, 12.000 անդամուհիներով : Այն ալ օտարութեան մէջ :

Այդ երազը իրականութիւն է այսօր, չնորհիւ իրենց՝ կիներու նախաձեռնութեան, եւ բարեկամ կազմակերպութեան մը՝ Հ. Ց. Դաշնակցութեան չունէին :

Եղբայրական ողջոյն՝ Կ. Խաչի 40ամեակին :

Դալար մնան ձեր ձեռքերը, մայրեր եւ քոյրեր : Ինչպէս ձեր սիրտն ալ, մշտավառ մորենի :

Շ.

Քանի մը թուանշաններ Հ.Օ.Մ.ի մասին (Կ. Խաչ)

Հայ Օգնութեան Խաչը (նախկին Կ. Խաչ) , որուն քառասնամեայ յոբելեանը կը տօնուի այս իրիկուն, չաբաթ, Սորպոնի ամփիթատրոնին մէջ, ունի աւելի քան 12.000 անդամուհիներ : Կեդրոնը կը գտնուի Ամերիկա, Հ.Օ.Մ. անունով : Իւրաքանչիւր-գաղութի մէջ կազմակերպութեան անունը յարմարցուցած է տեղական պայմաններուն : Այսպէս է որ Ֆրանսայի մէջ կը կոչուի Կապոյտ Խաչ, Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ՝ Օգնութեան Խաչ, Եգիպտոսի մէջ՝ Կարմիր Խաչ, Ցունաստանի մէջ՝ Կ. Խաչ եւայլն :

Միութիւնը ունի համադրմամբ մօտ 180 մասնաճիւղեր : Հիւս. Ամերիկայի մասնաճիւղերուն թիւն է՝ 78, աւելի քան 2500 անդամուհիներով , Հարաւ. Ամերիկա՝ 8 մասնաճիւղ, 1130 անդամ , Ֆրանսա՝ 29 մասնաճիւղ, 1800 անդամ, Եգիպտոս երկու մասնաճիւղ, 150 անդամ, Պաղեստին՝ մէկ մասնաճիւղ, 50 անդամ, Մակեդոնիա Թրակիա՝ երեք մասնաճիւղ, 180 անդամ, Լիբանան՝ 16 մասնաճիւղ, 2094 անդամ, Իրաք՝ տասը մասնաճիւղ, 800 անդամ, Պարսկաստան՝ երեք մասնաճիւղ , 350 անդամ, արեւմտեան Գերմանիա՝ երկու մասնաճիւղ, 150 անդամ (համաձայն 1949ի տեղեկագրին) : Սուրիա՝ 18 մասնաճիւղ, մօտ երկու հազար անդամ, 11 արծուիկներու խումբ :

Միութեան 1948— 1949 տարեշրջանի ընդհանուրքը եղած էր 84.972 տոլար, որուն 20.445 տոլարը անդամավճարներէ : 1949 Ցունիս 30ին դանձը պատրաստ կար 27.163 տոլար : Նոյն տարեշրջանին կրթական եւ մարդասիրական ճակատի վրայ ծախսած էին, Ամերիկայի մէջ, կրթական՝ 3561, բարեսիրական՝ 780 տոլար, Հին Ցունաստան՝ 2625, Սելանիկ՝ հազար, Լիբանան՝ 2775 , Եգիպտոսի ճեմարանին՝ 5000, Սուրիա՝ 2530, Հալէպի Քառէն Եփիէ ճեմարանին՝ հազար, (այս տարի՝ 1500), Ադունիէի բուժարանին՝ հազար , Իրաք՝ 512, Իրան՝ 500 եւն. :

Նոր տարեշրջանին Հիւս. Ամերիկայի մէջ հաստատած են կրթական ֆոնտ մը, 15 առ հարիւր աւելցնելով տարեկան սակերուն վրայ :

Այս տարի նուէրներէ կը սպասուի 3500 տոլար, «պնակ մը կերակուր»ի ձեռնարկէն՝ 4500, ծոմապահութենէ՝ 1500 պարբերաթերթին բաժնեգիրներէն՝ 3500 եւն. : (Պարբերաթերթը, Հայ Օգնութեան Միութիւն , եռամսեայ է եւ կը հրատարակուի տասը տարիէ ի վեր) :

× Վերջին 11 տարեշրջաններուն Միութիւնը ունեցած է 570.000 տոլար մուտք, 511 հազար ելք, դիւանական աննշան ծախքով մը : Պատերազմի ազդեցութիւններուն տրամադրած է 135.442 տոլար , Հայաստանի՝ 45 հազար, Պէյրութի ճեմարանին՝ 80 հազար, Սուրիոյ 36 հազար, Լիբանանի՝ 35 հազար, ամերիկահայ կրթական ձեռնարկներուն՝ 40 հազար եւն. :

ԴԷՊԻ ՍՈՐՊՈՆ, ԱՅՍ ԳԻՇԵՐ (ՇԱԲԱԹ) :

ԱՆԶԲԻԵ, ԿԱՐԿՈՒՏ ԵՒ ՓՈԹՈՐԻԿ իրար խառնուեցան ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, Համբարձման օրը : Օրն ի բուն անձրեւ տեղաց Փարիզի մէջ : Օդը ամպոտ է տակաւին :

ՊԱՂՏԱՏԻՆ կը հեռագրեն թէ մօտ հազար տուներ եւ 16 գործարաններ վնաս ողողումներու հետեւանքով, Քարատա քաղաքին մէջ, մայրաքաղաքէն եօթը մղոն դէպի հարաւ : Տիգրիսի երկու ափերուն վրայ տուներ եւ մթերանոցներ ողողուեցան Պաղտատի մէջ : Միլիոնաւոր քառակուսի մեթր մշակուած տարածութիւններ ջուրերուն տակ մնացած են : Վնասը հարիւր հազարաւոր ոսկի կը հաշուեն :

ՔԵՆԹՐՊՐԻի « կարմիր աւգերէյը», Հիւլիքթ ձոնսըն, հոտած հաւկիթներով եւ քարերով ընդունուեցաւ Քանատայի Թիմինս քաղաքին մէջ, ուր գացած էր ճառ մը խօսելու համար խաղաղութեան համադրմարին մէջ : Ոստիկանութիւնը իր կառքին ընկերացաւ մինչեւ ժողովասրահ, մինչ կատղած ամբոխ մը թշնամական ցոյցեր կը կատարէր փողոցներուն մէջ : Աւագերէյցը մէկ ժամ փակուած մնաց ժողովասրահին մէջ, որպէսզի բազմութիւնը ցրուէն : Միեւնոյն ցոյցերը կատարուեցան Համիլթըն քաղաքին մէջ, երբ աւագերէյցը կը թելադրէր բարեկամութիւն հաստատել Խ. Միութեան հետ :

«Խաղաղութիւն կ'ուզենք քայց պատրաստ ենք ի հարկին կռուելու»

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆի 12 ԶԻՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Հինգշաբթի օր լրացաւ Ատլանտեանի 12 պետութեանց արտաքին նախարարներուն պատմական ժողովը, Լոնտոնի մէջ : Փակման ճառը խօսեցաւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչը, Պ. Էչիսըն, չեշտելով թէ արեւմտեան աշխարհը խաղաղութիւն կ'ուզէ եւ ուրիշ ոչինչ, բայց ի հարկին պատրաստ է կռուելու որեւէ նախայարձակման դէմ :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, երբ 250 թղթակիցներ ներկայ էին, երբ ժողովասրահը բացուեցաւ հանրութեան առջեւ, չորս օրուան խորհրդակցութիւններէն վերջ : Պ. Էչիսըն հաւաստեց թէ «իրական եւ չօշափելի յառաջդիմութիւն կատարած են հաւաքական ապահովութեան ճամբուն վրայ, ընդդէմ համայնավարութեան» : Ցետոյ բացատրեց թէ Արեւմտեան աշխարհը կ'ուզէ ստեղծել պաշտպանողական կազմակերպութիւն մը որ բաւական զօրաւոր ըլլայ կանխելու որեւէ սպառնալիք : Մանաւանդ պէտք չեց նաեւ թէ Արեւմուտքը վճռած է ինքզինքը պաշտպանել խռովարար գործողութեանց դէմ,— թոյլ չտալ որ ազդ մը նուաճէն անարիւն հարուածով մը, ինչպէս եղաւ Չեխոսլավաքիոյ մէջ :

× Ատլանտեանի զինակիցները վճռած են իրենց հաւաքական ճիգերով կառուցանել պաշտպանութեան ցանց մը՝ օժտուած արդիական զէնքերով եւ կարող՝ դիմադրելու որեւէ սպառնալիքի : Պաշտպանողական կազմակերպութիւնը փութացնելով հանդերձ, զինակից նախարարները պատրաստ են օգտուելու որեւէ պատեհութենէ , իրական եւ տեւական կարգադրութեամբ մը լուծելու համար Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ ծագած վէճերը որոնք երկուքի կը բաժնեն աշխարհը : «Միասին ազատ ընկերութիւն մը կրնայ անհատին ապահովել տնտեսական եւ ընկերային բարելաւման բարիքները : Ազատութիւնն է հասարակաց հիմքը մեր կարգուսարքին, եւ մենք վճռած ենք պաշտպանել զայն նախայարձակման կամ խռովարարութեան որեւէ սպառնալիքի դէմ, ուղղակի ըլլայ թէ անուղղակի : Ազատութիւն՝ կը նշանակէ անկախութիւն ազգերու, յարգանք հոգեկան արժէքներու եւ մարդկային արժանապատուութեան : Մենք վճռած ենք ապահովել մեր ժողովուրդներուն տնտեսական յառաջդիմութիւնը եւ բարօրութիւնը եւ բարձրացնել ուրիշ ազատ ժողովուրդներու տնտեսական եւ ընկերային զարգացումը՝ սերտ գործակցութեամբ : Ցորչափ կարգ մը ազգեր չեն ուզեր գործակցիլ հաւասարութեան եւ փոխադարձ յարգանքի հիման վրայ , խաղաղութեան պահպանումը եւ ազատութեան պաշտպանութիւնը կը պահանջեն կազմակերպում համապատասխան զինուորական միջոցներու : Նախարարներու ժողովը իր խորհրդակցութեանց ընթացքին հաստատեց թէ միայն ներդաշնակ ծրագրում եւ միացեալ ջանքերով կրնանք հասնիլ այս նպատակներուն » :

Զեկոյց մը պարզեց տրուած որոշումները, զորս ամփոփած ենք քիչ անդին :

× Ճառեր խօսեցան նաեւ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարները : Պ. Շուման յայտարարեց :— « Վերջին հինգ տարիներու ընթացքին մենք հաստատեցինք թէ այլեւս պատճառ չկայ որ չարունակուին եւրոպական հին մրցակցութիւնները : Ֆրանսա, եւ իրեն հետ շատ մը ազգեր իրաւունք ունէին մտածելու թէ Գերմանիան չի կրնար եւրոպական ընտանիքին մէջ մտնել, առանց իրապէս ապացուցանելու ներքին փոփոխութիւն մը : Բայց խորհեցանք թէ պէտք է աւելի արագ չարժինք : Գրեթէ մէկ տարիէ ի վեր Գերմանիան , ընդունելով իրեւ միջազգային ամբողջութիւն, պատեհութիւն ընծայեցինք որ հաւատայ իր ապագային : Այսօր կ'ուզենք աւելի յառաջ երթալ , դայն միացնել եւրոպական ժողովրդապետութեանց, որպէսզի վերջ դնէ այն հակամարտութիւնը որ անցեալ դարուն պատճառ եզաւ շատ մը պատերազմներու » :

Պ. Պեւին ձայնակցելով Պ. Էչիսընի, յայտարարեց :— « Մեր նպատակն է այժմ զօրացնել խաղաղութիւնը, ոչ թէ պարզապէս պատերազմի պատրաստուիլ : Ատլանտեանի դաշինքը հաւատարմագրուիլ : Ատլանտեանի դաշինքը հաւատարմագրութիւն մըն է, ամէնէն փոքր ազգն ալ հաւասար է ամենամեծին : Բոլորն ալ հաւասարապէս կը նպաստեն հասարակաց ճիգին, համաձայն իրենց միջոցներուն » :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹՈՒՐՔԻՈՑ Ազգ. ժողովին անդամ ընտրուած է, Պոլսէն Տօքթ. Անտրէ Վահրամ (Գոճապրլըքեան), իրեւ թեկնածու Դեմոկրատ կուսակցութեան : (Նախապէս անդամ էր Հալէպի, որուն թեկնածուն, Տօքթ. Հայրապետեան, ապահովաբար պարտուած է :)

ՓՈՍՏԱՐԿՂ...

Մոռացած մարդ մը մի քանի օր առաջ ինձ հանդիպեցավ, երբ ես ալ մոռացկան էի, ու ինձմէ ներողութիւն խնդրեց, որովհետև ինքն ալ ինձ մոռցած էր։ Ես պատասխանեցի, որ ինքն ալ ինձ մոռցած էր, ու ես ալ ինքզինքս մոռցած էի։ Ուրեմն ամէնքս ալ մոռցկան էինք։

Ան հոգատարութեամբ մը հարցուց ինձ, թէ ինչպէ՞ս կ՚ապրիմ, ինչպէ՞ս կ՚անցնեմ կեանքս։ Ես ալ հոգատարութեամբ մը պատասխանեցի, որ ինչպէս որ ինքն ալ ինձ մոռցած էր, ես ալ զինքը

Կ. Թաչ — Հ. Օ. Մ.

Տեղական եւ սահմանափակ ծրագրով գործող կազմակերպութիւն մը չէ ՀՕՄը, որու քառասնամեակը կը տօնուի այս տարի, գաղթաշխարհի բոլոր կեդրոններուն մէջ :

Իրաւ է թէ, շատ փոքր միութիւն մըն էր Ամերիկայի Հ. Ց. Դ. Կ. Խաչը, երբ կը կազմուէր ողբացեալ Ակնունիի ներշնչումով, 1910ին, Նոր Աշխարհի մէջ հաստատուած մեր համեմատաբար բախտաւոր մայրերէն եւ քոյրերէն :

Իր անմիջական եւ գլխաւոր նպատակը՝ օգնել Օսմ. Սահմանադրութեան մեղրալուսնի օրերուն, նոր յոյսերով եւ երազներով տոգորուած եւ սակայն օգնութեան կարօտ հայրենակիցներուն :

Տարիներու ընթացքին, մեր կեանքի անհանգիստ վերիվայրումներուն հետ, փոխուեցաւ իր գործունէութեամբ համեստ՝ այս կազմակերպութիւնը :

Նախ իր անունը.—

Հ. Ց. Դ. Կարմիր Խաչ, աւելի եռաքը կը դառնար Հ. Հ. Կ. Խաչ՝ մեր անկախութեան չրջանին վերջին համաշխարհային պատերազմին կը տար նար այլեւս Հայ Օգնութեան Միութեան (ՀՕՄ) անունը Ամերիկայի մէջ :

Կարմիր, կապոյտ եւ Օգնութեան կամ Գթութեան Խաչերը ինչպէս եւ ուրիշ անուններ ունին արտասահմանեան չրջանային մասնաճիւղեր :

Իր թիւը.—

Հազիւ մէկ երկու տասնեակ անդամներով հանդիսային բեմ նետուած մեր Կ. Խաչը, ներկայիս իր չարքերուն մէջ կը հաշուէ աւելի քան 12.000 անդամուհիներ :

Բացառաբար կանացի այս դրեթէ աննախընթաց կազմակերպութեան մէջ համախմբուած է հայ աշխարհի իգական սեռը, ստուար ներկայացուցչութեամբ :

Ոչ մէկ նահանգ եւ գաւառ կը բացակայի : Ամէնքը՝ իրենց ներկայացուցիչներն ունին հոս :

Իր ընկերային գործունէութիւնը.—

Արտասահմանեան մեծ կեդրոններուն մէջ, զանազան կանացի կազմակերպութիւնները՝ ընդհանրապէս կը բաղկանան բախտաւոր հարուստ եւ աւելի երկար ժամանակով հաստատուած ընտանիքներու անդամներէն : Իրենց ընկերային ըմբռնումներով եւ դիրքով, ընտանեկան դաստիարակութեամբ եւ աւանդութիւններով, չատերը, հանրային աշխատանքի մէջ նետուած են, ու կը նետուին, համաձայն իրենց ընկերային եւ ընտանեկան սովորութիւններուն :

Տարբեր է պատկերը մեր Կապոյտ Խաչի մէջ : Տասներկու հազարնոց կանացի այս բանակը կազմուած է բացառաբար հայ աշխատաւոր ընտանիքներու պատկանող անդամուհիներէ : Եթէ հոս ալ կան համեմատաբար բարեկեցիկները, մասնաւորապէս Ամերիկայի մէջ, անոնք բոլորն ալ իրենց անմիջական աշխատանքով յաջողածներն են : Ուրիշ խօսքով, մեր այս կազմակերպութեան մէջ, դրեթէ չկան մեծահարուստ ընտանիքի ներկայացուցիչներ :

Մեծ մասը կը պատկանի այն սերունդին, որ ապրեցաւ 1915ի սարսափները : Վերապրողներ՝ աննախընթաց այն ոճիրներուն, որ ծրագրուած էր ոչնչացնելու համար հայութիւնը :

Մնացեալները՝ նոյնպէս զանազան չրջաններէ արտասահման ապաստանածներ են :

Աշխատաւոր եւ մինչեւ դասին պատկանող եւ հայ կեանքի բոլոր դառնութիւններն ու տառապանքները ապրող զանգուածն է, որ կը կազմէ Կ. Խաչի մարդկային ուժը :

Իր գործունէութեան ասպարէզը.—

Օգնել աղքատին, հիւանդին, չքաւորին, պատերազմական դերիին կամ վիրաւորին, պատերազմի եւ խաղաղութեան չրջանի ամէն տեսակ աղէտեալներուն : ՀՕՄը այս բոլորը նկատած է իր մեծ պարտականութիւնը, բայց չէ սահմանափակուած ատով :

Հայ դպրոցին, ուսանողին, մանուկներու հայեցի դաստիարակութեան եւ մշակութային այլ ձեռնարկներուն օգնութիւնը՝ նոյնպէս կը մնայ գլխաւոր առաջադրանքը մեր այս մեծ կազմակերպութեան :

Ուրիշ խօսքով, ազգապահպանման բոլոր ճանապարհներուն վրայ կը գործէ ՀՕՄը, համաձայն իր միջոցներուն :

Իր աղբիւրները.—

Ոչ կտակ, ոչ ալ ժառանգութիւն :

Իր անդամներու ամսական անդամավճարքը, ծնունդի, հարսնիքի եւ մահուան, ուրախ եւ տխուր առիթներով եղած փոքր նուէրներ, ինչպէս նաեւ զանազան նպատակներով կատարուած հանգանակութիւններ կը կազմեն իր գլխաւոր նիւթական աղբիւրները :

Եթէ հազուադէպ պարագաներու մէջ, հարիւրաւոր եւ հազարաւոր թիւեր կը նշմարուին նուէրներուն մէջ, ընդհանրապէս փոքր միաւորներով է սակայն, որ կը գոյանան խոշոր թիւերը :

ՖՐ. Կ. Խ.Ի ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՍԱՆՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ

Օգնութեան եւ կրթական ձեռնարկներու համար, մեր Կ. Խաչերու մշտահոս աղբիւրը կաթիլներով է որ կը մնայ միշտ հարուստ, ապահով եւ մանաւանդ կազդուրիչ :

Իր դաւանանքը.—

Օգնութեան մեր այս կազմակերպութիւնը, իր անունովն իսկ ճշդած է իր դաւանանքը : Ան՝ իր անվերապահ աշակցութիւնը կը բերէ, դոհացնելու համար զանազան պահանջներ : Խտրականու թիւնը եւ հատուածականութիւնը տեղ չունին իր առաքելութեան մէջ :

Անշուշտ կը վայելէ Դաշնակցութեան անվերապահ վստահութիւնն ու անսահման օժանդակութիւնը : Իր կարգին, համակիր է Դաշնակցութեան, որուն կը պարտի իր ծնունդը, այլ մանաւանդ իր քառասնամեայ յարատեւութիւնը եւ զարգացումը :

Կը հաւատայ Դաշնակցութեան առաքելութեան եւ Հայկ. Դատին :

Առանց քաղաքական այս դաւանանքին, ՀՕՄը եւ իր ենթակայ Խաչերը պիտի կորսնցնէին ոչ միայն իրենց գոյութեան իմաստը, այլեւ կազմակերպական ուժն ու նիւթական եւ բարոյական բոլոր աղբիւրները :

Հայ կնոջ գործը.—

Արդար կամ ոչ, հայ կնոջ արժանիքները դիտած ենք միշտ միակողմանի : Լաւագոյն պարագային, վարժուեր ենք տունի եւ խոհանոցի մէջ տեսնել իր բացառիկ առաքինութիւնները :

Հանրային տարբեր ասպարէզներուն մէջ, եթէ յաճախ կը յիշուին կին գործիչներ եւ կանացի կազմակերպութիւններ, ընդհանրապէս բացառութիւնները են :

Այս իրողութիւններուն հակառակ, մենք այսօր մեր դէմը ունինք, հանրային գործունէութեամբ հարուստ եւ բեղնաւոր քառասնամեայ կանացի մեծ կազմակերպութիւն մը :

Տունի եւ խոհանոցի իրենց առօրեայ բոլոր պարտականութիւններէն զատ, 12.000 Հայուհիները են, որ Պարսկաստանէն մինչեւ Հիւսիսային Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները, Արժանթին, Պրազիլիա, Ֆրանսա, Պուլկարիա, Եգիպտոս, Լիբանան, Սուրիա եւ Իրաք, լայնօրէն կը մասնակցին մեր հանրային աշխատանքներուն :

Հայ կնոջ գթառատ եւ ջերմ սիրտն է, որ օգնութեան կը հասնի աղքատին ու անկարին, հիւանդին եւ բանտարկեալին :

Իր թեւեր միշտ ամօթխած, բայց համոզիչ խնդրանքն է որ զոհողութիւն կը պարտադրէ իր ընտանիքին, ազգականին եւ հայրենակցին :

Հայ ընտանեկան բարքերուն եւ աւանդութիւններու հաւատարմութեան իր դիտակցութիւնն է, որ օտարութեան բոլոր դժուարութիւններուն մէջ, կանգուն կը պահէ հայ տունն ու ընտանիքը : Եւ վերջապէս, հայրենիքի եւ ազգութեան պաշտամունքի իր զօրաւոր հաւատքն է, որ կը կրկնապատկէ իր ուժերը, ազգապահպանման վսեմ, բայց ծանր պայքարին մէջ :

Առանց մեր մայրերու եւ քոյրերու արժանիքներուն, դժուար թէ հնարաւորութիւն ունենայինք հալարտանալու եւ խանդավառուելու կանացի մեր այս մեծ կազմակերպութեան քառասնամեայ գործունէութեամբ :

Այս հանդիսաւոր առիթիս, ողջունելով մեր յարեւելեան, մենք ոչ միայն մեր տուրքը տուած կ'ըլլանք վաստակաւոր կազմակերպութեան, այլ եւ հայ կնոջ չինարար եւ ստեղծագործ կարողութեան :

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄ.

Փա՛ռք Կ. Խաչին

Դուն հրաշագործ ձեռքերովդ կերտեցիր Կ. Խաչը, հայ կին : Անլուր տառապանքները, սիրտ մորմոքող, աղիքներ գալարող ցաւերը, արիւնահանձ անապատներու մէջ ցան ու ցրիւ հոգեհատ տրտնջուդ կսկծագին յուշերը՝ չկրցան ընկճել անպարտելի հոգիդ, չկրցան խորտակել անսասան հաւատքդ եւ օտար ու խորթ երկինքներու տակ յաջողեցար հիմնել հոյակապ գործ մը, Կ. Խաչը, առանց դրսի օգնութեան, առանց տեւական եւ հաստատուն օժանդակութեան, ապաւինելով միայն սեփական ուժերուդ, յարատեւ ճիգերուդ, անդուլ աշխատանքիդ եւ անձնուիրութեանդ :

Դուն յաջողեցար քառասուն տարիներ կանգնել պահել եւ պատկառելի բարձրութեան մը հասցնել զայն :

Կապոյտ Խաչ, դուն չքաւականացար միայն քու սփոփիչ ձեռքդ հասցնելով ամէն տեղ, ուր որ կարիք կար, այլ քու արծուի նայուածքդ ցեղին ամէնէն մեծ ցաւին խորը թափանցեց : Տեսար մատաղ սերունդին սպառնացող այլասերման ահաւոր վտանգը, կրկնապատկեցիր ճիգերդ, լարեցիր ուժերդ, անձնազոհութիւնդ, փրկելու համար նոր սերունդը բարոյապէս եւ ֆիզիքապէս :

Մտար օդազուրկ խրճիթները, փնտռեցիր, գտար, արեւազուրկ, ժպտուն, վախ մանուկներ, եւ երկնքի կապոյտին, կենսատու արեւին, ծաղկներուն բոյրին տարիր, բնութեան գիրկը նետեցիր եւ նոր հոգի, նոր կեանք տուիր : Անոնց եբաղուն ու թախծոտ նայուածքը, չողաց, փայլեցաւ յոյսով ու խանդով, եւ սկսան սորվիլ մայրենի չքնաղ լեզուն, երգել մայրենի երգեր : Դուն դպրոցներ բացիր կամ եղածներուն զարկ տուիր, բոլոր այն տեղերը ուր կենսատու չունդ կը թեւածէր :

Շատ չանցած հայ մանուկը կը խօսէր, կ'երգէր հայերէն, կը սիրէր իր մայրենի լեզուն, գիտէր իր փառաւոր անցեալը :

Միեւնոյն ատեն Կապոյտ Խաչը հայ կինը դուրս բերաւ իր տափակ, նեղ, չրջապատէն, հանրային գործունէութեան մղեց, իմաստ տուաւ իր կեանքին, միտքը զարգացուց, հոգին ազնուացուց :

Այսօր իրրեւ հսկայ կաղնի կանգնած ես, Կ. Խաչ, իրաւունք ունիս հպարտանալու եւ ուրախանալու, երբ կը տեսնես թէ ցանած սերմերդ կը ծլին, կը բողբոջին : Քու չինարար ձեռքերովդ հասցուցած բուրաստանիդ մէջ երփներանգ ծաղկներ պիտի բացուին անուշաբոյր, պիտի աճին քու հավանիդ տակ :

Փա՛ռք ու պատիւ քեզ, Կ. Խաչ : Դուն խոր ակօսներ բացած ես բոլոր աղնիւ հոգիներու մէջ, քալէ անվհատ : Գոտեպնդուէ, ոգեւորուէ ազգապահպանման վսեմ գործովդ, քու նուիրական կոչումդ զօրավիգ թող ըլլայ քեզի :

ՆԱՐԿԻԶ ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ

ՎԻԼՆԱՅԻ երգահան եւ Օփէրէթի հեղինակ Ֆրանց Յէլվէքըը ստանձնած է Եթովպիոյ նորաստաստ կայս. նուագախումբին վարիչի պաշտօնը եւ հոն պիտի մեկնի Յունիսի կէսին : Յարդ Ամիս Ապէպա հաստատուած են երեսուն Աւստրիացիներ, որոնց մէջ նաեւ կայսեր անձնական բժիշկը :

× Կեանքի պայքարին մէջ, պարտութիւններ կան որ կը բարձրացնեն, պարտեալ եւ յաղթանակներ կան որ կը ստորնացնեն յաղթականը : (Յովհ. Հինդլեան) :

Ի՞նչ որոշումներ տրուած են

Նախարարներու խորհրդաժողովէն վերջ, հրատարակուեցան երկու զեկոյցներ, ծանուցա – նելով արուած որոշումները: Ստորեւ կ'ամփոփենք հիմնական կէտերը.—

1. Որոշուեցաւ արտաքին նախարարներու փո– խանորդներէն կազմել մնայուն մարմին մը, որ – պէսզի գլխաւոր եւ ղեկավար օրկանը, Ատլան – տեանի Մորհուրդը կարենայ լիովին կատարել իր դերը:

2. Իւրաքանչիւր պետութեան զինուորական ուժերու եւ անհրաժեշտ դրամական վարկերու խնդիրը քննել ոչ թէ իբրեւ անջատ հարցեր, այլ իբրեւ միակ խնդիր մը: Դաշնակից երկիրներու նիւթական միացեալ աղբիւրները բաւական են, ապահովելու համար զինուորական պաշտպանու – թեան մը արագ զարգացումը:

3. Մորհուրդը ստիպողաբար կը խնդրէ ան – դամակից կառավարութիւններէն կեդրոնացնել ի– րենց ճիգերը, ստեղծելու համար հաւաքական ու– ժեր, նկատի ունենալով որ անհրաժեշտ է նախա– տեսել ազգային համապատասխան ուժեր, զնա– զան յանձնառութեանց պատճառաւ:

4. Մորհուրդը դիւան մը հաստատեց, որպէսզի ծրագիր մը մշակէ առեւտրական տորմիղներու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԵՀԱԿԱՆ կառավարութիւնը վտարեց Անգ – լիացի դիւանագէտ մը, այն ամբաստանութեամբ թէ պատրաստ է համայնավարական յայտարարու– թիւն մը որ կը ներկայացնէր սպիտակ աղաւնի մը՝ կարմիր դաշտի մը վրայ:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՑ մանուկ արքան, Սիմէոն, որ 13 տարեկան է եւ դպրոց կ'երթայ Աղեքսանդրիոյ մէջ, պաշտպանութեան տակ առնուեցաւ: Գահի – ըէն « Զաման» թերթը գրած էր թէ երկու պուլ – կար յեղափոխականներ գացած են, զայն սպան – նելու համար: Աղեքսանդրիոյ ոստիկանութիւնը կը հերքէ այս լուրը:

ՉՕՐ ՏԸ ԿՈԼ ճառ մը խօսելով Պրզանսոնի մէջ, ըսաւ թէ Ֆրանսան ուրիշ ելք չունի բայց ե– թէ ընդունիլ Մարքսի տնտեսական վարդապետու– թիւնը, եւ կամ իր ծրագիրը, որ կը տրամադրէ բանուորները բաժնեկից դարձնել ճարտարարուե– ստական հաստատութեանց:

ԱԻՍՏՐԻՈՑ գրաւման խստութիւնները եւ ծախքերը թեթեւցնելու համար, խորհրդակցու – թիւններ կը կատարեն երեք արեւմտեան պետու – թեանց արտաքին նախարարները: Ա. Մ. Իւթիւնը կը մերժէ կրճատել իր զօրքին թիւը (44.000): Մ. Նահանգները ունին տասը հազար, Անգլիա 8500, Ֆրանսա 6500 զինուոր:

ԵՐԿՈՒ ԳԵՐՄԱՆ ՇՈՒՆԵՐ 51 տարեկան կնոջ մը վրայ յարձակեցան փիւթոյի մէջ, երբ կը պատրաստուէր ճաշասրահը աւելլ: Այնքան կա – տաղօրէն խածին կոկորդէն, կուրծքէն եւ թեւե – րէն որ, խեղճ կինը մեռաւ քանի մը ժամ վերջը:

ՊԵՐԼԻՆի գլխաւոր խճուղին, որ 120 մզոն եր– կայնութիւն ունի, պիտի փակուի հինգ օր, խոր – հրդային իշխանութեանց կողմէ, Հոգեզալուստի տօներուն:

ԻԺԵՐՈՒ ԹՈՒՆԱԻՈՐՈՒՄԷՆ պիտի մեռնէր այն ֆաքիրը որ ապակիէ դադաղի մը մէջ փակ – ուած էր 15 օրէ ի վեր, Լիլի մէջ: Դադաղը բացուե– ցաւ ի ներկայութեան երդուեալ վկայի մը: Դա – դաղին մէջ դրուած իժերէն ուրիշները սմտակեր էին անօթութենէն, բացարձակապէս անչնչելի դարձնելով դադաղին օդը: Ֆաքիրը քիչ մը օդ եւ ծխիկ ուզեց: Դադաղը նորէն կնքելէ առաջ, եր – կու հարիւր ծխիկ դրին, աւելի քան հարիւր ողջ իժերով: Ֆաքիրը կ'ըսէ թէ ծոմապահութիւնը պիտի չարունակէ որքան որ պէտք ըլլայ, յաղթե– լու համար գերման մրցակցին՝ Վիլի Շմիցի, որ իր ծոմապահութիւնը սկսած է երեք չաբաթ ա – ռաջ, Ֆրանքֆորթի մէջ: Կը յուսայ դիմանալ 52 օր ...

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՊԱՆԴՈԿի մը, «Նուվօ Մոնտ»ի տէրը բան դործ ըրած էր կողոպտել իր յաճա – խորդները, կեղծ բանալիներ դործածելով: Երկու ամիսէ ի վեր ամէն օր դոհարեղէններ, ժամա – ցոյցներ, արծաթեայ խոզանակներ, ծխատուփեր, կիներու ճերմակեղէններ, այրերու հագուստներ կ'անհետանային: Երբ դանդատ ըլլար, պանդոկա– պետը, Թիւնեսո, կը խոստանար քննութիւն բա – նալ: Մինչդեռ ատեն կը պատուիրէր վարձակալ– ներուն սենեակներուն դուռները կղպել եւ բանա– լիները իրենց գրպանը պահել: Եւ սակայն դողու– թիւնները կը չարունակուէին: Ուսանող մը կատ– ղած էր, երբ տեսաւ որ ոչ հագուստ մնացած է, ոչ ալ կօշիկ, բացի հագածներէն: Ի վերջոյ երեք դաղանի ոստիկաններ իրենց յաճախորդ ներկայա– նալով, երեւան հանեցին յանցաւորը,— նոյնինքն պանդոկապետը, որուն դէմ հինգ դատավճիռներ արձակուած են ժամանակին, դողութեան համար:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻԻՆ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՋԻ 40ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ

Նախագահութեամբ Պ. Մ. ԲՈՒՆԻԱԹԵԱՆի

Կազմակերպուած Շրջ. վարչութեան եւ Փարիզի չրջանի իր 9 մասնաճիւղերու կողմէ:

Մայիս 20ին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 8էն —11.30: Սորպոնի մեծ Ամփիթ-ատրոնին մէջ: Հովանաւորութեամբ Mr. EDOUARD DEPREUXի (երեսփոխան եւ նախկին նախարար):

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— ՏԻԿԻՆ Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ, Օրիորդներ ԻՐԻՄ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ եւ ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ, Պ. ՇԱՀԱՆ ՍԱՐԵԱՆ:

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆ եւ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Առաջին անգամ ըլլալով Փարիզի մէջ կը նուագուի ԱՐԱՄ ԽԱՋԱՏՈՒՐԵԱՆի Trioն եւ ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆի suite Armenienne՝ հեղինակին մասնակցութեամբ:

Կը խօսին.— ՀԱՅՐ ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ, ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍՍԱՔԵԱՆ, ԳՈՎԻԿ ԵԼԻԱԶԱՐԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Մարսէյլի մէջ

Կը տօնուի Մայիս 27ին, Casa d'Italia:
Կը նախագահէ ընկ. Բժ. Գ. ՍԻՒՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

★

ԼԻՈՆի ՄԷՋ.— Շաբաթ երեկոյ, (27 Մա – յիս), ժամը 8.30ին Horlogeի սրահին մէջ, 137 Cours Lafayette:
Կը խօսի ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍՍԱՔԵԱՆ
Գեղարուեստական խնամուած բաժին::
Հանդէսէն վերջ խնջոյք, մինչեւ առաւօտ, Brasserie Etoileի սրահին մէջ, 1 Cours Gambetta:

ՓԱՐԻԶ.— Ժունիս 4ին:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼի մէջ ճիշդ օրին, կիրակի 28 Մայիս
Կը խօսի ընկեր ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՑԵԱՆ
ԻՍԻ ԼԻ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Ժունիս 10ին:
Կը խօսի ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍՍԱՔԵԱՆ
ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Մայիս 28ին, կէսօրէ վերջ:
Կը խօսի ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ
ՎԱԼԱՆՍ.— Մայիս 27ին:
Ս. ՇԱՄՈՆ.— Մայիս 27ին:
Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ
ՎԻԼՆ.— Մայիս 28ին:
Կը խօսի ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍՍԱՔԵԱՆ
ՓՈՆ ՏՕՊՆԱ.— Մայիս 28ին:
Կը խօսի ընկեր Գ. ՔԻՐԼՃԵԱՆ
ՏԷՍԻՆ, Մայիս 28ին:
Կը խօսի ընկեր ՀՐ. ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ
ԱՆԻԷՌ-ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ, Ժունիս 18ին:
ՊԱՆԵՒՕ ՔԱՇԱՆի մէջ Ժունիս 11ին:
Կը խօսի ընկեր ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ
ՌՈՄԱՆի ՄԷՋ.— Մայիս 26ին, St. Bernardի սրահին մէջ: Կը խօսի ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻ – ՐՈՍԵԱՆ: Պիտի ներկայացուի «Զուլումի աչ – խարհ»էն պատկեր մը:
Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:
ԿՐԵՆՈՊԼԻ մէջ կիրակի, Մայիս 28, ժամը 3.30ին:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փորթ Ա'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Salle Familialeի մէջ, 32 rue Danton, Kremlin Bicêtre:

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի թատե – րախումբը կը ներկայացնէ Ս. Պարթեւեանի «ԱՆ– ՄԱՀ ԲՈՑԸ» եւ զաւեշտ մը:

Մուտք 100 ֆրանք:

Իջնել métro Porte d'Italie, իսկ 125 թիւ հանրա– կառքով եկողները՝ Ave. Fontainebleau:

ՀՈԳԵՀԱՆԴԻՍՏ

Պ. Խաչիկ Պզիւկեան կը ծանուցանէ թէ հոգե– հանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ (15 rue Jean Goujon) իր մօր

ՏԻԿԻՆ ԶՈՒՐՈՒՀԻ ՊԶՏԻԿԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին անոր յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարե – կամները:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ պահանջեց Անգլիայէն եւ կան– չել փեշթայի դեսպանատան պաշտօնեաներէն ե – րեքը:

ԾՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Ց. Դ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս չաբաթ ի– րիկուն ժամը 8.30ին Հ. Ց. Դ. Տան մէջ:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի Մարսէյլի տարեկան ընդհ. ժո– ղովը չաբաթ իրիկուն (20 Մայիս) ժամը 20ին, Bar du Globe: Օրակարգ.— Բարոյական ու նիւ – թական զեկուցում: Նոր վարչութեան ընտրու – թիւն: Այն անդամները որ չեն վճարած 1949—1950 տարեվճարները, կը զրկուին ընտրութեանց մաս– նակցելու իրաւունքէն: Կը խնդրուի ներկայանալ հրաւիրագրով:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քրիստափոր Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին, Ահարոնեանի ակումբին մէջ: Խիստ կարեւոր օ – րակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Patronage Laïqueի սրահը: Պարտաւորիչ ներկայու– թիւն:

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ խումբ մը կ'այցելէ Հ. Ց. Դ. Թանգարանը այս կիրակի: Կը խնդրուի որ այս այցին մասնակցողները հաւաքուին Gare du Nord, ժամը ճիշդ 1.45ին:

ՓՈՒՐՋ.— Հ. Ց. Դ. «Սեւակ» խումբին ժողո– վը՝ այսօր չաբաթ իրիկուն, ժամը 5.30ին ընկեր Վահէի բնակարանը:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՑՔ

Կազմակերպուած Մարսէյլի եւ չրջաններու Հայ Աբեղուշներու կողմէ: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Théâtre rue d'Algerի հանրածա – նօթ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ Հայ Աբիներու ընդհ. պետ՝
ՏՈՒԲ. Գ. ՄԵՍՏԱՏՈՒՐԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Երգ, պար, մարզանք, արտասանութիւն, պիտի ներկա– յացուին «Համբարձման վիճակը» (Ցովհ. Թու – մանեանի «Անուչէն») եւ «Գող սիրտը դող» զա– ւեշտ (գայլիկներու կողմէ):

ՑԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԷՍ

Աղբիւր Սերոբի, Հրայրի եւ Գէորգ Զավուշի նահատակութեան 50ամեակի առթիւ:

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Տարօն Տուրու – բերանի Հայր. Մխիթեան:

Կը նախագահէ Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՑԵԱՆ
Կը խօսի Պ. Մ. ԴՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ
Ինչպէս եւ ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ
(Ցանուն Նախկին Կամաւորներու եւ Մար – տիկներու կեդր. վարչութեան):

Գեղարուեստական խնամուած բաժին լաւա – գոյն ուժերով: Այս կիրակի ժամը 2.30ին, Սէրքելը կաթոլիկ սրահը:

Տէր եւ Տիկին Հրաչ Կէլիպօլեան եւ զաւակ – ները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան արա – րողութիւն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ (15 Jean Goujon) իրենց հօր և մօր՝ ՄԱՐՏԻՐՈՍ և ԵՂԻՍԱԲԷԹ ԿԷԼԻՊՕԼԵԱՆ– ՆԵՐՈՒ մահուան տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգող ազ– գականներն ու բարեկամները:

Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ.— Այս կիրակի, առաջին խումբը եւ պահեստին կը մրցին Կուսէն – վիլի խումբերուն հետ, Stade Municipaleի դաշտը, ժամադրավայր Gare du Nord: Ժամը 1.30ին:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄԸ
Փոն տը Շէրլիւ մէջ այս կիրակի
ԱՐԶՈՒ – ՄՈՒՐԱՏ
երաժշտ. տրամ 7 գործ. Հեղ. Թրագօշի

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս· 800 ֆր·, Տար· 1600, արտ· 2500 ֆր·
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր· C.C.P.Paris 1678–63
Dimanche 21 MAI 1950 Կիրակի 21 ՄԱՅԻՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6158–Նոր շրջան թիւ 1569 Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՇՈՒՆԸ ՀԱՑԵՐԷՆ ԿԸ ՀԱՍԿՆԱՐ

Կարդացիք անշուշտ Լեռնականի պատմութիւնը, այնքան պարզ եւ սրտառուչ։ (Յառաջ, 16 *Մայիս*)։

Պառյտ մը կատարելով Ալպեան լեռներուն մէջ, մեր բարեկամները կ'իջնեն դիւղ մը, իտալական սահմանագլուխէն 25 քիլոմեթր հեռու։

Հրաշալի լեռնաշխարհը, բարձրաբերձ կատարներն ու անտառները, վտակներն ու հովիտները իրենց մէջ կ'արթնցնեն հայրենի յուշեր։

— « Նայեցէ՛ք սա լերան, ճիշդ մեր պաշտելի Մասիսին կը նմանի։ Հապա սա մեծ գե՞տը որ երկնագոյն ժապաւէնի մը նման օձապտոյտ գնացքով տխրօրէն կը հոսի Արաքսի պէս»...

Կակիծը կը խորանայ, երբ դիւղին մէջ կը գտնեն միայն երեք ծերունիներ, յետոյ «սեւ ու եր – կար մազերով խոշոր չուն մը, որ իսկոյն մեր վրայ կը նետուի կրակոտ աչքերով»։

— « Բաւական հանդարտեցնելէ վերջ, հայերէն կը խօսիմ շունին հետ որ անդադար կը ցատկոտէ, ուրախ շարժումներով»։

— Հիմա շունին հետ հայերէն խօսելու ժամանակը չէ· ուշադրութիւն ըրէ որ չխածնէ մեզ, կը կատակէ ընկերս, երկչոտ նայուածքով մը։

Շունը տարօրինակ մտերմութեամբ մը կը վարուի նորեկներուն հետ, զարմանք պատճառելով մեր աչխատակցին։

Ի վերջոյ 80ամեայ պառաւէ մը կ'իմանան թէ շունը «հայկական է եւ ֆրանսերէն դրեթէ չի հասկնար»։

Արդարեւ, շունը կը պատկանէր հայրենակցի մէ, «որ իր կնոջ եւ զաւկին հետ լճին միւս ափը գացած են, դեռնախնձոր եւ ճակնդեղ անկելու»։

Ուղեւորները երկտող մը կապելով չան վզին, կը հրամայեն.— « Գնա՛ ժիրայրը հոս կանչէ»...

Շունը լճին միւս ափը կը սուրայ կայծակի արագութեամբ։ Եւ ահաւասիկ երեք ազգակիցներ իրենց դիմաց.— հայրը, մայրը եւ տղան։

Որքա՜ն այսպիսի պատմութիւններ, ի սփիւռս տարածիր բազմութեանց։ Սկսելով մեր բնակած երկրէն։

Տարիներ առաջ, մինչեւ Ֆրանսայի խորերն ինկած հայ որբ մը պատահաբար կ'իմանայ Ֆրանսացիէ մը թէ հայերէն թերթ կը հրատարակուի Փարիզի մէջ։

Անմիջապէս հեծելանիւ նստելով, 25 քիլոմեթր ճամբայ կը կտրէ, Յառաջի հասցէն գտնելու համար, հարեւան դիւղի մը մէջ...

Ե՛ւ սրտառուչ, ե՛ւ տխուր՝ այս պատմութիւնները։ Կազդուրիչ՝ մէկ տեսակէտով, բայց վրդովիչ՝ իբրեւ պատկեր անողոք իրականութեան մը։

Առաջին Աչխարհամարտէն վերջ, աննման Մուրատը «մէկ Հայ մէկ ոսկի» կը խոստանար այն Քիւրտին որ հայկական բեկոր մը կը փրկէր։ Կը բերէր անճամբ կը յանձնէր։

Կը թուի թէ կամաց – կամաց պիտի հաւատանք Հայեր վնտռել, նաեւ, եօթն անգամ եօթանասուն ցամաքներու վրայ։ Երբեմն՝ այս կամ երկրի բնիկներուն, երբեմն ալ՝ «հայերէն հասկցող» չուներու միջոցաւ։ Ինչպէս մեր բնակած երկրին մէջ, Ալպեան լեռնապարի ամեհի բարձունքներուն վրայ ...

Անշուշտ փոխաբերական իմաստ ունին այս նմանութիւնները։ Բայց եւ այնպէս կը խտացնեն հեռանկար մը խոպոպէս վրդովիչ։

Եթէ չունը հայերէն չհասկնար, մեր ընկերները ո՞ւր պիտի դանէին հայ ընտանիք մը, Ալպեան լեռներուն մէջ։

Եթէ վաղը մեր զաւակները հայերէն չհասկըննան, ի՞նչպէս կը յուսանք վերահաստատել կապը՝ երկուան եւ այսօրուան միջեւ։

Եթէ, առքին հողը կորնցնելէ վերջ, մտքին դարաւոր, անփոխարինելի պահեստը՝ լեզուն ալ չորս հովերուն յանձնենք, այլեւս ինչո՞վ պիտի տարբերինք վաչկատուն հօտ մը։

Այս հարցումները ձեղի ուղղուած են, ժառանգորդ սերունդ հայկազուն։

Պիտի գայ օր մը ուր չունը հայերէն պիտի հասկնայ, բայց ոչ ձեր զաւակը։

Պիտի գայ օր մը երբ հայերէն սորվեցնող, դրող ալ պիտի չգտնէք։

Իրբեւ հետեւանք անհոգութեան, ծուլութեան, այլասերման կամ ուրացման։

Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՞ՆՉ ՆՈՐ ՀՈՎ Է ԱՑՍ...

Պատերազմի դադարումէն անմիջապէս վերջը, զոյնզգոյն « ճակատ»ներ երեւան ելան զաղութներու մէջ « յառաջդիմական» յաւակնութիւններով։

Օտարազգի «ռեվոլուցիոն» կազմակերպու – թիւններ ազդանշան–հրահանգները ստացած եւ իրարու փոխանցած էին ամէն տեղ։

Օրինակ, Սոֆիայի մէջ ծնաւ «երեվան Հառաջդիմական Միութիւնը» (իրենց ուղղագրու – *թիւնն է*), *հետեւողութեամբ Պուկարիոյ «Հայրենասիրական ճակատ»ին։*

Պուքրէշ կը փայլէր «Հայաստանեան ճակատ»ով եւ համանուն չաբաթաթերթով։

Երեք տարի ալ ու ձախ թարթափելէ վերջ, թերթը այս տարուան սկիզբէն սկսաւ հրատարակուիլ նոր ուղղագրութեամբ եւ թունդ « պրոգրեսիվ » բովանդակութեամբ։ Ամէն ինչ հաւատարմօրէն խմբագրուած՝ Մոսկուայի եւ Երեւանի կազապարին վրայ, մտքով թէ լեզուով։

Կը թուի թէ այս ալ բաւական չէր, ուղղափառ «դեմոկրատ»ի վկայական ստանալու համար։

Եւ ահա նոր վերափոխում։

Երկկ թղթաբերը յանձնեց չաբաթաթերթ մը, «Սեվան»։ (*Ա՛հ զգ Սեւան, ջուրերդ չպղտորեցա՞ն այս բարբարոս տառափոխութեամբ*)։

Անունին տակ՝ հետեւեալ արձանագրութիւնը։— « Օրգան ռումեն ժողովրդական ռեսպուբլիգայի Հայ Ազգաբնակչութեան դեմոկրատական Կոմիտեի»։ (14 *Մայիս*)։

Ինչ անդին՝ պաչտօնական ազդ մը,

— « Հայաստանեայ Ճակատ կազմակերպութիւնը վերածված ըլլալով ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԵՄՈԿՐԱՏ ԿՈՄԻՏԵԻ, Մայիս 7էն վերջ տրված է «Հայաստանեայ Ճակատ թերթի հրատարակութեան»։

Մայիս 14էն անոր յաջորդած է «Սեվան»ը, իբրեւ օրգան նոր կազմակերպութեան։

Աւելի երկար յայտարարութիւն մը կը պատմէ «Ռումեն ժողովրդական ռեսպուբլիկայի հայ ազգաբնակչութեան դեմոկրատ կոմիտեի»ն ստեղծումը եւ առաջադրութիւնները, այս առթիւ դուրս մարուած խորհրդաժողովին նկարագրութիւնը (*մօտաւորապէս երեք էջ*) *եւն.։*

Կ'աճապարեմ այսքանը հաղորդել իբրեւ մե՛նծ աւետիս, խորհրդածութիւնը ձգելով «հառաջդիմականներուն»։ Մնացեալը՝ ըստ կարգի։

ՎԱՀԷ

Փախուստակա՞ն թէ գործակալ

ՀԱՑԵՐ ԿՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԻ ՀԱԼԷՊԻ ԵՒ ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ՄԷՋ, ԻԲՐԵՒ ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ

Սուրիոյ հայ թերթերը հետեւեալ տեղեկութիւնը արտատպած են արաբերէն «Շէպապ» լրագրէն (7 *Մայիս*)·—

— « *Ռասիկականական ընդհ· Տեսչութեան պաշտօնական մէկ յայտարարութեան համաձայն, դիմակաղերծուած են Սովետ· Հայաստան ներ – գաղթող, ապա՝ իբրեւ «փախստական» Սուրիա եւ Լիբանան մտած երեք Հայեր, որոնք՝ Ռուսիոյ մէջ լրտեսական մասնաւոր դասընթացքի մը հետեւելէ վերջ, Թուրքիոյ վրայով Սուրիա ղրկուած են, խափանարարութիւններ եւ խռովութիւններ յարուցանելու համար։ Անոնք իրենք զիրենք ներկայացուցած են իբրեւ իսկական փախստականներ, զոհի երեւոյթով, եւ փորձած են անձնասպանութիւնել։ Այդ երեք Հայերը կը կոչուին, Սիսակ Յովհաննէսեան (Իրաքցի Հայ), Գրիգոր Օտապաչեան (Լիբանանցի Հայ), եւ Միհրան Զանազանքեան (Սուրիացի Հայ)։ Ազգահովութեան Տեսչութեանց հրահանգուած է ձերբակալել յիչեալ անձերը*»։

Նոյն թերթը, այս առթիւ կը դրէ թէ վերջին ամիսներու ընթացքին համայնավար խլրտումներն ու գործունէութիւնը չեչտուած են, ինչ որ ենթադրել կուտայ, թէ կարդ մը մարդիկ գործի վրայ են դարձեալ։ Հաւանական է, որ վերոյիչեալ փախստականները մասնաւոր պարտաւորութիւններ ստացած ըլլան Մոսկուայի կողմէ, կ'աւելցնէ « Շէպապ »։

Միւս կողմէ, Դամասկոսի ոստիկանութիւնը ձերբակալած է բազմաթիւ համայնավարներ, որոնք թռուցիկներ կը ցրուէին մայրաքաղաքին մէջ։ Ձերբակալուած են Հալէպի հայ համայնավարներէն Սարգիս Սարուխանեան, Մինաս Աբրահեան, կառապան Մահտեսեան եւ Յորէն Նազարեան։ Ձերբակալուած են 60 հոգի։

Հոմսի նահանգապետը տեղեկացուցած է կեդրոն, թէ համայնավարները տենդոտ գործունէութեան լծուած են Հոմսի մէջ։

Ամեն գնով պիտի պաշտպանեն Յունաստանը, Թուրքիան եւ Պարսկաստանը

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՆԳԼԻՈՑ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐՈՒ ՎՃՌԱԿԱՆ ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովէն անմիջապէս վերջը, Մ· Նահանգներու եւ Անգլիոյ ներկայացուցիչները վճռական յայտարարութիւններ ըրին Մօսաւոր եւ Միջին Արեւելքի մասին։ Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս ելոյթներուն, զանոնք համարելով հանդիսաւոր ազդարարութիւն մը՝ ուղղուած Խ· Միութեան։

Ինչպէս կ'երեւայ, Լոնտոնի խորհրդաժողովը ղրկած է նաեւ Թուրքիոյ, Յունաստանի եւ Պարսկաստանի պաշտպանութեան խնդիրներով։ Երկու նախարարներն ալ բացորոշապէս յայտարարեցին թէ այդ երկիրներուն ապահովութիւնը «մասնաւորապէս կը շահագրգռէ զիրենք»։

Առաջին յայտարարութիւնն ըրաւ Պ· Էչիսըն, Լիվրփուլէն չոգենաւ նստած առեն։ Իր կարծիքով, Լոնտոնի ժողովը հաստատեց թէ «չկայ աչխարհի ազատ ազգերուն հետ կապուած խնդիր մը զոր կարելի չըլլայ քննել սրտացաւ եւ որու մասին լայն համաձայնութիւն մը չգոյանայ։ Ես օգտուեցայ այս առիթէն, հաւաստելու համար միւս կառավարութեանց թէ Մ· Նահանգները կը չարունակեն հետաքրքրուիլ եւրոպական գործերով եւ թէ պիտի չարունակեն հետաքրքրուիլ 1952ի պայմանաժամէն վերջն ալ։ Մենք պիտի չարունակենք ապահովութեան եւ ընկերային ու տնտեսական բարօրութեան պայմաններ ստեղծել ազատ աչխարհին մէջ։ Մ· Նահանգները եւ Քանատա պատրաստ են գործակցելու եւրոպայի տնտեսական վերելքին համար։ Գոհունակութեամբ կ'ընդունենք Պ· Շումանի յանդուգն առաջարկը որ մեծապէս պիտի նպաստէ ոչ միայն Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ յարաբերութեանց զօրացման, այլեւ եւրոպական տնտեսութեան ամբողջացման եւ ծաւալման։

ԳՈՀ ԵՆ ԹՈՒՐՔԻՈՑ ԶՕՐԱՑՈՒՄԷՆ...

Պ· Էչիսըն յետոյ ըսաւ թէ Լոնտոնի խորհրդաժողովին առեն առիթ ունեցած են ղրաղելու նաեւ այն ազգերով որոնք անդամ չեն Ատլանտեան դաչինքին, եւ «որոնց ապահովութիւնը բացառիկ արժէք ունի իրենց համար»։

Ահաւասիկ իր յայտարարութեան իմաստը·

— « *Ատլանտեան դաչինքը ղրական ազդեցութիւն ունեցաւ ի նպաստ խաղաղութեան, Ատլանտեան չրջանէն ալ դուրս։ Անոր ազդեցութիւնը հետզհետէ աւելի ղգալի պիտի դառնայ, որքան զօրանայ այդ չրջանին պաչտպանողական դիրքը։ Մինչ այդ, պարտականութիւն կը սեպեմ կրկին յայտարարել թէ Մ· Նահանգներուն կառավարութիւնը խորապէս կը չահագրգռուի Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Իրանի ապահովութեամբ եւ թէ վճռած ենք չարունակել մեր քաղաքականութիւնը, նեցուկ հանդիսանալու համար այդ երկիրներուն եւ ուրիչներու որոնք կը չանան պահպանել իրենց անկախութիւնը եւ հողային ամբողջութիւնը, տնտեսական եւ զինուորական ճիգերով։*

Պ· Էչիսըն հաստատեց նաեւ թէ Մ· Նահանգները տնտեսական եւ զինուորական օգնութիւն պիտի տրամադրեն Հնդկաչինի։ «Մ· Նահանգները համոզուած են թէ ազգային անկախութիւնը եւ ժողովրդավարութեան ծաւալումը չեն կրնար դոյութիւն ունենալ խորհրդային աչխարհակալութեան չրջագծին մէջ»։

Պ· Պեւին, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, նոյնիսկ աւտ մը հրատարակեց միեւնոյն օրը (19 *Մայիս*), *եւ նոյնպէս չեչտելով Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի ապահովութեան կենսական կարեւորութիւնը իրենց համար, կ'ըսէ ·*

— « *Կ'ուզէի կրկնել ինչ որ յայտարարեցի երեսփ· ժողովին մէջ, 1949 Մայիս 18ին, Հիւս· Ատլանտեանի դաչինքին ստորագրութենէն վերջ եւ յիչեցնել թէ Ն· Վեհափառութեան կառավարութիւնը կենսական համարած է Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի անկախութեան եւ ամբողջութեան պահպանութիւնը իրենց համար, կ'ըսէ ·*

— « *Կ'ուզէի կրկնել ինչ որ յայտարարեցի երեսփ· ժողովին մէջ, 1949 Մայիս 18ին, Հիւս· Ատլանտեանի դաչինքին ստորագրութենէն վերջ եւ յիչեցնել թէ Ն· Վեհափառութեան կառավարութիւնը կենսական համարած է Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի անկախութեան եւ ամբողջութեան պահպանութիւնը իրենց համար, կ'ըսէ ·*

— « *Կ'ուզէի կրկնել ինչ որ յայտարարեցի երեսփ· ժողովին մէջ, 1949 Մայիս 18ին, Հիւս· Ատլանտեանի դաչինքին ստորագրութենէն վերջ եւ յիչեցնել թէ Ն· Վեհափառութեան կառավարութիւնը կենսական համարած է Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի անկախութեան եւ ամբողջութեան պահպանութիւնը իրենց համար, կ'ըսէ ·*

— « *Կ'ուզէի կրկնել ինչ որ յայտարարեցի երեսփ· ժողովին մէջ, 1949 Մայիս 18ին, Հիւս· Ատլանտեանի դաչինքին ստորագրութենէն վերջ եւ յիչեցնել թէ Ն· Վեհափառութեան կառավարութիւնը կենսական համարած է Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի անկախութեան եւ ամբողջութեան պահպանութիւնը իրենց համար, կ'ըսէ ·*

— « *Կ'ուզէի կրկնել ինչ որ յայտարարեցի երեսփ· ժողովին մէջ, 1949 Մայիս 18ին, Հիւս· Ատլանտեանի դաչինքին ստորագրութենէն վերջ եւ յիչեցնել թէ Ն· Վեհափառութեան կառավարութիւնը կենսական համարած է Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի անկախութեան եւ ամբողջութեան պահպանութիւնը իրենց համար, կ'ըսէ ·*

— « *Կ'ուզէի կրկնել ինչ որ յայտարարեցի երեսփ· ժողովին մէջ, 1949 Մայիս 18ին, Հիւս· Ատլանտեանի դաչինքին ստորագրութենէն վերջ եւ յիչեցնել թէ Ն· Վեհափառութեան կառավարութիւնը կենսական համարած է Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի անկախութեան եւ ամբողջութեան պահպանութիւնը իրենց համար, կ'ըսէ ·*

— « *Կ'ուզէի կրկնել ինչ որ յայտարարեցի երեսփ· ժողովին մէջ, 1949 Մայիս 18ին, Հիւս· Ատլանտեանի դաչինքին ստորագրութենէն վերջ եւ յիչեցնել թէ Ն· Վեհափառութեան կառավարութիւնը կենսական համարած է Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի անկախութեան եւ ամբողջութեան պահպանութիւնը իրենց համար, կ'ըսէ ·*

— « *Կ'ուզէի կրկնել ինչ որ յայտարարեցի երեսփ· ժողովին մէջ, 1949 Մայիս 18ին, Հիւս· Ատլանտեանի դաչինքին ստորագրութենէն վերջ եւ յիչեցնել թէ Ն· Վեհափառութեան կառավարութիւնը կենսական համարած է Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի անկախութեան եւ ամբողջութեան պահպանութիւնը իրենց համար, կ'ըսէ ·*

— « *Կ'ուզէի կրկնել ինչ որ յայտարարեցի երեսփ· ժողովին մէջ, 1949 Մայիս 18ին, Հիւս· Ատլանտեանի դաչինքին ստորագրութենէն վերջ եւ յիչեցնել թէ Ն· Վեհափառութեան կառավարութիւնը կենսական համարած է Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի անկախութեան եւ ամբողջութեան պահպանութիւնը իրենց համար, կ'ըսէ ·*

— « *Կ'ուզէի կրկնել ինչ որ յայտարարեցի երեսփ· ժողովին մէջ, 1949 Մայիս 18ին, Հիւս· Ատլանտեանի դաչինքին ստորագրութենէն վերջ եւ յիչեցնել թէ Ն· Վեհափառութեան կառավարութիւնը կենսական համարած է Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի անկախութեան եւ ամբողջութեան պահպանութիւնը իրենց համար, կ'ըսէ ·*

— « *Կ'ուզէի կրկնել ինչ որ յայտարարեցի երեսփ· ժողովին մէջ, 1949 Մայիս 18ին, Հիւս· Ատլանտեանի դաչինքին ստորագրութենէն վերջ եւ յիչեցնել թէ Ն· Վեհափառութեան կառավարութիւնը կենսական համարած է Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի անկախութեան եւ ամբողջութեան պահպանութիւնը իրենց համար, կ'ըսէ ·*

— « *Կ'ուզէի կրկնել ինչ որ յայտարարեցի երեսփ· ժողովին մէջ, 1949 Մայիս 18ին, Հիւս· Ատլանտեանի դաչինքին ստորագրութենէն վերջ եւ յիչեցնել թէ Ն· Վեհափառութեան կառավարութիւնը կենսական համարած է Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի անկախութեան եւ ամբողջութեան պահպանութիւնը իրենց համար, կ'ըսէ ·*

— « *Կ'ուզէի կրկնել ինչ որ յայտարարեցի երեսփ· ժողովին մէջ, 1949 Մայիս 18ին, Հիւս· Ատլանտեանի դաչինքին ստորագրութենէն վերջ եւ յիչեցնել թէ Ն· Վեհափառութեան կառավարութիւնը կենսական համարած է Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի անկախութեան եւ ամբողջութեան պահպանութիւնը իրենց համար, կ'ըսէ ·*

— « *Կ'ուզէի կրկնել ինչ որ յայտարարեցի երեսփ· ժողովին մէջ, 1949 Մայիս 18ին, Հիւս· Ատլանտեանի դաչինքին ստորագրութենէն վերջ եւ յիչեցնել թէ Ն· Վեհափառութեան կառավարութիւնը կենսական համարած է Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի անկախութեան եւ ամբողջութեան պահպանութիւնը իրենց համար, կ'ըսէ ·*

— « *Կ'ուզէի կրկնել ինչ որ յայտարարեցի երեսփ· ժողովին մէջ, 1949 Մայիս 18ին, Հիւս· Ատլանտեանի դաչինքին ստորագրութենէն վերջ եւ յիչեցնել թէ Ն· Վեհափառութեան կառավարութիւնը կենսական համարած է Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի անկախութեան եւ ամբողջութեան պահպանութիւնը իրենց համար, կ'ըսէ ·*

— « *Կ'ուզէի կրկնել ինչ որ յայտարարեցի երեսփ· ժողովին մէջ, 1949 Մայիս 18ին, Հիւս· Ատլանտեանի դաչինքին ստորագրութենէն վերջ եւ յիչեցնել թէ Ն· Վեհափառութեան կառավարութիւնը կենսական համարած է Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի անկախութեան եւ ամբողջութեան պահպանութիւնը իրենց համար, կ'ըսէ ·*

— « *Կ'ուզէի կրկնել ինչ որ յայտարարեցի երեսփ· ժողովին մէջ, 1949 Մայիս 18ին, Հիւս· Ատլանտեանի դաչինքին ստորագրութենէն վերջ եւ յիչեցնել թէ Ն· Վեհափառութեան կառավարութիւնը կենսական համարած է Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի անկախութեան եւ ամբողջութեան պահպանութիւնը իրենց համար, կ'ըսէ ·*

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՃԱՌ ԱՌ ՅՈՒԼԵԱՐ

ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ

(Գ· եւ վերջին մաս)

Գիտեմ, սիրելի յոբելեար, դուք չատ տառապեցաք ձեր գործունէութեան մէջ՝ յաճախ մինակ, յաճախ լքուած: Բայց, մեծ արուեստագէտներուն նման, դուք նախընտրեցիք տառապիլ, ինչպէս կը խոստովանիք քերթուածի մը մէջ·—

Երազի մը մէջ ձայն մ'ըսաւ ինծի ,
« Կ'ուզե՞ս ես տանիմ այն աշխարհին աղուոր,
Ուր սիրտն է անվիշտ, վարդն առանց փուշի,
Ուր կեանքն անվախճան տօն մ'է լուսաւոր,
Արեւն հոն երբեմ մայրը չի մտներ,
Ու մահն այնտեղ ոտք երբեմ չի կոխեր»:

Եւ ես պատասխան տրի այդ ձայնին·
« Չէ՛, իմ տառապանքս ես կը նախընտրեմ,
Ի՞նչպէս ապրիլ կեանքն երբ Անծանօթին
Տեղն ամէն վայրկեան չի ցրցուիր մեր դէմ·
Թող միշտ պայքարիմ, երազեմ, յուսամ,
Թող որ իմ անվերջ իղձովս արբենամ »:

Արդարեւ, տառապանքներ կան որոնց կը հանդուրժենք հոգեկան մեծ դժուարութեամբ, բայց գիտեմ թէ ո՛րքան դառն էր բաժակը որ տրուեցաւ հայ մտաւորականին: Յորհելով ձեր այդ մեծ վիշտին մասին, որ հայ ժողովուրդին անմոռանալի վիշտն է մի առ միանակ, սիրելի յոբելեար, ձեզ կը նմանցնեմ մենաւոր կռունկին, — երբ կալերը կ'աւարտին եւ համանուագը կը դադրի դաշտերուն ու բլուրներուն վրայ, կռունկները կը մեկնին մեր երկրէն՝ եռանկիւնաձեւ երամներ կազմած: Անոնց այս գաղթը փախ մըն է մօտալուտ ձմրան առջեւէն: Ցաճախ ծովեր ու լեռներ կ'անցնին անոնք, եւ, ախո՜ս, չատեր կ'իյնան վիրաւոր:

Փառաւոր երամ մը կը կազմէիք դուք ալ, Զօհրապն ու Զարդարեանը, Վարուժանն ու Կոմիտասը, Սեւակն ու Սիամանթօն, Մալկարացին ու Թլկատինցին, — ո՞ր մէկը թուեմ :

Ախո՜ս, բոլորը ինկան: Երամէն կը մնաք միայն դուք: Որքան տխուր է յիշել այս պարագան: Ցիշելն իսկ կը սարսռացնէ մեր հոգին:

Փառաւո՜ր մը պիտի կազմէր անոնց ներկայութիւնը ձեր շուրջ, այս բեմին վրայ: Զօհրապ իր սքանչելի ճարտասանութեամբ պիտի հիւսէր ձեր գործին փառաբանութիւնը: Արտաչէս Յարութիւնեան իր խորաթափանց միտքով պիտի վերլուծէր ձեր դրականութիւնը : Վարուժան քերթուած մը պիտի նուիրէր ձեզի իբրեւ թանկագին արմատ: Եւ Կոմիտաս պիտի կանգնէր պարթեւահասակ՝ երգելու համար «Մեծասքանչը», այն յաւիտենական ժառանգը, զոր կը պահպանենք դարէ դար, եւ յետոյ օրհնելու համար ժողովուրդը՝ որ « Մեծասքանչ» տուաւ, ձե՛զ տուաւ՝ պիտի երգէր·

Տէ՛ր, կեցո՛ զՀայս ,
Եւ արա՛ զնոսա պայծառ ...

Եթէ բախտը խոյս չտար մեզմէ, այդ փառահանդէսը կը տօնուէր Վաղարշապատի կամ Ար-տաշատի այգիներուն դիմաց, կամ Վանայ ծովին դիմաց: Ախո՜ս, երազ դարձաւ ամէն բան:

Այժմ, ո՛վ լուսեղէն սերունդին ալեւոր ներ-կայացուցիչը, յանուն յոբելենական Մարմինին եւ հայ դրականութեան երդուեալ մշակներուն՝ երբ ինծի կը վիճակի արտասանել յարգանքի եւ մեծարանքի խօսքը, չեմ կրնար մոռնալ երկու կէտ·

Նախ ցաւ է ինձ դիտել, որ յարգանքի զգացումը հետզհետէ կը նուազի մեր մէջ: Այս ախտաւոր երեւոյթը կը կազմալուծէ հայ հոգին, կը քայքայէ եւ ի վերջոյ կը սպաննէ մեզ: Պէտք է ահազանգ հնչեցնել եւ խոստովանիլ թէ իբրեւ յարգել չենք գիտեր, կը թերագնահատենք հայկական արժէքները, կը պղտիկցնենք հայկական հպարտութիւնը, կ'երթանք դէպի avilissement : *Մուկ կը դառնանք օտարին առջեւ, կամ չղունք թափելու աստիճան կ'ապշինք օտար արժէքներու առջեւ, բայց կ'ուրանանք մեր հարստութիւնները, մեր հպարտութեան աղբիւրները: Ջինկէնէի կռիւներով կը լեցնենք թերթերը՝ իրար վարկաբեկելու համար, այն աստիճան որ յուսահատութեան եւ անտարբերութեան կը մղենք նոր սերունդը, որ կարօտ է ցեղային արժէքներու փառաբանութեամբ խանդավառուելու: Արդ, յարգանքի պակասը անասնական է, կենդանիներն են որ իրար յարգել չեն գիտեր, տեսա՞ծ էք որ կատուները քով քովի գան եւ խումբ կազմեն, ամէն մէկը իր ձուկի փուշին մասին կը մտածէ: Բայց պէտք է դիտնալ թէ յարգանքն է միայն որ ազդ կը չինէ, քաղաքակրթութիւն կը չինէ: Ես կը ծանրանամ այս փոքրիկ երեւոյթին վրայ, որովհետեւ իմ փրոֆէսէօրնէրէս սորված եմ թէ պէտք է փոքրիկ ախտանշաններէն դուշակել ընդհանուր առողջութեան սպառնացող աղէտը, որովհետեւ մեծ ախտանշաններու ցոյց տուածը դարմանել ուշ կ'ըլլայ այլեւս : Ցաճախ կրկնած եմ ու կը կրկնեմ, — ըլլանք համայնավար կամ ռամկավար, դաշնակցական կամ հնչակեան, բայց դիտնանք յարգել զիրար: Այն որ համայնավար է կամ դաշնակցական միայն ու միայն ի չահ իր կուսակցութեան, վստահ կրնայ ըլլալ որ հայ ժողովուրդը պէտք չունի այդ ապրանքին: Զօպանեանի յոբելեանը կազմակերպուած է, ուրեմն, ոչ միայն մեծարելու համար վաստակաւոր մտաւորականը, այլեւ յարգանքի դաս մը տալու համար նոր սերունդին, եւ ըսելու թէ նուիրական է մտածումը, ինչ գոյն ալ ունենայ,— յարգենք իրարու կարծիք եւ տեսակէտ , որպէսզի չիյնանք անասուններու աստիճանին :*

Երկրորդ,— Զօպանեան տխուր է այսօր՝ իր մեծ ընկերները կորսնցուցած ըլլալով: Բայց ուրախ է որ սերունդ մը կը յաջորդէ իրեն՝ չարունակելու համար իր գործը: Վանդի չի բաւեր աշխատիլ եւ արտադրել, այլեւ հարկ է մտածել ժառանգը պահպանելու մասին:

Ուրեմն, հանդիսական այս պահուն, կը վստահեցնեմ ձեզ, սիրելի յոբելեար, թէ ո՛րքան ալ ծանր ըլլայ մեր բեռը, ո՛րքան ալ դժուար ըլլայ մեր գործը, եւ սակայն վառ պիտի մնայ հայ դրականութեան ջահը, եւ Մեծասքանչին բաժակը միշտ լիքը լիքը,— վկա՛յ Հայոց լեզուին ստացած զեղեցկութիւնը, այս մեր տժգոյն օրերուն: Այդ երեւոյթին մէջ, դո՛ւք, սիրելի յոբելեար, ունեցաք աշխատանքի ձեր բաժինը,— իբրեւ մէկը հինէրէն, Աստուած պահեց ձեզ, որ կամուրջ նետէք՝ միացնելով հինը նորին հետ :

Բայց ես կ'ուզէի ձեզի տալ մեծագոյն ուրախութիւնը, յայտարարելով թէ մենք պիտի սիրենք Մեծասքանչը այն չերմեռանդութեամբ, զրով դուք սիրեր էք, ու ձեզի հետ մենք եւս կը դաւանինք թէ հայ լեզուն է

Բաժակ ոսկի ի ձեռին Տեառն, որ արբեցուցանէ զամենայն երկիր ի գինւոյ իւրմէ:

Այո՛, հայ լեզուն աստուածարժան բաժակ մըն է ոսկեղէն, զոր հայ ժողովուրդը լեցուցեր է դիւրով՝ աշխարհ հրճուեցնելու աստիճան տաք եւ անուշաբոյր: Մենք միշտ լեցուն պիտի պահենք այդ բաժակը հայ հանճարին դինիով, ու թող նախանձի, կաղնձի, խանձի թշնամին, որ քացախ միայն կ'արտադրէ :

Այդ բաժակը մեր ձեռքը՝ կ'ողջունենք ձեզ , սիրելի յոբելեար մեծարեալ եւ փառաւորեալ, ու կ'ըսենք·— Ողջո՛յն, ողջո՛յն եւ արեւշատութիւն:

Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

«ԲՍԱՆԵՒՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԺԱՄՈՒՆ» ՕՐԱԳԻՐԸ

Քանատան չուզեց գնել գիս

ՄՄԲ·— Ինչպէս հաղորդեր էինք, ռումանացի գրագէտը այս օրագիրը գրի առած է յատկապէս « Ցառաջ »ի համար (փրանսերէն)·— Տառապանքի պատմութիւն մը, այնքան կսկծալի իր պարզութեամբն իսկ·—

Ահաւասիկ իրողութիւնը,— կինս եւ ես անօթի էինք: Այնքան երկար առեն է վեր եւ այնքան ահաւոր կերպով կը տառապէինք անօթութենէ որ, մեր մկանները եւ միսը չորցած էին: Չորցած էր նաեւ մորթը, մորթը չոր ոսկորներուն վրայ — ինչպէս մեռեալներու վրայ: Այլեւս չէինք կրնար մտածել: Ցամքած էր յիշողութիւնը :

Կ'ամչնայի փողոց ելլել, որովհետեւ չատ նիհար էի: Ամէն մարդ ետ կը դառնար, երբ ես անցնէի: Հետեւաբար պէտք ձգեցի — այսինքն սեւ գիծ մը հորիզոնական, որու չնորհիւ չէր տես – նուեր այնքան յստակօրէն թէ ինչ աստիճան եր – կարած էր դէմքս: Այլեւս չատ ժժգոյն չէր երեւար :

Բայց պիտի փորձեմ թիւեր տալ: Օրական 800 գոլի իրաւունք ունէինք, այսինքն հինգ կրամ ճարպեղէն, չորսէն վեց հատ խաչած գետնախնձոր, կտոր մը հաց եւ 15 կրամ միս: Արդար ըլլալու համար պէտք է ըսել որ յաւելուած ալ կը տանայինք· անձ գլուխ տարեկան երեք հաւկիթ, երեք ամիսը անգամ մը մէկ լիպրա գետնախնձոր եւ քանի մը դգալ չաքար ամիսը:

Այս ամէնը տեղի կ'ունենային պատերազմի վերջերը եւ այսպէս է որ ապրեցանք քանի մը տարի :

Բացի անօթութենէ, ուրիշ տառապանքներ ալ կային: Սակայն ամէնէն մեծը անօթութիւնն էր : Բնականաբար, երբ անօթութենէ այնքան կը տառապիս որ մամլինդ կը ցամքի, անունդի մասին կ'երազես: Ես գիշեր ցերեկ հաց, գետնախնձոր եւ ճարպեղէն կ'երազէի: Մանաւանդ ճարպեղէն եւ հաց: Ուրիշ երազ չունէի: Եւ որովհետեւ կարելի չէր, կը յուսահատէի : Հրաժարեցայ ապագայի ծրագիրներէ: Այլեւս չէի հաւատար թէ օր մը հաց, գետնախնձոր եւ ճարպեղէն պիտի ունենայինք: Որոշեցի անձնասպան ըլլալ կնոջս հետ : Պատուհանէն վար պիտի նետուէինք: Պարզապէս պատուհանէն վար պիտի նետուէինք :

Հայտըլպէրկ կը բնակէինք, տան մը երրորդ յարկը, Ռօհրպախերկ փողոց՝ թիւ 60 :

Երկուքս ալ դիտեր էինք տան առջեւի աստիճանները, փողոցը ուրկէ կ'անցնէին ինքնաշարժերը զինուորներով եւ ոստիկաններով: Կը մտածէինք թէ արդեօք լա՞ւ էր անձնասպան ըլլալ: Ըսել կ'ուզեմ, մտածեցինք թէ պիտի չզղջա՞յինք: Այս հարցը ծեծեցինք ամբողջ գիշերներ, պատուհանին առջեւ, լոյսերը մարած, դիտելով զինով զինուորները եւ ոստիկանները, որոնք կ'անցնէին ինքնաչարժներով: Ցօսած առեն, կը մտածէինք սնունդի մասին: Հացի: Գետնախնձորի: Ճարպի մասին : Բայց, անիրականալի երազնե՛ր էին բոլորը: Իսկ առանց աստնց, առանց հացի, առանց գետնախնձորի, առանց իւղի, կեանքը իմաստ չունէր: Առանց աստնց կարելի չէր ապրիլ :

— Վաղը, օր ցերեկով, մենք մեզ պատուհանէն վար պիտի նետենք, ըսի:

Այդ իրիկունը խորունկ քունով քնացանք, ինչպէս կրնան քնանալ միայն այն մարդկային էակները որոնք իրենց որոշումը տուած են:

Բայց յաջորդ օրը, Քանատան մտաւ կեանքիս մէջ, ու այլեւս չգործադրեցի ծրագիրս: Քանատան փոխեց կեանքիս ընթացքը :

Ահա թէ ինչպէս: Առտուն ժամը 9ին առեները, Սերպ մը որ յարակից տունը կը բնակէր, ըսաւ մեզի .

— Քանատական յանձնախումբը Հայտըլպէրկ կը բնակի ինչպէս հաղորդեր էինք, ռումանացի գրագէտը այս օրագիրը գրի առած է յատկապէս « Ցառաջ »ի համար (փրանսերէն)·— Տառապանքի պատմութիւն մը, այնքան կսկծալի իր պարզութեամբն իսկ·—

Ահաւասիկ իրողութիւնը,— կինս եւ ես անօթի էինք: Այնքան երկար առեն է վեր եւ այնքան ահաւոր կերպով կը տառապէինք անօթութենէ որ, մեր մկանները եւ միսը չորցած էին: Չորցած էր նաեւ մորթը, մորթը չոր ոսկորներուն վրայ — ինչպէս մեռեալներու վրայ: Այլեւս չէինք կրնար մտածել: Ցամքած էր յիշողութիւնը :

Կ'ամչնայի փողոց ելլել, որովհետեւ չատ նիհար էի: Ամէն մարդ ետ կը դառնար, երբ ես անցնէի: Հետեւաբար պէտք ձգեցի — այսինքն սեւ գիծ մը հորիզոնական, որու չնորհիւ չէր տես – նուեր այնքան յստակօրէն թէ ինչ աստիճան եր – կարած էր դէմքս: Այլեւս չատ ժժգոյն չէր երեւար :

Բայց պիտի փորձեմ թիւեր տալ: Օրական 800 գոլի իրաւունք ունէինք, այսինքն հինգ կրամ ճարպեղէն, չորսէն վեց հատ խաչած գետնախնձոր, կտոր մը հաց եւ 15 կրամ միս: Արդար ըլլալու համար պէտք է ըսել որ յաւելուած ալ կը տանայինք· անձ գլուխ տարեկան երեք հաւկիթ, երեք ամիսը անգամ մը մէկ լիպրա գետնախնձոր եւ քանի մը դգալ չաքար ամիսը:

Այս ամէնը տեղի կ'ունենային պատերազմի վերջերը եւ այսպէս է որ ապրեցանք քանի մը տարի :

Բացի անօթութենէ, ուրիշ տառապանքներ ալ կային: Սակայն ամէնէն մեծը անօթութիւնն էր : Բնականաբար, երբ անօթութենէ այնքան կը տառապիս որ մամլինդ կը ցամքի, անունդի մասին կ'երազես: Ես գիշեր ցերեկ հաց, գետնախնձոր եւ ճարպեղէն կ'երազէի: Մանաւանդ ճարպեղէն եւ հաց: Ուրիշ երազ չունէի: Եւ որովհետեւ կարելի չէր, կը յուսահատէի : Հրաժարեցայ ապագայի ծրագիրներէ: Այլեւս չէի հաւատար թէ օր մը հաց, գետնախնձոր եւ ճարպեղէն պիտի ունենայինք: Որոշեցի անձնասպան ըլլալ կնոջս հետ : Պատուհանէն վար պիտի նետուէինք: Պարզապէս պատուհանէն վար պիտի նետուէինք :

Հայտըլպէրկ կը բնակէինք, տան մը երրորդ յարկը, Ռօհրպախերկ փողոց՝ թիւ 60 :

Երկուքս ալ դիտեր էինք տան առջեւի աստիճանները, փողոցը ուրկէ կ'անցնէին ինքնաշարժերը զինուորներով եւ ոստիկաններով: Կը մտածէինք թէ արդեօք լա՞ւ էր անձնասպան ըլլալ: Ըսել կ'ուզեմ, մտածեցինք թէ պիտի չզղջա՞յինք: Այս հարցը ծեծեցինք ամբողջ գիշերներ, պատուհանին առջեւ, լոյսերը մարած, դիտելով զինով զինուորները եւ ոստիկանները, որոնք կ'անցնէին ինքնաչարժներով: Ցօսած առեն, կը մտածէինք սնունդի մասին: Հացի: Գետնախնձորի: Ճարպի մասին : Բայց, անիրականալի երազնե՛ր էին բոլորը: Իսկ առանց աստնց, առանց հացի, առանց գետնախնձորի, առանց իւղի, կեանքը իմաստ չունէր: Առանց աստնց կարելի չէր ապրիլ :

— Վաղը, օր ցերեկով, մենք մեզ պատուհանէն վար պիտի նետենք, ըսի:

Այդ իրիկունը խորունկ քունով քնացանք, ինչպէս կրնան քնանալ միայն այն մարդկային էակները որոնք իրենց որոշումը տուած են:

Բայց յաջորդ օրը, Քանատան մտաւ կեանքիս մէջ, ու այլեւս չգործադրեցի ծրագիրս: Քանատան փոխեց կեանքիս ընթացքը :

Ահա թէ ինչպէս: Առտուն ժամը 9ին առեները, Սերպ մը որ յարակից տունը կը բնակէր, ըսաւ մեզի .

— Քանատական յանձնախումբը Հայտըլպէրկ կը բնակի

19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

Այս առաւօտ փարիզի մէջ, անցորդներուն
Կը ժպտիմ ես, կ'ըսեմ խօսքեր խենթի մը պէս,
Որովհետեւ այսօր աշխարհ եկած ես դուն ,
Ու մարմնացեալ երազի չափ գեղեցիկ ես :

Որովհետեւ արեւին պէս ոսկի մազեր
Ունիս, աչքերդ ալ կապոյտ են ծովի նըման ,
Բանաստեղծի արդեօք հոգի՞ս է տեսնցաեր
Որ դուն ըլլաս երկրին վըրայ՝ երկնաւորման ...

Կ'երթամ արագ, անցորդներուն ըսել կ'ուզեմ
Որ դուն ծընար ու բերիր հետդ երազեն
Իսկ անսահման՝ ուրախութիւնը արեւին ...

Այս առաւօտ փարիզի մէջ, այս առաւօտ
Ծաղկեր է սէր ու ծաղկեր է անհուն կարօտ
Իմ հոգիիս պարտզներէն աստեղային ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱՔ

պիտի գայ քանի մը օրէն: Երեսուն հազար հոգի պիտի վարձէ, ծառերը կտրելու համար Քանատայի մէջ: Փոխադրութիւնը չուտով պիտի կատարուի :

Այս բանը տեղի կ'ունենար 1947ին, Ցնուղէն առաջ: Գերմանիա կը զտնուէինք եւ բանտէն նոր ելած էինք: Կարելի չէր մեկնիլ Գերմանիայէն : Հոն էին մեզի պէս հարիւր հազարաւոր մարդկային էակներ, ամէն ազգէ: Մարդկային էակներ ո – րոնք խոյս տուած էին հալածանքներէ, որոնք փախած էին բանտերէն եւ կեդրոնացման կայաններէն եւ կը հետապնդուէին : Գերմանիան կը զտնուի բուն իսկ Եւրոպայի սրտին վրայ, եւ ո՛ր կողմէ ալ փախստականներ գային, հոն կանգ կ'առնէին, ինչպէս խալկինի մը մէջ: Այլեւս չէին կրնար դուրս ելլել: Այն առեն փախստականներուն համար չինեցին կեդրոնացման կայաններ : Եւ, ինչպէս ըսի, հարիւրաւորներ եւ հազարաւորներ կային կայաններու մէջ եւ դուրսը: Ուրիշներ կը հասնէին անդադար :

Հազարաւոր մարդկային էակներ ամէն լեզուէ , ամէն տեսակ ցեղէ եւ ամէն արհեստ : Կային զօրավարներ, զինուորներ, քահանաներ, համալսարանական դասախօսներ, գողեր, կիներ՝ իրենց մանկիկներով, գիւղացիներ :

Բոլորը միեւնոյն հալոցին մէջ — բոլորը միասին: Եւ այս հալոցէն չէիր կրնար դուրս գալ , բացի այն պարագայէն երբ որեւէ յանձնախումբ կ'ընտրէր քեզ :

— Ռումանացի ալ կ'առնե՞ն, հարցուցի :

Սերպը թօթուեց ուսերը :

Ուրիշ յանձնախումբեր ալ Գերմանիա եկած էին առաջ, սակայն ոչ մէկ Ռումանացի առած էին :

Յանձնախումբերը կազմուած էին հարուստ վաճառականներէ ոսկի ժամացոյցներով, ցցուն փորերով, որոնք կը շրջագայէին փառաւոր, նաւու պէս երկայն, ինքնաչարժներով: Անոնք Գերմանիա կուգային եւ մարդկային էակներ կը գնէին աշխատանքի համար : Գերմանիոյ մէջ չատ կային մարդկային էակներ: Եւ չատ աժան էին :

Վաճառականները կուգային, կը դիտէին կեդրոնացման կայաններու մէջ արդելափակուած փախստականներու բազմութիւնը· կը դիտէին ճիշդ այնպէս ինչպէս կը դիտէք ծախու ձիերը, կ'ուզէին իրենց հաւնածները, կը բեռցնէին նաւերուն մէջ եւ կը փոխադրէին իրենց երկիրը, աշխատանքի համար: Բեռցնելէ առաջ, երեք, հինգ կամ վեց տարուան պայմանագիր մը ստորագրել կուտային: Ցետոյ պայմանագիրները իրենց ստորագրութիւններով կը գնէին իրենց պայուսակներուն մէջ եւ իրենց ինքնաչարժները կը նետուէին :

Պայմանաւորուած բանուորները կը բեռցուէին նաւերու վրայ — կարելի եղածին չափ չատ, որպէսզի աժան ըլլայ: Եւ ապա կը փոխադրուէին ովկիանոսին միւս ափը:

(Մնացեալը յաջորդով)

C. VIRGIL GHEORGHIU

ՆԿԱՉՆՈ ՎԱՒԿԸ

— ԱԲ.

Ի՞մ ոչխարներս ինձ կը ճանչնան, ինչպէս Հայրը զիս կը ճանչնայ եւ ես կը ճանչնամ զիմ ոչխարներս։ Յովհ. Ժ. 14։

Ամէն անգամ որ Տէրունական Ս. Պատարագի ժամերգութեան ընթացքին, Ս. Աւետարանի ընթերցումէն առաջ, Սարկաւագը կ՚արտասանէ «Ի՞մ ոչխարներս ինձ կը ճանչնան, ես ալ զանոնք կը ճանչնամ» խօսքերը, ինծի կը թուի թէ ամէն անգամ ալ նոր իմաստ մը կը ստանան անոնք։ Ամէն անգամ ալ նոր ուժով կը զգամ ինքզինքս Քրիստոսի ոչխարներուն մէջ։ Ամէն անգամ ալ նոր ուժով կը զգամ Քրիստոսի ձայնը, որ կը կանչէ զիս։ Ամէն անգամ ալ նոր ուժով կը զգամ Քրիստոսի ձեռքը, որ կը բռնէ զիս։ Ամէն անգամ ալ նոր ուժով կը զգամ Քրիստոսի հովիւի գաւազանը, որ կը պաշտպանէ զիս։

Ամէն անգամ որ Ս. Պատարագի ժամերգութեան ընթացքին, Ս. Աւետարանի ընթերցումէն առաջ, Սարկաւագը կ՚արտասանէ «Ի՞մ ոչխարներս ինձ կը ճանչնան, ես ալ զանոնք կը ճանչնամ» խօսքերը, ինծի կը թուի թէ ամէն անգամ ալ նոր ուժով կը զգամ

Օրիորդ Ա. Քէօսէեան: Իւրաքանչիւրը տուաւ Սայեաթի Նովայէն երգ մը, կազմելով վունչ մը ամէն մէկը իր սեփական ըմբռնումով:

Երեկոյթը եղաւ ճշմարիտ վայելք մը թէ հայ երգի ծարաւ հայրենասէրներու, թէ գեղարուեստ – տասէրներու համար: ՍԻՄԷԼ

կը չանան ապահովել իրենց անկախութիւնը եւ հողային ամբողջութիւնը»:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, թէ Էշիսըն եւ թէ Պեւէին դոհունակութեամբ հաստատած են թէ «Թուրքիոյ պաշտպանողական մի – ջոցները հետզհետէ կը զօրանան, իսկ Ճունաստանի կացութիւնը մեծապէս բարւոքած է, հրոսակային պատերազմի դաշտարումէն ի վեր»: Նոյնպէս զո – հունակութիւն յայտնած են որ երկու երկիրները ալ կրցան պահպանել եւ զօրացնել տնտեսական կացութիւնը, հակառակ պինուորական ծանր ծախ – քերուն: Պարսկաստանի մէջ ալ չինարար ձեռ – նարկները կը կատարուին, կենցաղի մակարդակը բարձրացնելու համար:

⚔ Դիւանագիտական շրջանակներու կարծի – քով, այս երկու յայտարարութիւնները կը կազ – մեն «մանրակրկիտ ուսումնասիրութեամբ քըն – նուած քաղաքականութիւն մը, զգուշացնելու հա – մար Ա. Միութիւնը, որպէսզի չվերսկսի ճնշում բանեցնել Միջին Արեւելքի մէջ»: Միեւնոյն ատեն կ'ենթադրեն թէ այս յայտարարութիւնները հրա – տարակուած են, բացորոշապէս հասկցնելու հա – մար թրքական, պարսկական եւ հելլենական կա – ռավարութեանց եւ Ա. Միութեան թէ՝ իրենց պաշտպանողական քաղաքականութիւնը չի սահ – մանափակուիր Ատլանտեանի շրջանով:

Իսկ փոքր ազգերու ազատութեան եւ անկա – խութեան իրաւունքը ...

Զօրավարներն ալ կը խօսին...

Զօր. Պրէշլի, Մ. Նահանգներու սպարա – պետներու յանձնախումբին նախագահը, ճառ մը խօսելով նոյն օրը, յայտարարեց թէ «այս կէս – պատերազմը շահելու լաւագոյն եղանակն է արա – զօրէն ստանձնել այն զեկավար դերը զոր արեւ – մտեան աշխարհը տրամադրած է իրեն: Մ. Նա – հանգները իրենց պինական ուժով պիտի կրնան քանի մը տարիէն աւերիչ հարուած մը իջեցնել ի – րենց ուզած շրջանին մէջ: Ինձի համար խնդիրը հետեւեալն է.— «Էլպայի վրայ մեղմացուցիչ, խաղաղարար միջոցնե՞ր փորձելով պիտի պատա – խանենք Եւրոպայի վրայ ծանրացող սպառնալիք – ներուն: Ես անձնապէս հաւատք չունիմ այդ քա – ղաքականութեան վրայ: Անձնատո՞ւր պիտի ըլ – լանք կանխարդել պատերազմի ռազմերկին որ կը – նայ դէպի քաոս եւ կործանում առաջնորդել մեզ եւ մեր բարեկամները: Ո՛չ: Ես կը կարծեմ թէ Ամերիկացիները եւ իրենց բարեկամները պարտա – ւոր են լաւագոյն ուղեգիծ մը ընտրել: Պէտք է ա – րագօրէն եւ տիրաբար ձեռք առնենք զեկավարու – թիւնը, մեր բոլոր տնտեսական, քաղաքական եւ պինուորական միացեալ միջոցներով: Մեր միտքը պէտք է բացորոշապէս պարզուի մեր բոլոր զոր – ծերով: Կրնանք այս կէս – պատերազմը կորնչցնել կիսամիջոցներով: Կիսամիջոցը ամերիկեան չէ» :

⚔ Զինեալ ուժերու ազգային օրուան առթիւ, ճառ մըն ալ ամերիկեան օդանաւային սպարապե – տը, զօր. Վանտընպէրկ խօսեցաւ, անբաւական գտնելով օդանաւերու արտադրութիւնը: Իր կար – ծիքով, ներկայ օդատորմիղը տակաւ է եւ հազիւ քանի մը ամիս կրնայ դիմանալ օդարշաւի մը ...

⚔ Ուշինկթընէն կը հեռագրեն թէ կառավա – րութիւնը ռազմական ծրագիրներ կը մշակէ չոգեպինդ, կազմ եւ պատրաստ գտնուելու համար որեւէ պատահականութեան հանդէպ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏԵՂԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ տասը ֆրանքի պիտի ծախուին երկուշաբթիէն սկսեալ (22 Մայիս), համաճայն մամուլի ընկերակցութեան որոշման, նկատի առնելով տպագրական ծախքերու տարա – պայման յաւելումը:

ՊԻՏՐՈՒԹԻՆ կը հեռագրեն թէ բազմաթիւ հա – մայնավարներ ձերբակալուած են:

ՔԱՐԻԶԻ ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐԸ մասնակի գոր – ծադուլ յայտարարեցին, գլխաւորաբար անոնք որ կը հսկեն կառքերու երթեւեկին: Հետեւանքը՝ ան – տանելի խճողում բանուկ պողոտաներու վրայ:

ՇՌՆԴԱԼԻՅ զրոյցներ կը շրջէին առջի օր, կարգ մը ռուսական մակոյկներ երեւցած ըլլալով Մանչի մէջ: Անգլիոյ ծովային նախարարութիւ – նը փութաց հանդարտեցնել հանրային կարծիքը, բացատրելով թէ եղածը սովորական բան է եւ թէ իրար անցնելու պատճառ չկայ:

ԱՒՍՏՐԻՈՑ մէջ ալ քաղաքային մարզպաններ պիտի նշանակեն արեւմտեան երեք պետութիւն – ները, ինչ որ մեծ զոհունակութիւն պատճառեց Վիէննայի մէջ: Այս առթիւ հանդիսաւոր կոչ մը ուղղեցին Ա. Միութեան, որպէսզի գործակցի, թեթեւցնելու համար այդ երկրին զբաւման ծախ – քերը:

ՆՑՑԻԼԸ ՕԴ ՀԱՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ 25 քիլօ ու –

ՄԱՑԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Մարսէյլի մէջ

Կը տօնուի Մայիս 27ին, Casa d'Italia:

Կը նախագահէ ընկ. Բժ. Ց. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— Շաբաթ երեկոյ, (27 Մայիս), ժամը 8.30ին Horlogeի սրահին մէջ, 137 Cours Lafayette:

Կը խօսի ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: :

Հանդէսէն վերջ խնջոյք, մինչեւ առաւօտ, Brasserie Etoileի սրահին մէջ, 1 Cours Gambetta :

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ ճիշդ օրին, կիրակի 28 Մայիս Կը խօսի ընկեր ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՑԵԱՆ

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Մայիս 28ին, կէսօրէ վերջ : Կը խօսի ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

★

ՎԱԼԱՆՍ.— Մայիս 27ին :

★

Ս. ՇԱՄՈՆ.— Մայիս 27ին :

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

★

ՎԻԷՆ.— Մայիս 28ին:

Կը խօսի ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

★

ՓՈՆ ՏՕՊՆԱ.— Մայիս 28ին:

Կը խօսի ընկեր Գ. ՔԻՐԻՃՃԵԱՆ

★

ՏԷՍԻՆ, Մայիս 28ին :

Կը խօսի ընկեր ՀՐ. ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

★

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ.— Մայիս 26ին, St. Bernardի սրահին մէջ : Կը խօսի ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻ – ՐՈՍԵԱՆ: Պիտի ներկայացուի «Զուլումի աչ – խարհ»էն պատկեր մը:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

★

ԿՐԸՆՈՊԼԻ մէջ կիրակի, Մայիս 28, ժամը 3.30ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի Սանուհիներու Միութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք Տէր եւ Տիկին Սիսլեան – ներէ, Պ. Մ. Մանուկեանէ (Սէնթ Էթիէն) եւ ընկերուհի Թագ. Մարտիրոսեանի նշանախօսութեան առթիւ, փոխան ծաղկեփունջի :

Երեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Իսիի Կ. Խաչի մասնաճիւ – ղին կողմէ, այս շաբաթ, դիշեր ժամը 9ին մին – չեւ լոյս, քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Այս առթիւ առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի՝ « ՄՈՒՐԱՏ – ԴԱԻԻԹ » կամ «ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՀՕ – ՐՈՒԹԻՒՆ», ծիծաղաշարժ զաւեշտ, սիրայօ – ժար մասնակցութեամբ, դերասան Ա. Միսիրեանի եւ Իսիի «Խանասոր» խումբի լաւագոյն ուժերու:

Թատերախաղի վերածեց Բ. Հապէշեան, Ն. Պէշիկթաշլեանի «Երգիծավէպեր»էն:

Եւրոպական պարեր երկու նուագախումբով, կարօ Սարեան եւ Գլօտ Լիւքէո :

Հաղորդակցութեան միջոց.— métro Mairie d'Issy :

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԸ

PARFUMERIE – MAROQUINERIE

Au SAC PARFUMÉ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ԳԵՂԱՄ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Վերջին նորաձեւութեամբ ճամբորդական ա – ռարկաներ, **fantaisie** գոհարեղէններ, կիներու պա – յուսակներ փարիզեան ճաշակով եւ ընտիր **ser – viette**ներ այրերու համար :

ՄԵՐ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ՇԱՆՕԹ ՎԱՃԱՌԱՆԻՇԵՐՈՎ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ, ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ

ARTICLES DE PARIS

Gare du Nordի մօտ:

106 Bld. Magenta, Paris (10) **Tél.: Nord 05–78**

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)

Ժանակ (տինամիթ) կը փնտռէր 19 տարեկան ու – սանող մը, կասթոն կալաւ, երբ ոստիկանութեան ձեռքն անցաւ: Երեւի կ'ուզէր պատմական դէմք մը դառնալ : Հարցաքննութեան առեն խոստովա – նեցաւ թէ վերջին պահուն հրաժարած էր այդ ծրագրէն, չուզելով մարդկային կորուստներ պատճառել :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ այս երկուշաբթի հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ սովորական հաւա – քատեղին: Կը խօսի Պ. Տ. Չիթունի, հայ ժողովր – դական երգերու մասին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին, Ահարոնեանի ակումբին մէջ: Խիստ կարեւոր օ – րակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Patronage Laïqueի սրահը: Պարտաւորիչ ներկայու – թիւն :

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ խումբ մը կ'այցելէ Հ. Ց. Դ. Թանգարանը այս կիրակի: Կը խնդրուի որ այս այցին մասնակցողները հաւաքուին Gare du Nord, ժամը ճիշդ 1.45ին :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Ահարո – եան խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ: Նիւթը՝ «Մայիս 28»ը: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ժո – ղովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահը: Պարտաւո – րիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնա – ճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՑԹ

Կազմակերպուած Մարսէյլի եւ շրջաններու Հայ Արեւուշներու կողմէ: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Théâtre rue d'Algerի հանրածա – նօթ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ Հայ Արիներու ընդհ. պետ՝ ՏՈՔԹ. Գ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Երգ, պար, մարզանք, արտասանութիւն, պիտի ներկա – յացուին «Համբարձման վիճակը» (Ցովհ. Թու – մանեանի «Անուշէն») եւ «Գող սիրտը դող» զա – ւեշտ (դայլիկներու կողմէ):

Հ. Մ. Մ.ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ.— Այս կիրակի, առաջին խումբը եւ պահեստին կը մրցին Կուսէն – վէլի խումբերուն հետ, Stade Municipaleի դաշտը, ժամադրավայր Gare du Nord: Ժամը 1.30ին :

Envoi sur L'ARMENIE

ՄԻՆԱԿ MORY et CIE. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐ – ՏՕՆՈՒԱԾ Է ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԾՐԱՐՆԵՐ ՂՐԿԵԼ ՀԱ – ՑԱՍՏԱՆ, ՈՒՏԵՍՏԵՂԷՆԻ, ՀԱԳՈՒՍՏԻ, ԿԵՐՊԱ – ՍԻ ԵՒԱՑԷՆ, ԻԲՐԵԻ ՆՈՒԷՐ :

Բոլոր ծախքերը կը վճարուին ծրարները ղըր – կուած ատեն, ՈՉ ՄԷԿ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ, ՈՉ ՄԷԿ ԾԱԽՔ ՍՏԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ:

ԴԻՄԵԼ **MORY et CIE.** (Service VAUQUELIN)
3 rue St. Vincent de Paul, **Paris** (10)
Tél. TRU. 72–60

Գրասենեակը բաց է ամէն օր ժամը 9էն 11, եւ 14էն 16.30, բացի Շաբաթ եւ կիրակի:

ԾԱԽՈՒ Է

Singer մը 31K 18 serie Y. կօշիկի երես կարե – լու: Նոր վիճակի մէջ, 1939ի շինութիւն, քիչ եւ խնամքով գործածուած: Նպաստաւոր դին: Դիմել Լեւոն Գ. 29 Ave. du Bas Meudon, Իսի լէ Մուլինօ:

ՓԱՑՏ ԵՒ ԱԾՈՒԽ

Ունինք ամէն տեսակ ածուխ եւ փայտ, ԱՆՄՐ – ՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ: ՄԵԾԱՓԱՆԱԿ եւ ՓՈՓՐԱՓԱ – ՆԱԿ :

Ցաճախորդներուն զոհացում տալու համար կը փոխադրենք մինչեւ տուն :

ԴԻՄԵԼ.— Alexanian, Issy les Moulineaux, 10bis Bld. Rodin, Tél. Michelet 28.79:

Կամ Meudon, 7 rue du Pourtour, tél. OBS. 22.71:

Օգտուեցէք առիթէն

Հայ ընտանիք մը պատրաստ է խնամելու 4—5 պզտիկներ, ութ – տասը տարեկան: ԼԱԻ ՄՆՈՒՆԴ եւ ԳՈՒՐԳՈՒՐԱՆՔ: ՀՐԱՇԱԼԻ ԲՆՈՒԹԻՒՆ:

Դիմել նամակով եւ երկու նամակադրշմ ներփակելով.— Mr. Momdjian, Mavarin , Mégève (Hte. Savoie):

ԾԷՆՔԵՐՈՒ ՆԵՐԿԱՐԱՐ

ԿԱՐԱՊԵՏ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

24 rue Gallieni, Boulogne s/Seine

կը ստանձնէ ամէն տեսակ աշխատանքներ մատչելի գիներով :

ՀԱՐԱԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս· 800 ֆր·, Տար· 1600, արտ· 2500 ֆր·

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր· C.C.P.Paris 1678–63

Mardi 23 MAI 1950 երեքշաբթի 23 ՄԱՅԻՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6159–Նոր շրջան թիւ 1570

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԺԽՈՐ ՆԵՔՍԷՆ ԵՒ ԴՈՒԽՍԷՆ

Կիրակի օր, անցողակի յիշած էինք թէ Պուքրէշի «Հայաստանեան Ճակատ»ը լուծուելով, իր տեղը տուած է «Հայկական Դեմոկրատ Կոմիտէ»ի։ Համանուն թերթն ալ կը կոչուի «Սեվան», Մայիս 14էն սկսեալ։

Անգամ մը եւս արձանագրենք ամբողջական անունը, իրենց ուղղագրութեամբ.— «Օրկան ռումեն ժողովրդական ռեսպուբլիկայի Հայ Ազգաբնակչութեան Դեմոկրատական Կոմիտեի»։

Բառական թարգմանութիւն ռուսերէնէ կամ ռումաներէնէ, ինչպէս ղպրոցին անունը,— «Դաստիարակութիւնը հայերէնով Պուքրէշի պետական վարժարան»։

Զափազանց պարզամիտ պէտք է ըլլալ, կարծելու համար թէ միայն բառերն ու խօսքերն են որ կը թարգմանուին։

Ահաւասիկ վերջին վկայութիւնը,— Պուքրէշի մէջ կատարուած վերափոխումը, որ կը նշանակէ ձուլում, իբրեւ թէ «ինտերնացիոնալ» յատկանիշներով։

«Հայաստանյան Ճակատ»ի լուծման եւ «Հայկական Դեմոկրատ Կոմիտէի» հաստատման առթիւ, «Սեվան»ի մէջ հրատարակուած ատենագրութենէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

1. Կազմակերպութիւնը իր հիմնադրութեան օրէն իսկ «վայելեց ռումէն կոմունիստ կուսակցութեան եւ մեր սովետական հայրենիքի Ռումանիոյ դեսպանատան անվերապահ աջակցութիւնը»։

2. Զեկոյցը կը հաստատէ թէ «անհրաժեշտ չէ այլեւս Հ· Ճ· (Հայաստանի Ճակատ) կազմակերպութիւնը պահել որպես հայկական առանձին մասսայական կազմակերպութիւն, քանի որ պիտի չկարենայ գոհացնել նոր պայմաններուն պահանջները եւ կ'առաջարկէ զայն վերածել դեմոկրատ կոմիտեի մը»։

3. Նոր կոմիտէն, համաձայն Ռումանիոյ աշխատաւորական կուսակցութեան հրահանգներուն, «պիտի առաջնորդվի դեպի արտադրողական աշխատանքները, որպեսզի ավելի լայն չափով սատարէ Ռ· Ժ· Ռ· Պետական Պլանի կառուցման եւ դերակատարման, սոցիալիզմի կառուցման եւ խաղաղութեան ամրապնդման, միաժամանակ ավելի եւս սերտացնելով կապերը մայր հայրենիքին՝ Սովետ· Հայաստանի հետ»։

4· Կրթական նախարարութեան հրահանգով, Հայաստանի Ճակատի կեդր· կոմիտէն ստանձնած ըլլալով Պուքրէշի եւ Քոնսթանցայի մեր վարժարաններուն հսկողութիւնը, մօտէն զբաղած է անոնց կրթական հարցերով.— կազմութիւն ուսուցչական մարմնի, դասագրքերու հայթայթում, «նոր ուղղագրութեան կիրարկում» եւն·։

5. Նորակազմ «Դեմոկրատ Կոմիտէ»ին գլխաւոր պարտականութիւններէն մէկը պիտի ըլլայ.—

1. «Փոխել հայ համակենցաղ ազգութեան մանր – բուրժուական բնոյթը։ Մեր ազգակիցները առաջնորդել դէպի արտադրողական աշխատանք»։

2. Բարձրացնել քաղաքական մակարդակը — «Մարքսիստական – Լենինեան ուղեգծով» եւն·։

Քաղաքական գետնի վրայ, նորակազմ կոմիտէն պիտի չարունակէ «Հայաստանի Ճակատ»ին պայքարը «Դաշնակիներու դէմ, որոնք գործիքներն են ամերիկեան իմպերիալիզմին»։

— «Պիտի պայքարինք որ ընդմիշտ մոռցվի ազգային ատելութիւնը, դիմակազերծ ըլլա դաւաճան դաշնակցական մտայնութիւնը, որ վերջնականապես ջախջախվին պատերազմի հրձիգներու եւ իմպերիալիստներու մարդասպան փորձերը»։

Ուրեմն, համաձայն այս աւետաբե՛ր տեղեկութեանց, ռումանահայ գաղութն ալ պիտի դառնայ աշխատաւոր բազուկ մը՝ «կատարելու եւ գերակատարելու համար 1950ի Պետական Պլանը, խաղաղութեան հսկայ պայքարի չրջանակին մէջ, ընդդէմ անգլօ – ամերիկեան իմպերիալիզմին եւ նոր պատերազմի հրձիգներուն»։

Այս յեղափոխական չարժման մէջ, վճռական դեր մը կ'ինկայ խումբ մը վարժապետներու եւ քահանայնդիրներու, որոնք իրենց մայրենի լեզուն անգամ վարձու տուած են։

Անոնց մէջ կը դասուին սեւերեսներ, որոնք մինչեւ այսօր ալ չեն համարձակիր բացատրել թէ ինչո՛ւ, 1945ին, աքսորել տուին 20—25 մտաւորականներ եւ ուրիշ անմեղ հայրենակիցներ ...

Այսքանը՝ իբրեւ նախաբան։ Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՓԻՉ ՄԸ ԱՒԵԼԻ ՊԱՂԱՐԻՒՆ

Չեմ դիտեր, կը յիշէ՞ք,— Մարսէյլէն Հայ մը, Պ· Աբգար Մարամեճեան, իր անունը փոխելով, վերածեր է Merian de la Bourdonnaye֊ի։

Դէթ այսպէս կը պատմէր Le Méridional թերթը, (17 Ապրիլ), քանի մը կծու խօսքեր սահեցնելով, քրոնիկի մը մէջ։

Քանի մը տող ալ ես մրոտեր էի (22 ապրիլ)։

Նոր կ'իմանամ թէ Մարսէյլէն հայրենակից մը, Պ· Ալպէռ Զէքէմեան, խորապէս ազդուած, 17 թուակիր նամակով մը իր զայրոյթը յայտներ է յօդուածագրին, մասնաւորապէս յիշեցնելու համար թէ ... Հայերը ձինկիզ խանչն չեն սերած։

Յօդուածագիրը պատասխանելով, կը բացատրէ թէ ինք երբեք այդպիսի բան չէ գրած։ «Երկու տարբեր նախադասութիւնները կապ չունէին իրարու հետ»։

Այս առթիւ ցաւ կը յայտնէ որ նամակագիրը բարեկրթութենէ չեղած է, «հապճեպ ընթերցումի մը ազդեցութեան տակ»։

Գնահատելով հանդերձ Պ· Զէքէմեանի նախանձախնդրութիւնը, ես ալ դիտեցի որ իր նամակին ոդին քիչ մը չատ... երիտասարդական է։

Որքան ալ արդար ըլլայ մեր զայրոյթը, բան մը չենք չահիր, թուղթին յանձնելով ամէն բառ։ Մանաւանդ երբ խնդիրը կը ծագի թիւրիմացութենէ մը։

Փիչ մը աւելի պաղարիւն։ Մանաւանդ երբ օտարին հետ է ձեր գործը եւ կը դրէք իր լեզուով։

ՎԱՀԷ

Կ· ԽԱՉԻ ՔԱՌԱՄԱՆԱՄԵԱԿԸ ՏՕՆՈՒԵՑԱՒ ՀՈԳ ԲԱԶՄՈՒԹԵԱՄԲ

Շաբաթ դիշեր, Հ· Օ· Մ·ի (Կապոյտ Խաչ) քառասնամեակը տօնուեցաւ մեծ խանդավառութեամբ։ Ընկերային բոլոր խաւերէն հոծ բազմութիւն մը դրաւած էր Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը եւ վերնատունները։ Կը նախագահէր Պ· Մ· Բունիաթեան։ Ցայտագիրը ամբողջութեամբ գործադրուեցաւ, տեւելով ճիշդ 2.30 ժամ։ Ներկաները մեկնեցան խոր տպաւորութեամբ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԿԻԼԻԿԻՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՓԱՐԻԶ ԿԸ ՀԱՄՆԻ ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐ

Հայրապետական դիւանէն կը խնդրեն ծանուցանել թէ Կիլիկիոյ կաթողիկոսը այս չորեքշաբթի օր, օդանաւով կը մեկնի Գահիրէ եւ նոյն իրիկունը Փարիզ կը հասնի (Orly ժամը 7ին, Invalides ժամը 8.10ին)։

ՅԱՒԱԼԻ ԱՐԿԱՅ ՄԸ

Շաբաթ դիշեր հրդեհ մը ծագեցաւ մեր տպարանին մէջ։ Տէր Յակոբեան ընտանիքը կը բացակայէր, Կապոյտ Խաչի հանդէսին զացած ըլլալով։ Վերադարձին ապշութեամբ տեսան որ հրչէջներ եւ ոստիկաններ կը գործէին։ Ըստ անոնց, բոցերը սկսած էին ելեկտրական թելերու այրումէն։ Բարեբախտաբար դրացիները ծուխը նշմարելով հեռախօսած էին հրչէջներուն, որոնք փութալով առաջքը առած էին աղէտի մը։ Եւ սակայն տպարանը ունեցած է կարեւոր նիւթական կորուստ, չուրջ երկու միլիոն, հաշուելով 50 պրակ արդէն իսկ տպագրուած բայց դեռ անկազմ դիրքեր, ինչպէս նաեւ մեծաքանակ թուղթի եւ կապարի փճացումը, բացի չենքին այդ մասին մէջ կոտրած, փլած եւ այրած առարկաներէն։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԵՒ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ. դեսպաններ նշանակեցին փոխադարձաբար, տարիներով թշնամական դիրք մը բռնելէ վերջ։ Այս կարգադրութեան չնորհիւ յարաբերութիւնները պիտի բարւոքին, առեւտուրը պիտի զարգանայ, տասը հազար յոյն փախստականներ պիտի վերադառնան եւն·։

ԿԱՐԼ ՄԱՐՔՍԻ աւետարանին, «Կապիտալ»ի ռուսերէն նոր թարգմանութիւնը հրատարակուեցաւ Մոսկուայի մէջ, «ճշդուած եւ սրբագրուած»։

Յոռետես ճառեր Մ. Նահանգներուն մէջ քանակի օրուան առթիւ

Կիրակի օր, 21 Մայիս, Մ· Նահանգները առաջին անգամ ըլլալով տօնեցին «Զինեալ Ուժերու Օրը»։ Այս անունին տակ համախմբուած էին ցամաքային, ծովային եւ օդանաւային բանակներուն երեք օրերը, որոնք մինչեւ հիմա կը տօնուէին երեք տարբեր թուականներով։ Կառավարութիւնը այս տօնակատարութեամբ ալ կ'ուզէր հաստատել երեք զինեալ ուժերուն միացումը, որ իրականացաւ մեծ դժուարութեամբ, տեղի տալով բուռն վիճաբանութեանց։ Իրազեկները դիտել կուտան թէ աւելի քան մէկ տարի անցաւ, տօնակատարութեան թուականը ճշդելու եւ բոլոր դիւրաշրջածութիւնները դոհացնելու համար։

Ամէնէն կարեւոր ցոյցը տեղի ունեցաւ Նիւ Եորքի մէջ, մասնակցութեամբ նախկին ռազմիկներու, կին օժանդակներու, ցամաքային, ծովային եւ օդանաւային ամէն տեսակ զօրամասերու, արդիական բոլոր սպառազինութիւններով։ Թափորը տեւեց չորս ժամ։ Բազմաթիւ օդանաւեր կը սաւառնէին, քաղաքին վերեւ։ Նաւահանգստին մէջ խարսխած էին Միսուրի զրահաւորը եւ ուրիշ քանի մարտանաւեր, այցելուներ ընդունելով։ Թափորներ կազմուեցան նաեւ ուրիշ մեծ քաղաքներու մէջ։ Ուշինկթընի ցոյցին կը նախագահէր Պ· Թրումըն, ընկերակցութեամբ զօր· Այզընհաուըրի։

Ուրբաթէն ի վեր, այս հանդիսաւոր Օրուան մասին քարոզութիւններ կը կատարուէին Մ· Նահանգներու բոլոր մասերուն մէջ։ Գլխաւոր նպատակն էր «պատրաստութիւն»։ Ազգ· պաշտպանութեան նախարարը, Պ· Ճոնսթըն յայտարարեց Ուշինկթընի մէջ։

— «Մեր ուժը բառական պէտք է ըլլայ դիմադրելու համար չանթարձակ յարձակում մը, անկարելի դարձնելով մեր պարտութիւնը»։

Ծովային նախարարը չեչտեց Շիքագոյի մէջ։ — «Վտանգը այնքան մեծ է այսօր որքան Փերլ Հարպըրի ժամանակ» (երբ Ճափոն յանկարծակի յարձակում կատարեց, 1941ին)։

Զինուորական վարիչերու յանձնաժողովին նախագահը յայտարարեց ։

— «Մեզի դէմ սարքուած պաղ պատերազմը չատոնց անցած է քարոզութեան, լրտեսութեան եւ վնասարարութեան չրջանը։ Արդէն իսկ կրակ բացուած է։ Ինծի համար դժուար է ճշդել տագնապութեան այն աստիճանը ուր հասած է պաղ պատերազմը»։

Ցամաքային բանակի ներկայացուցիչը յայտարարեց.— «Աւելի կարեւոր է զոհացնել պին – ուորական պահանջները քան հաւասարակշռել եւ լեմոուտքը»։

Միւս ճառերն ալ նոյն իմաստն ունէին, — հաստատել միջազգային կացութեան ծանրութիւնը եւ մասնաւորապէս խորհրդային վտանգը։

Միեւնոյն օրը ամերիկեան զօրահանդէսներ կատարուեցան Պերլինի, Ֆրանքֆորթի եւ Թոքիոյի մէջ։ Այս առթիւ չատ մը թերթեր հեգնական ակնարկներ կ'ուղղէին Ազգաժողովի ընդհ· քարտուղարին՝ Պ· Թրիկվը Լիի առաքելութեան մասին։ Կ'ըսէին թէ «Պ· Լի մեծ աւետիս մը բերած է մեզի,— Սթալինն քաջառողջ է»։

✕ *Նախագահ Թրումըն իր ճառին մէջ բացատրեց թէ կարեւի էր խուսափիլ պաղ պատերազմէն, եթէ խորհրդարանը 1945ին քուէարկած ըլլար պարտաւորիչ զինուորութեան օրէնքը։ Ցետոյ ուժգնօրէն չարժելով բռունցքը, յայտարարեց — «կարգ մը անձեր չեն ըմբռներ թէ Ս· Միութիւնը միայն ուժի լեզուէն կը հասկնայ։ Եթէ ան համոզուի թէ Մ· Նահանգները զօրաւոր են, կարելի է խաղաղութիւն հաստատել աշխարհի մէջ»։*

✕ *Ամերիկացի լրագրող մը, Տրիւ Փիրսըն, որ կը սիրէ չոնդալից լուրեր հաղորդել, կը գրէ թէ Ազգաժողովին ընդհ· քարտուղարը Սթալինի հետ խօսակցած ատեն, յայտներ է քանի մէկ տարուան ծրագիր մը առաջարկել Սպարապետին, որ խոստացեր է նկատի առնել։*

Միեւնոյն աղբիւրին համաձայն, Մ· Նահանգներուն կողմէ Ս· Միութեան փոխ տրուած եւ վերադարձուած 30 նաւերը պիտի տրամադրուին Ֆրանսայի, որպէսզի խափանէ բոլշեւիկեան զինամթերքի փոխադրութիւնը դէպի Հնդկաչին։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· Էջ)

65 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ Ռուբի չրջանին մէջ, պայթիւն մը պատահած ըլլալով ածխահանքի մը խորը։

600 ԹՈՆ ՌԱԶՄԱՆԻԹ պայթեցաւ Նիւ Եորքի նաւահանգստին մօտ։ Զոհերու թիւը.— 27 մեռեալ, 312 վիրաւոր։ Հարիւրաւոր տուներ փլան։ Ցնցումը այնքան ուժգին էր որ կը լսուէր եռ֊ք նահանգներէ։

Հաճախ չդպց զանգ գան

(Ֆ. Եր Վերլեն տաս)

Գիտեմ ես հիշ ես զանգ գան
Ես ասում ես ինչ ես ուզում
Ես ինչ ես ուզում ես ինչ ես ուզում
Ես ինչ ես ուզում ես ինչ ես ուզում
Ես ինչ ես ուզ

Վասպուրականի հերոսամարտին

ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՑԼ, 16 Մայիս (Ցառաջ).— Վասպուրականի Հերոսամարտի տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ Մայիս 14ին, Սալ Մաղընոյի մէջ: Ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս խուռներամ բազմութիւն մը եկած էր յարգելու օրուան յիշատակը: Այս առթիւ պատրաստուած էր ճոխ եւ այլազան յայտագիր մը որ տեւեց դրեթէ հինգ ժամ: Բեմը զարդարուած էր Վասպուրական աշխարհը խորհրդանշող կարգ մը պատկերներով, «Ցարգանք Վասպուրականի հերոսներուն» նշանախօսքին տակ:

Հանդէսը բացուեցաւ Հ. Ց. Դ. Սէն Աննի Նոր Սերունդի երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Համբարձումեանի, «Լա Մարսէյէզ»ով եւ «Բամ փորոտան»ով: Ժողովուրդը մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգեց ընդհանուր հերոսներու յիշատակը: Օրուան նախագահը, Պ. Վարդան Պանոիկեան կարդաց դրաւոր ճառ մը, անդրադառնալով նախընթաց դէպքերուն եւ հերոսամարտի արժէքին: Բացատրեց թէ «Վասպուրական առաջին նաշանակէտն էր ոճրածին Թուրքին հայկինչ քաղաքականութեան, չախչախել հայ յեղափոխութեան կեդրոնը՝ Վասպուրականը, դործադրելու համար իր դիւային ծրագիրը, ամբողջ Թրքահայաստանի բնաջնջումը»: Մանրամասն պատկերա – ցնելով հերոսամարտի տարողութիւնը եւ կատարեալ յաղողութիւնը, եզրակացուց, թէ «Վասպուրականցին յաղթեց չնորհիւ տարբեր յեղափոխական կուսակցութեանց տարած դործունէութեան, ղեկավարներու անձնազոհութեան եւ մանաւանդ ստեղծուած համերաշխութեան եւ միակամութեան»: Ցետոյ սրտառուչ կոչ մը ուղղեց տօնուին մեր բոլոր հերոսամարտերը, հասկցնելով մեր նոր սերունդին թէ հայ ժողովուրդը իր ազատութիւնը պաշտպանելու համար կանդ չէ առած որեւէ զոհողութեան առջեւ:

Արտասանեց փոքրիկն Սիլվա Զրբաչեան: Եղեց Օր. Տ. Արսէնեան: Նախագահը յիշելով թէ հերոսամարտին վարիչները եղած են քաղաքական կուսակցութիւնները, որոնց ներկայացուցիչները եկած են իրենց խօսքը ըսելու, բեմ հրաւիրեց ռամկավար ներկայացուցիչը: Մարսէյլի ռամկավար ակումբին կողմէ Պ. Մաշոյեան յայտարարեց.— « Ասկէ 35 տարի առաջ ոճրագործ Թուրք կառավարութիւնը կը յղանար ծրագիր մը ոչնչացնելու համար հայ ժողովուրդը, եւ այդ բնաջնջման առաջին թիրախը դարձուց Վասպուրականը: Վասպուրականցին դիւրին տեղի տուողը չէր եւ չտուաւ, 35 օր չարունակ կուրծք տալով, յաղթական: Փառք այդ հերոսամարտը կերտող բոլոր հերոսներուն»:

Պօսթոնի Նոր Սերունդէն Ժանօ Մակարեան արտասանեց «Հայրենի երկիրը» ակներեւ յուզումով: Հնչակեան կուսակցութեան ներկայացուցիչը թուելէ վերջ հայ ժողովուրդին տառապանքները, ազատագրական պայքարները, որոնց դերակատարները մեռան բանտերու եւ կախաղաններու վրայ, ըսաւ.

— « Հայ ժողովուրդի զոհաբերութիւնը հիմնուած էր արդար պահանջի մը վրայ.— արեւին տակ իր տեղը ունենալ, ազատ ապրիլ եւ ազատ չունչ քաշել: Այս էր որ թշնամին կը ղլանար մեզ: Վասպուրականցին այս արդար պահանջներով էր որ դիմեց ինքնապաշտպանութեան, յաղթելու վճռակամութեամբ: Հայկ. քաղութեան աստուածը, Վահագն ծնած էր Վանայ ծովէն: Վանեցին հաստարիմ իր Վահագնին կերտեց այս հերոսամարտը: Ամէն անոնք, որոնք, անձնուրացօրէն զինուեր եւ մեռեր են հայրենիքի համար արժանի են մեր յարգանքին եւ լացին: Վասպուրականի մեծ առաքելները, Փարամազ Ա.Վռամեան դարբնեցին ըմբոստութեան ոգին: Այս բոլորը մարտնչումներու եւ զոհողութեան համադումարն է այսօրուայ Հայաստանը: Այսօր ալ վտանգը մեզ կը սպասէ կրկնել Զամառ Քաթիպայի խօսքը.«Ես Հայոց ազին համար մի բան եմ ուզում, ուսում եւ դիտութիւն»: կրկնելով նոյն խօսքը, կ'ըսեմ. «Միաբանութիւն, միաբանութիւն», այսօրուան փոքրիկ, վաղուան միացեալ եւ մեծ Հայաստանին համար»:

Երիտասարդ Վարուժանի արտասանութենէն վերջ, բեմ հրաւիրուեցաւ Հ. Ց. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը, ընկեր Տիգրան Թադոյեան, որ յանուն Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին իր յարգանքը յայտնելով, յիշեց այն բոլոր պատմական դէպքերը որ յանդեցան 1915ի այս մեծ հերոսամարտին: « Ազատութեան եւ ազատ ապրելու ձգտումը կը կազմէ մարդկային ամէնէն նուիրական իրաւունքը: Ազատութեան մէջ է որ երեւան կուգան մարդկային մտքի բոլոր ստեղծագործութիւնները: Ազատութեան ճամբան փշոտ է եւ երկար, պէտք է քալել, եւ հայ ժողովուրդը քալեց անվհատ: Այս-տուքիւնը կը նմանի առասպելական այն կապոյտ թռչունին զոր պէտք է բռնել: Վասպուրականցին ունեցաւ այս խոյանքը: Ոճիրներ չատ են զոհ – ծուած հայ ժողովուրդին դէմ, բայց ամենամեծ ոճիրը 1915ի Ապրիլքն է: Վասպուրականցին կրցաւ դիմադրել ստեղծելով երկրորդ Վարդանանց մը: կրկնակի փառահեղ, քանի որ պզակ – ուեցաւ յաղթութեամբ: Վերջիվերոյ կ'ըսէ. «Իմ ազիւնէս վրիժառու մը պիտի ծնի»: Վասպուրականի հազարաւոր վրիժառուները ծնաւ: Ունեցաւ անձնազոհ վարիչներ որոնց փայլուն դէմքերէն մէկը Արամն էր որ կազմակերպեց երկրորդ հերոսամարտ մը Աբարատեան դաշտին վայ, ստեղծելով մեր մեծագոյն թուականներէն մէկը, Մայիս 28ը որուն մէջ մեծագոյն դերը վերապահուած էր Հ. Ց. Դաշնակցութեան: Ողջոյն Վասպուրականի »:

Բոլոր ճառերը լուսեցան ջերմ ծափերու մէջ: Գրիգոր Վահան արտասանեց լինքնագիր ուղերձ մը նուիրուած Ապրիլեան եղեռնի եւ Դանիէլ Վարուժանի «Հայհոյանք»ը, մեծ տպաւորութիւն դործելով: Թորոս Մինասեանի քանի մը երգերէն վերջ, Սիլվան երգչախումբը երգեց քանի մը ազգային եւ գեղջկական երգեր: Ընկերները Քէնալբեանի եւ Ս. Սարգիսեանի — մէկը Արամին, միւսը Եկարեանի ճառերու արտասանութիւնը ընդունեցաւ ջերմ ծափերով: Օրիորդներ Սիմոնեանի եւ Սէրինկիւլեանի հայկական տարազներով ընկերակցութեամբ Օր. Պօյաճեանի (դաշնակ), հայկական երգերը կրկնապատկեցին խանդավառութիւնը:

Կարգը եկած էր գլխաւոր բանախօսին, երիտասարդ գրագէտ Պ. Կ. Փոլատեանի: Մեր յարգելի բարեկամին այնքան բովանդակալից ճառը թղթակցութեան մը նեղ սահմաններէն դուրս ըլլալով խնդրեցինք իրմէ տրամադրել «Ցառաջ»ի առանձին յօդուածաշարքով մը (ԽՄԲ.— Ստացած ենք):

Երիտասարդ Լութակահարը, Պ. Լեւոն Ղեւոնդեան ծափերու արժանացաւ իր նուագած հայկական կտորներով: Պ. Ստեփանեան ընկերակցութեամբ իր տիկնոջ, երգեց «Հայաստան»ը եւ «Կռունկ»ը: Պ. Համբարձումեան երգեց «Հայրիկ, հայրիկ»ը: Պ. Վահրամ Միսթիկ Հայ Ռազմիկներու Միութեան կողմէ քանի մը խօսքով իր յարգանքի բաժինը բերաւ այս տօնակատարութեան: «Եթէ չըլլային կարգ մը հերոսամարտեր, մեր սերունդները պիտի չունենային ներշնչման աղբիւրներ: Ապրեցնենք մեր մէջ մեր նահատակներու կսկիծը, բայց զոհունակութեամբ: Փառք հայ յեղափոխութեան»: Կարդացուեցան կարգ մը Հայր. Միութեանց ուղերձներ, Զարսանճագ, Ֆրի, Տարօն–Սալնոյճոր, Սեբաստիա եւ Մարաշ, ամէն մէկը փառաբանանքի իրենց յատուկ բովանդակութեամբ: Հեռագրով մը իր յարգանքի խօսքը կ'ուղղէր Պէյրութի Համավասպուրականը:

Ժամը 8ին գեղարուեստական բաժինը լրացած ըլլալով, սկսաւ բուն խնջոյքը իր անբաժան եւրոպական պարերով, մինչեւ կէս դիշեր: Ընդհանուր առումով այս յիշատակի տօնակատարութիւնը պակուեցաւ մեծ յաջողութեամբ որ պատիւ կը բերէ նախաձեռնող Միութեան: Զանց կ'առնենք կարգ մը անհաճոյ ելոյթներ:

ՅՈՎՀ. ՏԻՕՔՄԷՃԵԱՆ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը պատասխանելով Ֆ. Միութեան վերջին ծանուցագրին, կ'ըսէ թէ պատրաստ է «հարթելու բոլոր թիւրիմացութիւնները, լաւագոյն յարաբերութիւններ մշակելով »:

ՁԱՑՆԵՐ ԿԱՐՍԱՒԸՆ

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԵՆ, 15 Մայիս.— Սրատագին վայելք մը կարելի է համարել Մայիս 13ի հանդէսը, չաբաթ իրիկուն, մինչեւ կէս գիշեր, Կապոյտ Ասչի քառանամեակին առթիւ:

Գաղութը, ինչպէս միշտ այս անգամ ալ եկած էր քաջալերել կնոջական այս մեծ ու ազգանուէր կազմակերպութիւնը: Մորագէս զնահատելի է Ասչուհիներու մեղուական աշխատանքները արժանաւորապէս տօնելու համար քառասնամեակը: Քաղաքապետարանի չքեղ սրահը լեցուեր էր: Երբ երեւցաւ սան սանուհիներու երգչախումբը բեմին վրայ, ջերմ ծափերով ողջունուեցաւ: Հանդէսը սկսաւ Կապոյտ Ասչի քայլերգով, զոր ժողովուրդը ուղնդրեց յոտնկայս:

Օրուան նախագահը, ընկերուհի Նալպանտեան բացատրելով հանդիսութեան իմաստը, յիշեց մեր նախամայրերը, արքունի «Տիկնայք փափկասունքը» եւ անոնց անձնուիրութիւնը: Մեր ժամանակակից ողբերգութեան չրջանէն հերոսուհիներու անուններ տուաւ եւ ի վերջոյ ներկայացուց զաղթաչխարհի հայ կինը որ «մեքենաներու խլացուցիչ աղմուկին մէջ իր օրապահիկին կենսական պահանջին քովիկը վերցուցեր է ծանր Ասչը Սփիւռքի հոգերուն ու պահանջներուն»: Ու մաղթեց որ անոր յիսնամեակը տօնենք հայրենի երկրին մէջ:

Միութեան Շրջ. վարչութեան ողջոյնի գրաւոր խօսքերն ու դնահատելից մաղթանքները կարդաց ընկերուհի Ա. Մաղաքեան:

Գեղարուեստական բաժինը իսկապէս գեղեցիկ էր: «Արաքս» երգչախումբին չնորհիւ հանդիսականք լսելու կոմիտասի քառաձայն երգերը, ինչպէս եւ կառավարենցին եւ ուրիշներուն:

Պատանի Պէպիրեանի չութակի թրթռուն եղանակներուն հետ ընկերուհիներ Ս. Էօքսիւզեան եւ Վ. Ռատիկեան փայլեցան քաղցր մեներդներով, որոնց կ'ընկերանար Օր. Մանճեան դաշնակով:

Օրուան բանախօսը, Տիկին Գ. Փափազեան ընդարձակօրէն ներկայացուց ՀՕՄի աշխատանքները, դրամական ելքն ու մուտքը: Իրրեւ ականատես նկարագրեց ղերմանական զաղթակայանները հայ բեկորներու թշուառութիւնը, որոնց նեցուկ եղաւ ՀՕՄը իր ղրկած աննդեղէնի, դեղորայքի ծրարներով: Նոյնպէս պարզեց Կապոյտ Ասչի աշխատանքը հայ նոր սերունդին փրկութեան համար:

Շատ յայտնի էին արտասանութիւնները, Ահրոնեանէն, Սիմանթոյէն եւ Վարուժանէն զոր բերին, սանուհի Սաթէն Կարապետեան, Պայծառ Ղազեան, Ալիս Կարապետեան: Ջերմագոյն զնահատելի էր Անժել Ուզունեանի ուղերձը Կապոյտ Ասչին:

Եւ ինչքան սիրուն էր պարերգը մեր սպիտակ չղարչներ հագած նորատի սանուհիներուն:

Անակնկալ մը եղաւ ունկնդրել Դաւիթեան վարդապետը որ Պրազիլիոյ Սէն Փաւլօ քաղաքէն նոր էր հասած (Մարսէյլէն Վիէն): Հետաքրքրական տեղեկութիւններ տուաւ հեռաւոր հայ զաղութի մասին, խօսեցաւ քոյր միութեան կատարած աշխատանքներու վրայ, ներկայացնելով միութենական պատկեր մը: Ներկայ մը

«ՃԱՌԱԶ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (84)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

— —

ԺԲ.

Իսկ այս ջարդուած, կիսամեռ մարդը դոնէ մի հատ ցնցումով չյայտնեց թէ իր մէջ էլ կայ էրկիւղ: Նրանից երկու քայլ հեռու դանուող ձորը ոչինչ տպաւորութիւն չէր դործում նրա վրայ:

Նոյնիսկ նրա վրայ անցկացրած չղթան բոլորովին աւելորդ էր, ոչինչ նշան չկար թէ նա զըսպում է այդ մարդու մէջ որեւէ կիրք:

Սիւլէյման Բէկը, սակայն, ուշադրութիւն չը դարձրեց այդ արհամարհանքի վրայ: Նա մի սարսափելի ձայնով ասաց, ցոյց տալով ձորի ծայրը:

— Այնտեղից քո մարմինը կ'ընկնի գազ պէս չների առաջ, քո մի հատ ոսկորն էլ չի ազատուի չների բերանից:

Դատապարտուածի դունատ դէմքը քարացածի էր նման եւ երեսն չհանեց ամենաթեթեւ զղա – ձդութիւն անդամ:

— Եթէ աղաչես, ես գազ մի ողորմութիւն կ'անեմ, չարունակեց Սիւլէյման Բէկը.— ձորի վրայ քո երեսը դարձրած կը լինի դէպի եկեղեցին, ուր դու հաղնում էիր ծաղրածուի չորերը եւ ծխսեր էիր կատարում: Գուցէ քո պիղծ հաւատի մեծերը դան եւ ազատեն գազ իմ ձեռքից: Ուզո՞մ ես, անհաւատ չուն:

Անպատասխան մնաց եւ այդ հայհոյանքը, որ արտասանուեց կարծես միայն այն մտքով, որ չըլսպատասխանողները հասկանան թէ սպանուողը եկեղեցու պաշտօնեայ է:

Եւ իրաւ, դա Տէր Սողոմոնն էր: Լերան լանջին ընկած արնաքամ վիրաւորը, որին չէին նկատել Մանասի մարդիկը, այդ անվախ քահանան էր: Արշաւանքից վերադարձող թուրք զինուորները դտան նրան անզգայ դրութեան մէջ եւ տարան իրանց հետ:

Ամբողջ երեք չաբաթ նրա երկաթի կազմուածքը, ոչինչ համարելով արեան այնքան կորուստը, մաքառում էր զինուորի մահուան դէմ: Եւ յաղթեց նրան, բայց յաղթեց, որպէսզի մատնուի մի աւելի սարսափելի մահուան:

Սիւլէյման Բէկի հասածը քահանայի կմախքն էր, բայց նա չտապեց այդ կիսամեռ մարմինը սպանել հրապարակի վերայ: Նա վրէժ էր հանում Մանասից, իսկ վրէժի զգացմունքը այս դէպքում կատաղութեան աստիճանին էր հասցնում այն, որ ձեռք ընկածը մի հոգեւորական էր, հակառակ, անհաշտ կրօնի մը ներկայացուցիչ:

Ինչպէս կատուն մի առանձին համբութեամբ նախ խաղում է իր ճանկերի մէջ ընկած որսի հետ եւ ապա միայն խեղդում ու ոչնչացնում նրան, այնպէս էլ Սիրիացին դեռ երկար զննում էր իր զոհին: Ի՞նչն էր այդքան դրաւել: Դրսից — ոչինչ: Նա ընկած էր հողի վրայ, առանց ուրիշի օգնութեան չէր կարող կանդնել, չարժուել: Նա հիւանդ էր եւ չատ թոյլ:

Ճէլալ Պայար Ճախաւգան Թուրքիոյ

Ցաղթական կուսակցութիւնը, Դեմոկրատ, հանրապետութեան նախագահութեան համար թեկնածու ընտրեց Ճէլալ Պայարը: Բուն ընտրութիւնը պիտի կատարուէր երէկ, երկուշաբթի, իբրեւ օրինական ձեւակերպութիւն: Ուրեմն իմէթ Ինէօնիւ պիտի դառնայ վարիչը ընդդիմադիր կուսակցութեան՝ Հալքի, որ ջախջախիչ պարտութեան մը մատնուեցաւ եւ ունի միայն 52 երես – փոխան:

Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ Դեմոկրատ կուսակցութեան անակնկալ եւ ամբողջական յաղթանակը գոհունակութեամբ ընդունուած է Մոսկուայի մէջ, ուր կը յուսան թէ նոր կառավարութիւնը պիտի նուազեցնէ դինուորական ճիգը, մեղմացնելով մթնոլորտը: Մոսկուայի մէջ կը կարծեն թէ Ճէլալ Պայար կրնայ կացութիւնը վերաքննել նախ իբրեւ անտեսագէտ, քանի որ վերազինումը ահագին ծախքեր կը պատճառէ, եւ յետոյ իբրեւ ազատական, իբրեւ աւելի ճկուն՝ համոյ վարութեան հանդէպ քան Իսմէթ Ինէօնիւ: Լաւատեսները կը կարծեն թէ այլեւս հետապնդումներ պիտի չկատարուին արհեստակցական միութեանց կամ ձախակողմեան կազմակերպութեանց դէմ:

Այս առթիւ կը մատնանշեն նաեւ ուրիշ պարագայ մը,— Զօր. Ալի Ֆուատ Ճէպէսոյ, Մոսկուայի նախկին դեսպանը, որ ջերմապէս կուսակից կը է մեղմացնելու յարաբերութիւնները, կրնայ շատ կարեւոր պաշտօն մը ստանալ, այս ուղղութեամբ:

× Բանաստեղծ Նազըմ Հիքմէթ դադրեցուց իր կամաւոր ծոմը: Հաւանական է որ ազատ արձակուի նոր կառավարութեան կողմէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Իրաքի 120.000 հրեաներէն 47 հազարը արձանագրուած են, երկրէն հեռանալու համար: Փոխադրութիւնը կը կատարուի օդանաւերով: Ասկայինը կարաւանը Իսրայէլ հասաւ ուրբաթ օր:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ (M. R. P.) կիրակի օր վերջացուց իր համագումարը, որ դումարուած էր Նանթի մէջ, տեւելով չորս օր: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, կուսակցութիւնը, թէեւ կաթոլիկ, որոշած է ձեռնարկել ընկերային բարենորոգումներու, աւելի դէպի ձախ հակելով: Վարչապետը, Պ. Պիռօ, վերընտրուեցաւ իբրեւ նախագահ, դրեթէ միաձայնութեամբ: Վերընտրուեցաւ նաեւ ընդհ. քարտուղարը, Պ. Անտրէ Ֆոլէն: Վիճաբանութեանց ընթացքին, պատգամաւոր մը դիտել տուաւ թէ «յեղափոխական քրիստոնէութիւնը միակ պատասխանն է համայնավարական գաղափարին»: Պ. Պիռօ աղդարարեց զգուշանալ հակասական որոշումներէ: «Բաներ կան որ կարելի են, ուրիշներ՝ անկարելի: Չէք կրնար միեւնոյն առեն ցորենին դինը աւելցնել եւ հացին դինը իջեցնել»:

ՁՕՐ. ՏԸ ԿՈՂ ճառ մը խօսելով էփինալի մէջ, պահանջեց ազատ արձակել փէթէնը եւ վայելուչ բնակարան մը փոխադրել: Այս առթիւ քննադատեց Շումանի ծրագիրը՝ Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ պողպատի եւ հանքածուխի ճարտարագործութեանց միացման մասին:

700 ՊԵԼՃ ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐ Լուտէն վերադարձած առեն, կառախումբը դիծէնդուրս ելաւ չաբաթ օր, փարիզի շրջակաները: Միայն ութ հոգի վիրաւորուեցան, ինչ որ նոր հրաշք մը կը համարուի:

ՀՐԴԵՀ մը ծագեցաւ Մարսէյլի նաւահանգիստին առջեւ, «Քէյրուան» չոգենաւին մէջ, հարիւր միլիոն ֆրանքի վնաս պատճառելով:

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԵԱՆ վերատեսուչը որոշեց անմիջապէս պաշտօնանկ ընել քանի մը ոստիկաններ որոնք աշխատանքը դադրեցնելով, պատճառ եղած էին կառքերու խճողման, փարիզի ամէնէն բանուկ պողոտաներուն վրայ:

ԿՈՉ.— Մարսէյլ Փրատոյի Մայր Եկեղեցիի շրջափակին մէջ հոգեւորականի օթեւան չէնքի մը կառուցումին պահանջը զգացուած ըլլալով, կրօն. Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ընէ մօտաւոր եւ հեռաւոր հայ եկեղեցասէր ազգայիններու՝ ստանձնել բարերարութիւնը այդ չէնքին, որ պիտի կրէ ու յաւերժացնէ նուիրատուին անունը եւ յիշատակը: Մանրամասնութեան համար թղթակցիլ Ընկերակցութեան հետ, 339 Ave. du Prado, Մարսէյլ: (Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել):

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԳՐՈՂԻ ՄԸ ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՐԾԸ
ՕՏԱՐ ԵՐԴԻՖՆԵՐՈՒ ՏԱԿ
(Պատկերներ եւ պատմուածքներ)
Գրեց՝ Ց. ԳԵՂԱՐԴ: Տպ. Համազգային: Գին 250 ֆրանք: Դիմել «Ցառաջ»ի:

ՄԱՅԻՍԻ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Մարսէյլի մէջ

Կը տօնուի Մայիս 27ին, Casa d'Italia:
Կը նախագահէ Բժ. Ց. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— Շաբաթ երեկոյ, (27 Մայիս), ժամը 8.30ին Horlogeի սրահին մէջ, 137 Cours Lafayette:
Կը խօսի ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Գեղարուեստական խնամուած բաժին::
Հանդիսէն վերջ խնջոյք, մինչեւ առաւօտ, Brasserie Etoileի սրահին մէջ, 1 Cours Gambetta:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ ճիշդ օրին, կիրակի 28 Մայիս
Կը խօսի ընկեր ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՑԵԱՆ

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Մայիս 28ին, կէսօրէ վերջ:
Կը խօսի ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

★

ՎԱԼԱՆՍ.— Մայիս 27ին, ժամը 20.30ին:
Salle des Fêtes:
Կը խօսի ընկեր ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

★

Ս. ՇԱՄՈՆ.— Մայիս 27ին, ժամը 8.30ին:
Salle **Jeanne d'Arc**:
Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

★

ՎԻԼՆ.— Մայիս 28ին, ժամը 14.20: Théâtre Municipalի մէջ:
Կը խօսի ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

★

ՓՈՆ ՏՕՊՆԱ.— Մայիս 28ին:

★

ՏԷՍԻՆ, Մայիս 28ին:
Կը խօսի ընկեր ՀՐ. ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

★

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ.— Մայիս 26ին, St. Bernardի սրահին մէջ: Կը խօսի ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ: Պիտի ներկայացուի «Զուլումի աչքարհ»էն պատկեր մը:
Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

★

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի եւ սանուհիներու միութեան:
Այս կիրակի ժամը 3.30ին, Ile Verte, rue Lachmann, dancing Olympiaի սրահին մէջ:
Խօսք պիտի առնէ Կրընոպլի քաղաքապետ Dr. **Martin**:

★

ՊԱՆԵՒՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ Յունիս 11ին:
Կը խօսի ընկեր ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Երեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Իսիի Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, այս չաբաթ, դիշեր ժամը 9ին մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Այս առթիւ առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի՝ « ՄՈՒՐԱՏ – ԴԱՒԻԹ » կամ «ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՁՕՐՈՒԹԻՒՆ», ծիծաղաշարժ զաւեշտ, սիրայօժար մասնակցութեամբ, դերասան Ա. Մխիթարեանի եւ Իսիի «Ճանասոր» խումբի լաւագոյն ուժերու:

Թատերախաղի վերածեց Բ. Հապէշեան, Ն. Պէշիկթաշլեանի «Երգիծավէպեր»էն:

Եւրոպական պարեր երկու նուագախումբով, կարօ Սարեան եւ Գլօտ Լիւքէր:

Հաղորդակցութեան միջոց.— métro Mairie d'Issy:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Փրթիթ Արպուայի հայ հիւանդներս անակնկալ այցելութիւնը ընդունեցինք կիրակի 14 Մայիս, կէսօրին Մարսէյլ քաղաքի հայ կապոյտ Խաչի կեդր. վարչութեան, յանձին Տիկիններ Թիւթիւլեանի, Գասպարեանի, փափազեանի եւ Գէորգեանի, սիրայօժար մասնակցութեամբ Պ. Աւագ Հարոյեանի, որ ամէն անգամ նման առթիւներու իր ինքնաշարժովը կը փոխադրէ մեր քոյրերը: Մեր գթութեան քոյրերը ամէնուս բաժնեցին առատ պտուղներ, գլանիկ եւ 300ական ֆրանք:

Հրապարակաւ մեր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնենք այցելող քոյրերուն, եւ բոլոր կապոյտ Խաչուհիներուն եւ անոնց աջակիցներուն:
— Ի դիմաց հայ հիւանդներու Ա. ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Վիէն.— Հ. Ց. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Օհանջանեան ակումբը: Ներկայ – նալ իրենց անդամատետրերով:

Ալֆորվիլ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Patronage Laïqueի սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Փարիզ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ: Նիւթը՝ «Մայիս 28»ը: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

Լիոն.— Հ. Ց. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Մարսէյլ.— Ֆր. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Իսիի Ֆր. Կ. Խաչի ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին Սրբիմեան սրահին մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Կարտանի Հ. Ց. Դ. Նիկոլ – Դուման ենթակոմիտէն, Նոր Սերունդի Վարանդեան խումբը, Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը, իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն, Տէր եւ Տիկին Մանկոյեանի եւ պարագաններուն, իրենց սիրելի զաւակին եւ ազգականին՝ երիտասարդ ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԱՆԿՈՑԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ:

ԾԱԽՈՒ Է

Singer մը 31K 18 serie Y. կօշիկի երես կարելու: Նոր վիճակի մէջ, 1939ի չինութիւն, քիչ եւ խնամքով գործածուած: Նպաստաւոր գին: Դիմել Լեւոն Գ. 29 Ave. du Bas Meudon, Իսի լէ Մուլինօ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ բնիկ Խանպէկեան (Ատափազար) Նիզար Թաթարեան, ամուսինը՝ Միսաք Թաթարեան, որդիները Մարիամ, Մկրտիչ, Ցովհաննէս, իրար կորսնցուցած Մուսա՞լի կողմերը 1915ին: Իմացնել աղջկան՝ Մարիամ Սէֆէրեանի (ծնեալ Թաթարեան) 61 rue Gramme, Bois Colombes (Seine), France: Կը խնդրուի «Արեւելք» օրաթերթէն արտատպել:

Ets. AUSSAGE

52 Ave. Edouard Vaillant
Pantin (Seine)
Tél. Combat 05–72
Համեմ, պղպեղ, թէյ, բրինձ, վանիլլ, թապիոճա, farineux

ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐ.— Մարսէյլ, Պոռտօ, Լը Հաւր եւ Փանթէն:

ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ
ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆԸ
Օժտուած կատարելագոյն եւ նորագիւտ մեքենաներով
ՓԱՐԻԶԻ ՁԻՇԴ ԿԵՆԴՐՈՆԸ
12 Rue Rochambeau — Tru. 64–57 Métro Cadet
Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 9—12 եւ 2—7.30, բացի կիրակիէն:

Փախուստ առանց գործով միասին

Մեկնումի պատճառով ծախու է Surplus Américainsի խիստ չհաւաքած գործ մը: Porte de Champerretէն հինգ վայրկեան հեռու: Caveի վրայ 4 փէչսով, դեղեցիկ եւ արդիական ամէն պայմանի լրացնող տուն մը: Հինգ հարիւր մեթր հող, ինչպէս նաեւ չատ մը ուրիշ առաւելութիւններ:

Դիմել 74, Bld. St. Denis, Courbevoie: Հեռաձայն Déf. 09–38:

ՎԱՐԶՈՒ Է ՑԱՐԿԱԲԱԺԻՆ ՄԸ

Նիսի մէջ, կայարանին մօտ եւ ծովէն տասը վայրկեան, 6րդ յարկ, արեւոտ եւ օդաւէտ, Ցունի, Ցուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն համար: Երկու սենեակ, խոհանոցն ալ կրնան գործածել: Կահ, ջուր եւ ելեկտրականութիւն: Երախայ ունեցողի համար կարելի է տեղաւորել Lit pliant մը: Միսին բերել սաւան, բարձի երես եւ սրբիչ: Օրական 1300 ֆր. (1 ամսուան համար): Կանխավճար մը կ'ուզուի: Դիմել «Ցառաջ»ի, Պ. Սկզբնատառով:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս· 800 փր·, Տար· 1600, արտ· 2500 փր·
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 փր· C.C.P.Paris 1678–63
Mercredi 24 MAI 1950 Չորեքշաբթի 24 ՄԱՅԻՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6160–Նոր շրջան թիւ 1571

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲՈԼՈՐԸ ՆՈՑՆ ԿԱՂԱՊԱՐՈՎ

Այսպէս ուրեմն, Ռումանիոյ հայ գաղութին ալ պիտի զառնայ մէկ թեւը «ինտերնացիոնալ» աշխատաւորութեան, սատարելու համար «Պետական Պլանի կառուցման եւ զերակատարման, սոցիալիզմի կառուցման եւ խաղաղութեան ամրապնդման»:

Ճամբան հարթելու համար, 1950 Մայիս 14էն ի վեր կը գործէ նոր մարմին մը, Թխածոյ անուանակոչութեամբ·— « Ռումէն ժողովրդական հանրապետութեան Հայ Ազգաբնակչութեան Դեմոկրատական Կոմիտէ »:

Երէկ ամփոփեր էինք անոր հիմնական պարտականութիւնները·—

1· Փոխել հայ համակենցաղ ազգութեան մանրբուրժուական բնոյթը:

2· Բարձրացնել հաղաբական մակարդակը, մարքսիստական – լենինեան ուղեգծով :

Երկու առաջադրութիւններն ալ այնքան պերճախօս են որ, բացատրութեան չեն կարօտիր :

Կը նշանակէ թէ ինչպէս Պուլկարիոյ, նոյնպէս Ռումանիոյ մեր անտէր բազմութիւնները պիտի կատարեն ճիշդ այն դերը ինչ որ Խ· Միութեան հեթակայ բոլոր ժողովուրդները :

Պիտի ձուլուին միեւնոյն կաղապարին մէջ : Ինչպէս ուրիշ միլիոններ ու միլիոններ : Առանց երկրի, ազգի եւ դաւանանքի խտրութեան :

Պիտի դառնան մասնիկները, օղակները հսկայական մեքենայի մը, որ անխնայ կը հարթէ, կը տրորէ, կը ճզմէ, իբրեւ թէ նոր մարդկութիւն մը ստեղծելու համար :

Մէկ աւետարան : Մէկ առաջնորդ : Մէկ հոգին :

Առով ալ՝ միշտ հեթակայ օրուան ազդանշանին : Բոլորովին խզուելով այն բոլոր կապերէն եւ դաղափարներէն որ կը հակասեն Մարքս – Լենին – եան վարդապետութեան : Ուրանալով, ժխտելով ինչ որ հարազատ է իրենց սրտին ու մտքին : Դառնալով բռնօրէն զինուորագրուած բանակ՝ երեւակայական թշնամիներու դէմ : Անշուշտ ամէնէն առաջ՝ Հ· Ց· Դաշնակցութեան դէմ :

Ասպարէզը լայն բացուած է զանազան խմասականներու եւ բախտախնդիրներու — երբեմն ալ մոլեռանդ աղանդաւորներու — առջեւ, հայկական խմորն ալ չաղուելու, անճանաչելի զանգուածի մը վերածելու համար :

Ազատօրէն խօսելու, դատելու, գործելու իրաւունք չունին այլեւս իրենց թաթին տակ լինկած բազմութիւնները :

Անոնք ալ հասարակ բանուորներն են համաշխարհային «պլան»ի մը, տնտեսական, քաղաքական թէ գաղափարական, ծառայելու համար միեւնոյն բռնատիրութեան :

Շինարար աշխատանք, — ինչո՞ւ չէ : Բայց միշտ հրամանի տակ, ինչպէս փարաւոններու ժամանակ :

« Պլանաւորում»ի զինուորեալները սկսած են իրենց դունչն երկարել նաեւ դէպի Արեւմուտք, օգտուելով անոր ազատ կարգուսարքէն :

Ոչ մէկ տարբերութիւն՝ իրենց նշանախօսքերուն մէջեւ: Միայն գործելու եղանակներն են որ կը տարբերին, համաձայն իւրաքանչիւր երկրի պայմաններուն :

Ահա թէ ինչո՛ւ անչնչելի դարձած է մթնոլորտը, կարգ մը դաղութներու մէջ :

Մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ դժուար է դտնել թուական մը, ուր այնքան պղտորած ըլլան աչքերն ու միտքերը, որ եւ է հարցի հանդէպ :

Ամէնէն տարրական դիտելիքներն անգամ դարձած են վիճելի : Հայրենիքը ինք՝ տեսակ մը կռւանխնճոր : Պարզապէս անոր համար որ «սուվերտական» կը կոչուի, եւ իբր այդպիսին ալ կը շահագործուի :

Ոչինչ : Հայկական Արտասահմանը բաւական խելք եւ ուժ ունի, ծուռն ու շիտակը զանազանելու համար :

Ինչ որ կը կատարուի Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ դժբախտ գաղութներու ցլխուն, կը թելադրէ մնալ միշտ արթուն : Ոչ միայն տարագիր բազմութեանց, այլեւ հայրենիքի բարիքին համար :

Մնալ արթուն, գործօն եւ հաւատարիմ : Ա– մուր կառչած՝ մեր հիմնական չահերուն : Մեր քաղաքական թէ գաղափարական ժառանգութեան :

Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ...

Տարիներէ ի վեր կը յիշեցնենք — ինչպէս բոլոր հայերէն թերթերը ·

— Կը խնդրուի ձեռագիրները գրել մէկ էջի վրայ, մելանով եւ յստակ :

Ո՞վ է լսողը: Ամէնէն բարեխիղճն ալ կը նախընտրէ ծայրէ ծայր լեցնել թուղթին երկու էջերը:

Ճաճախ լուսանցք անգամ չեն ձգեր, որպէսզի կարենաս դիւրաւ սրբագրել եւ աւելորդ նեղութիւն չպատճառել դրաշարին կամ տողաշարին :

— Կը խնդրուի նկատի ունենալ (կամ չխաչաձեւել) :

Երբեմն ալ կ'լսեն — «Գրաւուած օր»:

Ո՞վ է լսողը: Նոյնիսկ եթէ ամիսներ առաջ ծանուցուած ըլլան այսինչ երեկոյթը, ցերեկոյթը, ներկայացումը, պարահանդէսը, երգահանդէսը, նուագահանդէսը կամ... հաւկթախաղը :

Կը կարդան եւ կը մոռնա՞ն: Դիտմա՞մբ կը խաչաձեւեն:

Չեմ դիտեր: Ամէն պարագայի մէջ, այս կանխայայտ ազդարարութեանց ուժն ալ կոտրած է :

— Կը խնդրուի կարճ կապել անհատական յաւակնութիւնները, մաղթանքները կամ չնորհաւորութիւնները :

Ո՞վ է լսողը: Եթէ սխալիս հատ մը հրատարակել, օձիքդ չես կրնար ազատել :

Չեմ ուզեր վիրաւորել ոեւէ մէկուն դիւրազգածութիւնը :

Բայց, կը մտածեմ,— պարագաներ կան ուր հարեւանէ հարեւան այցելութիւն մը, սրտագին ցաւակցութիւն մը կամ չնորհաւորութիւն մը ա– ւելի խոր տպաւորութիւն կը գործեն, քան եթէ հրատարակուին թերթին մէկ անկիւնը :

Մանաւանդ երբ խնդիրը կապ չունի հանրային գործունէութեան մը հետ :

Հայրենակիցդ բժշկական գործողութե՞ն մը ենթակուած է: — Գնա հիւանդանոց եւ արագ ապաքինում մաղթէ անձամբ: Շատ աւելի գոհ կը մնայ եւ երախտապարտ, քան եթէ յայտարարես հրապարակաւ :

Եւ ո՛րքան այսպիսի մանր – մունր խնդիրներ, որոնք յաճախ տեղի կուտան թիւրիմացութեանց:

Այսքանը իրրեւ նմոյշ : Վ.Ա.Հէ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՄԵԿՆՈՒՄԸ ՑԵՏԱԶԳՈՒԱԾ

Երէկ Հայրապետական դիւանը կը հաղորդէր թէ Կիլիկիոյ կաթողիկոսը Փարիզ կը հասնի այսօր, չորեքշաբթի:

Վերջին պահուն Եգիպտոսի առաջնորդ Մամբրէ արք·էն հասած հեռագիր մը կը տեղեկացնէ թէ Ն· Ս· Օծութիւնը անհանդիստ ըլլալով, յետաձգած է մեկնումը :

ԹՈՒՐՔԻՈՑ հանրապետական նախագահ ընտրուեցաւ Դեմոկրատ կուսակցութեան վարիչը, Ճէլալ Պայար, 64ի դէմ 387 ձայնով: 64 ընդդիմադիրները իրենց քուէն տուած էին Իսմէթի : Այս ընտրութենէն վերջ նոր վարչապետը՝ Ատնան Մենտերէս ներկայացուց դահլիճին անդամները : Արտաքին նախարարն է ծանօթ բանաձրը, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ: Ազգ· ժողովի նախագահն է Րէֆիք Քորալթան: Ճէլալ Պայար առաջին նախագահն է որ բանակին չի պատկանիր: Մ· Քէմալ եւ Իսմէթ զօրավարներ էին, ինք տնտեսագէտ է: Վերջնականին տեղեկագրին համաձայն, երեսփ· ընտրուած թեկնածուներու 88 առ հարիւրը: Ատոնց 53.59 առ հարիւրը իրենց քուէները տուած են Դեմոկրատ կուսակցութեանց, 39.98 առ հարիւրը Հալքի, մնացեալը՝ անկախներու: Դեմոկրատները ունին 407 երեսփոխան, Հալքը՝ 64 եւն·:

ՎԱՐՁԱՊԵՏԸ, Պ· Պիտօ, իրենց համագումարին առթիւ կոչ մը ուղղած էր ընկերվարական կուսակցութեան, որպէսզի նորէն մասնակցին դահլիճին: Ընկերվարական կուսակցութեան հանգային մասնաճիւղերէն 12ը մերժեցին այս առաջարկը, բայց մեծամասնութիւնը համաձայն է անկակցելու կառավարութեան:— Երկաթուղինե– րու աշխատաւորները կը սպառնան նոր խլրտումներ սարքել, յաւելում պահանջելով եւ բողոքելով

Խորհրդային իշխանութիւնները

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆԸ·— ՀԱՋԻՒ ՏԱՍԸ ՀԱՋԱՐ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐ ԿԱՆ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԷՋ·— ՈՒ – ՉՈՂԸ ԿՐՆԱՑ ՄԵԿՆԻԼ

Մայիս 19ին հրատարակեր էինք Մոսկուայի մէկ զեկոյցը, որով Խ· Միութիւնը կը զանգատէր թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը արգելք հանդիսացած է քանի հազար սովետական քաղաքացիներու վերադարձին: Այս առթիւ կարգ մը մեզրանքներ ալ կ'ուղղէր :

Ձախակողմեան թերթ մը, Combat, երէկուան թիւին մէջ արծարծելով այս խնդիրը, հարցարան մը ուղղած է Ֆրանսա բնակող Ռուսերու, խորհրդային քաղաքացի ըլլան թէ հայրենադարձ: Թերթը կ'ուզէ ստուգել թէ բռնութիւն կատարուա՞ծ է, արգիլելու համար իրենց հայրենադարձը :

Պատասխանները պիտի հրատարակուին հետզհետէ: Միեւնոյն ատեն թերթը կը հրատարակէ ներքին նախարարութեան հետեւեալ բացատրութիւնը, որ կը լուսաբանէ այս փշոտ խնդիրը ·

— Ազատագրութեան առաջին օրերուն, 100 հազարէն 110 հազար Ռուսեր գալով Եւրոպայի զանազան անկիւններէն, ցրուեցան Ֆրանսայի մէջ: Մեծ մասը կը կազմէին նախկին զինուորներ Վլասովի բանակէն, վարձուած՝ Գերմաններու կողմէ: Միւսները կամ Ուկրայնայի, Պալթեան երկիրներու, արեւելեան Լեհաստանի եւն· քաղաքացի – ներ էին, եւ կամ տեղափոխեալները (D. P.) որոնք ցիրուցան եղած էին Եւրոպայի ճամբաներուն վրայ, գերմանական փլուզման հետեւանքով:

Պատերազմին դադարումէն վերջ, խորհրդային պատուիրակութիւն մը եկաւ Ֆրանսա, հրամանատարութեամբ զօր· Դրակունի եւ իր օգնականին՝ գնդ· Կոլիստովի, «ստանալու համար» մայր հայրենիքին պահանջած քաղաքացիները: Հայրենադարձը դիւրացնելու համար, այս պատուիրակութիւնը Ֆրանսայի մէջ հաստատեց 15ի չափ համախմբումի կայաններ, որոնք վերապահուած էին միայն խորհրդային քաղաքացիներու եւ կը վայելէին անձեռնմխելի հանգամանք: Միայն խորհրդային իշխանութիւնները կը վարէին զանոնք: Տեսականօրէն Ֆրանսական կցորդ մարմին մըն ալ կար, բայց ան երբեք չէրցաւ իրաւունք ստանալ քննելու այդ դաղթակայաններուն մէջ անցած – դարձածը :

Համաձայն երկու երկիրներուն միջեւ կնքուած պայմանագրութեան, Ռուսերը պարտաւոր էին մեզի վերադարձնել գերման գերիներու կայաններուն մէջ վար դրուած բոլոր Ալզաս–Լոռենցիները, իսկ մենք փոխադարձաբար պարտաւոր էինք իրենց վերադարձնել Ֆրանսա դտնուած բոլոր խորհրդային քաղաքացիները: Բայց Մոսկուայի իշխանութիւնները կ'ըսէին·— Ամէն խորհրդային քաղաքացի պարտի, « կամաւորապէս կամ բռնի» վերադառնալ Խ· Միութիւն: Մինչդեռ Ֆրանսան համաձայնութիւնը կը հասկնար հետեւեալ իմաստով·— Ամէն խորհրդային քաղաքացի «որ կը փափաքի» կրնայ Խ· Միութիւն վերադառնալ:

Այժմ 10.000 — 12 հազար խորհրդային քաղաքացիներ կը մնան Ֆրանսայի մէջ· բայց անոնք բռնի վար դրուած չեն,կ'աշխատին հիւսիսային, արեւելեան եւ փարիզեան շրջանին մէջ: Անոնք ազատ են իրենց հայրենիքը վերադառնալու, եթէ կ'ուզեն, բայց մինչեւ հիմա ոչ մէկը այդպիսի տրամադրութիւն յայտնած է :

Այս խորհրդային քաղաքացիները իրապէս խորհրդային անցագիրներ ստացան իրենց հիւպատոսարանէն, բայց այդ յաղթանակի երանութեան օրերուն էր: Սպիտակ եւ «վարդագոյն» Ռուսերը կ'ուզէին իրենց երկիրը վերադառնալ եւ խորհրդային հպատակութիւն խնդրած էին: Անկէ ի վեր փոխած են իրենց միտքը, շատերը վառած են իրենց խորհրդային թուղթերը, վերստանալով նախկին նանսէնեան անցագիրը : Միւսները — «Նախկին կարմիրներ» — կը նախընտրեն Ֆրանսա մնալ, վախնալով անվերջանալի բացատրութիւններէ :»

Այս լուսաբանութիւններէն վերջ, Օտարականներու գրասենեակին տնօրէնը եզրակացուց ·

— Շատ պարզ է Ֆրանսայի խորհրդային քաղաքացիներուն խնդիրը: Իրենց կ'իյնայ ընտրել Ֆրանսան կամ Խ· Միութիւնը »:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

պաշտօնեաներու արձակման դէմ: Կառավարութեան հետ կատարուած բանակցութիւնները խզուեցան: Երկաթուղիներու վարչութիւնը 50 միլիառ ֆրանքի բաց մը կը նախատեսէ այս տարի, հակառակ 50 միլիառ ֆրանքի պետական նպաստին: Եթէ աշխատավարձի յաւելում կատարուի, հինգ միլիառ ֆրանքի նոր ծախք մը պիտի դոյանայ :

ԱՀՈՒՍԱՐՍԱՓԻ ՏԱՐԻՆԵՐԸ.— 1819

«Յառաջ»ի 14 Մայիսի թիւին մէջ լոյս տեսաւ Հ. Ե. Պօղոսեանի մէկ հետաքրքրական յօդուածը, Պոլսահայ առաջին մշակութային միութիւնը (Ա-րշարունեանց ընկերութիւն):

Այս ընկերութիւնը, որ 1812ին հիմնուած էր, յանկարծ վերջ կուտար իր գործունէութեան 1819-ին: Ինչպէս սոյն յօդուածին մէջ կարդացինք, ոչ Հ. Ե. Պօղոսեան, ոչ ալ «Բանասէր», չեն բացատրեր պատճառը պոլսահայ առաջին մշակութային միութեան խափանման: «Բանասէր» կարճ տողերով տուած է Ընկերութեան վերջնալուն լուրը, «չատ չի քշեց սակայն աս ընկերութիւնը» ըսելով:

Ամբողջական պիտի չըլլային տրուած տեղեկութիւնները, եթէ ակնարկ մը չնետէինք 1819ի եւ նախընթաց տարիներու դէպքերուն վրայ:

Սուլթան Մահմուտ Բ. գահ բարձրացած էր 1808ին: Թուրքիա եւ Ռուսիա 1810էն ի վեր պատերազմի մէջ էին, երբ 1812ին Նափոլէոն Ա. պատերազմ յայտարարեց Ռուսիոյ դէմ: Այս նոր պատերազմի սպառնալիքին առջեւ Ռուսիա մեղմացուց Թուրքիոյ հանդէպ իր խիստ պայմանները եւ վերջապէս կնքել 28 Մայիս 1812ի Պուքրէշի հաշտութեան դաշինքը:

Սուլթան Մահմուտ Բ. չուտով գղջացած էր որ չէր կրցած օգտուիլ Նափոլէոն Ա.ի Ռուսիոյ վրայ տարած առաջին յաղթանակներէն: Պաշտօնական շրջանակներ կը պնդեն որ Նափոլէոն Մեծ — եպարքոսը եւ գլխատել տուաւ Բ. Դրան աւագ թարգմանը, Յոյն մը: Այս երկուքը հաշտութեան բանակցութիւնները վարած եւ դաշինքը ստորագրած էին:

Ռուսիոյ եւ Բ. Դրան միջեւ խաղաղութեան դաշինքը կնքուած էր 1812ի գարնան: Պոլիս եւ մանաւանդ քրիստոնեաները մեծ խնդութեան մէջ էին ռուսեւեղուրք թշնամութեանց դադարման պատճառով: Ահա այս գարնան բարեբաստիկ օրերուն կը հանդիպի պոլսահայ առաջին մշակութային ընկերութեան հիմնադրութիւնը: Եւրոպական ըմբռնումներով եւ բարենորոգութեան գաղափարով տոգորուած Սուլթանը վստահութիւն կը ներշնչէր քրիստոնեաներուն եւ մանաւանդ Հայերուն:

Խաղաղութիւնը կնքուելէ անմիջապէս վերջն է ուրեմն որ կը հիմնուի «Արշարունեանց Ընկերութիւնը»:

Անոր հիմնադիրը, Տիւզեան Յովհաննէս Զէլէպի այդ շրջանի ամէնէն երեւելի եւ մեծատունութիւնն է, որ, ինչպէս տեսանք Հ. Ե. Պ.ի յօդուածէն, կ'ուզէր սատարել իր ժամանակի մտաւորական վերելքին: Բայց պէտք է նշենք թէ ան մասնաւորապէս Վենետիկեան Մխիթարեան հայրերուն է որ նախապատուութիւն կուտայ: Եւ ասիկա հասկնալի է անոր համար որ Տիւզեան Յովհաննէս Զէլէպի կը պատկանէր հայ կաթոլիկ համայնքին, որ կը ձգտէր ընդարձակել իր շրջանակը ու ազդեցութիւնը ի վնաս Հայաստանեայց եկեղեցիին եւ Պատրիարքարանին:

Յովհաննէս Զէլէպի իր ժամանակին ամենահարուստ մարդն էր: Բ. Դռնէն վարձու առած էր Եւրոպայէն ներածուած բեհեզի եւ մետաքսեայ կերպասներու հասոյթի մենաշնորհը: Յովհաննէս Զէլէպի մաքսերու վրայ հսկելու պաշտօնին կոչած էր Ցարութիւն Պէզճեանը:

Ենիչէրիները այդ շրջանին խառնակութիւններ կը հանէին եւ որպէսզի իրենց համար վտանգաւոր մեծ եպարքոս մը վարկաբեկեն, կ'որոշեն դաղտնօրէն սպաննել տալ երեք հոգի, լուսաւոր — չական երեւելի մը, կաթոլիկ Հայ մը եւ նոյնպէս երեւելի Հրեայ մը:

Հայերէն գոհուելու դատապարտուածներն էին Ցարութիւն ամիրա, Նիզամ Ուստասը կոչուած հացագործ մը եւ Յովհաննէս Զէլէպի Տիւզեանը:

Ցարութիւն Պէզճեան կը յաջողի իր քեռայրին, Յովհ. Աղանուրի մէջնորդաւ, առաջքը առնել ազէտին, կաշառելով Ենիչէրիներու պետը:

Յովհաննէս Զէլէպի ասոր վրայ Ցարութիւն Պէզճեանը իր վեց զաւակներուն հաւասար եւ եօթներորդ զաւակը կ'ընդունի: Գիտենք թէ ինչպէս Տիւզեաններու անհետացումէն վերջ Ցարութիւն Պէզճեան, ծանօթ Դաղազ Արթին ամիրան, կարգուեցաւ Օսմանեան փողերանոցի վերատեսուչ: Ան փողերանոցի մէջ ոսկի բուժի կտրել տալով Հնդկաստան ղրկել կուտար եւ կը ծախէր սուղ գնով: Հետագային Արթին ամիրա հիմնադիրը դարձաւ Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցին:

Բացի մաքսերու հասոյթէն, Յովհաննէս Զէլէպի արքունի փողերանոցին գործակալ կարգուած էր: Անոնք այնքան հարստացան որ թշնամիներու սադրանքներուն զոհ դացին:

1819ը աղետալի տարի մը եղաւ առ հասարակ Հայոց ու մասնաւորաբար Տիւզեան գերդաստանին համար: Ռոբերտ Կիր Փորթըը, եւրոպացի ճամբորդ մը իր յուշերուն մէջ կը գտնէ (Յիշատակութիւններ Թուրքիոյ Հայերու մասին, թրգմ. Յակոբեան, տպ. Երեւան Բ. հատոր էջ 847):

— «Սուլթանը քննութիւն մը բանալ տուաւ Տիւզեաններու գործառնութիւններուն վրայ եւ մէկ միլիոն դահեկան պակասաւոր գտաւ կայսերական գանձին մէջ, ինչպէս նաեւ կարուած դրամին ոսկին բաւական նուազ»:

Ասոր վրայ, կ'ըսէ ճամբորդը, Տիւզեան 4 եղբայրները ձերբակալուեցան եւ պատժուեցան: Երկուքը գլխատուեցան պալատին դրան առջեւ, իսկ երկուքը կախուեցան իրենց բնակարանի պատուհաններէն: Անոնց ընտանիքը, կին, երախայ նետուեցան Եփ Գուլէի բանտը:

Նոյն եւրոպացի ճամբորդը կ'աւելցնէ թէ ենիչէրիները հրապարակաւ քննադատած էին Սուլթանը, այս պատճառաւ ալ Տիւզեան եղբայրները իրենց կեանքը վրայ տուին:

— «Նոյն տարին Հայոց դէմ հալածանքներ կը սկսին, ինչպէս կ'ըսէ Ռոբերտ Կիր Փորթըը, «Ամէն ձեւով հալածանքներ կը շարունակուին Հաղաբի Հայերուն դէմ, այն պատրուակով թէ բոլորն ալ մասնակից են վերադրուած յանցանքին»:

Աւելորդ է ըսել թէ Տիւզեաններու բարձր հովանաւորութեամբ հիմնուած Արշարունեաց Ընկերութիւնը այս հալածանքներուն հետեւանքով վերջ կուտայ իր գործունէութեան: Կացութեան փափկութիւնը նկատի ունենալով, «Բանասէր» չըսեր թէ ինչու խափանուած է Ընկերութիւնը:

Պոլսահայ այս Ա. ընկերութիւնը այնուհետեւ օրինակ ծառայած է նման ընկերութիւններու, որոնք սատար հանդիսացան Աբեմտահայոց մշակութային վերաղարթուժին:

Աւելորդ չըլլար թերեւս չարունակել մեր ղրոյցը, նոյն եւ յաջորդ տարիներու դէպքերուն վրայ եւս համառօտ ակնարկ մը նետելով:

1819ին է որ սկսաւ յունական խնդիրը ծանր տաղնապի մը վերածուիլ Օսմ. կայսրութեան համար: Անգլիոյ հովանաւորութեան տակ Յունիա — կան կղզիներու անկախութիւնը ճանչցուեցաւ Բ. Դռնէն (1819ին): Ասոր վրայ Թէփէտէլէնցի Ալի փաշա, Եանիայի կուսակալը Պոլիս հրաւիրուեցաւ պատժուելու համար: Փաշան մերժեց, որու վրայ ապստամբ յայտարարուեցաւ: Ալի փաշա Յոյներու օգնութեան դիմեց, որոնք սկսան զին — ուորագրուիլ թուրք փաշայի դրօշին տակ:

Այս կռիւներու ընթացքին Պոլսոյ մոլեռանդ ամբոխին աւելութիւնները դարձան Յոյներուն դէմ:

Օրուան վարչապետը խաղաղեցնելու համար ամբոխը 1821 Ապրիլ 21ին կախաղան հանել տուաւ Յունաց պատրիարքը, Ղրիղորիոս, հակառակ անոր որ ան տարի մը առաջ բանադրած էր յոյն ապստամբները:

Իրաւ փոխ վրէժ, Յոյները սպաննեցին Մէքքէյէն վերադարձող ուխտաւորներ եւ հրապարակաւ կախաղան հանեցին մոլլա մը:

Օսմանցիները իրենց կարդին կախաղան հանեցին Եփեսոսի եւ Ադրիանապոլսոյ եպիսկոպոսները, չատ մը Յոյներ ջարդեցին Պոլսոյ մէջ, եւ կեղեքիչներ սրբապղծեցին եւ քանդեցին Մակեդոնիոյ եւ Փոքր Ասիոյ մէջ:

Ծանօթ են Յոյներու կռիւները ի խնդիր անկախութեան: Ինչ հերոսական գործեր մինչեւ իրենց անկախութեան տիրացումը: 1829ին վերջացան տասնամեակ մը տեւող կռիւները: Յունաստանի անկախութիւնը ճանչցուեցաւ Բ. Դրան կողմէ: 1830ի մարզահամարի մը համաձայն անկախ Յունաստանի բնակչութեան թիւն էր միմիայն 400.000 հոգի:

Այս իրողութիւնն ալ դաս մըն է մեզի, հայ ժողովուրդին համար: Թիւը չէ որ պայքարի մը ելքը կ'որոշէ, այլ որակը եւ կռուողներու կամքը: Այս քանի մը տողը՝ անոնց համար որոնք հայ ժողովուրդի կորովը կը ջլատեն եւ յուսահատութիւն կը քարոզեն:

Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ

Գարիի մը դիշատակին...

Կիրակի, 30 Ապրիլ 1950: Գարնան պայծառ օր մը: Ճիշատակի օր մը փարիզաբնակ հայութեան համար, որ խտնուած է Էնվալիտի Սէն Լուի եկեղեցին, իր յարգանքը մատուցանելու, երկու համաշխարհային պատերազմներու ընթացքին, զոհուած հայ կամաւորներուն եւ զինուորներուն:

Սրբավայրին մէջ բազմաթիւ հին ու մաշած դրօշներ, Ֆրանսայի պատմութեան զինուորական յաղթանակներու, փառքի օրերու վկաներ, պատուոյ կամար մը կը կազմեն հայ անձանօթ Թագմիկի մահարեմին վերեւ, կը խոնարհին անոր յիշատակին առջեւ: Պատմական դրօշներէն ի վեր կը բարձրանայ, կը տարածուի հայկական ինքնատիպ երգը, կը տիրանայ ներկաներու ոգիներուն: Ու յանկարծ մեր տաղանդաւոր երգչուհիներու ներդաշնակ ու իրենց մեղմութեան մէջ խորապէս յուզիչ ձայները կ'արթնցնեն յիշատակ մը, մեղմաղձոտ ծխարկութեան ազգեցութեան տակ կը մտաբերեմ ուրիշ գարնանային օր մը:

1941: Գարուն: Պայծառ ու կանաչազարդ գարուն: Կապոյտ է երկինքը ու խաղաղ: Գերիներու արգելարանէն դուրս, լայնատարած մարգագետիններուն վրայ, ասեղնագործութիւն մը ըլլային, բանուած անհամար գոյնզգոյն եւ գուշակեղ ծաղիկներով: Մօտակայ չոճիներու անտառին թռչուններու ճռուողիւնը կը լսուի համերգի մը նման: Թիթեռնիկները պար բռնած են ծաղիկներու վերեւ: Բնութիւնը իր կախարդական գեղկութիւնները կը ցուցադրէ, անտարբեր մարդկութեան տառապանքներուն, մինչ ան եղերական խաւար մը կ'ապրի:

« Quand tout change pour toi la nature est la même»· որքան ճշմարիտ են Լամարթինի այս խօսքերը, Գերմանիոյ մէջ, փշաթելերով չրջապատուած արգելարանի մը այլացեղ ռազմագերիներուն, մանաւանդ Ֆրանսական բանակի հայ զինուորներուն համար:

Պայծառ ու կանաչազարդ գարուն: Կապոյտ ու խաղաղ երկինք: Եւ սակայն տխուր է արդէ — լարանը սովորականէն աւելի: Վիրաւոր են հոգիները, մռայլ ու յուսահատ: Հայ գերին կ'ողբայ կորուստը իր սիրելի ընկերներէն մէկուն: Երկու օր առաջ, ինչպէս իրենց ամէն ազատ ժամերուն, հայ եւ սպանիացի գերիներու գնդակախաղի խումբերը իրարու հետ կը մրցէին, պահ մը մոռացութեան տալու համար ամենօրեայ տառապանքները: Կը խաղային ընդարձակ հրապարակին վրայ, պաշարուած փշաթելերով: Կը մրցէին եւ — ըիտասարդի եռանդով, փոչիին մէջ, արեւին տակ: Տարուած էին խաղով: Գնդակը կը չրջէր օդին մէջ, ձեռքէ ձեռք անցնելով:

Յանկարծ, խաղին ամենաուաք պահուն, երբ հայ գերի մը ու Սպանիացի մը արագօրէն կը վազեն դէպի գնդակը, իւրաքանչիւրը գլխով հակառակորդէն խլելու համար զայն, Հայուն եւ Սպանիացիին գլուխները ուժգնօրէն իրարու կը զարնուին: Զօրեղ հարուածին տակ հայ գերին կ'իյնայ, ուժասպառ: Կը հեռանայ խաղէն: Կ'երթայ, կ'առանձնանայ իր գերիի անկողինին վրայ, տառապելով գլխու սաստիկ ցաւէ:

Ընկերոջ վիճակը ծանրացած ըլլալով, կը փոխադրեն հիւանդանոց, արգելարանէն քիչ հեռու: Ուղեղային արիւնահոսութիւն ունեցած էր: Հոն պիտի կ'աւանդէ երիտասարդը, մեր տարաբախտ ընկերը, օտարութեան մէջ:

Բարձրահասակ ու յաղթանդամ, համեստ ու համակրելի հայ երիտասարդ մըն էր ան, սիրուած իր բոլոր ընկերներէն: Հազիւ քսաներկու տարեկան, զաւակը Մարսէյլաբնակ ընտանիքի մը: Մեռնիլ գերութեան մէջ, երբ այլեւս ազատուած պատերազմի դաշտի ահաւոր վտանգներէն, ամէն օր, ամէն վայրկեան, յոյսերով լի կը սպասես վերադարձիդ սիրելիներուդ մօտ, ի՜նչ դառն, ինչ անողորմ ճակատագիր ...

Մահացած գերիի մը թաղման միայն քանի մը ընկերներ կրնան ներկայ ըլլալ: Հայերը կը յուզուին, կ'ըմբոստանան այդքան անարդար, տմարդի, անգութ կանոնի մը դէմ: Կ'ուզեն բոլորը միասին, մօտաւորապէս հարիւր քսան Հայեր, իրենց վերջին եւ տխուր պարտականութիւնը կատարել խեղճ ընկերոջ հանդէպ: Արգելարանի գերմանացի վարչութիւնը, ազդուած անոնց եղբայրական բարձր զգացումէն, բացառաբար կ'արտօնէ որ ամէնքն ալ ներկայ ըլլան թաղման:

Գարուն է, պայծառ ու կանաչազարդ: Արեգակի ճառագայթները կը չողան մարգագետիններուն վրայ: Թռչունները կ'երգեն: Կէսօրուան ժամը մէկին, վչտահար, անճայն, թաղուած տխուր մտածումներու մէջ, հայ գերիներու խումբ մը կը յառաջանայ դէպի գերեզմանատուն: Կէսօրին արգելարանի վերադարձած ժամանակ, ամէն գերի իր ձեռքին մէջ, սրտին վրայ սեղմած փունջ մը ծաղիկ ունէր, քաղուած դաշտերէն: Գուրգուրանքով ու յուզումով հիւսած էին համեստ ծաղկեպսակներ, զոր կը տանէին իրենց ընկերոջ թարմ գերեզմանը զարդարելու, անտե — սելով որ արգիլուած էր նոյնիսկ պարզ ծաղիկ մը դնել գերիի մը գերեզմանին վրայ:

Օ՛ գերիներու այդ վերջին հանդստարանը, ամենայետին վայրերէն մին, անխնամ, անտէր, սեղմուած՝ հսկայ ծառերու մէջ, կարծես աչխարհէն դուրս: Տիրող բացարձակ լռութիւնը սիրտ կը ճմլէ:

Հայ ընկերը կը հանդչի արդէն այնտեղ: Սգակիր գերիները հաւաքուած են իր գերեզմանին եղկու կողմերը: Գերմանացի սպան պատուի կը կանգնի անոր առջեւ: Ու ապա այդ օտար, այդ ամայի վայրին մէջ հայ գերիներու դողդոջուն ըրթներէն դէպի երկինք կը բարձրանայ աղօթքը, մեր եկեղեցական երգեցողութեան հետ միասին: «Տէր ողորմեա»ի տրտունջը կը տարածուի գերեզմանատան մէջ: Արցունքները կը հոսին աչքերէն: Կարգով կը խոնարհին եւ հրաժեշտ կ'առնեն իրենց ընկերներէն, իրրեւ սիրոյ, հաւատարմութեան եւ յարգանքի խորհրդանշան ձգելով ծաղկեփունջերը:

Բոլորին յուզումը անզսպելի եւ անսահման է երբ, ամենավերջը, գերեզմանին կը մօտենայ, ժպտուն ու չփոթ, Սպանիացի գերին, որ ակամայ պատասխանատուն եղած էր Հայուն

Ա· ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ ՅՈՐԵԼԵԱՆԸ

Ինչպէս գրած էր « Ճառաջ», կիրակի օր (14 Մայիս) Սորպոնի ընդարձակ սրահին մէջ տօնուեցաւ Աբշակ Չօպանեանի գրական գործունէութեան 65ամեակի յոբելեանը, հովանաւորութեամբ Արտաւազդ արք·ի : (Պ· Լուի Մառէն բացակայ) :

Օրուան նախագահը, Պ· René Grousset, անդամ Ֆր· Ակադեմիայի, հանդէսը բացուած յայտարարելով, ջերմապէս դնահատեց յոբելեարին գրական 65ամեայ գործունէութիւնը, գրաւոր բանախօսութեամբ մը: Ցիշեց Թէ Չօպանեան եղաւ «դեսպան մը գրականութեան, ծանօթացնելով հայկականը Ֆրանսացիին եւ Ֆրանսականը Հայուն»:

Պ· Ժան Կիւէք, փոխ նախագահ Ֆրանսայի Գրողներու Ընկերութեան յայտնեց Թէ Չօպանեան հաւատարիմ ծառայողներէն մին եղած է Ֆրանսական գրականութեան եւ անդամ իրենց Միութեան 1917էն սկսեալ :

Յոբելեարի կեդր· վարժարանի դասընկերներէն Պ· Միհրդատեանց (Պելժիայէն) կարդ մը գրուագներ պատմեց եւ կարդաց Չօպանեանի դպրոցական տետրակէն քանի մը քառեակներ :

Ուղերձներ կարդացին Պ· Պ· Ցովիկեան յանուն «Ազատագ» Թերթի բարեկամներու յանձնախումբի եւ Տօքթ· Արամ Հանէէր յանուն Փարիզի Հայ Բժշկական Միութեան :

Ցանուն յոբելենական յանձնախումբի ուղերձ մը կարդաց Շ· Նարդունի (հրատարակուած «Ճառաջ»ի մէջ) : Պ· Մկրտիչ Պարսամեան խօսելով Հայ Գրագէտներու Բարեկամներու կողմէ, տուաւ յոբելարի կենսագրական դիծերը, ներկայացուց լաւատես մարդը, չյոգնող մարդը՝ եւ նմանցուց զայն անհաչիւ վաստող ընտանիքի հօր մը:

Փարիզի Հայ Ուսանողներու Միութեան կող – մէ Տօքթ· Ա· Մելիքեան կարդաց ուղերձ մը, Տիկ· Մառի Ամմաճեան – Լը Շըվալիէ յուզումով արտա-

մահուան : կը ծնրադրէ ու կուլայ : կուլայ բարձրաձայն, արցունքներուն հետ միասին իր հոգիին անդարմանելի վիշտը պարպելով·

— « Ներէ ինձ, ներէ, սիրելի ընկեր, ես եմ պատճառը քու դժբախտութեանդ : Մինչեւ կեան – քիս վերջին չունչը այս ցաւը պիտի խայթէ խիղճըս : Ներէ» :

Ու կուլայ : Դժուարութեամբ կը համոզեն որ հեռանայ, զսպելով իր խոր կսկիծը :

Կրկին դիւերը կը պատէ արգելարանը : Հայերուն հետ միասին սգաւոր են Ֆրանսայի դերիները :

Լուութիւն կը տիրէ ամէն կողմ : Բայց ոչ, Հայերու տաղաւարներէն մեղմ, տխուր, յուզիչ է – ղանակներ կուգան տակաւին : Անոնք կ'աղօթեն, սրտի անհուն անկեղծութեամբ իրենց վաղամեռիկ եղբօր համար : Կ'աղօթեն երկար ժամանակ, մութին մէջ, մինչեւ որ օրուան յուզումներէն պար – թին մէջ, ու տուած, քանի մը մաչած քուրջերով պլլուին ու հանգչին, «Տէր ողորմեա»ն իրենց շրթերուն :

— Ինը տարի վերջ, էնվալիտի կամարներուն տակ, այս երիտասարդն ալ, բոլոր հայ պինուորական զոհերուն հետ միասին, կ'արժանանար հայութեան սրտառուչ յարգանքին :

ՑՈՎԻԿ Ս· ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

սանեց քերթուած մը, գրուած ի պատիւ Չօպանեանի :

Պ· Ֆրետէրիք Ֆէյտի, դասախօս Արեւելեան կենդանի լեզուաց վարժարանի եւ ընդհ· քարտուղար Ֆրանքեւհայկական միութեան, գրաւոր ճառ մը կարդաց սահուն հայերէնով մը : Ջերմապէս դնահատեց անոր գրական վաստակը եւ հրաւիրեց գլուխ հանել անոր անտիպ գործերուն հրատարակութիւնը :

Արտաւազդ արք· ըսաւ Թէ Չօպանեան փարիզի մէջ հիմնեց առանձին, ինքնատիպ վանք մը ու ինքը դարձաւ վանահայր եւ տարածեց երկար տարիներ հայ գրականութիւնը եւ մեծութիւնը :

Ամէնէն վերջ խօսք առաւ յոբելեարը որ չափազանց յողնած ու յուզուած էր այլեւս : Արտայայտուեցաւ նախ հայերէն, « Ձեմ գիտեր Թէ արժանի եմ այդ դնահատանքին : Գիտեմ սակայն Թէ պարտականութիւնս էր որ կատարեցի եւ դիտեմ նաեւ Թէ քիչ բան է ըրածս բաղդատելով այն մեծ գործին հետ որուն պէտք ունի այս դժբախտ ու անիրաւուած ազգը» : Ապա չարունակեց Ֆրանսերէն . —

— « Ապահով Համիտի չարդերէն վերջ պարտականութիւնս սեպեցի քաղաքակիրթ աշխարհին ծանօթացնել հայ դականութիւնը, ատոր համար սկսայ թարգմանել մեր կարդ մը դեղեցիկ եւ հայրենասիրական ստեղծագործութիւնները : 1893ին փարիզ եկայ եւ ի մէջ այլոց հետեւեցայ Սորպոնի դասախօսութեանց պաշարս ճոխացնելու, եւ աշխատելու հայ դատին համար եւ օրուան մեծ դէմքերէն մասնաւորաբար «Ալֆօնս Տօտէ եւ Էմիլ Զոլա մեծ ընդունելութիւն ըրին իմ բոլոր ձեռնարկներուս» : Այդ թուականներուն երբ Թուրքերը վայրագ չարդեր կը կազմակերպէին հայկական նահանգներու մէջ, կարդ մը դնուած Ֆրանսական թերթեր Հայը չարդարար կը ներկայացնէին, իսկ Թուրքը զոհ : Նոյնիսկ թերթ մը համարձակած էր դնել պատկեր մը ուր մղկիթի մը առջեւ հայ չարդարարները կը սպասէին սուր ի ձեռին դուրս ելլող Թուրք հաւատացեալները սպաննելու համար : Քաջալերութեամբ Փիէռ Քիյառի նամակներով դիմումներ կատարեցի աչ ու ձախ եւ բազմաթիւ նչանաւոր դիրիչներ յօդուածներ դետեղեցին կարեւոր Թերթերու մէջ, հայկական դատը պաշտպանելու համար» :

× Ճաշող էր դեղարուեստական բաժինը, սակայն չափազանց խճողուած : Չօպանեանի գործերէն արտասանուեցան յոբելեարին « Օրօր»ի եւ «Արտասեր»ու Թարգմանութիւնները, Ա· Գամբէթեան արտասանեց «Սեւ Դիմակ»ը եւ «Մօրս» : Բաֆֆիի Պետրոսեան (դաշնակ) եւ Ֆ· Ա· – ղաղարեան (ջութակ) նուագեցին զանազան կտորներ, իրենց յատուկ արուեստով : Գեղարուեստական բաժինը փակուեցաւ Փարիզահայ երգչախումբի երգերով, դեկավարութեամբ Պ· Արա Պարթեւեանի :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

× *Հարստութիւնը յաճախ վերջն է Թշուառութեան մը եւ սկիզբը ուրիշ Թշուառութեան մը : (Սենեկա) :*

ՁԱՑՆԵՐ ԿԱՐԱՒԱՆԸՆ

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԿԱՐՏԱՆ, 18 Մայիս, (Ցառաջ).— Թէեւ ուշ, բայց մենք ալ տօնեցինք Հայաջինջ Սարսափներու 35րդ տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի Վարանդեան խումբին, Պիվէռի Հ· Ց· Դ· «Գեղունի» տան մէջ, 14 Մայիս կէսօրէ վերջ :

Այս տարի համերաշխութեամբ տօնելու ջերմ փափաքով, երիտասարդները հրաւիրած էին չէ – զոք համարուած կազմակերպութիւններ (անուանական), իրենց մասնակցութիւնը բերելու սգա – տօնին : Այս առթիւ ծանօթ խառնակիչները նորէն պղտորեցին մթնոլորտը : Իրենք չմասնակցելէ զատ, փորձեցին խափանել սգատօնը, նախընտրեցին երթալ սրճարաններու մէջ խաղալ, փողոցները ման գալ, մոռնալով նոյնիսկ իրենց մեռելները մեռելները :

Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդը եւ իրապէս հայրենասէր հասարակութիւնը չառաչուն ապտակը տըւին այդ այլասերածներուն, լեցնելով սրահը :

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ «Տէր կեցո»ով, Նոր Սերունդի երգչախումբին կողմէ : Նախագահը ընկեր Հ· Աւետիսեանը յուզիչ բառերով բացատրեց օրուան տօնակատարութեան իմաստը, յորդորեց անձնուիրութեամբ եւ դուրանքով փարիլ սրբազան հատուցման յաւիտենական ուխտին : Եւ յոտնկայս յարգանքի հրաւիրեց ներկաները :

Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդին կողմէ ուղերձ մը կարդաց Պ· Առաքելեան, չեչտելով Թէ հաւատամքիմ պիտի մնան զոհերուն անաւարտ երազներուն : Օրուան պատշաճ խմբերգներ երգեց Նոր Սերունդի երգչախումբը : Արտասանութիւններ ըրին Օրիորդներ Ժանէթ Մաթոյեան, Մ· Աատուրեան, Աստղիկ Նաւոեան, Պ· Առաքել Առաքելեան, մեներգեց Օր· Ա.նահիտ Նորտիկեան : Օր· Մարի Նաւոեան, խոր յուզումով արտասանեց «Ուխտաւոր»ը, արցունքներ խլելով հանդիսականներէն :

Օրուան բանախօսը՝ ընկեր Աատուր Քէօսեան մանրամասնօրէն նկարագրելէ վերջ Սպանդի քամինելի տեսարանները, դատապարտեց բոլոր անոնք, որ դիւանագիտութիւն կը խաղան զանազան պատրուակներով, այս նուիրական տարեդարձին առթիւ խակ : Ցայտնեց որ երեւանը կը հովանաւորէ այս նորատեակ խաչակրութիւնը, պատակտելով դաղութները : Վերլուծելով 1915ի աննախընթաց դաղութները, ցեղասպանութիւնը, թաց աղազասպանութիւնը, ցեղասպանութիւնը, բացատրեց Թէ ամբողջ Եւրոպան եւ մանաւանդ Ամերիկան աչք ծռեցաք, մեղսակիցները եղան Թալէաթին : Ցիշեց այս առթիւ Լորանովներու ծրագիրը, — Հայաստանը առանց Հայերու — որ անչեղ գործադրուեցաւ ջարդերէն վերջն ալ : Ապացոյց Վանի խայտառակ բռնազաւթը : Հրեաները Լայթ Պատը ունէին, ամէն տարի կ'երթային իրենց ուխտը վերանորոգելու, այսօր տիրացած են իրենց լիակատար անկախութեան : Մենք ալ, եթէ քանի մը 35 տարիներ ալ անցնին, պիտի չմոռնանք մեր անհամար զոհերուն յիշատակը, մինչեւ որ իրականան անոնց երազները, հայ հոգերու ամբողջացումը, արմենական ազգին լիակատար ազատութիւնը » :

Սգատօնին փակումը կատարեց զաղութիս ծերունազարդ հայրիկը, Պ· Ներսէս Գինոսեան : Ներկաները բաժնուեցան խոր տպաւորութեան տակ :

Վ.իրապեան

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԺԲ·

Ձկար աւելի զզուելի տրամադրութիւն, ինչ այդ հիւանդից վրէժ հանելը :

Բայց հանդիսականներից ոչ ոք չէր զգում այդ սոորնութիւնը :

Բէկէն չրջապատողները նոյն բորենիների ցա – սից էին, նոյնիսկ այստեղ էլ, այսպիսի հանգա – մանքների մէջ էլ, չողոքորթութիւններով էին դրգռում նրա ախորժակը :

Իսկ ամբոխը դիտէր իր բանը , սպասում էր վերջին գործողութեան :

Երկինքն անդամ անտարբեր էր դէպի աչ – խարհային վաստութիւնը : Նա կամաց – կամաց պարզում էր իր դէմքը, կարծես ուզում էր աւելի փայլուն, աւելի դուրեկան լուսաւորութիւն հա – ղորդել պատկերին :

Ամպերը ճեղքում էին, հեռանում միմեանցից, արեւը լայն ու մեծ չերտեր էր տարածել լեռների վրայ, որոնց սեւ ու խոնաւ մարմինները դեռ չա – րունակում էին ծխալ, բարձրացնելով գոլորշինե – րի խիտ ամպիկները : կարծես հարիւրաւոր անտե – սանելի քրմեր խորհրդաւոր զոհեր էին մատուցա – նում եւ նրանց ծուխը ուղարկում էին դէպի եր – կինք, դէպի ինչ որ դերագոյն էակ, ինչ որ ան – հասկանալի, տարօրինակ աստուածութիւն ...

կենսատու, փայլուն չերտերից մէկին էլ ըն – կաւ գետնատարած մահապարտի վրայ : Բայց եր – կնքի չնորհն էլ նա չուզեց նկատել, ոչինչ ազդե – ցութիւն չարին նաեւ տաք ճառագայթները :

Բէկը, վերջապէս, նչան արաւ :

Մի խումբ մարդիկ թափուեցին քահանայի վրայ եւ բարձրացրին ...

Եւ երբ դահիճները, վերջապէս, մի կողմ քաշուեցին, փայտի սուր ծայրին չամփրած մարդը տիրեց ամբողջ չրջապատի վրայ, նուաճեց սաոցրեց բոլոր լեզուները : Բայց որքանէլ մեռած ու անչարժ լինէր մունջերի այդ անապատը, ձողի վրայից մի հատ մրմունջ, մի հատ տնքոց չլսուեց օդի մէջ :

Կապած ձեռքերը սեղմուած էին նրա մէջքին, աչ ոտը փայտի նման կախ էր ընկել : Այժմ էլ այդ ոտը փաթաթուած էր հնամաշ չորերի մէջ : Դա դահիճների մոռացկութեան նչան էր, այժմ էլ դաւաճան դնդակի պատճառած մեծ վէրքի վրայ դեռ զործում էր սպեղանին : Նա խլել էր այդ մարդուն հանդիստ մահուան դրկից եւ այժմ էլ պիտի չարունակէր իր պաչտօնը, որպէսզի ցեղի մահը կատարէ իր սոսկալի գործը, որքան կարելի է դանդաղ կերպով :

Ծանր րոպէներ անցան : Դեռ ամէնքը սպա – սում էին : Զկային տանջանքներ, բայց պիտի ան – պատճառ լինէին :

Հօ երեխայ չէր Սիւլէյման Բէկը, որ այսքան մարդ հաւաքէր սոսկ այն նպատակով , որ ցոյց տայ Թէ ինչպէս է ցցի վրայ խբւում մի կտոր միս :

Այս միտքը Բէկի չրջանում էր պտտում : Իսկ դէնը, բազմութեան մէջ, խօսում էր բազմութեան տրամաբանութիւնը :

Տանջանքներ չկան, ուրեմն ոչ ոք չէ կարող ասել Թէ վերջացել է տեսնելու պարտականութիւնը :

Բայց տանջանքներ կային, վաղուց էին սկըսուել, միայն համր էին եւ անտեսանելի :

Հիւծուած մարմնի մէջ ոտքի էր կանգնել ամբողջ կամքը, մի պողպատի ճուլուածք, որ միչտ առաջնորդում էր այդ անվեհեր մարդուն :

Նա հպատակութեան էր կանչում մարմնի բոլոր մասնիկները, որոնց վերաբերմամբ երբեք քնքչութիւն չէր իմացել :

Բայց մարմինը մարդկային մարմին էր, նա կծկւում էր հարիւրաւոր տեղերից, իր բոլոր ջղերը պաղ օձեր էին դարձել, որոնք դալարւում էին, ճղւում, տարածելով տենդային ցնցումներ :

Երկու հակաչիր ուժեր, մարմնի բնութիւնը եւ պողպատի կամքը — միմեանց զիջումներ չէին անում, ու տանջանքները աւելի անդութ էին :

Այս մրցումը հաւաքուել,, կենտրոնացել էր դէմքի վրայ : Այդտեղ երեւում էր լուռ փոթորիկը, տեղի ունէր մի ալեկոծում, որ եթէ ձայն ունենար, կը դղրդացնէր դետի ամբողջ ձորը ...

Տեսան այդ դէմքը... Բէկը առաջիններից մէկն էր :

Նրա ճակատի կնճիռները տրսդուեցին , մի քիչ հանգստացաւ այդ Թխացած կերպարանքը : Չհամարձակուելով խօսել, նա խոնարհուեց դէպի իր կողքին նստածը եւ մատով ցոյց տուեց սպանուղի դէմքը, ուր ամէն ինչ տակն ու վրայ էր դարձած եւ կարծես հարիւրաւոր տեղերից ճաք – ճքել էր ուղում :

Թրումըն կը վեղադրէ Ա. Միութիւնը

Նախագահ Թրումըն նամակ մը ուղղելով խորհրդարանին, իր չորրորդ տարեկան տեղեկագրին հետ, կը յայտարարէ թէ միջազգային ապահովութեան խնդիրը երկու ճակատի բաժնած է պետութիւնները,— Ա. Միութիւն եւ աշխարհի մնացեալ մասը :

Նախագահը ջերմապէս կը գնահատէ Ազգայ-ժողովին կատարած գործը՝ «ամենօրեայ դժուարութեանց ժխորին մէջ»: Այս առթիւ ուղղակի կ'ամբաստանէ Ա. Միութիւնը թէ խախտած է իր յանձնառութիւնները, բացասական դիրք բռնելով ազգային Զինաստանի ներկայացուցիչներուն դէմ, առնել քալելով Մակի ժողովներէն եւն. :

— «Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան ուժը բարոյական է այսօր: Այդպիսի ուժ մը կը զօրանայ յամրաբար, բայց ապահով : Ոչ մէկ ազգ, անշամ ըլլայ թէ ոչ, ժողովներուն մասնակցի թէ ոչ, կրնայ պատասխանատուութենէ խուսափիլ Ազգաժողովին առջեւ, իր այն արարքնե-րուն համար որ կապ ունին խաղաղութեան հետ»:

Պ. Թրումըն բոլորովին համամիտ է իր արտաքին նախարարին՝ Պ. Էչիսընի վարած քաղաքականութեան՝ Ա. Միութեան հանդէպ: Ինքն ալ հաւատաք չունի թէ կարելի է համաձայնութեան մը յանգիլ Մոսկուայի եւ անոր արբանեակներուն հետ, ներկայ պարագաներուն մէջ: Եւ կը մաղթէ որ աւելի ընդարձակուին աղատ աշխարհին քարոյական, տնտեսական եւ զինուորական ուժերը, դիւրացնելու համար կարելի համաձայնութիւնը : «Ապագայի մեր ծրագիրըզսիտի ըլլայ, ինչպէս եղած է անցեալին մէջ, մեր կարելին փորձել զօրացնելու համար Ազգաժողովը, իբրեւ գլխաւոր միջոցը խաղաղութեան: Մենք ուժ կուտանք Ազգաժողովի դաշինքին, վասն զի ան կը ծառայէ ապահովելու խաղաղութիւնը արդարութեամբ, ապահովելու ազատութիւնը, տնտեսական եւ ընկերային յառաջդիմութիւն պարզեւելու մեզի եւ բոլոր ժողովուրդներուն »:

⚔ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, Թրիգվը Լի, որ Փարիզ կը գտնուէր, Լոնտոն գնաց եւ-րեկ, տեսակցելու համար Անգլիոյ վարչապետին հետ: Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը տրամադիր է լսելու որեւէ գործնական առաջարկ, ի նպաստ խաղաղութեան: Պ. Լի մեր-ժեց որեւէ յայտարարութիւն ընել իր տեսակցութեանց մասին: «Բան մը կրնամ ըսել երբ Նիւ Եորք կամ Ուոշինկթըն վերադառնամ»: Փարիզի թեր-թերը կը գրեն թէ ընդհ. քարտուղարին տեղեկութիւնները որոշ լաւատեսութիւն ներշնչած են Պ. Շումանի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՆՇԻ ԾՈՎԷՆ հեռացան խորհրդային 31 ձկնորսանաւերը, որոնց երեւումը այնքան իրա-րանցում պատճառած էր պահ մը: Անգլ. օդանաւեր հսկողութիւն կը կատարեն այս ձկնորսանաւերուն վրայ որոնք իրենց ճամբան պիտի շարունակեն մինչեւ Սեւ Ծովու ռուսական ափերը :

ԾՈՒՆԱՍՏԱՆի վարչապետը վերջնագիր մը ուղղեց պետական պաշտօնեաներուն, որպէսզի վերսկսին աշխատանքը, այլապէս հրաժարած պի-տի համարուին :

ԻՍՐԱՑԷԼի մէկ միլիոն բնակչութիւնը աւելցնելու համար, Սիոնական կազմակերպութիւնը որոշած է 150 — 200 հազար Հրեաներ փոխադրել այս տարուան ընթացքին :

ԱՒՍՏՐԻՈՑ հաշտութեան դաշնագրին քննութիւնը նորէն յետաձգուեցաւ: Արտաքին նախարարներու փոխանորդները իրենց 254րդ նիստը կը գումարէին Բ. օր, Լոնտոնի մէջ, երբ Մոսկուայի ներկայացուցիչը պահանջեց յետաձգել յաջորդ ժողովը, մինչեւ որ արեւմտեան երեք պետութիւնները պատասխանեն Ա. Միութեան Ապրիլ 20 թուակիր ծանուցագրին՝ Թրիէսթէի մասին: Կարելի չեղաւ համոզել թէ Թրիէսթէի խնդիրը կապ չունի Աւստրիոյ հետ :

ԻՒՆԷՍՔՈՑի Ե. ընդհ. ժողովը բացուեցաւ Ֆիրէնցէի մէջ (Իտալիա): Զեխոսլովաքիոյ եւ Հունգարիոյ ներկայացուցիչները առին քալեցին, բողոքելով ազգայնական Զինաստանի պատուի-րակներուն ներկայութեան դէմ: Ա. Միութիւնը անդամ չէ այս կազմակերպութեան, Լեհաստան անդամատուրք չէ վճարած չորս տարիէ ի վեր :

ԵԳԻՊՏՈՍ կը բանակցի Մ. Նահանգներուն հետ, արդիական զէնքեր ստանալու համար, ինչ-պէս կը գրէ Գահիրէի «Ալ Միսրի» թերթը: Միջին Արեւելքի միւս երկիրներն ալ զէնքեր կը ստանան :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ԿԵԱՆՔ ՈՒ ԵՐԱԶ

Հեղինակ Մ. Իշխան, Պէյրութ: Երիտասարդ բանաստեղծին 4րդ հատորը:

Գին 250 ֆրանք, դաւառի համար 300, սակաւաթիւ օրինակներ կը գտնուին «Ցառաջ»ի հմբագրատունը :

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Մարսէյլի մէջ

Կը տօնուի Մայիս 27ին, Casa d'Italia:
Կը նախագահէ Բժ. Ց. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— Շաբաթ երեկոյ, (27 Մայիս), ժամը 8.30ին Horlogeի սրահին մէջ, 137 Cours Lafayette:

Կը խօսի ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Գեղարուեստական խնամուած բաժին: :
Հանդէսէն վերջ խնջոյք, մինչեւ առաւօտ, Brasserie Etoileի սրահին մէջ, 1 Cours Gambetta :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆրանսահայ Կ. Խաչի :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Fêtesի սրահը, 22 rue Voltaire, Ալֆորվիլ:

Կը նախագահէ ընկեր ՑՈՎՀ. ՉԵՐՋԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՑԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին:
Մուտք 100 ֆրանք :

★

ԱՒՌՈՒՎԻԼ.— Մայիս 28ին, կէսօրէ վերջ :
Կը խօսի ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

★

ՎԱԼԱՆՍ.— Մայիս 27ին, ժամը 20.30ին :
Salle des Fêtes :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ Հոմանի ենթակոմիտէին, Ֆր. Կապ. Խաչի սանուհիներու, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի եւ բարեկամ կազմակերպութեանց :

Կը նախագահէ՝ ընկեր Մ. ԴԱՒԻԹԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կը նուագէ Վիէնէն ջութակահար Պ. Պէպիրեան : Հոմանի սանուհիներուն կողմէ պիտի ներկայացուի երկու թատերախաղեր՝ «ԶՈՒԼՈՒՄԻ ԱՇԽԱՐՀԷՆ» եւ «ԱՂԹԱՄԱՐ»:

Մուտքը ազատ է :

Մայիս 28ի դիշերը խնջոյք, Հ. Ց. Դ. Ա. Ահարոնեան ակումբը :

★

Ս. ՇԱՄՈՆ.— Մայիս 27ին, ժամը 8.30ին :
Salle **Jeanne d'Arc** :

Նախաձեռնութեամբ «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդ «Վարդգէս» խումբին, եւ ուրիշ կազմակերպութեանց, ինչպէս եւ սիրայօժար մասնակցութեամբ Սէնթ Էթիէնի Սանուհիներու պարախումբին :

Կը նախագահէ Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ
Գեղարուեստական խնամուած բաժին :
Մուտքը ազատ է :

★

ՎԻԷՆ.— Մայիս 28ին, ժամը 14.20: Théâtre Municipalի մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Կ. Խաչի, Տ. Տ. Հայր. Միութեան, Հայ Կամաւորներու Մարտիկներու Միութեան :

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին, կապոյտ Խաչի սանուհիները, հայկական պարեր-բով եւ խմբերգ: Երիտասարդ ջութակահար Պէպիրեան, ինչպէս նաեւ Վալանսի Նոր Սերունդէն Զ. Գասեան :

Կը խօսի ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

★

ՓՈՆ ՏՕՊՆԱ.— Մայիս 28ին:

★

ՏԷՍԻՆ, Մայիս 28ին :
Կը խօսի ընկեր ՀՐ. ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

★

ՌՈՄԱՆի ՄԷՋ.— Մայիս 26ին, St. Bernardի սրահին մէջ : Կը խօսի ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻ-ՐՈՍԵԱՆ: Պիտի ներկայացուի «Զուլումի աշխարհ»էն պատկեր մը:

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

★

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի եւ սանուհիներու միութեան:

Այս կիրակի ժամը 3.30ին, Ile Verte, rue Lachmann, dancing Olympiaի սրահին մէջ:

*Խօսք պիտի առնէ Կրընոպլի քաղաքապետ Dr. **Martin** :*

★

ՊՈՒՏՈՑի ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Մուրատ խումբի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին:

Այս կիրակի ընկերվարականներու սրահը, Սըշօն : Հանդէսէն վերջ խնջոյք :

Մուտքը ազատ է :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Վիէն.— Հ. Ց. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Օհանջանեան ակումբը: Ներկայա-նալ իրենց անդամատետրերով :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ: Նիւթը՝ «Մայիս 28»ը: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի Օմոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԻՍԻԻ Ֆր. Կ. Խաչի ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին Արիմեան սրահին մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

Հ. Ց. Դ. ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբը կազմակերպած է, այս կիրակի առաւօտ յարգանքի այց մը մեր ողբացեալ ընկեր Կիպրանոս Եղիազարեանի գերեզմանին: Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ բարեկամներ: Հաւաքավայր Ժանթիլի գերեզմանատան մեծ դրան առջեւ, ժամը 10ին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի բոլոր անդամուհիները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս ուրբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբը, rue des Convalescents: Շատ կարեւոր օրակարգ: Անպայման ներկայ ըլլալ :

Ֆր. ԿԱՊ. ԽԱՉի Անկէնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9—11, սովորական սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Անդամատետրերը միասին բերել:

Հ. Ց. Դ. Անիէռ Պուա Քոլոմպի «Արամ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, Ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի Սէնթ Անթուանի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, ընկ. Մանուկեանի բնակարանը: Շատ կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ դիշեր ժամը 8ին, ընկերուհի Նուարդ Եղիազարեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Անպայման ներկայ դտնուիլ:

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐՈՒԻ ընկեր Հայկ Թովմասեան :

Երեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Իսիի Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, այս չաբաթ, դիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Այս առթիւ առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի՝ «ՄՈՒՐԱՏ – ԴԱՒԻԹ» կամ «ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ 20 – ՐՈՒԹԻՒՆ», ծիծաղաշարժ զաւեշտ, սիրայօժար մասնակցութեամբ, դերասան Ա. Միսիրեանի եւ Իսիի «Խանասոր» խումբի լաւագոյն ուժերու:

Թատերախաղի վերածեց Բ. Հապէշեան, Ն. Պէշիկթաշլեանի «Երդիծավէպեր»էն:

Եւրոպական պարեր երկու նուագախումբով, կարօ Սարեան եւ Գլօտ Լիւքէռ :

Հաղորդակցութեան միջոց.— métro Mairie d'Issy :

ԾԱԽՈՒ Է

Singer մը 31K 18 serie Y. կօշիկի երես կարելու: Նոր վիճակի մէջ, 1939ի չինութիւն, քիչ եւ խնամքով գործածուած: Նպաստաւոր գին: Դիմել Լեւոն Գ. 29 Ave. du Bas Meudon, Իսի լէ Մուլինօ:

Օգտակար տիրեւ

Հայ ընտանիք մը պատրաստ է խնամելու 4—5 պզտիկներ, ութ – տասը տարեկան: ԼԱԻ ՄՆՈՒՆԴ եւ ԳՈՒՐԳՈՒՐԱՆՔ: ՀՐԱՇԱԼի ԲՆՈՒԹԻՒՆ:

Դիմել նամակով եւ երկու նամակադրոշմ ներփակելով.— Mr. Momdjian, Mavarin, Mégève (Hte. Savoie):

ՁԵՆՔԵՐՈՒ ՆԵՐԿԱՐԱՐ

ԿԱՐԱՊԵՏ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
24 rue Gallieni, Boulogne s/Seine
կը ստանձնէ ամէն տեսակ աշխատանքներ մատչելի գիներով :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)

ՅԱՌԱՋԱԴ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս· 800 ֆր·, Տար· 1600, արտ· 2500 ֆր·
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր· C.C.P.Paris 1678–63
Jeudi 25 MAI 1950 Հինգշաբթի 25 ՄԱՅԻՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6161–Նոր շրջան թիւ 1572

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԴԷՊԻ Ա՛Հ, ԴԷՊԻ ՋԱ՛Խ

Թուրքիոյ ընդդիմադիր կուսակցութեան՝ Դեմոկրատի ղեկավարին յաղթանակէն ի վեր, Պոլսոյ եւ Անգարայի թերթերը, ինչպէս եւ շատ մը օտար լրագիրներ կը շարունակեն ցնծութեան ա – ղաղակներ արձակել :

Մթնոլորտն առեւտրեր լուրեր կը հաղորդեն, նոր եւ աւելի փայլուն ապագայ մը նախատեսելով Թուրքիոյ համար :

Ինչպէս բացատրած ենք արդէն, իրականին մէջ մեծ տարբերութիւն չունին յաղթական Դեմոկրատն ու պարտեալ Հալքը, իրենց հիմնական ծրագիրներով եւ գործնական առաջադրութիւն – ներով :

Երկուքն ալ ժառանգորդներն են հանգուցեալ Իթթիհատի ցանած սերմերուն եւ Մ· Քէմալի սաթքած յեղափոխութեան : Թունդ ազգայնական , եւ երեւութապէս արդիական :

Եւ սակայն, ինչ որ տեղի ունեցաւ 1950 Մայիս 14ին, Ազգ· ժողովի ընտրութեանց առթիւ , նոր շրջան մը կը բանայ ժամանակակից Թուրքիոյ պատմութեան մէջ : Նոր՝ ներքին քաղաքականութեան տեսակէտով :

Տեսակ մը անարիւն յեղաշրջում էր որ կատարուեցաւ, տապալելու համար միահեծան ուժ մը,— նոյն ինքն Մ· Քէմալի հիմնած կազմակերպութիւնը :

Մինչ երկրպագուն՝ զօրաւորին, թուրք մամուլը այս առթիւ ալ պերճախօսութեան դոհար – ներ կը թափէ, փառաբանելու համար նոր յաղթանակը :

— « Մի՛ մոռնար Մայիս 14»ը, կ'ազդարարեն մինչեւ անդամ այն թերթերը որ պայքար կը մղէին ընդդիմադիրներուն դէմ :

— « Լոյս իջնէ գերեզմանին վրայ մեր հայրերուն եւ պապերուն, որոնք այս օրը պատրաստեցին : Ազատութեան արժանի ազգի մը գաւակներն ենք միշտ : (Սօն – Սաաթ) :

Վաթան, քիչ մը աւելի համարձակ, բարձրաձայն կը յայտարարէ իր խմբագրապետին՝ Ահմէտ Էմին Եալմանի բերնով ·

— « Այսօր կը խայտայ հոգին այն հայրենակիցներուն որոնք աւելի քան տխուր եղան իրենց շունչը փչեցին, որպէսզի Թուրքիոյ մէջ ստեղծուէր ազատ, օրինաւոր եւ բացարձակապէս հաղաբակիրք վարչաձեւ մը : կասկած չկայ թէ նոր արեւ մը կը ծագի մեր երկրին հորիզոնին վրայ : Առաջին անգամ է որ ժողովրդային կամքը կ'արտայայտուի ազատօրէն, առանց բռնութեան եւ ճնշումի » :

Ամերիկեան աւազանին մէջ թրծուած խմբագիրը մեզնէն կը թուէ պարտեալին՝ Հալքի մեղքերը ,

— « Այդ կուսակցութեան վարիչները առաւելապէս անցեալին կապուած եւ կաչչած էին եւ չկրցան ըմբռնել թէ հայրենակիցները պետական փոփոխութիւն մը կ'ուզեն սրտանց : Հալբը ազգային բաղձանքները լսելէ աւելի, գլուխ բռնեց ժողովուրդին եւ կոյրկուրայն յարձակեցաւ ընդդիմադիրներուն վրայ» :

Փառաբանական տաղերուն հետ զուգընթաց , կ'երեւան տեսութիւններ՝ նոր իշխանութեան ուղեղի մասին :

Այս առթիւ, ամբողջ թուրք մամուլը դոհունակութեամբ կը յիշեցնէ թէ «ամենադոյզն փոփոխութիւն մը պիտի չկատարուի արտաքին քաղաքականութեան մէջ» :

Դեմոկրատ կուսակցութիւնը ինքն ալ միշտ հաւաստիքներ տուած է այս մասին :

Ընտրութիւններէն անմիջապէս վերջը, կուսակցութեան վարիչներէն Ֆուատ Քէօփրիւլի , այժմ արտաքին նախարար, կը յայտարարէր « Ֆրանս – Փրէս »ի թղթակցին · — « Որ եւ է փոփոխութիւն պիտի չկատարուի արտաքին քաղաքականութեան մէջ» :

Հիմնական հոդը ներքին է : Պիտի աշխատին զարկ տալ տնտեսութեան եւ ապահովել ելմտացոյցին հաւասարակշռութիւնը :

Իսկ ամէնէն կարեւորը.— « Դուռը բաց պիտի թողունք օտար դրամագլուխին առջեւ» :

Ուրեմն չեղում Մ· Քէմալի քաղաքականութենէն, որ պայքար կը մղէր օտար դրամագլուխին դէմ, կը ջնջէր զանազան մենաշնորհներ, սեփական ճարտարագործութիւն, անկախ տնտեսութիւն ստեղծելու համար :

Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆՈ՞Ր ՊԻՏԻ ԽԵՆԴԵՆԱՆ

Ամերիկացիները լեզուանի լրագրող մը ունին, Տրիւ Փիրսըն, հնարամիտ վարպետ մը «զգայացոյց» լուրերու :

Փիրսըն ոչ միայն կը դրէ , այլեւ կը խօսի ձայնասփիւռ մեքենային վրայ, զարմանազան «գաղտնիքներ» հաղորդելով :

Ցաճախ միջազգային դիւանագիտութեան աղուէսներն անդամ ափ ի բերան կը ձգէ, իր յայտնութիւններով :

Կ'ուզէ՞ք իմանալ իր վերջին գաղտնիքը :

— Արդէն պատրաստ է «կազ մը որ կը խեն – դեցնէ մարդը»:

Իր քաղած — կամ հնարած — տեղեկութեանց համաձայն, այս կազը կը խորտակէ թշնամի զինուորին դիմադրութեան կամքը, հլու հպատակ դարձնելով իր հակառակորդին :

Առաջին անգամ Գերմանները դատեր են այս նոր կազը :

Եթէ փոքր քանակութեամբ գործածուի, սիրտ – խառնուուք եւ գլխու ցաւ կը պատճառէ : Իսկ եթէ չափը աւելցնեն, զոհերը խեղաթիւրութեան եւ անձնասպանութեան կը մղուին :

Եւ վերջապէս, եթէ ամբողջ բանակի մը դէմ գործածուի, այս կազը զինուորներուն խելքը թռցնելով, կրնայ զանոնք նետել թշնամիներու թնդանօթի կրակին տակ :

Կազարդել դիմակները անզօր են «խենդեցնող կազ»ին դէմ, որ կը տարածուի մթնոլորտին մէջ , նոյնիսկ անցնելով պողպատէ խողովակներէ ...

Այս բոլորին մէջ մէկ բան կը զրաղեցնէ զիս :

Մարդկութիւնը տակաւին պէ՞տք ունի խեն – դեհալու, որպէսզի «խենդեցնող կազեր» ար – տադրէ :

Խենդեցած չէ՞ արդէն :

Խելագարութեան դերագոյն աստիճանին հասած չէ՞, երբ այսքան հրէշային դիւտեր կը յղանայ եւ կ'աւետէ :

Երբ ոչ միայն զանգուածային մարդասպանութեան միջոցներ կ'որոճայ, այլ եւ կը տարփողէ , ի հարկին գործածելու վճռականութեամբ ...

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ նոր դահլիճին անդամները բոլորն ալ առաջին անգամ է որ նախարար կ'ըլլան, բայց ազգ· պաշտպանութեան նախարարէն (Շէվքէթ Ինճի) : Դատական նախարարը, Հալիլ Էօղլիւրիւք, որ վճռաբեկ առեանին նախագահն էր, արմատական գաղափարներ ունի եւ հաւանական է որ մեծ բարենորոգումներ կատարէ : Արտաքին նախարարը, Ֆուատ Քէօփրիւլիւ , պատմագէտ եւ արեւելագէտ , Ֆրանսայի մէջ կատարելագործած է իր ուսումը եւ պատուակալ անդամ է Փարիզի համալսարանին : Հանրապետութեան նախագահը, Ճէլալ Պայար, հռետոր մը չէ, երբեք ձայնը չի բարձրացներ, բայց քաջ տրամաբանող է եւ բառեւ աչխատող, ինչպէս կը հաւաստեն իրա – գեկներ :

ՈՍԿԻՆ ՆՈՐ ԱՆԿՈՒՄ մը կրեց Փարիզի հրապարակին վրայ, իջնելով սակի մը որ տեսնուած չէր 1948էն ի վեր : Կրամը 442 ֆրանք կ'արժէր Գչ· օր, (447 ֆր· Բչ·), մինչ 472 էր երկու չաբաթ առաջ : Նափոլէոնը 3110էն 3080ի իջած էր երկու – չաբթի (3240 կ'արժէր երկու չաբաթ առաջ) : Սեւ չուկայի մէջ տոլարը կ'արժէր 351, սթերլինը 860, դուխ· ֆրանքը 81.75 ֆրանք :

1.500.000 ԳԵՐՄԱՆ զերիներու խնդիրը միշտ կը զբաղեցնէ արեւմտեան պետութիւնները : Լոռեզու ժողովին մէջ, ի պատասխան հարցումի մը, կառավարութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ «ճնշարտութեան չի համապատասխաներ Մ· Միութեան այն դիտումը որ կ'ըսէր թէ բոլոր զերիները վերադարձուած են : Ընդհակառակն, այդ յայտարարութիւնը տեղի տուաւ անվստահութեան եւ կասկածի » :

ՔԻՆԹՈՊՐԻի «կարմիր աւազերէյը», Հիւլիւթ Ճոնսըն, նորէն թշնամական ցոյցի մը հանդիպեցաւ Քանատայի մէջ, բանախօսութեան մը առթիւ : Հարկադրուեցաւ սրահին ետեւի դուռնէն փախչիլ, ցատկելով ցանկապատէ մը, մինչ ցուցարարները հոտած հաւկիթներ եւ քարեր կը նետէին :

Երեք Մեծերու նոր բողոքը

ԿԱՄԲԱՍՏԱՆՆԵՆ Մ· ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԹԷ 50.000 ՀՈԳԻՆՈՑ ԲԱՆԱԿ ՄԸ ԿԱԶՄԱԾ Է ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ՄԷՋ

Արեւմտեան երեք մեծ պետութիւնները, Ֆրանսա, Անգլիա եւ Մ· Նահանգները նոր բողոքագիր մը ուղղեցին Մ· Միութեան, ամբաստանելով թէ 50.000 հոգինոց զինուորական ուժ մը կազմած, սպառազինած եւ մարզած է արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, իբրեւ կորիզը գերմանական նոր բանակի մը : Երեքը միասին կը պահանջեն ցրուել այդ ուժը, հարթելու համար Արեւմուտքի եւ Արեւելքի հաշտութեան ճամբան : Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, երեք պետութիւնները այս խնդիրը քննած են անցեալ շաբթու, արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովին առթիւ : Երեք ծանուցագիրները չատ մեծ տարբերութիւն չունին իրարմէ : Փարիզի, Լոնտոնի, Ուաշինկթընի եւ Արեւելեան Գերմանիոյ մայրաքաղաքին մէջ մանրամասն տեղեկութիւններ կը հրատարակուին այս նոր բանակի զինուորագրութեան, կազմակերպութեան եւ սպառազինութեան մասին :

Երեք պետութեանց բողոքը առաջին անգամ հաղորդեց Մ· Նահանգներուն արտաքին նախարարութիւնը : Ամերիկեան ծանուցագիրը, որ կը բաղկանայ երկու հազար բառերէ, կ'ըսէ թէ այս զինուորական ուժին կազմութիւնը կը խախտէ Մ· Միութեան կողմէ ստորագրուած հինգ յանձնառութիւններ եւ «կը խորտակէ աչխարհի վստահութիւնը » ռուսական խոստումներու մասին :

— « Ոստիկանական սովորական ուժ մը չէ այս եւ սովորական պարտականութիւններ չէ որ կը կատարէ : Ան կը ստանայ հիմնական մարզանք հետեւակազօրքի, հրետանգութեան եւ զրահապատ կազմածներու ւսպառազինուած է ղէնքերով, զնդացիրներով, ռմբաձիգներով, հակօդային թնդանօթներով, հրասանդներով եւ հրասայլերով : Հետեւաբար կը համարուի զինուորական ուժ » :

Ծանուցագիրը յետոյ դիտել կուտայ որ եթէ Մ· Միութիւնը կ'ուզէ ստիճան մը վերահաստատել վստահութիւնը իր խաղաղասիրական հաւատիքներու մասին, պարտաւոր է «անմիջապէս լուծել իր կազմած զինուորական զօրամասերը արեւելեան Գերմանիոյ մէջ» :

Ամերիկեան ծանուցագրին համաձայն, այս նոր բանակը կազմուած է 1949 Օգոստոսին, ընդհ· քննիչ Վիլհելմ Զայսերի ղեկավարութեամբ եւ կը բաղկանայ 39 մարզիչ խումբերէ եւ առնուազն 11 դասընթացքներէ՝ (սպաներ մարզելու համար) : Ծանուցագիրը մեծ կարեւորութիւն չտալով հանդերձ նորակազմ բանակին զինուորական կարողութեանց, կ'ըսէ թէ «ապագային ան կրնայ կորիզը դառնալ գերմանական նոր բանակի մը կամ ներքին ապահովութեան ուժի մը, պահպանելու համար համայնավարական տիրապետութիւնը » : Մանաւանդ որ, հրամանատարութեան ուղղակի չղթայ մը կազմուած է գերման զօր· Զայսերի եւ ռուս զօր· Պետրոկովսկիի միջեւ : Խորհրդային սպաներ կը վարեն բոլոր մարզանքները եւ դասընթացքները : Գերմանները «սովէտնիկ» կ'անուանեն այս սպաները որոնք գերման ոստիկանի համազգեստ կը հագնին իրենց պարտականութիւնը կատարած ատեն :

Միեւնոյն աղբիւրին համաձայն, նորակազմ ուժին բարոյական կորովը ընդհանրապէս տկար է, վասնզի բնակարանները խեղճ են, անհատական ապատութիւնը կաչկանդուած է եւ չատերը բռնի զինուորագրուած են :

× Բրիտանական ծանուցագիրը կը դանգատի որ իրենց լուր տրուած չէ այս զինուորական ուժի մասին, թէ անոր կազմութիւնը կը խախտէ չարք մը յանձնառութիւններ, մէջն ըլլալով Եալթայի եւ Փոցտամի համաձայնութիւնը եւ 1945 Սեպտեմբերի պայմանագիրը որ կը գծէր Գերմանիոյ զինաթափութեան պայմանները :

Ֆրանսական ծանուցագիրն ալ նոյն դիտողութիւններն ընելով, կը խնդրէ Մ· Միութենէն զարմանել իրերու այս վիճակը, այսինքն լուծել կազմուած զօրամասերը, ինչ որ մեծապէս պիտի աղդէ միջազգային կարծիքին վրայ :

Ի ԽՆԴԻՐ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ

Ազգաժողովին ընդհ· քարտուղարը, Պ· Թրիկվը Լի, որ Լոնտոն գացած էր, Անգլիոյ վարիչներուն հետ ալ երկար խօսակցութիւններ ունեցաւ , պարզելով իր ծրագիրները՝ ի խնդիր խաղաղութեան :

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ իր դիմաւորը նպատակն է ելք մը գտնել, համաձայն Ազգաժողովի դաչինքին 28րդ յօդուածին, որպէսզի Ապահովութեան Խորհուրդը կարենայ ժողով դումարել նաեւ Նիւ Եորքէն դուրս, եւ բացատրաբար ներկայ ըլլան արտաքին նախարարներ եւ վարչապետներ : Այս ծրագիրը կը տրամադրէ նաեւ ձեւ մը գտնել, հակողութեան տակ առնելու համար հիւլէական ուժը :

Պաշտօնապէս յայտնի չէ թէ ընդհ· քարտու –

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ԱՐԺԷՔԸ

ՄԵՐ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Հաճոյք է, ի հարկէ, ամփոխարինելի հըր – ճուանք՝ խօսիլ յաղթանակի մասին :

Հրճուանքին կը խառնուին սակայն տրամու – թիւնն ու խռովքը այսօր, երբ կը դիտենք տարօ – րինակ այս դէմքերը, իրարու քով չարուած, ո – րոնք խոհուն ու զգեխիկոր կը նային հեռուն :

Տրամութիւն ու խռովք, երբ կը մտաբերենք, կեանքը զոր անոնք ապրեցան, տառապանքը զոր կրեցին, կորովն ու քաջութիւնը որ հարկ եղաւ ա – նոնց, զալու հանդիպելու համար... այս ողբերգու – թեան :

Կը մնան տրամութիւնն ու խռովքը մեզի, կը մնայ ընդվզումը միայն, երբ կը համեմատենք ա – նոնց տուածը, «վարձատրութեան» հետ զոր ու – նեցան :

Գեղեցիկ «վարձատրութիւն», յիրաւի :

Ունեցան միայն ցաւ ու տառապանք, յուսա – խաբութիւն ու դառնութիւն, ունեցան սա պատի – ժը որ Սփիւռք կը կոչուի, տառապագին կեանքը թափառական մարդուն :

« Անմեղներուն պատիժը», խորագիրը պէտք է ըլլայ գիրքի մը, եթէ երբեք մէկը ուզէ դրել այս մարդոց պատմութիւնը :

Պատմութիւնը սա դժբախտ ու վսեմ մարդոց, որոնք Արմէնները կը կոչուին ի սփիւռս աշխարհի, Հայեր կը կոչուին, երկրագունդի հինգ ցամաքա – մասերուն վրայ ցրուած, ամէն դաշտի մէջ վրան մը լարած, ամէն նահանգիստի մէջ խարիսխ նետած :

Պատմութիւնը սա դժբախտ ու վսեմ մարդոց, որոնց բոլորին ալ նայուածքները ուղղուած են տակաւին առանց յուսահատելու , երկրագունդի բոլոր անկիւններէն, անսահման խաւարը ճեղքող հարիւր հազարաւոր լուսարձակներու պէս ուղ – ղուած են մէկ կէտի վրայ, սիրով, կարօտով, մէկ կէտի վրայ, իրենց զարաւոր հայրենիքին :

Թողունք սակայն այս տխուր մտածումները, գիտեմ որ պէտք է խօսիմ յաղթանակի մը մասին, Հերոսամարտի մը մասին, եւ ի՛նչ հերոսամարտ : Վասպուրականի՛ հերոսամարտը ...

Քննենք այդ հերոսամարտը, քննենք զայն ընդգրկող ամբողջ շրջանը, պահ մը մէկդի վանե – լով մեր այսօրուան տրամութիւնն ու ընդվզումը, քննենք պաղարիւնութեամբ, այնպէս ինչպէս պէտք է մօտենալ պատմութեան :

Վասպուրականի Հերոսամարտը կը կազմէ մէկ եւ ամբողջական հայութեան, դառնուին անոնք հայրենի հողերուն վրայ թէ թափառին օտար եր – կիր, այդ մէկ եւ ամբողջական հայութեան, զոր ի զուր բանակներ, մարդիկ, Հայեր եւ ոչ–Հայեր, կ'ուզեն մասերու բաժնել, կ'ըսեմ, այդ մէկ եւ ամբողջական հայութեան մէկ եւ ամբողջական պատմութեան ամէնէն մեծ արժէքը ներկայացնող արարքը կը կազմէ Վասպուրականի յաղթանակը : Մեր նորագոյն պատմութեան ամէնէն զեղեցիկ էջը :

Որքան ուսումնասիրենք այդ պատմութիւնը, այնքան աւելի կը համոզուինք թէ Հայաստանի մէկ գաւառին մէջ մղուած, հայութեան մէկ մա – սին կողմէ չահուած այս յաղթանակը, իր հետե – ւանքներով եւ իր պատմական նշանակութեամբ, կ'անդրադառնայ ընդհանուր հայութեան ճակա – տագրին : Կը փոխէ, ուրիշ հունի մէջ կը դնէ մեր պատմութիւնը :

Այս հերոսամարտը միայն Վասպուրականի չէ պատկանիր : 1915ի Ապրիլին մղուած եւ չահուած ինքնապաշտպանութեան այդ սխրալի կռիւներուն ներկայ էր ամբողջ հայութիւնը, մտքով ու հո – գիով ներկայ էր, եթէ ոչ ֆիզիքապէս : Աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել, այդ կռիւին հայութիւնը ներ – կայ էր իր լաւագոյն ներկայացուցիչներով, յան – ձինն Վասպուրականցիներուն :

Եւ մեծագոյն պատիւն է զոր կրնանք ընծայել ժողովուրդի մը մէկ մասին, երբ այդ մէկ մասը, պատմական տրուած մէկ վայրկեանին, արժանա – վայել կերպով կրնայ ներկայացնել նոյն ժողո – վուրդին ամբողջութիւնը :

Փառք ու պատիւ ուրեմն, Վասպուրական աշ – խարհին, որ այս հերոսական էջը կուգայ աւել – ցնել Հայոց պատմութեան :

Ամէն բանէ առաջ ես կ'ուզեմ ճշդել, վաս – պուրականի հերոսամարտին պատմական արժէքը, մեր նորագոյն պատմութեան մէջ :

Մեր ազատագրական կռիւներուն մէջ միակը չէ ան, 1915էն առաջ թէ վերջ : Բայց իր համե – մատութեամբ,— 200.000 Հայերու կեանքն էր այնտեղ խնդրոյ առարկայ,— ան ամենամեծն է : Անոր բացառիկ նշանակութիւնը նոյնիսկ այդ թիւն մէջ չէ : Վասպուրականի Հերոսամարտը միակն է մեր մղած կռիւներուն մէջ, որ կատարեալ յաղ – թանակով մը վերջացաւ :

Իրական յաղթանակ մըն է, զինուորական յաղթանակ մը :

Եւ երբ գիտենք թէ Հայոց պատմութիւնը, մեր հին ու նոր պատմութիւնը, չատ պարտութիւններ եւ իրական չատ քիչ յաղթանակներ կը պարունա – կէ, այն ատեն աւելի կը մեծնան այս հերոսա – մարտին արժէքն ու հմայքը : Ժողովուրդ մը չի կրնար ապրիլ պարտութիւններով : Ապրիլ ուզող ժողովուրդի մը պատմութիւնը պէտք է նաեւ ար – ձանագրէ յաղթանակները, եթէ կ'ուզէ դառնալ ներշնչարանը այդ ժողովուրդին, եթէ կ'ուզէ հա – ւատալ եւ յոյս ներշնչել անոնց՝ որոնք կը հետեւին իրեն :

Մեծ է ուրեմն Վասպուրականի յաղթանակին բերած նպաստը, բայլ նիւթական, բուն նպաս – տէն, եւ հոս կարելի է զործածել բարոյական բառը ճշդութօրէն, մեծ է անոր նպաստը իր բա – րոյական ազդեցութեամբ, իր յառաջ բերած յաղ – թանակին հոգեբանութեամբ :

Նիւթական նպաստը այն էր որ 1915ին կրցաւ փրկել 200.000ի հայութիւնը, գրեթէ անվնաս : Մարդկային նպաստը այն էր որ 1918ին, երեք տարի վերջ, գրեթէ նոյն զարնանային ամիսնե – րուն հայութեան մղած մեծ կռիւներուն ընթաց – քին, զինուորները գրաւ Սարտարապատի եւ Ղա – րաքիլիսէի հրամանատարութեան տրամադրու – թեան տակ : Կռուողներ տուաւ, կռիւ վարժ, նոյն թշնամիին անդամ մը արդէն յաղթած զինուորներ :

Եթէ երբեք, Վասպուրականի մէջ պարտուած ըլլար հայութիւնը եւ Վասպուրականն ալ վերած – ուէր թրքահայ միւս դառնութերուն, ո՞վ պիտի զո – րացնէր Սարտարապատի ճակատամարտը :

Զուգադիպութիւն մը չէ միայն որ հայու – թեան համար մղուած մահու եւ կենաց այդ, եր – կու կռիւներուն, անպարտելի կամքը, հաւատաց – եալ առաջնորդը կը հանդիսանայ նոյն անձը — Ա – րամ Մանուկեան :

Ցաղթելու վարժեցուց Վասպուրականը, յաղ – թելու վարժութիւն մը տուաւ հայութեան, վեց դար պարտութեան մէջ ապրող այս ժողովուրդին :

Ահա ուրեմն այն մեծ տեղը որ կը գրաւէ այս առաջին յաղթանակը մեր նորագոյն պատմու – թեան մէջ :

Հետաքրքրական պիտի ըլլար ուսումնասիրու – թիւնը այն մտաւորական եւ քաղաքական նպաս – տին զոր Վասպուրականը բերաւ 1915էն մինչեւ այսօր մեր հայրենիքին :

Ես հոս եկած չեմ սակայն միայն Վասպուրա – կանի գովքը հիւսելու, չեմ եկած ձեր զգացումնե – րը շոյելու, Վասպուրականցիներ : Հերոսամարտի մը ժողովրդավարութիւնը, եթէ տուրք մըն է զոր վերապրողները պարտին ընծայել զոհուածներուն, առիթ մըն է աւելի, խորհրդածելու, դէպքերը քննելու եւ անոնցմէ քաղելու անհրաժեշտ դասերը :

Պատմութիւնը որովհետեւ մեր մեծագոյն ու – սուցիչն է : Անցեալի դէպքերը կը ծառայեն լու – սաբանելու ներկան, ճշդելու մեր ղիրքն ու ուղ – ղութիւնը այս օրուան խնդիրներուն դիմաց, եւ հետեւաբար կը պատրաստեն նաեւ ապագան : Պատմութիւնը դէպքերու կրկնութիւն մըն է, տարբեր ձեւերով, տարբեր պայմաններու մէջ, բայց խորքով նոյնը յաճախ :

Կ'օգտուի, անհատ թէ ժողովուրդ, այն որ գիտէ տեսնել, դատել, գիտէ դաս առնել :

Կ'արժէ ուսումնասիրել Վասպուրականի հե – րոսամարտը, կ'արժէ քննել պատճառները որոնք ամէն կողմ յանդեցան զանգուածային աքսորի եւ ահաւոր ջարդերու, եւ հոս, Վասպուրական աշ – խարհին մէջ, փառաւոր յաղթանակի վերածուե – ցան :

Ի՞նչ են բացատրութիւնները այդ յաղթանա – կին, ի՞նչ են դասերը զորս այդ յաղթանակը մեզի կը բերէ, այսօր, 35 տարիներ վերջ :

Կար երկրին աշխարհագրական դիրքը, սահ – մանի մօտիկութիւնը :

Վասպուրականի ժողովուրդը գիտէր եւ կը յուսար թէ դուրսէն իրեն կրնար օգնութիւն գալ, կը յուսար թէ ռուսական բանակները, հայ կամա – ւորական խումբերը կրնային իրեն օգնութեան հասնիլ : Գիտեմ որ անմիջապէս չիրականացաւ այդ յոյսը : Գիտեմ որ ամբողջ մէկ ամիս առան – ձին կռուեցաք, ձէվտէթի բանակին, իր միլլիներ – րուն, թուրք ու քիւրտ խուժանին դէմ : Գիտեմ որ այդ մոլեռանդ, բարբարոս եւ քանակով տասնա – պատիկ աւելի ուժը զսպեցիք դուք առանձին, ոչ միայն զսպեցիք այլեւ փախուստի մատնեցիք, եւ առանձին դուք էիք որ յաղթական հայ դրօշը տն – կեցիք Շամիրամի պատմական բերդին գագաթը : Ռուս բանակը մտաւ Վան, Թուրքերէն մաքրուած քաղաքի մը մէջ :

Այսուհանդերձ, բարոյական եւ հոգեբանա – կան մեծ առաւելութիւն մըն էր այդ բանակին մօ – տիկութիւնը :

Հերոսամարտին յաղթական ելքը սակայն կը պարտինք աւելի իրական պատճառներու :

Բազմաթիւ են անոնք եւ մէկը միւսէն աւելի թելադրիչ այդ պատճառները :

Դժբախտաբար կարելի չէ հոս ուսումնասի – րել զանոնք մի առ մի : Ես պատմական վերլուծում չէ որ կ'ընեմ, զայն կը ձգեմ աւելի ճեռնհաս եւ լաւատեղեակ անձերու :

Թերացած պիտի ըլլայի պարտականութեանս

Առեւելեան Միջերկրականի բանալին — Կիպրոս

Միջազգային մամուլը կը չարունակէ քրքրել Կիպրոսի խնդիրը, այն օրէն ի վեր որ Յոյները հանրաքուէ կատարեցին, պահանջելով Ցունաս – տանի միացնել կղզին :

Այս առթիւ ամերիկեան թերթէ մը կը քա – ղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները. —

Կիպրոս, բրիտանական գաղթավայրը, Թուր – քիայէն 70 մղոն հեռու է : Օգնաւերը խոպսխե – ցին հոն, հսկելու համար Սուէզի ջրանցքին եւ Փոքր Ասիոյ մերձավայրերը :

Մ. Նահանգներու դիւանագէտներէն ոմանք ռազմագիտական այս կղզին կը նկատեն հակաբոլ – շեւիկ ազգերու չղթային ամէնէն տկար օղակը : Այս չղթան Ֆրանսայէն, Իտալիայէն, Ցունաստա – նէն կ'անցնի Թուրքիա եւ Իրան :

Բրիտանական աղբիւրներ կ'ընդունին թէ Կիպրոսի 482 հազար յոյն տիրապետող ժողովուր – դին 25 առ հարիւրը կամ համայնավար է կամ ուղեկից :

Ցոյն Օրթոտոքս եկեղեցին, որ Թունդ հակա – համայնավար է, կը կարծէ թէ 30 առ հարիւրը կը կազմեն համայնավարները : Իսկ ամերիկեան աղ – բիւրներ կը հաշուեն 45էն 50 առ հարիւր : Եղեկիէլ Փափաեօաննուի (տեղական համայնավար կու – սակցութեան ընդհ. քարտուղար) կարծիքով 55 առ հարիւրը Սթալինեան են : Իսկ Սթէն Սուինթըն կը կարծէ թէ 35 առ հարիւրը համայնավար են :

Կիպրոսի մէջ համայնավարները կը կոչուին «Աքէլ», որ ըսել է Աչխատաւոր ժողովուրդին Ցա – ռաջդիմական կուսակցութիւնը :

«Աքէլ»ը հարիւր առ հարիւր համայնավար է , կը պարծենայ Փափաեօաննու, որ 1932ին համայ – նավար եղաւ, տասնըւթ տարի Անգլիա բնակելէ վերջ :

Համայնավար զործակցական «Համակիպրոսեան Դաշնակցութիւնը», տասը հազար բանուոր ունի , այսինքն երեք – չորրորդը Կիպրոսի կազմակեր – պուած աչխատաւորութեան :

1949ի քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ , համայնավարները եւ իրենց համակիրները չահե – ցան քուէներուն 44 առ հարիւրը :

Նիկոսիայի երկու համայնավար թերթերը ա – նանց միջամտութեան հեռագիրներ կը ղրկեն Թաս զործակալութեան եւ Պուքրէչի րատիոյին :

Հաւաստի տեղեկութեանց համաձայն, Կիպ – րոսի «համայնավար սպառնալիքը» առաջին տեղը կը գրաւէր Միջին Արեւելքի, Պոլսոյ եւ Գահիրէի վերջին դիւանագիտական ժողովներուն օրակար – գին վրայ :

Շատ մը Ցոյներ եւ ոչ – բրիտանացի օտարա –

մէջ սակայն, եթէ երբեք չանդրադառնայի այդ պատճառներուն գլխաւորներուն դոնէ :

Առաջինը պիտի կոչեմ — նախապատրաստու – թիւն .— Հսկայ աչխատանք մըն է միայն այս հարցին ուսումնասիրութիւնը. մեր յեղափոխա – կան պատմութեան ամէնէն չահեկան գլուխը : Հայ յեղափոխութեան արդարացումն իսկ է Վասպու – րականը, զայն թեթեւօրէն քննադատող մետասա – ներորդ ժամու բոլոր քաղաքագէտներուն դէմ :

Վասպուրականի յաղթանակը լառագոյն փաս – տըն է թէ յեղափոխութիւնն էր մեր միակ ճամ – բան, եւ մեր փրկութիւնը կրնար աւելի մեծ հա – մեմատութեամբ տեղի ունենալ , եթէ ուրիշ տե – ղեր ալ կարենային ստեղծել այն պայմանները զորս կրցանք ունենալ Վասպուրականի մէջ :

Հոս բաւականանք ըսելով որ Վասպուրականի ժողովուրդը պատրաստուած էր այդ կռիւը մղե – լու : Բաւականանք յիչելով անունները Քրիմեա – նին, Սրուանձտեանցին, Փորթուգալեանին, դաս – տիրակիչները քանի մը սերունդներու : Մեր բոլոր կուսակցութիւնները, Արմենական, Հնչակեան , Դաշնակցական, Համակաւար աչխատած են հոն, երկար տարիներ : Մեր յեղափոխութեան բոլոր քարոզիչները անցած են անկէ, եւ իւրաքանչիւր կայծ մը նետած հոգիներէն ներս : Յեղափոխական դաստիարակութիւնը եղած է ծրագրուած եւ եր – կարաչունչ աչխատանք մը : Ու մանաւանդ, ամէ – նէն կարեւորը, խօսքն ու գործը ընթացած են նոյն համեմատութեամբ : Ձառերէն ու խօսքերէն զատ, խանդավառ երիտասարդութեան մը ձեռքին զէնք դրուած է : Ամէն տուն, ամէն այգիի մէջ զէնք կար թաղուած : Ինչպէս չատ մը ուրիշ տե – ղեր, յեղափոխութիւնը միակողմանի եւ թերի չէր եղած :

Զինուած էր Վասպուրականի ժողովուրդը : Ապացոյցը այն էր որ, Դաւոյի այնքան դժբախտ դաւաճանութենէն վերջ 1915ի Ապրիլին Վասպու – րականի ժողովուրդը, թէեւ անբաւական, բայց հարկ եղած զէնքերը ունէր տակաւին ինքզինքը պաչտպանելու համար :

(Մնացեալը յաջորդով)

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

կանները կը մեղադրեն գաղթային նախարարու – թեան անչարժութիւնը :

65 առ հարիւրը ամբողջ ժողովուրդին կը պաշտպանէ «Ինոսիս»ը : Առանց համայնավարնե – րուն, ամբողջ յոյն ժողովուրդը կրնար օգնել Յոյն օրթոտոքս եկեղեցիին որ «Ինոսիս»ին յարի : Ներ – կայիս համայնավարները եւ եկեղեցիի խմբակը հակամարտ են իրարու, թէեւ երկուքն ալ միու – թեան գաղափարին կեղծաւոր ծառայութիւն կը մատուցանեն :

Բրիտանացիները կ'ըսեն թէ իրենք կը ճանչ – նան համայնավար վարիչները եւ չուտով կրնան բռնել : Աւիկա յաճախ կը լսուէր 1947ին Սինկա – փուրի ժողովին մէջ, մինչեւ որ ծանօթ համայնա – վար վարիչները անհետացան եւ միւս դլխաւոր հրոսախումբերը երեւցան Մալեվիոյ եղեդնուտ – ներուն մէջ :

Զօրաւոր համայնավար փոքրամասնութիւն մը հնարքներ կը բանեցնէ միացնելու ռազմապիտա – կան այս բրիտանական Միջերկրականեան խա – րիսխը «Յոյն ժողովուրդի հանրապետութեան » :

Աւիկա համայնավար ստուեր կառավարու – թիւն է որ կը դործէր Պուլկարիայէն եւ Ալպանիա – յէն, երբ անցեալ տարի յունական բանակը խոր – տակուբեցաւ նահանջելով :

Համայնավարները լռիկ մտան Միջերկրական – եան Արեւմտեան նշանադծէն ներս եւ դաղափա – րական տեսակէտով ամփոփուեցան այս կղզին, որ բանալին է Արեւելեան Միջերկրականի :

Կիպրոսի 482.000 բնակիչներուն չորս հինդե – րորդը Յոյն է :

Կիպրոսեան համայնավարները կ'ըսեն թէ 55 առ հարիւրը կը պատկանին իրենց : Իսկ ամէնէն քիչ թիւը դոր բրիտանացի դաղթային իշխանու – թիւնները եւ Յոյն Օրթոտոքս եկեղեցական աղ – բիւրները կը ներկայացնեն, 25 առ հարիւր է :

Բրիտանական դաղթային վարիչները, հա – մայնավարութեան հանդէպ «ձեռք քաշել» ու դիրք մը ունին, թէեւ բրիտանական ինքնամուղ օդա – նաւի խարիսխ մըն է եւ 2500 բրիտանացի զօրք կայան ըրած են հոն :

« Ոչ մեր դրասենեակները կոխած են ոտի – կանները, ոչ ալ միջամտութիւն եղած է մեր մի – ութեանց մէջ 1945էն ի վեր, ըսած է եդկիկիէ Փա – փաեօաննու : Իր կարծիքով, «Ժողովուրդի Հանրա – պետութիւն»ը պիտի յաջողի Յունաստանի մէջ :

Կիպրոսի համայնավար կեդրոններու ուժը չորս դլխաւոր ռազմադիտական կէտեր կը ներկա – յացնեն : Ֆամակուստայի, Լիմասոլի եւ Լառնա – քայի դլխաւոր նաւահանդիստները եւ Մարֆուն որ կը դտնուի կիպրոսի հանքերու բնակ. ամերիկեան պղինձի Հանքին մօտ : Հաւաստի տեղեկութեանց համաձայն համայնավարները դաղտնի զօրաւոր լաւ կազմակերպուած ջոկատ մը ունին, ի հարկին դործածելու համար :

Լաւատեղեակ վստահելի Յոյն մը ըսած է թէ ուժանակի եւ փոքր դէնքերու պահեստ ունին, ո – րոնք կրնան դործածուիլ, եթէ համայնավար վա – րիչները դործածեն Արհեստակցական Միութեանց Համակիպրոսեան Դաշնակցութեան տասը հազար անդամները, որ ամբողջովին իրենց ենթարկուած են, ստեղծելու համար քաղաքային դռովութիւն, ինչպէս 1948ին ըրին քաղաքականութեամբ ներ – չնչուած դործադուլներով :

Բրիտանացիները լռիկ կ'աչխատին ընկերվա – րական կուսակցութիւն մը հաստատել, համայնա – վարութեան ուժը խորտակելու համար :

Հակահամայնավար Կիպրոսեան Աչխատանքի Դաշնակցութիւնը 3500անդամ ունի, համայնավար աշխատանքի ուժին մէկ երրորդը : Բրիտանական աղբիւրներու համաձայն՝ տնտեսական տեսակէտ – տով նոյնքան լաւ առաջնորդուած , եւ ազդեցիկ չէ որքան հին համայնավար միութիւնները :

Բատիօ հաղորդիչները կ'ըսեն թէ համայնա – վար արբանեակ կայանները երկաթէ վարադոյրին ետին մեծ կարեւորութիւն կուտան այս ճեղքին , Աբեւմուտքի դաղափարական զէնքին :

Կիպրոսցիներու մեծամասնութիւնը —65 առ հա – րիւրը առ նուազն ըստ թղթակցին — կ'ուզէ որ Կիպրոս ազատագրուի Բրիտանիայէն եւ միացուի Յունաստանի իբրեւ նահանգ մը :

Կարմիրները ասկէ օգտուեցան սիրաչահելու համար նորահաւատները :

« Մենք չենք ուզեր որ Կիպրոս գինուորական խարիսխ մը դառնայ», ըսած է Պ. Փափաեօաննու : Բրիտանացիները գինուորական օդակայաններ եւ հին. կայաններ ունին : Շուկներ կան թէ նաւա – հին խարիսխներ ալ պիտի հաստատուին : Ամերի – կացիները դաղտնի ոտիս – կայան մը ունին Քի – րէնիայի մէջ» :

Միւս կողմէ, Փափաեօաննու կ'ամբաստանէ թէ հինդ հազարէն աւելի անդործներ կան, թէ ութ հոդինոց ընտանիքներ մէկ սենեակի մէջ կը բնակին, խեղճուկրակ օրականով եւն. :

Փափաեօաննուի եւ իր հետեւորդներու ծրագիրն է. —

1.— Մասերու բաժնել մեծ հողատէրերու , վանքերու եւ եկեղեցիին հողերը : Բաժնել դիւղա – դիներուն մէջ :

2.— Կրթութիւնը պարտաւորիչ դարձնել եօթը տարեկանէն : Բանալ նոր երկրորդական դպրոց – ներ եւ համալսարան մը : (Կրթութիւնը կամաւոր է ներկայիս) :

3.— Աղքայնացնել պղինձի եւ կտաւաքարի (asbestos) հանքերը զորս ներկայիս կը շահադոր – ծեն Ամերիկացիները, Բրիտանացիները եւ Յոյ – ները :

4.— « Ժողովուրդի հանրապետութեան» տակ, ճարտարարուեստը զարդացնել կղզիին մէջ, այն – պէս որ օտար իշխանութիւններ չառնեն կիպրոսի տնտեսութեան կաթին սերը :

Թղթակիցը զարմանքով դիտել կուտայ թէ Բրիտանիան թոյլ կուտայ որ համայնավարներուն սիալ պատմութիւններ դրեն իրենց թերթերուն մէջ, անուանարկեն աս ու ան եւն. :

Թ. Ա. Թ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Բաժակի մրցումներ կազմակերպող խումբը , A. S. Bonneuilը հրաւիրած էր այս կիրակի 14 Մա – յիս , A. S. Brévannesի եւ U.S.Villeciesnesի Ա. խում – բերը : Իսկ Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ն ալ իր պա – հեստի խումբը ղրկած էր, մեր Ա. խումբը Mon – targis մեկնած ըլլալով :

Վիճակ ձգուելով, նչանակուեցաւ առաւօտեան հետեւեալ մրցումները Bonneuil Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ. ու Brévennes Villeciesnes :

Մեր մարզիկները ցոյց տուին իրենց վարպետ խաղարկութիւնը եւ չահեցան 3—0 : Brévannes իր կարդին չահեցաւ 6—1 :

Ժամը 3ին տեղի ունեցաւ Ֆինալը Brévannesի Ա. խումբը ընդդէմ Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի պահեստին :

Brévannes կը ներկայանայ իր փառաւոր անց – եալով, ախոյեան իր դասակարդին եւ Ֆինալիստ Փարիզի ախոյեան տիտղոսին : Քաջալերուած բազ – մաթիւ մարզասէրներէ, մեր տղաքը կը նետուին բուռն յարձակողականի ու Ակրաբեան կը նչանա – կէ : Քիչ վերջ պաչտօնական դատաւորը, կողմնա – կից Brévannesի, մեր դէմ երեւակայական penalty մը կը սուէ, իսկ ինք իր կարդին կ'արժանանայ անվերջ սուլիչներու : Մեր տղաքը դեղեցիկ փա – սերով կը մօտենան հակառակորդ բերդին ու յա – ջողաբար կը նչանակեն 3 կէտ, չնորհիւ Նոտար – եանի : Կիսախաղը կը հասնի ու ամբողջ ներկանե – րը կը ծափահարեն մեր տղոց խաղարկութիւնը :

Բ. կիսախաղին, Brévannes անդամ մը եւս կը նչանակէ եւ մեր տղոց պատասխանը կ'ըլլայ ան – միջական, Քիւիէլեան դնելով վերջնակէտը չնոր – հիւ ուժգին հարուածի մը , խաղը կը վերջնայ մեր պահեստի խումբին յաղթութեամբ 5—2:

Ինչ որ ախոյենական մրցումներուն մեր Ա. խումբը չկրցաւ ընել, այսօր մեր պահեստին ըրաւ, յաղթելով Brévannesի խումբին :

Բոլոր մարզիկները արժանի են դովեստի : Ա – ռաջնութիւնը պէտք է տալ մեր կրտսեր խումբին երկու մարզիկներուն, Երանեանի եւ Ֆէրնանտէզի :

Մեր խումբին կազմն է Զաքրեան (բերդա – պահ), Քէչիչեան, Զօրաբաբելեան (պաչտպանո – ղական), Ա. Պաղտասարեան, Երանեան, Պետրոս – եան (միջին դիծ), Ակրաբեան, Սահակեան, Նո – տարեան, Քիւիէլեան, Ֆէրնանտեզ (առաջին դիծ) :— Ռ. Ուզունեան

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ցունիս մէկի հինդչաբթի օրը, ժամը 14ին , ռատիոյի կայանէն (Programme Parisien) , Շոփէ – նէն վար մը պիտի նուադէ Օր. Հիւկէթ Ա.ժտը – եան, աչակերտ Փարիզի երաժչտանոցին : Իր ու – սուցիչները, դնահատելով իր նորածիլ տաղանդը , արժանի դատած են որ հրապարակաւ ցոյց տայ իր ճարտարութիւնը, իբրեւ դաշնակահարուհի :

ՏՏԱՅԱՆՔ

ՄԱՑՐ ՅՈՒՅԱԿ ՀԱՑԵՐԷՆ ՁԵՌԱԳՐԱՑ Եւրո – պայի մասնաւոր հաւաքումներու : Ա. հատոր : Կազմեց Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան : Փարիզ , 1950 : Գին մէկ տոլար : Հասցէ .— 15 rue Jean Gou – jon, Paris :

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԱՄՍԱԳԻՐ , թիւ 5 (Մայիս) , ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ : Տարեկան բաժ – նեդին 6 տոլար : Հասցէ .— 212 Stuart Street, Bos – ton , Mass. (U.S.A.) :

ԱՐՓԻ , դրական – դիտական ամսագիր , Ա. տարի թիւ 8—9 (Մարտ – Ապրիլ) : Տարեկան բաժնեդին 12 տոլար : Խմբագիր – հրատարակիչ Յովսէփ Թադէոսեան : Հասցէ .— Ave. Ekbatan , Imprimerie Moderne , Tehran (Perse) :

«ՑԱՌԱԶ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (86)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԺԲ.

Ամբոխն էլ տեսաւ : Իսկ նահատակը չտեսաւ մարդկային հետաքրքրութեան այդ ղղուելի ան – համեստութիւնը, այլ ղգաց իր այրուող սրտով, եւ չտապեց թագցնել իր դահիճների մխիթարու – թեան այն վերջին նչանն էլ : Նա յետ դցեց իր դլուխը, դէմքը այլեւս աչխարհին չէր երեւում, յառած էր երկինքին :

Մարմինը հեղհեղէ թուլանում էր, նա ա – ռանց այդ էլ քայքայուած էր, ցիցի սուր ծայրը պատառել էր նրա փորոտիքը եւ մի ագահ, ամե – նակուլ կրակ սովորականից չուտ բոյն էր դնում վէրքերի մէջ :

Շատ էր չտապել Սիւլէյման Բէկը :

Արեգակը անցնում էր կէսօրուայ տեղից :

Օրուայ մնացորդը պատկանում էր մառախու – ղին :

Ցանկարծ փայտի ծայրին չամփրած մարդը մի սաստիկ ցնցում զործեց եւ դարձեալ խլեց ընդհանուրի ուշադրութիւնը : Նա լարեց իր բոլոր ջղերը, զարհուրելի հաստատակամութեամբ ձգեց իր կծկուած իրանը, ուղղուեց եւ կուրծքը չուռ տուեց դէպի արեւելք :

Դա մեռնողի ծայրայեղ յանդդնութիւնն էր, որ ան տարածեց մինչեւ իսկ Սիւլէյման Բէկի չբ – ջանում : Ցանդդնութիւն՝ այդ զարհուրելի դրու – թեան մէջ անդամ ...

Այդպէս են մեռնում հսկաները :

Թէեւ այդ չարժմամբ նա կոտորեց իր փորո – տիքը, բայց էլի ձայն չհանեց : Կարծես բաւական էր, որ այժմ նայում էր երկնակամարի պայծառ ծայրին, ուղեց առաջ տանել իր աչ թեւը, բայց տեսնելով որ նա պինդ կապուած է, երեք անդամ դլուխ տուեց անհուն բարձրութեան :

Ամբոխի վրայ այժմ բռնացաւ մի ղերբնական ահ :

Ամէն մէկը դողաց, երբ օդի մէջ հաստատ ու անչփոթ ձայներ տարածուեցին :

— Աղատիր մեր երկիրը...

Նա աղօթում էր, նա խօսում էր երկնքի հետ :

Դա վերջին քահանայապետութիւնն էր, որ բարիք էր աղերսում աչխարհի համար : Ապա նա թուլացաւ ու դլուխը կախ դցեց աչ ուսի վրայ :

Այլեւս կծկումներ չկային : Մահը հանդարտ վերջացնում էր իր դործը ...

Այս անդամ էլ ամբոխը անչարժ էր : Այժմ նրան չղթայել էր ղերբնական ահը : Այս վայրկեա – նից ցիցի դլխին նստածը նրա սուրբն էր :

Ամբոխի առաջ այլեւս մարդ չէր, այլ պաչ – տելի ոսկորներ :

Մոմի լոյսերով եւ խունկի ծխով, ջերմեռանդ համբոյրներով եւ սրտի հառաչանքներով նա կը փառաբանէր ոսկորների ամէն մի կտոր եւ կ'ու – ղարկէր նրան երկնքի դահի առաջ՝ ցաւադար , տանջուող աչխարհի համար բարեխօսելու : Բըռ – նութեան զոհերը միչտ ամբոխի սրբերն են դար – ձել, դա արդար օրէնք է ...

Հասաւ այդ օրէնքի ամենահանդիսաւոր նուի – րադործման րոպէն, մարդկանց կոյտերի մէջ մի սրբազան ողբ սկսուեց : Նա անձայն էր առաջա – ւոր խմբերի մէջ, բայց խուլ հեկեկանքներ դար – ձաւ, երբ անցաւ չարքից չարք, կամուրջներ դցեց կուրների վրայով, մինչեւ անդամ դիմեց դէպի բարձր, դէպի Մելիքի տան մեծ թումբը, նա չօ – չափեց բոլոր աչքերը, որոնք նայում էին սպանու – թեան ...

Միաժամանակ երեւան եկաւ մի ուրիչ հրաչք :

Դա երկնքից նահատակի վրայ կաթող լոյս չէր, դա փայլատակում չէր, ոչ արեւի խաւարում եւ ոչ առհասարակ որեւէ դերբնական երեւոյթ, որ պիտի վաւերացնէր ամբոխի վճիռը եւ հաս – տատէր թէ երկինքն էլ ընդունում է որ սուրբ է այդ զոհը :

Դա Մելիքի աղջիկն էր, որ կանդնած էր ամ՝ – բոցի պարսպի վրայ ...

Տեսե՞լ էր նա ամէն ինչ : Լսե՞լ էր աղօթարա – նին ուղղած աղաղակը :

Բարձր եւ ուղղաձիդ է այն ժայռը, որ բնու – թիւնը տնկել է Աւետարանոցի մէջ իբրեւ մի փոք – րիկ միջնաբերդ, բարձր էր եւ այն չրջապարիսպը, որ պսակում էր միջնաբերդի դլուխը :

Այդ կրկնակի բարձրութեան վրայ Գայիանէն մենակ էր, անչարժ կանդնած, բարձրահասակ , տասն եւ ութ տարիների մի ծաղկափթիթ տեղ – ծադործութիւն :

ղարը ինչ խօսած է Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ, բայց կը հաւատան թէ պարզած է Սթալինի տրամադրութիւնները՝ Ազահովութեան Խորհուրդի դումարման մասին։ Կ'ըսուի թէ սպարապետը համաձայն է որ Ազահովութեան Խորհուրդը դուրս մարուի Օսլոյի, Սթոքհոլմի կամ Ժընեւի մէջ, պայմանաւ որ համաձայնաւար Ջինաստանը անդամ ընդունուի Ազգաժողովին։

Անգլիոյ վարչապետին եւ արտաքին նախարարին հետ եղած խօսակցութիւնները ալ բացայայտած դաղտնիք կըպահուին։ Կարծ մը թերթեր կը պնդեն թէ Պ. Լի Ծրագիր մը թելադրած է, որով կարելի պիտի ըլլայ խաղաղութիւնը ապահովել քանի տարի։ Ուրիշներ ալ կը պնդեն թէ Լոնտոնի մէջ հաւատք չունին այս տեսակ ծրագրի մը յաջողութեան մասին, թէ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը սրտնեղութիւն եւ յոռետեսութիւն յայտնած են եւն.։

ԱՆՆԱԽՂՆԹԱՑ արկած մը պատահեցաւ երեքշաբթի օր, Փարիզի մեթրոյի Նէօյյի – Վէնսէն գծին վրայ։ Առտուան ժամը 10.30ին էլեկտրական թել մը բռնկած էր կառավարի խցիկին մէջ, երբ կառախումբը ճամբայ կ'ելլէր Փոն տը Նէօյյիէն։ Կայծերը ծաւալեցան սրընթաց արագութենէն եւ կառավարը դուրս ցատկեց կեանքը փրկելու համար, բայց ուժգնօրէն զարնուելով փապուղիի պատին, ինկաւ կառախումբին տակ։ Գլուխը կարուած էր եւ մարմինը յօշոտուած։ Կառախումբը կը շարունակէր սուրալ, բայց կառախումբին վարիչը (կառապետ) յաջողեցաւ դպչանակը լարել եւ կեցնել, մինչդեռ տաեն տուր տալով յաջորդ կայարանը, Սապլոն։ Երթեւեկը դադրեցաւ մինչեւ կէս օր։

ՊՈՒԻՔՐԻՇԻ ամերիկեան դեսպանատան պաշտօնեաները տասը հողիէն աւելի պիտի չըլլան։ Փրակայի դեսպանատան պաշտօնէութիւնն ալ պիտի սահմանափակուի 12ով եւ չեխ պաշտօնեաներ պիտի չառնուին, համաձայն որուած պահանջին։

ՀՈՒԱՆՏԱՑԻ ձուլիանա թագուհին եւ իշխան Պերնառ Փարիզ դալով, ընդունուեցան մեծ պատիւներով։ Հարիւր հազարաւոր քաղաքացիներ խռնուած էին ճամբաներուն վրայ, երբ արքայական թափորը էլիզէի պալատը կ'երթար Օրլիի օդակայանէն։

ՀՈՒՆԶՔԵՐԸ ԾԱՆՐ ՎՆԱՍՆԵՐ կրած են վերջին փոթորիկներուն, անձրեւներուն եւ կարկուտին հետեւանքով, մասնաւորապէս Միջին Ֆրանսայի մէջ։ Կ'ըսուի թէ Լուառի այդիներուն 60 առ հարիւրը փճացած է։ Մեծ վնասներ կրած են նաեւ Պուռոյի շրջանին այդիները։ Արջառներ ալ զոհ դացած են կայծակին։ Միայն Մուլէնի մօտ չանթահար ինկած են 12 կովեր։

Երեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Իսիի Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, այս շաբաթ, դիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի սրահին մէջ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։ Այս առթիւ առաջին անդամ ըլլալով կը ներկայացուի՝ «ՄՈՒՐԱՏ – ԴԱԻԻԹ» կամ «ՄՈՒԻԹԻՆԸ 20 – ՐՈՒԹԻՒՆ», ծիծաղաշարժ զաւեշտ, սիրայօժար մասնակցութեամբ, դերասան Ա. Մխիթարեանի եւ Իսիի «Խանասոր» խումբի լաւագոյն ուժերու։

Թատերախաղի վերածեց Բ. Հապէշեան, Ն. Պէշիկթաշլեանի «Երգիծավէպը»էն։

Թատ.— Պ. Օնանեան։

Եւրոպական պարեր երկու նուագախումբով, կարօ Սարեան եւ Գլօտ Լիւթէռ։

Հաղորդակցութեան մէջոց.— métro Mairie d'Issy։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՑԻ ՄԷՋ

Թատերական բացառիկ ներկայացում

Ի պատիւ՝ Գ. ԲԱՐԻԼՈՑՍԵԱՆԻ

Այս երեքշաբթի դիշեր ժամը 20.30ին, Cinéma Alhambraի մէջ, Mairie d'Issyի դիմաց։

« ԱՐՓԻ« թատերախումբը կը ներկայացնէ Շէյքսփիրի «ՕԹԷԼԼՕ»ն, ողբերգութիւն 5 արար, բեմադրութիւն՝ Ժիրայր Վարժապետեանի։

Նոյն խաղը պիտի կրկնուի 1 Յունիս հինգշաբթի դիշեր Ալֆորվիլի մէջ, Cinéma Rex, 8 rue Victor Hugo։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Առաքնաբոյժ Դաւիթեան եղբայրները եւ Ալթունեան ընտանիքը կը յայտնեն թէ Մայիս 28ին՝ կիրակի օրը, ժամը 10ին Մարսէյլի Հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ (92 rue d'Aubagne) հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց հանգուցեալ հօր՝ Պ. ՄԻՍԱԻԷԼ ԴԱԻԻԹԵԱՆի եւ իրենց հանգուցեալ աղջկան եւ քրոջ՝ Օր. ԱՆԺԻԼ Ա.ԼԹՈՒՆԵԱՆի համար։

Հանդուցեալներուն յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ սոյն օրուան սրբազան արարողութեան։

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՆՇՈՆՈՒԻ

Մարսէյլի մէջ

Կը տօնուի այս շաբաթ, ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս, Théâtre G. Verdi (նախկին Casa d'Italia), 56 rue d'Alger։

Կը նախագահէ Բժ. Ց. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԻԼ

Ֆրանսական ընկերվարականներու կողմէ կը խօսին երեսփոխանները ԿԱՍԹՈՆ ՏԻՖՆՈ եւ Ֆր. ԼԷՆՀԱՐ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Մուտքը ազատ է։

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆրանսահայ Կ. Խաչի։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս դիշեր, Salle des Fêtesի սրահը, 22 rue Voltaire, Ալֆորվիլ։

Կը նախագահէ ընկեր ՅՈՎՀ. ՉԵՐՉԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՑԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Տիկին Ֆել. ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ եւ Ա.Ե. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ (մեներգ), դաշնակի ընկերակցութեամբ Madame Nièlի։

Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ եւ Տիկին ԳԵՂ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (արտասանութիւն)։ Հայկական խմբական պարեր, Նոր Սերունդի աղջկանց խումբի կողմէ։

Երգախառն կենդանի պատկեր մը, «Հայաստան»։ Եւրոպական պար՝ ժամը 6էն մինչեւ կէս դիշեր։ Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի։

Մուտք 100 ֆրանք։

★

ԱՒՆՈՒՎԻԼ.— Մայիս 28ին, կէսօրէ վերջ։ Ժամը 3էն մինչեւ կէս դիշեր։

Կը նախագահէ Կ. ԵՐԱՆԵԱՆ

Կը խօսին ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ քաղաքապետ MAZURIER։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

Հաղորդակցութեան մէջոց.— Շոզեկառք Gare du Nord, ժամը 14ին։ Հանրակառք թիւ 268, Villiers le Bel, Porte de la Chapelleէն։

★

ՎԱԼԱՆՍ.— Մայիս 27ին, ժամը 20.30ին։ Salle des Fêtes։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ Ռոմանի ենթակոմիտէին, Ֆր. Կապ. Խաչի սանուհիներու, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի եւ բարեկամ կազմակերպութեանց։

Կը նախագահէ՝ ընկեր Մ. ԴԱԻԻԹԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Կը նուագէ Վիէնէն ջութակահար Պ. Պէպիրեան։ Ռոմանի սանուհիներուն կողմէ պիտի ներկայացուի երկու մաուերախաղեր՝ «ԶՈՒԼՈՒՄԻ ԱՇԽԱՐՀԷՆ» եւ «ԱՂԹԱՄԱՐ»։

Մուտքը ազատ է։

Մայիս 28ի դիշերը խնջոյք, Հ. Ց. Դ. Ա. Ա. Հարոնեան ակումբը։

★

Ս. ՇԱՄՈՆ.— Մայիս 27ին, ժամը 8.30ին։ Salle **Jeanne d'Arc**։

Նախաձեռնութեամբ «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդ «Վարդգէս» խումբին, եւ ուրիշ կազմակերպութեանց, ինչպէս եւ սիրայօժար մասնակցութեամբ Սէնթ Էթիէնի Սանուհիներու պարախումբին։

Կը նախագահէ Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Մուտքը ազատ է։

★

ՎԻԷՆ.— Մայիս 28ին, ժամը 14.20։ Théâtre Municipalի մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Կ. Խաչի, Տ. Տ. Հայր. Միութեան, Հայ Կամաւորներու Մարտիկներու Միութեան։

Կը խօսի ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին, Կապոյտ Խաչի սանուհիները, հայկական պարեր – րով եւ խմբերգ։ Երիտասարդ ջութակահար Պէ – պիրեան, ինչպէս նաեւ Վալանսի Նոր Սերունդէն Զ. Գասեան։

★

ԿՐՈՆՈՊԼ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի եւ սանուհիներու միութեան։

Այս կիրակի ժամը 3.30ին, Ile Verte, rue Lachmann, dancing Olympiaի սրահին մէջ։

Կը խօսին ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ Տիկին ODETTE ՄԻՔԱՅԵԼԵԱՆ

Խօսք պիտի առնէ Կրընոպլի քաղաքապետ Dr. **Martin**։

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին Horlogeի սրահին մէջ, 137 Cours Lafayette։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Լիոնի Վանդեան կոմիտէի, մասնակցութեամբ Լիոնի Ազգ. Միութեան, Ադֆատախնամ Մարմնոյ, Լիոնի Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Ֆր. Կապոյտ Խաչ, Հայ Ուս. Միութեան, Սանուհիներու միութեան, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդին։

Կը նախագահէ ընկ. ՆԵՐՍԷՍ ՄՈՄՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Հանդիսէն վերջ խնջոյք, մինչեւ առաւօտ, Brasserie Etoileի սրահին մէջ, 1 Cours Gambetta։

Գեղարուեստական բաժին.— Տիկին Վարժապետեան, Օրիորդներ Տէր Կոմսեան (Կրընոպլէն), Ֆ. Տէրտէրեան, Մատլէն Սաղաթէլեան, Ա. Թոմասեան, Ա. Թուրլեան, ընկեր Բ. Խրիմեան եւ Ա. Թաթուլեան։

★

ՊՈՒՏՈՑԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Մուրատ խումբի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին։

Այս կիրակի ընկերվարականներու սրահը, Սընոն։ Հանդիսէն վերջ խնջոյք։

Մուտքը ազատ է։

★

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ.— Մայիս 26ին, St. Bernardի սրահին մէջ։ Կը խօսի ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ։ Պիտի ներկայացուի «Զուլումի աչքարհ»էն պատկեր մը։

Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

★

ՏԷՍԻՆ, Մայիս 28ին։

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Ց. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Օհանջանեան ակումբը։ Ներկայ – նալ իրենց անդամատերերով։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը խօսի ընկեր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Մայիս 28»ը։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9։

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԻՍԻ Ֆր. Կ. ԽԱՉի ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահին մէջ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

Հ. Ց. Դ. ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈՒԲ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբը կազմակերպած է, այս կիրակի առաւօտ յարդանքի այց մը մեր ողբացեալ ընկեր Կիլբանոս Եղիազարեանի գերեզմանին։ Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ բարեկամներ։ Հաւաքավայր Ժանթիլի գերեզմանատան մեծ դրան առջեւ, ժամը 10ին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի բոլոր անդամուհիները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս ուրբաթ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբը, rue des Convalescents։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Անպայման ներկայ ըլլալ։

Ֆր. ԿԱՄ. ԽԱՉի Անկէնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9—11, սովորական սրճարանը։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Անդամատերերը մխասին բերել։

Հ. Ց. Դ. Անիւթ Պուա Քոլոմպի «Արամ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի Սէնթ Անթուանի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին, ընկ. Մանուկեանի բնակարանը։ Շատ կարեւոր օրակարգ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ դիշեր ժամը 8ին, ընկերուհի Նուարդ Եղիազարեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։ Անպայման ներկայ դտնուիլ։

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 32րդ ՏԱՐԵԴԱՐՁ

Կը տօնուի նախաձեռնութեամբ ակադեմական Louis Marinի, այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 21ին Cercle Militaireի մէջ (Place St. Augustin)։

Գեղարուեստական եւ փօքլորական յայտագիր։ Եւրոպական պարերը ժամը 12—5 Fernand Bouillonի նուագախումբով։

Մուտքը ազատ է։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս· 800 ֆր·, Տար· 1600, արտ· 2500 ֆր·
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր· C.C.P.Paris 1678–63
Vendredi 26 MAI 1950 Ուրբաթ 26 ՄԱՅԻՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6162–Նոր շրջան թիւ 1573 Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԲ ԿԸ ՊԱՏԵՆ, ՊԱՂԱՐԻՒՆ

Նոր գիրք մը,— «Բանաստեղծութիւններ» : Հեղինակը՝ Արշակ Զօպանեան : Հրատարակուած՝ իր երրորդ յոբելեանին առթիւ :

Տարիներու ընթացքին (1893էն սկսեալ), *Պոլսոյ եւ Փարիզի մէջ հրատարակուած բանաստեղծութիւններու հատընտիր ժողովածուն է այս հատորը :*

Ցառաջաբանին մէջ մեր ուշադրութիւնը գրաւեց խոստովանութիւն մը :

Պոլսոյ կեդր· վարժարանին Ֆրանսերէնի եբեմնի ուսուցիչը, ողբացեալ բանաստեղծ Փիէռ Քիյեառ թելադրեր է որ Զօպանեան ամբողջապէս նուիրուի գրականութեան :

Հայ բանաստեղծը ինքն ալ այդպէս կ'ուզէ եղեր : Եւ սակայն,— «Դէպքերը անդութ եղան Թուրքիոյ հայկական նահանջներուն ազատագրման դժբախտ դատին հանդէպ » :

Ուրեմն, կը նուիրուի թէ գրական եւ թէ քաղաքական աշխատանքի :

Մնացեալը կարդացէք իր չարաղրութեամբ .

— « Աւելի քան քառորդ դարէ ի վեր մենիմ Կովկասեան Հայաստանի մէկ մասին մէջ ազգային պետութիւն մը, որ սահմանափակ բայց թանկագին ինքնավարութեան բեժիմով մը օժտուած է եւ որուն մէջ մեր հինաւուրց ժողովուրդը անգամ մը եւս ապացոյցները կուտայ բազմակողմանի բեղմնաւոր ու շինարար տարր մը ըլլալուն, բայց Օսմանեան կայսրութեան հայկական նահանջները, որոնց ազատագրման համար է որ մեր ժողովուրդը իր բոլոր ուժերով մաքառեցաւ ու անօրինակ զոհաբերութեանց ենթարկուեցաւ, կը մնան ցարդ Թուրքիոյ լուծին տակ, հայ բնակչութենէ բոլորովին զուրկ, հակառակ ամէն ձեւով պայքարներուն զոր մղեցին հայ ազգը եւ մարդկութեան ընտրանին, ու Կովկասեան Հայաստանի բանի մը կարեւոր շրջանները, ինչպէս Ղարաքաղ, Նախիջեւան եւայլն, դեռ կը մնան Հայ Պետութենէն անջատ, ու նոյնիսկ մէկ բանի մը ծարժէք հողամասեր ուր կը գտնուին Արարատ լերան եւ Անիի նման հայկական սրբավայրեր եւ որոնք կէս դար առաջ հայ զօրապետներով դեկավարուած ռուս զօրագունդերու ձեռքով ազատած էին գերութենէ, հիմա նորէն թուրք լուծի տակ դրուած են » :

Ուրեմն կովկասի մէջ ալ անիրաւութիւններ գործուած են հայ ժողովուրդին հանդէպ : Հակառակ անոր որ ունինք «ազգային պետութիւն մը , սահմանափակ բայց թանկագին ինքնավարութեամբ » :

Այդ պետութենէն «դեռ կը մնան անջատ» Ղարաբաղը, Նախիջեւանը եւայլն, ինչպէս եւ ուրիշ «մեծարժէք հողեր» : Նոյնիսկ Արարատն ու Անին :

Չենք ուզեր վիրաւորել ծերունի վաստակաւորը, դիտել տալով թէ չատ ուշ մնացած է, այս խոստովանութիւնը կատարելու համար : Այն ալ պատահաբար : Իրեւ փակագիծ գրքի մը յառաջաբանին :

Ամէն պարագայի մէջ, քաղաքագիտական քննութիւն մը կ'ենթադրէ իր այս խոստովանութիւնը :

Զօպանեան չատ մեղքեր փաթթած է ղլխուն, իր հանրային գործունէութեամբ : Եւ սակայն պարտականութիւն կը սեպենք արձանագրել ուրիշ գնահատելի չարժուձեւ մը :

Ինք եղաւ այն սակաւաթիւներէն, որոնք համարձակեցան հարցումներ ուղղել չարք մը խոր – հրդահայ գրադէտ – բանաստեղծներու անհետացման մասին :

Միեւնոյն ատեն պարտք սեպեց պարբերաբար բողոքել նոր ուղղագրութեան եւ լեզուական այլանդակութեանց դէմ : Մինչ երիտասարդ գրողներ իրենց «Հայաստանասիրութիւնը» կ'ապացուցանեն « պլոթ » խաղալով : Ցօրանջելով կամ զառանցելով : Երկրպագելով կամ դիտակցօրէն պարակելով :

Որքան պայծառացած պիտի ըլլար ազգային–քաղաքական կոչուած հորիզոնը, եթէ մարդիկ վարժուէին ամփոփուիլ, մտածել եւ յետոյ գրել կամ գործել :

Որքան անամէջ, կրքոտ վէճեր պիտի դադրէին, եթէ վարիչ թէ գրիչ սորվէին իրականութիւնը վերլուծել, դատել պաղարիւն : Առանց կանխակալ չարժիքներու : Զանազանելով արդարն ու անարդարը : Հիմնուելով իրական փաստերու վրայ : Շ·

Ի ԽԱՂՈՂ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ

Թատիս – Երեւան Մայիս 23ին հաղորդեց բանաստեղծ Նայիրի Զարեանի կոչը՝ յանուն խաղաղութեան, հետեւեալ բերմով : Իր յայտարարութեան համաձայն, «անգլեւամերիկեան իմպերիալիստները մի նոր սպանդ են պատրաստում մարդկութեան համար», բայց «խաղաղութեան հզօր բանակը» պիտի յաջողի փրկել մարդկութիւնը, « միացած՝ Խ· Միութեան ժողովրդների հետ» :

(Ամփոփումը յաջորդով) :

⚔ Ազգաժողովին ընդհ· քարտուղարը, Թրիգվը Լի Նիւ Եորք վերադարձաւ : Մեկնելէ առաջ հետեւեալ յայտարարութիւնը յանձնեց մամուլին·

— « Ես դժգոհ չեմ այն խօսակցութիւններէն զոր ունեցայ Մոսկուայէն վերադարձիս, եւրոպական մայրաքաղաքներու մէջ : Առ այժմ ուրիշ բան չեմ կրնար ըսել» :

⚔ Ամերիկեան աղբիւրներու համաձայն, Պ· Թրիգվը Լի հետեւեալ ծրագիրը մշակած է, ապահովելու համար խաղաղութիւնը :—

1. Տարին երկու անգամ բացառիկ նիստի հրաւիրել Ազգաժողովին Գործադրը, պայմանաւ որ անդամակից պետութիւնները ներկայանան ի – րենց արտաքին նախարարներով կամ վարչապետներով, ինչպէս կը տրամադրէ Ազգաժողովին դաշինքը :

2. Վերսկսիլ հիւլէական ուժի քննութիւնը , Ազգաժողովին մէջ :

3. Ջորհրդաժողովներ գումարել, սահմանաւ – փակելու եւ հսկողութեան տակ առնելու համար զասական զէնքերու արտադրութիւնը :

4. Նոր ձեռնարկներ կատարել, Ազգաժողովին մէջ, համաձայնութեան մը յանգելու համար մի – ջազգային ոստիկանական ուժի մը մասին :

5. Ընդունիլ որ իւրաքանչիւր ազգ մասնակցի միջազգային մարմնին :

6. Արհեստագիտական եւ տնտեսական օգնութեան ծրագիր մը մշակել, յետամնաց երկիրներու համար :

7. Աւելի մեծ եռանդով օգտագործել Ազգաժողովին ձեռնհաս մարմինները :

8. Շարունակել ճիգերը, երաշխաւորելու համար մարդուն իրաւունքները եւ հիմնական ազատութիւնները :

9. Ազգաժողովին դիմել, օգնելու համար ոչ – ինքնավար եւ գաղթային երկիրներու :

10· Զարկ տալ միջազգային իրաւագիտութեան :

⚔ «Փրաւտա», Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, կ'աղդարարէ Մայիս 24ի խմբագրականով·

— « Ո'վ որ ամբողջական դիւանագիտութիւն կը ցանկ, ամբողջական փլուզում պիտի հնձէ » :

Աւելորդ է ըսել թէ մարտակոչը ուղղուած է Մ· Նահանգներուն դէմ, որուն կը վերագրուին « շանթած , սպառնալիքներ , ահաբեկումներ եւ համաշխարհային տիրապետութեան ձգտում » :

ԵՐԵՔ ԸՆԿԵՐՆԵՐ ԴԷՊԻ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Քալիֆորնիոյ մեր ընկերներէն Արփաքսատ Սեդրակեան, Հէրբրի Քարեան եւ Ալեք Փիլիպոս մէկ չաբաթ Փարիզ մնալէ վերջ, օդանաւով մեկնեցան Պէյրութ, Հայ Ճեմարանի գործերով զբաղելու համար :

Երեքն ալ ծանօթ են իրենց առատաձեռնութեամբ , զանազան հանդանակութեանց առթիւ (Ներգաղթ, Անյա, ՀՕՄ, «Հայրենիք» եւն·) : Անցեալ տարի, Լ· Շանթի Ամերիկա այցելութեան առեն, ոչ միայն զարկ տուին հանդանակութեան, այլեւ ստանձնեցին Ճեմարանին հինդ տարուան մատակարարութեան հոգը :

Պիտի այցելեն նաեւ Հալէպ, տեղին վրայ ուսումնասիրելու համար Քառէն Եփփէ Ճեմարանին պահանջները : Անշուշտ նոյն գործնական ալակ – ցութիւնը պիտի ընծայեն այդ նոր կրթարանին, ինչպէս եւ Այնճարի «Ցառաջ» վարժարանին եւ ուրիշ աղքատիկ դպրոցներու :

ԿԻԼԻԿԻՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ Գահիրէ հասած է Մայիս 12ին, ընկերակցութեամբ Դերենիկ եպիսկոպոսի : Օդակայանին մէջ դիմաւորելու գացած էին Եգիպտոսի առաջնորդը, Քաղաք· ժողովը , քահանաներ, եւն· : Կաթողիկոսը Ս· Գ· Լուսաւորիչ եկեղեցին այցելելէ վերջ, առաջնորդուած էպ· Լ· Շալճեանի բնակարանը, ուր պիտի հիւրասիրուի մինչեւ մեկնումը :

Հիւլէական յրտես մը եւս ձերբակալուեցաւ Ամերիկայի մէջ

ԱՌԺԱՄԱՊԱՏ ԱՋԱՏ՝ 100.000 ՏՈԼԱՐ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

Մ· Նահանգներու Ապահովութեան Տեսչութեան ներկայացուցիչները խիստ քննութեան մը ենթարկելով դերմանածին քիմիագէտ Քլաուզ Ֆուքսը, Լոնտոնի բանտին մէջ, յայտնագործեցան երեւան հանել ուրիշ մեղսակից մը, Հէրբրի Կօլտ :

Ամբաստանեալը, որ 39 տարեկան է, ծնած՝ Զուիցերիա, ռուս ծնողքէ, անմիջապէս ձերբակալուելով հարցաքննուեցաւ, այն մեղադրանքով թէ կը գործէր իբրեւ լրտես եւ միջնորդ, հիւլէական գաղտնիքներ հաղորդելու համար Խ· Միութեան : Հարցաքննութիւնը տեւեց միայն 15 վայրկեան :

Ամբաստանեալը առժամապէս ազատ արձակուեցաւ 100.000 տոլար երաշխաւորութեամբ, եւ պիտի դատուի Յունիս 12ին :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Հէրբրի Կօլտ խոստովաներ է թէ յարաբերութիւն – ներ ունէր Ֆուքսի հետ : Այս առթիւ մանրամասնօրէն պարզեր է իր գործունէութիւնը : Եթէ հաստատուի որ լրտեսութիւն կատարած է պատերազմի առեն, պատիժը մահ է կամ 30 տարի բանտարկութիւն, ամերիկեան օրէնքով :

Հարցաքննիչ դատաւորը ստուգեր է թէ Կօլտ առաջին անգամ Ֆուքսի հետ յանօթացած է Նիւ Եորքի մէջ, պատերազմի ընթացքին (1944) , իբրեւ հիւլէական մասնագէտ : Ցետոյ նոր հանդիպումներ ունեցած է ուրիշ քաղաքներու մէջ, բերնացի եւ գրաւոր տեղեկութիւններ ստանալով Լոս Ալամոսի մէջ կատարուած հիւլէական փորձերու մասին : Ինք Ամերիկա գացած է 1914ին եւ քաղաքացի դարձած, չնորհիւ ծնողքին ամերիկեան հպատակութեան : Ընտանեկան անունը Կոլոտնիցքի էր, եւ փոխած են Կոլտի, քաղաքացի դառնալէ վերջ :

Մ· Նահանգներու հիւլէական մասնագէտները կ'ըսեն թէ Կոլտի ձերբակալութիւնը «առաջինն է ամբողջ չարքի մը», թէ ան հիւլէական գաղտնիքներ կը հաղորդէ ոմն Ճոն Տոյլ, «որ իր կարգին կը փոխանցէր օտար կառավարութեան մը, իբրեւ սպայ, գործակալ եւ պաշտօնեայ » : Ապահովութեան տեսչութիւնն ալ կը կարծէ թէ Կոլտէն աւելի վտանգաւոր լրտեսներ կան այս գործին մէջ :

Հարցաքննութեան առեն հաստատուած է որ պատերազմի ընթացքին Կոլտ «ուրիշ անձերու հետ համախորհուրդ, Քլաուզ Ֆուքսէն կը ստանար վաւերագիրներ, զանազան գրութիւններ, ուրուագիծներ եւ տեղեկութիւններ ազդային պաշտպանութեան մասին : Այս տեղեկութիւնները կը հաւաքուէին դիտմամբ, եւ պատճառներ կան հաւատալու թէ իրենց նպատակն էր վնասել Մ· Նահանգներուն» : Ամբաստանեալը ըսեր է թէ «պարզապէս կ'օգնէր Խ· Միութեան, քանի որ ան դաշնակից մըն էր» :

ՄԱՀ ԼՈՐՏ ՈՒԻՑՎԸԼԻ

Ծանր գործողութենէ մը վերջ մեռաւ անգլիացի մեծ սպարապետը, Լորտ Ուէյվըլ, 67 տարեկան :

Իր զինուորական գործունէութիւնը մեծ մասով կատարած է Միջին Արեւելքի մէջ : Նախորդ պատերազմին կցորդ սպայ էր Կովկասի ռուսական բանակներու ընդհ· հրամանատարին՝ Նիկոլա մեծ–դուքսին մօտ : 1917ի հոկտեմբերեան յեղափոխութենէն վերջ ղրկուեցաւ Պաղեստին, զօր· Ա – լէնպիի մօտ, մասնակցելով այն յաղթական յարձակողականին որ յանգեցաւ Երուսաղէմի գրաւման եւ գերմանական ու Թրքական բանակներուն չախչախման : Ուրիշ բազմաթիւ կարեւոր պաշտօններ վարեց Միջին Արեւելքի մէջ : Վերջին պատերազմին վճռական դեր կատարեց Ափրիկէի ճակատին վրայ, Սոլոմ, Թոպրուք, Տէրնա եւն· : Ուրիշ մանրամասնութիւններ յաջորդով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՑԻԼ 54000 տոլար հատուցում պիտի վճարէ Ազգաժողովի միջնորդին՝ Կոմս Պերնատոթի սպանութեան առթիւ, ինչպէս եւ 3000 տոլար Ազգաժողովին, իբրեւ ապահովագին :

ԱՆԳԼԻՈՑ արտաքին նախարարը, Պեւին, երկար ճառ մը խօսելով երեսփ· ժողովին մէջ, ազդարարեց թէ Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ կազմուած խորհրդային զօրախումբերը կրնան տեղի տալ «քաղաքացիական պատերազմի » : Ցետոյ պաշտպանեց Զինաստանի համայնավար կառավարութեան ճանաչումը, միեւնոյն առեն առաջարկելով զայն անդամ ընդունիլ Ազգաժողովին : Ժողեցաւ նաեւ Հնդկաչինի մասին, մեղադրանքներ ուղղելով Խ· Միութեան դէմ :

ՈՍԿԻՆ նորէն ինկաւ : Դ· օր քիլօն իջած էր 432.000 ֆրանքի (նախապէս 442.000) : Նափոլէոնը կ'արժէր 3030, գուինէ· ոսկին 2890, սթերլինը՝ 3580, տոլարը (20) 14.240 ֆրանք եւն· :

ՓՈՐՈՒԿԵՐԸ, անձրեւը եւ կարկուտը չատ աւելի ծանր վնասներ պատճառած են Ֆրանսայի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ԱՐԺԷՔԸ

ՄԵՐ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

(Բ· եւ վերջին մաս)

Երկրորդ ազդակը, յաղթանակը ապահովող ղեկավարութեան մը գոյութիւնն էր տեղւոյն վրայ: Տարիներով հոն հաստատուած գործիչները կային: Ժողովուրդը պատրաստել վերջ, երբ հարկ եղաւ անցնիլ անոր գլուխը եւ զայն մղել կռիւ, անոնք կատարեցին իրենց դերը խելացի եւ պաղարիւն կերպով, անձնազոհութեամբ: Անմահն Վռամեանի օրինակը,— մահը աչք առած երթալով բռնաւորին որջը, մարդկային հերոսութեան բարձրագոյն ձեւն է, դիւցազնական ամենամեծ արարքը: Ղեկավարութեան դերը չատ մեծ է այդ յաղթանակին մէջ:

Ղեկավարութիւնն է որ պակսեցաւ յաճախ ուրիշ տեղեր: Առաջնորդող միտքն է որ պակսեցաւ 1915ին ամբողջ Հայաստանի եւ Կիլիկիոյ գաւառներուն մէկ ծայրէն միւսը: Ղեկավարները ժողովուրդէն բաժնած էին: Ժողովուրդը մնաց առանձին, անպլուխ, թուրք վայրագ ջարդարարներուն դիմաց :

Պատերազմներու, յեղափոխութիւններու ելքի մասին կարելի չէ վճռական հաստատումներ ընել· միշտ ալ գոյութիւն ունի պատահականութեան եւ ճակատագրի բաժին մը, բայց այսօր կրնալի է ըսել թէ թերեւս այնքան չարաչար չտուժէինք, եթէ ունենայինք ինքնապաշտպանութեան քանի մը բերդեր Տաւրոսներէն մինչեւ Էրզրում ու Խարբերդ :

... Անհուն ցաւ մը կը խեղդէ կոկորդս, կուլամ ամբողջ հոգիովս, երբ կը մտածեմ թէ խրոխտ Զէյթունը, դարեր պահպանելէ վերջ իր անկախութիւնը, հերոս Զէյթունը քշուեցաւ դէպի անապատ...

... Պէտք էր հսկայական Մաֆիի մը վերածէինք Թրքահայաստանը, քաշուէինք մեր լեռները եւ ամէն հայաչատ ջրվանի մէջ պարզէինք զմբոստութեան դրօշը:

Այդ կ'ըլլար անհուն, եթէ ղեկավարութիւն մը գոնուէր եւ դլուխն անցնէր ժողովուրդին:

Դարերով մեր համակեցութիւնը Թուրքին հետ պէտք էր բանար մեր աչքերը, 1909ի Կիլիկիոյ ջարդերէն վերջ մանաւանդ, պէտք էր բանային մեր աչքերը :

Ի հարկէ, ոչ միայն անօգուտ են լացն ու մեղադրանքը այսօր, այլեւ ամէն մէկս կը քաշուինք, կը խղճահարինք երբ կ'արտասանենք որեւէ մեղադրանք անոնց դէմ որ նահատակներ դարձան: Գիտեմ որ պէտք չէ մեղադրել զանոնք, բայց ...:

Բայց այդ ահաւոր ազէտը դաս եղա՞ւ գոնէ : Գիտե՞նք այսօր թէ ինչ պէտք է ընէինք: Գիտե՞նք այլեւս թէ այս աշխարհին օրէնքը ուժն է միայն: Գիտե՞նք թէ մեռելները իրաւունք չունին, գիտե՞նք թէ մեռելներով չէ որ դատ կը շահուի, հայրենիք կը շինուի, այլ միայն ողջերով :

Դաս առի՞նք, երբ տեսանք եւ կը տեսնենք տակաւին, որ մեր մէկ միլիոնէ աւելի մեռելները իրաւունք մը չեն ապահովեր մեզի: Դաս եղա՞ւ մեզի, երբ դեռ երէկ տեսանք թէ հինգ միլիոնէ աւելի փուռերու մէջ այրուած Հրեաները չեն որ չինեցին իրենց հայրենիքը, այլ այդ սպանդէն ազատած քանի մը հարիւր հազարը :

Ներեցէք որ տարուեցայ այս կսկծալի հարցով: Թերեւս աւելի հեռուն գացի քան պէտք էր: Բայց այնքան խոր է վէրքը եւ թարմ, որ երբ դպչինք անոր, կը սկսի արիւնել եւ ալ դժուար է կասեցնել արիւնահոսութիւնը :

Ի՞նչ հարկ երկարել չարքը այն պատճառներ-ուն, որոնք Վասպուրականի յաղթանակը տուին մեզի: Զի՞ բաւեր փակել այդ թուումները, ըսե-լով թէ յաղթեցինք, որովհետեւ կրցանք համբաշխել, հասարակաց թշնամիին առջեւ կրցանք դոյացնել այն սրբազան միութիւնը որ ազդ մը կ'ընէ մեծ, որ հաւաքականութիւն մը կը դարձնէ անպարտելի :

Ինչո՞ւ զարմանալ այլեւս, որ յաղթեցինք : Ինչո՞ւ զարմանալ որ հայ խեղճ գիւղացին զարձաւ քաջ զինուոր, համեստ գործաւորը՝ խելացի զինագործ, համայն ժողովուրդը անձնուրաց եւ անխորտակելի ուժ ու կամք, ղեկավարները զարձան հանճարեղ առաջնորդներ :

Հրաշք մը չէ որ տեղի ունեցաւ: Այդ տուեալները միշտ ալ մեզի պարգեւած են յաղթանակներ: Կը բաւէ ակնարկ մը նետել մեր երեք հազարամեայ պատմութեան վրայ :

Վասպուրականի յաղթանակը մէկ նոր փաստն է միայն այդ ճշմարտութեան :

Նախապատրաստական լուրջ աշխատանք, կարող ղեկավարութիւն եւ ազգային համերաշխութիւն — յաղթանակը մի՛չտ :

Վերցուցէք այս պայմաններէն մէկն ու միւսը — վստահ եղէք թէ անխուսափելի պարտու-

Կ. Խաչի 40ամեակը Փարիզի մէջ

ՓԱՁԼՈՒՆ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ ՀՈԳ ԲԱԶՄՈՒԹԵԱՄԲ (ՍՈՐՊՈՆ)

Ապահովաբար հրճուեցան հոգիները մեր մեծ ընկերներ Ակնունիին եւ Ա· Զամալեանին, տեսնելով իրենց ձեռնասունը՝ ուռճացած, հասակ նե-տած եւ զարճած կաղնի մը հաստատմատ, կանդուն քառասուն խարխխներով:

Կազմակերպութիւնը Ամերիկայի մէջ կը կոչուէր կարմիր Խաչ, այժմ՝ Հ· Ը· Միութիւն: Ֆըրանսայի մէջ՝ կապոյտ Խաչ : Գրասկանը հայ կիներու հանրանուէր գործունէութեան, ու արդասիքը անոնց տքնաջան զոհողութեանց :

Ու, պէտք է ընդգծել այս պարագան, մեր ժողովուրդը տուաւ անոր արժանի յարգանքը, խունեերամ փութալով Սորպոնի մեծ Ամփիթատրոնը, իր քառասնամեակին առթիւ, Մայիս 20ի շաբաթ իրիկուն, ինչպէս տարիներէ ի վեր կը քալելէ՝ նիւթապէս թէ բարոյապէս, անոր բոլոր ձեռնարկները :

Գեղեցիկ դպրութեանց գերագոյն վառարանը, Սորպոնը, մէկ շաբթուան մէջ, ահա երկու անգամ է, որ իր մէջ կ'ընդունի, կը փառաւորէ, հայկական միտքն ու սիրտը: Մին՝ յանձին Ծերունի գրագէտ Ա· Զօպանեանին, միւսը Կ· Խաչին :

Քիչ անգամներ տեսած է այդքան հոծ բազմութիւն ընդարձակ ամփիթատրոնը, որ կը հեւար տարագիր բայց հպարտ Հայերու չունչին տակ : Վերնայարկերուն եւ ներքնայարկին բոլոր նստարանները զրաւուած են: Բազմութիւն մը այրերու եւ կիներու, տարէց թէ երիտասարդ, եկած փարիզէն ու հեռաւոր արուարձաններէն: Ու դեռ հազարաւորներ անհուշտ, որ հեռու Փարիզէն, բայց մտովին կ'ապրէին, նոյն յուզումնալից պահերը :

Լուռ ու կարգապահ ժողովուրդը, նախագահ Պ· Բունիաթեանի հրաւէրով, յոտնկայս կ'ունկնդրէ դաշնակով նուագուած «Մարսէյէզ»ը :

Արձանագրենք, ի պատիւ կարգադիր յանձնախումբին, որ այս անգամ բացառաբար կը բաղկանար օրիորդներէ եւ տիկիններէ, խնայուեցաւ ունկընդիրներուս փորձել մեր համբերութիւնը: Երեք բանախօսութիւններ եւ հաւուեստուութիւններ տեւեցին հազիւ մէկ ժամ: Օրինակելի՝ նմանօրինակ

Թիւնն է: Եւ այս մեր հաւաքական կեանքի բոլոր մարզերուն մէջ, մշակութային թէ քաղաքական, շինարարական թէ զինուորական, հայրենի հողերուն վրայ թէ օտար հորիզոններու տակ :

Արդ, այս բոլորը կը վերաբերին միայն անցեալի՞ն: Տարօրինակ կերպով մօտիկ չե՞ն հնչեր այս բառերը մեր ականջներուն: Անոնք կը վերաբերին Վասպուրականի հերոսամարտի՞ն միայն : Կարծէք թէ այսօ՛ր մղուէր այդ կռիւը ...

Այո՛, անոնք ա՛յնքան ճիշդ էին երէկ, որքան ճիշդ են այսօր, ոչ միայն անոր համար որ յաւիտենական ճշմարտութիւններ են, այլեւ անոր համար որ կռիւը չէ վերջացած :

Վասպուրականի կռիւը, ինչպէս մեր բոլոր միւս հայրենի հողերուն կռիւը, չէ վերջացած տակաւին :

Ամէն տեսակի հերոսամարտներ մղուած են, հոն ալ, ուրիշ տեղեր ալ, տարբեր տարբեր ճակատգրերով, բայց կռիւը չէ վերջացած: Հայութեան համար դեռ մեծ կռիւը կը շարունակուի:

Քանի դեռ չենք տիրացած մեր արդար իրաւունքներուն :

Հայութեան կռիւը չէ վերջացած, ոչ հայրենի հողերուն վրայ ապրող մեր եղբայրներուն եւ ոչ ալ մեզի համար:

Միայն թէ եթէ երբեք դեռ վերջին ճակատամարտը կայ մղուելիք նոյն թշնամիին դէմ, մեր գոյութեան կռիւը այսօր ստացած է տարբեր ձեւ ու կերպարանք, տարբեր հոն, հայրենիքին մէջ, ուրիշ մէկ տարբեր ձեւ հոս, Սփիւռքին մէջ :

Շինարարութեան, նուաճումի հսկայ պայքար մըն է հոն, խանդավառիչ, դրական: Գեղեցիկ է մեր եղբայրներուն վերապահուած դերը : Մերինը, հոս, խուլ կռիւ մըն է, ապերախտ, յուսահատեցուցիչ :

Թշնամին չենք տեսներ, ճակատաբաց չենք կռուիր անոր դէմ: Ան կը պահուըտի ամէն կողմ, դաղտնի կը սողոսկի մեր չարքերէն ներս, մեր հոգիներէն ներս: Կ'առնչէ հազար ու մէկ համայիլ կերպարանք: Մէկ տեսակ չէ թշնամին: Բերդը զոր պաշտպանելու կոչուած ենք՝ յարձակումի են-թարկուած է ամէն կողմէ: Ու թշնամիները միայն մեր չուրջը չեն, այլ սկսած են տեղ գտնել մեր մէկ եւ կը կոչուին ոխ, ատելութիւն, անհասկացողութիւն :

Ամեհի կռիւ մըն է, հազար անգամ աւելի դժուարին քան անոնք զորս մղած ենք, մեր երկար կեանքի ընթացքին: Թերեւս արդէն ուշ է, միայն հրաշք մը կրնայ փրկել այլեւս մեզ : Եթէ երբեք, առանց օր մը իսկ կորանցնելու՝ ուժն ունենանք սթափելու: Մահուան ճամբան ենք բռնած :

Վասպուրականցիներ, այսօր կը գտնուիք

հանդիսութեանց եւ յոբելեաններու համար :

Քանի մը բառերով հանդէսին բացումը կատարէ Պ· Բունիաթեան եւ չնորհակալութիւն կը յայտնէ ու կ'ողջունէ Կ· Խաչը՝ յանուն Հայ Գաղթ· կեդր· Վարչութեան :

Ֆրանսերէն զեկուցում մը կը կարդայ Օր· Մառի Գորգիկեան, միեւնոյն ատեն չնորհակալութիւն յայտնելով Insperteur de la Jeunesseի ներկայացուցիչին, որ միշտ քաջալերած է կազմակերպութիւնը :

Շրջ· վարչութեանատենապետուհին՝ Օր· Ֆլորա Անահիտ հիւանդ ըլլալով, փոխանորդաբար տեղեկագիրը կարդաց Տիկին Արշալոյս Թադէոս-եան : Ֆր· Կապոյտ Խաչի անդամուհիներուն թիւն է 1600: Տարեկան գործառնութեանց գումարը՝ է 1600: Տարեկան գործառնութեանց գումարը՝ է 1600: Տարեկան գործառնութեանց գումարը՝

ՆԿԱՉՈՆ ՎԻՃԱԿԸ

ԱԺ.

Նիքեթեյն, դիլն դիւրն, տասնվեցն ի-
նչպես ասում էին մեր ծերերը. գլուխ
չունի, բայց ճարպիկ է, սրամիտ և
ծաղրածու։

Մեր նկարը մի ուրիշ, ավելի լուրջ
տիպար է ներկայացնում, որ ամենքս
էլ ճանաչում ենք, որ ամենքիս էլ
հանդիպել է կյանքում։ Նա ոչ ոքից
չի վախենում, ոչ ոքի չի ամաչում,
ոչ ոքի չի ակնածում։ Նա ինքն է
ամենագետ, ամենակարող և ամենա-
հզոր։ Նա ամեն ինչ գիտի, ամեն ինչ
կարող է անել, ամեն ինչ կարող է
ասել։ Նա ամենքի գործին խառնվում
է, ամենքի խոսքին միջամտում է,
ամենքի վրա հրամայում է։ Նա ամեն
տեղ ինքն է ուզում լինել, ամեն տեղ
ինքն է ուզում առաջնորդել։ Նա ամեն
տեղ ինքն է ուզում առաջ անցնել։
Նա ամեն տեղ ինքն է ուզում գլխա-
վորը լինել։ Նա ամեն տեղ ինքն է
ուզում ղեկավարել։ Նա ամեն տեղ
ինքն է ուզում ամենքին ուսուցանել։
Նա ամեն տեղ ինքն է ուզում ամեն-
քին խրատել։ Նա ամեն տեղ ինքն է
ուզում ամենքին հրահանգել։ Նա ամեն
տեղ ինքն է ուզում ամենքին պատ-
վիրել։ Նա ամեն տեղ ինքն է ուզում
ամենքին հրամայել։ Նա ամեն տեղ
ինքն է ուզում ամենքին ստիպել։ Նա
ամեն տեղ ինքն է ուզում ամենքին
ենթարկեցնել։ Նա ամեն տեղ ինքն է
ուզում ամենքին հպատակեցնել։ Նա
ամեն տեղ ինքն է ուզում ամենքին
հնազանդեցնել։ Նա ամեն տեղ ինքն է
ուզում ամենքին ծառայեցնել։ Նա ամեն
տեղ ինքն է ուզում ամենքին ստրկաց-
նել։ Նա ամեն տեղ ինքն է ուզում
ամենքին ճնշել։ Նա ամեն տեղ ինքն է
ուզում ամենքին կեղեքել։ Նա ամեն
տեղ ինքն է ուզում ամենքին հարստա-
հարել։ Նա ամեն տեղ ինքն է ուզում
ամենքին ոչնչացնել։ Նա ամեն տեղ
ինքն է ուզում ամենքին սպանել։ Նա
ամեն տեղ ինքն է ուզում ամենքին
կոտորել։ Նա ամեն տեղ ինքն է ուզում
ամենքին ջարդել։ Նա ամեն տեղ ինքն
է ուզում ամենքին ոչնչացնել։ Նա
ամեն տեղ ինքն է ուզում ամենքին
սպանել։ Նա ամեն տեղ ինքն է ուզում
ամենքին կոտորել։ Նա ամեն տեղ ինքն
է ուզում ամենքին ջարդել։ Նա ամեն
տեղ ինքն է ուզում ամենքին ոչնչաց-
նել։ Նա ամեն տեղ ինքն է ուզում
ամենքին սպանել։ Նա ամեն տեղ ինքն
է ուզում ամենքին կոտորել։ Նա ամեն
տեղ ինքն է ուզում ամենքին ջարդել։
Նա ամեն տեղ ինքն է ուզում ամենքին
ոչնչացնել։ Նա ամեն տեղ ինքն է
ուզում ամենքին սպանել։ Նա ամեն
տեղ ինքն է ուզում ամենքին կոտո-
ր

հողագործութեան, համաճայն վերջին տեղեկութեանց: Պտղատու ծառերը, այգիները եւ ցորենի դաշտերը մասնաւորապէս վնասուած են հիւսիսային եւ արեւելեան Ֆրանսայի մէջ: Փարիզի մօտ, Մէզոն Լաֆիթի մէջ տուներ ողողուեցան, ապա – կիներ խորտակուեցան փոթորիկներէն եւ կարկուտէն: Ուրիշ փոթորիկ մը պայթեցաւ Շոմոնի մէջ (Արեւելեան Ֆրանսա), խորտակելով կրկէսի մը վրանը, երբ առիւծներ կը ցուցադրէին: Ներկաները խուճապի մատնուեցան, չատեր մարեցան: Աւելի քան հարիւր միլիոն ֆրանք վնաս կրեց Փոթթարլիէի քաղաքը: Նոր փոթորիկներ կը սպասուին:

ՊԵՐԼԻՆԻ արեւելեան շրջանին համայնավարները, յառաջ կը տանին իրենց պատրաստութիւնները, դղրդադին ցոյց մը կազմակերպելու համար Հոգեղալուստի առթիւ: Արեւմտեան դաշնակից – ներն ալ միլոցներ ձեռք առած են:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ մասին համաձայնութիւն մը կնքած են Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները, զէնք ճարելու համար համախորհուրդ, պաշտպանողական նպատակներով »:

Այբի Տիկին կատար կէօզիմեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն կէօզիմեան, Տէր եւ Տիկին Օն – նիկ կէօզիմեան, Տէր եւ Տիկին Գառնիկ կէօզիմեան, Պ. Սահակ կէօզիմեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Գարայեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Պետրոսեան եւ իրենց ազգականները խոր կսկիծով կը դուժեն ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

ՅԱԿՈԲՃԱՆ ԿԷՕԶԻՄԵԱՆԻ

(Ռէօթահիացի, 84 տարեկան)

մահը որ տեղի ունեցաւ Մայիս 24ին, իր բնակարանին մէջ, Առնուվիլ: Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, ուրբաթ, 26 Մայիս, ժամը 3ին, Առնուվիլի Հայոց եկեղեցին:

Մասնաւոր մահագդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայ իրր այդ նկատել:

Հաղորդակցութիւն.— կառախումբ Gare du Nordէն ժամը 2.21ին:

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 32րդ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Կը տօնուի նախագահութեամբ ակադեմական Louis Marinի, այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 21ին Cercle Militaireի մէջ (Place St. Augustin):

Գեղարուեստական եւ ֆօլկլորական յայտագիր: Եւրոպական պարերը ժամը 12—5 Fernand Bouillonի նուագախումբով:

Մուտքը ազատ է:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Ատամնաբոյժ Դաւիթեան եղբայրները եւ Ալթունեան ընտանիքը կը յայտնեն թէ Մայիս 28ին՝ կիրակի օրը, ժամը 10ին Մարսէյլի Հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ (92 rue d'Aubagne) հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց հանգուցեալ հօր՝ Պ. ՄԻՍԱՔ ԴԱՒԻԹԵԱՆի եւ իրենց հանգուցեալ աղջկան եւ քրոջ՝ Օր. ԱՆԺԻԼ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆի համար:

Հանգուցեալներուն յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ սոյն օրուան արարողութեան:

ՄԱՐՋԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ.— Այս կիրակի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղը (Լիոն – Տէսին) կազմակերպած է Տէսինի իր դաշտին վրայ մեծ մրցում մը: Լիոնի եւ Տէսինի հայութեան կը մնայ քաջալերել մեր մարզիկներուն ձեռնարկը:

Ս. ՍԱՂԸՐԵԱՆի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այբի Տիկին Ֆ. Ս. Սաղըրեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՂԸՐԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՎԱՂԱՆՍ.— Տէր եւ Տիկին Գ. Քիւրէճեան մասնաւոր շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք իրենց համակրանքը յայտնեցին ընկեր Գէորգի կրած վիրաբուժական գործողութեան առեն: Իր ապաքինման առթիւ Վալանսի Հ. Ը. Դ. Շրջ. կոմիտէն երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ «Ճառաջ»ի տարածման ֆոնտին:

ԿՈՉ.— Մարսէյլ Փրատոյի Մայր եկեղեցիի չրջափակին մէջ հոգեւորականի օթեւան չէնքի մը կառուցումին պահանջը զգացուած ըլլալով, կրօն. Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ընէ մօտաւոր եւ հեռաւոր հայ եկեղեցասէր ազգայիններու՝ ստանձնել բարերարութիւնը այդ չէնքին, որ պիտի կրէ ու յաւերժացնէ նուիրատուին անունը եւ յիշատակը: Մանրամասնութեան համար թղթակցիլ Ընկերակցութեան հետ, 339 Ave. du Prado, Մարսէյլ: Կը հրաւիրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

ՄԱՑԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Մարաէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ը. Դ. ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷի, մասնակցութեամբ բոլոր խումբերու, Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

Կը տօնուի այս չաբաթ, ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս, Théâtre G. Verdi (նախկին Casa d'Italia), 56 rue d'Alger:

Կը նախագահէ Բժ. Ը. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Ֆրանսական ընկերվարականներու կողմէ կը խօսին երեսփոխանները ԿԱՄՐՈՆ ՏԷՖԷՌ եւ Ֆր. ԼԷՆՀԱՐ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն երիտասարդ ջութակահար Պ. ԼԵՒՈՆ ՂԱԼԻՈՆԴԵԱՆ, Օր. Օր. Ն. ՏԷՐ ԱՐՍԷՆԵԱՆ եւ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ (մեներգ):

Կ'արտասանեն ընկերները Վ. Տ. Վարդանեան, Գ. Քէնտիրեան, Ս. Սարգիսեան եւ Ց. Մակարեան:

Խմբերգ Սէնթ Աննի երգչախումբին կողմէ ղեկավարութեամբ Հ. Համբարձումեանի:

ԿԵՆԴԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐ ՄԸ՝ «Հայկական Ազատամարտը»ը:

Անգամ մը եւս պիտի ցուցադրուի Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԸ:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր: Առատ չքասեղան (պիւֆէ):

Մուտքը ազատ է:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ը. Դ. Ս. Մինաս – եան ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆրանսահայ Կ. Խաչի:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Fêtesի սրահը, 22 rue Voltaire, Ալֆորվիլ:

Կը նախագահէ ընկեր ՅՈՎՀ. ՉԵՐՉԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԴԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՑԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Տիկին Ֆել. ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ եւ Ա.Ա. ՓԻՓՔԼԵԱՆ (մեներգ), դաշնակի ընկերակցութեամբ Madame Nièlի:

Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ եւ Տիկին ԴԵՂ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (արտասանութիւն): Հայկական խմբական պարեր, Նոր Սերունդի աղջկանց խումբի կողմէ:

Երգախառն կենդանի պատկեր մը, «Հայաստան»ին»: Եւրոպական պար՝ ժամը 6էն մինչեւ կէս գիշեր: Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի:

Մուտք 100 ֆրանք:

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Մայիս 28ին, կէսօրէ վերջ: ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր:

Կը նախագահէ Կ. ԵՐԱՆԵԱՆ

Կը խօսին ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ քաղաքապետ MAZURIER:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Շոգեկառք Gare du Nord, ժամը 14ին: Հանրակառք թիւ 268, Villiers le Bel, Porte de la Chapelleէն:

★

ՎԻԼԵՆ.— Մայիս 28ին, ժամը 14.20: Théâtre Municipalի մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ը. Դ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Կ. Խաչի, Տ. Տ. Հայր. Միութեան, Հայ Կամաւորներու Մարտիկներու Միութեան:

Կը խօսի ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին, Կապոյտ Խաչի սանուհիները, հայկական պարեր – րով եւ խմբերգ: Երիտասարդ ջութակահար Պէ – պիրեան, ինչպէս նաեւ Վալանսի Նոր Սերունդէն Զ. Գասեան:

★

ԿՐՔՆՈՊԼԸ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Ը. Դ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի, Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի եւ սանուհիներու միութեան:

Այս կիրակի ժամը 3.30ին, Ile Verte, rue Lachmann, dancing Olympiaի սրահին մէջ:

Կը խօսին ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ Տիկին ODETTE ՄԻՔԱԷԼԵԱՆ

Խօսք պիտի առնէ Կրընոպլը քաղաքապետ Dr. **Martin**:

★

ՊՈՒՏՈՑԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Ը. Դ. Մուրատ խումբի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին:

Այս կիրակի ընկերվարականներու սրահը, Սընօն: Հանդիսէն վերջ խնջոյք:

Մուտքը ազատ է:

★

ՏԷՍԻՆ, Մայիս 28ին:

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՄԱՑԻՍ 28Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին Horlogeի սրահին մէջ, 137 Cours Lafayette:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ը. Դ. Լիոնի Վարդանեան կոմիտէի, մասնակցութեամբ Լիոնի Ագգ. Միութեան, Աղբատախնամ Մարմնոյ, Լիոն Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Ֆր. Կապոյտ Խաչ, Հայ Ուս. Միութեան, Սանուհիներու միութեան, Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդին:

Կը նախագահէ ընկ. ՆԵՐՍԷՍ ՄՈՄՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Հանդիսէն վերջ խնջոյք, մինչեւ առաւօտ, Brasserie Etoileի սրահին մէջ, 1 Cours Gambetta:

Գեղարուեստական բաժին.— Տիկին Վարժապետեան, Օրիորդներ Տէր Կոմսեան (Կրընոպլէն), Ֆ. Տէրտէրեան, Մատլէն Սաղաթէլեան, Ա. Թո – Ք. Տէրտէրեան, Մատլէն Սաղաթէլեան, Ա. Թո – մասեան, Ա. Թուրլեան, ընկեր Բ. Խրիմեան եւ Ա. Թաթուլեան:

★

ՎԱԼԱՆՍ.— Մայիս 27ին, ժամը 20.30ին: Salle des Fêtes:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ը. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ Ռոմանի ենթակոմիտէին, Ֆր. Կապ. Խաչի սանուհիներու, Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի եւ բարեկամ կազմակերպութեանց:

Կը նախագահէ՝ ընկեր Մ. ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Կը նուագէ Վիէննէն ջութակահար Պ. Պէպիրեան: Ռոմանի սանուհիներուն կողմէ պիտի ներկայացուի երկու թատերախաղեր՝ «ԶՈՒԼՈՒՄԻ ԱՇԽԱՐՀԷՆ» եւ «ԱՂԹԱՄԱՐ»:

Մուտքը ազատ է:

Մայիս 28ի գիշերը խնջոյք, Հ. Ը. Դ. Ա. Ահարոնեան ակումբը:

★

Ս. ՇԱՄՈՆ.— Մայիս 27ին, ժամը 8.30ին: Salle **Jeanne d'Arc**:

Նախաձեռնութեամբ «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդ «Վարդգէս» խումբին, եւ ուրիշ կազմակերպութեանց, ինչպէս եւ սիրայօժար մասնակցութեամբ Սէնթ Էթիէնի Սանուհիներու պարախումբին:

Կը նախագահէ Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Մուտքը ազատ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԼԵՆ.— Հ. Ը. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Օհանջանեան ակումբը: Ներկայանալ իրենց անդամատետրերով:

Հ. Ը. Դ. ԱՆԻԷՌ Պուա Քոլոմպի «Արամ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր չրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, Ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ գիշեր ժամը 8ին, ընկերուհի Նուարդ Եղիազարեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Անպայման ներկայ գտնուիլ:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Ը. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հայոց մատուռին սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԻՍԻ.— Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի երգի փորձերը կը սկսին այս երեքչաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահին մէջ, ղեկավարութեամբ ընկեր Սահակ Յովհաննէսեանի:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Նոր Սերունդին դասախօսութիւնը այս երեքչաբթի իրիկուն Patronage Laïque, Place de l'Europe: Կը խօսի Պ. Ա. Մեսումենց: Նիւթը՝ «Աչուղ Ջիւանի»: Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՑ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հաւաքոյթը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին քաֆէ Ռէժան: Կը խօսի Պ. Զէյթունցեան, նիւթ՝ «Խաղաղութեան կոչը եւ Սփիւռքի Հայութիւնը »:

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ ԱՌԹԻՒ քառաձայն պատարագ Փարիզի Հայոց եկեղեցին, այս կիրակի:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Նոր Սերունդը արշաւ մը կազմակերպած է դէպի Rambouillet, Vallée de Chevreuse, երկուշաբթի առաւօտ ժամը 8ին: Երթեւեկի ծախք 350 ֆրանք: Նոր Սերունդի անդամներուն համար 150 ֆրանք:

Դիմել Օր. Մարի Պետրոսեանի, 3 rue Violette: Ժամադրավայր Place Carnot:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս· 800 ֆր·, Տար· 1600, արտ· 2500 ֆր·
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր· C.C.P.Paris 1678-63
Samedi 27 MAI 1950 Շաբաթ 27 ՄԱՅԻՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6163–Նոր շրջան թիւ 1574

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁԵՐ ՏԵՂԸ ՑԻՄԱՐԱՆՈՑՆ Է

Ամէն տարի այս եղանակին, դաս մը դիմա – կաւոր դաւադիրները լայն կը բանան իրենց գար – շահոտ բերանը, կը սրեն իրենց ժանդոտ գրիչը, վրիժուր տեղալու համար Մայիս 28ի դէմ :

Անխելք եւ անպատիւ, անոնք իրար կը խառ – նեն զանազան թունաւոր խոտեր, կ'եփեն եւ գո – լորշիներ կ'արձակեն, թմրեցնելու համար հան – րային կարծիքը :

Բթամիտ եւ նենգամիտ, անոնք թեւ կուտան իրենց ախտաւոր երեւակայութեան, դիւերային ագնութեամբ: Կը խեղաթիւրեն , վեր ի վայր կը շրջեն ամէնէն վաւերական պատմութիւնները, ար – դարացնելու , արժեցնելու համար իրենց «դիրքա – ւորում»ը :

Անխիղճ եւ անկիրթ, անոնք պատերազմի դաշ – տին վրայ թափած արիւնն անգամ կ'անարգեն, կ'ուրանան, յաջեցնելու համար իրենց անանձնա – կան կիրքը :

Ուրեմն այս թշուառականները չե՞ն դիտեր, չե՞ն լսած, չե՞ն կարդացած 1917—1918ի աշխար – հասասան ողբերգութիւնը :

Չե՞ն դիտեր որ, 1918 ապրիլ – մայիսին ոչ բոլշեւիկեան, ոչ իսկ ռուսական զօրամաս մնացած էր Կովկասի մէջ :

Չե՞ն դիտեր որ քար – քարի վրայ մնացած չէր ամբողջ Ռուսաստանի մէջ, եւ բոլշեւիկեան իշխա – նութիւնը օրհասական պայքարի մը բռնուած էր, ներքին թէ արտաքին ճակատի վրայ :

Չե՞ն դիտեր որ ոչ միայն ամեհի լեռներն ու անծայրածիր տափաստանները, այլեւ հակաբոլ – շեւիկ բանակները Կովկասը կը բաժնէին Մոս – կուայէն, ուր կեդրոնացած էին նորեկ իշխանա – տորները :

Չե՞ն դիտեր որ Թուրքերը յառաջ կը խաղային սանձակոտոր մոլեգնութեամբ, արիւն եւ աւեր ցանելով իրենց ճամբաներուն վրայ :

Չե՞ն դիտեր որ Հայաստանի դրացիներն ալ իւղ կը լեցնէին կրակին վրայ, դաւադրելով մեր անճար ժողովուրդին դէմ: Դանկտելով զայն կո – ղերէն եւ կռնակէն :

Չե՞ն դիտեր որ, երբ թշնամին Երեւանի դուռ – ներուն առջեւ կը հասնէր, Աստուած անգամ խոյս տուած էր Հայոց աշխարհէն, իր բախտին ձգելով « Լուսաւորչի կանթեղը »:

Ականատես մըն է որ կը պատմէ·

— « Երեւանի ու անոր շուրջ խմբուած հայու – թիւնը մահու եւ կենաց պայքարի էր ելած իր դա – րաւոր թշնամիին դէմ, որ կը զարնէր վաղարշա – պատի դռները···

Աշխարհէն կտրուած, շրջապատուած հազա – րաւոր անտուն եւ անտեղ հարազատներով, պա – րենաւորման դժոխային կացութիւն, հադորդակ – ցութեան ողբալի միջոցներ, ոչ մէկ տեղէ որեւէ մխիթարական, յուսատու ձայն : Հառաչանքներ, արտասուք, անվերջ վիշտ :

Ի՞նչ ընէին: Ո՞ւր դիմէին: Ո՞ր քարին զար – նէին իրենց գլուխները :

Բոլոր ճակատները խորտակելէ, անճար ժո – ղովուրդ մը կրակի մէջ ձգելէ, զօրքը « դէպի տուն» քշելէ, Պրեստ – Լեթովսքի անփառունակ դաշնագիրը ստորագրելէ վերջ, Լենին – Սթալին ի վիճակի՞ էին որեւէ օգնութիւն հասցնելու :

Վերջին պահուն կարկառած «դեկրէտ»նե՞րն էին որ պիտի կասեցնէին Թրքական գրոհը :

Ի՞նչ ընէր մահապարտ ժողովուրդը: Անձնա – տո՞ւր ըլլար, իր կարգին բնաջնջուելու համար :

Ի վերջոյ Դիմադրական ճակատ մը չէ՞ր որ վրկեց կացութիւնը, Մայիս 21—26, հերոսական մարտնչումներով: Մասնակցութեամբ ժողովուր – դի բոլոր խաւերուն :

Այս հերոսամարտին չնորհիւ չէ՞ր որ կազմուե – ցաւ հայրենիքին կորիզը :

Այնուհետեւ հաստատուած կարճատեւ իշխա – նութեան նուաճած, «հայացուցած» հողերը չե՞ն որ կը ծաղկին այսօր :

Այդ նոյն իշխանութեան թանկագին ժառան – գութիւնը չէ՞ Սեւրի դաշնագիրը, որուն ապաւի – նած էք դուք ալ, Հայկական Դատ հետապնդելու համար :

— « Ձեր տեղը Մայիս 28ը չէ», կը ճուան դի – մակաւոր բոշաները, իրենց հօտին հետ չփոթե – լով հայրենասէր բազմութիւնները:

Մոռնալով իրենց բուն հասցէն — Շառանթոն:

Շ·

ՊԵՐԼԻՆԸ ՓՈՐՁԱՓԱՌ

ՀԱՑՏԼԻՊԵՐԿ, (Ցառաջ)·— Ամբողջ Գերմա – նիան որոշ սարսուռով մը կը սպասէ Հոգեզալստ – եան տօնին (վաղը, կիրակի): Ամիսներէ ի վեր Ա – րեւելեան Գերմանիոյ (Որհրդային գրաւման գօ – տի) երիտասարդական կազմակերպութիւնը (FDJ) մարտակոչ մը արձակած է,—«Քալել դէպի Պեր – լին»:

Աչխարհի չորս ծագերէն համայնավար եւ ու – ղեկից Երիտ· Միութիւնները պիտի մասնակցին ներկայացուցչական խումբերով եւ այսպէս աւելի քան 500.000 երիտասարդներ եւ պատանիներ մեծ ցոյց մը պիտի կատարեն Պերլինի մէջ :

Եթէ ցոյցը սահմանափակուի Արեւելեան Պեր – լինի շրջանին մէջ, այն առեն քաղաքական բար – դութիւններ չեն ստեղծուիր: Բայց եթէ , ըստ նախկին ծրագրին այս կէս միլիոն մոլեռանդ երի – տասարդները քալեն Արեւմտեան Պերլինի վրայ եւ ուզեն հաւաքուիլ օթատիոնին մէջ որ կը գտնուի անգլիական շրջանը, կը վախցուի որ խռովու – թիւններ, նոյնիսկ արիւնահեղութիւն ծագին :

Արեւմտեան Պերլինի քաղաքապետը՝ պրոֆ· Ռոյթէր , յայտարարեց թէ Արեւմտեան Պերլին պիտի չմտնեն այդ դունդերը, որովհետեւ համայ – նավար պետերը պիտի չուզեն ստանձնել հետե – ւանքներուն պատասխանատուութիւնը, սակայն աւելցուց· «Անշուշտ մարզարէ չեմ ...» :

Ամէն պարագայի մէջ Արեւմտեան Պերլինը պատրաստուած է դիմադրաւելու եւ Ամերիկա – եցիները իրենց կարգին յայտարարած են թէ «իրենց իրաւունքները պիտի պաշտպանեն բոլոր միջոց – ներով»:

Այսպէս Պերլինը փորձաքար մը դարձած է նո – րէն եւ Հոգեզալստեան ցոյցը կրնայ ազդանշանը դառնալ ծանրակշիռ դէպքերու :

Ռուսերը իրենց կարգին կը պատրաստուին եւ դիրքերը կ'ամրացնեն Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ: Պերլին – Լայփցիկի գծին մօտ, Եութէրպոգ եւ Լուքընվալտէի շրջանակին մէջ հաստատուած է վերջերս ընդարձակ զինուորական կայան մը՝ ան – ատաններու մէջ: Աւելի քան հազար զրահակառքեր եւ հարիւր հազարէ աւելի զինուորներ փոխա – դրուած են այդ շրջանները՝ ինչպէս կը հաղորդեն զերման թերթերու թղթակիցները :— Տ· Ֆ·

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳԱՅՈՂՈՎԻՆ ընդհ· քարտուղարը, Պ· Թրիկվը Լի, Նիւ Եորք վերադառնալով, արժանա – ցաւ խանդավառ ընդունելութեան մը: Ուշինկ – Թրնի քաղաքական շրջանակներուն մէջ միշտ վե – րապահ են, չեն հաւատար թէ գործնական ար – դիւնքի մը պիտի յանգին ընդհ· քարտուղարին վերջին ճեռնարկները: Պ· Լի յայտարարեց թէ ամբողջ Եւրոպան խաղաղութիւն կ'ուզէ, թէ ա – րեւմտեանը եւ թէ արեւելեանը: «Ազգայողովին նպատակն է խաղաղութիւն, ոչ թէ պատե – րազմ: Մնդիրը ժամանակի կը կարօտի: Համբերե – ցէք: Պիտի գայ ժամանակը երբ ոչ ոք պիտի խօսի սառն խաղաղութեան մասին եւ բոլոր ազգերը մի – այն եւ միայն խաղաղութեան վրայ պիտի խօսին»:

ՀՈԼԱՆՏԱՑԻ Ժուլիանա թագուհին եւ իր ա – մուսինը վերադարձան իրենց երկիրը, չորս օր տեւաւոր եւ սիրալիր հիւրընկալութիւն մը վա – յելելէ վերջ Փարիզի մէջ: Հինգշաբթի օր այցելե – ցին նաեւ Համալսարանական Ոստանը, ուր թա – գուհին խօսքը ուղղելով ամէն ազգէ ուսանողնե – րու, անհրաժեշտ համարեց «արմատական բարե – նորոգում մը, վասնզի երբեք այսքան վտանգաւոր եղած չէր աշխարհի կացութիւնը: Աշխարհը բա – ժան – բաժան եղած է, որովհետեւ սերունդները չյաջողեցան կասեցնել քանդիչ ուժերը»: Ցետոյ յորդորեց որ իրենց պարտականութիւնը կատա – րեն իրրեւ նոր ուժեր :

ՀԻՒԼԻԱԿԱՆ ԼՐՏԵՍՈՒԹԵԱՆ խնդիրը միշտ կ'արծարծուի Մ· Նահանգներուն մէջ: Նոր ձեր – բակալութեանց կը սպասուի, քանի որ Ապահո – վութեան Տեսչութիւնը 1200 հոգի հետապնդած , հարցաքննած է, բռնելու համար երկրորդ լրտե – սը, Հէրըի Կոլտ: Կ'ըսուի թէ երրորդ գործակալը պաշտօնեայ մըն է Ուշինկթընի խորհրդային դեսպանատան մէջ :

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ծերակոյտը վերջնապէս քուէարկեց Եւրոպայի օգնութեան վարկերը, 3.120.550.000 տոլար: Անգլիոյ բաժինը կրճատուած է :— Երկու տարի երկարաձգուեցաւ պարտաւորիչ զինուորութեան օրէնքը :

Երեք Մեծերը պիտի վերագինեն Միջին Արեւելքի երկիրները

ՊԱՑՄԱՆՈՎ ՈՐ ՄԷԿԸ ՄԻՒՍԻՆ ՎՐԱՑ ՉՁԱՐՁԱԿԻ

Ինչպէս հաղորդած էինք, Ֆրանսա, Մեծն Բրիտանիա եւ Մ· Նահանգները համաձայնութիւն մը կնքած են, զէնք ճարելու համար Միջին Արե – եւելքի պետութեանց (արաբական երկիրներ եւ Իս – րայէլ):

Այս որոշումը տրուած էր Լոնտոնի վերջին խորհրդաժողովին առեն, եւ պաշտօնապէս հա – ղորդուեցաւ Մայիս 25ին, միաժամանակ Փարիզի, Լոնտոնի եւ Ուշինկթընի մէջ: Զինամթերքը ճամ – բայ պիտի հանուի երբ վերոյիշեալ պետութիւն – ները հաստատ երաշխաւորութիւն տան թէ իրա – րու վրայ պիտի չյարձակին: Նախագահ Թրումըն ալ նոյն օրը հաստատեց տրուած որոշումը, մա – մուլի ասուլիսին մէջ :

Պաշտօնական գեկոյցը կ'ըսէ թէ՝ Մեծն Բրի – տանիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ· Նահանգներուն կառա – վարութիւնները Լոնտոնի վերջին խորհրդաժողո – վին մէջ քննելով արաբական երկիրներու եւ Իս – րայէլի վերաբերեալ խնդիրներ, եւ մասնաւորա – պար զինամթերքի առաքման հարցը, որոշեցին հետեւեալ յայտարարութիւնը հրատարակել ·

— « Երեք կառավարութիւնները ընդունելով որ արբական պետութիւնները եւ Իսրայէլ բոլորն ալ պէտք ունին զինեալ ուժերու որոշ մակարդակ մը պահելու, ի խնդիր ներքին ապահովութեան եւ օրինաւոր ինքնապաշտպանութեան , ինչպէս եւ կատարելու համար իրենց ինկած դերը՝ այդ շըր – ջանին հաւաքական պաշտպանութեան մէջ, զէնքի եւ զինամթերքի որեւէ խնդրանք պիտի քննուի այս սկզբունքներու հիման վրայ: Ուստի երեք կառա – վարութիւնները կ'ուզեն յիշեցնել եւ կրկին հաս – տատել այն յայտարարութիւնը որ եղաւ իրենց ներկայացուցիչներուն կողմէ, Ապահովութեան Որհրդի 1949 Օգոստոս 4ի նիստին մէջ· յայ – տարարութիւն մը որով կ'ընդդիմանային որեւէ զինարշաւի՝ արաբական պետութեանց եւ Իսրա – յէլի միջեւ :

« Երեք կառավարութիւնները կը յայտարա – րեն թէ զինամթերք ստացող բոլոր պետութիւն – ներէն երաշխիքընդունած են թէզնորդ պետութիւ – նը որեւէ յարձակողական արարք պիտի չգործէ միւսին դէմ: Նոյնիմաստ հաւաստիքներ պիտի պահանջուին այդ շրջանի ուրիշ ամէն պետութե – նէ որ զէնք պիտի ստանայ յառաջիկային :

«Երեք կառավարութիւնները կ'օգտուին առի – թէն, յայտարարելու համար իրենց խոր շահա – գրգռութիւնը այս հարցին հանդէպ, իրենց բաղ – ձանքը՝ օգնելու խաղաղութեան վերահաստատ – ման՝ այդ շրջանին մէջ: Անոնք վճռապէս որոշած են թոյլ չտալ որ բռնի ուժ գործածուի կամ գոր – ծածելու սպառնալիք ըլլայ այդ շրջանի պետու – թեանց մէջեւ: Երեք կառավարութիւնները եթէ հաստատեն թէ այդ պետութիւններէն մէկն ու մէկը կը պատրաստուի բռնաբարել սահմանա – գլուխները կամ զինադադարով հաստատուած սահմանագիծերը, պիտի փութան միջոցներ ձեռք առնել, համաձայն իրենց պարտաւորութեանց , Միացեալ Ազգերու կազմակերպութենէն ներս թէ դուրս, կանխելու համար այդպիսի բռնաբա – րում մը »:

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ԱՐԱԲՆԵՐԸ ԵՒ ԻՍՐԱՑԷԼ

Նախագահ Թրումըն իր լրագրական ասուլի – սին մէջ բացատրեց թէ Մ· Նահանգները մասնակ – ցելով այս համաձայնութեան ,կ'ապացուցանեն թէ վճռած են ապահովել խաղաղութիւնը Միջին Արե – եւելքի մէջ: «Մեր կառավարութիւնը կը հաւատայ թէ այս որոշումը պիտի զօրացնէ արաբական պե – տութեանց եւ Իսրայէլի հաւատքը՝ ապագայ ա – պահովութեան մասին, փութացնելով կատար – ուած յառաջդիմութիւնը եւ նպաստելով Միջին Ա – րեւելքի ժողովուրդներուն բարօրութեան »:

× *Հրատարակուած տեղեկութեանց համա – ձայն, Իսրայէլի կառավարութիւնը գոհ է երեք պետութեանց որոշումէն, քանի որ առով կը հաս – տատուի թէ Իսրայէլ իրաւունք ունի զէնք ստա – նալու իր պաշտպանութեան համար: Ուրեմն ան – միջապէս դիմում պիտի կատարէ, զէնք ստանա – լու համար Ֆրանսայէն, Անգլիայէն եւ Մ· Նա – հանգներէն: Ինչպէս ամէն տեղ, Իսրայէլի մէջ ալ ձախակողմեան հոսանքները կը քրթմնջեն այս յայտարարութեան դէմ, դիտել տալով թէ Իսրա – յէլ կը չեզի չէզոքութենէն, արեւմտեան ճակա – տին յարելով :*

Արաբական շրջանակները աւելի գոհ կ'երե – ւան, հետեւեալ պատճառներով.—

1· Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ· Նահանգները պաշտպանողական զէնքեր պիտի ճարեն իրենց , հրացաններ եւ գնդացիրներ, գոհացնելով իրենց պահանջները.— 2. Երեք Մեծերը այս որոշումը տալով, այլեւս պայման չեն դներ որ վերջնական հաշտութիւն կնքեն Իսրայէլի հետ, զէնք ստանա – լու համար.— 3. կը փարատին այն վախերը թէ Իսրայէլ կրնայ գրաւել արաբական Պաղեստինը·

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՄԱՑԻՍԵԱՆ ԵՐԿՈՒՆՔ

Որքա՜ն դժուար է եղել կերտել հայրենիք...
Որքա՜ն տքնութիւն՝ ազգ կոչուելու համար,
Որքան քրտինք, Տէր Աստուած, անցեալը չմոռանալու, անցեալը վերապրելու, անցեալը կենդանացնելու համար:
Այս որքա՜ն արիւն ազատութեան համար...
Մեր հէքեաթները եղել են միշտ արտասուալից:
Մեր առասպելները եղել են միշտ դիւցազնական: Հովերի միջով, ծովերի միջով, անթիւ դարերի միջով հասել են մինչեւ մեզ, սողոսկել են մեր երակների մէջ: Ալեկոծել են հոգիները մեր: Ցափշտակել են սրտերը մեր: Շղթայակիր էինք ու դարձանք անհանգիստ ժողովուրդ: Ըմբոստ ժողովուրդ, խլրտող ժողովուրդ: Ազատութեան տենչացող ժողովուրդ... Եւ, ահա, խմբեր է որ կ'անցնին սահմանէ սահման, երկրէ երկիր:
Անհուն զոհողութեամբ: Անսահման բարութեամբ: Գիտակից մահուան տենչանքով: Մի ձոր անցնելիս, մի սար մագլցելիս, մի ժայռի յետեւ, մի թփի տակ, անանուն, անթաղ, վիրաւոր ու մեռած, լքուած ու մոռացուած մնալու համար:
Մեր մայրերը եղել են միշտ այրի:
Մեր մայրերը մեծացրել են միշտ որբ:
Իսկ մեր որբերը եղել են միշտ զինուոր:
Ու մեր մայրերը դռների առջեւ նստած սպասել են: Մինչեւ որ իրիկուն լինի: Մինչեւ որ մզերը սպիտակեն: Մինչեւ որ սեւ լուրը գայ ու կեանքը փլի: Արեւը խաւարի... Արեւը խաւարի ազատ մեր մայրերի: Այսպէս, բազում մայրերի աղի արցունքով: Ծխան թոնիրի չուրջ: Երկար գիշերների անքնութեամբ մեր հայրենիքի հիմքերի նիւթն է չաղախուել: Մեղուական աշխատանքով, մրջնային արթեցողութեամբ կերտուել է հայրենիք: Քանդուե՞ց չինածը մի տեղ — սկսում է սիզիֆեան աշխատանքը մի քիչ հեռուն, մի քիչ աջ, մի քիչ ձախ: Նոյն եռանդով, նոյն զոհողութեամբ, նոյն հաւատքով: Եւ ահա ստեղծում է, աստուածային ստեղծագործութեան պէս, ոչին — չէն՝ այստեղ Արարատեան դաշտ, մի այլ վայր՝ Մեծ Հայք, ոՓքր Հայք, յետոյ՝ Կիլիկիա եւ նորէն վերադառնում է Արարատեան դաշտ:
Ծխան թոնիր: Առատ մոխիր: Արիւն, արցունք: Երգ ու մրմունջ: Տաղ ու սաղմոս — ահա չինանիւթը Հայու, դարեր չարունակ, դարեր անվերջ իր կորցրած հայրենիքը վերագտնելու համար:
Շինարար ժողովուրդ: Քրտնաջան ժողովուրդ:
Երգ ու դութան, խաղաղասէր ժողովուրդ: Զահակիր ժողովուրդ: Գուսան ժողովուրդ:
Ու նա նետուեց նորէն կրկէս... Բացաւ հոգու դռները լայն: Բացաւ սրտի երակները — դետ: Ի սպաս դրաւ իր բոլոր առաքինութիւնները այս անգամ նորէն մի հայրենիք կերտելու համար: Ու ստացուեց քառասային մի բան: Ճաւարամած մի բան: Արիւնոտ մի բան: Անանուն մի բան: Օրը յուսահատական: Վաղն անստոյգ եւ անապահով..
Եւ այդ մի բուռ վիրաւոր ժողովուրդը, բոլորէն լքուած, բոլորին թշնամի, սեւեռեց իր հայեացքը դէպի Մասիս: Դէպի սպիտակ, արծաթափայլ Մասիս: Իր աւանդութիւնների, պատմութեան եւ ողբերգութեան հաւատարիմ վկայ Մասիս ու զօտեպնդուեց: Ցուսադրուեց: Դարմանեց վիրաւորը: Կշտացրեց քաղցածին: Հագցրեց մերկին: Քար կրեց մինչեւ իրիկուն, ցեխ կրեց մինչեւ իրիկուն: Կացին շարժեց անտառի մէջ մինչեւ իրիկուն ու այդ անկերպարան զանգուածէն, այդ քառասային մեծ բանէն չինեց Անահիտի տաճարի նման դեղեցիկ, Անահիտի տաճարի նման արգասաբեր մի հայրենիք:
Մի նոր Հայաստան:
Ամէն մի մայր, իր կորցրած զաւկի փոխարէն, իր ոտքի տակի հողն էր համբուրում: Ամէն մի մայր եռազոյնով իր աչքերն էր չորացնում: Ամէն մի մայր նոր երկունք էր կրում հայրենիքի պաշտպանութեան համար զինուոր եւ վերաշինութեան համար աշխատող բազուկ պատրաստելու համար:
Հայրենիքը ամէն բանէ վեր:
Որովհետեւ արիւնով եւ արցունքով է չինուած:
Որովհետեւ բոլոր կապանքները ընկած են:
Որովհետեւ հայրենիքում միայն կարելի է ծիծաղել երկու աչքով: Զէ՞ որ, մինչեւ այդ, երբ մեր մէկ աչքը ծիծաղում էր, միւսը անպայման լաց էր լինում...
Իսկ հիմա, կարծես, ծաղիկների տեսքը, եւ բանդը, բուրմունքն անգամ փոխուել են: Դաշտերում ցորենը բարձրացել է մարդու հասակէն վեր: Արեւի փայլն անգամ փոխուել է: Հիմա նրա ամէն մի ճառագայթը մի խմաստ, մի խորհուրդ ունի: Ամպերը կարծես, չքացել են: Գիշերուայ պլպլուն անթիւ աստղերը, կարծես, մերն են: Լեռներէ սառնամանիքների փոխարէն, կարծես, հիմա հիւրընկալ զեփիւռն է փչում: Այնքան ակնապարար է այդն առաւօտեան որ, կարծես, երբեք իրիկնամուտ պիտի չլինի: Անգամ, եթէ գիշերը գայ, սար ու ձոր այնքան լեցուն է երազներով, խորհուրդներով՝ որ, մարդ պիտի չուզենայ որ արեւը նորէն ծագի: Սրտերը բաբախում են առողջ եւ կանոնաւոր, բայց երբեք չեն թրթռում վախէն, սարսափէն:
Ազատ հայրենիքում միայն մահը բնական է եւ դրա մասին ոչ ոք չի մտածում:
Ահա այսպէս էր մեր հայրենիքը:
Եւ կարծում էինք թէ այդպէս էլ պիտի չարունակուէր...
Որովհետեւ, կարծում էինք թէ արդարութիւնը անյաղթելի է...
Կարճատեւ մի երազ: Ախո՛ւ...
Եւ, ահա, ամպերի հետ դաւն ու չարիքը եկան ու պաշարեցին,
Մեր հսկայ լեռները եկան ու պաշարեցին,
Մեր անդ ու անդաստանը եկան ու պաշարեցին,
Մեր քաղաքներն ու գիւղերը եկան ու պաշարեցին,
Մեր սրտերը եկան ու պաշարեցին:
Այջն, ձախէն, հարաւէն, հիւսիսէն եկան ու պաշարեցին...
Մենք դեռ մեր երկրի սահմաններն անգամ չդիտէինք,
Մենք դեռ մեր մեռելներն անգամ չէինք համբել,
Մենք դեռ մեր որբերն անգամ չէինք մեծացրել,
Մենք դեռ մեր աւերակներն անգամ չէինք շինել, եւ ահա, սեւ ու մութ ամպերը պաշարեցին հայրենիքը մեր, սրտերը մեր...
Նորէն կռիւ, նորէն աւեր, նորէն լաց ու շիւան, նորէն չղթաներ...
Մեր հայրենիքի մի մասը հսկայ մի գերեզմանոց: Մեր հայրենիքի միւս մասը հսկայ մի բանտ:
Ահա թէ ինչու մէկ աչքը երբ ծիծաղում է, միւսը միշտ լաց է լինում:
Ու սկսաւ մեզ համար, սիզիֆեան աշխատանքը էն դլխէն ու հաւաքում ենք չինանիւթ հայրենիքի անկախութեան համար:
Կարո՞ղ են ուղում — ունինք կարող:
Արցո՞ւնք են ուղում — ունինք արցունք:
Արի՞ւն են ուղում — ունինք արիւն:
Սէ՞ր են ուղում — ունինք սէր՝ որպէսզի այդ հսկայ դերեզմանոցը յարութիւն առնէ: Որպէսզի չղթաները փշրուին:

ՏՕՔԹ. Ց. ԿԻԼԻԿԵՑԻ

Քաղքաւակի օրը

Հայաստանի անկախութեան հռչակման շրջանին, մեր երկրին վրայ յարձակող Թրքական բանակի ընդհանուր հրամանատարն էր Վեհիպ փաշան:
Օսմանեան Սահմանադրութեան օրերուն, երզնկա այցելող էթթիհատական վարիչ դէմքերէն էր ան, նոյն ատեն զինուորական վարժարանի (Հարպիէ) տնօրէնը: Մեր քաղաքի թուրք եւ հայ բնակչութեան կողմէ ցոյցերով ընդունուած էր եւ դպրոցական շրջանէս զինք կը յիշէի, երբ զինուորական վարժարանի ուսանող էի:
Առաջին համաշխարհային պատերազմի վեր ջաւորութեան, Վեհիպ փաշա փախած էր Իտալիա ու այլեւս չվերադարձաւ Թուրքիա ու չմասնակցեցաւ քէմալական չարժումին: Մ. Քէմալ վստահութիւն չունէր Իթթիհատականներու վրայ եւ չատերը ենթարկեց հալածանքի:
Վեհիպ երկար տարիներ եղաւ քաղաքական տարագիր մը: Ժամանակ մը Ցունաստան էր, ապա գնաց Եգիպտոս: Իտալիոյ դէմ ԵԹովպիական պատերազմին մասնակցելով, որոշ չափով իր վարկը վերահաստատեց Անգլարայի կառավարութեան մօտ: 1940ին, արտօնութիւն ստանալով, վերադարձաւ Պոլիս եւ հոն ալ մեռաւ:
Իր մեկնումէն մէկ տարի առաջ, 1939ին, զինք տեսնելու ուիթ ունեցայ Աղեքսանդրիա, ծովեզերեայ «Լիփէրիալ» սրճարանը, ուր ես ալ կը յաճախէի: Հետաքրքքիր էի Վեհիպի բերնէն լսելու 1918ի պատմական դէպքերը, մանաւանդ իր կարծիքը հայկական բանակի մասին:
Վեհիպ փաշան ըսաւ թէ իր արշաւող բանակը այնքան ալ զօրաւոր չէր եւ յիշելով Գարաքիլիսէի, Բաշ Աբարանի, Սարտարապատի կռիւները, այդ առթիւ պատմեց հետեւեալը: (Թուրքերը սովորութիւն ունին առակով մը բացատրելորոշմիտք մը).—
« Երիտասարդ մը կ'երթայ դաս առնելու տարիքոտ ըմբիչէ մը, որ իրեն կ'առաջարկէ նախ փորձ մը կատարել: Եւ մէկը իր մատը կը դնէ միւսին բերանը սեղմելու ու տեսնելու համար, թէ ով աւելի պիտի դիմանայ: Երիտասարդը աւելի կանուխ էօֆ կը պոռայ: Իսկ տարիքոտ ըմբիչը, իրրեւ փորձառական առաջին դաս, կ'աւելցնէ.— « Տղաս, եթէ քիչ մըն ալ դիմանայիր, ինքս էօֆ պիտի պոռայի»: «Ահա այսպէս պատահեցաւ Գարաքիլիսէի առջեւ տեղի ունեցած պատերազմի ընթացքին: Հայկական բանակի հակայարձակումը եթէ չարունակուէր, արդէն հրահանգ տուած էի պարպելու Ալեքսանդրապոլը ...»:
Վեհիպ փաշան իր անկեալ վիճակին մէջ ալ կը պահէր իր Թրքական մեծամտութիւնը: Բայց այլեւս պաշտօնական անձնաւորութիւն մը չըլլալով, ճշմարտութեան դէմ մէկ մասը խոստովանեցաւ: Ըսաւ թէ Հայերը լաւ կռուած էին իրենց դէմ եւ նոյնիսկ հակայարձակողականի անցած, որմէ յետոյ Թուրքիա ստիպուած էր ճանչնալ Հայաստանի անկախութիւնը:
Այս յուշը պատմեցինք ցոյց տալու համար, որ թշնամի բանակի ընդհանուր հրամանատարն անգամ կը խոստովանի թէ հարուածներ ստացած էր հայկական բանակէն եւ թէ հարկադրուած էին ճանչնալ Հայաստանի անկախութիւնը: Բայց մենք ունինք հայանուն մարդիկ որ կը պնդեն հակառակը, այսինքն Թուրքն է որ պարգեւած է այդ անկախութիւնը... Երեւի այնքան դժոտ էր մեզի հանդէպ:
Ոչ թէ Մայիս 28ը, այլ մօտիկ անցեալի հայ ազատագրական չարժման բոլոր դէպքերը բոլշեւիկին համար «ազգամիջեան» աննպատակ կռիւներ էին, որոնք կը յապաղեցնէին պրոլետարիատի միջազգային յեղափոխութիւնը ...:
Բոլշեւիկներէն դուրս, ոչ մէկ հայ քաղաքական հոսանք, ոչ մէկ հայ մարդ կրնայ վերապահութիւն ունենալ Մայիս 28ի անկախութեան հանդէպ:
Քաղաքական ուղղութիւններու պայքարէն վեր պէտք է մնայ հերոսներու փառքի օրը, քանի որ կ'ուզենք յարգել անոնց յիշատակը ու մանաւանդ անոնց կատարած գործը:
Հայ ներքին կեանքին մէջ այնքան չփոթութիւններ, վարանումներ ստեղծուեցան որ, Հայաստանի անկախութեան կողմնակից ներկայացնելն ալ դատճանութիւն որակուեցաւ:
Մեզմէ նուազ պատմական անցեալ ունեցող ուներկայիս ալ մեծ արժէք չներկայացնող փոքր ազգեր կան, որոնք փարած են իրենց անկախութեան պայքարին: Կովկասի եւ Մերձաւոր Արեւելքի ազերուն մէջ այսօր ալ պատուաւոր դիրք գրաւող հայութիւնը չի կրնար հրաժարիլ իր ազգային անկախութենէն ու զայն զոհել պրոլետարական դիկտատուրային:
Առաջնորդուելով այսօրուան քաղաքական մտահոգութիւններէն, միջազգային իրադարձութիւններէն, աւելի քան կենսական է, որ հայ ժողովուրդը հանդէս գայ իբրեւ տէրը իր քաղաքական ճակատագրին:
Մեր նահատակները, մեր հերոսները իրենց արիւնով ձեռք բերին յաղթանակ մը որ ի վերջոյ ճանչցուեցաւ միջազգային Սեւրի դաշինքով: Եւ տարօրինակ չէր, որ Հայկ. Դատի պաշտպանութեան ընթացքին, մեր քաղաքական հակառակորդներն ալ ապաւինեցան այդ դաշինքին, յաչս արտաքին աշխարհին մեր հայրենի իրաւունքներ պաշտպանելու համար:
Մեզմէ յաւէտ բաժնուած զոհերը, իրենց կուրծքը արիաբար թշնամիին դէմ բացին, արհամարհեցին մահը, քաջաբար կռուեցան, որպէսզի իրենց հայրենիքը ազատ օտար լուծէն եւ ոչ թէ նոր լուծ մը դայ հինը փոխարինելու:
Մանաւանդ ազատութեան մէջ ապրող հայութիւնը ոչ մէկ պատրուակով կրնայ մոռացութեան տալ Ցաղթանակի Օրը, «Մայիս 28»ը:
Նախ մեր զաւակներուն մօտ արժանի պիտի ըլլանք մեր մարդկային ու ազգային կոչումին, այս մենք մեր մտածողութեան առջեւ, որ քաղաքացիական քաջութիւնն ունինք փոքր հաչիւներու չկապելու մեր նորագոյն պատմութեան ամէնէն չքնդ դրուագը, այսօրուան միատարր Հայաստանի ծննդեան թուականը:

Գ. ԼԱԶԵԱՆ

ԵՐԱԺՇՏԱԳԻՏ ԵՂԻԱ ՏՆՏԵՍԵԱՆԻ ձայնադրեալ չարականները որոնք 15 տարիէ ի վեր դիզուած կը մնային Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցին մառանին մէջ, վերջերս բացուելով տեսնուած է որ խոնաւութենէն, ցեցերէ եւ մուկերէն բզիկ բզիկ եղած են եւ անգործածելի դարձած են, ինչպէս կը գրէ Պոլսոյ «Ժամանակ»ը: Եղիա Տնտեսեանի զաւակը՝ Լեւոն Տնտեսեան զանոնք դիրքի վերածած եւ նուիրած էր Ազգ. Հիւանդանոցին իբրեւ հասոյթ: 160 էջնոց 500 չարականներէն հազիւ կարելի է եղած փրկել չորս հատ, մնացեալ 496ը անգործածելի են:

Նմանապէս հաստատութեան զանազան մասերը ներկայացնող ֆիլմերը որոնց համար երեք 1000 ոսկի ծախսած էր Հոգաբարձութիւնը, փճացած են: Առնցմէ զատ կարդ մը կարեւոր դիրքեր անխնամ ապդին անդին նետուած են: Տօքթ. Զաքար Դարվեր պիտի վերակազմէ Հիւանդանոցի մատենադարանը:

ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՄԱՑԻՍ 28Ը

1923, Հալէպ.— Այդ օրը մեր որբանոցը եռ ու զեռի մէջ էր: Հոգաբարձութիւնը հրահանգած էր որ տղաքը իրենց կիրակնօրեայ հագուստները հագնին, եւ նախաճաշին փոխան թէյի կաթ տըրուի բացառաբար :

Այդ առաւօտ մեր ուրախութիւնը չափ ու սահման չունէր: Մանաւանդ պատրաստութեամբ պիտի ոտնկինք, մեր անհաչիւ զոհերու արիւնով եւ արցունքով գնուած անկախութեան տարեդարձը, եւ մեզի պիտի բանախօսէր Պ. Մուրատը: Սակայն ո՞վ էր Մուրատը: Գաղտնիք մնաց այդ օրը որբերուս համար :

Առաւօն ժամը 9ին մեր տղաքը տասնեակ առ տասնեակ, իրենց տասնապետներուն հսկողութեան տակ ճամբայ ելան, դէպի հանդիսավայր, համաչափ քայլերով: Կ'անցնէինք քաղաքի լաւագոյն պողոտաներէն :

Կը քալէինք «կամաւոր հայ զինուոր ենք» երգը մեր շրթներուն: Տեղացի ժողովուրդը, խըն – նուած մայրերուն վրայ հետաքրքրութեամբ կը դիտէր մեր անցքը: Կը լսէինք արաբերէն բացա – կանչութիւններ.—«երգեցէք, երգեցէք, կրկին երգեցէք »:

Հանդիսավայրն ենք արդէն: Խանդավառ ծափերու տեղատարափին տակ ներս կը մտնէ մա – քուր հագուած զինուորական մը: Ֆէտայիներու յատուկ զլխարկ մը գլխուն, ընկերակցութեամբ անօրէնին: Մեր երգեցիկ խումբը սկսաւ երգել.—

« Եկէք երթանք Հայաստան
Պարգեւենք դիշեր հայկական
Որուն տեսքէն պաճուճալի
Թող թշնամին սասանի »:

Երգին զուգընթաց յամրաբար վեր բարձրացաւ մեր պաշտելի եռագոյնը: Լսուեցաւ բարձր ձայնը մարզիչին,— Պատուի առ:

Այս ընդհանուր խանդավառութեան մէջ խօսք տրուեցաւ օրուան բանախօսին: Ահա քանի մը խօսքեր որոնք 27 երկար տարիներ վերջն ալ կը մնան յիշողութեանս մէջ:

— « Սիրելի տղաքներ, ինչքան հրճուանք զգացի եւ կը զգամ այս պահուս երբ ձեզ կը դի – տեմ, այսպէս մաքուր եւ կարգապահ: Դուք ժա – ռանգորդները պիտի դառնաք Մի հացեալ, Ազատ եւ Անկախ Հայաստանի, պէտք է պահէք ձեր սրտե – րուն մէջ 1918 Մայիս 28ը եւ անոր խորհրդանշա – նը՝ այս եռագոյնը: Մլեցէք, ծաղկեցէք, իբրեւ վաղուան Հայաստանի քաղաքացիներ , որպէսզի երբ հայրենիքը ձեզ կանչէ, կարենաք ըսել,— պատրաստ ենք»:

Այդ օրէն ասդին որքան Մայիսներ եկեր ու գացեր են, բայց այդ օրուան Մայիս 28ի ոտնակա – տարութիւնը, բացառիկ տեղ մը գրաւած է իմ սր – տիս մէջ: Եւ ամէն Մայիսին աչքիս առջեւ կը պատկերանայ Պ. Մուրատը, հայ յեղափոխութեան համեստ զինուորը, Ցրօնքի Մուրատը:

Փառք այն բոլոր ռազմիկներուն որոնք իրենց արեան վերջին կաթիլը չխնայեցին, մեզի ժառանգ ձգելով 1918 Մայիս 28ը:

ԿԱՐԱՊԵՏ ՑՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ՏԵՂԻ ԱՆՁԿՈՒԹԵԱՆ պատճառով կարգ մը թղ – թակցութիւններ եւ հանդէսներու նկարագրու – թիւններ յետաձգուած են չորեքշաբթի օրուան:

ԵՐԱՆԻ՛ ԱՆՈՆՑ

Երանի անոնց, որոնք կը շնչեն.— Զեփիւռն ու համին Հայոց աշխարհի.— Երանի՛ անոնց, որ կը ճաշակեն.— Ոսկեվառ արեւն հզօր Մասիսի:

Երանի՛ անոնց, որ միշտ կ'օրօրուին.— Իրենց արտերովն ու հոգիներով.— Վճիտ հոսանքով մեր ջինջ Արաքսին.— Հայկական մաքուր, վեհ մե – ղեդիով :

Երանի՛ անոնց, որ բահ ու բրիչ.— Մխրճեն անքիծ հայրենեաց հողին,— Երգը հիւսելով մշա – կին կտրին.— Ցանեն սերմն իրենց խորը ակօսին:

Ցորենը հնձեն,, երգով ու կանչով.— Վերա – ծեն հացի, անոյշ բրտինքով,— Խայտան բոլորը շուրջպար դառնալով,— Հայոց բերքն համեղ, յուրթի , օրհնելով:

Երանի՛ անոնց, առոյգ բազուկով,— Կը դարբ – նեն հպարտ, ատաղձով հայկեան,— Սիւներ, կո – թողներ ու գովղն հիւսելով,— Հայ հրաշակերտ շինարարութեան :

Երանի՛ անոնց, որ ըմպեն առատ,— Կանաո – չազարդ կոյս այգեստաններու,— Մեր կենսապար – գեւ գինին անարատ,— Փառաբանելով օճախն հայրերու :

Երանի՛ անոնց, որ սէգ հրճուանքով,— Նային մեր կապոյտ երկնակամարին,— Ուր Արարատէն ահա բոց շունչով,— Հեռո՛ւն կը յառին աստղերն ու լուսին:

Կուռնկներ պար բռնած կայտուն, մայրենի, — Մեր պանդուխտներուս շուրջը դառնալով՝ — Կ'ողջունեն թախիծ կարօտի կանչով,— Ու փսփսա – լով խապրիկն հայրենի:

ԳԵՂԱՄ ՏԻՐ ԱՆԴՐԻԱՍԵԱՆ

ՆՈՐ ՀԱՑ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Գաղուած երեւանի թերթերէն)

ԳԻՏՈՒՆ ՌՈՒԲԻՆ ԵՈՂԵԱՆ ծանօթ է իր քա – ռասունէաւելի աշխատանքներով, միանգա – մայն հմուտ վիրաբոյժ է: Ուսումը առած է Քիե – ւի համալսարանը եւ վերադարձած Հայաստան: 1937ին մեկնած էլէնինկրատ կատարելագործուե – լու ռազմաբժշկական ակադեմիայի մէջ: Հարս – տացած գիտական նոր փորձով, կ'աշխատի երե – ւանի մէջ, միեւնոյն ատեն երթալով Հայաստանի գանազան շրջանները բուժասպասարկման գործը կարգաւորելու: Ղափանի մէջ կը կարգաւորէ բան – ուորներու բժշկասպասարկման գործը, մասնաւո – րապէս հանքերուն մէջ, առաջին օգնութիւնը չու – տափոյթ եւ արդիւնաւէտ կերպով կազմակերպե – լու գործը:

1940էն ի վեր Երեւանի բժշկական կաճառի վիրաբուժական ամպիոնի վարիչն է:

Իր դիրքերն են.— «Ռազմադաշտային վիրաբու – ժութեան դասագիրք», «Մասնաւոր վիրաբուժու – թեան դասագիրք», «Արեան փոխներարկում» , «Լեարդի թարախակոյտերը եւ անոնց բուժումը», «Մալարիայի վիրաբուժական բարդութիւնները », եւայլն :

Պատերազմի միջոցին հիւանդանոցներու վերա – հսկիչն էր եւ անձամբ կատարեց բազմաթիւ բարդ վիրահատութիւններ , փրկելով կեանքեր :

1946ին ընտրուած է Ակադեմիայի թղթակից – անդամ: Իսկ մինչ այդ ստացած էր արդէն չքա – նչանները: Գորիսի եւ Սիսիանի շրջաններու աշխա – տաւորները ընտրեցին զայն 1946ին Ազգութեանց Մորհուրդի պատգամաւոր: 1950ին Ախտալի եւ Սեւանի աշխատաւորները միահամուռ կերպով ընտրեցին զայն ՍՍՌՄ գերագոյն Սովետի Ազգու – թիւններու Սովետի պատուիրակ :

ԱՍՏՂԱԳԻՏ ՎԻՔԹՈՐ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ , որ այս տարի արժանացաւ Սթալինեան Ա. կարգի մրցանակի, (200 հազար րուբլի), դեռ 14 տարե – կանին, թէեւ աշակերտ, բայց արդէն դասախօս – սութիւններ կը կարդար տիեզերքի մասին: 1946 – ին Նիւթընի (Նեւտոն) ծննդեան երեքհարիւրամ – եակին մասնակցելու համար սովետական գիտնա – կաններու հետ, Վիքթոր Համբարձումեանն ալ դնաց Լոնտոն, ուր տուաւ զեկուցումներ: Ան ար – դէն ծանօթ էր Լոնտոնի գիտական շրջանակներուն մէջ , որովհետեւ հերքած էր անգլիացի աս – տեղագէտներ Միլնի եւ Ճինսի մոլորութիւնները յարուցած տեսութիւնները : Խօսած է անգլե – րէն: Գիտութեան բարեկամները Նիւթընի թիկնո – ցը ճգած են աստղաբաշխ Վ. Համբարձումեանին ուսերուն, ի նշան յարգանքի :

1948ին Ցիւրիխի Աստղաբաշխական Միջազ – գային Միութեան համաժողովին մասնակցած է Վիքթոր Համբարձումեան :

ԲԵՆԻԱՄԻՆ ԵՂԻՇԷ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ Լոռեցի , տաղանդաւոր աշակերտը Համբարձումեանի , ստացաւ նաեւ Սթալինեան մրցանակ:

Հայ գիտնականներ հանածոներու յայտնա – բերման եւ հանքաբանական ուսումնասիրութեան համար այս տարի ստացած են Սթալինեան մրցա – նակները, ինչպէս եւ Սունդուկեան թատրոնի դե – րասանները :

Ռուս գիտնական Կոնստանդին Նիկոլաեւիչ Պաֆֆենգոլց նուիրուած է Հայաստանի երկրաբա – նութեան ուսումնասիրութեան եւ գրած է «Հա – յաստանի երկրաբանութիւնը» դիրքը:

⚔ Հայ երգի խումբի ղեկավար Թաթուլ Ալթուն – եան, բարձր ճաշակի տէր արուեստագէտ մը, հայ երգը, պարն ու երաժշտութիւնը կը ժողովրդա – կանացնէ սովետական բոլոր հանրապետութեանց մէջ :

Գաղութէ գաղութ

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՑ «ԶԱՄԻԶԻ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒ – ԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ» նախագահը, Պ. Արփաք – սատ Աեղրակեան, որ Ուշլինկթընի մէջ լայն կա – պեր ունի եւ տարիներէ ի վեր Քալիֆորնիոյ չա – միչի արդիւնաբերութեան գործին կը ծառայէ մեծ հմտութեամբ, յայողած է 40 հազար թոն չամիչ ծախել Անգլիոյ: Ակէ առաջ Անգլիան՝ Թուրքիոյ չամիչին ամէնէն մեծ յաճախորդն էր : Ընկ. Սեդ – րակեանի այս յայողութիւնը եթէ կ'օգնէ Քալի – ֆորնիոյ յաւելեալ չամիչի վաճառքին, միւս կող – մէ հարուած մըն է Թուրքիոյ չամիչի արտածման գործին:

ԿՏԱԿ ՄԸ ՁԵՄԱՐԱՆԻՆ.— Ընկեր Հրաչ Թահ – միզեան (Քէմախցի) յանկարծամահ եղած է Նիւ Պրիթընի մէջ (Մ. Նահանգներ) : Ամուրի ըլլալով իր ամբողջ 30 տարուան վաստակը ,քանի մը հազար տոլար կտակած է Պէյրութի ճեմարանին: 46 տա – րեկան էր եւ հրաչքով միայն ազատած 1915ի ջար – դերէն: Ամերիկա գացած է 30 տարի առաջ եւ միացած Հ. Ց. Դաշնակցութեան :

ԳԱՀԻՐԷի Թեմական Մորհուրդին առենապե – տը, Պ. Ճանիկ Զաքըր, որ Պոլիս գացած է օգա – փոխութեան համար, քանի հազար կը հաշուէ ե – դիպտոսի Հայերուն թիւը: Մեծ մասը Գահիրէ կը բնակի, կէսէն չատ պակաս ալ՝ Ալեքսանդրիա: Ունին Թեմական ժողով որուն առենապետն է ինք 14 տարիէ ի վեր: Թեմականին մեծամասնութիւնը կը բաղկանայ ոչ – կուսակցական տարրերէ, կու – սակցութիւններն ընդունած ըլլալով փոքրամաս – նութեան մէջ մնալ: Որոշումները կը տրուին հա – մեւլաչութեամբ:

Եգիպտական կառավարութիւնը կ'օժանդակէ այն դպրոցներուն, որոնց վրայ «քօնթրոլ» կը կա – տարէ: Եգիպտահայերու տնտեսական վիճակը լաւ է, գրեթէ աղքատ չկայ: Սուրիոյ եւ Լիբանանի 150 հազարէ բաղկացած հայ կարեւոր դաղութին կ'օգնէ Բարեգործականը կամ եգիպտահայ հա – րուստը: Բարերար մը յանձն առած է Պէյրու – թի մէջ բարձրագոյն վարժարան մը չինել 150 հա – զար եգիպտ. ոսկի նուիրելով: Ուրիշ բարերար մը պիտի հոգայ վարժարանին մատակարարութիւնը 150 հազար եգիպտ. ոսկի տրամադրելով: Պէյրու – թէն մեծահարուստ հայ տիկին մը խոստացած է պատկառելի դումար մը նուիրել ազգին, իր հան – ուցեալ ամուսնոյն յիշատակին համար:

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (88)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԺԲ.

Սկսուեց խօսակցութիւնը: Տանտէրը քիչ էր խառնուում , նա լաւ էր համարում լսելը եւ նայե – լը: Արաքսի ափին ապրող մի երիտասարդ Բէկ հաւատացնում էր որ այդպիսի մի դանձ ունեցողը հէնց այժմից կարող է համարել իրան մարզարէի դրախտում: Նրա դրացի եւ հասակակից մի այլ Բէկ բոլորովին համաձայն էր որ այդպէս է, բայց աւելացնում էր որ դանձը դժուար տեղերում է լինում թաղուած, ուստի այս մի դանձին տիրա – նալն էլ հեշտ չէ:

— Ինչո՞ւ, զարմացած հարցրեց Սիւլէյման Բէկը :

— Զե՞ս տեսնում, նա հպարտ է ինչպէս մի փերի, իսկ այդ ամբոցը, երեւի, չատ լաւ է պահ – պանում նրան... կարծես թէ երկու թագաւորու – թեան տէր հայր ունի...

— Եթէ Մելիք Հիւսէյնի աղջիկն է, ուրեմն հայր չունի :

— Ի՞նչ ասացիր, Սիւլէյման Բէկ, դու ուրեմն չգիտե՞ս էլ թէ ով է նա:

Բէկը հարկադրուած եղաւ խոստովանիլ այդ բանը: Երկու հասակակից երիտասարդները ծիծա – ղեցին, չկարողանալով պահել իրանց զարմանքը:

— Միշտ այդպէս է, ասաց մէկը.— ամենա – լաւ որսորդը առիւծն է, բայց նա, ասում են, ի – րանից մօտ գտնուող որսը չէ տեսնում: Այդպէս էլ Սիւլէյման Բէկը :

Այդ հաճոյախօսութիւնը Բէկին չատ դիւր չե – կաւ, նա չէը ուզի այս անգամ նոյնիսկ արծիւ դառնալ եւ աչքից դցել այսպիսի որսը:

— Գիտէ՞ք ինչ կասեմ ես, մէջ մտաւ մի հա – սակաւոր Թուրք, ըստ երեւոյթին մի խան, որի մէջքին փաթաթած էր Քիրմանի թանզադին չալ:

— Վկայ է մարզարէի միրուքը, այդպիսի կատաղածներից վայելչութիւն չի լինի: Ընտանի – քը մի խաղաղապատէզ էեւ ոչ թէ կռուի ասպարէզ:

Նա ընդհանուր հեղնութիւն առաջ բերեց իր այդ մտքով :

— Դու, Շէրիֆ խան, ծերացել ես եւ հան – դիստ ապրել ես սիրում : Բայց չգիտե՞ս մինթէ թէ ինչ գուարթութիւն է վայրենի ձին զսպելը, հնա – զանդեցնելը:

— Այո, հաստատեց Սիւլէյման Բէկը: Ստամ – բուլում ահագին արժէք ունեն կատաղի հիւրինե – րը. այնտեղի մեծամեծները ահագին փողեր են ծախսում՝ այսպիսի կեավուրները ձեռք բերելու համար...

— Ճիշդ է, ճիշդ է ասացին ամէնքը :

Շէրիֆ խանը լռեց, որովհետեւ Ստամբուլը այնպիսի հեղինակութիւն չէր, որ կարելի լինէր նրա դէմ վիճել :

Իսկ նա, որ այս խօսակցութեան նիւթն էր , չարունակում էր բարձրից իր զրուանքը թափել :

ԼԻՕ

4.— Կ'երաշխաւորուի Սուրիոյ անկախութիւնը, ուրեմն վախ չկայ որ այդ երկիրը բռնի կցուի Թորդանանի կամ Իրաքի :

Իրաքի նախարարներէն Ապտուլլահ Իպրահիմ կնքուած համաձայնութիւնը կը նկատէ «կէս քայլ մը», ապահովելու համար խաղաղութիւնը Մօտաւոր Արեւելքի մէջ : Իր կարծիքով, «միայն արհեստագիտական եւ տնտեսական աջակցութիւնը կրնան ապահովել իրական խաղաղութիւնը » :

⚔ Կարգ մը չրջանակներու մէջ դիտել կու տան թէ երեք Մեծերը աճապարած են այս համաձայնութիւնը կնքել հետեւեալ պատճառներով. — 1. Արաբական Դաշնակցութեան քարտուղարը վերջերս կը յայտարարէր թէ անհրաժեշտ կը համարեն մերձեցում մը փորձել Թ. Միութեան հետ.— 2. Սուրիոյ կառավարութիւնը որոշած էր պատուիրակութիւն մը ղրկել Մոսկուա, քաղաքական եւ տնտեսական համաձայնութիւն մը կնքելու համար :

ԳԵՐՄԱՆԻԱ 825.613.660 ՏՈԼԱՐ հատուցում վճարած է 19 յաղթական պետութեանց, 1949ին, ըստպաշտօնական տեղեկագրի մը : Մինչեւ յուն – ուար ընդհ. դումարը պիտի հասնի 1.034.000.000 տոլարի : Թ. Միութիւնը, որ այս հաշիւէն դուրս կը մնայ, ստացած է 18 անգամ աւելի քան միւս 19 պետութիւնները :

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութեան համագումարը բացուեցաւ երէկ, Մելպուռնի սրահին մէջ : Օրակարգի գլխաւոր խնդիրներէն մէկն է կառավարութեան մասնակցելու հարցը : Մեծամասնութիւնը ժխտական դիրք բռնած է : (Ընկերվարական նախարարները դահլիճէն հրաժարեցան Փետրուար 5ին) : Ցխսուն տարիէ ի վեր , առաջին անգամ է որ ընդհ. ժողովը կը գումարուի առանց Լէոն Պլումի :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱԿԻՈՑ արտաքին նախարարը, Սիրոքի, ճառ մը խօսելով կուսակցական համագումարին մէջ, խստօրէն քննադատեց իր նախորդը՝ Ջլեմանթիսը, իրրեւ «քաղքենի – ազգայնական որ 1939ին ի վեր թշնամական դիրք մը բռնած էր Թ. Միութեան եւ բանուորական դասակարգին հանդէպ» ըսած :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱՑին պիտի հեռանայ Թ. Միութեան արբանեակ երկիրներու վերջին ներկայացուցիչը, լեհական դեսպանը :

ՎԵՑ ԿՈՑՐԵՐ իրենք զիրենք թունաւորեցին հրապարակաւ, Գահիրէի մէջ, աղերսագիր մը ներկայացնելէ վերջ վարչապետին : Բոլորն ալ հիւանդանոց փոխադրուեցան : Ուզած են ուշադրութիւն դրաւել այս եղերական ցոյցով, իրենց բախտակիցներուն թշուառութեան վրայ :

Երեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Իսիի Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, այս շաբաթ, դիշերը ժամը 9ին մինչեւ լոյս, քաղաքապետարանի սրահին մէջ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Այս առթիւ առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի՝ « ՄՈՒՐԱՏ – ԴԱԻԻԹ » կամ «ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՀՕ – ՐՈՒԹԻՒՆ», ծիծաղաշարժ զաւեշտ, սիրայօժար մասնակցութեամբ, դերասան Ա. Միսիրեանի եւ Իսիի «Խանասոր» խումբի լաւագոյն ուժերու :

Թատերախաղի վերածեց Բ. Հապէշեան, Ն. Պէշիկթաշլեանի «երգիծավէպեր»էն :

Թառ.— Պ. Օնանեան :

Եւրոպական պարեր երկու նուագախումբով , կարօ Սարեան եւ Գլօտ Լիւքէռ :

Հաղորդակցութեան միջոց.— métro Mairie d'Issy :

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԸ

PARFUMERIE – MAROQUINERIE

Au SAC PARFUMÉ

ՏՔՐ ԵՒ ՏՆՕՐՔՆ ԳԵՂԱՄ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Վերջին նորաձեւութեամբ ճամբորդական առարկաներ, **fantaisie** գոհարեղէններ, կիներու պայուսակներ փարիզեան ճաշակով եւ ընտիր **ser – viette**ներ այրերու համար :

ՄԵՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԾԱՆՕԹ ՎԱՃԱՌԱՆԻՇԵՐՈՎ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ, ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ

ARTICLES DE PARIS

Gare du Nord*ի մօտ :*

106 Bld. Magenta, Paris (10) **Tél.: Nord 05–78**

ՓԱՑՏ ԵՒ ԱԾՈՒԽ

Ունինք ամէն տեսակ ածուխ եւ փայտ, ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ : ՄԵՆԱՖԱՆԱԿ եւ ՓՈՒՐԱՓՈՒՆԱԿ :

Ցաճախորդներուն դոհացում տալու համար կը փոխադրենք մինչեւ տուն :

ԴԻՄԵԼ.— Alexanian, Issy les Moulineaux, 10bis Bld. Rodin, Tél. Michelet 28.79 :

կամ Meudon, 7 rue du Pourtour, tél. OBS. 22.71 :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՑԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Մարսէյլի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. ՇՐՋ. ԿՈՄԻ – ՏԷԻ, մասնակցութեամբ բոլոր խումբերու, նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն :

Կը տօնուի այս շաբաթ, ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս, Théâtre G. Verdi (*նախկին* Casa d'Italia), 56 rue d'Alger :

Կը նախագահէ Բժ. Ց. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Ֆրանսական ընկերվարականներու կողմէ կը խօսին երեսփոխաններ ԿԱՍԹՈՆ ՏԷՖԷՒ եւ Ֆր. ԼԷՆՀԱՐ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն երիտասարդ Լութակահար Պ. ԼԵԻՈՆ ՂԵ – ԻՈՆԴԵԱՆ, Օր. Օր. Ն. ՏԷՐ ԱՐՍԷՆԵԱՆ եւ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ (մեներգ) :

Կ'արտասանեն ընկերներ Վ. Տ. Վարդանեան, Գ. Քէնտիրեան, Ս. Սարգիսեան եւ Ց. Մակարեան :

Ամբերգ Սէնթ Աննի երգչախումբին կողմէ ղեկավարութեամբ Հ. Համբարձումեանի :

ԿԵՆԴԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐ ՄԸ՝ «Հայկական Ազատամարտ»ը :

Անգամ մը եւս պիտի ցուցադրուի Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԸ :

Հայկական եւ եւրոպական պարեր : Առատ հաքաեղեան (պիւֆէ) :

Մուտքը ազատ է :

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆրանսահայ Կ. Խաչի :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Fêtes*ի սրահը,* 22 rue Voltaire, *Ալֆորվիլ :*

Կը նախագահէ ընկեր ՑՈՎՀ. ՁԵՐՁԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՑԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.— Տիկին Ֆիլ. ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ եւ Ա.Ե. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ (մեներգ), դաշնակի ընկերակցութեամբ Madame Nièl*ի :*

Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ եւ Տիկին ԳԵՂ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (արտասանութիւն) : Հայկական խմբական պարեր, Նոր Սերունդի աղջկանց խումբի կողմէ :

Երգախառն կենդանի պատկեր մը, «Հայաստան – նին» : Եւրոպական պար՝ ժամը 6էն մինչեւ կէս գիշեր : Նուագախումբ ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի :

Մուտք 100 ֆրանք :

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Մայիս 28ին, կէսօրէ վերջ : ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր :

Կը նախագահէ Կ. ԵՐԱՆԵԱՆ

Կը խօսին ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ քաղաքապետ MAZURIER :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

Հաղորդակցութեան միջոց.— Շոգեկառք Gare du Nord, *ժամը 14էն : Հանրակառք թիւ* 268 , Villiers le Bel, Porte de la Chapelle*էն :*

★

ՎԻԼԵՆ.— Մայիս 28ին, ժամը 14.20 : Théâtre Municipal*ի մէջ :*

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Կ. Խաչի, Տ. Տ. Հայր. Միութեան, Հայ Կամաւորներու Մարտիկներու Միութեան :

Կը խօսի ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

★

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կաթ. Խաչի, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի եւ սանուհիներու միութեան :

Այս կիրակի ժամը 3.30*ին,* Ile Verte, rue Lachmann, dancing Olympia*ի սրահին մէջ :*

Կը խօսին ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ Տիկին ODETTE *ՄԻՔԱՑԷԼԵԱՆ*

Խօսք պիտի առնէ Կրընոպլի քաղաքապետ Dr. **Martin** :

★

ՏԷՍԻՆ, Մայիս 28ին :

ժամը 20.30*ին, Հ. Ց. Դ. Տան սրահին մէջ :*

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի, Թագմիկներու եւ Կամաւորներու Միութեան, Նոր Սերունդի :

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Մուտքը ազատ է :

★

ՊՈՒՏՈՑԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Մուրատ խումբի, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին :

Այս կիրակի ընկերվարականներու սրահը, Սընօն : Հանդիսէն վերջ խնջոյք :

Մուտքը ազատ է :

ՄԱՑԻՍ 28Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30*ին* Horloge*ի սրահին մէջ,* 137 Cours Lafayette :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի, մասնակցութեամբ Լիոնի Ազգ. Միութեան, Աղբատախնամ Մարմնոյ, Լիոն Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Ֆր. Կապոյտ Խաչ, Հայ Ուս. Միութեան, Սանուհիներու միութեան, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդին :

Կը նախագահէ ընկ. ՆԵՐՍԷՍ ՄՈՄՃԵԱՆ

Կը խօսի ընկերը ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : :

Հանդիսէն վերջ խնջոյք, մինչեւ առաւօտ, Brasserie Etoile*ի սրահին մէջ,* 1 Cours Gambetta :

★

ՎԱԼԱՆՍ.— Մայիս 27ին, ժամը 20.30ին : Salle des Fêtes :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէին, մասնակցութեամբ Հոմանի ենթակոմիտէին, Ֆր. Կապ. Խաչի սանուհիներու, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի եւ բարեկամ կազմակերպութեանց :

Կը նախագահէ՝ ընկեր Մ. ԴԱՒԻԹԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Մուտքը ազատ է :

★

Ս. ՇԱՄՈՆ.— Մայիս 27ին, ժամը 8.30ին : Salle **Jeanne d'Arc** :

Նախաձեռնութեամբ «Վարուժան» կոմիտէի

Կը նախագահէ Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Մուտքը ազատ է :

★

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՑԻ մէջ, այս կիրակի կէսօրէ եռք ժամը 2.30*ին :*

Կը խօսի ընկեր Ս. ՊԻԼԱԼԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Մուտքը ազատ է :

Ֆր. ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉի 12րդ Պատգմ. ժողովը յետաձգուած է Ցունիս 16ին :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. Կ. ԽԱՉի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ դիշեր ժամը 8ին, ընկերուհի Նուարդ Եղիազարեանի բնակարանը : Կարեւոր օրակարգ : Անպայման ներկայ գտնուիլ :

ԻՍԻ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի երգի փորձերը կը սկսին այս երեքշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահին մէջ, ղեկավարութեամբ ընկեր Սահակ Ցովհաննէսեանի :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Նոր Սերունդին դասախօսութիւնը այս երեքշաբթի իրիկուն Patronage Laïque, Place de l'Europe : *Կը խօսի Պ. Ա. Մեսուճեանց : Նիւթը՝ «Աչուղ Ջիւանի» : Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ :*

ԱՐԵՒՄՈՏՔի ԼՍԱՐԱՆԻՆ այս երկուշաբթի հաւաքոյթը յետաձգուած է յաջորդին, Հոգեպատրաստի արձակուրդին առթիւ :

Ս. ՍԱՂԸՐԵԱՆի ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այրի Տիկին Ֆ. Ս. Սաղըրեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, *իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՂԸՐԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :*

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Նոր Սերունդը արշաւ մը կազմակերպած է դէպի Rambouillet, Vallée de Chevreuse, *երկուշաբթի առաւոտ ժամը 8ին : Երթեւեկի ծախք 350 ֆրանք : Նոր Սերունդի անդամներուն համար 150 ֆրանք :*

Դիմել Օր. Մառի Պետրոսեանի, 3 rue Violette : *ժամադրավայր* Place Carnot :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

ԼԱԻ ԿԱՐՈՒՀԻՆԵՐ իրենց բնակարանին մէջ աշխատող : Տեւական գործ՝ լաւ վճարումով :

Դիմել՝ Մխիթարեան, 32 rue des Annelets, Paris (19), *մէթրօ* Botzaris *կամ* Jourdain :

ՃԱՇԱՐԱՆ ԱՐԱՐԱՏ

LE DOME ARARAT

Տէր եւ Տնօրէն՝ Ս. ԳԱՐԱԽԱՆԵԱՆ

Նիս այցելող հայրենակիցներուն կ'ապահովէ պանդոկի եւ այլ դիւրութիւններ :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ եւ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՀԱՄԵՂ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ եւ ԽՄՈՐԵՂԷՆՆԵՐ, մատչելի գիներով :

1 Avenue Thiers · Կայարանի դիմաց

Բաց է առաւօտեան ժամը մինչեւ 2

Հեռաձայն 890–38

ՅԱՌԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս· 800 փր·, Տար· 1600, արտ· 2500 փր·
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 փր· C.C.P.Paris 1678-63
Dimanche 28 MAI 1950 Կիրակի 28 ՄԱՅԻՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6164–Նոր շրջան թիւ 1575

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁՐՈՑՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Հայրենիքը գտեր է իր ճամբան : Ձգենք իր վիճակին : Մենք մեր գործերով զբաղինք :

= Լսել կ'ուզէք՝ ի՛նչ կ'ուզեն թող ընեն, մենք մեր գլխուն ճարը նայինք :

— Ամէն պարագայի մէջ, ինչ որ ալ ըսենք դուրսէն՝ անօգուտ է : Գաղափարական պայքարը, ամէնէն արդար քննադատութիւնն անգամ կրնայ վնասակար դառնալ :

= Ուրեմն վարուինք իբրեւ ամերիկեան դիտողներ կամ օտարականներ : Ձայն չհանենք, երբ յիմարութիւններ կամ բարբարոսութիւններ կը գործեն : Ձպահանջենք որ քաղաքական աչխա – տանքներ ալ կատարեն, տնտեսական – ճարտա – րարուեստական գործունէութեան հետ : Ձհարցնենք թէ ո՞ւր են աս ու ան ...

— Որքան ալ բարձր պոռաք, ինչքան իրաւացի պահանջներ կամ բողոքներ յայտնէք, ոչ միայն նկատի չեն առներ, այլ եւ կրնան զայրանալ :

= Կը հետեւի թէ Հայկական Արտասահմանի մէկ միլիոն տարագիրները պարտականութիւններ ունին հայրենիքին հանդէպ, բայց ոչ իրաւունք – ներ : Ժողովո՞ւրդ ենք թէ հօտ :

— Հարցը իրաւունքի մասին չէ, այլ հնարա –ւորութեան : Մեր երկիրը կը կոչուի սովետական : Ըլլալով մէկ մասնիկը հսկայական Միութեան մը, հարկադրուած է տառապէս հետեւիլ անոր հաս – տատած կարգուսարքին :

= Բայց չէ՞ որ ազա՛տ է եւ անկախ, համաձայն խորհրդային սահմանադրութեան :

— Ամէն երկրի մէջ ալ աստիճանաբար զգալի կը դառնան օրէնքներուն բարիքները : Կարելի չէ ամէն առաւելութիւն վայելել մէկ անգամէն :

= Երբ մարդիկ բառարանին բառերը գործածելու ազատութենէն անգամ զրկուած են, երբ էմիածնի պէս պատմական հաստատութեան մը անգամ իրաւունք չեն տար գոնէ անփոփոխ պահելու դարաւոր ուղղագրութիւնը...

— Որ եւ է ազդեցութիւն ունեցա՞ւ տարիներէ ի վեր մղուած պայքարը : Կեդրոնական իշխանութիւնը այդպէս հրամայած է, պարտաւոր են համակերպիլ :

= Եւ մենք ալ պարտաւոր ենք «ղոլամ»ի դո՞ր կատարել : Գիտնալով հանդերձ որ անոնք բռնութեան տակ են, իսկ մենք ազատ, մարդկօրէն պարտաւո՞ր չենք բողոքել, ձագկել կատարուած բարբարոսութիւնները : Արձանագրել տառապանքի ձայները, վերաչինութեան աւետիսներուն հետ :

— Լեզուէն եւ ուղղագրութենէն աւելի կարեւոր խնդիրներ կան : Տարագիր բազմութիւնները կը հալին օտարութեան մէջ : Հայրենիքն է փըր – կութեան միակ ճամբան :

= Ի՞նչ օգուտ յիշեցնել այդ հասարակ ճշմարտութիւնը, երբ ամուր փակած են դուռ–պա – տուհան : Երբ ոչ ներս կրնաս մտնել առանց մասնաւոր արտօնութեան, ոչ ալ դուրս ելլել : Երբ մարդիկ զբաղած են սովետական յեղափոխութեան մարզանքներով, եւ ոչ թէ հայրենիքին ամբողջացումով, Հայկական Դատին լուծումով, տարագիր բազմութեանց փրկութեան հոգերով :

— Այդ հոգերով ալ մենք զբաղինք, առանց խառնուելու անոնց գործերուն :

= Հայրենի՛ք ունենալ եւ անտեսել անոր սէրն ու ճերմակը, ծուռն ու չիտակը : Ձեռնթափ ըլլալ կամ սուտ – խեղդ ձեւանալ, ի տես ակներեւ չարիքներու : Ոչ տեսակէտ, ոչ ալ բաղձանք, արդար պահանջներ յիշեցնելու, կամ տարագիր բազմութեանց իրաւունքները արժեցնելու համար : Ոչ իսկ որոշ դիրք՝ յանուն ընդհանուր մշակոյթի : Այսպէ՞ս կը կազմուին հայրենիքները...

— Ուրիշ ելք չունինք : Եթէ ձեր ուղղութեան հետեւինք, վաղ կայ որ դէշ – աղէկ հաստատուած կապերն ալ փրթին :

= Ընդհակառակն : Եթէ ուշադրութեամբ չհետեւինք անցուդարձին, եթէ չապահովինք ազատ, իրական եւ տեւական հաղորդակցութիւն, իրբեւ լրացուցիչ մասը հայրենիքին, իրբեւ անոր տարագիր զաւակները, ինչո՞վ ամրապնդուին կապերը :

— Դուք տեսակէտներ կը յայտնէք որոնք անգործադրելի են :

= Որեւէ տեսակէտ ի վերջոյ հետքեր կը ձգէ, ակօսներ կը բանայ, կը բաւէ որ հիմնուած ըլլայ հաստատուն փաստերու վրայ : Մեր քննադատութիւնները կը բխին իրականութեան վերլուծումէն :

Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԱՐԿՈՒՏ ՏԵՂԱՁ ...

« Շքեղ եւ աննախընթաց » տեսարան մը վայելեցինք ուրբաթ իրիկուն, Փարիզի մէջ :

Նախ անձրեւ մը տեղատարափ, որ իրական լիճեր կազմեց չատ մը փողոցներու մէջ :

« Ցառաջ »ի կողմնակի փողոցն անգամ անանցանելի դարձած էր :

Այն աստիճան որ, ընկեր Բարթողը թերթերուն կապոցները հեծելանիւին վրայ տեղաւորած, ռազմագիտական հնարքներ կը մտածէր, «ողջամբ» անցնելու համար :

Ժամը 3ին ամպերը նորէն զոռացին : Երկինքը պայթեցաւ : Անձրեւին յաջորդեց կարկուտ մը շառաչելից, կաղինի մեծութեամբ :

Կարծես կապար կը թափէր երկինքէն, սպառնալով խորտակել դուռ, պատուհան, ապակի :

Կարկուտը այնքան խիտ էր եւ առատ, որ սառնակոյտեր կազմած էր փողոցներուն մէջ : Եւ մանուկները կը փորձէին... ձիւնագնդակ խաղալ :

Նարդունին անգամ հատիկներ կը ժողվէր, իրագիտական դաս մը տալով... կեռասներու կրած վնասներուն վրայ :

— Հապա միւս պտուղնե՞րը : Բանջարեղէն – նե՞րը : Արմաւ՞ը... Կատարեալ ազէտ հողագործին համար, ամբողջ Ֆրանսայի մէջ : Անշուշտ նաեւ հարեւան երկիրներու մէջ :

Մինչ կարկուտը կը շարունակուէր, բնազդաբար կը յիշէինք պատերազմին օդարշաւները : Մահադոյժ սուլիչները : Ահռելի ճարճատումներ՝ դիւեր թէ ցերեկ : Օրն ի բուն խուճապ՝ քաղաքին փողոցներուն, տուներուն, խանութներուն մէջ : Խուժում՝ դէպի թաքստոցները :

Շատեր կը մտածէին «զալիք»ի մասին, իր քամնելի դաղտնիքներով :

— Ազգաժողովը պիտի կրնա՞յ ապահովել խաղաղութիւնը, արգիլել հիւլէականը եւ միւս անէծքները...

— Ի՞նչ էք իբրեւ անցեր, կարկուտ չէ՞ք տեսած ձեր կեանքին մէջ :

— Երբ անձրեւը կարկուտի կը վերածուի, վախ չկա՞յ որ պաղ պատերազմն ալ հետզհետէ տաքնալով կապարի կարկուտներ թափէ մարդկութեան գլխուն ... Վ.Ա.Հէ

ԿԻԼԻԿԻՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ Կ'ԱՁՑԵԼԷ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ

Կիլիկիոյ Գարեգին կաթողիկոսը Եգիպտոսի մէջ, ընկերակցութեամբ Դերենիկ եպիսկոպոսին եւ Գաղաք· ժողովի ատենապետ Տօքթ· Խաչիկ Սողիկեանի, Ապտինի պալատը երթալով ստորագրած է այցելուներու մասնաւոր տոմարին մէջ :

Այս առթիւ կաթողիկոսը չնորհակալութիւն յայտնած է արարողապետին՝ Ֆարուք Ա· թագաւորին վեհանձն ասպնջականութեան համար, զոր կը վայելէ հայ ժողովուրդը Եգիպտոսի մէջ :

× Մայիս 14ին կաթողիկոսը քարոզած է Ս· Լուսաւորիչ եկեղեցին, ի ներկայութեան մեծ բազմութեան մը :

Եկեղեցւոյ աւարտումէն վերջ, կաթողիկոսը առաջնորդուած է Առաջնորդարան ուր Դպրոց Դասը երգած է «Երբ որ բացուին դռներն յուսոյ», «Տէր, կեցո դու զՀայս», եւ «Հայ Ազգինք»ը,

× Գահիրէի «Պուրս» եւ «Փրոկրէ Էժիփսիէն» թերթերը կաթողիկոսին կենսագրականը հրատարակած են : Պուրսի աշխատակիցը տեսակցութիւն մը ունեցած է կաթողիկոսին հետ, որ պատասխանելով անոր հարցումներուն, ըսած է թէ «Էջմիածնի կաթողիկոսին հետ մեր յարաբերութիւնները խիստ սիրալիր են», թէ՝ «պաշտամունքի ազատութիւնը սկզբունքով ընդունուած է Խ· Միութեան մէջ՝ հայ համայնքին ինչպէս եւ միւս կրօնական համայնքներուն համար » :

33 ՀՈԳԻ ՈՂՋ ՈՂՋ ՎԱՌԵՑԱՆ Շիքակոյի մէջ, 50 հոգի ալ ծանրապէս վիրաւորուեցան, ընդհարում մը պատահած ըլլալով հանրակառքի մը եւ քարիւղաբաձ բեռնակառքի մը միջեւ :

ՁԵԽՈՍԼՈՎԱԿԻՈՑ նախորդ արտաքին նախարարը, Քլեմանթիս, որ խիստ քննադատութեանց ենթարկուած էր կուսակցական համագումարին մէջ, « խոստովանեցաւ» իր մեղքերը, ներողութիւն խնդրելով ...

ԹՇՀՐԱՆԻ թերթերը կը գրեն թէ խորհրդային զօրքը հողաշերտ մը գրաւած սահմանամերձ Խորասան գաւառին մէջ, 8 քիլ· տարածութեամբ :

Թուրք դեսպանին յայտարարութիւնը

ՄԵԾ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՁԵՆ ՍՊԱՍՈՒԻՐ

Փարիզի Թուրք դեսպանը, Նուման Մէնէմէնճիօղլու, պատասխանելով Combatի աշխատակցին հարցումներուն, հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ վերջին ընտրութեանց եւ կառավարական փոփոխութեան առթիւ :

— Հակառակ կարգ մը ենթադրութեանց, դժգոհութեան արտայայտութիւն մը չէր որ տեղի ունեցաւ, այլ գիտակից կամեցողութիւն՝ չարունակելու քէմալական յեղափոխութիւնը : Պարզապէս բողոք մը կ'արտայայտուէր կարգուսարքի մը հանդէպ որ կը տեւէր 27 տարիէ ի վեր : Եթէ դժգոհութեան արտայայտութիւն ըլլար, «Միլլէթ» կուսակցութիւնը, որուն ամբողջ ծրագիրը կը շահագործէր կրօնական եւ յետաշրջական զգացումները, պէտք է զօրացած ելլէր այս ընտրութեանց մէջ : Մինչդեռ չախչախուեցաւ :

« Թուրք ժողովուրդին ուզածը այն է որ Սահմանադրութիւնը իրապէս գործադրուի, եւ ճիշդ այդ էր որ կը խոստանար Դեմոկրատ կուսակցութիւնը : Այժմ կարելի է ամբողջովին գործադրել սահմանադրական օրէնքները : Ուրիչ խօսքով, կարգ մը բարենորոգումներ կատարել եւ բարեփոխել այն օրէնքները որ կը հակասեն հիմնական սկզբունքներուն :

Անուշտ նոր կառավարութիւնը պիտի զգայ ծայրայեղ տարրերը : Իրականին մէջ, համայնավար կուսակցութիւն չկայ Թուրքիոյ մէջ, քանի որ Սահմանադրութիւնը կ'արտօնէ միայն այն կուսակցութիւնները որոնք ազգէն կը բխին : Մնաց որ, Թուրքիոյ մէջ համայնավար հոսանքը կը հիմնուի ոչ թէ բանուոր դասակարգին, այլ կարգ մը երիտասարդ մտաւորականներու վրայ որոնց համար քաղաքական եւ տնտեսական խնդիրները վերացական հանդամանք ունին : Անոնք երիտասարդական եղանակով մը կը դործեն : Ճիշդ ինչպէս որ ես, քառասուն տարի առաջ, երբ ուսանող էի Սորպոնի մէջ, հարուածներ կը ստանայի ոստիկանութենէն, որովհետեւ ցոյց կատարած էի ժան տ'Արքի համար :

Ընդհակառակն, աւելի վտանգաւոր է յետադիմական չարժումը իր կրօնամոլութեամբ : Այդ վտանգին իրականութիւնը տեսանք մառեչալ Ճեվզի Ձաքմաքի յուղարկաւորութեան առեն : Արտասահմանը հասկցաւ այդ վտանգին իմաստը եւ եթէ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը իմաստութեամբ չչարժէր եւ այս քաղաքականութիւնը օգտագործէր ծէր ընտրական նպատակներով, Թուրքիան ծանր խլրտումներու չրջան մը պիտի անցընէր :

Գալով մեր արտաքին քաղաքականութեան, մենք կ'ուզենք որ պահպանուի ներկայ դրայվիճակը Միջին Արեւելքի մէջ, հիմնուելով բոլոր երկիրներու անկախութեան, տնտեսական եւ քաղաքական բարօրութեան վրայ : Իմ երկիրս իր ելեւմուտքին կէսը կը ծախսէ բանակին վրայ : Ուրեմն բնական է որ Թուրքիան ուզէ պաչտպանել իր թիկունքը : Միջերկրականի պաչտպանութիւն ըսելով պէտք է հասկնալ Արեւելեան Միջերկրականի պաչտպանութիւնը : Քաղաքական թէ տնտեսական տեսակէտով էականը այն է որ հաստատուն վիճակ ստեղծուի » :

Ազատագրութիւններ Գերմանիոյ մէջ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ՆՈՐ ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐԸ Խ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութիւնները իրենց մարզպաններուն միջոցաւ Պերլինի խորհրդային հրամանատարին՝ զոր· Զուիքովի յանձնեցին ծանուցագիր մը, որով կ'առաջարկեն ընդհանուր ընտրութիւններ կատարել ամբողջ Գերմանիոյ մէջ եւ ժողովրդավար սահմանադրութիւն մը հաստատել :

Երեքն ալ անհրաժեչտ դտնելով Գերմանիոյ քաղաքական եւ տնտեսական մխացումը, որ վերջին անգամ նորէն քննուած է Լոնտոնի մէջ, կը բացատրեն թէ ամբողջ Գերմանիոյ համար կառավարութեան մը կազմութիւնը պիտի հարթէ ճամբան՝ հաչտութեան դաչնագրին համար : «Արեւմտեան պետութիւնները այն տեսակէտն ունին թէ անչատ հաչտութիւն մը մէկ եւ կամ քանի մը պրաւեալ չրջաններու հետ՝ պիտի նչանակէ ընդունիլ Գերմանիոյ տեւական բաժանումը : Արեւմտեան պետութիւնները համաձայն չեն այս տեսակէտին » :

Իրենց հիմնական ծրագիրը պարզելէ վերջ, երեք պետութիւնները հետեւեալ պայմանները կ'առաջարկեն գերմանական հարցին լուծման համար· —

1. Ազատօրէն ընտրուած կառավարութիւն մը ամբողջ Գերմանիոյ համար :

2. Շարժումի ազատութիւն անհատներու համար, ընդհակառակն ձերբակալութեան եւ կամայական արգելափակման, ազատութիւն ընկերակցութեան,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԸՍԷ...

... Եթէ ուրիշ որ եւ է արժէք մէկդի ղնէինք, մխայն կուռած ըլլալու իրողութիւնը բաւական էր, որպէսզի մարդիկ երկիւղածութեամբ խոնարհէին Մայիս 28ի յիշատակին առջեւ: Եւ ի՛նչ կռիւ... Նոյն իսկ եթէ մխայն ինքնապաշտպանութեան համար մղուած ըլլար :

Մխայն մեր մէջ է որ մարդիկ չուտ կը մոռնան անցեալը, կամ բանգիտութիւն կը սեպեն «պատահմունք»ի, «ղէպքերու դասաւորման» վերագրել անվիճելի նուաճումներ եւ փաստեր :

Եւ մխայն մեր մէջ է որ նոյնիսկ թափուած արեան խորհուրդը կը չփոթեն առօրեայ իմաստակութեանց հետ :

Ո՞վ կրցաւ նկարագրել այդ օրերը.— 1918ի սկիզբէն մինչեւ Մայիս 28: Ո՞վ պիտի կրնար պատկերացնել, այսօր, այն ահաւոր հեռանկարը, որ կը սպառնար Արարատեան դաշտն ալ խեղդել արեան գետերու մէջ :

★

Թնդելով երընկան ու կարինը, թշնամին կը խոյանայ դէպի Կարս եւ Ալեքսանդրապոլ, կը պարպուին այս երկու քաղաքներն ալ, իբրեւ հետեւանք դիւային դաւերու: Հայկական զօրքը երեւանք դիւային դաւերու: Հայկական զօրքը երեւանք դիւային դաւերու: Հայկական զօրքը երկուքի բաժնուած, կը նահանջէ դէպի Ղարաքիլիսէ եւ Բաշ Ապարան:

Թշնամին լրբացած էր ոչ միայն իր անարգել յառաջխաղացութեամբ եւ արիւնածարաւ ախորժակներով, այլեւ նոր ուժերու կուտակումով: Իսկ հայկական զօրքը, արդէն սակաւաթիւ եւ պաշարուած, կը ներկայացնէր ցիրուցան եւ ուժաս-պառ վիճակ մը :

Ականատես մըն է որ կը պատմէ (Բժ. Ց. Մելիքեան, «Հայրենիք» ամսագիր, 1925 Մայիս).

— « Մայիս 21ին գնացինք էջմիածին, զօր. Սիլիկեանի մօտ, խնդրելու որ նկատի առնելով մեր գնդի կրած նեղութիւնները, սկսած Երզնկայէն մինչեւ այստեղ, մի փոքր հանգիստ տրուի գնդին»:

Զօրավարը պարզելով կացութիւնը, կը տեղեկացնէ Դանիէլ Բէգ Փիրումեանի յաղթանակը Իգդիրէն դէպի Սարտարապատ, նաեւ Դրոյի յաղթութիւնները Բաշ Աբարանի մէջ: Եւ կ'ազդարարէ.

— « Այժմս մեզ համար կեանքի եւ մահու հարցէ դրուած: Այստեղ է որ մենք պէտք է զարնուենք Տաճիկների հետ, ուստի հանգստի մասին խօսք լինել չէ կարող»:

Նոյն դիշերն իսկ հրաման կը տրուի որ այս գունդը առաւօն կանուխ անցնի Սարտարապատ : Գարեգին արք. ալ կրակոտ ճառ մը կը խօսի, — դէպի մարտ :

Կռի՛ւ, կռի՛ւ: Բայց ի՞նչ պայմաններու մէջ.

— « Օդը բաւականին տաք էր, ջուր չկար. ծարաւը սոսկալի տանջում էր զինուորներին: Ճանապարհին պատահում էին փոս ջրեր, ձիու սըմբակների հետքեր, որոնց մէջ մնացել էր անձրեւի ջուր: Զինուորները սգահաբար թափում էին դրանց վրայ եւ ջուրը ծծում: Որեւէ աշխատում էի թոյլ չտալ այդ հակառողջապահական բայլը առնելու, չէր յաջողւում ինձ: Վերջը ծարաւից հարկադրուած, ես էլ դիմեցի նոյն միջոցին, մի փոս բարի մէջ եղած ջուրը ագահաբար ծծելով»:

Գրողը զրագէտ չէ, որպէսզի գունաւորէր պատկերը: Միայն իր տեսածն է որ կը նկարագրէ: Եւ միայն իր գունդին մասը: Այն ալ չափազանց համառօտ եւ տժգոյն :

Իսկ անդին, ի՞նչ վիճակի մէջ էր Երեւանը, որ ոչ փախչելու ելք ունէր թշնամի զրոհին առջեւ, ոչ ալ որեւէ յոյս՝ արտաքին օգնութեան:

Նորէն ականատես մըն է որ կը պատմէ (Ա. Աստուածատրեան, Վէմ 1935, թիւ 9).

— « Երեւանի ու նրա շուրջը խմբուած հայութիւնը մահու եւ կենաց պայքարի էր ելել, իր դարաւոր ու նամարդ թշնամու դէմ, որ եկել ու բախում էր վաղարշապատի դուռները: Ժողովուրդնեբի կեանքում լինում են վայրկեաններ, որոնք խորհից ակօսում են նրա հոգին ու անջնջելի կերպով տպաւորում յետագայ սերունդների յիշողութեան մէջ: Վայրկեաններ, երբ ժողովուրդը հանդէս է բերում բարոյական հոյակապ կորով, երկաթէ կամք, բազկի անյաղթելի ուժ: Ամէն մի ժողովուրդ իր պատմութեան ընթացքում ունեցել է հերոսական դրուագներ, բայց կան հերոսութիւններ որոնք հաւասար են հրաշքի: Ըստ ամենայնի քնական պէտք է համարուէր, եթէ Երեւանի հայութիւնը պարտուէր Սարտարապատի տակ: Եւ ոչ մէկ լեզու հնարաւոր կը համարէր դատապարտութեան խօսք ասել նրան.— Բոլոր պայմանները դասաւորուեր էին յօգուտ Տաճիկների եւ ի վնաս Հայերի: Անգամ այսօր, տարիներ յետոյ, մարդ առանց ներքին դողի անկարող է յիշել նոյն օրերի յուսահատական, ծոխային պայմանները: Աշխարհից կտրուած, շրջապատուած հազարաւոր անտուն եւ անտեղ հարազատներով, պարենաւորման ծոխային կացութիւն, հաղորդակցութեան ողջալի միջոցներ, ոչ մի տեղից, ոչ մի մխիթարական, յուսատու ձայն, ու դրա փոխարէն հառաջանքներ, արտասուքներ, անվերջ վիշտ: Երեւանի գործիչները մնացել էին խաւարում: Նրանց ուղեցած տեղեկութիւնները աւելի հեռուն չէին գնում քան Երեւանի այն օրերու իշխանութեան սահմանները: Ի՞նչ էր կատարւում այդ սահմաններից դուրս՝ անյայտ էր: Բոլոր դռները գոց էին, բանալիները թշնամու ձեռքը: Հնարաւո՞ր էր մտածել յաղթութեան մասին: Երեւանում ոչ ոք այդ մասին չէր մտածում: Ինքնապաշտպանութիւն ,— այդ էր միակ մտահոգութիւնը, թոյլ չտալ որ Տաճիկը աւելի յառաջանայ, մտնի Երեւան եւ ազատ մնացած հայկական շրջանները»:

Ուրեմն, այդ համատարած անստուգութեան եւ յուսահատութեան մէջ, կը տրուի յանդուգն վճիռ մը,— կռի՛ւ, որեւէ գնով :

Եւ կը գտնուի մղիչ, վարիչ ուժն ալ: Նոր օրերու բառով՝ «Առաջնորդը» — Արա՛մ:

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ հայկական ուժերը կռուեցան ճակատ ճակատի, մոլեգնօրէն, եռապատիկ աւելի զօրաւոր եւ կանոնաւոր բանակի մը դէմ :

Բժ. Մելիքեան 10.200 կը հաշուէ հայկական զօրքը, Սարտարապատի դաշտին վրայ, 16 թընդանօթներով: Ուրիշ աղբիւրներ ալ կը հաստատեն թէ այդ ճակատագրական օրերուն, հայկական զօրքին թիւն եղած է 12 հազար, թրքականը 35 հազար, անշուշտ շատ աւելի վարժ եւ սպառազէն :

— « Որոշուած օրը, Մայիս 22ին, սկսաւ շատ ուժեղ կռիւ: Մեր բանակը երբեմն պառկում, երբեմն գնդակների տարափի տակ վազում էր դէպի Տաճիկները: Հրացանների գնդացիրների համազարկները, թնդանօթների գոռոցները թնդացնում էին օդը: Հասմն փաշայեանի հետ կանգնած էի մի բարձր տեղում: Դիտակով նկատում էինք թէ ի՛նչպէս մեր թնդանօթները թշնամու շարքերը յառաջ էին բերում աւերածութիւններ :

... Երեկոյեան ժամը 5ին կռիւը դադարեց մեր փառաւոր յաղթանակով :

Նոյն օրը, Բաշ Աբարանի ուղղութեամբ մեր զօրքը մեծ յաջողութիւն էր ունեցել եւ Տաճիկները էշել մինչեւ Աղեբսանդրապոլ »:

Մայիս 28ին ընդհ. Սպայակոյտը կը հաղորդէր պաշտօնական զեկոյցով մը.

— « Թուրքերը երեք օրուան կռիւներից յետոյ, ջարդուած են եւ նահանջում են հապճեպով: Մեր զօրամասերը էշլ առ էշլ հետապնդում են նրանց: Ոգեւորութիւնն անբեւեռակայելի է»:

Կռիւի այս թափը պիտի տանէր մինչեւ Աղեքսանդրապոլ, երբ զինադադար հռչակուեցաւ, Պաթումի մէջ սարքուած խաղերով :

Կրնայի՞ն երթալ, Աղեքսանդրապոլն ալ եւ առնել, եթէ չպատահէր այս անակնկալը :

Հարցը այդ չէ. այլ կռուելու տենդը: Ինքնապաշտպանութեան թափը: Ցաղթելու վճռականութիւնը, որուն մասին երբեք չեն խօսիր փոքրոգի եւ թերխաչ մարդիկ, երբ պատմութիւն սերտել կը կեղծեն :

★

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ հայկական ուժերը կը բաղկանային ժողովուրդի բոլոր խաւերէն: Առանց դասակարգի կամ դաւանանքի խտրութեան:

Մէկ խօսքով, համաժողովրդական ուժ մը, որ տարերային թափ կը ստանայ, ինքն իր մէջ կը տասնապատկուի, զարնելու եւ զարնուելու գիտակցութեամբ :

Ի վերջոյ չմոռնանք որ այդ ուժը կազմուած էր դարերով ստրկութեան եւ չլսուման դատապարտած ժողովուրդի մը զաւակներէն, իսկ իր դիմացը կը տնուէր դարերով սպառազէն եւ ռազմադաշտ պեղուածեան մը բանակը :

Շ. ՄԻՍԱԿԵԱՆ

Մայիս 28ով ստեղծուեցաւ ներկայ Հայրենիքը

... « Ազգերու կեանքին մէջ էն խորհրդաւոր պահը, Արշալոյսին պահն է: Գիշերը սարսափ ու մահ է հոն , կարծես կեանքը կը դադրի, բայց չուտով կը հասնի վարդամատն Արշալոյսը· Հայ Ազատութեան Արշալոյսի Տօնն է այսօր...»:

1919ին, Փարիզ , Salle des Ingénieurs Civilsի մէջ, Հայաստանի անկախութեան երկրորդ տարեդարձին, Պ. Արշակ Զօպանեանն է որ Հայ Ազատութեան Արշալոյսի Տօն կը յայտարարէ Մայիս 28ը:

Պատմական այդ օրերուն իսկ, երբ արդար յոյսերով եւ երազներով դիմովցած հայ քաղաքական հոսանքները, միշտ միաձայն չէին համազգային հարցերու մասին, ոչ մէկ վէճ կար սակայն Մայիս 28ի իրական նշանակութեան չուրջ :

— « Թող աշխարհը եւ անոր հետ ամէն անոնք, որոնք դեռ կը շարունակեն դիտել հայութեան մէջ շերտաւորումներ, թող ապշահար դիտեն Այսօրուան Մեծ Իրականութիւնը՝ որ *Հայութեան բոլոր տարրերուն միացումն է*: Մէկ ե՛նք, ու իբրեւ մէկ ամբողջականութիւն ահա կը սկսինք առնել մեր պատմական նոր առաքելութիւնը: Ցեղային իմաստութիւնն է որ առաջին անգամ դրօշ բարձրացուց, ու իր տառապանքներէն հերոսականօրէն դուրս գալով, Հայութիւնն էր որ Հանրապետութիւնը հիմնեց, փոքր հողի վրայ, բայց իր մայրենի հողին վրայ: Փոքր եղբայրն էր որ առաւ այդ *fայլը* ու ահա ա՛ն է որ կուգայ ողջագուրուիլ իր Մեծ Քրոջ հետ: Նուիրական Հայաստանն է, ահա կ'երկնէ երկին եւ երկիր...» (Ա. Ահարոնեան՝ նոյն առիթով, Ս. Տ. Թ.):

Տարբեր չէր մտածեր Պ. Պօղոս Նուպար, որ « *ինչպէս բոլոր Հայերը, եկած էր սրտանց մասնակցելու Կովկասի Հայկական Հանրապետութեան առաջին տարեդարձին առթիւ կատարուող մեծ ցոյցին*»: Հակառակ իր իւրայատուկ ըմբռնումներուն եւ գնահատութեան մեր Հանրապետութեան մասին, ո՛չ մէկ ստորագնահատում ունէր ան Մայիս 28ի իրական արժէքի մասին:

Հայաստանի Անկախութիւնը ձեռք բերուեցաւ «պատերազմի դաշտերուն վրայ».

— « *Կովկասի մեր եղբայրները, հակառակ բոլոր լծումներուն, բոլոր յուսավրիպումներուն եւ նոյնիսկ դաւաճանութեանց, մեկուսացած ամբողջ աշխարհէն, զրկուած զէնքէ և ռազմանիւթէ, առանց որեւէ անձէ օգնութիւն յուսալու եւ սպասելու, դիմադրեցին երկար ամիսներ, եւ առանց ժամ մը իսկ թուլացումի, Թուրքերուն, Քիւրտերուն, Թաթարներուն ,եւ միս–մինակ պաշտպանեցին արեւելեան ճակատը Ռուսիոյ քայքայումէն վերջ*»:

Անմաս չմնաց կոտորակուած Թրքահայութիւնը :

Ֆրանսական եւ միւս դաշնակից դրօշներու տակ. « *Անոնք մասնակցեցան ամէնէն արիւնոտ կռիւներուն, նպաստեցին ամէնէն փառաւոր յաղթանակներու եւ ապացուցին այսպէս թէ հերոսական արիւն կը հոսէր բոլոր Հայերուն երակներուն մէջ, Թրքական նահանգներու բնիկներն ըլլան թէ կովկասի նահանգներունը*»:

Ասոնք, այս հերոսական արիւն ունեցող հայ մարտիկներն էին որ «պայքարեցան իրենց ազատագրութեան եւ անկախութեան համար»:

Ասոնց գործը եղաւ ուրեմն ո՛չ միայն 1918ի ազատագրութեան եւ անկախութեան համար մղուած սրբազան պայքարը, այլեւ ստեղծումը մեր ազատ հայրենիքին եւ իր հանրապետութեան:

— « *Կովկասի մեր հայրենակիցներուն կը վերաբերի հայկ. առաջին հանրապետութիւնը կազմելու պատիւը*,— պզտիկ իր հողային տարածութեամբ, *սակայն մեծ այն սկզբունքովը, զոր կը նուիրագործէ եւ ազգային այն զգացումովը որուն արտայայտութիւնն է ան: Այս Հանրապետութիւնը կորիզն է, առաջին արտայայտութիւնը ամբողջ Հայաստանի վերածնութեան* »:

Զուր աշխատանք պիտի ըլլար հակառակ ուղղութեամբ վկայութիւններ փնտռել :

Հայ մարդը՝ անկախ իր դաւանական, ընկերային եւ հասարակական տարբեր ըմբռնումներէն, Մայիս 28ը կը նկատէր հայութեան ազատագրութեան եւ անկախութեան նոր եւ մեծ դարագլուխը :

Պատմական այս մեծ իրողութեան մէջ, հասատատ էր նոյնպէս, որ Հայութիւնը մինակ էր ,«մեկուսացած ամբողջ աշխարհէն» եւ կը պայքարէր ամիսներ շարունակ իր բոլոր թշնամիներուն դէմ:

Օրհասական այս պայքարին մէջ, Հայութեան կողքին չէին մանաւանդ՝ Հոկտեմբերեան Ցեղափոխութեան դրօշակիրները: Աւելին ըլլալով ,նոյն Հոկտեմբերեան Ցեղափոխութիւնն էր, որ կը լքէր կովկասեան ճակատը, ծանրացնելով Հայութեան պայքարը:

Իսկ Թո՞ւրքը.—

... « *Անոնուաղն այլանդակութիւն է թրքական չնորհ կամ պարզեւ նկատել Մայիս 28 »ը* , — *զուսպ եւ մեղմ, այլ հաստատ համոզումով կը յայտարարէր Պ. Ա. Խոնդկարեան, իր խիստ չահեկան մէկ դասախօսութեան ընթացքին, «Մայիս 28ի աքեր* » :

Այսպէս ուրեմն, Հ. Հանրապետութեան օրէնքն, մինչեւ Հայաստանի խորհրդայնացումը , միաձայն էինք ազգովին :

Միաձայն էինք մեր թշնամիի կողմէն մեր դէմ գործադրուած բոլոր ոճիրներու ճշդորոշումին մէջ :

Միաձայն էինք այդ ոճիրներուն դէմ մեր մղած պայքարը նկատելով ազատագրութեան եւ անկախութեան սրբազան պայքար :

Միաձայն էինք որ մեր անսահման գոհաբերութեան եւ մեր մարտիկներու հերոսական կռիւներու գնով էր որ կը ծագէր Ազատութեան արշալոյսը Մայիս 28ին:

Միաձայն էինք վերջապէս, որ այդ նուիրական թուականին — ըսէ ու կրկնէ Մայիս 28ին — հիմք կը դրուէր «Ամբողջ Հայաստանի վերածնութեան առաջին արտայայտութիւնը հանդիսացող» հանրապետութեան :

ՊՈՒՏՄ ԾԻԾԱՂ

ԿԱՐԳԸ ԵԻԱՆԵՐՈՒՆ Է ...

Ի՛նչ հնոտի բառ՝ «Ֆէմինիզմ»ը՝

Շատոնց իրականացած եւ տիրապետած է հրապարակին :

Բոլոր պատերը փլած են կնոջ առջեւ : Եւ երկիկ մարդիկը չնչատութեան ենթարկուած են հասնելու համար կնաբոյծը եռեւէն ...

Այսպէս եթէ շարունակուի, «մասքիւլինիզմ» մըն ալ պիտի սկսի՝ իբրեւ այրերու իմքնապաշտպանութիւն՝ կիներու ոտքին տակ չկոխոտուելու համար ...

Այս մտածումներով ոտք դրի անցած չաբաթ օր, Սորպոնի լեփ-լեցուն սրահէն ներս :

Կ'ենթադրէի, Հայ կապոյտ Աչքի յոբելեանը՝ պիտի տօնուէր զուտ կանացի դէմքերով :

Բեմը, ըսի, զբաւուած պիտի ըլլայ, մեր չնորհազեղ տիկիններէն : Ի՛նչ հիանալի եւ սրտապարար տեսարան :

Առաջին անգամ է, պիտի տեսնէի այս բացառիկ երեւոյթը եւ այս...

Մտածումներս մէկէն գործադուլ ըրին : Բեմը զբաւուած էր կրկին աքլորազգիներով ...

Անոնք էին կրկին ուղղութիւն տուողները ...

Անպայման, Տիկինները ժողովի են, կամ կիրակիի համար տան գործերով զբաղած : Արդ, էրիկ մարդիկը, օգնութեան հասած են իրենց,— մտածեցի :

Թերեւս ալ, Սորպոնի աւանդութեան հակառակ էր, Եւակայականներու բեմակալութիւնը ...

Վերջապէս, անլուծելի մնաց ինձի համար այս երեւոյթը :

Աղուոր էր, կոկիկ եւ լաւ մշակուած՝ յայտագիրը : Մեսրոպեան տառերը միայն մոռցուած էին անոր մէջ՝ առընթեր լատինականին : Այս ալ, կարելի է վերագրել թուղթի խնայողութեան կամ տպչականական պատճառի մը :

Անոր յատկացուելիք թուղթին փոխարժէքովը կրնանք կօշիկ մը նուիրել չունեւոր մանուկի մը :

Բոլոր խօսուած նիւթերը կը պանծացնէին հայ կնոջ գործնական եւ բարոյական առաքինութիւնները : Հայ կնոջ աղատագրումը տան չորս պատերուն շրջանակէն եւ այր մարդու տիրապետութենէն :

Մտաբերեցի մեր մայրերն ու մամիկները ո՛րոնց քէթին ծայրն իսկ իրաւունք չունէր լայնակէն դուրս դալու, ո՛ւր կը մնայ ժողով – ժողովականի անդամութիւն :

Պէտք ալ չկար կարմիր – կապոյտ Աչերու : Անոնք Աչը ժամուն մէջ միայն կը պաչտէին՝ մինչ հիմկըւանները ժամէն դուրս կը յարգեն զայն :

Այս պատճառով, թերեւս, մեր Փարիզի եկեղեցապետ Սրբազանը հոն չէր :

Կամ, ինծի պէս ենթադրելով, որ բեմը կինեռով զբաւուած պիտի ըլլայ, յարմար չէր տեսած իր ներկայութիւնը :

Կարծեմ, մեր տէրհայրներէն ալ, ներկայացուցիչ չկար նոյն օրը Սորպոնի դմբեթին տակ :

Հայր Սահակը, Մխիթարեանց ուխտէն՝ փոխանորդաբար ամէնուն՝ բազմած էր բեմը :

Ուշադրութեամբ մտիկ ընելու վրայ էի ճառախօսութիւններուն, երբ ականջիս զարկաւ « Մենք հայ կինը պիտի մղենք գործի» պարբերութիւնը ..

Ընդոստ սթափեցայ : Աւա՛ղ, ըսի, աւա՛ղ մեզ այրերուս : Եթէ մեր կիները ժողովական, գործիչ, վարիչ դառնան, ո՞վ պիտի խնամէ մեզ : Ո՞վ պիտի պատրաստէ մեր անուշիկ տղաման, մեր հոտաւէտ կարկանդակը ...

Տուն վերադարձայ եւ սկսայ մտածել : Որոշեցի : Կերակուր եփելու դիրք մը ճարել, որպէսզի ճաշ պատրաստելու վարժութիւն ձեռք բերեմ եւ ի դէպ պարագային՝ դլխուս ճարը նայիմ ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

23 Մայիս.— *Այսօր, բանաստեղծ Նայիրի Զարեանը, Սփիւռքի հայութեան ուղղեց կոչ մը, նուիրուած խաղաղութեան : Խօսնակի փոխարէն ինքը անձամբ կարդաց կոչը, որ կը սկսի այսպէս.*

« Խաղաղութիւն, Դեմոկրատիա, Սոցիալիզմ» : *Ահա թէ ինչ է պահանջում պրոգրեսիվ (յառաջդիմական) մարդկութիւնը, որի դրօշի տակ հա – մախմբուած են 800 միլիոն բազմազգի մարդիկ : Անգլօամերիկեան իմպերիալիստները (աշխարհակալ) մի նոր սպանդ են պատրաստում մարդկութեան համար : Երկրի բնակչութեան երկու երրորդը գտնւում է կապիտալիստների տիրապետութեան տակ, որոնց, դիշատիչ իմպերիալիստները ուզում են դարձնել թնդանօթի մխ, ի չահ իրենց գրպանների : Բայց թող լաւ իմանան անգլօամերիկեան հրձիգները, որ ինչպէս Բ. համաչխարհային պատերազմը աղատագրեց 150 միլիոնից աւելի մարդիկ, կապիտալիզմի լծից, այնպէս էլ երրորդը դառնալու է կապիտալիզմի գերեզմանափորը :*

« *Մենք վստահ կերպով համոզուած ենք եւ հաւատացած, որ յաղթանակը մերն է լինելու : Մենք պայքարում ենք՝ թշուառութեան, զրկանքների, տառապանքի դէմ, մենք խաղաղութիւն ենք ուզում : Ահա թէ ինչու աշխարհի պրոգրեսիվ մարդկութիւնը մեզ հետ է : Մեր խաղաղասիրական պայքարը վարում է կոմունիստների պարտիան (կուսակցութիւն) : Մեզ հետ են բոլոր երկրների պրոդրեսիվ աշխատաւորութիւնը : Ահա թէ ինչու բոլոր կապիտալիստական երկրներում, խաղաղութեան պաշտպանողների բանակը օր աւուր մեծանում է, հզօրանում : Այսօր 800 միլիոն է, վաղը կարող է դառնալ միլիառ, միւս օրն էլ աւելի :*

« *Այժմ Եւրոպայի վրայով անցնում է՝ պատերազմի դէմ ուղղուած գործադուլների անվերջանալի շղթան : Ֆրանսիայում, Իտալիայում, Բելգիայում, Հոլանտիայում, Դանիայում եւ այլուր, նաւահանգստային բանուորները վայրկեան օրինակներ են տուել տանուն խաղաղութեան ընդդէմ պատերազմի հրձիգների : Նրանք մեծ – ժում են բեռնաւորել այն նաւերը, որոնք պատերազմական կազմածներ են փոխադրում դաշնակից երկրները, չարունակելու համար այն կեղտոտ պատերազմը, որով ուզում են արեան մէջ խեղդել ազգային ազատագրական չարժումները գաղութներում (այս բոլորը իր բառերն են, Գ. Ծ.) բայց այդ նրանց չի յաջողուի :*

« *Ամէն օր միլիոնաւոր ստորագրութիւններ են հաւաքւում, որոնք պահանջում են՝ խաղաղութիւն, արգիլել ատոմային (հիւլէական) ռումբերի գործածութիւնը :*

Խաղաղութեան կողմնակիցների հզօր բանակը, միացած Խորհրդային Միութեան ժողովուրդների հետ, կը պայքարին մարդկութեանը փրկելու իմպերիալիստների սարքած պատերազմից : Եւ դա մեզ կը յաջողուի »:

Սղագրեց՝ Գ. ԾԻԾԵՌՆԱԿ

ԽՄԲ.— Երեք չաբաթէ ի վեր ռատիօն խանգարուած ըլլալով, մեր աշխատակիցը չէր կրցած օրը օրին հետեւիլ : Եթէ նոր անակնկալ մը չպատահի, միշտ պիտի ունենանք այս բաժինը, ՈՒՂԱԿԻ ՌԱՏԻՕ–ԵՐԵՒԱՆԵՆ բաղելով կարեւոր լուրերը :

Այս միաձայնութիւնը դադրած է այսօր :

Արդեօ՞ք, անոր համար, որ կեղծ էին եւ չինծու Մայիս 28ի մասին եղած գնահատութիւնները, որոնցմէ յիշեցինք քանի մը օրինակներ միայն :

— « *Մայիս 28ի իրական նշանակութիւնը անհնար է շրջել մեր ներկայ պայքարներու ծայրայեղութիւններով : Առանց Մայիս 28ին, պիտի իրականացուէր թուրք չարգարարներու ծրագիրը : Կովկասի մէջ պիտի ստեղծուէր երկու հանրապետութիւն միայն, առանց Հայաստանի : Եթէ անոր հակառակ՝ երկուքի տեղ գոյութիւն ունեցաւ երեք հանրապետութիւն, այսինքն Վրաստանի եւ Ատրբէյճանի հետ նաեւ Հայաստան, ասիկա եղաւ անոր համար, որ հայութիւնը միակամ դէմ տուաւ թրքական բանակին Սարտարապատի, Ղարաքիլիսայի եւ Բաշ Ապարանի մէջ»* :

Պ. Խոնդկարեան առանց ժխտելու երկու հիմնական տարրեր ազդակները ալ, խիստ վճռական էր իր այս արտայայտութեան մէջ :

Թող ոչ ոք քաղաքական տարբեր իմաստու – թիւններ փորձէ, ստորագնահատելու Մայիս 28ի իրական իմաստն ու նկարագիրը :

Մեր ազգային տօնը նուիրագործուած է հայութեան արիւնով եւ զոհաբերութեամբ : Տօնել խանդավառութեամբ այս օրը, սրբազան իրաւունքն է ամէն Հայու :

Այս է պատմութեան թելադրանքը : Այս կը թելադրէ իրական հայրենասիրութիւնը :

Մայիս 28ով է նոյնպէս, որ կրնանք զօրացնել ոչ միայն պաշտպանութիւնը Հայ Հայրենիքին, այլ մանաւանդ հասցնել զայն իր վերջնական կատարելութեան՝ ամբողջացման եւ անկախութեան :

Մայիս 28ի դէմ կրնան ըլլալ անոնք միայն որոնց համար Հայութիւն ու Հայաստանը սահմանուած են զոհուելու օտարի չահերուն :

Հայրենասէր Հայը Մայիս 28ի հետ է, որովհետեւ դէմ է օտարի այդ դաւադիր վճիռին ...

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄ.

— *Դեռ ժամը չչինած՝ կոյրերը դուրս առան :*

— *Շորս հին է, խօսքս անդին է :*

— *Քնացող օձին դլխուն չեն կոխեր :*

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (89)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԺԲ.

Ինչ, նա չդիտէր թէ ինչ գնահատութիւն էր դտնում իր սրտի սրբազան, մաքուր զգացմունքը այն շրջանի մէջ, որին առելու, արհամարհելու համար գուրս էր եկել այդ սարսափելի ժամին :

Նա միամիտ էր լեռնային եղնիկի նման : Հէնց այդ էր պատճառը, որ կոյս Հեղինէն, Աննա խաթունը եւ ամէնքը աշխատում էին սովորեցնել նրան նոյն եղնիկի զգուշութիւնը : Նրանք դիտէին որ բոլոր գիշատիչները միեւնոյն են՝ ինչ կաշուի եւ կերպարանքի մէջ էլ լինեն. ուստի քարոզում էին, որ որսի համար մի փրկութիւն է ստեղծել աշխարհը — թագնուել : Ուրիշ ոչ մի բան չէր օգնի, եւ խեղճ է այն եղնիկը, որ կուի է դնում դայլի դէմ :

Մի այդպիսի կռիւ ներկայացնում էր Գայիանէն թուրք զօրապետի դիմաց : Բայց այդպէս երեւում էր հեռուից նայողին :

Ինքը, աղջիկը, այնքան ոգեւորուած էր իր կռուով, որ բաւարար չէր համարում իր միակ զէնքը եւ այն թոյնը, որի մէջ նա եռանդով թաթախում էր այդ զէնքը : Իսկ թոյն պատրաստում էին նրա համար այն ահռելի անցքերը, որոնք տեղի ունեցան վերջին չաբաթներում ...

Այն ժամանակ, երբ Գայիանէն կանգնած էր պատի գլխին, նրանից քիչ հեռու, ձախ կողմին, զառիվայրի լանջերին կային տեսարաններ, որոնք քարեր էին լցացնում : Սառն, քարքարոտ հողի վրայ թափուած էր այն սարսափելի բազմութիւնը, որ առաւօտեան իրանց հետ բերել էին Փերին ու Նաղլուն :

Այդտեղ երեւում էին ծծկեր երեխաներ, որոնց մերկ մարմնի վրայ փտում էին օսմանեան զէնքերի պատճառած վէրքերը : Անհայր ու անմայր որբերի մի մեծ թիւ մեռնում էր սովից եւ ցրտից : Իսկ ի՞նչ էին անում մայր ունեցողները : Ահա այն կողմը, ամէնքից հեռու, մի կին էր երեւում : Նա պատառոտել էր իր բոլոր չորերը, ծածկել է նրանց կտորներով իր փոքրիկ երեխային, բայց մանուկը դարձեալ դողում է : Եւ այլեւս ճար չունի խեղճ մայրը, ուրիշ մէջից չդիտէ նրան տաքացնելու համար, այլ միայն չուտ – չուտ համբուրում է նրան, կաթեցնելով իր աչքերից խոշոր արտասուքներ ...

Ահա դրանք են Գայիանէի կողմնակիցները : Սիւլէյման Բէկը իր հիւրերի հետ վճիռ էր կայացնում կատաղած Հիւրիի մասին : Իսկ այստեղ այսքան թշուառներ, այսքան մերկ, փայտացող մարմիններ... Ի՞նչ էին ասում նրանք Գայիանէին :

Ասելք չէր դուրս գալիս նրանց բերաններից, բայց տանջանքները հարիւրաւոր լեզուներից էլ պարզ հասկացնում էին, որ Հիւրիի ամբողջ կատաղութիւնը քիչ է, չատ չնչին, եւ այս զարհուրելի տեսարանը դժբախտութեան մէջ ոչինչ, ոչինչ մխիթարութիւն չի տայ...

Ոչինչ մխիթարութիւն չէր տալիս եւ Փերին, թէեւ այս անդամ պակաս եռանդով չէր կատարում իր դործը : Նա նստած էր դժբախտների չարքում եւ իր ամբողջ չնորհքը գործ էր դնում, որ արտասունք դրդռէ այդ ուչակորոյս բազմութեան մէջ, լաւ իմանալով, որ բացի դրանից մի ուրիշ միջոց չկայ, մի միջոց, որ ծուարած սրտերին գոնէ անչնչան թեթեւութիւն տար :

Բայց ի զուր, ոչ ոք նրան չէր հասկանում եւ ոչ ոքի մէջ այլեւս արտասունք չէր մնացել : Այդ րոպէին եթէ դեռ կար մի բան, որ կարող էր չարժել արիւնոտ սրտերը, դա անասնական այն հրճուանքն էր, որ յայտնի է միայն սովածներին եւ որ դուրս է հանում մի կտոր հացը :

Հաց... Նա էր այս զարհուրելի մարդկանց տանջող երազը, նա էր կարող թացութիւն տալ նրանց բորբոքուած, ապուշ աչքերին : Իսկ փերին սուզ է ասում, յիշում է անցեալ օրերը, յիշում է աղէտները, ողբում է կորածներին ...

Դրանք կրակոտ պատմութիւններ են նրանց լսողները քարեր են. քարեր, թափուած չրջակայքում, երկնքի տակ, եւ քարեր, ամփոփուած այս մարդկանց սրտում : Հաց ...

Եւ պատաւի լացը կարծես միայն Գայիանէի համար է. կարծես այդ սուգն է, որ չարունակ հասկացնում է Մելիքի աղջկան թէ պէտք է, դեռ չատ պէտք է թանձր թոյն, ատելութիւն ու անէծք թափել այս անբախտ աշխարհի վրայ : Եւ չէ կըշտանում Գայիանէն իր կռուից, չդիտէ թէ երբ կը վերջանայ դժբախտների, զրկուածների թոյնը :

ՅԱՌԱՋի յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ Զատկեշաբթի, Հոգեգալուստի արձակուրդին առթիւ :

ժողովի, խօսքի, մամուլի, անթելի՝ ամբողջ Գերմանիոյ մէջ :

3. Գործելու ազատութիւն ամբողջ Գերմանիոյ մէջ, բոլոր քաղաքական ժողովրդավար կուսակցութեանց համար : — 4. Դատական անկախութիւն.— 5. Խափանում զաղտնի ոստիկանութեան եւ ոստիկանական կազմակերպութեան մը որ կը ընդնայ զինուորական ուժ կազմել .— 6. Երաշխաւորում Գերմանիոյ տնտեսական միութեան, դրամով եւ մաքսային դրութեամբ : Քառանդամ համաձայնութիւն դադրեցնելու համար արտադրութեան վրայ կատարուած հատուցումները եւն. :

⚔ Այս ծանուցագիրը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ : Վարչապետը յայտարարեց թէ սրտանց պիտի գործակցին որեւէ առաջարկի որ կը ծառայէ ապահովելու Գերմանիոյ միութիւնը՝ ազատութեամբ :

Քաղաքական շրջանակներու մէջ Խ. Միութեան համար չատ ծանր կը գտնեն առաջարկուած պայմանները :

⚔ Այսօր, կիրակի, տեղի պիտի ունենայ Պերլինի արեւելեան շրջանին 500.000 համայնավար եւ ուղեկից երիտասարդներու դղրդագին ցոյցը : Արեւմտեան շրջանին պետութիւնները ամէն միջոց ձեռք առած են, որպէսզի ցոյցը ծանր հետեւանքներ չունենայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳԱՅՈՂՈՎԻՆ ընդհ. քարտուղարը, Պ. Թրիկվը Լի, լաւատես յայտարարութիւններ ըրաւ Նիւ Եորքի մէջ : Իր կարծիքով, յառաջիկայ յունիս – յուլիսին կարելի պիտի ըլլայ լուծել համայնավար Չինաստանի մասնակցութեան խնդիրը : Եւեթոյ բացատրեց թէ անհրաժեշտ է նոր փորձ մը կատարել այս տարի, դադրեցնելու համար պատերազմը, «այլապէս պիտի դնուինք ամենամեծ վտանգին առջեւ եւ ճամբան պիտի բացուի երրորդ Աշխարհամարտի մը համար» : Պ. Լի չուզեց ըսել թէ Խ. Միութիւնը որեւէ տրամադրութիւն ունի՞ զինուժներ կատարելու եւ կամ որեւէ առաջարկ ըրա՞ծ է : Կառչելով իր «զաղտնի դիւանագիտութեան», բացատրեց թէ անհրաժեշտ է առ այժմ զաղտնի պահել կառավարութեանց վարիչներուն հետ եղած խօսակցութիւնները :

ԱՆԳԼԻԱՆ ՉԻ ԿՐՆԱՐ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԻԼ հիւլէական յարձակման դէմ, կ'ազդարարէ Բրիտանական ընկերակցութիւնը (դիտական), մասնաւոր դրքոյկ մը հրատարակելով : Ընկերակցութեան անդամներէն մին դիտականօրէն կ'ապացուցանէ թէ երկրին տնտեսական կարողութենէն վեր է պաշտպանողական միջոցներ կազմակերպել այդպիսի յարձակման մը դէմ : Նոյն հրատարակութեան համաձայն, իւրաքանչիւր հիւլէական ռումբ կրնայ 50.000 հոգի մեռցնել, իսկ ջրածինը՝ երկու երեք անգամ աւելի :

ԱԻՍՏՐԻՈՑ հաշտութեան դաշնագիրը կատարեալ անելի մը մատնուած է : Արտաքին նախարարներու փոխանորդները նոր ժողով մը գումարեցին առջի օր, բայց կարծեցին ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը որոշած է չմասնակցիլ խորհրդակցութեանց, ցորչափ արեւմտեան պետութիւնները չեն պատասխաներ Թրիէսթէի մասին տրուած բողոք–ծանուցագրին :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ սահմանափակած են Ուշինկթընի ռումանական դեսպանատան պաշտօնեաներուն երթեւեկը, 35 մղոն տարածութեան մը վրայ, նկատելով որ Ռումանիա սեղմումներ հաստատած է Պուքրէշի ամերիկեան դեսպանատան պաշտօնեաներուն դէմ : Նոյն միջոցները ձեռք պիտի առնուին Զեխոսլովաքիոյ դեսպանատան հանդէպ :

ՓՈՐՈՒԻԿը, ԱՆԶՐԵՒԸ ԵՒ ԿԱՐԿՈՒՏԸ ան–հաշուելի վնասներ պատճառեցին Փարիզի մէջ : Արուարձանի մը՝ Մոնթրէօյի փողոցները անանցանելի դարձան : Տեղ տեղ ջուրերը 1.50 մեթր բարձրացած էին : երթեւեկը դադրեցաւ նաեւ Իսի էֆ Մուլինոյի մէջ : Ջուրերը խուժեցին մինչեւ մեթրօն, անշարժութեան դատապարտելով կառախումբերը : Կայծակ իջաւ Մասենա – Օսթերլից կայարանին վրայ, չլսուելով էլեկտրական կառախումբերու երթեւեկը : Փորթ տ'Օրլէան եւս մեծ վնասներ կրեց : Մէկ միլիառ կը հաշուեն կարգ մը նահանգներու կրած վնասները :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հեծելանիւլ Finale Nationale du « Dunlop »ի կարեւոր մրցումը որ տեղի ունեցաւ Լիլլի շրջանին մէջ Մայիս 18ին : Առաջնութիւնը չահած է Վալպարեզի բնակիչներէն Լուի (Ադամ) Սիմօնեան (17 տարեկան), որ տեղական մրցումներու ընթացքին գրաւած ըլլալով պատուաւոր տեղ մը, ուրիշներու կարգին Ֆեռերասիօնի կողմէ ղրկուած էր այս շրջանը ներկայացնելու :

Տեղական թերթերը մեծատառ արձանագրելով հայ մարզիկին անունը, սիւնակներ նուիրեցին եւ չերմապէս գնահատեցին անոր արժանիքները : Շնորհաւորութիւններ եւ նոր յաջողութիւններ :

Աստիկ

ՄԱՑԻՍ 28Ը ԿԸ ՏԱՏՈՆՈՒԻ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Ս. Միութեան ենթակոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆրանսահայ Կ. Խաչի :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Fêtesի սրահը, 22 rue Voltaire, Ալֆորվիլ :

Կը նախագահէ ընկեր ՑՈՎՀ. ՉԵՐՉԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՑԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին.
Մուտք 100 ֆրանք :

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Մայիս 28ին, կէսօրէ վերջ : Ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր :

Կը նախագահէ Կ. ԵՐԱՆԵԱՆ
Կը խօսին ընկեր Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ եւ քաղաքապետ MAZURIER :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

Հաղորդակցութեան միջոց.— Շոգեկառք Gare du Nord, ժամը 14ին : Հանրակառք թիւ 268, Villiers le Bel, Porte de la Chapelleէն :

★

ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ Ցունիս 25ին :
Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

ԿԸ ՓՆՏՐԵՄ տալոջս աղջիկը՝ Արշալոյս Աւետիքեան (Զիլեցի) զոր վերջին անդամ 1919ին տեսայ Հալէպի Հայոց եկեղեցիին մէջ : Այնուհետեւ հայ բժիշկի մը հետ մեկնած է Իզմիր : Տեղեկացնել իր մօրեղբօրկնոջ՝ Տիկին Աղաւնի Երանեանի, 315 rue de Lyon, Մարսէյլ :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Ց. Դ. Պօմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէին եւ «Ահարոնեան» խումբի բոլոր ընկերները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր Ցակոբ Հացադործեանի եւ պարագաներուն իրենց սիրեցեալ զաւկին՝ Օր. ԺԱԳԼԻՆի դառնակսկիծ մահուան առթիւ :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Հացադործեանի, իրենց սիրելի զաւկին Օր. ԺԱԳԼԻՆի կսկծալի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Կապոյտ Խաչի Ս. Անթուանի (Մարսէյլ) մասն. վարչութիւնը իր խորին չնորհակալութիւնը կը յայտնէ հանրածանօթ բժ. Տիկիրեանի, որ ոչ միայն անվճար քննած էր երիտասարդ մը, այլեւ մասնագէտ Ֆուրնիէի հոդաբնութեան ենթարկած՝ նուազագոյն գնով :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Ցունիս 11ին ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնէ՝ ՐԱՖՖԻ

ՋԱԼԱԼԷԴԻՆԸ

Տոմսերը ապահովել գրատուն Մերիկեան, 13 rue des Dominicaines : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շրջանի Ֆութպոլի մրցումը տեղի կ'ունենայ կիրակի 3 Ցունիս ամբողջ օրը, Stade Le Deuc, St. Loup, (Atlanticի դաշտին կից) :

ՀԱՍՑԷ ՄԸ ՄԻԱՑՆ
24 rue St. LAZARE
Métro N. D. de Lorette կամ Trinité
Արդէն գիտէք որ ձեր ծանօթ
ԼԻԼԱՆ Է
ձաշարանները ընտիրը եւ ամէնէն մատչելին
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆՈՒԱԴ Շր. կիր. եւ երկուշաբթի

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍի.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի երգի փորձերը կը սկսին այս երեքշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահին մէջ, ղեկավարութեամբ ընկեր Սահակ Ցովհաննէսեանի :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Նոր Սերունդին դասախօսութիւնը այս երեքշաբթի իրիկուն Patronage Laïque, Place de l'Europe : Կը խօսի Պ. Ա. Մեսրոպեանց : Նիւթը՝ «Աչուղ Զիւանի» : Կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ :

ՖՐ. ԿԱՊՈՑ ԽԱՉի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 3ին, Տիկ. Գազազեանի բնակարանը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄ կազմակերպած Հ. Ց. Դ. Ն. Ս. Մարսէյլի Ռոստոմ խումբի կողմէ Ցունիս 17ին :

ՆՈՒԱԳԱՏՈՆ Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի, Չորեքշաբթի 21 Ցունիս ժամը 20.45ին Sorbonneի Richelieu սրահը : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

ԼԻԼԱՑԻ ԴՊՐՈՑԻ ամավերջի հանդէսը 18 Ցունիս, նախագահութեամբ Արտաւազդ արք. Սիւրմէյեանի, Théâtre d'Iénaի մէջ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Նոր Սերունդը արշաւ մը կազմակերպած է դէպի Rambouillet, Vallée de Chevreuse, երկուշաբթի առտու ժամը 8ին : Երթեւեկի ծախք 350 ֆրանք : Նոր Սերունդի անդամներուն համար 150 ֆրանք :

Դիմել Օր. Մարի Պետրոսեանի, 3 rue Violette : Ժամադրավայր Place Carnot :

Envoi sur L'ARMENIE

ՄԻՆԱԿ MORY et CIE. ՀԱՄԱՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ Է ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԾՐԱՐՆԵՐ ՂՐԿԵԼ ՀԱՑԱՍՏԱՆ, ՈՒՏԵՍՏԵՂԷՆի, ՀԱԳՈՒՍՏԻ, ԿԵՐՊԱՍԻ ԵՒ ՃԱՑԷՆ, ԻԲՐԵԻ ՆՈՒԷՐ :

Բոլոր ծախքերը կը վճարուին ծրարները ղրկուած ատեն, ՈՉ ՄԷԿ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ, ՈՉ ՄԷԿ ԾԱԽՔ ՍՏԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ :

ԴԻՄԵԼ **MORY et CIE.** (Service VAUQUELIN)
3 rue St. Vincent de Paul, **Paris** (10)
Tél. TRU. 72–60

Գրասենեակը բաց է ամէն օր ժամը 9էն 11, եւ 14էն 16.30, բացի Շաբաթ եւ Կիրակի :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ

առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ իր հեղինակութիւնը

ԿԵՂԾ ԻՇԽԱՆԸ (գուարթ օփէրէթ)

Վիէնի մէջ Ցունիս 3ին, չաբաթ երեկոյ Cercle Catholiqueի մէջ :

ՓԱՐԻԶ ԱՑՑԵԼՈՂ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ամառնային շրջանին Փարիզ այցելող մեր հայրենակիցներուն կ'ընծայենք ԿԱՐԵՒՈՐ ԶԵՂՉԵՐ իրենց ընելիք բոլոր գնումներուն վրայ :

ՄՈՒՏԱՖԱԿԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԻՆ
Հ. ՊԱՑՐԱՄԵԱՆ
105 Bld. Exelmans, Paris (16) **Tél. Jas. 07.33**
Métro Exelmans կամ Porte d'Auteuil

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՁԵՐ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒՆ

համար եթէ կ'ուզէք հանդիստ եւ բոլոր առողջապահական պայմանները լրացնող գեղեցիկ մահճակալ մը գնել՝ պահանջեցէք՝

Le lit AVEDISը

Ֆրանսայի բոլոր քաղաքներուն մէջ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս· 800 ֆր·, Տար· 1600, արտ· 2500 ֆր·

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր· C.C.P.Paris 1678–63

Mercredi 31 MAI 1950 Չորեքշաբթի 31 ՄԱՅԻՍ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6165– Նոր շրջան թիւ 1576 Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Հոգեգալստեան զօրավիգը անցաւ առանց միջադէպի

Շնորհիւ արեւմտեան պետութեանց կրակելու սպառնալիքին

Արեւելեան Պերլինի մէջ համայնավարները մեծաչառաչ ցոյց մը սարքած էին Հոգեգալուստի տօնին առթիւ: «Գերման Ազատ երիտասարդու – թիւնը կազմակերպած էր 500.000 հոգինոց տո – ղանգ մը որ աւելի ռազմական հանդամանք ու – նէր եւ կը վախցուէր որ արեւմտեան Պերլին մտնէր զայն զրաւելու համար, նկատելով զրաւման ու – ժերուն տկարութիւնը եւ արեւմտեան Գերմանիա – րու ոստիկանական անբաւականութիւնը :

Իրաւ ալ ցոյցը տեղի ունեցաւ չատ փայլուն կերպով: Կէս միլիոն երիտասարդներ հաւաքուած արեւելեան Գերմանիոյ ամէն կողմէն, զգեստա –ւորուած «կապոյտ չապիկ»ներով, մարզուած ու կարգապահ, կողք կողքի, քայլ առ քայլ, ամբողջ վեց ժամ քաղաքին համայնավարշրջանին մէջ կա – տարեցին տողանցքը :

Թափօրին ընթացքին ցուցարարները կը կրէին Սթալինի մեծադիր պատկերը, ծաղկեփունջեր եւ ցուցատախտակներ որոնք համայնավարական ա – մենօրեայ նշանախօսքերը կ'արձանագրէին արեւ – մտեան դրամատիրական աշխարհին դէմ :

Երիտասարդներու ձայնակցութեամբ նուա – զախմբերը կը նուագէին գերմանական քայլերգ – ներ, ռազմական եղանակներ, ինթէրնասիոնալը եւ նոյնիսկ բազմիցս Մարսէյեզը: Ճամբու ընթացքին կեցած համայնավար գործիչներ ազդանշանը կու – տային այս կամ այն նշանախօսքը արտասանելու «թշնամի»ներու դէմ, եւ ահա թափօրը միաբերան կը կրկնէր նոյն խօսքը:

Այս ցոյցին նախնական ծրագիրն էր յանկարծ զրաւել արեւմտեան Պերլինը եւ միացնել զայն ա – րեւելեանին, քանի որ հոն հազիւ 10.000 ոստիկան եւ 7500 զրաւման զօրք կար: Համայնավար երի – տասարդութեան վարիչներէն մին ասկից առաջ սպառնացած էր «սատկեցնել արեւմտեան Գերմա – նիոյ խոզերը »:

Սակայն զրաւման ուժերու հրամանատարները նախազգուշական միջոցներ ձեռք առին անմիջա – պէս: Հաղորդեցին արեւելեան շրջանի հրամանա – տարին թէ արեւմտեան Պերլինը փակուած է ցու – ցարարներուն առջեւ, դինեալ ուժեր պիտի արգի – լեն ոեւէ փորձ եւ անմիջապէս պիտի կրակեն զան – ցաւոններու վրայ :

Ասոր վրայ համայնավար իշխանութիւնները յայտարարեցին թէ կատարուելիքը խաղաղ ցոյց մըն է միայն, եւ իրաւ ալ ամէն ինչ անցաւ խա – ղաղ, առանց ոեւէ միջադէպի, ինչ որ բարոյական յաղթանակ մը կը համարուի արեւմտեաններու կողմէ արեւելեաններու վրայ :

Արեւմտեան կողմը կեանքը սովորականին պէս պահուեցաւ· վաճառատուները եւ չուկան բաց էին եւ թոյլ տրուեցաւ երբեմն «կապոյտ» երիտա – սարդներուն անցնիլ այս կողմը, ցոյց տալու հա – մար անոնց «դրամատիրական» կեանքին առաւե – լութիւնները, ուտելիքի, հագուստեղէնի եւ ամէն բանի առատութիւնը եւ ազատ վաճառումը :

Արեւմտեան Պերլինի ոստիկանութիւնը կը հաղորդէ որ թափօրի ընթացքին 25 երիտասարդ ցուցարարներ եւ 42 արեւելեան ոստիկաններ այս կողմն անցած եւ մնալու արտօնութիւն խնդ – րած են :

Երբ ցուցարարի մը հարցուցեր են թէ ինչո՞ւ քանիցս երդեցին Ֆրանսական քայլերգը, ան պա – տասխաներ է առանց զարմանքի թէ «որովհետեւ Մարսէյեզը գերմանական եղանակ մըն է»:

⚔ Արեւելեան Գերմանիոյ փոխ – վարչապետ Վալթէր Ուլբրիխտ, դաշնակիցներու վերջին ա – ռաջարկին մասին խօսելով ըսած է· —

« Գերմանիոյ միութեան եւ ազատ ընտրու – թիւններու մասին խօսելէ առաջ, արեւմտեան պե – տութիւնները լաւ կ'ընեն կարելի եղածին չափ չուտով հեռանալով Գերմանիայէն»:

Ասիկա, քաղաքական շրջանակներու մէջ կը նկատուի Սորհրդային Միութեան պատասխանը դաշնակիցներու ծանօթ առաջարկին :

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

24 Մայիս·— Վերջերս, Գրողներու տան մէջ տեղի ունեցաւ Երիտասարդ Գրողներու Մի – թեան նիստը: Կը մասնակցէին նաեւ արուեստա – գէտներ, քննադատներ եւ բանասէրներ: Երիտա – սարդ գրողներու ստեղծագործութեան հեռա – նկարներու մասին զեկուցում տուաւ Հախվերդ – եանը: Ասոնցմէ բանաստեղծ Ցովհ. Շիրազը, ար – ձակագիրը Սարոյեանը եւ ուրիշներ :

ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԲՈՒՀԵՐՈՒ (Բարձրագոյն Ու – սումնարան) ուսանողութիւնը կը պատրաստուի մեկնիլ արտադրական չրջանները, գործնական փորձերու համար: Այսպէս, Շինարարական եւ Լեռնարդիւնաբերական բաժնի ուսանողները պի – տի երթան Ուրալ, Դոնբաս եւ ուրիշ վայրեր: Գե – ղարուեստներու բաժնի ուսանողները՝ Թբիլիսի, Մոսկուա, Կիեւ, բժշկական ուսանողները՝ տար – բեր ռեսպուբլիկաներ, գիւղատնտեսական եւ միւս բաժինները՝ Հայաստանի չրջաններն ու գիւղերը :

Պետական համալսարանը այս տարի պիտի ունենայ 356 չրջանաւարտներ, որոնք անմիջապէս չրջանները պիտի ղրկուին, աշխատանքի :

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ Ստալինեան պողոտայի վրայ բացուած են քանի մը նոր խանութներ եւ կրպակ – ներ: Պողոտան զարդարուած է ծառերով եւ տուն – կերով :

ԵՐԵՒԱՆի բժշկական կաճառը այս տարի պի – տի տայ իր 27րդ չրջանաւարտները: Նորաւարտ մասնագէտները բոլորն ալ աշխատանք են ստա – նալու քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ :

Սղագրեց՝ Գ· ՆԻՒԵՌՆԱԿ

Մայիս 28ի տօնը

Շաբաթ եւ կիրակի օր Հայաստանի Հանրապե – տութեան Հաստատման 32րդ տարեդարձը մեծ չուքով եւ յաղողութեամբ տօնուեցաւ Մարսէյլի, Լիոնի, Վալանսի, Կրընոպլի, Վիչիի, Պուատոյի, Սէն Շամոնի, Տէսինի, Ալֆորվիլի եւ Արնուվիլի մէջ :

Մանրամասնութիւնները աստիճանաբար :

ԹՈՒՐՔԻՈՑ արտաքին նոր նախարար Ֆուատ Քէօփրիւլիւ Անդարայէն Պոլիս հասաւ Փարիզ գա – լու համար ուր պիտի մասնակցի Եւրոպայի ան – տեսական միութեան Խորհուրդին: Այս առթիւ պիտի աշխատի միջերկրականեան դաշինքի մը կազմութեան, ինչպէս ըրած էր իր նախորդը :

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆի ընդհմատիր ժողովրդական կուսակցութեան պետ Ցալտարիս ճառի մը մէջ ա – ռաջարկեց Պելկրատ, Աթէնք, Անդարա, Թէհրան «անկիւն» մը կազմել Պալքաններու եւ մօտաւոր ա – րեւելքի պաշտպանութեան համար :

ՍԱՐի չրջանին մէջ Ֆրանքեւերման տնտեսա – կան գործակցութեան մասին արտաքին նախարար Պ· Շումանի ծրագրին առթիւ, դիւանագիտական ծանուցագիրներ կը փոխանակուին այս պահուս Լոնտոնի եւ Փարիզի միջեւ, քանի որ անգլիական կառավարութիւնը վերապահումներ կը դնէ եւ չուզեր այժմէն իր հաւանութիւնը տալ այդ ծրա – գրին :

ԾԱՆՕԹ ՀԱՑԱՍԷՐ Պ· Մարք Սանիէ ժողովր – դական կուսակցութեան (M. R. P.) պատուոյ նա – խագահը եւ Փարիզի երեսփոխան, մեռաւ 77 տա – րեկան հասակին մէջ, թոքային արիւնախտումէ : Ինքնատիպ եւ գործօն դէմք մըն էր եւ ինքզինքը նուիրած էր բարոյական ու ընկերային վերանո – րոգման ծրագրի մը: Քրիստոնէական եւ ընկերա – յին ոեւմկավարութեան դաղափարով հրատարա – կութիւններ ըրած էր, հակառակ Պապին դրած արգելքներուն, քանի որ հանդուցեալը չէրմ կա – թոլիկ էր: Պատերազմի պահուն գաղտնի թերթ հրատարակած եւ Գերմաններու կողմէ ձերբակալ – ուելով բանտարկուած էր Ֆրէնի մէջ: 1930ին ան էր որ Ֆրանսա մտցուց երիտասարդական օթեւան – ներու դրութիւնը, մեծ քաջալերող մըն էր արի – ներու կազմակերպութեան եւ յաճախ կը նախա – գահէր հայ արիներու հանդէսներուն: Իր մահը մեծ յուզում պատճառեց պետական եւ դրական չրջանակներու եւ ընկերվարական համաժողովը չաբաթ դիշեր իր նիստը դադրեցուց ի նշան սուգի :

ԱՄԵՐԻԿԱՑիՆԵՐը հրթիռ – օդանաւ մը չէ – նած են որ ժամական 2700 քիլոմեթր արագութիւն պիտի ունենայ :

Հայերը եւ Դեմոկրատները

Պոլսոյ Մարմարա թերթը կը գրէ·—

Գոհունակութեամբ կը հաղորդենք թէ Դե – մոկրատ կառավարութիւնը այժմէն միջոցներ կը նախատեսէ անխտրական ու կատարեալ ժողովր – դապետութիւնը իրագործելու համար :

Այս մասին վճռական հաւաստիքներ տուած են Հանրապետութեան Նախագահէն սկսեալ, նորըն – տիր վարչապետն ու բոլոր գործակալները, ինչ – պէս նաեւ Ազգ· ժողովի նախագահ Րէֆիք Գօ – րալթան :

Իսթանպուլի նորընտիր երեսփոխան Տօքթ· Անտրէ Վահրամ, հետեւեալ յայտարարութիւննե – րը ըրաւ մամուլին· —

« Անդարայէն հրաժէշտ առնելու առթիւ այ – ցելեցի Ազգ· ժողովի նախագահ Րէֆիք Գօրալթա – նի, որ համակրանքով արտայայտուեցաւ Հայոց մասին եւ խնդրեց իր ողջոյնները հաղորդել: Ցար – դելի նախագահը, այս առթիւ հետեւեալը յայտա – րարեց .

— Այս հողը հաւասարապէս կը պատկանի ա – մէնուս եւ որեւէ խտրականութիւն գոյութիւն չու – նի երկրին զաւակներուն մէջեւ: Միակ օրէնքն է որ կը տիրապետէ ամէնուն համար եւ հաւասար իրաւունքներն են որ պիտի կիրարկուին անխտիր բոլոր հայրենակիցներուն համար: Վճռած ենք ի – րագործել Ամերիկայի նման միակ հայրենակցու – թեան դրութիւնը որ կը կազմէ Միացեալ Նահանգ – ներու մեծ ուժը »:

⚔ Դեմոկրատ վարչաձեւը վճռած է դարմա – նել անցեալի ապօրէն գործերը, որոնց գլուխը կը դտնուի Թօքաթլեանի եւ Փանկալթիի գերեզմանա – տան ցաւոտ խնդիրները:

Այսօր ի վիճակի ենք հաղորդելու թէ էվգաֆը հաւանած է տասնամեայ հաշիւները եւ դրամները յանձնելու :

Ինչպէս յայտնի է էվգաֆը դանձած է 172 հա – զար ոսկի՝ իբրեւ փոխարժէք Փանկալթիի Ս·Լու – սաւորիչ եկեղեցիին, ինչպէս նաեւ 96.653 ոսկի՝ Թօքաթլեան պանդոկի յետնեալ վարձքերէն: Այս դումարներէն 150 հազար ոսկին էվգաֆի կողմէ վճարուած էր՝ իբրեւ ունեւորութեան տուրք, հա – կառակ անոր, որ աւանդ դրամ մըն էր այդ դու – մարը :

Թէեւ անձեռնմխելի բնոյթ կը կրէ այդ դու – մարը բայց Թաղ· Խորհուրդը յարմար կալուած մը դտած պարագային, կամ չինութեան մը ձեռնար – կելու առթիւ էվգաֆի վարչութիւնը ըստ օրինի պարտաւոր է ամբողջովին վճարել իր քով գըտ – նուած աւանդ դրամները :

Էվգաֆի ընդհ· տնօրէնութիւնը արդար դտաւ օրինական այս պահանջը եւ Իսթանպուլի էվգա – ֆի տեսչութեան հրամայեց տասնամեայ հաշուե – կշիռը պատրաստել եւ յանձնել Թաղ· Խորհուրդին ու կեդրոնը տեղեակ պահել :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ԿՆՃՌՈՑ ՀԱՐՑԸ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ մէջազգայնացման խնդիրը կը – կին օրակարգ պիտի անցնի: Ցայտնի է որ Իսրայէլ մինչեւ այսօր կը մերժէր Միացեալ Ազգերու ծրա – գիրը Ս· Տեղեաց վրայ մէջազգային վարչութիւն մը հաստատելու մասին: Այժմ հրէական կառա – վարութիւնն է որ ծրագիր մը ներկայացուցած է Միացեալ ազգերու, պահանջելովերուսաղէմի չր – ջանին համար Միացեալ Ազգերէն բաւած բոլորո – վին անկախ վարչութիւն մը՝ որ ապահովէ նիւ – թական մատակարարութիւնը, մուտքի ազատու – թիւնը բոլոր կրօնքներուն եւ ուխտաւորներուն եւ լուծէ բոլոր վէճերը: Այս ձեւով Երուսաղէմ մի – ջազգային քաղաք մը չպիտի դառնայ, այլ տեսակ մը հակակշիռի պիտի ենթարկուի :

Խնդիրը իր կնճիռէն բան չէ կորսնցուցած տա – կաւին: Հին Երուսաղէմը ուր կը դտնուին կրօնա – կան վայրերը, Ցորդանանի Ազատագրման Թագաւո – րին ձեռքն են: Այս ալ հակառակ է միջազգայնաց – ման ծրագրին:

Միացեալ ազգերը պիտի վերսկսին զբաղիլ այս խնդրով՝ որ կը շահագրգռէ երկու աշխարհ – ները՝ քրիստոնեայ եւ իսլամ :

ԹՈՒՐՔԻՈՑ ՆՈՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Թուրքիոյ նոր ազգ· ժողովին առջեւ նոր վար – չապետ Ատնան Մէնտէրէս կարդաց իր յայտարա – րութիւնը, ըսելով թէ իրենց կառավարելիք էական վիճակութիւններէն մէկը պիտի ըլլայ խզուիլ տն – տեսական պետականութենէն որ 27 տարի Թուրք պետութեան դլխաւոր հիմքը կազմած էր: Պետա – կանացումը պէտք է յատկացուի մեկայն հանրային ապահովութիւններու, հիմնական ճարտարար – ուեստներու, իսկ կառավարութեան գործը պիտի ըլլայ հակակշիռը բացառիկ պէտքերու առջեւ: Արդի մենաշնորհներուն մէկ մասը պիտի Թողուի անձնական նախաձեռնութեանց եւ մեծ կարեւո – րութիւն պիտի տրուի երկրին զօրացման: Մեծ խնայողութիւններ պիտի կատարուին, պիտի ջնջուին մամուլի եւ պատժական օրէնքի կարգ մը տրամադրութիւնները, եկեղեցիին եւ պետութեան

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՕՐԱՑՈՒՑԱԿ ՄԸ ՍԱՐՍԱՓԱԼԻ ՄԱՍԻՆ

Ամերիկացի ճարտարապետ մը, որ Ամերիկայի մէջ ամենէն ճոխ տուները կը կառուցանէ, ըսած է թէ Ամերիկայի մէջ ամենէն սարսափելի բանը տունի մը կառուցումն է: Ան կ'ըսէ թէ տունի մը կառուցումը ամենէն ծանր տագնապն է որ կրնայ պատահիլ մարդու կեանքին մէջ: Ան կ'ըսէ թէ տունի մը կառուցումը ամենէն ծանր տագնապն է որ կրնայ պատահիլ մարդու կեանքին մէջ: Ան կ'ըսէ թէ տունի մը կառուցումը ամենէն ծանր տագնապն է որ կրնայ պատահիլ մարդու կեանքին մէջ:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՏԻԼԻՄԱՆԻ ԱՆԿՈՒՄԸ

Իրիկնապահին՝ կռիւը աւելի սաստկացաւ եւ կը թուէր թէ՝ ճակատագրական պիտի դառնայ կողմերէն մէկուն կամ միւսին համար :

Պարխպներէն ներս ինչ որ իրարանցում կար, աղմուկ, ճիչ, լաց, ձիերու ամբակներու դոփիւն, երբեմն՝ նոյնիսկ հայհոյալից կանչեր :

Միեւնոյն ատեն, կը չարունակուէր ուժեղ հրացանաճգուիթիւնը, որ երբեմն քանի մը վայրկեան կ'ընդհատուէր :

Պարխպին մօտիկ, բարտիներու փոքրիկ անտառին մէջ դիրք բռնած մեր հարիւրակը պարտաւոր էր արգիլել ոեւէ յարձակում Հաֆթվանի ուղղութեամբ եւ միաժամանակ օգնել պարսիկ անզէն զիւղացիներուն, որոնք Ջիլօներու վրէժխնդրու – թենէն վախնալով, հայաբնակ զիւղերը կ'ապաստանէին :

Թշնամին քանիցս բացաւ պարիսպի դռները եւ փորձեց ճեղքել պաշարման շղթան, բայց ձախողեցաւ :

Մութը ծածկած էր ամէն բան :

Հ. Մելքումեանէն հրահանգ ստացայ մեր զինուորներուն յիշեցնել «զինուորական մարմնի » վերջին հրաման – ազգաբարութիւնը , խաղաղ եւ անզէն բնիկներուն պաշտպանելու մասին :

Սալմաստեցիներէ եւ Աղբակեցիներէ բաղկացած մեր զինուորները արդէն բնազդօրէն կապուած էին պարսիկ հարեւաններուն հետ եւ ամէնէն աւելի ընդունակ էին ճշդիւ կատարելու տրուած հրահանգները ու կրնային պաշտպանել :

Ղալասար – Փայլուկ շրջանի մեր վաչաերն ալ նոյնիսկ հրահանգներ ստացած էին Վանի ուժերու զեկավար Լեւոն Շաղօեանէն եւ Կոստիէն :

Անոնք արդէն դիրք բռնած էին Տիլիմանի Փայլուկի Տարվազայ կոչուած պարսպաղուխէն քիչ մը հեռու աղիւսի գործարանի քովընտի առուներուն մէջ :

Կէս գիշերին, Ռոյէն եւ Թաւրիզէն, ինչպէս նաեւ Վանի կողմերէն եկած խռովարարները օգտուելով մթութենէն , «Փայլուկ» պարսպադուխէն ելան եւ իրենց 10.000 զինեալներուն հետ փախան դէպի Ռոյ եւ Թաւրիզ :

Մաս մը Թուրքեր ալ Քիլաչան ճամբան բռնելով, ենթարկուած էին ենթասպայ Ռ. Դաւիթեանի ուժեղ կրակին եւ ետ մղուած :

Մենք անտեղեակ թշնամիի կարեւոր ուժերուն նահանջէն, մեր զօրքը կեդրոնացնելով, մօտեցանք պարիսպին եւ որոշեցինք ամէն գնով խուժել Տիլիման :

Աղբակեցի մեր զինուորներէն երկու հոգի երկար սանդուխ մը բերին Հաֆթվանէն եւ գնդակներու տեղատարափին տակ, մօտեցան պարիսպին, անմիջապէս բարձրացան եւ պարիսպի վրայէն սկսան կրակել դէպի փողոցները :

Ռուճապն սկսաւ, զռնապան զինուորները լքեցին զրան գլխին գտնուած փոքրիկ պահակոցը եւ փախան :

Մեր աննման Աղբակեցիները իջան եւ բացին մեր դէմի պարսպաղուխը եւ Ջիլօները ներս խուժեցին :

Կռիւը կը չարունակուէր փողոցներու մէջ, երկու կողմէն կ'իյնային զինուած ուժեր, կ'իյնային նաեւ անզէններ, որոնք տեղէ տեղ կը փոխադրուէին, ապահով մնալու համար :

Անհրաժեշտ էր խաղաղեցնել Տիլիմանը :

Մինչդեռ Ջիլօները խոր վրէժխնդրութեամբ լեցուած , կը փափաքէին չարունակել կռիւը :

Հրամանատար Հ. Մելքումեան, որ հիւանդութեան պատճառաւ Հաֆթվան կը գտնուէր այդ դիւղերը, տոմսակով մը կը հրահանգէր մտնել Տիլիման եւ Վաղարշակի օգնութեամբ վերջ տալ թալանին եւ սպանութեանց :

Նոյն նպատակով հարիւրակ մըն ալ Կոստին ղրկած էր Ղալասարէն :

Սարսափելի է դեկավարի, զսպողի պարտականութիւն ստանձնել այդպիսի պարագաներու մէջ, մանաւանդ երբ հարկադրուած ես պայքարիլ նաեւ բախտակից – դաշնակից ուժերու ոտքն ձգութեանց դէմ : Երբ՝ ձեռնառումքն ու գնդացիրը կը գործեն, երբ «ամբոխները խելագարուած » իրար կը յօշոտեն :

Մինչ այդ, հպարտ էի եւ ուրախ, որ հարիւրակի մը վարիչն եմ, բայց այդ պահուն ոչ միայն դժուարին, այլեւ անտանելի եւ անյարմար համարեցի պաշտօնս :

Կը զարմանայի թէ՝ այդ տեսակ պատասխանատու գործ մը ինչ ըսելով ինծի կը յանձնեն :

Շատ չանցած հանդիպեցայ ասորի Ղաչա Դաւութին, որ մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէր ասորական շրջանակներու մէջ :

Անոր միջոցով , քանի մը տասնեակ Ջիլօներ ղրկեցինք զանազան թաղեր, յայտարարելով թէ՝ թշնամին փախած է եւ վերջ պէտք է տալ թշնամութեանց :

Հրացանաճգութիւնը մեղմացաւ եւ մինչեւ լուսաբաց կարելի եղաւ վերջ տալ կռուին :

Այդ գիշերը, պարիսպներու առջեւ մենք զոհ տուինք տասնեւչորս զինուորներ, իսկ Ասորիները կորսնցուցին 73 Ջիլօ – զինուորներ :

Մաս մը տուներ կորսուած էին բոցերու մէջ, ուրիշներ՝ արդէն կիսափուլ կը ծխային :

Փողոցները լեցուն էին դիակներով, լքուած անասուններով, կահկարասիներով եւայլն :

Անհրաժեշտ էր բնակչութիւնը տեղափոխել մօտակայ գիւղերը, մինչ այդ՝ յարմար համարեցաւ զանոնք հաւաքել մզկիթներու բակերու եւ պարտէզներու մէջ :

Տեղ մը հանդիպեցանք Թուրք հազարապետի մը, որ իր օգնականին հետ պարսիկ կնոջ տարազով ծպտուած, «չարչաւի» մէջ ծածկուած, կծկուած էր մզկիթին պատին տակ :

Պարսիկ զիւղացիներ եւ առեւտրականներ ըսկսան ողջագուրերուիլ Հայերու հետ, ինչ որ անկատ չէր կարող մնալ Ջիլօներու ուշադրութենէն :

Անոնք սկսան առեւտրեամբ լեցուիլ ու տեղ տեղ, նոյնիսկ զէնքով սպառնացեր էին մեր զին-

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Իձչպէս կը ծաղկի Նոր Իսրայէլը

Եւրոպական եւ անգլեւամերիկեան թերթերու աշխատակիցները, յաճախ քննական պտոյտներ կը կատարեն աշխարհի զանազան երկիրներուն մէջ, տեղին վրայ ուսումնասիրելու համար անոնց բարքերն ու նուաճումները՝ զանազան մարզերու մէջ : Այս կերպով կը հաստատեն մտաւոր կամուրջ մը, իրենց եւ աշխարհի մնացեալ մասերուն մի – ջեւ եւ փոխադարձաբար կ'օգտուին :

Հայկական մամուլը, դժբախտաբար զրկուած է այդ առաւելութիւններէն : Իրեն կը պակսին նիւթական միջոցներ, կազմակերպելու համար նմանօրինակ առաքելութիւններ : Միւս կողմէ ա – մէն Հայ պատեհութիւն չունի կարդալու ֆրանսական կամ անգլ. թերթեր : Կը մնայ մէկ միջոց. — համադրել այդ ուսումնասիրութիւնները եւ ներկայացնել զանոնք ընթերցող հասարակութեան :

Այդ պարտականութիւնն է որ լայնօրէն կը կատարէ «Ցառաջ», այս ընդհանուր խորագրին տակ :

Ահաւասիկ տեսութիւն մը նորաստեղծ Իսրայէլի մասին, ամփոփուած՝ ականատեսի մը չորս յօդուածներէն զոր հրատարակեց «Ֆիկարօ» :

Իսրայէլ իր անկախութեան երկրորդ ամեակը տօնեց Մայիս 15ին : Կառավարութեան մէկ մասը նորակերտ Թէլ Աւիվ մայրաքաղաքէն փոխադրուեցաւ Երուսաղէմ, ընդդիմանալով Մ.Ա.Կի որոշումին : Ելքը կը մնայ դեռ առկախ :

Թէլ Աւիվէն Հայֆա տանող ճամբուն վրայ խճողում մը երեւեցկի : Ամերիկեան ինքնաշարժեր, լեփ – լեցուն հանրակառքեր, ապրանքատար կառքեր, եւ վերջապէս կառքեր զոր կը քաշեն էշեր : Փոխադրութեանց այս ժամանակավրէպ սարքաւորումը բաւական լաւ կը պատկերացնէ արդի Իսրայէլը : Պետութեան վարիչները կը ջանան, նուազագոյն ժամանակի մը մէջ, կերտել արդիական երկիր մը, հոն տեղաւորելով հինգ – տուրց ժողովուրդ մը, որուն ազգային գոյութիւնը երբեք չէր ենթադրուած եր քսան տարիէ ի վեր : Ու այս հսկայական աշխատանքը կը կատարուի հողմասի մը վրայ, խոպան ու անջրդի, անմշակ մնացած դարերէ ի վեր :

Իսրայէլ երկիրն է բազմաթիւ հակադիր ա – ռեղծուածներու : Ընկերվարական պետութիւն մըն է, բայց իր գոյութիւնը կը պարտի ամերիկացի դրամատէրերու տոլարին : Այս գաղութը, առանց մայր երկրի այս անապատը, կ'ուզէն վերա – ծել կանաչազարդ պարտէզի մը, ուր մարդիկ ամէն գոյնի՝ եկած աշխարհի ամէն կողմէն, կը խօսին լեզու մը՝ մեռած երկու հազար տարիներէ ի վեր :

Թէլ Աւիվ : Բարելոն մը հսկայ՝ չաղախի եւ կրաքիսի , որուն «քաղաք» անուանումը հակա – դրութիւն մը պիտի ըլլար, աշխարհագրական ու տնտեսական տեսակէտներով : Քաղաք մը առանց որոշ դիրքի :

Սուննի նման բուսնող այս քաղաքը՝ դեռ դոյութիւն չունէր 35 տարի առաջ : Ան կրնար չինուիլ 50 քիլոմեթր հիւսիս, կամ 25 քիլոմեթր հարաւ : Առիկա Պ. Տիզինկովին գաղտնիքն է : Կասկածե – լով Եաֆայի Արաբներուն Հրեաներուն հանդէպ ցոյց տուած թշնամութենէն, քանի մը ընկերներու հետ կը թողու Արաբներով ողողուած Եաֆան, ու կը կանգնէ իր տունը՝ ծովեզրի աւազակոյտի մը վրայ, հարաւակողմը հինաւուրց արաբական քաղաքին :

Թէլ – Աւիվի հիմնադրութիւնը սկսած էր , աւազի վրայ :

Տիզինկովի օրինակին հետեւեցան բազմաթիւ ուրիշներ : Այսօր ան աշխարհի բացարձակապէս հրէաբնակ առաջին քաղաքն է : Բառական թարգմանութեամբ կը նշանակէ՝ «Գարուններու Բլուրը» : 1920ին ունէր 240 տուն, 1929ին՝ 5 հազար : Այսօր իր բնակիչներուն թիւն է 300 հազար, երկրին ամբողջ բնակչութեան մօտ 1/3ը :

Նոր հաստնող իւրաքանչիւր զաղթական խումբ՝ կը կառուցանէ իր թաղը, համաձայն նախապէս կազմելով պէտքի – րենց քնակած միջավայրին : Կարեւոր սուրիւն մը երկրաչափական եւ զեղագիտական ձեւերու :

Կը տիրապետէ հսկայական չինարարութեան պատմելի եռուզեռ մը : Շուտ եւ աժան բնականպատմելի եռուզեռ մը : Շուտ եւ աժան բնակարան չինելու անհրաժեշտութիւնն է, որ կը բաններ չինելու անհրաժեշտութիւնն է, որ կը ստիպէ գործածել վարնոց չինանիւթեր : Ու փո – ղոցներ միապաղաղ, ուր կը գործածուի աւազ փոխանակ կուպրի :

Երթալով կը կրկնապատկուի չինարարութեան այս տենդը : Որեւէ հրէական գիւղի կամ քաղաքի մէջ, ձեր տեսած առաջին բաները կ'ըլլան կրաղիւսի պարկերն ու չինութեանց յատուկ լաստակները : Քաղաքները կը մեծնան տեսողութեան հետ մէկտեղ : Արդարեւ Հայֆայի արուարձաններէն մէկուն մէջ կը գտնուի մեքենայ մը , որ օրուան մէջ կը կանգնէր երկուչարկանի չորս տուներ :

Իսրայէլի միակ նաւահանգիստը Հայֆան է : Հսկայ ամփիթեատրոն մը, որ կռնակը տուած կարմելոս լերան կողերուն, կը սուզուի ծովուն մէջ : Անոր զարգացումը այնքան չուտ տեղի չունեցաւ, ինչպէս Թէլ Աւիվը, որովհետեւ Արաբները հաս – տատած էին այնտեղ, մեծ նաւահանգստին սրտին խակ մէջը :

Ոգեւորութիւնը այժմ հոն ալ սկսած է , չնորհիւ հողագործական շրջաններու : Սահմանուած է, օր մը, ըլլալու երկրին ամենակարեւոր քաղաքը : Հիմակուընէ արդէն Իսրայէլի մեծ ճարտարարուեստը կը կեդրոնայ տակաւ, անոր անհամար արուարձաններուն մէջ, ինչպէս՝ կրաղիւսի, աղիւսի, քիմիական արտադրութեանց գործարանները :

Այս գործարաններէն մէկուն մէջն է, որ կը գործէ կառուցանող մեքենան : Վիթխարի պէքօճէօզ մը կը թափէ թոներով կրաղիւս, կաղապարի մը մէջ, ուր նախապէս զետեղուած են, ոչ միայն երկաթեայ շրջանակը, այլեւ շրջանակները զուգներուն եւ պատուհաններուն, ջուրին ու ելեկտրականութեան անցքերը (canalisation) : Կրաղիւսի այս զանգուածը հազիւ չորցած, տունը՝ 10ով 5 մեթրօ, անիւներու վրայ կը փոխադրուի իրեն համար պատրաստուած զետնին վրայ : Երկրորդ յարկը կը կառուցուի նոյն ձեւով ու կը զետեղուի նախկինին վրայ : Կը մնայ միայն դնել մետաղէ արտաքին սանդուղ մը, ու նորեկ զաղթականներ կը չտապեն զբաւել տունը, պատուհաններու ապակիներուն զետեղումէն կամ փողոցի յարդարումէն իսկ առաջ :

Թէլ Աւիվի փողոցներու երթեւեկը բնաւ չի դադրիր : Մարդիկ աճապարելէ աւելի կը վազեն : Կարծէք կ'ուզեն վերստանալ կորսնցուցած երկու հազար տարուան յապաղումը :

Ժողովուրդին այս աճապարումը բնական է երբ մարդը կապուած կ'ըլլայ հողին : Հոս մարդ տակաւին օտար մըն է : Ժամանակ չէ ունեցած արմատ բռնելու, նման Թէլ Աւիվի փողոցներու, որոնց կուպրը թափուած ուղղակի աւազին վրայ, չի փակչիր :

Զաղաքները չափազանց խճողուած են : Բնակչութեան 75 առ հարիւրը տեղաւորուած է Թէլ Աւիվի, Հայֆայի եւ Երուսաղէմի մէջ :

Այդ քաղաքներուն մէջ կը վխտան անհամար կրպակներ անպաճոյճ եւ երեւոյթն ունին ամառնային պաղարներու : Շապիկին, գուլպային կամ ակնոցներուն գով, կարելի է գտնել նաեւ ակռայի վրձիններ, բուրդի ծրարիկներ, ըմպելիներ, ծխախիներ եւ... բժիշկներ : Թէլ Աւիվի մէջ կան փողոցներ, որոնց երեք տուներէն մէկուն զրան վրայ բժիշկի մը ազդը կը գտնուի : Հայֆայի փողոցներէն մէկուն մէջ կը բնակին ջիղերու մասնագէտ մը, իրաւաբան մը, կնոջ հիւանդութեանց

ուրներուն :

Շուտով Տիլիման հասան նաեւ Կոստի Համբարձումեան, Լ. Շաղօեան եւ Սամսոն խանը, իրենց հետեւորդներով :

Այլանդակ եւ զարհուրելի բաներ կը պատմէին Տիլիմանի Պարսիկները, Մակուէն եւ առհասարակ դուրսէն եկած Թուրք – Թաթար տարրերու բարքերու մասին :

— « Տղերք ջան, ըսաւ Կոստին, ձեր կեանքի գնով պէտք է պաշտպանէք այս լքուած բազմութիւնները : Թող Աստուածն ալ պահպանէ մեր տարագիր քոյրերն ու եղբայրները, որոնք այս պահուս Միջագետքի անապատներուն մէջ, զոհ կը դառնան Թրքական վայրագութեանց» :

Տիլիմանի անկումը տեղի ունեցաւ եւ քաղաքը ենթարկուեցաւ ծանր վիճակի մը :

Պատասուր էինք հոգալ Տիլիմանցիներու պարէնի եւ բնակարանի խնդիրները, ստանձնելով նաեւ անոնց պաշտպանութեան եւ բարօրութեան հոգերը :

ԱԶԳԻՆ

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ 200ԱՄԵԱԿԸ ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Պելժիոյ հայ փոքր գաղութն ալ չէր մոռցած իր յարգանքի տրիտուրը տալու Մեծն Մխիթարի 200ամեայ մահուան տարեդարձին առիթով :

Համբարձման օրը (18 Մայիս) , նախ ձայնաւոր պատարագ մատուցուեցաւ Պրիւքսէլի Թագաւորական եկեղեցւոյն մէջ, Սէնթ Կիւտիւլ, ուր բազմութիւն մը փութացած էր ներկայ ըլլալ, հայ թէ տեղացի: Երգչախումբը կը վարէր Պ. Սուրէն Քէշիշեան, նախկին սան Վենետիկի Ռափայէլեան վարժարանի : Ձայնաւորին, ինչպէս նաեւ ակադեմական հանդէսին, ներկայ էր Մխիթարեան հայրերու կողմէ, Հ. Խորէն Վ. Տիւիւեան, Փարիզի Մուրատեան վարժարանէն :

Ցաջորդ իրիկունը տեղի ունեցաւ բուն հանդէսը Ցիսուսեանց չքեղ դահլիճին մէջ: Կը նախադահէր պապական նուիրակը, գերապայծառ Ձէնթօ, շուրջն ունենալով կրօնական ու աշխարհական ներկայացուցիչներ: Հանդէսը բացաւ Պել –

երկու մասնագէտներ, մէկ առամնաբոյժ, բարձր նորաձեւութեանց տուն մը եւ երկու պարզ բժիշկ :

Այր թէ կին հազած են կարճ տաբատներ: Թէլ Ափիվի բազմութիւնը կարծես դուրս ելած է՝ երիտասարդական հսկայական բանակումէ մը: Կը խօսին բոլոր լեզուները.— գերմաներէն, ռուսերէն, լեհերէն, երբայերէն, իտալերէն, սպաներէն, արաբերէն, անգլերէն, թուրքերէն , պարսկերէն , չեխերէն, հունգարերէն , պուլկարերէն : Բայց ամէնքն ալ կը հասկնան, չատեր նոյնիսկ կը կարդան, երբայերէն յայտարարութիւնները՝ պատերուն վրայ, գրուած աջէն ձախ :

Աշխարհի պատմութեան մէջ միակ հրաշքն է, որ երկու հազար տարուան մեռած լեզու մը՝ յանկարծ յարութիւն կ'առնէ,— Ս. Գրքի լեզուն:

Արդարեւ երբայերէնը լքուեցաւ լատիներէնէն բազմաթիւ դարեր առաջ: Քրիստոսի օրով երբայերէնի տեղ կը խօսէին արամերէնը: Ան այսօր պաշտօնական լեզուն է Իսրայէլի, երկրորդ լեզուն է արաբերէնը, երրորդը ֆրանսերէն: Խորհրդարանին մէջ, ելքի, հեռախօսի, ժողովասրահներուն բոլոր արձանագրութիւնները գրուած են երբայերէն ու ֆրանսերէն լեզուներով :

Սողոմոնի, Թէոտոր Հէրցլի, Սիոնականութեան հիմնադիրին, լեզուին վերազարթումը կը պարտինք Պէն Եհուտային: Այս հայրենասոլ ուսուցիչը ըմբռնած էր, որ միակ հասարակաց լեզուն կարող պիտի ըլլար իրար միացնել, աշխարհի չորս կողմը ցրուած ժողովուրդը: Ու այդ լեզուն պիտի ըլլար Ս. Գիրքի լեզուն, քանի որ այդ լեզուն միայն ընդհանուր էր բովանդակ հրէութեան, եւ ամէն Հրեայ կը հասկնար զայն բաւականին հեշտ կերպով: Իսրայէլ իր յոյսը դրած է ատոր վրայ:

Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

ժիոյ գաղութի վարչութեան նախագահը՝ Պ. Վարդան Մուրատիկեան, հայերէն ու ֆրանսերէն, եւ ապա բեմ բարձրացաւ Հ. Խորէն վարդապետ որ ներկայացուց Մխիթար Աբբահօր կեանքն ու գործը: Պ. Յովհաննէս Թոփուզեան ֆրանսերէն բանախօսութեամբ մը պարզեց Մխիթ[illegible]բբահօր կեանքը եւ մանաւանդ ստեղծումը Մխի[illegible]ութեան մը պիտի տարածէր կրօնքի ու գիտութեան լոյսը:

Ցետոյ խօսեցաւ Յովհաննէս վ. Նալպանտեան, հանդիսին կազմակերպիչը, նոյնպէս փառաբանելով Մխիթարի գործը:

Փակման խօսք առաւ նախագահը, Ֆրանսերէն, դրուատիքը հիւսելով Հայու հաւատքին ու մտաւոր զարգացման եւ արտայայտելով իր խորին դոհունակութիւնը եւ համակրանքը Մխիթար Աբբահօր եւ բովանդակ հայութեան հանդէպ (ծափեր) :

Երգերու բաժինն ալ գեղեցիկ էր: Փոքրաթիւ, բայց ճաշակաւոր նուագախումբ մը բացաւ հանդէսը «Բամ Փորոտան»ով եւ փոխն ի փոխն նուագեց, «Ով մեծասքանչ հայ լեզու» եւ զանազան կտորներ: Պելժիական քայլերգով փակուեցաւ հանդիսին երաժշտական մասը:

Միջանկեալ եղան զանազան արտասանութիւններ: Այսպէս Պ. Քարլօ Ֆրէնկեան արտասանեց չատ յաջող կերպով նախ «Մխիթար Աբբահայր»ը (Հ. Միքայէլ Յովհաննէսեանի), ու «Մի ծեռնակը» (Խորէն արք. Նարպէյի), Պ. Օ. Փիլիպոսեան կարդաց «Գեղօն Հայ լեզուի» (Օ. Այվազեանցի): Օր. Մարի Սիմիկեան իր զգայուն առողանութեամբ գրաւեց ներկաներու ջերմ դնահատութիւնը :

Երբ վերջացան ակադեմական ու երաժշտական բաժինները, տեղի ունեցաւ համառօտ ցուցադրութիւնը մոզական լապտերով Հայաստանի չահեկան քաղաքներու ու դէմքերու եւ հուսկ ցուցադրութիւն մը Մխիթարեան հայրերու հրատարակութիւններուն :

Ժամը ճիշդ տասն էր երբ հայ ու օտար ունկնդիրները գոհունակ ու խանդավառ տպաւորութեամբ մեկնեցան սրահէն :

ՆՐԲՈՒՆԻ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը Համբարձման տօնի առթիւ սարքած էր թէյասեղան մը, Հր. Սասունիի ճաշարանին մէջ : Վստահ եմ թէ ներկաները վայելեցին չատ հաճելի օր մը, պահ մը վերապրելով անցեալը, երբ այդպէս կը հաւաքուէին Հայոց նաղելի հարսներն ու աղջիկները, իրենց երգերով ու «Ջան գիւլիմ»ներով:

Վարչութեան կողմէ Տիկին Ա. Խաչիկեան քանի մը խօսքով բացատրեց տօնին նշանակութիւնը եւ բաւ թէ «Կապոյտ Խաչը պիտի աշխատի մեր նոր սերունդին փոխանցել մեր բոլոր առհասիկ ու աւանդական սովորութիւնները՝ միւս – չեւ որ այլեւս մտահոդութիւնը չունենանք թէ մոռցած են անոնք: Այն առեն մեր երիտասարդներն ու երիտասարդուհիները իրենց Համբարձման տօնը կը սարքեն իրենք իրենց, Արագածի լեռներէն հաւաքած ծաղիկներով ու մեր զուլալ ու պաղ ջրի աղբիւրներէն եւ բաց դաչտին կամ Երեւանի այգիներու մէջ կը տօնեն Համբարձման տօնը» :

Ցետոյ սեղանապետ ընտրուեցաւ Տիկին Խաչիկեան, որ կարգով խօսք տուաւ օրուան հիւրերուն : Պ. Զիթունի մանրամասն նկարագրեց մեր կողմերու Համբարձման կամ Վիճակի տօնի պատրաստութիւնը եւ խաղերը: Պ. Շ. Մխաքեան գովեց Կապոյտ Խաչի ժրաջան գործունէութիւնը , մանաւանդ հայ կնոջ անձնուիրութիւնը եւ չեչտեց ամէն մէկ տունէ ճրագ մը փրկելու հոգը: Այս առթիւ յիշեցուց Սիլվա Կապուտիկեանի կոչը, — «Տղաս, եթէ մայրդ իսկ մոռնաս, մայրենի լեզուդ չմոռնաս»: Այդ բանաստեղծութիւնը, «Ծօսք առ որդիս», արտասանեց Օր. Մանուկեան, ջերմ – պէս ծափահարուելով ներկաներէն : Տիկին Վարպետեան նոյնպէս արտասանեց գեղեցիկ կտոր մը Ռուբէն Որբերեանէն, խոր զգացումով ու ա – մէնքը յուզելով :

Ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս Պ. Յովսէփ Ունանեան եւ իր համակրելի կինը՝ Տիկին Ագնէս իրենց նուագով ու երգերով կը խանդավառէին ներկաները: Երգեցին Օր. Արուսեակ Զէյթունլեան, Օր. Սօնա Մալեան եւ Օր. Անահիտ Գավէզեան: Բոլորն ալ արժանացան ջերմ գնահատութեան :

Օր. Ալիս Գավէզեան , Տիկիններ Երուանդուհի Ֆէյզլեան եւ Տիկին Զուարթ Տնկօեան պարեցին կովկասեան պարեր: Ցետոյ սկսաւ Վիճակի խաղը: Ամէն մէկը առարկայ մը տուած էր: Իւրաքանչիւր երգէ վերջ քառեակ մը կը կարգար Օր. Զէյթունլեան եւ իր մը կը հանուէր եւ ամէն մէկը իր նուէրը կուտայ: Այսպէսով բաւական կոկիկ գումար մը գոյացաւ :

Ամէնէն վերջ յայտարարուեցան վիճակախաղէն չահող թիւերը: Ներկաներէն չատերը ըստացան չահածները, իսկ մնացեալները կրնան իրենց տոմսակներով ներկայանալ վարչութեան :

Ժամը 8ն էր եւ դեռ ժողովուրդը չէր ուզեր բաժնուիլ այդ տաքուկ մթնոլորտէն : Ներկաները հիւրասիրուեցան թէյով եւ կարկանդակներով, որոնք պատրաստուած էին ընկերուհիներու կողմէ :

Ապրի Կապոյտ Խաչը որ միշտ այսպէս առիթներ կը ստեղծէ, վերակենդանացնելով հին յիշատակները :

Ներկայ մը

« ԱՆՄԱՀ ԲՈՑԸ »

ՓՈՐԹ ՏԻԹԱԼԻ.— Մեր թաղին Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը կազմակերպած էր թատերական ներկայացում մը ի նպաստ իրենց ազգանուէր ձեռնարկներուն: Այս առթիւ Ալֆորվիլի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի թատերական խումբը հրաւիրուած էր ներկայացնելու Ա. Պարթեւեանի «Անմահ բոցը» եւ դաւեչտ մը:

Ժամանակին կոկիկ բազմութիւն մը լեցուած էր սրահը: Թատերախաղին նիւթը առնուած էր 1915ի Ապրիլեան ողբերգութենէն:

Մեր նոր սերունդը հայ պահելու համար կը նան օգտակար ըլլալ այս կարգի թատերախաղերը, նոյնիսկ սթափեցնելով այլասերած հոգիները :

Տիկին Խաչիկեանի բացման քանի մը խօսքէն վերջ, ներկայացուեցաւ 70նոց փեսացուն որ կուգար ու կուռ խնդացուց բոլորը: Դերակատարները յաջող էին եւ լաւ սորված իրենց դերերը: «Անմահ բոց»ի դերակատարներու դիմայարդարութիւնը կը կատարէր ընկեր Գ. Ամիրայեան: Ընկեր Զ. Մուրատեան (Ատոմ), Արտեմիս Տէր Նազարէթեան (Սիրանոյշ), Ֆ. Ասատուրեան (մայր) եւ փոքրիկ Օննիկ (Լեւոն), Շ. Տէր Պարսամեան (Արսէն) եւ Թադուհի Համբարձումեան (Զապէլ) այնքան յա-

---

«ՑԱՌԱԶ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (90)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԺԲ.

Արեգակը վերջնականապէս թաղուեց ամպերի մէջ, սարերի գլխից մշուշը կատաղի արշաւանք – ներ սկսեց դէպի ահագին ձորերը :

Կախուեց մութ ու անդորն օրը, աստղի ծայրերի մեծութեամբ կաթիլները սկսեցին մաղուել ցուրտ օդի մէջ: Մարդկանց գծագրութիւնները այլեւս պարզ չէին երեւում: Տեղ չէին հանում եւ Գայիանէի բարկութեան չանթերը ...

Այդ միջոցին մի ձեռք դիպաւ նրան եւ մի հեզ ձայն արտասանեց.

— Ժամանակ է...

Մեհրին էր: Նրան չյաջողուեց խկոյն իր վրայ դարձնել Գայիանէի ուշադրութիւնը որին ներքեւում վտուած տեսարանը բոլորովին գերել էր ...

— Գնանք, Գայիանէ, մայրդ հիմա կը վերադառնայ, նորից խօսեց Մեհրին :

— Այդքան չո՞ւտ, ,հարցրեց աղջիկը, աչքը չհեռացնելով մահուան պատժի հրապարակից :

— Ամէնքն են գնում :

Իրաւ, հանդէսը վերջացրել էր: Փողոցները , կտուրները դատարկւում էին, չատ խմբեր արդէն հեռանում էին Աւետարանոցից :

— Այո, գնում են ամէնքը, մնում է միայն նա...

Մեհրին հասկացաւ թէ ում մասին է խօսքը: Եւ խորը հառաչելով, ասաց ջերմեռանդութեամբ.

— Նա նահատակ է: = 0, նահատակ ...

Բայց ինչ էլ լինի նա, այս մարդիկ արժանի են երկնքի կրակներին: Դու տեսա՞ր ամէն ինչ ... Ես չէի ուզի հեռանալ այս տեղից, մինչեւ որ արդարութիւն չլինի : Միթէ՞ ոչ ոք չպիտի պատժուի, միթէ՞ ամէնքը լուռ ու հանդիստ կը գնան իրանց տները եւ դեռ կը պատմեն ինչ որ տեսան ու լսեցին :

— Այո, կը գնան, հոդիս, կ'ասեն էլ: Ո՞վ է աչխարհի տէրը, ո՞վ պիտի արդիւէ, եթէ վաղը մի ուրիչին էլ այդպէս անեն :

Մեհրին այժմ ուրիշ տեսակ էր երեւում: Կարծես նա հաչտուել էր մի նոր դրութեան հետ եւ այդ պատճառով խօսում էր այնքան համարձակ: Նա այլեւս կարիք չէր զգում կիսատ, անորոշ խօսքեր արտասանելու, քնացնելու: Եւ նա չզարմացաւ, տեսնելով Գայիանէի այլայլուած թունալից դէմքը: Գիտէր որ հենց այդպէս էլ պիտի լինի:

Առանց նրա խորհուրդի եւ, որ գլխաւորն է, առանց նրա աջակցութեան չէր Գայիանէն իրագործել իր միտքը, յանկարծ դուրս գալով աչխարհի առաջ :

Մի ամբողջ օր ու մի ամբողջ երեկոյ երկուսը միասին խորհրդակցել էին, պատրաստել էին այդ գործը, որ անհնարին կը լինէր, եթէ Մեհրին տեղեակ չլինէր տան բոլոր հանգամանքներին:

— Գնանք, էլի կրկնեց նա :

— Բայց ի՞նչ տանենք մեզ հետ: Միթարու-

թիւն չկայ, Մեհրի: Իմ սիրտը այժմ աւելի սեւ է, աւելի ցաւագար : Ահ, ինչ մռայլ օր է, տէր Աստուած, ինչ դժոխային օր...

Մեհրին ձգեց նրա թեւը եւ երբ երկուսը մի քանի քայլ գնացին պարսպի վրայ, ասաց .

— Մեհրին թոյլ չի տայ, որ դու այդպիսի տխուր խօսքեր ասես: Լսիր , ես տունը պիտի քեզ տամ, այս երեկոյ... դու նրա հետ կը լինես :

— Ի՞նչ ես ասում , բացականչեց Գայիանէն, կանգնեցնելով պատուին եւ ուշադրութեամբ նայելով նրա աչքերին :

Մի ակնթարթում այլակերպուեց այդ տխուր ու յուսահատ արարածը: Բայց այդ փոփոխութիւնը հեչտութեամբ չկատարուեց: Աղջիկը չդի – մացաւ ներքին ցնցումներին եւ նրա աչքերից դլորուեցին արտասուքները ...

— Կատա՞կ էր, հարցրեց նա լացի միջից :

— Ոչ, Սուրբ Գրիգորիսը վկայ, չատպես հաւատացնել Մեհրին: Այսօր առաւօտեան, երբ նա գնում էր, ես մօտեցայ, որպէս թէ ուզում եմ խուրջինը տալ նրան: Բայց մինչեւ խուրջինը ինձանից ստանալը նա լսեց իմ բերանից մի քանի խօսք, որոնց միտքը խկոյն հասկացաւ: Ես այդ իմացայ նրա ժպիտից եւ գլխի չարժումներից: Նա դիտէ որ այսօր երեկոյեան ես պիտի յայտնեմ նրան քո կողմից մի չատ կարեւոր գաղտնիք: Եւ եթէ քեռիդ այս դիշեր չպահէ ...

— Նա չի մնայ, ընդհատեց Գայիանէն. նա դիտէ ...

Եւ ինքը իր խօսքը ընդհատելով, Մեհրիի հետ գած իջաւ :

ջող էին իրենց դերերուն մէջ, որ մեծ տպաւորութիւն գործեցին :

Խաղը խորապէս յուզեց ներկաները, եւ չատերը դուրս ելան, իրենց արցունքը զսպելու համար : Դժբախտաբար թերթին ծաւալը թոյլ չի տար ամփոփել նիւթը :

Ինչպէս ըսի, բոլորն ալ լաւ սորված էին իրենց դերերը եւ արտայայտուեցան սահուն առոգանութեամբ :

Ապրիլ, Ալֆորվիլի Նոր Սերնդականները, ինչպէս նաեւ Փորթ տ'Իթալիի Կապոյտ Աչուկիները : Արմենակ Յակոբեան

«իրական» բաժանումը պիտի հաստատուի, սահմանադրութիւնը պիտի վերաքննուի իշխանութեանց իրաւասութիւնները աւելի բացորոշ ճշդելու եւ ծայրայեղ ձախակողմեան չարժումները սահմանափակելու համար :

Վարչապետը կրկնեց թէ արտաքին քաղաքականութիւնը հիմնուած է արեւմտեան եւ ամերիկեան պետութեանց եւ դրացի երկիրներու հետ բարեկամական յարաբերութեանց վրայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՀՈՒԱՆ դատապարտուեցաւ Ցունաստանի մէջ Քոմթանթինէն անուն լրագրող մը որ 1947ին «Մակեդոնիա» լրագրին մէջ Սթալինի հետ կեղծ տեսակցութիւն մը հրատարակած էր, որուն հեղինակութեամբ Աթէնքի ռուսական դեսպանը մեկնած եւ յարաբերութիւնները խզուած էին Մոսկուայի հետ : Ամբաստանեալը թէեւ յայտարարեց թէ անհա – տապէս գործած էր, բայց զինուորականատեանը նկատելով որ ան գործած էր համաձայնաւոր կուսակցութեան հրամանով, դատապարտեց զայն մահուան :

ԱԼՊԱՆԻՈՑ մէջ Ազգային ժողովի ընտրութիւնները կատարուեցան եւ հարիւրին հարիւր ընտրուեցան «ազգային անկախութեան չարժում» մի համաձայնաւոր թեկնածուները :

ԹԻՀՐԱՆի երեսփոխան եւ հակասովետ Թէհրանէ Մօսավէր թերթին տնօրէն Ահմէտ Տէկան չաբաթ գիչեր թատրոնէն ելած պահուն սպանուեցաւ : Մարդասպանը ձերբակալուած է :

ՍՈՒՐԻՈՑ դաշինքը հրաժարեցաւ կուսակցութիւններու անվերապահ վստահութիւնը չհաւանելով : Հաւանաբար նախկին վարչապետ Խալէտ էլ Ազամ ստանձնէ խառն դահլիճի մը կազմութիւնը :

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութեան համաժողովը վերջացաւ հետեւեալ գլխաւոր որոշումները տալով.—կառավարութեան նեցուկ կանգնիլ, Հնդկաչինի հարցը միջազգայնացնել եւ աչխարհիկ դպրոցներու հանդէպ նախորդ դիրքը պահել :

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ գերիները իբր պատերազմիկ նկատելով, պատերազմիկի քառա պիտի ստանան յայտարարեց պատկանեալ նախարարը :

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ ոճրին առթիւ Մխացեալ Նահանգներու մէջ 275 մահ պատահած է, 181 մահ ինքնաչարժի արկածներու հետեւանքով, 48 խեղդուած եւ 46 ալ ուրիչ արկածներէ : Այդ օրերուն չրջապատած ինքնաչարժներու թիւը 30 միլիոն կը հաչուուէն : Ֆրանսայի մէջ ալ բազմաթիւ արկածներ պատահեցան :

ԱՑՍՒԱՀՆ ԽՆԱՑՈՂՈՒԹԻՒՆ ...
ԱՑՍՒԱՀՆ ՎԱՅԵԼՉՈՒԹԻՒՆ ...
Բայց... ի՞նչպէս կրնայ ըլլալ ...
Չէ՞ս գիտեր ...
MINERVAի յաճախորդ է
(COUTURE DE PARIS)
Հագուստ, վերարկու, վեստ, քղանցք, peignoirs, գիչերանոց, գոգնոցներ, կնոջ եւ այրերու ճերմակեղէն :
ՎԱՐԱԳՈՑՐՆԵՐ
19 Fbg. St. Jacques, Valence Հեռաձայն 15-91
Ռոմանի մէջ, այս չաբաթ երեկոյ ժամը 9ին :
ՊԱՂՏԱՏԻ ԱՂՋԻԿԸ
Բազմաթիւ երգերով, օփերէթ 6 գործ. : Հեղինակ Թրագօլի :

ՓԱՑՏ ԵՒ ԱԾՈՒԽ

Ունինք ամէն տեսակ ածուխ եւ փայտ, ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ : ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ եւ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ :

Ցաճախորդներուն գոհացում տալու համար կը փոխադրենք մինչեւ տուն :

ԴԻՄԵԼ.— Alexanian, Issy les Moulineaux, 10bis Bld. Rodin, Tél. Michelet 28.79 :
կամ Meudon, 7 rue du Pourtour, tél. OBS. 22.71 :

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԳՐՈՂԻ ՄԸ ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՐԾԸ
ՕՏԱՐ ԵՐԴԻԿՆԵՐՈՒ ՏԱԿ
(Պատկերներ եւ պատմուածքներ)
Գրեց՝ Ց. ԳԵՂԱՐԴ : Տպ. Համազգայինի : Գին 250 ֆրանք : Դիմել «Ցառաջ»ի :

ՄԱՑԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՓԱՌԱՀԵՂ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻԻՆ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ 32ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ

Այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 24, 5րդ թաղամասի Քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ :

Կը նախագահէ ՀԱՑԿ ՍԷՐԷՆԿԻԻԼԵԱՆ

Կը բանախօսեն ՍԷՐԾ ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր : Կը նուագէ Ծանօթ դաչնակահարուհի Օր. ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆ, առաջին անգամ ըլլալով Տիկ. ՇՈՒՇԱՆԻԿ ՃԻՆԿԻՕԶԵԱՆի հայկական հեղինակութիւններէն եւ Շօփէնէն : Կը պարէ Օր. ՌՒԺԻՆԱ ՑՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, Կոմիտասի Ռէնկին ու Շուշանիկը, ինչպէս նաեւ Խաչատուրեանի Լէզկինկան : Կը մեներգեն Օր. Օր. ԻՐԻՍ ՊԻԼՊԻԼԵԱՆ, ՄԱՌԻ ԿԱՒՎԱՐՆՑ եւ ԱՍՏՂԻԿ ՔԻՕՍԷԵԱՆ : Արտասանութիւնները Օր. ԳԵՒՈՆԵԱՆԷ, Պ. ՂԱՐԻՊԵԱՆԷ եւ դերասան Ա. ՄԻՍԻՐԵԱՆԷ :

Հայկական պարեր եւրոպական պարեր եւ խնջոյք, նուագախումբ Կ. ՍԱՐԵԱՆի : Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

Հաղոր. միջոցներ.— Մէթրօ Օտէոն, Սէն Միչէլ եւ Լիւքսէմպուրկ Մուտքը 100 ֆր.

Տոմսերը ապահովել հայկական գրատուներէ :

Թատերական ներկայացում

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի կողմէ, այս չաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Հ. Ց. Դ. Տան մէջ :

Կը ներկայացուի՝ ՏԱՑԻ ԿԱՐԱՊԵՏ կամ Ա. ՄԵՐԻԿԱՀԱՑ ՓԵՍԱՅՈՒՆ, գաւեչտ՝ երեք արար, ղեկավարութեամբ Պ. Պօղոս Տէր Պօղոսեանի, եւ մասնակցութեամբ Պ. Պ. Նուպար Պօտուրեանի, Փիրայր Պառաւեանի, Աւագ Լուսարեւեանի, նաեւ Տիկին Ա. Պօյաճեանի, եւ Օր. Ալիս Առաքելեանի :

Կը հրաւիրենք Տէսինի եւ Լիոնի հայրենակիցները անխտիր : Հասոյթը պիտի յատկացուի կրթական գործին :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մուրատ Ռաֆայէլեան Նախկին Աչակերտաց Միութեան տարեկան դաչտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ կիրակի 25 Ցունիսին, առաւօտուն ժամը 10էն մինչեւ կէս գիչեր, Մուրատեան վարժարանին պարտէզին մէջ, 26 rue Troyon, Մէվը : Առնա – խընթաց նորութիւններով :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Թատերական քացառիկ ներկայացում
Ի պատիւ՝ Գ. ԲԱՐԻԼՈՑՍԵԱՆի
« ԱՐՓԻ« թատերախումբը կը ներկայացնէ Շէյքսփիրի «ՕԹԷԼԼՕ»ն, ողբերգութիւն 5 արար, բեմադրութիւն՝ Ժիրայր Վարժապետեանի :
Այս հինգչաբթի գիչեր Ալֆորվիլի մէջ, Cinéma Rex, 8 rue Victor Hugo :

Լիլայի Ամավերջի հանդեսը

Կազմակերպուած Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցի կրթական յանձնախումբին կողմէ, նախագահութեամբ կաթողիկոսական պատուիրակ՝ Տ. Արտաւազդ արք., տեղի կ'ունենայ կիրակի, 18 Ցունիս, ժամը ճիշդ 3ին, Իէնայի թատերասրահը, 10 Ավընիւ տ'Իէնա, մէթրօ Իէնա :
Երգ, պար, նուագ, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ : Կը ներկայացուի Տիկին Գ. Լֆֆէեանի հայրենաշունչ տաղերով առլցուն՝ «ՍԵՒԱՆԱՑ ՀԱՐՍԱՆԻՔ»Ը, 2 արար եւ 6 պատկեր :

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՑԱՐՈՒԹԻՒՆ ՁՂՐԿԵԱՆԵԱՆ 500 ֆրանք կը նուիրեն Առնուվիլի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, ղրկացեալ ՑԱԿՈԲՃԱՆ ԿԷՕ – ՋԻՄԵԱՆի մահուան առթիւ :

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԸ
PARFUMERIE – MAROQUINERIE
Au SAC PARFUMÉ
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ ԴԵՂԱՄ ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Վերջին նորաձեւութեամբ ճամբորդական առարկաներ, **fantaisie** գոհարեղէններ, կիներու պայուսակներ փարիզեան ճաշակով եւ ընտիր **service**ներ այրերու համար :
ՄԵՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԾԱՆՕԹ ՎԱՃԱՌԱՆԻՇԵՐՈՎ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ, ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ
ARTICLES DE PARIS
Gare du Nordի մօտ :
106 Bld. Magenta, Paris (10) **Tél.: Nord 05–78**

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՖՐ. ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս չորեքչաբթի ժամը 3ին, Տիկ. Գազազեանի բնակարանը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ տալոչս աղջիկը՝ Աբչալոյս Աւետիքեան (Զիլեցի) ղոր վերջին անգամ 1919ին տեսայ Հալէպի Հայոց եկեղեցիին մէջ : Այնուհետեւ հայ բժիչկի մը հետ մեկնած է Իզմիր : Տեղեկացնել իր մօրեղբօրկնոջ՝ Տիկին Աղաւնի Երանեանի, 315 rue de Lyon, Մարսէյլ :

ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄԷՋ
Կիրակի, Ցունիս 11ին ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնէ՝ ՐԱՖՖԻԻ
ՋԱԼԱԼԷԴԻՆԸ
Տոմսերը ապահովել գրատուն Մերիկեան, 13 rue des Dominicaines : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ
առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ իր հեղինակութիւնը
ԿԵՂԾ ԻՇԽԱՆԸ (զուարթ օփէրէթ)
Վիէնի մէջ Ցունիս 3ին, չաբաթ երեկոյ Cercle Catholiqueի մէջ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

ԼԱԻ ԿԱՐՈՒՀԻՆԵՐ իրենց բնակարանին մէջ աչխատող : Տեւական գործ՝ լաւ վճարումով :
Դիմել՝ Մինասեան, 32 rue des Annelets, Paris (19), մէթրօ Botzaris կամ Jourdain :

Ets. AUSSAGE

52 Ave. Edouard Vaillant
Pantin (Seine)
Tél. Combat 05–72
Համեմ, պղպեղ, թէյ, բրինձ, վանիլլ, թա – պիօճա, **farineux**

ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐ.— Մարսէյլ, Պոռտօ, Լը Հավր եւ Փանթէն :

ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆԸ
Օժտուած կատարելագոյն եւ նորագիւտ մեքենաներով
ՓԱՐԻԶԻ ՃԻՇՏ ԿԵԴՐՈՆԸ
12 Rue Rochambeau — Tru. 64–57 Métro Cadet
Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 9—12 եւ 2—7.30, բացի կիրակիէն :

ՀԱՑԵՔ ՄԸ ՄԻԱՑՆ
24 rue St. LAZARE
Métro N. D. de Lorette կամ Trinité
Արդէն գիտէք որ ձեր ծանօթ
ԼԻԼԱՆ Է
ձաշարաններու ընտիրը եւ ամէնէն մատչելին
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆՈՒԱԳ Եր. կիր. եւ երկուչաբթի